

GESCHIEDKUNDIG WOORDENBOEK,

OF

BEKNOPTÉ LEVENSBESCHRIJVINGEN

VAN

MANNEN, DIE, VAN HET BEGIN DER WERELD TOT OP ONZEN
TIJD, ZICH DOOR VERNUFT, BEGAAFDHEDEN, DEUGDEN,
DWALINGEN OF MISDADEN HEBBEN BEROEMD OF BERUCHT
GEMAAKT; VOORAFGEGAAN DOOR EENE TIJDREKENKUNDIGE
VERHANDELING, OM DE VERSCHILLENDE ARTIKELEN,
IN HET WOORDENBOEK VERSPREID, TOT EEN
GESCHIEDKUNDIG GEHEEL TE MAKEN,

door den Abt

F. X. DE FELLER.

NAAR HET FRANSCH.

Met een groot aantal nieuwe artikels verrijkt, en met
dezulke vermeerderd, die eens meer onmiddellijke be-
trekking tot de Nederlanden hebben.

Convenientia cuique.

HORAT. ART. poet.

ACHTSTE DEEL.

TE 'sHERTOGENBOSCH,
BIJ J. J. ARKESTEYN.
1831.

GESCHIEDKUNDIG WOORDENBOEK.

C B E.

CREBILLON (PROSPERTIUS JOLYOT), den 15 Februarij 1674 te *Dijon* geboren, zoon van den eersten griffier der rekenkamer, studeerde aan het collegie *Mazarin*, volbragt zijne regsgeleerde cursus en werd als advocaat opgenomen; maar in dit beroep niet slagende, werkte hij voor het tooneel, gaf eerst *IDOMENEUS*, en vervolgens *ATREUS* in het licht. De jonge schrijver ging voort deze loopbaan te bewandelen, toen hij smoorlijk verliefd werd, en zijne liefde eindigde met het huwelijk. Zijn vader, tegen hem verontwaardigd, onturfde hem; eenigen tijd daarna, in 1707, ziek geworden, herstelde hij hem in zijne regten; maar hij liet hem zeer weinig na. In 1731 bekwam hij eene plaats aan de Fransche akademie, en in 1735 het ambt van censor der policie. Op het einde zijns levens ontving hij grooter belooningen, en na een aantal treurspelen uit-

gegeven te hebben, overleed hij den 17 Junij 1762. Hij was zedig, waarheidsminnend, gevoelig, zeer toegevend, dienstvaardig, bekoord door het geluk der jonge schrijvers, spoorde hij hen door zijnen ijver aan. CREBILLON is de stichter eener hem eigene partij van die verschrikking, welke het wezenlijk treurspel uitmaakt. Stout in zijne schilderingen, mannelijk in zijne karakterschetsen, groot in zijne denkbeelden, krachtvol in zijne gedichten, en verschrikkelijk in zijne plannen, is hij misschien de eenige onder de nieuwere Fransche dichters, die het groote geheim van de kunst van MELPOMENE bezeten heeft, zoo als de treurspeldichters van *Oud-Griekenland* hetzelfde magtig waren. Het ware te wenschen geweest, dat hij naar hun voorbeeld minder die yermommingen, die wederherkenningen gebruikt had, die

meer met den roman dan met het treurspel overeenkomen. Een zijner beste stukken namelijk *Rhadamiste*, heeft de goedkeuring van BOILEAU niet kunnen wegdragen. Toen een zijner vrienden het hem wilde voorlezen, terwijl hij op zijn bed lag en niets meer dan het uur des doods verwachtte, viel de hekeldichter, na er twee of drie stukken van gehoord te hebben, hem in de reden: *Wet! mijn vriend*, zeide hij hem, *zal ik niet spoedig genoeg sterven? De Pradons, waarmede wij in onze jeugd gespot hebben, waren bij deze zonnen.* Hetgeen, wat den stervenden dichter misviel, was de stijl. Die van CREBILLON is levendig en krachtvol, maar vol van onnaauwkeurigheden, stroeve en onbeschaafde wendingen. Behalve zijne *Treurspelen* bestaan er van hem eenige dichtstukken. De hoogdravende toon heerscht in dezelve; maar men vindt er geene gelukkige verzen in. LONÉWIK XV., de weldoener van CREBILLON, zoowel in zijn leven als na zijn dood, liet voor hem een praalgraf oprigten. Dit gedenkstuk is in marmer uitgewerkt door den kundigen steenhouwer LE MOINE, en geplaatst in de parochiekerk van *Saint-Gervais*, waar de mededinger van CORNEILLE in begraven ligt. Na eene voorstelling van ATREUS, vraag-

de men den beroemden treurspeldichter, waarom hij deze soort van dichten verkozen had: » Ik had niets te kiezen, antwoordde hij: CORNEILLE had den hemel verkozen, RACINE de aarde; er bleef mij niets meer over dan de hel: ik heb er mij blindelings in geworpen.» Zijne werken zijn op het *Louvre* gedrukt, 2 dl.ⁿ in 4.to, en elders 3 dl.ⁿ in 12.mo (Zie CORNEILLE, MOLIERE, RACINE).

CREBILLON (CLAUDIUS PROSPERTIUS JOLYOT DE), zoon van den voorgaande, den 22 Februarij 1707 te *Parijs* geboren en aldaar in 1777 overleden. Zijn vader had zich door eene mannelijke en krachtvolle schildering beroemd gemaakt, de Zoon muntte uit door de bevalligheden en gemakkelijheid in zijnen omgang en zijne schriften; hetgeen een oordeelkundige heeft doen zeggen, dat *hij slechts het schuim van den geest zijns vaders had.* Hij heeft maar alleen in den fabelachtigen stijl geschreven. Zijne voornaamste werken zijn: 1.º *Lettres de la marquise etc.* (Brieven van de markgravin van *** aan den graaf van ***) 1732, 2 dl.ⁿ in 12.mo, eene bovennatuurlijke aardigheid in eenen raadselachtigen stijl uitgedrukt; maar niet zoo onbetamelijk als die zijner overige werken zijn. —

2.º *TANZAR en NÉADARNE*, 1734, 2 dl.ⁿ in 12.mo Deze Roman vol hekelachtige en dikwerf onverstaanbare zinspelingen, was oorzaak, dat hij in de *Bastille* opgesloten en meer vervolgd werd dan hij verdiende. Men weet niet waarop dit werk betrekking heeft, of wat deszelfs doel is. Er zijn daarenboven te vrije schilderungen in en de stijl levert vele lange en ingewikkelde omschrijvingen op. — 3.º *Les Egaremens du cœur et de l'esprit* (*De dwalingen des harten en des verstands*) 1736; in 12.mo Deze is de bijtendste Roman van CREBILLON. De zeden van zekere wereldlingen worden er met levendige en ware kleuren in afgeschilderd. De zedigheid houdt niet altijd maat, en de vrouwen beklagen zich in den tijd, dat hij niet genoeg aan de deugd geloofde. — 4.º De *Sopha*, een zedelijk, of liever een antizedelijk verhaal, 1745, 1749, 2 dl.ⁿ in 12.mo. Het is eene verzameling van bijna altijd losbandige schilderungen der vrouwen van alle standen. De weldenkende lieden zouden gewenscht hebben, dat de Romanschrijver de eerbaarheid meer geëerbiedigd had; en de mannen van smaak, dat hij meer sierlijkheid en verscheidenheid in zijne Romans gebruikt had. — 5.º *Lettres*

etc. (*Brieven van ALCIBIADES*), waarover men hetzelfde oordeel vellen kan, als mede over verscheidene andere werken van dien aard, van welke de losbandigheid en hoosaardigheid het onderscheidende kenteeken uitmaken. Wat kan de vrucht van al die Romans zijn, waarvan het voornaamste sieraad is eene ridderlijke of Cynisché toon? Men koopt dezelve eerst uit nieuwsgierigheid, men leest dezelve met ijver; de regtschape man durft niet bekennen, dat hij dezelve gelezen heeft, en ieder eindigt door dezelve met de verachting, die zij verdienen, te betalen. — 6.º *Lettres etc.* (*Brieven van de markgravin DE POMPADOUR*), een Roman bij wijze van brieven, die zeer gunstig is opgenomen, en waarin de schrijver een weinig ingetogener geweest is, dan in zijne andere werken, hoewel hij zulks nog niet genoeg is. Het is niet geheel zeker, of het werk wel van hem is. Wij bezitten zijne *Werken* in 7 dl.ⁿ in 12.mo 1779.

CREDI (LAURENZO SCIARPELLONI, bijgenaamd DE), een beroemd schilder van *Florence*, in 1531, in den ouderdom van 78 jaren overleden. Men geeft de volgende schilderijen van hem op: *eene Geboorte* (in de

heilige CLARA-kerk te Florence); de H. Maagd met de heiligen JULIANUS en NICOLAAS, in de heilige MAGDALENA's-kerk te Florence. CREDI heeft menigvuldige heilige Familiën geschilderd, waarin hij LEONARDUS DE VINCI navolgt.

CREECH (THOMAS), in 1659 te *Blanford* in Engeland geboren, beoefende de dichtkunde en de wetenschappen en leefde niet minder in armoede. Eene sombere inborst, die hem in hevige driften bragt, berokkende hem het ongeluk zijns levens en veroorzaakte zijnen dood. Verliefd op eene jufvrouw, die niet aan zijne begeerten beantwoordde, hoewel anderen eenen gemakkelijkeren toegang tot haar hadden, hing hij zich, tegen het einde van Junij 1700, uit wanhoop op, anderen verhalen, dat de ware oorzaak van zijnen dood eene weigering was, die hij van eenen zijner vrienden van het Collegie onderging, aan welken hij geld gevraagd had om zich uit de armoede, waarin hij zich bevond, te redden. Er bestaan van hem: verscheidene Vertalingen: 1.° die van *LUCRETIA*, in Engelsche versmaat en proza, met aanmerkingen; dezelve is in 1683 te *Oxford* in 8. vo gedrukt. Zeer velen beweren, dat dit het *materialismus* en het troosteloze stel-

sel van den vertaalden schrijver is, hetwelk aan CREECH het hoofd heeft doen draaijen en hem de dolzinnigheid van den zelfmoord even als aan *LUCRETIA* ingeblazen heeft. — 2.° De Vertaling van verscheidene stukken uit *THEOCRITUS*, *HORATIUS*, *OVIDIUS*, *JUVENALIS*. — 3.° Eene Vertaling van *LUCRETIA*, zeer op prijs gesteld door de geleerden, waarvan de beste uitgave die van *Londen* is, 1717, in 8. vo — Ook heeft CREECH: 4.° de *Astronomica* van *MANILIUS* vertaald.

CRELLIUS (JOANNES), in 1590 te *Helmetshem*, een naburig dorp van *Neurenberg*, geboren. Na in die stad opgevoed te zijn, waar in hij zich met de gevoelens van *SOCINUS* besmette, ging hij in 1652 naar *Polen*, en vestigde zich te *Krakau*, waar de aanhangers van *SOCINUS* eene school hadden. Hiervan werd hij regent, vervolgens leeraar, en overleed aldaar in den ouderdom van 42 jaren. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Verhandeling tegen de Drieënheid*, *Gouda*, 1678, in 16.°, bondig wederlegd door pater *PETAU*, die hem *ferreum os*, en zijne redeneringen *Vanam syllogismi larvam inanemque pompam* noemt. In de daad CRELLIUS bragt eene verschalkende redeneerkunst met eene ingetogen-

heid en zwier voor den dag, welke een ieder, die niet in de spitsvinnigheden der school bedreven was, door dezelve medesleépte. Hij was met den geheelen geest der oude Arianen beziel, van welke EUSEBIUS zeide, dat het gezag der schriftuur hen weinig verlegen maakte, en dat zij er hunne geheele aandacht toe bepaalde om allerlei *Syllogismen* te maken. *Non inquirentes quid sacrae paginae doceant, sed cujusmodi syllogismorum forma reperitur . . . quod si quis aliquem scripturae locum illis obficiat, examinant utrum connexum an disjunctum syllogismi genus ex eo confici possit* (L. 5. Hist. eccles., cap. 28.) — 2.º *Commentariën* over een gedeelte van het Nieuwe-Testament, waarin de schrijver zonder ontzag voor de gevoelens der Kerkvaders, het gezag der Kerk en der overlevering, al de teksten, die zijne dwalingen tegenspreken, uit den waren zin rukt. — 3.º Eenige zedekundige geschriften, waarin hij over de leer der zeden, Evangelische en Kerkelijke wetten dezelfde vrijheid uitoefende, als hij zich over de geloofsleer aangematigd had. — 4.º Een antwoord aan GROTIUS, die over de voldoening van J. C. een boek tegen FAUSTUS SOCINUS geschreven had, een

antwoord dat GROTIUS flauw genoeg afkeurde, om te doen gelooven, dat hij niet zeer ver van het Socinianismus verwijderd was. (Zie SOCINUS, LELIE en FAUSTUS.)

CRELLIUS, een Lutherische predikant, in 1679 te *Eisleben* overleden, heeft tegen de Catholijken en Calvinisten geschreven. — Een andere CRELLIUS, kanselier van CRISTIAAN, keurvorst van Saksen, werd in 1592 onthoofd, wjl hij in dat gewest het Calvinismus had willen invoeren.

CREMONINI (CAESAR), Hoogleeraar in de wijsbegeerte te *Ferrara* en te *Padua*, had door groote misdaden, boosaardigheid, afgunst, bedriegerij, kwaadspreken en ongodsdienstigheid, zijne talenten bezoedeld. Hij was in 1545 te *Cento* in het Moedeensche gebied geboren, en overleed in 1630 te *Padua* aan de pest. De voor naamste zijner werken zijn: 1.º *Aminta e Clori*, of de *Pompe funebri, favola silvestre, Ferrara*, 1591, in 4.to — 2.º *Il Nascimento di Venezia, Bergamo*, 1617 in 12.mo — 3.º *De physico auditu*, 1596, in fol. — 4.º *De Caldo innato*, 1626 in 4.º — 5.º *De sensibus et facultate appetitiva*, 1644, in 4.to en andere werken vol van allerlei dwalingen.

Hij hield de ziel voor stof-
felijk, voor verderf vatbaar
en sterfelijk, als mede de
ziel der dieren, in geval
(zeide hij om zich dooreene
listige uitzondering te red-
den), dat men de grondbe-
ginselen van ARISTOTELES
moest volgen. Zie POMPO-
NAZZI en OREGIUS.

CRENIUS (THOMAS), wiens
ware naam was THOMAS
THEODORUS CRUSIUS, geboor-
tig uit het markgraafschap
Brandenburg, rector in Hon-
garijë, corrector van gedruk-
te stukken te Rotterdam en
te Leijden, overleed na in
Europa eene menigte com-
pilatiën verspreid te hebben,
in de laatstgenoemde stad.
De nuttigste zijn: 1.° *Con-
silia et methodi aureæ stu-
diorum optime instituendo-
rum*, Rotterdam, 1692, in
4to. Dit deel werd door
twee andere, in 1696 te
Leijden gedrukt, gevolgd.
Het eerste is getiteld: *De
philologia, studii liberalis
doctrinæ*. Het tweede: *De
eruditione comparanda*. Het
is eene verzameling van les-
sen over de wijze om de
verschillende wetenschappen
in deze drie boeken vervat,
te bestuderen. Zijne ande-
re werken zijn: 2.° *Museum
philologicum*, 1 dl. in 12.°
— 3.° *Thesaurus librorum
philologicorum*, 2dl.ⁿ in 8.°
— 4.° *De furibus librariis*,
Leijden, 1705, in 12.° —
5.° *Fasciculi dissertatio-*

num philologo historicorum,
5 dl.ⁿ in 12.° — 6.° *Dis-
sertationes philologiæ*, 2dl.ⁿ
in 12.mo — 7.° *Commenta-
tiones in Varios auctores*,
3 dl.ⁿ in 12.° (Zie SAUBERT.)

CRÉON, koning van The-
be in Beotië, broeder van
JOCASTA, maakte zich na den
dood van LAIUS, den man zij-
ner zuster, meester van het
bestuur: toen EDIPUS, aan
wien hij den scepter afstond,
zich naar Athene begeven
had, hernam hij denzelfden
nogmaals, en maakte zich
door wreedheden berucht.
Hij deed ANTIGONE en AGRIA
sterven, deze wijl zij hare
broeders, gene, wijl zij ha-
ren echtgenoot begraven had.
De Thebaansche vrouwen
bewogen THESEUS om hem
den oorlog aan te doen, en
deze held nam hem, 1250
jaren voor J. C., de kroon
en het leven. Men moet
hem niet verwarren met
CRÉON, koning van Corin-
the, die aan zijn hof JASON
ontving en hem, daar hij een
afkeer had van MEDEA, tot
kleinzoon aannam.

CREQUI DE BLANCHFORT
en DE CANAPLES (KAREL DE),
prins van Poix, hertog van
Lesdiguières, gouverneur
van Dauphiné, pair en maar-
schalk van Frankrijk, on-
derscheidde zich sinds het
beleg van Laon in 1594 tot
aan zijnen dood bij elke ge-
legenheid. Zijn tygegevecht

met dom PHILIPPINUS eenen natuurlijken zoon van den hertog van *Savooije*, welken hij doodde, bragt veel toe om zijnen naam te verspreiden. Hij verkreeg in 1622 den Maarschalks staf van *Frankrijk*, kwam *Ast* en *Verue* tegen de Spanjaarden te hulp, nam in 1630 *Pignerol* en *Maurienne* in, versloeg in 1636 in het gevecht van *Bufferola*, aan de oevers van de *Tasin*, de Spaansche legerbenden, en werd in 1638 in het beleg van *Bremen*, terwijl hij zich achter eenen grooten boom plaatste, om zijnen verrekijker te rigten, door een kanonsschot gedood. CREQUI was welsprekend, beschaafd en haastig; deed zijne hoedanigheden te *Rome* schitteren verwaarts hem de koning van *Frankrijk* in 1633 als buitengewoon afgezant bij den PAUS URBANUS VIII. zond. Hij huwde na elkander twee dochters van den Connestabel van *Lesdiguières*. De onderhandelingen van CREQUI te *Rome*, maken een deel in fol. uit in handschrift, dat in de Koninklijke Bibliotheek te *Parijs* gevonden wordt. Zijn ware naam was BLANCHEFORT; maar toen zijn vader MARIA DE CREQUI gehuwd had, bekwam hij de goederen dezer familie slechts onder voorwaarde dat hij er den naam en de wapenen van zoude dragen. Zijn leven door NICOLAAS

CHARIER beschreven, is in 1683 te *Grenoble*, in 12. mo in het licht gegeven.

- CREQUI (FRANCISCUS DE BONNE DE), in 1668 maarschalk van *Frankrijk*, werd na afwisselend geluk in 1675 door den Hertog KAREL IV. van *Lotharingen*, nabij *Consarbruck* aan de *Sarre* volkomen geslagen. Naauwelijks voor de vierde maal ontsnapt, ijde hij naar *Trier* alwaar hij zich liever op genade of ongenade wilde laten gevangen nemen, dan te kapituleren. » Dit geval, zegt zeker geschiedschrijver, werd door de bewoners van *Trier* beschouwd als de straf voor de wreede handelwijze, waarmede hun land en de hoofdstad vooral door de *Franschen* was geteisterd, die van deze grensplaats even gelijk van den *Palts* eene woestenij wilden maken; de kerken en de kloosters werden aan de vlammen ter prooie gegeven. Een hunner aanvoerders, na vele dergelijke heldendaden gepleegd te hebben, kwam door den val van zijn paard om, dat steigende van eene brug na beneden stortte, op den oogenblik, dat hij met de fakkel in de hand de kerk van *Sainte-Marie-des-Martyrs* wilde in brandsteken. Men viert nog alle jaren door eenen algemeenen omgang den dag van de verdrijving der

Franschen." CREQUI behaalde in de veldtogten van 1677 en 1678 meer voordeelen, sloot den hertog KAREL V. den ingang van *Lotharingen* af, sloeg hem bij *Kochersberg* in den *Elzas*, nam, terwijl hij zulks aanzag, *Freiburg* in, trok in deszelfs tegenwoordigheid de rivier *Kins* over, vervolgde hem naar *Offenburg*, overviel hem in deszelfs schuilplaats; en toen hij onmiddellijk daarna met den degen in de vuist het fort *Kehl* vermeesterd had, ging hij de brug te *Straatsburg* in brand steken. In 1684 nam hij *Luxemburg* in, en overleed drie jaren daarna den 4 Februarij 1687. Sedert 1661 was hij generaal der galeijen.

CRESCENTIA. — Zie HOESIN.

CRESCENTIUS (PETRUS DE), geboren te *Bologna*, reisde gedurende 30 jaren, het beroep van advocaat uitoefenende, om zich aan de onlusten in zijn vaderland te onttrekken. In den ouderdom van 70 jaren keerde hij terug, om zich met een werk over den Landbouw onledig te houden, dat hij aan KAREL II., koning van *Sicilië*, die in 1308 overleed, opdroeg. Het is getiteld; *Opus ruralium commodorum*. Er bestaan hiervan uitmuntende uitgaven, te *Leuven*,

1474; *Florence*, 1481, in fol. Het wordt ook gevonden in *Rei rusticae scriptores* van GESNER, *Leipzig*, 1735, 2 dl.°, in 4.º Van hetzelfde bestaat ook eene vertaling in het Fransch, *Parijs*, 1486, in fol.; ook eene in het Italiaansch, *Florence*, 1605, in 4.º

CRESCENTIUS, een Cynisch wijsgeer, omtrent het jaar 154 na J. C. maakte zich door zijne buitensporigheden en lasteringen tegen de Christenen afschuwelijk; en was onder MARCUS AURELIUS eener der voornaamste raddraaijers der vervolging, tegen dezen gerigt. De heilige JUSTINUS heeft tegen hem zijn tweede Verdedigtschrift in het licht gegeven; de wijsgeer antwoordde er enkel op door te bewerken, dat hij den marteldood moest ondergaan, waarin CRESCENTIUS het genoeg had te slagen.

CRESCENTIUS NUMANTIANUS, een Romeinsche *Patriciër*, maakte zich in 985 meester van het slot *Sint-Angelo* en bedreef in *Rome* ongehoorde wreedheden; maar zijne misdaden bleven niet ongestraft; de keizer OTTO III. liet hem onthoofden.

CRESCIMBENI (JOANNES MARIA), werd den 9 October 1663 te *Macerata*, de hoofdplaats van het markgraafschap *Ancona* geboren. Zijn na-

tuurlijke aanleg voor de dichtkunde, ontwikkelde zich vroegtijdig. Zijne gedichten waren eerst van eenen hoogdravenden en geestigen smaak; maar het verblijf te Rome en het lezen der beste Italiaansche dichters bragten hem tot de natuur terug. Hij veranderde zelf niet alleen van stijl, maar ondernam ook den slechten smaak te bestrijden, en voor den goeden regelen optegeven. Deze was voor een gedeelte de beweeggrond dat hij medewerkte tot de oprigting eener nieuwe akademie, onder den naam van *Arcadia* bekend. De leden van dit genootschap waren eerst slechts veertien in getal, maar hetzelfde vermeerderde weldra. Zij noemden zich *Herders van Arcadië*, en namen ieder den naam van eenen herder en dien van eenige plaats van het oude rijk van *Arcadië* aan. De stichter van dit genootschap werd in 1690 tot bestuurder van hetzelfde benoemd. Gedurende acht en dertig jaren, dat hij dien post bekleedde, verklaarde hij, zonder verschooning, aan die opgeblazene ongerijmdheden, aan dien valschen schijn, aan dat klatergoud, hetwelk de Italianen zoo langen tijd voor echte munt aangenomen hadden, den oorlog aan. Als Kanonnik van *Santa Maria in Cosmedin* overleed CRESCIMBENI den 8 Maart 1728. In zijne

laatste ziekte legde hij de eenvoudige geloften der *Jesuiten* af. CRESCIMBENI was een klein mager man, had eene gebrokene en heesche stem, en op zijn uiterlijk aanzien kon men geene genie bespeuren; maar verplichtende manieren, en, ondanks zijn opvliegend gestel, namen eene ongemeene zachtaardigheid, alle gemoederen voor hem in. Onder de groote menigte werken in dichtmaat en in proza, waarmede hij zijn vaderland verrijkt heeft, zullen wij slechts de voor naamste aanhalen: 1.° *Geschiedenis der Italiaansche dichtkunde*, een uitmuntend werk, in 1731 te *Venetië*, 7 dl.ⁿ; in 4.to herdrukt. Deze *Geschiedenis* is van een *Commentarium*, voorzien met verhalen, niet alleen over het leven van oude Italiaansche dichters, maar zelfs over dat der oude dichters van *Provence*, de vaders der Italianen, als doorzaaid. Er komen gelijk in alle dergelijke werken, eenige onnaauwkeurigheden in voor. — 2.° *Het leven van den Kardinaal DE TOURNON*. — 3.° *Geschiedenis der akademie der Arcadien en het leven der beroemdste Arcadiers*, 1708, 7 dl.ⁿ, in 4.to — 4.° *Verzameling hunner Latijnsche gedichten*, 9 dl.ⁿ, in 8.vo — 5.° *Verzameling der gedichten ter eere van Paus CLEMENS XI.*, in 4.to — 6.° *Kort begrip van het*

leven der heilige Maagd, in het Italiaansch. — 7.º Verscheidene bijzondere *Levensschetsen*, enz.

CRESCONIUS, Bisschop van *Afrika*, tegen het einde der zevende eeuw, is de schrijver eener *Verzameling van Canons*. Men vindt dezelve in de Bibliotheek van het canonieke regt, in 1661 door JUSTEL en VOEL in het licht gegeven, 2 dl.ⁿ, in fol. Deze verzameling is een bewijs van de geleerdheid des schrijvers.

CRESPET (PETRUS), een geestelijke van de orde van den H. COELESTINUS, in 1543 te Sens geboren, en, na een bisdom, dat GREGORIUS XIV. hem wilde opdragen, afgeslagen te hebben, in 1594 overleden, heeft geschreven: 1.º *Summa Catholicæ fidei*, Lyon, 1598, in fol. — 2.º *Le Jardin etc. (De lusthof en de geestelijke wedergeboorte)*, 1602, in 8.vo en andere werken, in welke men meer geleerdheid dan oordeelkunde aantreft. In 1590 gaf hij een werk in het licht, getiteld: *La haine réciproque etc. (De wederkerige haat van den mensch en den duivel.)* Hetzelve bevat zeer zonderbare zaken, die veel ligtgeloovigheid kenmerken; maar er komen er ook in voor, die niet-zoo ver, als de vrijgeesten zulks beweren, behooren verwor-

pen te worden. Zie BODIN, LE BRUN, BROWN, etc.

CRESPI (JOZEF MARIA), een kweekeling van CIGNANI, in 1665 te Bologna geboren, en in dezelfde stad in 1747 overleden, vormde zich naar de werken van BAROCHE TRITIAAN, PAULUS VERONESE. Eene levendige en vrolijke verbeeldingskracht verspreidde over zijne tafereelen en redevoeringen bevalligheden. De Grooten zochten zijnen omgang, de kunstenaars zijne werken. Zijne beelden zijn helder en uitstekend, zijne karakterschetsen treffend en afwisselend, zijne teekening nauwkeurig.

CRESPINUS en CRESPIANUS of CRISPINUS en CRISPINIANUS (*Heilige*), martelaars, beroemd in de Fransche kerk. Men meent dat zij broeders waren. In het midden der derde eeuw kwamen zij met den heiligen QUINTINUS en andere apostolische mannen uit Rome, om in Gallië het geloof te verkondigen en vestigden hunne woning te Soissons. Des daags verkondigden zij JESUS CHRISTUS, en des nachts werkten zij om zich het noodige onderhoud te verschaffen. Men verhaalt dat zij, hoewel uit een beroemd geslacht afstammende, het beroep van schoenmaker verkozen. Hunne, door de heiligheid huns levens stichtende, onderrig-

tingen bekeerden eene groote menigte afgodendienaars. Verscheidene jaren hadden zij aldus geleefd, toen MAXIMILIAAN HERCULES in *Galzië* kwam. Deze vorst bij wien men hen aangeklaagd had, liet hen gevangen nemen; willende daardoor de genegenheid hunner beschuldigers verwerven en zijne neiging tot wreedheid en bijgeloof voldoen, beval hij dat zij voor RICSIVS VARUS of RICTIOVARUS, den onverzoenlijksten vijand, dien toenmaals het Christendom had, zouden gebragt worden. Men gaf de twee heiligen aan wreede folteringën over, die zij met eene bewonderenswaardige standvastigheid doorstonden. Toen eindelijk RICTIOVARUS zag, dat hij hun geduld niet kon uitputten, liet hij hen in 287 of 288 onthoofden.

CRESSY of CRESSEY (HUGO PAULINUS of SERENUS), een geleerde en godvruchtige Benedictijner van *Engeland* heeft het *Leven van den heiligen JULIANUS*, eersten Bisschop van *Mans*, in het licht gegeven. Ook is hij de schrijver eener *Kerkelijke Geschiedenis van Engeland, van het begin des Christendoms tot op de overwinning der Noormannen* en eenige stichtelijke en wederleggende godgeleerde werken.

CREST (LA BERGÈRE DE), het is onder dezen naam, dat in de Geschiedenis der menschelijke krankzinnigheden, eene waarzegster ISABEAU VINCENT genaamd, de dochter van eenen wolkaarder uit het bisdom *Die*, bekend is. Zij leerde terwijl zij de schapen van eenen landbouwer, haren peet, hoedde, de rol van profetes. Een onbekende man leerde haar deze handteering. Zij deed hare eerste proeven in donkere woningen, waar zij naar goedvinden preekte en voorspelde. *Rome* was volgens haar een *Babylon*, de mis eene afgoderij. De Calvinisten schilderden haar alom als een *wonder* af! De predikant JURIEU, die zoo veel andere ongerijmdheden aangenomen had, bleef niet achter, om zich voor haar te verklaren. De herderin, door haren roem bezielde, voorspelde meer dan ooit, terwijl zij schriftuurplaatzen; afgetrokkene stukken van leerreden, goddelooze boerterijen tegen den paus met hare wartaal vermengde. Hare geestdrift maakte eenige proselijten en zou er meer gemaakt hebben, indien niet de bewindhebber van *Dauphiné* haar had laten vatten. Naar het algemeene gasthuis van *Grenoble* gebragt, kwam zij van hare dwalingen terug, en eindigde tegen het einde

der laatste eeuw, haar leven met eenen stichtenden dood.

CRESUS — Zie CROESUS.

CRETENET (JACOBUS), een heelmeeester, te *Champlitte* in *Bourgondië* geboren; trad na zijne vrouw verloren te hebben, in den geestelijken staat, stelde de zendelings-priesters van den heiligen JOZEF van *Lyon* in, en overleed, door zijne deugd zeer beroemd, den 3 September 1666, in den ouderdom van 63 jaren. Zijn *Leven* is door den heer ORAME beschreven, en zijne congregatie is niet zeer uitgebreid.

CRETHEIS, vrouw van ACASTUS, koning van *Thessalië*, vatte eene hevige liefde op voor PELEUS. Daar deze jonge vorst voor hare driften ongevoelig was, maakte zij den koning, haren echtgenoot diets, dat PELEUS haar had trachten te schenden. ACASTUS vertoornd, gaf PELEUS aan de *Centauren* over; maar na met eigene hand en zijnen aanklager en zijnen regter gedood te hebben, keerde hij als overwinnaar terug.

CRETHEUS, zoon MINOS en PASIPHAË. Na het Orakel over zijne bestemming geraadpleegd te hebben, vernam hij, dat hij door zijnen zoon ALTHEMENES zoude gedood worden. Deze jonge

prins, van het ongeluk, dat zijnen vader bedreigde, onderrigt, doodde eene zijner zusters, die door MERCURIUS beleedigd was, huwde de andere aan vreemde vorsten uit, en verwijderde zich uit het vaderland. CRETHEUS scheen in veiligheid te zijn: maar niet zonder zijnen zoon kunnende leven, rustte hij eene vloot uit, en ging zijnen zoon opzoeken. Hij landde te *Rhodus*, alwaar ALTHEMENES was, aan. De inwoners, die hem voor eenen vijand hielden, welken kwam overvallen, namen de wapenen op, om zich tegen hem te verzetten. ALTHEMENES schoot in den strijd eenen pijl op zijnen vader af. Deze ongelukkige vorst overleed met de smart van het Orakel vervuld te zien; want toen zijn zoon hem naderde, om hem uit te kleeden, erkenden zij elkander. ALTHEMENES verkreeg van de goden dat de aarde zich opende en hem terstond inzwol. — Men moet hem niet verwarren met CRETHEUS zoon van ÆOLUS en koning van *Jolcos* wiens vrouw DEMODICEA PHRYXUS valschelijk aanklaagde van naar hare eer getracht te hebben.

CRETIN (WILLEM), een zanger van de H. kapel te *Parijs*, schatmeester van die van *Vincennes*, kronijk of geschiedschrijver onder KAREL VIII., LODEWIK XII. en FRANCIS-

CUS I., overleed in 1525. Zijn werk uit *twalf tijdrekenskundige boeken*, in Fransche versmaat, bestaande, wordt in 5 dl.ⁿ, in fol. in de Verzameling der handschriften der koninklijke Bibliotheek te *Parijs* gevonden. CLEMENS MAROT noemt hem den *oppersten Franschen dichter*; maar de opperste Fransche dichter zou zich thans slechts onder de slaven der zanggodinnen op den Franschen *Parnassus* bevinden. Zijne schriften te *Parijs* in 1724, in 12.mo herdrukt, bieden vele woordspelingen, hoogdravende en dubbelzinnige uitdrukkingen aan. Zijne poëzij, is met uitzondering zijner kronijk, met den naam van *koninklijke Gedichten, Redevoeringen*, en ook met dien van *Verhandelingen* bestempeld. RABELAIS liet zich door de lofuitingen, welke men aan CRETIN toezwaaide, wegslepen, maar noemde hem al spottende, *Romina gratis*. Zijn ware naam was DUBOIS.

CREUSA, eene dochter van PRIAMUS, koning van *Troje*, echtgenoot van AENEAS en ASCANIUS, kwam, na den brand van *Troje* om, terwijl zij zich met haren man redden wilde.

CREUSA, eene dochter van CREON, koning van *Corinthe*, huwde met JASON, nadat hij MEDEA verstooten had; deze

tegen hare mededingster veroornd, deed haar door een vergiftigd kleed, dat zij haar gezonden had omkomen, en breidde hare wraak bijna over het gansche koninklijke geslacht van CREON uit.

CREUTZ (GUSTAAF PHILIPPUS, Graaf van), minister van Staat in *Zweden*, werd in 1726 in de provincie *Finland* geboren. Met eene levendige verbeeldingskracht begaafd, wijdde hij zich met ijver aan de letteroefening toe, en beoefende vooral de dichtkunde, zonder nogtans de studien te verwaarloozen, die hem in staat moesten stellen, om eens op eene uitmuntende wijze de openbare posten, waartoe zijne geboorte hem riep, te bekleeden. Hij vervaardigde in het Zweedsch het landelijk gedicht van *ATYS en CAMILLA*, en den *Brief aan DAPHNE*. Nooit hadden zich de Noordsche zanggodinnen met meer bevalligheid en overeenkomst uitgedrukt, en men deed zijn best om de zuiverheid en sierlijkheid van zijnen stijl na te volgen. Nadat hij zaakgelastigde van *Zweden* te *Madrid* geweest was, werd hij tot het gezantschap van *Parijs* benoemd. Hij bekleedde gedurende twintig jaren tot genoegen der beide hoven, dezen post. Zijne ledige uren wijdde hij aan de letteren toe; verbond

zich met alle letterkundigen en beroemde kunstenaars, voornamelijk met MARMONTEL en GRETRY. In 1783 sloot hij met den beroemden FRANKLIN een handel- en vriendschaps-verdrag tusschen Zweden en de Vereenigde Staten. Naar Stokholm teruggeroepen, plaatste hem GUSTAAF aan het hoofd van het Departement van Binnenlandsche zaken, benoemde hem tot kanselier der universiteit van Upsal, en tot ridder van de orde der Seraphijnen. Hartelijk door den koning en de natie betreurd, overleed hij, in 1785, aan de gevolgen eener hevige jicht.

CREUTZ (FREDERIK KAREL KASIMIR Vrijheer van), een leerdichter te Homburg op de Hoogte in 1724 geboren, Raad van den Landgrafelijken Homburgschen staat en van het keizerlijke Rijkshof. De uitgebreide werkzaamheden van zijnen post, waaraan hij zelfs het grootste gedeelte van den nacht toewijdde, werkten op eene ondermijnende wijze op zijn lichaam; hij overleed in 1779; en liet na: *Oden en Lieder*, en het treurspel *SENECA*.

CREUTZNACH (NICOLAAS), onderwees tegen het einde der vijftiende eeuw te Weenen de Godgeleerdheid, en heeft geschreven: 1.° *Vraagstukken over de Spreuken*.

— 2.° *Eene Verzameling van Conferentien*. — 3.° *Eene Verhandeling over de ontvangenis der heilige Maagd*.

CREUZÉ LATOUCHE (JACOBUS ANTONIUS), in 1749 te Châtellerault geboren, beoefende het recht te Poitiers, en bezocht de pleitzaal van Parijs; maar dit beroep moede, kocht hij den post van luitenant van het Landvoogdijschap Châtellerault. Bij de aannadering der Revolutie, omhelsde hij met geestdrift derzelve grondbeginselen, schaarde zich echter onder de gematigden; bestuurde de beraadslagingen der provinciale Vergadering van Poitiers en werd afgevaardigde bij de magtgevende Vergadering. In 1791 werd hij tot het hooge nationale Hof beroepen, en vervolgens door zijn departement tot afgevaardigde bij de Conventie benoemd. Hier gaf hij zijne stem tot de verbanning van LODEWIJK XVI., tot op den vrede; en verzette zich met kracht tegen de verderfelijke wet van het maximum. Na den 9 Thermidor tot lid der Commissie van openbare veiligheid benoemd zijnde, was hij een der elven, die het ontwerp der Constitutie van het jaar 3 voorstelde. In den raad der Ouden herkozen, vaardigde hij hierin een groot aantal berigten uit,

daar zijne kundigheden en zijne vlugheid hem toelieten om over alle vraagpunten, die gedurende die die onstuimige vergadering opgeworpen werden, te spreken. Daarenboven werd hij tot lid van den raad van vijf honderden en (na den 18 *Brumaire*) tot senator benoemd. CREUZÉ LATOUCHE overleed den 22 September 1800, en liet na: 1.º *De l'union etc. (Over de vereeniging der deugd en der wetenschappen in eenen regtsgeleerde)*, 1783, in 8.vo — 2.º *Reflexions sur la vie champêtre (Overwegingen over het landleven)*, gedrukt in het vierde deel der *Memoriën* van het genootschap van den Landbouw van de *Seine*. — 3.º *Description topographique etc. (Plaatsbeschrijving van het land van Châtellerault)*, met eene zeer naauwkeurige kaart, 1798, in 8.vo — 4.º *De la tolérance philosophique etc. (Over de wijsgeerige verdraagzaamheid, en de godsdienstige onverdraagzaamheid)*, *Parijs*, 1777, in 8.vo Dit is slechts eene ellendige herhaling der verkeerde grondbeginsels, die door de wijsgeeren der achttiende eeuw zijn voortgebracht. Men moet zich verwonderen dat CREUZÉ LATOUCHE, die in staat had behooren te zijn, de wijsgeerige verdraagzaamheid, in

de moordtooneelen der omwenteling te beoordeelen, niet beter geoordeeld heeft, over hetgene hij godsdienstige onverdraagzaamheid noemt; maar als de hartstogten verblinden, en men in de Godsdienst slechts een vijand ziet, en niet eenen weldoener, die altoos vergeeft, en nooit straft, zoo is het zeer moeilijk, met een gezond oordeel over een zoo teeder onderwerp te schrijven.

CREVECOEUR (PHILIPPUS DE), maarschalk van *Frankrijk*, stond eerst met den hertog van *Bourgondië*, KAREL den Stouten, in nauwe betrekking, en muntte in 1465 in het gevecht van *Montlheri* uit. Na den dood van dien Vorst, zijnen weldoener, liet hij zich, in plaats van aan deszelfs dochter getrouw te blijven, door LODEWIJK XI. omkoopen, en was denzelven zeer van dienst. Hij overviel, slechts met 600 man, *Saint-Omer*, maakte zich meester van *Terouane*, en nam de graven van *Egmond* en *Nassau* gevangen. KAREL VIII. nam hem mede om het koninkrijk *Napels* te veroveren, toen de dood hem te *Bresse* nabij *Lyon* in 1494 wegrukte. Als een groot veldheer en een bekwaam onderhandelaar verdiende hij, dat LODEWIJK XI. stervende, hem aan zijnen zoon, den

Dauphin, als eenen man aanbeval, die even zoo verstandig als dapper was. Deze laatste Vorst beval, toen men zijn lijk naar *Bologne* overbragt, waar hij begraven is, dat men aan hetzelfde dezelfde eer bewijzen zoude, als aan dat van eenen koning van *Frankrijk*.

CREVEL (JACOBUS), advocaat, lid der koninklijke akademie van fraaije letteren te *Caen*, werd in het jaar 1692 te *Iffs*, in de nabijheid dier stad geboren. Eene gemakkelijke uitspraak, een levendige en doordringende geest, en voortreffelijke studien deden hem weldra in de pleitzaal uitmunten. Te gelijk met de oefeningen, aan zijn beroep verknocht, bekleedde hij den post van koninklijken Hoogleeraar van het Fransche regt aan de universiteit te *Caen*, die hem in 1721 tot rector benoemde. Het is aan hem dat zij de herstelling der plegtige omgangingen, welke zij gewoon is bij luisterrijke gelegenheden te houden, te danken heeft. Zijn onvermoeide ijver voor het algemeene welzijn, berokkende hem eenige onaangenaamheden: maar zijne talenten en zijne regtschapenheid verschafte hem een algemeen vertrouwen. Hij verdiende ook de toegenegenheid van den beroemden D'AGUESSEAU, en overleed den 23 Decem-

ber 1764, den roem nalatende van eenen orde-minnenden burger en eenen getrouwen vriend. Wij bezitten van hem eenige *Lierzangen* en *Gedichten*, in het Latijn en in het Fransch, en verscheidene belangrijke *Gedenkschriften*.

CREVENNA (PIETRO ANTONIO), gewoonlijk naar zijnen stiefvader BOLONGARO, wiens aanzienlijk vermogen hij erfde, BOLONGARO CREVENNA genoemd, een boekenkenner, in 1752 te *Milane* geboren, hield zich het grootste deel zijns levens in *Holland* op, en overleed in 1792 te *Rome*.

CREVIER (JOANNES BAPTISTA LODEWIJK), in 1693 te *Parijs* geboren, zoon van eenen boekdrukker, volbragt met roem zijne studien onder ROLLIN, en werd Hoogleeraar der Rhetorica aan het Collegie van *Beauvais*. Na den dood van zijnen meester belastte hij zich met de voortzetting der *Romeinsche Geschiedenis*, waarvan hij 8 dl.ⁿ in het licht gaf, en gaf vervolgens tot aan zijnen dood, die den 1 December 1765 in eenen hoogen ouderdom voorviel, verscheidene andere werken in het licht. De deugden van dezen schrijver waren zijne beste aanbeveling: hij vornemde zijne leerlingen zoowel voor de godsdienst als voor de letterkunde. Indien hij

even als zijn meester, het ongeluk gehad heeft van door eene listige partij aangevallen te worden en van eene door eenen bedriegelijken schijn vermomde secte niet te hebben mistrouwd, zoo heeft hij zich echter in het vervaardigen zijner werken tegen de indrukken der valsche leer weten te beveiligen. Zijn lust voor de studien en voor de werkzaamheid heeft de volgende schriften voortgebracht: 1.° *Titi Livii Patavini Historiarum libri 35, cum notis*, 1748, 6 dl.ⁿ in 4.to Deze uitgave, is niet de eenige van dit werk. De schrijver heeft dezelve met geleerde en bondige aanmerkingen, en met eene met verstand en sierlijkheid maar in eenen al te bloemrijken stijl geschrevene voorrede verrijkt. — 2.° *Devoortzetting der Romeinsche Geschiedenis* van den Heer ROLLIN, van het 9.^e tot het 16.^e deel. Men vindt hierin minder afwijkingen over zedekundige en godsdienstige punten, dan in de eerste deelen. Het geheel van het verhaal schijnt beter aaneengeschakeld, de bouwstoffen worden meer gegrond en verbonden, de aanmerkingen minder alleen staande en beter in het ligchaam der Geschiedenis ingevlochten, en op eene gemakkelijker en natuurlijker wijze van daadzaken afgeleid, maar

indien de leerling in dit punt boven zijnen meester is, zoo is hij toch onder hem in natuurlijkheid, in edele zeggingskracht, en in verhevenheid der gedachten. — 3.° *Histoire des empereurs etc.* (*Geschiedenis der Romeinsche keizers tot op KONSTANTIÏN*), 6 dl.ⁿ in 4.º en 12 dl.ⁿ in 12.º 1749 en volgende jaren. Men vindt hierin naauwkeurigheid in de daadzaken; maar hij is niet altoos in de keus der bijzonderheden gelukkig, noch in de wijze om dezelve voor te stellen belangrijk. Men vindt hierin, even als in het voorgaande werk, uitmuntende blikken over letterkundige, wijsgeerige en godsdienstige ontwerpen, zij zijn niet wijdloopiger noch menigvuldiger, dan de aard der geschiedenis zulks vereischt. Men zou wel meer zuiverheid in zijnen stijl en vooral minder *Latinismussen* wenschen: — 4.° *Histoire de l'université etc.* (*Geschiedenis der Universiteit van Parijs*), 7 dl.ⁿ in 12.º een om de nasporingen uitmuntend werk; maar de schrijver verwaarloost zijnen stijl; hij heeft somtijds geene juistheid in de uitdrukking en gebruikt al te gemeenzame gezegden. — 5.° *Observations sur l'esprit des Loix* (*Overwegingen over den geest der wetten*), in 12.º, hetzelfde bevat zeer

goede onderwerpen, maar zou er meer kunnen bevatten, die grondiger onderzocht hadden kunnen worden. — 6.º *Rhétorique Française* (*Fransche welsprekkunde*), 1765, 2 dl.ⁿ in 12.º De lessen, die de schrijver geeft, zijn naauwkeurig en oordeelkundig en de keus der voorbeelden is vrij wel gedaan. Ook is CREVIER met COFFIN en LEBEAU aan de herziening van den *Antilucetius* werkzaam geweest.

CHRICHTON (JAMES), de merkwaardigste onder alle tot dusverre bekende vroegrijpe genien, stamde van de koninklijke familie der STUARTS af, en werd 1551 geboren. Naauwelijks twintig jaren oud, sprak en schreef hij 10 talen, was een der grootste toonkunstenaars en schilders, en muntte ook in alle ligchaamsoefeningen uit. In *Mantua* werd hij de opvoeder van den jongen VINCENTUS van *Gonzaga*, den zoon des hertogs. Gedurende de vastenavond-vreugden werd hij eensklaps door eenige vermomden aangevallen, maar het kostte hem niet veel moeite hen te ontwapenen. Maar hoe verbaasd was hij, toen hij onder deze onwaardigen zijnen eigen kweekeling erkende; met eerbied gaf hij hem den degen terug; maar deze dien de ijverzucht tot deze daad bewogen had, kon die be-

schamende grootmoedigheid niet verdragen, en drong hem den degen door de borst (1583.)

CRIGNON (PETRUS), te *Dieppe* geboren, en in 1540 overleden, was een boezemvriend van PARMENTIER, dien hij naar de *Indië* vergezelde, alwaar deze overleed. Bij zijne terugkomst gaf hij eenen *Bundel gedichten* van PARMENTIER, *Parijs*, 1531 in het licht, die zeer zeldzaam zijn.

CRILLON (LODEWIJK DE BERTHON VAN), uit een beroemd Italiaansch geslacht, in het graafschap *Venaisin* woonachtig, ridder van *Malta*, een der grootste hoofdmanen zijner eeuw, werd in 1541 geboren, stond sedert het jaar 1557 in dienst, was in den ouderdom van 15 jaren bij het beleg van *Calais* tegenwoordig, en bragt veel toe tot de verovering dier stad, door eene luisterrijke daad, die hem de achting van HENDRIK II. deed verwerven. Hij maakte zich vervolgens tegen de *Hugenooten* in de gevechten van *Dreux*, *Jarnac* en *Montcontour* in 1562, 1568 en 1569 beroemd. De jonge held muntte zoo zeer onder zijne benden uit vooral in den slag van *Lepante* in 1571 dat men hem, hoewel verwond, verkoos om aan den Paus en den koning van *Frankrijk* de tij-

ding der overwinning te brengen. Twee jaren daarna in 1573, zag men hem bij het beleg van *La Rochelle* en in bijna alle andere merkwaardige gerechten. Overal gedroeg hij zich als de *dappere CRILLON* dus noemde hem gewoonlijk HENDRIK IV. HENDRIK III., die zijne dapperheid kende, beloofde hem in 1585, voor dezelve met den titel van ridder zijner orden. De schoone vooruitzichten der *Ligue*, de godsdienstige beweeggronden, die hem zoo vele proselieten bezorgden, konden de getrouwheid van den dapperen CRILLON niet doen wankelen; hoe groot ook zijn haat tegen de Hugenooten was. Hij diende zijnen vorst met voordeel in het gevecht van *Barricades te Tours* en elders. HENDRIK III. waagde het aan CRILLON voor te stellen, om den hertog van *GUISE*, het hoofd der *Ligue*, te vermoorden, CRILLON bood zich aan om te vechten en wilde van geen vermoorden hooren spreken. CRILLON was aan HENDRIK IV. even getrouw, als aan zijnen voorganger, en dreef de bende der *Ligue* van *Bologna* weg. Toen het leger van *VILLARS* in 1592 *Quilleboeuf* omringd had, verdedigde hij deze plaats moediglijk, en gaf de belegeraars, toen zij van de belegerden de overgave

eischten, ten antwoord: CRILLON is binnen en de vijand is buiten. Toen de vrede van *Vervins* aan de oorlogen, welke *Europa* veront-rustten, een einde maakte, begaf zich CRILLON naar *Avignon*, en overleed aldaar in 1615 in de uitoefeningen der godsvrucht en der boetvaardigheid. FRANCISCUS BENING, een Jesuit, hield zijne lijkrede; een stuk, waarin eene boertige welsprekendheid doorstraalt, onder den titel van *Bouclier d'honneur (Eereschild)*, in 1616 gedrukt, en in deze laatste jaren herdrukt. Mejufvrouw de *LUSSAN* heeft in 2 dl.^u in 12.º het *Leven* van dezen held, die in zijnen tijd de *Man zonder vrees, de Dappere der Dapperen* genoemd werd, in het licht gegeven. Hij was een tweede ridder *BAYARD*, niet van inborst, welke zonderbaar en eigenzinnig was, maar van gemoed en in Godsdienst. Men weet dat CRILLON eens bij eene Overweging over het Lijden tegenwoordig zijnde, toen de prediker aan de beschrijving der folterende geeseling gekomen was, door eene plotselijke geestdrift overvallen, de hand aan zijnen degen sloeg, en en uitriep: *Waar waart gij CRILLON?* Deze moedige invallen, een uitwerksel van zijn overdreven levendig temperament, wikkelden hem niet dan al

te dikwijls in twee gevechten, waarvan hij altoos gelukkig afkwam. Men kan niet voorbij dit artikel met twee onverschrokkenen trekken, die dezen grooten man zoo wel afschilderen, te versieren. In den slag van *Moncontour*, in 1569 meende zeker Hugenootsche soldaat aan zijne partij eene dienst te bewijzen, indien hij haar van den onverschrokkensten en geduchtsten der Catholijke aanvoerders ontdeed kon. Hij begaf zich op eene plaats, waar CRILLON bij het terugkomen van het vervolgen der vlugtenden, noodzakelijk moest voorbijgaan. Zoodra de geestdrijver hem ontwaarde, loste hij een geweerschot op hem. CRILLON, hoewel zwaar gewond aan den arm liep den moordenaar na, bereikte hem en stond op het punt hem te doorboren, toen de soldaat voor deszelfs voeten nederviel en hem om zijn leven verzocht. » Ik schenk het u, zeide CRILLON; en indien men eenig geloof kon hechten aan eenen man, die tegen zijnen koning opstaat en zijner godsdienst ontrouw is, zoo zou ik uw woord verzoeken om nimmer de wapenen te dragen, dan voor uwen vorst. » De soldaat door zulk eene grootmoedigheid getroffen, zwoer, dat hij voor altijd de opstandelingen zou verlaten, en tot de

Catholijke godsdienst terugkeeren. De jonge hertog VAN GUISE tot wien HENDRIK IV. hem naar *Marseille* gezonden had, wilde beproeven, tot welken graad de overschrokkenheid van CRILLON kon stijgen, waarom hij voor het huis van *dien dapperen* alarm liet slaan, twee paarden voor de deur liet brengen, bij CRILLON op de kamer kwam, om hem te berigten dat de vijanden meester van de haven en de stad waren, en hem voorsloeg zich te verwijderen om den roem des overwinnaars niet te vergrooten. Hoewel CRILLON bijna niet ontwaakt was, toen men hem aldus aansprak, nam hij echter zeer bedaard zijne wapenen, en volhardde er bij dat hij liever met den degen in de hand wilde sterven, dan het verlies dier plaats overleven. Daar GUISE hem niet van zijn besluit kon afbrengen, ging hij met hem van de kamer; maar op het midden der trap barstte hij uit in lagchen, zoo dat CRILLON de boerterij bemerkte. Hij nam toen een strenger gelaat aan, dan toen hij meende te gaan vechten, en den hertog DE GUISE vasthoudende, zeide hij hem, terwijl hij naar zijne gewoonte zwoer: *Jongeling, waag het nooit om het hart van een' weldenkend man te polsen. Bij mijne ziel! in-*

dien gij mij lafhartig bevonden hadt, zou ik u met eenen dolk doorstoken hebben. Na deze woorden verwijderde hij zich, zonder iets meer te zeggen.

CRILLON-MAHON (LODEWIJK DE BERTON DE BALBE DE QUIERS, Hertog van), in 1718 geboren, trad in 1731 in dienst onder de compagnie der graauwe musketieren; ging vervolgens als tweede luitenant in het regiment des konings van *Frankrijk* (voetvolk) over, met hetwelk hij, in 1733, onder bevel van den maarschalk DE VILLARS, den veldtogt naar *Italië* maakte. CRILLON muntte in 1734 in den slag bij *Parma* uit, en betoonde bij onderscheidene gelegenheden eenen grooten moed. Als kolonel van het regiment van *Bretagne*, onder den hertog D'HARCOURT, in den veldtogt van 1742, verdedigde hij, gedurende meer dan dertien uren met eenige honderd man *Landau sur l'Isere* tegen de voorhoede van het vijandelijke leger, over de tien duizend man sterk. Toen CRILLON in de onderhandelingen, die wegens de overgave dier plaats gehouden werden, gezegd had, dat hij eenen naam had te handhaven, en eenen roem te verwerven, antwoordde hem de vijandelijke aanvoerder, zinspelende op hetgene

HENDRIK IV. eertijds aan eenen zijner voorzaten geschreven had: » Sedert het begin van den veldtogt kennen en achten wij u; maar hang u op, dappere CRILLON, gij zult gevangen genomen worden." Hij was genoodzaakt zich als gevangene over te geven, doch werd na verloop van acht dagen uitgewisseld. CRILLON was bij het gevecht van *Fontenay* tegenwoordig, en bragt tot deszelfs overwinning veel toe, werd tot groot-majoor verkozen, en voerde als zoodanig het bevel over vier bataillons, die den 10 Julij 1745, in den slag van *Mesle*, met zoo veel roem den aanvallen van 8000 vijanden het hoofd boden. CRILLON en de markgraaf LAVAL behaalden alle eer van dit gevecht. CRILLON stelde aan den koning de twee eerste gelederen der regimenten van CRILLON en LAVAL, met Engelsche grenadiers-mutsen, voor. Na den slag van *Parma*, was CRILLON tot ridder van den *Heiligen LODEWIJK* benoemd; om hem voor deze schitterende daad te beloonen, bood hem de koning de aan het roode lint verbondene jaarwedde van 3000 franken aan, en beloofde hem zelfs, om dit eerteeken tot de eerste vacature te dragen; maar CRILLON, in de hoop van het blaauwe lintte bekomen, dat hij echter nooit

verkreeg, wees al die eere-titels van de haad. Hij droeg veel bij tot de verovering van *Namen*, waar hij tot veldmaarschalk bevorderd werd; bevond zich den 11 October 1746 bij den veldslag van *Rocoux*, en volgde in 1747 den maarschalk van *Belle-Isle* naar *Italië*. In den zevenjarigen oorlog overrompelde hij *Lippstad*; voerde het opperbevel in *Weissenfeld*, toen *FREDERIK de Groote* zich voor die plaats ver-toonde. » Ik werd, zeide bij die gelegenheid die vorst, aan het hoofd van mijn leger door zeventien compagnien Fransche grenadiers tegen gehouden.” *CRILLON* muntte den 5 November 1753 in den ongelukkigen slag van *Rosbach* uit, waarin hij verwond, en zijn paard onder hem door een kanonschot gedood werd. Tot luitenant-generaal benoemd, bemagtigde hij *Göttingen*, en voerde den 10 October 1758 in den slag van *Lutzelberg* het bevel over de reserve, met welke hij belast was, om de achterhoede van het vijandelijke leger te vervolgen. Men had toen het ontwerp gevormd om eene landing in *Engeland* te beproeven; het bevelhebberschap over *Picardyë*, *Artois* in het *Bouzonnesche* werd aan *CRILLON* toevertrouwd, die het ontwerp voorstelde, om kanonneer-sloepen te bouwen, die met zeilen en roeijen voort-

gedreven en voor en achter met een kanon van 24 pond voorzien werden. De ministers en de Dauphin hadden dit ontwerp wel onthaald; het werd echter door de meerderheid der stemmen verworpen. Toen *CRILLON* vernomen had, dat men zijn bestuur aan den prins van *Beauveau* wilde opdragen, en aan den anderen kant door den hertog van *Fuentés* bij deszelfs terugkomst van het gezantschap uit *Londen*, aangespoord werd, om in *Spanje* dienst te nemen, dat zich in oorlog met *Portugal* bevond, nam hij dit voorstel aan, en bekwam, volgens het familie verdrag, denzelfden rang, dien hij in *Frankrijk* had. Hij begaf zich terstond naar het Spaansche leger, en kwam er tijdig genoeg aan, om de capitulatie der stad *Almeida* bij te wonen. *CRILLON* handhaafde in den oorlog over de onafhankelijkheid van *Amerika* zijnen roem. Hij landde om trent den middag met zes duizend man op het eiland *Minorca*, en omstreeks 3 uren van den volgenden morgen was hij meester van het geheele eiland. Om zijne diensten te vergelden, benoemde hem de koning tot kapitein-generaal der Spaansche legers, *Grande van Spanje*, en verleende hem den titel van hertog van *Mahon*. *CRILLON* had vervolgens het opperbevel in het beleg van

Gibraltar; dat echter met geen gelukkig gevolg bekroond werd; maar om hem te betuigen, dat hij hem de tegenspoeden niet toerekende; bevestigde de koning den titel van hertog van *Mahon* en benoemde hem tot kapitein-generaal van het koninkrijk *Valencia* en *Murcia*. Aan den oorlog van 1793 tegen de Fransche republiek heeft hij geen deel genomen. CRILLON overleed in Julij 1796 te *Madrid* en liet na: *Mémoires militaires (Krijgskundige gedenkschriften)*, te *Parijs* gedrukt in 1791, in 8.vo Hij had dezelve in het Spaansch laten vertalen, en maakte zich gereed, om dezelve te *Madrid* in het licht te geven, toen de dood hem overviel. Deze gedenkschriften bieden weinig belangrijks aan; zij zijn slechts een lang verdedigingschrift vanden schrijver.

CRILLON (LODEWIJK-ATHANASIUS BALBE BERTON DE), oud algemeene zaakvoerder der Fransche Geestelijkheid, staats-raad, abt-commendatarius van *Granselve*, broeder van den hertog CRILLON, die in 1782 *Mahon* bemagtigde, den 26 Januarij 1789, in den ouderdom van 63 jaren, te *Avignon*, zijne geboortestad, overleden, heeft zich door zijnen ijver tegen de nieuwe dwalingen, en door de zoo bondige als schrandere wijze, waarop hij hen bestreed, beroemd gemaakt. Er bestaat

van hem: 1.º *De l'homme moral (Over den zedelijken mensch)*, 1771, 1 dl. in 8.vo De grondstellingen der deugden zijn hierin door voorbeelden gestaafd, die er het lezen even zoo aangenaam als nuttig van maken. Er komen echter eenige stellingen in voor, die der aandacht des schrijvers schijnen ontsnapt te zijn, zoo als de volgende: *De behoefte vergaderde de eerste bewoners der aarde bijeen*; eene wijsgeerige dwaling, die de schrandere schrijver uit onbedachtzaamheid herhaald heeft. — 2.º *Mémoires etc. (Wijsgeerige gedenkschriften van den vrijheer van ***)*, 1777 en 1778, 2 dl.ⁿ in 8.vo Een werk van genie, waarin de oordeelkunde op de treffendste en geschiktste wijze wordt aangewend om indruk zelfs op de vooringenomene geesten te maken. Het is de vrucht eener schrandere rede, die zich van alle rijkdommen der verbeeldingskracht bedient, en wanneer het past, de wapenen der scherts en boerterij weet te gebruiken. Het zou moeijelijk zijn, om onder een treffender daglicht de kwakzalverij, de kuiperijen, het listige gedrag en al de verkeerdheden der nieuwe wijsbegeerte voor te stellen, dan zulks in deze *Gedenkschriften* gedaan wordt. Kracht en waarheid in de tafereelen, juistheid en nieuwhed

in bijkomende zaken, bevaligheid en levendigheid in de gesprekken der personen, die de schrijver op het tooneel brengt; eene naauwkeurige, welluidende, met stoute en gelukkige trekken doorweefde stijl, in één woord, dit werk vereenigt al wat den lezer kan boeijen, en hem verachting inboezemen voor eene sekte, wier heimelijke kunstgrepen hierin ontsluit worden. De deugden van den Abt CRILLON evenaarden zijne kundigheden. De liefde voor de waarheid en regtvaardigheid was het grootste beweegrad zijner daden en schriften. Als man van karakter en eener echte vrijmoedigheid schetste hij zeden af, waarvan men weldra onder ons geen voorbeeld meer vinden zal. De heer SABATIER DE CAVAILLON heeft dus zijn grafschrift vervaardigd.

Lorsque les signs cueillaient les
lauriers de la guerre,
Il consacrait sa plume à sou-
tenir l'autel.
Pour en bannir le vice il instrui-
sait la terre,
Et contre l'athéisme il défen-
dait le ciel.

CRILLON (BERTON DES BALBES, Hertog van), pair van *Frankrijk*, in 1748 geboren, begaf zich naar het voorbeeld van zijnen vader, in Spaansche dienst, en gedurende het geschil der Engelschen met de Amerikaansche koloniën maakte hij zich door

den luisterrijken togt van *Minorca* beroemd. Na het teekenen van den vrede keerde hij naar *Frankrijk* terug, en werd niet lang daarna tot hoofd-officier benoemd. Hij was opper-landvoogd van *Beauvaisis*, toen hij door den adel van zijn gewest, tot de algemeene staten van 1789 afgevaardigd werd, waarin hij een der voornaamste zijner orde was, om in de kamer van den burgerstand over te gaan. Hij had te zijnen huize een genootschap gevormd, dat de kern der clubs van 1789, later de clubs der Feuillanten was, Zijne werkzaamheden in de magtgevende vergadering, die wij niet kunnen vermelden, waren overeenstemmend met zijne eerste staatkundige daden. In 1792 werd hij in de dagbladen beschuldigd van ten gunste der koninklijke regering gemeenschap te onderhouden met de partij der emigrantten: het bleek echter niet, dat hij gedurende de revolutie *Frankrijk* verlaten had; hij trachtte slechts in vergetelheid te leven, waarin de vervolgingszucht hem niet te min was komen aanranden, toen de 9 *Thermidor* hem, even als zoo vele anderen, in vrijheid stelde. Door een bevelschrift van den 17 Augustus 1815 tot de kamer der Pairs geroepen, betoonde hij zich hier getrouw aan de gevoelens, welke hij in de magtgevende

vergadering beleden had. Hij overleed te *Parijs* in 1820. Men vindt eene levensschets van hem, in den *Moniteur* van 31 Januarij 1820. Zijne *Lofrede* is door den markgraaf d'HERBOUVILLE voor de erfelijke kamer in de zitting van 9 Februarij uitgesproken.

CRINÉSÍUS (CHRISTOFFEL), in 1584, in *Boheme* geboren, onderwees de godgeleerdheid te *Altorf*, en overleed aldaar den 28 Augustus 1629. Men heeft van dezen Protestantschen Hoogleeraar onderscheidene werken in 4.to, die zijne geleerdheid bewijzen. 1.º *Eene Twistrede over de verwarring der talen.* — 2.º *Exercitationes hebraicae.* De schrijver wil in dit werk bewijzen, dat de Hebreuwsche taal de moeder van al de andere is. — 3.º *Gymnasium et lexicon syriacum*, 2 dl.ⁿ in 4.to — 4.º *Lingua Samaritica*, in 4.to — 5.º *Grammatica chaldaica*, in 4.to — 6.º *De auctoritate verbi divini in hebraico codice*, Amsterdam, 1664, in 4.to enz. enz.

CRINIS, een priester van APOLLO. Deze god zond eene menigte rotten en muizen in deszelfs velden, wyl hij bij de offerande zijnen plicht verzuimd had. CRINIS handelde beter in het vervolg, en om hem zijne tevredenheid te kennen te geven, doodde APOLLO zelf met pijlen al die die-

ren. Deze roemrijke krijgsverrigting bezorgde aan APOLLO den bijnaam SMINTHEUS, d. i. *Vernieler der ratten.*

CRINISIUS, een Trojaansche vorst, stelde NEPTUNUS en APOLLO aan, om de muren van *Troje* weder op te bouwen, en weigerde hun het loon, dat hij beloofd had. Om zich te wreken verwekte NEPTUNUS, een zeegedrogt, dat *Phrygië* verwoestte. Als het zich vertoonde moest men hetzelfde een meisje prijs geven. Men deed telkens al de jonge dochters dier omstreek bijeen komen, en liet haar loten. De dochters van CRINISIUS in de jaren zijnde, dat zij voor den buit van het zeegedrogt moesten loten, wilde haar vader haar liever in stilte in eene boot op de zee laten drijven, en aan het lot overlaten, dan haar bloot te stellen om verslonden te worden. Als de tijd des voorbijgangs van dit gedrogt verlopen was, ging CRINISIUS zijne dochter opzoeken, en landde in *Sicilië*. Daar hij haar niet had kunnen wedervinden, weende hij zoo lang, dat hij in eene rivier veranderd werd. Om zijne kinderliefde te vergelden, verleenden hem de goden het vermogen, om zich in allerlei gedaanten te veranderen. Hij maakte dikwerf van deze vergunning gebruik om de nimfen te verschalken, en streed tegen

ACHELOÛS om de nimf EGES-
TÆA, die hij huwde, en bij
welke hij ALCESTES verwekte.

CRINITUS, of PIETRO RIC-
CIO (PETRUS), onderwees,
na den dood van ANGELO PO-
LITIANUS zijnen meester, de
fraaije letteren in zijne ge-
boortestad *Florence*. Door
zijn verstand en zijne kunde
verwierf hij eenen beroem-
den naam; maar aan de mis-
dadigste van alle beestacht-
tige driften overgegeven,
verleidde hij de jongelingen,
aan zijne zorgen toevertrouwd,
en door buitensporigheden
uitgeput, overleed hij in
1505, in den ouderdom van
40 jaren. Sommigen schrij-
ven zijnen dood aan eene be-
leediging toe, die hem een
zijner kweekelingen aandeed,
die, over zijne vuile en on-
betamelijke gesprekken ver-
ontwaardigd, hem een glas
water in het aangezicht wierp;
maar dit is niet waarschijn-
lijk, daar mannen die zoo ver
bedorven zijn zoo veel gevoel
niet bezitten. GINGUENÉ be-
weert echter in de algemeene
Biographie dat al deze
daadzaken valsch bevonden
zijn. CRINITUS heeft ver-
scheidene werken in vers-
maat en in proza nagelaten,
vol opgeblazenheid en spreek-
wijzen, en, ondanks derzel-
ver krachtigen toon, onder
het middelmatige. Wij wil-
len slechts zijne *Levensbe-
schrijvingen der Latijnsche
dichters*, Lyon, 1554, in

4.to, aanhalen. De schrijver
begint met den oudste der La-
tijnsche dichters LIVIUS AN-
DRONICUS, en eindigt met SO-
DONIUS APOLLINARIS. Deze
levensschetsen zijn even zoo
onvolledig als onnaauwkeurig.

CRIPUS (WILLEM), Pen-
sionaris van *Deft* daarna
raadsheer in den grooten raad
van *Holland*, en kanselier
van *Gelderland*. Eenige
puntdichten, die men van
hem heeft, bewijzen de
kieschheid van zijn ver-
stand en zijne bekwaamheid
in de dichtkunde. Voor zijne
uitgaven der *Gedichten* van
MICHAËL MARULLUS en van
JOANNES SECUNDUS, plaatste
hij eene fraaije voorrede.
Men heeft van hem een uit-
muntend boekje, getiteld:
De consolatione cœcorum.

CRIPUS (WILLEM), zoon van
den voorgaande, muntte uit
in de kennis der geschiede-
nis en der dichtkunde; had
het plan om een werk, ge-
titeld: *De præ eminentia et
præcedentia Regis Catholici
Hispaniarum*, in het licht
te geven, maar een vroege
dood, verhinderde hem,
meent men, om van het ont-
werp tot de uitvoering te ko-
men; hij heeft het *Leven* van
den H. GERLACIUS door ee-
nen ongenoemde beschreven,
verkort, uitgegeven.

CRISPIN, of CRESPIN (JOAN-
NES), uit *Atrecht*, advokaat

bij het parlement van *Parijs*, werd door THEODORUS BEZA, zijnen vriend, in de valsche leer medegesleept. Hij ging hem te *Geneve* opzoeken, legde zich op de boekdrukkunst toe, en verwierf zich eenen grooten roem, door onderscheidene werken, die hij uitgaf. Na zijnen dood die in 1572 door de pest veroorzaakt werd, bestuurde zijn schoonzoon zijne drukkerij. Er bestaat van hem: *Een Grieksch Woordenboek, Geneve, 1574 1 Dl., in 4. to,* en eene *Geschiedenis der gewaande Martelaars zijner godsdienst, Geneve, 1570, in fol., naderhand tot stichting der geestdrijvers zijner sekte, onderscheidene malen herdrukt.*

CRISPUS, overste van de synagoge der Joden te *Corinte* in *Achaye*. Toen de heilige PAULUS in deze stad het Evangelie kwam prediken, omhelsde CRISPUS met zijn gansche huisgezin het geloof van J. C., en werd door dien Apostel gedoopt, welke, gelijk men verhaalt, hem tot Bisschop van het eiland *Aegina* bij *Athene* aanstelde.

CRISPUS (FLAVIUS JULIUS), zoon van keizer KONSTANTIJN en MINERVINA, werd door zijnen vader te gelijk met zijnen broeder KONSTANTIJN II., en LICINIUS zijnen neef tot *Cæsar* verkozen, en het volgende-jaar 318 tot consul aange-

steld, en toonde zich door zijne dapperheid dezen rang waardig. In 320 overwon hij de *Franken* en schonk hun den vrede. In den oorlog tusschen zijnen vader KONSTANTIJN en LICINIUS boorde hij de vloot van den laatste, onder het bevel van ARMANDUS, in den grond en versterkte daardoor de overwinningen van KONSTANTIJN op denzelfden LICINIUS, die te water en te land geslagen werd. Hij had misschien eenen roem, gelijk aan dien der grootste helden zijner eeuw, verworven, indien de noodlottige hartstogt van FAUSTA, zijne schoonmoeder zijnen dood niet veroorzaakt had. Daar deze keizerin hem niet had kunnen verleiden, klaagde zij hem aan, als had hij het huwelijksbed: zijns vaders willen bezoedelen. KONSTANTIJN, die te ligtzinnig aan deze beschuldiging geloof gehecht had, liet zijnen zoon in het jaar 324 door vergif ombrengen. Anderen hebben gemeend, dat FAUSTA hem slechts belasterd had uit vrees van hare eigene zonen van den troon verwijderd te zien, sommigen verhalen daarentegen, dat CRISPUS van eene zamenzwering verdacht was. Wat hier ook van wezen moge, zeker is het, dat hij het slagtoffer der lastering was, dat zijne onschuld weldra erkend en de lasteraarster gestraft werd. EUSEBIUS

spreekt niet van dien moord ongetwijfeld om de Levensschets van KONSTANTIJN niet te misvormen; maar dezelve is ongelukkiglijk maar al te waar.

CRISPUS of CRIPSO (JOANNES BAPTISTA), een godgeleerde en dichter uit *Gallipoli*, in het Koninkrijk *Napels*, in 1595, tijdens dat CLEMENS VIII. er ernstig op bedacht was, om hem tot de bisschoppelijke waardigheid te verheffen, overleden. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *De ethnicis philosophis caute legendis*, *Rome*, 1594, in fol., een uitmuntend werk over het oordeel en de voorzorg, die er vereischt worden in het lezen der Wijzen uit het heidendom en nuttig om van den eenen kant de dwalingen der wijsgeeren en van den anderen de waarheid, die men in de wijsbegeerte zoekt te ontdekken. Dit werk te *Rome*, in 1594 in fol. in het licht gegeven, is zeldzaam geworden. — 2.° *Leven van SANNAZAR*, *Rome*, 1583, en *Napels*, 1633, in 8.vo, een belangrijk doch slecht geschreven werk. — 3.° *De platte grond der stad Gallipoli*.

CRITIAS, de eerste der dertig tirannen van *Athene*, een man, die met eene goede afkomst, een gezond verstand paarde, bekwaam,

welsprekend, maar een gevaarlijk burger was, scheen voor het ongeluk zijns vaderlands geboren te zijn, werd de wreedste zijner ambtgenooten, en liet ALCIBIADES en THERAMENES, twee oversten, wier dapperheid zijn willekeurig gezag bedreigde, ter dood brengen. Hij dreef de knevelarijen zoo ver, dat hij zelfs de uit *Athene* verbannen tot in hunne schuilplaatsen vervolgde. Zoo veel onmenschelijkheid deed die ongelukkigen zich in een legerbende verzamelen. Zij trokken, onder geleide van THRASYBULUS, *Attica* binnen, en vielen CRITIAS aan. Deze werd in het jaar 400 vóór J. C. met de wapenen in de hand gedood. Deze onderdrukker, die zijne medeburgers martelde, was een leerling van SOCRATES, hetgeen niet zeer geschikt is, om de wijsgeerige lessen aanzien te doen verkrijgen. (zie COMMODUS NERO, enz.) Hij had *Treurgedichten* en andere werken vervaardigd, waarvan alleen eenige fragmenten tot ons gekomen zijn.

CRITO, een *Athener*, een der ijverigste leerlingen van SOCRATES, bezorgde aan dezen wijsgeer het noodige, omtrent het jaar 404 vóór J. C. ging tot den dood van SOCRATES met hem om, en stelde zamenspraken op, die verloren gegaan zijn. Hij

had zeer vele uitmuntende leerlingen.

CRITO (JACOBUS), een *Schot* uit de koninklijke familie van STUART, een wonder van vroegrijpe geleerdheid, sprak, zoo als men verhaalt, in den ouderdom van 21 jaren, tien verschillende talen; kende tot op zekere hoogte de wijsbegeerte, de godgeleerdheid, de wiskunde, de fraaije wetenschappen, speelde zeer vele instrumenten, reed te paard, maakte wapenen. Toen de oorlogen hem verplicht hadden, zijn vaderland te verlaten, stak hij naar *Italië* over. Te *Venetie*, waar hij eenigen tijd verbleef, verdedigde hij openbare *thesis* over allerlei wetenschappen; maar men weet, dat dit uitstellen van algemeen gewaande kunde slechts eene soort van tooneelvertooning is, die met eene goede houding en eene groote gemakkelijheid in het spreken steeds wel gelukt, vooral in een kind, hetwelk ons niet zoude passen streng te beoordeelen, of met ernstige moeilijkheden lastig te vallen. Hij overleed in 1583, in den ouderdom van 22 jaren, door den prins VINCENTIUS DE GONZAGA zijnen leerling, die de ijverzucht daartoe bewoog, vermoord zijnde. Zijn verstand beantwoordde op verre na niet aan den groot-

ten naam, dien zijne gedachtenis hem verschaft had.

CRITOLAUS, zoon van REXIMACHUS, een burger der stad *Thegea* in *Arcadië*. Hij was de oudste der twee andere broeders, met welke hij tegen de drie zonen van DAMOSTRATES, eenen burger van *Phenea*, eene andere stad van *Arcadië*, streed, om door dezen strijd aan den oorlog, die sinds langen tijd tusschen die beide steden gevoerd was, een einde te maken. Daar de beide broeders van CRITOLAUS na hunne tegenstrevers verwond te hebben, op de plaats bleven staan, zoo doodde CRITOLAUS hen alle drie. Toen de overwinnaar in zijn huis teruggekeerd was, was zijne zuster DEMODICE, die aan eenen derzelve verloofd was, de eenigste, die zich niet over zijne overwinning verheugde. Haare smart in het midden der algemeene vreugde verbitterde CRITOLAUS zoo zeer, dat hij haar doodde, de natuur aan zijn vaderland offerende. Hij werd door zijne moeder voor den senaat der stad gebragt; maar de *Thegeaten* konden niet besluiten, om eenen man te veroordeelen, die hun kort te voren de vrijheid wedergegeven en hun de overmagt tegen hunne vijanden verzekerd had. CRITOLAUS werd

daarna veldheer der *Achajers* tegen de *Romeinen*. Men verhaalt, dat hij vergift nam uit smart van door CEC: METELLUS in het jaar 146 voor J. C. in den doortogt der *Thermopilen* overwonnen te zijn. De Geschiedenis van CRITOLAUS, door PLUTARCHUS verhaald, schijnt naar die der HORATIUSSEN afgeschreven te zijn, en mischien dat beide fabelen zijn. (Zie het Art. HORATIUSSEN.)

CRITOPULUS — Zie METROPHANUS.

CROCUS (CORNELIUS) van *Amsterdam*, wordt onder de geleerde mannen, aldaar geboren, gerekend. Hij had met grooten ijver te *Leuven* onder ADRIANUS BARLANDUS, de fraaije wetenschappen bestudeerd, zoo dat het bevind over de school zijner geboortestad hem werd opgedragen. Ouder geworden zijnde, trok hij (in 1540) naar *Rome*, alwaar hij zich in de orde der *Jesuiten* begaf. Zijn ijver ging zoo ver, dat hij voornam, het koste wat het wilde, alle leerboeken der talen van de opkomende sekten, uit de scholen te verbannen. Om dit doel te bereiken maakte hij eene spraakkunst, strijdende met die van MELANCHTHON. De geleerde JUNIUS getuigt van hem, dat hij zoo sierlijk en taalrijk was,

als CICERO en TERENTIUS. Hij was een goed dichter, en overleed in 1550. Hij was de eerste *Jesuit* in *Holland*.

CROESE (GERARDUS), een protestantsche predikant, den 27 April 1642 te *Amsterdam* geboren, is de schrijver der *Geschiedenis der kwakers*, in het Latijn, 1695 in 8.vo, die in eenen verwarden stijl, maar ten opzichte der daadzaken vrij naauwkeurig geschreven, en in het Engelsch vertaald is; en van een ander zonderling werk getiteld: *Homerus Hebræus, sive Historia Hebræorum ab Homero*, 1704, in 8.vo Hij beweert hierin dat de *Odijssea* en de *Illias* slechts een verhaal zijn van de *gewijde Geschiedenis*. De *Odijssea*, welke hij tegen de bemerking van LONGINUS beweert, dat zij voor de *Illias* geschreven was; bevat volgens hem, de Geschiedenis voor Mozes; en de *Illias* is de Geschiedenis van de inneming van *Jericho* en de verovering van het beloofde land. Den 10 Mei 1710 overleed hij in een vlek, nabij *Dordrecht*. De juistheid van oordeel was niet zijne onderscheidende hoedanigheid; maar zijne werken kunnen aan hen behagen, welke de letterkundige kritiek en geleerde nasporingen beminnen.

CROESUS, de vijfde koning van *Lydië* en opvolger van HALYATTES, in 557 vóór J. C., verdeelde zijne regering tusschen de vermaken, den oorlog, en de kunsten. Hij maakte onderscheidene veroveringen, en voegde bij zijne Staten *Pamphilië*, *Mysië*, en onderscheidene andere gewesten. Toen SOLON, een der zeven wijzen van *Griekenland*, hem eens bezocht, toonde CROESUS hem zijne schatten, meubelen en vertrekken, meenende door deze zoo luisterrijke als kinderachtige pracht de oogen van den wijsgeer te verblinden. SOLON betoogelde de eigenliefde van dien koning, door aan hem, welke meende den eersten rang onder de gelukkigen van zijnen tijd te bezitten, te zeggen: *Laat ons niemand voor zijnen dood gelukkig noemen.* CROESUS had niet lang genot van zijne rijkdommen en zijn geluk. Eenigen tijd daarna trok hij met een leger van 420,000 man, waaronder 60,000 man ruitery, tegen CYRUS te velde. Hij werd overwonnen, en genoodzaakt in zijne hoofdplaats terug te trekken, die echter kort daarop ingenomen werd. HERODOTUS verhaalt, dat toen deze koning op het punt stond, om door eenen soldaat met eene bijl gedood te worden, zijn zoon, die stom geboren was, door eene plotselinge

aandoening, welke hem het spraakvermogen verleende, getroffen, eensklaps uitriep: *Soldaat, sla niet de hand aan CROESUS!* . . . De overwonnene, voor den overwinnaar gebragt, werd, zegt men, veroordeeld om levend verbrand te worden; eene handeling die niet met het karakter van CYRUS overeenstemt. Men had hem reeds op den brandstapel gesteld, toen hij zich het gezegde van SOLON herinnerde, en driemaal al zuchtende, den naam van dien wijsgeer uitriep. CYRUS vroegde, waarom hij zich met zoo vele belangstelling aan SOLON herinnerde. CROESUS verhaalde hem de aanmerking van den Griekschen wijsgeer. CYRUS door de onzekerheid der menschelijke zaken getroffen, deed hem van den brandstapel afgaan, en vereerde hem met zijn vertrouwen. Dit verhaal is zeer verdacht; en zelfs de geheele geschiedenis van CROESUS is zoo onzeker, dat zeer vele geschiedschrijvers en fabeldichters CROESUS voor eenen fabelachtigen persoon, naar NABUCHODONOSOR gefabriceerd gehouden hebben, Zie HERODOTE, *Histoire du peuple Hébreu, sans le savoir* (*Geschiedenis van het Hebreuwsche volk, zonder het te weten*), bladz. 292; en *Histoire vér. des temps fabuleux* (*Geschiedenis der*

subelachtige tijden), 3 dl., bladz. 566. Hoe het ook daarmede zij, om naar hetgene de geschiedenis er ons van leert te oordeelen, was Croesus een goed, en in vele opzichte achtenswaardig vorst. » Hij was, zegt zeker schrijver, in eenen hoogen graad zachtmoedig en menschlievend; dapper en edelmoedig, beminde de geleerde en vernuftige mannen, hetwelk bewijst dat hij zelf verstand bezat; maar zijn zwak, even als die van al de Grooten, was om veel belang in rijkdommen en pracht te stellen; hij werd gaarne geveleid en bewonderd, en had bijgevolg de waarheid en opregtheid uit zijn hof verbannen; want dit is het ongeluk van alle Grooten, zij zijn van vleijers omgeven, en hooren nooit de waarheid.

CROEL. — Zie CROY.

CROISSET (JOANNES), een Jesuit, omtrent het midden der zeventiende eeuw te *Marseille* geboren, was langen tijd rector van het novitiaat-huis van *Avignon*, en bestuurde hetzelfde zeer geregeld en met zachtheid. Er bestaan van hem verscheidene zeer verspreide stichtelijke werken: 1.° *Année Chrétienne* (*Christelijk jaar*) in 18 dl.ⁿ — 2.° *Retraite etc.* (*Afzondering van de wereld*), in 2 dl.ⁿ, in 12 mo.

— 3.° *Parallèle des moeurs etc.* (*Vergelijking der zeden dezer eeuw met de zedeleer van J. C.*), 2 dl.ⁿ, in 12 mo. 4.° *Vie des Saints* (*Levensbeschrijving der Heiligen*), 2 dl.ⁿ, in fol; waaraan somtijds oordeelkunde ontbreekt. — 5.° *Réflexions Chrétiennes* (*Christelijke overwegingen*), 2 dl.ⁿ, in 12 mo., wel geschreven en dikwerf herdrukt. — 6.° *Heures ou prières Chrétiennes* (*Getijden of Christelijke gebeden*), in 18.° In 1698 gaf hij eene vermeerderde uitgave in het licht van *De la devotion au sacré cœur de JESUS etc.* (*De godvruchtigheid tot het heilig hart van JESUS van MARIA ALACOQUE.*) Pater CROISSET was een der grootste meesters van het geestelijke leven. Zijne werken bewijzen zulks en nog meer zijne gewetens-bestieringen. Deze Jesuit is den 31 Januarij 1738, te *Avignon* overleden.

CROISSANT (ALBERTUS) van *Luik*, ging in den ouderdom van 18 jaren in de maatschappij der Jesuiten. Hij onderwees gedurende verscheidene jaren met bijval en het beste gevolg de fraaije letteren. Er bestaat van hem een hekeldicht, ten titel voerende: *Literarum studiosus minime studiosus*; en een ander getiteld: *Puer male moratus a sene vapulans*.

CROIX (NICOLLE DE LA). — Zie NICOLLE DE LA CROIX.

CROIX DU MAINE (FRANCISCUS GRUDÉ DE LA), in 1552 in de provincie *du Maine* geboren, en in 1592 te *Toulouse* vermoord, had zich sedert 1584 door zijne Fransche Bibliotheek beroemd gemaakt. Deze Catalogus van al de Fransche schrijvers, hoewel onvolledig, onnaauwkeurig en zeer beneden het werk onder denzelfden titel door den heer GOUJET in het licht gegeven, moet hem vele nasporingen gekost hebben. Zie bij het art. VERDIER (ANTONIUS DU), hetgeen, wat er over de laatste uitgave der Bibliotheek van LA CROIX-DU-MAINE gezegd wordt.

CROMER (MARTINUS), Bisschop van *Warmie*, den 23 Maart 1589 in den ouderdom van 77 jaren overleden, liet na eene *Geschiedenis van Polen*, en eenige *Verhandelingen over de geloofsgeschiedenissen* tegen de Protestanten.

CROMFLIETENSIS. — Zie COMPLICITICA.

CROMMIUS (ADRIANUS), te *Oorscot* in de provincie *Noord-Brabant* geboren, volbragt zijne lagere studiën te *Antwerpen*, en na de cursus der wijsbegeerte in het Collegie der Jesuiten te

Douay volbragt te hebben, ging hij in 1609 in hun gezelschap, — onderwees verscheidene jaren de godgeleerdheid, en gaf in het licht: *Korte omschrijving van de Psalmen DAVIDS*, — *van het Boek der uitgangen*, — *Leviticus*, — *de Getallen*, — *Deuteronomium*, — *JOSUE*, — *de Regters*, — *RUTH*, — *en de vier Boeken der Koningen*, — *van de Chronijken of Paralipomenon*, — *van de Boeken van JOB, TOBIAS, JUDITH, ESTHER, ESDRAS en NEHEMIAS*.

CROMWEL (THOMAS), naar men meent omtrent het jaar 1490 geboren, en zoon van eenen hoefsmid te *Pulney*, eerst bediende van den Kardinaal WOLSEY, leerde onder dezen staatkundige de kunst om zich aan het hof behoort te gedragen. HENDRIK VIII. was toenmaals smoorlijk verliefd op ANNA BOULEN. Hij verbond zich met haar, en werd door haren invloed eerste Staatsdienaar. CROMWEL was in het geheim der sekte van LUTHER toegeedaan. De koning, die zich voor het hoofd der Anglikaansche kerk verklaarde, verkoos hem tot algemeen Vicarius in de kerkelijke zaken, en wilde zelfs, dat CROMWEL, in de Synode en Vergadering der Bisschoppen zoude voorzitten, welke gehouden moest worden om

zijn primaatschap te erkennen, hoewel hij een leek, en tot genoemd voorzitterschap niet geleerd genoeg was. CROMWEL hield niet op den koning tegen de Catholijken te verbitteren; bediende zich van zijne gunst en zijn gezag om hen te vervolgen, en deed verscheidene derzelve met eene even zoo laaghartige als onstuimige wreedheid sterven. Nadat sommigen ontvlugt waren, raade hij den koning, om een bevel uit te vaardigen, volgens hetwelk de vonnissen, tegen de schuldigen aan gekwetste Majesteit (*laesae majestatis*), hoewel afwezig en onverhoord, geweld, dezelfde kracht zouden hebben, als die der twaalf regters, die de onomkoopbaarste vierschaar van *Engeland* uitmaken; maar hij werd het eerste slagtoffer van zijnen raad. HENDRIK VIII., afkeerig geworden zijnde van ANNA VAN KLEEF, welke CROMWEL, hem had doen trouwen, besloot den bewerker dezer vereeniging uit den weg te ruimen. Het parlement maakte tegen hem een proces op, veroordeelde hem, zonder hem te hooren, als eenen ketter en vijand van den Staat. Hij werd in het jaar 1540, drie maanden nadat HENDRIK hem tot den top van geluk en roem verheven had, onthoofd; en betuigde op het schavot, dat hij in den schoot

der Catholijke kerk stierf. Al zijne goederen werden verbeurd verklaard.

CROMWEL (OLIVIER), den 3 April 1603, denzelfden dag, waarop de koningin ELIZABETH overleed, in de stad *Huntingdon* geboren, wist in het begin niet, of hij den geestelijken of den militairen stand zoude kiezen, en was tot beide genegen. In 1622 maakte hij in het leger van den prins van *Orange* eenen veldtogt mede, diende vervolgens in het beleg van *la Rochelle* tegen *Frankrijk*. Toen de vrede gesloten werd, kwam hij te *Parijs*, alwaar hij den Kardinaal RICHELIEU voorgesteld werd, die, hem ziende, zeide: *Zijn wezen behaagt mij zeer, en indien zijn gelaat mij niet bedriegt, zal hij eens een groot man worden.* Hij trachtte Bisschop te worden; drong zich in bij WILLIAM, zijnen bloedverwant, en Bisschop van *Lincoln*, naderhand Aartsbisschop van *York*. Uit het huis van dezen Prelaat verjaagd, wyl hij een puritein was, verbond hij zich aan het parlement, hetwelk hij tegen KAREL I. diende. Hij begon door zich in de stad *Hull*, door den koning belegerd, te begeven, en verdedigde dezelve met zoo veel dapperheid, dat hij eene gratificatie van zes duizend franken verkreeg. Hij werd kort daarop, zonder

hem de andere rangen te laten doorgaan, tot kolonel en vervolgens tot luitenant-generaal bevorderd. In het gevecht bij *York* werd hij door een pistoolschot in den arm gewond; en, zonder te wachten dat het eerste verband om zijne wond gelegd werd, keert hij naar het slagveld terug, hetwelk de generaal **MANCHESTER** op het punt stond aan de vijanden over te laten, herzamelt gedurende den nacht meer dan 12,000 man, spreekt hen in den naam Gods aan, begint weder met het aanbreken van den dag het gevecht tegen het overwinnende leger des konings, en verslaat hetzelfde geheel en al. Even zoo listig als onverschrokken had hij een boek in het licht gegeven, getiteld: *Het Engelsche Samarië*, een werk, in hetwelk hij op den koning en het gansche hof toepast, wat het oude Testament van de regering van **ACHAB** verhaalt. Om het vuur des opstands beter te doen ontvlammen, vervaardigde hij, een tweede werk, even als om tot antwoord op het eerste te dienen, dat hij ten titel gaf: *De puriteinsche Bedrieger*. Hierin behandelde hij op eene zeer gebiedende wijze de beide kamers van het parlement, en de sekten, die zich tegen de koninklijke en bisschoppelijke regering verzetten. Hij verspreidde on-

der het publiek, dat dit werk door de aanhangers des konings vervaardigd was, om, door deze kunstgrepen al de partijen tegen elkander in het harnas jagende, het doel om alleen te heerschen te bereiken. Deze schotschriften thans onbekend, verwekten toenmaals eene hevige gisting. Men sprak in het leger, gelijk in het parlement, van *Babylon te verdelgen, het pausdom en den Paus te vernietigen, en de ware vereering in Jeruzalem te herstellen*. Toen **CROMWEL** gezonden werd om de Universiteiten van *Cambridge* en *Oxford*, ijverige koningsgezinden, te straffen, maakten zich zijne soldaten door even zoo hatelijke als wreede strafoefeningen berucht. Zij maakten van de koorkleeden dassen, en van de kerkelijke sieraden kwasten voor hunne paarden. De vertrekken en kapellen werden voor stallen gebruikt. De standbeelden des konings en der Heiligen werden neus en ooren afgehouden. De hoogleraren werden op eene verregaande wijze getuchtigd, en eenigen met stokslagen overladen. De Bibliotheek van *Oxford*, meer dan 40,000 boekdeelen bevattende, die gedurende onderscheidene eeuwen van verschillende plaatsen der wereld bijeenverzameld waren, werd op eenen morgen

verbrand. Bij eenen tweeden togt tegen deze stad, doodde CROMWEL zelf den beroemden kolonel LEGDA. Na de inneming van *Oxford*, liet hij in 1646 in het parlement de afzetting van zinnen koning bekend maken. Tot nog toe was er een standbeeld van dien ongelukkige op de beurs, eene plaats, waar de kooplieden van *Londen* verzamelen, blijven staan, nu werd hetzelfde omver gehaald, en in deszelfs plaats dit opschrift gesteld: *KAREL, de laatste der koningen, en de eerste dwingeland, vertrok in 1646 uit Engeland, en het eerste jaar der vrijheid van de geheele natie.* CROMWEL, na het ontslag van FAIRFAX tot *generalismus* uitgeroepen zijnde, versloeg den hertog van *Buckingham*, doodde zelf meer dan twaalf officieren, even als een woedende en bloedorstige grenadier, versloeg den graaf *HOLLAND*, nam denzelven gevangen, en trok zegevierend binnen *Londen*. De predikanten der onderscheidene kerken dier hoofdstad kondigden hem op den predikstoel aan als *den Beschermengel der Engelschen, en den uitroeijenden Engel hunner vijanden. De tijd was gekomen, voegden zij er bij, in welke het werk des Heeren staat vervuld te worden.* Weldra had zulks plaats. *KAREL I.* werd in 1649 onthoofd. Eene maand

na deze regtspleging schafte CROMWEL, nog met het bloed van zinnen koning bezoedeld, de eenhoofdige regering af, en veranderde dezelve in een gemeenebest. Deze booswicht rigtte, aan het hoofd eener nieuwe regering, eenen staatsraad op, en verleende aan zijne vrienden, die denzelven uitmaakten, den titel van: *Beschermers des volks en Verdedigers der wetten.* Hij trok *Ierland* en *Schotland* door en vond overal den grootsten bijval. Toen hij in dit laatste land zich bevond, vernam hij, dat eenige leden van het parlement hem den titel van *generalismus* wilden ontnemen. Hij ijlt naar *Londen*, begeeft zich in het parlement, noodzaakt de afgevaardigden om zich te verwijderen, en nadat zij uitgegaan waren, sluit hij de zaal, en laat dit opschrift boven de deur plaatsen: *een Huis te huur.* Een nieuw parlement, dat hij bijeen bragt, droeg hem den titel van *Beschermmer* op. Hij wilde liever, zeide hij, onder dezen naam, dan onder dien van koning regeren, wijl de *Engelschen* wisten, in hoe verre zich de voorregten van eenen koning van *Engeland* uitstrekten, en niet wisten tot hoe ver die van eenen *Beschermmer* kunnen gaan." Vernomen hebbende, dat het parlement hem wederom dien titel ontnemen wilde, trad hij de zaal van

het lagerhuis binnen, en zeide op eenen barschen toon: *Ik heb vernomen, mijne Heeren! dat gij besloten hebt om mij de geloofsbrieven van beschermer te ontnemen. Daar zijn dezelve*, zeide hij, terwijl hij dezelve op tafel wierp: *ik wil wel eens zien, of er zich onder u iemand bevindt, die moeds genoeg bezit, om dezelve op te nemen.* Als eenigen hem zijne ondankbaarheid verweten hadden, zeide hun deze dweepzieke fielt op eenen hevigen toon: *De Heer heeft u niet meer noodig; hij heeft andere werktuigen verkozen om zijn werk ten uitvoer te brengen.* Zich daarop naar zijne officieren en soldaten wendende, zeide hij hun: *dat men het gros van het parlement uiteendrijve; en ons van dat gespuis verlosse.* Na dit gezegd te hebben, deed hij al de leden uitgaan, sloot zelf de deur en nam den sleutel mede. Door deze stoutheid, gepaard met huichelarij gelukte het hem om zich onder eenen zedigen titel tot koning te maken. De *Hollanders* verzochten hem om den yrede, en hij schreef er de voorwaarden van voor, die waren: dat men hem 300,000 ponden sterlings betalen, en de schepen der *Vereenigde Provinciën* voor de Engelsche schepen hunne vlag strijken zouden. *Spanje* verloor *Jamaica*, dat

aan *Engeland* bleef. *Frankrijk* zocht zijn bondgenootschap; de inneming van *Duinkerken* was er de vrucht van. Aan *Portugal* werden de voorwaarden van een nadeelig verdrag voorgeschreven. De overweldiger, vernomen hebbende met welke trotschheid zijne admiralen zich te *Lissabon* gedragen hadden, zeide: *Ik wil, dat men de Engelsche republiek eerbiedige, even gelijk men eens de Romeinsche geëerbiedigd heeft.* Zijne troepen werden eene maand vooruit betaald, de magazijnen van alles voorzien, de openbare schatkist, met 300,000 ponden sterlings verrijkt. Hij vormde het ontwerp, om zich met *Spanje* tegen *Frankrijk* te vereenigen, om zich met behulp der *Spanjaarden* van *Calais* meester te maken, even als hij door toedoen der Franschen *Duinkerken* bekomen had; maar hij overleed in 1658, zonder in staat geweest te zijn dit plan ten uitvoer te brengen. Men verhaalt, dat hij den avond voor zijnen dood verklaarde, dat God hem geopenbaard had, dat hij nog niet zoude sterven, en dat Hij hem tot wigtigere zaken bewaarde. Zijn geneesheer verbaasd, dat *CROMVEL*, nog slechts 24 uren kunnende leven, met zoo veel vermetelheid durfde zeggen, dat hij wel dra hersteld zoude zijn,

gaf hem hierover zijne verwondering te kennen. » Gij zijt een eenvoudig man, antwoordde de staatkundige; ziet gij niet in, dat ik door mijne voorzegging niets waag? Indien ik sterf, zoo zal ten minste de maar van mijne genezing, die zich verspreiden zal, de vijanden, die ik mag hebben, weerhouden, en aan mijne familie den tijd laten, om zich in veiligheid te stellen; en indien ik weder ontsnap (want gij zijt toch niet onfeilbaar), dan word ik door alle Engelschen erkend als eenen man van God gezonden, en ik zal met hen doen al wat ik zal willen." Dit sprookje, door eenige geschiedschrijvers verhaald, ligt niet in het karakter van den beschermer, den meest geveinsden mensch van de wereld, en die het meest op de toekomst dacht; hij beschouwde zijne genezing niet hopeloos, men laat hem zulks ronduit zeggen: hoe zou hij dan zijn geheim verraden; eene bedriegerij bekennen, waarvan het vermoeden alleen ongetwijfeld zijnen roem zoude vernietigd hebben, indien hij van zijne ziekte was opgekomen, en die ingeval hij stierf, gelijk het gebeurde, een zeer groot nadeel aan zijne familie zoude hebben aangedaan? Het karakter van CROMWEL is door den grooten BOSSUER zeer juist afgeschilderd: » Een man, zegt

deze welsprekende schrijver, is er gevonden met een ongelooft diep verstand, een even zoo geslepen hui-chelaar als een bekwaam staatkundige, geschikt om alles te ondernemen, en alles geheim te houden, even eens werkzaam en onvermoeid niet alleen in vrede maar ook in oorlog, die aan het toeval niets van datgene, overliet, wat hij haar door raad of door voorzienigheid konde ontnemen. Daarenboven zoo waakzaam en zoo gereed tot alles, dat hij nooit eene der gelegenheden heeft laten voorbij gaan, welke zij hem heeft aangeboden." De overweldiger en koningsmoorder handhaafde zich zoo wel door list als door geweld, alle sekten verschoonende, noch de Catholijken, noch de Anglikanen vervolgende, opgewonden met de geestdrijvers, streng met de Presbyterianen, met de godverzakkers hen allen bespottende, en zijn vertrouwen slechts aan onafhankelijken schenkende. Matig, ingetogen, spaarzaam zonder naat het bezit van anderen te haken, werkzaam en nauwgezet in alle zaken, bedekte hij, zegt zeker geschiedschrijver, met de hoedanigheden van eenen grooten koning, al de misdaden van eenen overweldiger. Zijn lijk, gebalsemd en in het praalgraf der koningen met veel pracht bijgezet, werd in

1660, in het begin der regering van KAREL II. opgedolven, op eene horde gesleept, opgehangen en aan den voet van de galg begraven. Degenen, welke hem als eenen gelukkigen booswicht beschouwd hebben, en verwonderd schijnen geweest te zijn, dat deze dwingeland en koningsmoorder op zijn bed gestorven is, weten niet, welk eene foltering, welk eene hel, hij in zijnen boezem omdroeg. Hij had wellicht sedert zijne verheffing geen' oogenblik rust en veiligheid. Door het beeld zijner misdaden, even als ORESTES door de helsche furien vervolgd, meende hij zich bij elke schrede onder het zwaard der wraak te bevinden; zonder vrienden, zonder getrouwe dienaars, zelfs wier fortuin naauw met de zijne verbonden was, durfde hij zich aan niemand, zelfs niet aan zijne kinderen toevertrouwen. Onophoudelijk door de vrees van vermoord te worden gekweld, liet hij een groot aantal kamers in dat gedeelte van het paleis van *Whitehall*, wat op de *Teems* uitziet, maken. Iedere kamer had eene valdeur, langs welke men tot eene kleine deur afging, die aan de rivierzijde uitkwam, waarwaarts hij zich elken avond begaf. Hij nam niemand met zich om zich te ontkleeden, en sliep nooit twee nachten achter elkander in dezelfde

kamer. (Zie zijne Levensbeschrijving door GREGORIUS LETI en door RAGUENET, in 2 dl.ⁿ in 12.mo Deze is de naauwkeurigste: Zij bestaat ook in 4.to A. JEUDY DUGOUR heeft eene andere Levensschets van OLIVIER CROMWEL, in 1797 te *Parijs* in 2 dl.ⁿ in 18.º, uitgegeven. JOANNES NICKOLS liet in 1743 de oorspronkelijke Brieven, en staatspapieren door de beroemdste mannen aan CROMWEL, sedert 1649 tot in 1658 gerigt, en die in de staatkundige Verhalen van JOANNES MILTON gevonden werden, te *Londen* in het Engelsch in fol. drukken. Men kan ook de originele Brieven, door THOMAS CARTE in het licht gegeven, *Londen*, 1736, in fol., raadplegen.)

CROMWEL (RICHARD), een zoon van den voorgaande, in 1626, te *Huntingdon* geboren, volgde zijnen vader als beschermer op; maar daar hij niet deszelfs moed noch huichelaars-kunst bezat, wist hij zich niet bij het leger te doen vreezen, noch daardoor de partijen en secten, die *Engeland* verdeelden, om den tuin te leiden. Hij zou het gezag van den eersten beschermer behouden hebben, zoo hij 3 of 4 officieren, die zich tegen zijne verheffing zetten, had willen ter dood laten brengen. » Hij wilde liever, zegt de schrij-

ver der eeuw van **LODEWIJK XIV.** van de regering afstand doen, dan door moordenarijen zijn gezag te doen gelden." Het parlement verleende hem 200,000 ponden sterlings mits dat hij het paleis der koningen zoude verlaten. Hij gehoorzaamde zonder tegenspraak en leefde als een vreedzaam partikulier; minder magtig maar gelukkiger dan zijn vader, bereikte hij den ouderdom van 86 jaren, en overleed in 1712 onbekend in het land, waarvan hij eenige dagen de souverein geweest was. Na zijnen afstand van het beschermersambt, deed hij eene reis door *Frankrijk*. De Prins van **CONTI**, broeder van den Grooten **CONDÉ**, die hem zonder hem te kennen te *Montpellier* zag, zeide hem: » **OLIVIER CROMWEL** was een groot man, maar zijn zoon **RICHARD** is een ellendeling, daar hij niet van de vrucht der misdaden zijns vaders heeft weten gebruik te maken." Woorden die bewijzen dat **RICHARD CROMWEL** beter was dan de prins van **CONTI**. **RICHARD** had eenen anderen broeder (**HENDRIK**) die zich in eens vrijwilliglijk van de wereld afzonderde. Een gedeelte der bloedverwanten van den wreeden beschermmer verdwenen; de anderen namen wederom den naam van **WILLIAM**, welken zij afegelegd hadden, aan,

en ontduikten aldus de algemeene verwensching.

CROMWEL (OLIVIER), achter-klein-zoon van **HENDRIK CROMWEL**, vierde zoon van den beschermmer, werd in 1742 te *Cheshunte* geboren. Even als al zijne voorouders sedert het verval hunner fortuin, leefde **OLIVIER** in de eenzaamheid, zich op geene wijze met staatkundige zaken bekommerende. Hij oefende den post van *Sollicitor* of zaakverzorger te *Londen* uit, alwaar hij secretaris van het hospitaal van den heiligen **THOMAS** was. Hij is aldaar in 1821 overleden, slechts eene dochter nalatende, en in hem heeft de stam van **CROMWEL** die van de hoogste magt (in 1660) bijna in armoede vervallen was, opgehouden, en heeft nagelaten *Gedenkschriften van den beschermmer CROMWEL en van deszelfs zonen RICHARD en HENDRIK*; gedenkschriften, verrijkt met oorspronkelijke brieven, familie-papieren, enz. met de naar het oorspronkelijke gegraveerde portretten, *Londen*, 1 dl. in 4.to In deze gedenkschriften tracht hij de beschuldigingen te ontzenuwen, die de beschermmer verdiende. Hij beweert zelfs, dat deze geen deel aan den dood van **KAREL I.** had; maar de geschiedenis is daar, om hen te logenstraffen. Men vind

echter in zijn werk zeldzame daadzaken, die door andere schrijvers, welke over dit treurige tijdvak van *Engeland* geschreven hebben, zijn met stilzwijgen voorbijgegaan.

CRONEGK (JOANNES FREDERIK, *vrijheer van*) in 1731 te *Anspach* geboren, wijdde zich zeer vroeg aan de studie der fraaije letteren, en bijzonderlijk der Duitsche dichtkunde toe. Na met de Letterkundigen van *Parijs* en *Londen* verkeerd te hebben, overleed hij in 1758. Zijne werken zijn in 1760 te *Leipzig* gedrukt, en bestaan uit verscheidene gedichten, soorten van *Elegien*, onder den titel van *Solitudes*. Deze stukken zijn geestig; maar derzelve stijl wordt dikwerf verwaarloosd. In zijne voordragt bezit hij kracht en nadruk, de gang zijner verzen is vloeiend en wel-luidend; men vindt in zijne wijsgeerige gedichten eenen zwaarmoedigen toon, waarom men hem den naam van *Young Allemand* (*Duitsche Young*) gegeven heeft.

CRONSTEDT (ALEXANDER FREDERIK, *vrijheer van*), een *Zweed*, in 1722 in het hertogdom *Sudermanië* geboren, wijdde zich geheel en al aan de studie der bergstofkunde toe in een land, dat een' overvloed van verschillende soorten van mijnen had, ontdekte een nieuw

half-metaal, *nickel* genaamd, dat veel gelijkt naar de zelfstandigheid, welke de bergwerkers *Kupfernichel* noemen. CRONSTEDT gaf over dit half-metaal verhandelingen in de *Memorien van Stokholm* van de jaren 1751 en 1754 in het licht; en is van gevoelen dat het *nickel* niets anders is, dan eene vermenging der reeds bekende delfstoffelijke zelfstandigheden, en geen onvolkomen kobalt, zoo als de Heer BEAUMÉ gemeend heeft. Ook heeft hij eene *Verhandeling over de Zeolith* (*levende steen*) in dezelve *memorien* van het jaar 1756 in het licht gegeven. Hij toont daarin aan, dat deze nieuwlings ontdekte zelfstandigheid alleen eene nieuwe orde in de zoogenoemde eenvoudige steenen stelt. Buitendien heeft men van hem eene *Proeve over het stelsel der bergstofkunde*, waarin hij de bergstoffen volgens derzelve wezenlijke beginselfen regelt. Hij overleed inden bloei zijner jaren, den 19 Augustus 1765.

CROPANO (JOANNES VAN), een geleerde Kapucijner uit de provincie *Reggio*, heeft geschreven *Leerreden, Commentariën over de heilige Schrift*, en verscheidene geschiedkundige werken over de verschillende Staten van *Calabrië*, zoo als *Calabria illustrata! Calabria fortu-*

nata; Calabria dichiarata con iscrizioni e medaglie; in fol. met platen, *Napels*, 1691.

CROS (PETRUS DU), doctor en opziener van *Sorbonne*, werd deken van de kerk van *Parijs*, vervolgens in 1349 Bisschop van *Auxerre*, in 1350 Kardinaal, en overleed in 1361 te *Avignon* aan de pest. Men moet hem niet verwarren met den Kardinaal **PETRUS DU CROS**, Aartsbisschop van *Arles*, die in 1388 overleed. **JOANNES DU CROS**, broeder van dezen laatsten, een uitnemend regtsgeleerde was Bisschop van *Limoges* en *groot-pœnitentiarius* te *Rome*, en overleed in 1383 te *Avignon*.

CROSILLES (JOANNES-BAPTISTA); een slecht Fransch dichter, is minder door zijne gedichten dan door de beschuldiging, tegen hem ingebracht, alsof hij, ondanks zijne Priesterlijke waardigheid, gehuwd was, bekend geworden. Hij bragt tien jaren in de gevangenis door, en kwam er niet uit dan door een besluit van het parlement, dat hem van die lastering vrijsprak. Zes maanden daarna, in 1651, stierf hij zeer armoedig. Wij bezitten van hem *Heroides (Heldendichten)*, 1619 in 8.v^o; en *Chasteté invincible (Onoverwinnelijke kuischheid)*, een herders-

dicht in 5 bedrijven, 1634, in 8.v^o

CROUVE (WILLEM), een Anglikaansch priester, die zich in 1677 ophing, was regent van *Croydon*. Hij is de schrijver van eene *Naamlijst der schrijvers, die over den Bijbel gehandeld hebben, Londen, 1672*, in 8.v^o, die verre weg minder is dan die van pater **LELONG** van het Oratorium, voor welke zij echter van nut geweest is.

CROUZAS (JOANNES PETRUS DE), werd den 13 April 1663 te *Lausanne* geboren. Zijn vader, kolonel van een regiment fusiliers, bestemde hem tot den krijgsstand; maar de zoon haakte enkel naar de letteren. Meester zijnde, om zijne neiging te volgen, legde hij zich op de wijsbegeerte en de wiskunde toe, en putte uit de schriften van den beroemden **DESCARTES** kundigheden, die zijnen lust deden vergrooten. Hij begaf zich op reis door de verschillende landen van *Europa*, kwam te *Parijs*, alwaar **MALEBRANCHE** hem te vergeefs voor de Catholijke Godsdienst trachtte te winnen. Bij de terugkomst in zijn vaderland werd hij in 1706, tot rector der akademie verkozen. Hij bekleedde sedert 1700 met veel roem eenen leerstoel der wijsbegeerte. In 1724 beriep men

hem te *Groningen* tot hoogleeraar der wiskunde en der wijsbegeerte met eene jaarwedde van 1500 gulden. De akademie van wetenschappen te *Parijs* nam hem eenigen tijd daarna in haar midden op; en de prins van *Hessen-Cassel* verkoos hem tot gouverneur voor zijnen zoon: een post, die hem eene groote jaarwedde en den titel van raadsheer der afgezanten van den koning van *Zweden*, den oom van zijnen kweekeling, verschafte. Deze geleerde overleed den 22 Maart 1750 te *Lausanne* en heeft een groot aantal werken over de zedeleer, bovennatuur-, natuur- en wiskunde nagelaten. 1.º *Een stelsel van overwegingen, die kunnen bijdragen tot de juistheid en uitbreiding onzer kennissen, of eene Nieuwe proef van redeneerkunde*, eerst in 2 dl.ⁿ, in 8.vo, en vervolgens in 6 dl.ⁿ, in 12.mo, verkort in een deel in het licht gegeven. Men moet zich aan de verkorte uitgave houden: het groote werk, hoewel uitmuntend, zoowel ten opzichte der redeneer- als der zedekundige lessen, is niet met juistheid genoeg geschreven. Men heeft gezegd, dat hij de oude redeneerkunde in eene menigte nuttelooze woorden gedompeld had. — 2.º *Eene Verhandeling over de opvoeding der kinderen*, 2 dl.ⁿ, in 12.mo — 3.º *Ee-*

ne Verhandeling over het schoone, ook in 2 dl.ⁿ en veel te langdradig. — 4.º *Onderzoek van het oude en nieuwe Pyrrhonismus*, tegen BAYLE, in fol.; een geleerd en uitnemend werk, dat zulks nog meer zoude zijn, indien het korter bewerkt was: het is het belangrijkste van den schrijver. — 5.º *Onderzoek der Verhandeling over de vrijheid van denken*, tegen COLLINS, in 8.vo — 6.º *Onderzoek der Proeve over den Mensch van Pope*, waarin hij even zoo veel ijver voor de godsdienst als goede oordeelkunde aan den dag legt; er zijn eenige herhalingen en eenige eenigzins strenge uitspraken in. — 7.º *Commentarium over de Vertaling van hetzelfde gedicht*, door den abt DU RESNEL. — 8.º *Verhandeling over den menschelijken Geest*, Bazel, 1741. De schrijver bestrijdt met ijver de Hypothesen van LEIBNITZ en WOLF, aangaande de voorafgaande Harmonie. — 9.º *Natuur- en Wiskundige Verhandelingen*, onder verschillende titels. — 10.º *Leerreden*. — 11.º Verschillende werken, in 2 dl.ⁿ, in 8.vo, enz. enz. (Zie zijne Lofrede, door GR. DE FOUCHY, in zijne geschiedenis van de akademie der wetenschappen, 1750, in 4.to, bladz. 779.)

CROY (WILLEM DE), heer

van *Chièvres* en *Aerschot*, muntte door zijne dapperheid onder de koningen van *Frankrijk* KAREL VIII. en LODEWIJK XII. uit, in wier dienst hij met goedvinden van zijnen meester PHILIPPUS, Aartshertog van *Oostenrijk*, ging; maar toen de vredebreuk tusschen *Frankrijk* en *Spanje* ontstaan was, keerde hij naar de *Nederlanden* terug. De opvoeding van KAREL V., waarmede hij belast werd, verschafte hem eenen uitstekenden roem. Hij was, zegt zeker geschiedschrijver, een man van eene ongeveinsde opregtheid, bezat eene zoo verstandige als grondige staatkunde, en zijne kundigheden evenaarden zijne deugden." Hij overleed in 1521 te *Worms* in den ouderdom van 63 jaren. Zijn leven is door VARRILLUS op eene belangrijke wijze beschreven, 1684, in 12.mo

CROY (JOANNES DE), uit een ander geslacht dan de voorgaande, een Calvinist en leeraar te *Usez*, overleed in 1659 en heeft verscheidene werken nagelaten, onder andere *Observationes sacrae et historicae in Novum Testamentum*, *Geneve*, 1644, in 4.to

CROZAT (JOZEF ANTONIUS) Markgraaf van *Chatel*, raadsheer bij het Parlement, vervolgens rekwest-meester,

werd in 1719, lector van het kabinet des konings van *Frankrijk*. Door zijnen smaak voor de kunsten en zijne kunde in schilder-, beeldhouw- en graveerkunst is hij beroemder geworden, dan door zijne schatten; hij wijdde zijn geheele leven en zijn vermogen aan dezelve toe. Gedurende de 69 jaren dat hij verzamelde, werd er geen kabinet in *Europa* verkocht, dat voor een gedeelte niet zijn eigendom werd; en hiertoe was hij te eerder in staat, daar hij van zijnen vader een groot vermogen geerfd had. De rijkdom van dit kabinet blijkt reeds hier uit, dat de handteekeningen alleen 19000 stuks, waarvoor hij 450000 livres betaald had, uitmaakten. Even zoo aanmerkelijk was zijne Verzameling van oudheden en gesneden steeenen. Deze schat bevindt zich thans in *Petersburg*. Ook liet hij door bekwaame meesters de fraaiste schilderijen van het kabinet van den koning van *Frankrijk* en van den hertog van *Orleans* enz. graveren. Het 1 deel is in 1729 in het licht verschenen, het tweede in 1742 in fol. Atlas formaat. CROZAT overleed twee jaren te voren in 1740, en was te *Toulouse* in 1696 geboren. Bij zijnen dood beval hij, dat de opbrengst van den verkoop van zijn fraai kabinet aan de armen zoude

uitgedeeld worden.

CROZE (MATHURIN VEYSIÈRE DE LA), den 4 Decem-ber 1661 te Nantes geboren, zoon van eenen koopman, werd in 1678, nadat hij in Amerika gereisd had, benedictijner van de Congregatie van den heiligen MAURUS. Zijne meer uitgebreide dan grondige geleerdheid, de liefde voor de onafhankelijkheid, de vrijheid van denken, en andere neigingen, die niet met het geestelijk leven en de evangelische grondstellingen stroken, deden hem in 1696 zijne orde en godsdienst verlaten. Hij voltrok zijnen afval te Bazel, ging van daar naar Berlijn, bekwam den post van Bibliothekaris van den koning van Pruisen en overleed aldaar den 21 Mei 1739. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Dissertations etc.* (*Geschiedkundige verhandelingen over verschillende onderwerpen*), Rotterdam, 1707, een geleerd en uitmuntend verhaal: — 2.° *Entretiens etc.* (*Onderhoudingen over onderscheidene geschiedkundige onderwerpen*), 1702, in 12.° — 3.° *Dictionnaire etc.* (*Armenisch woordenboek*), 2 dl. n in 4. to Dit werk kostte hem 12 jaren arbeid. Echter vinden er de geleerde ontelbare fouten en zelfs kluchtige misslagen in; het-

welk echter niet belet, dat er kundigheden in te verzamelen zijn: — 4.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van het Christendom in Ethiopië en Armenië*), 1739, in 8.° eene slordige en wanstallige compilatie, volgens den abt DES FONTAINES, een geheugenwerk, van oordeel en nog meer van bondigheid ontbloomt, maar dat eene menigte aanmerkingen aanbiedt, waarvan men gebruik maken kan. — 6.° *Dictionnaire etc.* (*Egyptisch woordenboek*), met de vermeerderingen van den heer SCHOLTZ, door CH. GOD. VOLDE in het licht gegeven, Oxford, 1775, in 4.° JORDAN, een vriend en leerling van LA CROZE, heeft het leven van zijnen meester in een zoo zwaar deel als het leven van ALEXANDER, volgens VOLTAIRE, door de dolle drift om te schrijven in de pen gegeven, geschreven. In zijne geaardheid straalde eenige onwellevendheid en menschenhaat door; een natuurlijk uitwerksel zijner wroegingen, die hem het aandenken aan zijnen afval veroorzaakte. Zijn oordeel was nooit gelijk aan zijn geheugen, vooral niet op het einde zijner dagen. Hij was als dan een waar kind, hoe wel zijn hoofd steeds een uitgebreid register van namen, jaartallen en aanhalingen bevatte.

CRUISHAUK (WILLIAM), een beroemd ontleed-heel- en scheikundige, werd in 1749 te *Edimburg* geboren. Door den grooten naam van den geleerden **WILLEM HUNTER** naar *Londen* gelokt, werd hij de leerling en vriend van dien uitmuntenden Hoogleraar, die, bij zijnen dood, zijn prachtig *Museum* aan hem vermaakte, onder voorwaarde dat hij na verloop van 30 jaren hetzelfde aan de universiteit van *Glasgow* zoude schenken. Getrouw volbragt hij den wil van **HUNTER**. **CRUISHAUK** overleed den 27 Junij 1800 te *Londen* en heeft verscheidene merkwaardige werken nagelaten; maar hij is vooral zijnen roem aan datgene verschuldigd, hetwelk ten titel voert: *Anatomy of the absorbing vessels, of Ontleedkunde der zuur opslorpende vaten van het menschelijk ligchaam, Londen, 1786* in 4.º met platen herdrukt in 1790, in het fransch vertaald door **PHILIPPUS PETITRADEL**, *Parijs*, 1787, in 8.º met platen en in het Hoogduitsch door **CHRISTIAAN FREDERIK LUDWIG**, *Leipzig*, 1789, in 4.º met platen en aantekeningen. Zijne andere voorname werken zijn: 1.º *Mémoires on the yellow fever which appeared in Philadelphia, of Memorien over de gelekoorts, die zich te Philadelphia geopenbaard heeft,*

Philadelphia, 1768, in 8.º
 — 2.º *Observations on the causes and cure of remitting on bilious fever etc. Philadelphia, 1798, in 8.º*
 — 3.º *Askch of the rise and progress of the yellow fever etc. Philadelphia, 1800, in 8.º*

CRUMMUS of **CRUMNUS**, koning der *Bulgaren*, was aanhoudend in oorlog met **NICEPHORUS I.**, keizer van *Konstantinopel*, en veroverde op hem *Sardika*. Het verlies, dat hij in eenen slag in 811 leed, noodzaakte hem den vrede te verzoeken. Wanhopig over de gedane weigering viel hij bij nacht de legerplaats der *Grieken* aan, welke hij stormenderhand innam, randede vervolgens de tent van **NICEPHORUS** aan, en doodde denzelfden, voor dat hij de tijd had hem te erkennen; hakte daaru zijn leger in de pan, en deed al de grooten des rijks over den kling springen, of gevangen nemen. Hij behaalde die groote overwinning, waarin **STAUATIUS**, zoon des keizers, die zelf keizer geworden was, zeer gevaarlijk gekwetst werd. Na eenigen tijd het hoofd van den ongelukkigen **NICEPHORUS** op eene galg gesteld te hebben, liet hij uit deszelfs schedel eene drinkschaal vervaardigen, en in zilver inleggen; opdat zijne opvolgers zich

hiervan bedienen zouden, om, naar zijn voorbeeld bij hunne maaltijden op de gezondheid van diegenen hunner onderdanen te drinken, die zich in den oorlog zouden onderscheiden hebben. Hij wilde de gevangenen noodzaken om hun leven en hunne vrijheid door den afval van het geloof te herkoopen; maar deze edelmoedige krijgslieden wilden liever de wreedste folteringen ondergaan en als martelaars sterven. MICHAËL RHANGABE, schoonzoon van NICEPHORUS en opvolger van STAURATIUS trachtte te vergeefs zijnen schoonvader te wreken; hij werd overwonnen. De overwinnaar overleed in het jaar 875.

CRUSER of CRUSERUS ((HERMANUS), in 1510 te *Kampen* in *Over-IJsel* geboren, raadsheer van KAREL, hertog van *Gelderland*, en vervolgens van WILLEM, hertog van *Kleef*, overleed in 1574 te *Koningsbergen* in *Pruissen*, toen hij ELEONORA, de dochter van den hertog van *Kleef*, die met ALBERTUS FREDERIK, hertog van *Pruissen*, trouwen zoude, derwaarts vergezeld had, en op het punt stond om naar zijn vaderland terug te keeren. Hij is in de hoofdkerk dier stad begraven. Hij heeft 16 boeken van GALIENUS in het latijn vertaald,

Parijs, 1532, in fol. Deze vertaling is in onderscheidene andere uitgaven, die men van GALIENUS vervaardigd heeft, gevoegd, maar herzien en verbeterd door AUGUSTINUS GADALDINI van *Modena*. Ook heeft hij PLUTARCHUS in het Latijn vertaald, *Bazel*, 1564, in fol. Men verwijt hem de orde der Levensbeschrijvingen van PLUTARCHUS zonder noodzakelijkheid veranderd te hebben. Hij was een zeer ervaren man in de talen, wijsbegeerte, geneeskunde en regtsgeleerdheid.

CRUSIUS of KRAUS (MARTINUS), en 1526 in het biskdom *Bamberg* geboren, hoogleeraar der fraaije letteren te *Tubingen*, en den 25 Februarij 1607 te *Eslingen* overleden, was de eerste, die in *Duitschland* het Grieksch onderwees. Wij hebben van hem: 1.° *Turco-Græciæ libri VIII*. *Bazel*, 1584, in fol.: eene uitmuntende verzameling, en zeer nuttig voor hen, welke zich op de geschiedenis en de taal der *Nieuwe Grieken* willen toeleggen. Het bevat onderscheidene kleine werken en brieven, die ons een naauwkeurig denkbeeld van den burgerlijken en godsdienstigen staat in de 14.^e, 15.^e en 16.^e eeuw geven. — 2.° *Annales Suevici ab initio rerum ad annum 1594*, 2 dl.ⁿ

in fol., *Frankfort*, 1596; een uitmuntend en niet zeer algemeen werk. — 3.º *Germano-Græciæ libri VI.*, in fol., 1585. Hij heeft nog andere werken geschreven, welke voor de reeds genoemde in geen deele behoeven onder te doen, namelijk: 4.º *Commentarius Hermanus in Olinthium* 1.^m *DEMOTHEUS et Scholin*, in 12.mo *Straatsburg* 1554, in 12.mo — 5.º *Prematum Græcorum libri duo, additu vernone latina*, ibid 1567. — 6.º *Majores Syntaxes græcæ epitome*, 1583, in 8.vo — 7.º *Ethiopicæ Heliodori historici epitome*, *Frankfort*, 1584, in 8.vo etc. CRUSIUS was een geleerd, maar driftig man, die geene smaadwoorden spaarde, ten opzichte van hen, welke hem aandronden.

CRUSIUS (CHRISTIAAN AUGUSTUS), een diepdenkende en scherpzinnige wijsgeer en godgeleerde, welke echter, helaas, ook tot het *Mysticismus* overhelde, werd in 1712, te *Leuna* bij *Merseburg* geboren, en overleed in 1775 te *Leipzig* als eerste hoogleeraar der godgeleerdheid en *Senior* der godgeleerde faculteit. Hij ontwierp het stoute plan, om niet alleen de wijsbegeerte tot eene volkomene en voor de rede geheel bevredigende wetenschap te verheffen, maar zelfs om haar met het wel-

denkende godgeleerde stelsel in verband te brengen, doch hij overleefde nog het gezag van het door hem ontworpen stelsel.

CRUX. — Zie SANTA-CRUX.

CSELES (MARTINUS), in 1641 nabij *Tyrnav* geboren, in 1655 Jesuit in die stad, onderwees achtereenvolgend de wijsbegeerte, de zedekundige godgeleerdheid en het Romeinsche regt. Naar *Rome* beroepen, om den post van *Pœnitentiarius* te bekleden, maakte hij zich het verblijf, dat hij hier genoot, ten nutte, en verzamelde eene menigte kennissen uit de Bibliotheek van het *Vaticaan*. Hij overleed den 14 Januarij 1709 te *Padua*. Er bestaat van dien geleerde: 1.º *Elucidatio historico-chronologica de episcopatu Transylvaniae; Rome*, in fol. — 2.º *Descriptio amplitudinis episcopatus Sirmiensis*, in 16.mo

CTESIAS VAN GNIDUS, zoon van CTESIOCHUS of CTESIARCUS behoorde tot het getal dergenen, welke den jongen CYRUS in zijnen krijgsgtogt tegen zijnen broeder ARTAXERXES MNEMON volgden. In den slag van *Cunaxa* krijgsgevangen gemaakt, gebruikte men hem om de wonden, welke ARTAXERXES in denzelfden bekomen had, te verbinden, en hij deed dit met

zoo veel geluk, dat de koning en overwinnaar hem in zijne dienst hield, en hem den titel van zijnen eersten geneesheer verleende. Het langdurige verblijf, dat CTESIAS in *Perzië* en aan het hof genoot, verschafte hem meer dan eene gelegenheid, om voor de *Grieken*, zijne landgenooten, nuttig te zijn: Hij schreef de *Geschiedenis* van dat land, in 23 boeken. De zes eerste bevatten de geschiedenis der *Assyriërs*, sedert NINUS en SEMIRAMIS tot op CYRUS. De 17 laatste behandelen de zaken der *Perzers*, van het begin der regering van CYRUS tot in het jaar 398 vóór J. C. Ook had hij eene *Geschiedenis* van *Indië* geschreven. Van deze twee werken zijn ons slechts eenige *fragmenten* van zijne *Geschiedenis* der *Assyriërs* en *Perzers* overgebleven, die door DIODORUS SICULUS, en door TROGUS POMPEJUS gevolgd is, en den voorrang verdient boven die van HERODOTUS. Ondanks de goedkeuringen dier twee geschiedschrijvers, schenkt men geenszins geloof aan de Verhalen van CTESIAS; en als men de zaak van nabij beschouwt, verdient hij ook niet meer geloof dan HERODOTUS. STRABO zegt, dat men de geschiedenis gemakkelijker in HESIODUS en HOMERUS zou leeren, dan in CTESIAS en HERODOTUS: *facilius*

HESIODO et HOMERO aliquis fidem adhibuerit, quam CTESIÆ, HERODOTO et eorum similibus. Men zal hem zoo wel als HERODOTUS leeren kennen in de *waarachtige geschiedenis der fabelachtige tijden*; en in HERODOTUS, *Geschiedschrijver van het Hebreewwsche volk zonder het te weten* (Zie LAVAUR). CTESIAS leefde omtrent het jaar 400 voor J. C. De *fragmenten* van CTESIAS zijn in de Londensche uitgave van HERODOTUS te vinden, 1679, in fol.

CTESIBIUS van *Alexandria*, een beroemd wiskundige, onder PTOLOMEUS EVERGETUS II. omtrent het jaar 124 vóór J. C. was, zegt men, de uitvinder der pomp. Het toeval ontwikkelde in hem den smaak, dien hij voor de werktuigkunde had. Bij het neêrlaten van een spiegel in den winkel zijns vaders, bemerkte hij, dat het gewigt, hetwelk diende om op- en neêr te laten, en bij deze werking in den cilinder vervat was, eenig geluid maakte, veroorzaakt door de wrijving der lucht, die met geweld door het gewigt werd terug geduwd. Hij onderzocht van nabij de oorzaak van dat geluid, en meende daaruit voordeel te kunnen trekken om eene *door water in beweging gebragt orgel* te vervaardigen, waar-

in de lucht en het water den toon zouden voortbrengen; hetgeen hij met zeker goed gevolg ten uitvoer bragt; maar men begrijpt, dat dit orgel nog weinig beteekende, en men heeft nog veel tijds noodig gehad, om de volledigheid van dat bewonderenswaardig werktuig te bereiken, waarvan thans onze kerken weergalmen (Zie *ALDRICUS Heilige*). *CTESIBIUS* vervaardigde vervolgens een wateruurglas, door getande raderen geregeld: het water bragt door zijnen val deze raderen in beweging, die hunne bewegingen aan eenen zuil mededeelden, op welke teekenen gemaakt waren, die dienden, om de maanden en uren te onderscheiden. Te zelfden tijd, dat men de getande raderen in beweging bragt, dreven deze een beeldje naar boven, dat met een stokje de maanden en uren, die op de zuil geteekend waren, aanwees.

CTESIPHON, of *CHESTIPHON*, een Grieksch bouwkundige, bezorgde de teekening van den *Tempel van DIANA te Ephesus*, die deels onder zijne leiding, deels onder die van zijnen zoon *METAGENES*, voltooid werd. *CTESIPHON* vond een werktuig uit, om de zuilen te vervoeren, die tot sieraad van dat gebouw moesten dienen, dat, ondanks den algemeenen roem, in verge-

lijking met onze hedendaagsche fraaije kerkgebouwen, zeer weinig beteekent. Zie *de oude en hedendaagsche Tempels door den Abt Mal.*

CTESIPHON van *Athene*, overreedde zijne medeburgers om een bevel uit te vaardigen, volgens hetwelk zoude bepaald worden, dat *DEMOTHENES*, in de volle vergadering, met eene gouden kroon zou gekroond worden. Maar *ÆSCHINES*, een najveraar en vijand van dien redenaar, niet kunnende dulden, dat men denzelfden deze eer bewees, beschuldigde *CTESIPHON* de bewerker van eenen opstand te zijn. *DEMOTHENES* verdedigde hem tegen dezen laster in eene heerlijke redevoering, die ten titel voert: *Over de Kroon.*

CUBERO (PETRUS), een Spaansche Missionaris, in 1645 te *Arragon* nabij *Catalaynd* geboren, ontwaarde reeds vroegtijdig het verlangen in zich, om aan de voortplanting van het Evangelie mede te werken. Nadat hij de Priesterwijding ontvangen had, vertrok hij van *Saragossa* in 1670, nam zijne reis door *Frankrijk*, bezocht *Rome*, *Konstantinopel*, en in *Zevenbergen* komende, ging hij door tot *Warschau*, alwaar de koning *JOANNES SOBIESKI* hem eenen brief gaf voor *CHALS SOLIMAN*, *Sophi van Perzië*.

Vandaar begaf hij zich naar *Moskau*. CUBERO werd den Czar voorgesteld, die hem vriendelijk onthaalde, en vertrok vervolgens met eenen gezant, welken deze vorst naar *Perzië* zond. Hij zakte de *Wolga* of tot aan *Astrakan*; stak over de *Kaspische zee*, kwam in 1761 te *Derbent* en daarna te *Casbin* aan, alwaar hij den koning van *Perzië* zijnen brief aanbod. Deze vorst beloofde hem eene gelijke bescherming als zijne voorouders aan de apostolische Zendingen verleend hadden, en, zijne begunstiging daarbij niet bepalende, zond hij eenige dagen daarna aan CUBERO een *Calaat*, of eere-kleed. CUBERO ging vervolgens door *Ispahan*, *Schiraz* en *Lao* tot *Bender Abassi*, op zijne reis werkzaam zijnde, om het licht des geloofs te verspreiden. Daar nam hij eene schuit, die hem over de *Perzische golf* naar *Bender Congo* voerde; hij scheepte zich in op eene Portugesche vloot, die op de *Roode zee* ging rondkruisen, te *Diu*, *Vit*, *Surata*, *Daman*, *Goa* aanlandde, de kaap *Comorin* omzeilde, op *Ceylon* en *Thomo* alsmede te *Malacca* aan land ging, waar hij door de *Hollanders* in de gevangenis geworpen werd, wijl hij zonder het te weten hunne reglementen van politie overtreden had. Kort daar-

op ontslagen zijnde, besteedde hij zes maanden tot de overvaart van den *grooten Oceaan* tot aan *Acapulco*, vertrok in 1670 van *Mexico*, en kwam, na eene afwezenheid van negen jaren, door eene vloot van *Vera-Cruz*, die voor *Cadix* bestemd was, weder in *Europa*. In 1680 gaf hij te *Madrid*, in 4.to in het licht het verhaal van zijne reis, onder den titel van *Kort verhaal der reis, gedaan in het grootste gedeelte der wereld, door D. PEDRO CUBERO SEBASTIAAN* enz. CUBERO is de eerste, die de reis om de wereld van het Westen naar het Oosten, en voor een gedeelte over land gedaan heeft; GEMELLI CARRERI volbragt eerst eenige jaren daarna dezelfde reis. Het verhaal van CUBERO, hoewel beknopt, is vrij naauwkeurig, en zijn stijl, zoo als het eenen *Missionaris* past, eenvoudig.

CUBIÈRES (SIMON LODEWIJK PETRUS, Markgraaf DE), de oudste broeder van CUBIÈRES PALMEZEAX (Zie het volgende artikel), en neef van den Kardinaal BERNIS, werd den 12 October 1747 te *Roquemaure*, in *Languedoc* geboren. In den ouderdom van 16 jaren, kwam hij in de staldienst, werd vervolgens hofstalmeester van den koning van *Frankrijk*, met den rang van kapitein der

ruiterij. In zijne ledige uren hield hij zich met de toonkunst, dichtkunde en natuurlijke Historie bezig, en stond met BUFFON en DELILLE in naauwe betrekking. Als vriend der wetenschappen, rigtte hij in zijn huis een kabinet van bergstoffelijke voorwerpen, en een scheikundig *Laboratorium* op. De ontdekking der luchtballen (Zie GUSMAO), wekte toenmaals de bewondering der Franschen en de geschilden onder de geleerden op. Men was er op bedacht, om eene rigting voor de luchtballen te vinden; de markgraaf DE CUBIÈRES ondernam hiervoor de gevaarvolle reis; maar hij was niet in staat om de zoo lang gewenschte rigting na twaalf proefnemingen te vinden. Door zinnen oom, afgezant te Rome, uitgenoodigd, begaf hij zich naar die hoofdstad, reisde vervolgens door Italië, bragt er eene verzameling van *Lava's* van den berg *Vesuvius*, en eenige overblijfsels der bouwvallen van den tempel van JUPITER SERAPIUS uit mede. Als hij daarna te Londen was aangekomen, bezocht hij de omstreken dier stad, maakte een kruidboek van de soorten van planten, die in Frankrijk onbekend waren, en gewende dezelve in zijn klein eigendom te Versailles aan de luchtstreek van dat land. Bij zijne terugkomst in Frankrijk, her-

kreeg hij zijne bediening bij LODEWIJK XVI. en werd zaakverzorger der geheime weldaden van dien goedaardigen Vorst. Toen de Revolutie was uitgebroken, vergezeld hij, den 17 Julij 1789, den koning naar *Parijs*, en reed, te paard, voor de koets, toen hij op de kaai van *la Ferraille* door de gewerschotten, die van de overzijde der *Seine* gelost werden, eenen kogel door zijne hand bekwam. Bevende voor den koning, vloog hij naar het portier van het rijtuig, om hem met zijn lijf tot borstwering te dienen. Op zijne terugreize naar *Versailles*, liep hij nieuwe gevaren, alsmede den 5 en 6 October, wanneer eene teugellooze volksmenigte van *Parijs* het kasteel kwam aanranden. Volgens de bevelen van LODEWIJK XVI, week hij niet uit, maar bleef bij Zijne Majesteit totdat de regeringloozen dien Vorst noodzaakten om zijne getrouwste dienaren te verwijderen. Hij begaf zich toen naar zijn huis te *Versailles*; maar, in den nacht van den 24 Mei 1794, werd hij uit zijne woning gehaald, naar de gevangenis gebracht, waarin hij meer dan vijf maanden bleef, en het is waarschijnlijk, dat hij het leven aan zijnen broeder PALMEZEAUX, die toenmaals in zeer naauwe verbindtenissen

met de *Jacobijnen* stond, te danken heeft. Onder het *Directorium* werd hij ter uitvoering van de verzending der meesterstukken naar *Rome* gezonden, waarvan BONAPARTE die hoofdstad beroofd had. Hem werd vervolgens het opzigt over de standbeelden van den tuin van *Versailles* opgedragen. Daar hij zich gestadig met de vreemde gewassen bezig hield, gelukte hem een groot aantal derzelve in de omstreken van *Parijs*, aan de lucht te gewennen. Ten tijde der *restauratie*, gaf LODEWIJK XVIII. hem zijnen post van stalmeester, met den gunstbrief van kolonel en het kruis van den *heiligen LODEWIJK* terug: ook had hij het grootkruis van de orde der *Beijersche kroon*. Verscheidene landbouwkundige genootschappen namen hem in hun midden op, en hij onderhield briefwisseling met de akademiën van *Turin*, met die der *Arcadiën* te *Rome*, enz. Van 1800 tot in 1809 heeft CUBIÈRES onderscheidene *Verhandelingen* over verschillende planten, en ééne over een *magnetisch Grieksch marmer* in het licht gegeven. Den 1 April 1821 is hij aan eene beroerte overleden.

CUBIÈRES PALMEZEAUX (MICHAËL DE), stamde uit een adellijk geslacht af, en werd

den 27 September 1752 te *Roquemaure*, in het Fransche departement *du Gard* geboren. Hij was de jongste van vele broeders, van welke de oudste de Markgraaf DE CUBIÈRES (zie het vorig artikel) was. MICHAËL bekwam, volgens de bevelen van zijnen vader, in den ouderdom van 12 jaren, de kruinschering, volbragt zijne studiën te *Orange*, daarna te *Nimes*, en eindelijk te *Parijs* in het Seminarie van den *heiligen Sulpicius*. Zijn niet zeer geregeld gedrag en eenige al te vrije dichtstukjes, in den Franschen *Muzen-Almanak* opgenomen, bragten zijne overheden in eene ongunstige stemming jegens hem. Wel verre van naar hunne wijze vermaningen te luisteren, vervaardigde hij en gaf in het licht: *Heroïde de etc.* (*Heldendicht van den heiligen Hieronimus, aan eene Romeinsche Dame gerigt*), een zeer onzedig werk, dat onbetamelijke, jazelfs goddeloode uitdrukkingen bevat, maar nochtans de eer van onderscheidene uitgaven genoten; en de lofspraak van FRÉRON verdiend heeft. CUBIÈRES werd eindelijk, toen hij zijne godgeleerde studiën, zou beginnen, uit het Seminarie gejaagd. Op verzoek van zijnen broeder, bekwam hij den post van stalmeester bij mevrouw de gravin van

Artois; maar met eene elke afhankelijkheid vijandige inborst geboren, verliet hij weldra dezen post, en legde zich geheel op de letterkunde toe, waarin hij zich minder door ware talenten dan door eenen dorren overvloed onderscheidde. De Almanakken, de letterkundige Verzamelingen werden overladen met zijne *vlugtige* en *lossé* gedichten, hetgeen den spotachtigen RIVAROL deed zeggen, dat CUBIÈRES de *voorzienigheid der dagbladen* was. Van toen af, begon hij met zich de verschillende namen te geven, onder welke hij bekend is, te weten: van DORAT CUBIÈRES, CUBIÈRES PALMEZEAX, ENEGISTE PALMEZEAX. Daar men in zijne gedichten en proza, doorgaans slechts eene *treurige gemakkelijheid* opmerkte, zoo dong hij te vergeefs mede naar de prijsvraag der Fransche akademie, zijnde de *Lofrede op VOLTAIRE en FONTENELLE*. Hij schreef echter voor de akademie van Nimes de *Lofrede op BOILEAU*, maar zijne Verhandeling, welverre van een Lofschrift te zijn, was slechts eene hevige kritiek op dien onsterfelijken dichter. Door de begunstiging van zijnen broeder, den markgraaf DE CUBIÈRES, verkreeg hij dat zijn blijspel getiteld: *le Dramaturge*, op het hoftooneel uitgevoerd werd. De koning was er bij

tegenwoordig, en kon door zijne natuurlijke openhartigheid, zich niet bedwingen, om tot den markgraaf te zeggen: *Het blijspel van uwen broeder is niets waardig*. Men verhaalde dit gezegde aan CUBIÈRES, en van dit tijdstip af, betoonde hij zich als een openbare vijand van dien Vorst en het hof, die aan zijn smakeloos toneelstuk, slechts regt hadden laten wedervaren. Toen de Revolutie uitbarstte, werd hij een der hevigste voorstanders derzelve en roemde onophoudelijk in zijne dichtstukken alle verschijnselen derzelve. In 1790 vertrok hij met de gravin FANNY DE BEAUHARNAIS naar Italië, maar hij verliet haar kort daarna, kwam te *Parijs* om zich met de andere Demagogen te vereenigen, en werd een der opperhoofden van het Revolutionnaire genootschap der *negen Zusters*; zijne redevoeringen en gelegheidschriften, vulden van toen af, alle liberale dagbladen van dien tijd. Toen op den noodlottigen dag van den 10 Augustus de gemeenteraad zich zelven aangesteld, en eenen algemeenen raad opgericht had, verklaarde CUBIÈRES, om deszelfs lid te mogen worden, op het spreekgestoelte der afdeeling van de *Unité*: » dat zijne moeder eene groote misdaad bedreven had door hem van adel te maken, wijl zijn vader

het niet was." Later (den 18 April 1794) legde hij op het bureau van den algemeenen raad der gemeente, verscheidene getuigenissen neder, dat zijn vader, zijne moeder en hij altoos *vrije burgers* geweest waren. Te gelijk beklaagde hij zich over de *lompheid* der drukkers, die in eenige zijner werken bij zijnen naam den titel van *Mijn heer de ridder* gevoegd hadden. Eindelijk in den rang van zuiver *sans culotte* opgenomen zijnde, deed hij alles, om zich denzelven waardig te maken. Waaron hem de beruchte mevrouw ROLAND, in hare *Gedenkschriften* verwijt: » Van het *sans-culottismus* gepredikt te hebben, even gelijk hij eertijds de bevaligheden bezongen had; verscheidene gedichten van MURAT gemaakt te hebben, even als hij er voor IRIS vervaardigde." SYLVANUS MARECHAL heeft hem in zijn *Woordenboek der beruchte Godverzakkers* opgenomen. CUBIÈRES gaf in eene *Verhandeling over zijn leven*, hetwelk hij zelf beschreven en uitgegeven heeft, zijne ontevredenheid daar over te kennen. Ondanks al zijne pogingen kwam hij slechts onder de Jacobijnen van den derden rang; zijne fortuin en zijn staat- en letterkundigen invloed, werden er niet door vermeerderd; ook sedert de ontbinding der re-

publiek, geraakte hij bijna geheel in vergetelheid. Wij willen echter liever gelooven, dat CUBIÈRES alleen door eene dwaling des geestes, door eene krachteloze en onstandvastige inborst en door het verlangen, dat men steeds van hem zoude spreken, zich met de Revolutie bemoeide, want men heeft hem nooit schraapzuchtig noch wreed gekend. Het is deze dwaling des geestes, die zeer dikwijls de wapenen der bespottung tegen hem gaande maakte en er ook dikwerf de gelegenheid zelve toe aanbod. Daar hij een slecht tooneelstuk getiteld *Scylla* gevonden had, liet hij hetzelfde in 1605 drukken; en wilde het aan CORNELLE toeschrijven. Het is zeer waarschijnlijk dat indien dit stuk eenigen bijval gevonden had, hij zich wel als den schrijver er van zoude bekend gemaakt hebben. Hij waagde het vervolgens het treurspel PHAEDRUS van RACINE te hergieten, hetwelk hij *Hippolytus* noemde. Daarmede niet te vreden, verklaarde hij zich den beschermmer aller middelmatige en slechte schrijvers en kwam in 1810 op het denkbeeld, om de uitgever van eene der romans van RETIF DE LA BRETONNE, eenen even zoo zwakken letterkundige als CUBIÈRES te worden. In de voorrede, die hij aan het hoofd diens romans plaatste

vaart hij uit tegen de Academie, die zijnen vriend RETIF in haar midden niet had willen opnemen; en gij beweert mijn Heeren, zeide hij tot de leden der akademie dat zijn stijl zenuwloos is; *maar gij zijt zenuwloozen . . .*" SYLLA en HIPOLITUS hadden reeds de bespotting van het publiek opgewekt; zijn verwijt tegen de Leden der akademie vermeerderde slechts de lui-migheid van dit zelfde publiek hetwelk eene hagelbui van schampreden en hekelachtige boerterijen op hem deed vallen. Hij had nog eene andere onaangenaamheid te verduren. De weduwe van RETIF rigtte aan den redacteur van het *Journal de l'empire* eene hevige wederlegging tegen CUBIERES, ter oorzaak van het werk van haren man, dat de eerste kort te voren in het licht gegeven had. Maar niets kon den teugelloozen moed van CUBIERES doen verflaauwen; schimpreden, bittere critiek, uitjouwingen, alles trotseerde hij en daagde hij uit, en zijne pen was altoos met eene onveranderlijke snelheid in beweging. Naar de volgende daad te oordeelen schijnt het niet dat de Jacobijnen zelve veel op hadden met de bekwaamheden van CUBIERES. Deze onuitputbare schrijver zeide eens aan CHAUMETTE, toenmaals prokureur der gemeente,

dat hij aan deszelfs vrouw eene verzameling van gedichten wilde opdragen. CHAUMETTE antwoordde hem: » Overweeg wel wat gij doet; want mijne echtgenootte is eene geleerde vrouw, hare werken liggen in mijne latafel." Hij trok toen eene lade open, en liet aan CUBIERES oude koussen zien, die zijne vrouw teekende. De dichter een weinig verlegen, sprak niet meer van opdragt. Het is echter billijk te bekennen, dat men hier en daar in zijne schriften eenige fraaije verzen, oorspronkelijke gedachten, en geestige trekken vindt, maar dit verdwijnt bijna geheel en al onder de lastige beuzelingen van kunstmatige proza, welke zijn onvermoeide dichtlust voortbragt. Van eenige zijner werken bestaan niet te min verscheidene uitgaven, die echter evenmin hunne verdienste bewijzen, als zulks zijne waardigheid handhaaft van Lid der akademie van *Dijon* en van het *vrije genootschap van kunsten en wetenschappen enz.* (*Société libre des sciences et Lettres etc.*) anders *société libre* genoemd. Sedert langen tijd leefde hij geheel onbekend, en men dacht niet meer aan hem dan bij het vernemen van zijnen dood, die den 23 Augustus 1820 voorviel. CUBIERES heeft zoo vele werken geschreven, dat hij der

zelve titels zelf niet kende. Men kent er meer dan tachtig, waarvan wij den naamlijst voor onze lezers willen besparen, ons slechts bepalende er eenige van op te geven: 1.° *Épître etc.* (*Brief aan mijne eeuw*), *Parijs*, 1775, in 12.° — 2.° *GALATHÉE etc.* (*GALATHEA, of het vervolg des tier-tooneels van PYGMALION*), 1778, in 8.° (hiervan bestaan 3 uitgaven), — 3.° *Eloge etc.* (*Lofrede op VOLTAIRE*), een gedicht van 500 Alexandrijnsche dichtregels, 1778, 1783 — 4.° *Théâtre moral etc.* (*Zedekundig tooneel af tooneelstukken met eene Proeve over het blijspel*, 1783, 1786. — 5.° *Opusculus etc.* (*Dichterlijke werkjes*), *Orléans*, 3 dl.ⁿ in 18.° — 6.° *Lettre à etc.* (*Brief aan den Heer DEXINRÈNES over den noodlottigen invloed van BOILEAU op de Letterkunde*), *Parijs*, 1787, in 8.° — 7.° *Missogag, of de vrouwen zoo als zij zijn een oorspronkelijke roman*, 1788, 2 dl.ⁿ — 8.° *Ma confession etc.* (*Mijne bekentenis over de nog levende dichters of de alphabetische oordeelen*), 1790, in 8.° — 9.° *Les rivaux etc.* (*De mededingers naar het kardinaalschap of de dood van den kardinaal MAURY*) een kluchtig heldendicht. — 10.° *Dieu et les saints* (*God en de heiligen*), hetwelk een

vervolg is van den republikeinschen almanak, 1799. Wij gaan de demagogische werken van CUBIÈRES voor bij, in welke hij de daden der Jakobijnsche sekte vierde.

CUDENA (PETRUS) een Spaansch reiziger, in 1602 te *Villena* geboren, doorkruiste langen tijd *Brazilië*, en gaf bij zijne terugkomst in *Europa* een werk in het licht, getiteld: *Beschrijving van Brazilië, in eene uitgestrektheid van 1038 mijlen, door MARAGNON ontdekt, enz.* Men vindt hierin nauwkeurige bijzonderheden over de voortbrengsels en den handel van dat gedeelte van *Amerika*. Zijn werk, oudtijds in het Hoogduitsch vertaald, was in de Bibliotheek van *Wolfenbützel* verborgen gebleven. Het verscheen weder naar het oorspronkelijke verbeterd door de zorgen van LEISTE, die er zeer belangrijke aanmerkingen bijvoegde, onder den titel van: *Beschrijving van het Portugesche Amerika, door CUDENA, Brunswijk*, 1780, in 12.mo

CUDSEMIUS (PETRUS), te *Duisburg* in het hertogdom *Kleef* geboren, beweerde van *Wezel* te zijn, wjl hij aldaar was opgevoed. Zijn vader, met de dwalingen van CALVINUS besmet, had dezelve aan zijnen zoon medegedeeld, die dezelve te *Avig-*

non afzwoer, alwaar hij het Sacrament des Vormsels en den naam van PETRUS ontving, dien van SAMUEL, welken hij bij den doop bekomen had, afleggende. Hij begaf zich naar Rome, maakte zich bij den Kardinaal BELLARMINUS geacht en bemind, zette zich vervolgens te Keulen neder, knoopte hier vriendschapsbetrekkingen met den Nuntius aan, en overleed in het begin der zeventiende eeuw. Wij bezitten van hem: 1.° *De Desperata CALVINI causa*, Keulen, 1612, in 8.vo — 2.° *De Synode van Utrecht*, met zeer belangrijke aantekeningen, in het Latijn, Keulen, 1614, en verscheidene andere werken over de geloofsgeschillen.

CUDWORTH (RUDOLF), een Anglikaansch Godgeleerde, in 1617 te Aller in het graafschap Sommerset geboren, en in 1688 te Cambridge overleden: bekleedde verschillende gewigtige en voordeelige posten in zijn vaderland. Zijne kunde bezorgde hem dezelve; hij legde zich op alles toe. Als wijsgeer en wiskundige verbond hij met deze wetenschappen de studie der fraaije Letteren, geleerde talen en oudheid. Er bestaat van hem: 1.° *Intellectueel-stelsel van het heelal tegen de godverzakkers*; een werk in het Latijn vertaald door JOANNES LAURENTRUS MOSHEIM, en

met zeer geleerde aanmerkingen voorzien, Jena, 1733, 2 deelen, in folio, Leyden, 2 dl.ⁿ in 4.to, en verkort in het Engelsch in 2 dl.ⁿ in 4.to, door THOMAS WISE. Het werk, de vertaling en de verkorting worden even zeer op prijs gesteld. Dit systema intellectuale wordt als een tuighuis der oude letterkunde uit alle talen, aangezien, en vele geleerden van onzen leeftijd hebben aan hetzelfde hunne geleerdheid te danken. — 2.° *Verhandeling over de eeuwigheid en de onveranderlijkheid van den regtvaardige en onregtvaardige*, in 8.vo in 1731 te Londen in het Engelsch uitgegeven, met eene voorrede van doctor CHANDLER, Bisschop van Durham, en door MOSHEIM in het Latijn vertaald. — 3.° *Commentarium over de Voorzegging van DANIEL*, aangaande de zeventig weken, 2 dl.ⁿ in fol. — 4.° *Verhandeling over de onsterfelijkheid der ziel*, 1 dl. in 8.vo enz. — 5.° *Redevoering over de liefde Gods*, in het Fransch vertaald door den Heer COSTA, Amsterdam, 1722, in 12.mo — 6.° *Deus justificatus of Gods goedheid tegen de verdedigers der volstreckte en schuldelooze verdoemenis gewraakt en verdedigd*, 1664, — 7.° *Verhandeling over het zedelijk goede en kwade*, 1 dl. in fol. van 1000 bladz. —

8.° *Verhandeling over de schepping der wereld en over de onsterfelijkheid der ziel*, 8. vo — 9.° *Verhandeling over de kennis der Hebreërs*, al deze werken (van N.° 6.° — 9.°) kunnen als een vervolg van het *Systema intellectuale* worden aangezien. Hij liet verscheidene belangrijke handschriften, en eene dochter vol geest na, die met LOCKE in nauwe verbindtenissen stond; zij noemde zich DAMARIS. CUDWORTH was, zegt men, zeer onzeker in zijne gevoelens omtrent de Godsdienst; en als hij over verscheidene geloofszaken van het Christendom sprak, drukte hij zich op eene zoo dubbelzinnige wijze uit, dat men geenszins kon weten, wat hij er van dacht. Hij heeft het stelsel der voortbrengende naturen weder ten berde gebragt, hetwelk door WILLEM MUYS (zie dit art.) is wederlegd.

CUEVA (ALFONSUS DE LA), bekend onder den naam van BEDMAR, uit een' ouden stam in Spanje, afgezant van PHILIPPUS III. bij de Republiek van Venetië, vereenigde zich, zegt men, in 1618, met den hertog van Ossona, onder-koning van Napels, en don PEDRO van Toledo, gouverneur van Milane, om den staat, in welks midden hij gezonden was, te vernietigen. LA CUEVA, zegt de geschiedenis, of lie-

ver de fabel dier zamenzwering, verzamelde vreemdelingen in de stad, en verzekerde zich van hunne dienst door eene menigte gelds. De zamengezwoorenen moesten het wapenhuis der Republiek in brand steken, en zich van de voornaamste posten meester maken. Benden uit het *Milanesche* moesten over het vaste land aankomen, en omgekochte matrozen aan vaartuigen, met soldaten bezet, den weg wijzen. Deze zamenzwering werd ontdekt. Men wierp, al wat men van de zamengezwoorenen kon vinden in het water. Men eerbiedigde in den bewerker van deze clubs de waardigheid van afgezant. De senaat liet hem heimelijk vertrekken, uit vrees, dat hij door het volk in stukken zoude gehouwen worden. In een zeer uitgebreid onderzoek over deze zamenzwering, gedrukt achter de tweede uitgave der *Waarnemingen van Italië*, bewijst de heer GROSLEY, dat deze zamenzwering niets anders was dan eene list der *Venetianen* door FRA-PAOLO bestuurd, om zich van den markgraaf BEDMAR, wiens tegenwoordigheid hen lastig viel, te ontdoen. Men weet dat deze monnik toenmaals zijn best deed, om het *Lutheranisme* in Venetië in te voeren. (zie SARPI). Voor de heer GROSLEY, hadden NAUDE en CAPRIATA de ge-

waande zamenzwering reeds als eene hersenschim beschouwd. Maar MALLET DUPAN beweert met zeer vele andere oordeelkundigen, dat deze zamenzwering met uitzondering van eenige omstandigheden, door geschiedkundige romanschrijvers uitgevonden, in der daad bestaan heeft. Door de opspraak, die deze kunstgreep onder het volk gemaakt had, genoodzaakt om Venetië te verlaten, begaf BEDMAR zich naar Vlaanderen, nam aldaar den post van voorzitter des raads waar, en ontving er den kardinaals-hoed. Nadat zijne gestrengheid, hem hier zijn bestuur had doen verliezen, begaf hij zich naar Rome, en overleed aldaar in 1665, als eene der vermogendste genien beschouwd, die Spanje voortgebracht heeft. Zijn doorzicht was zoodanig, dat zijne gissingen bijna voorvoorzeggingen doorgingen. Bij deze bijzondere scherpzinnigheid voegde hij eene zeldzame bekwaamheid om de kieschte zaken te behandelen, een bewonderenswaardig vermogen, om menschen te beoordeelen, eene vrije en vrolijke inborst en des te ondoorgronderlijker naar mate iedereen dezelve meende te doorgroonden: alle uitwendige teekenen eener volmaakte gerustheid van geest midden in de wreedste onrusten. Men kent hem toe eene

Verhandeling in het Italiaansche tegen de Republiek Venetië, getiteld: *Squitinio della liberta Veneta*, Mirandole 1612, in 4.to, en in het Fransch vertaald door AMELLOT DE LA HOUSSAYE; maar anderen schrijven dezelve met meer grond aan MARCUS VELSER toe. De *Geschiedenis* der zamenzwering van Venetië door SAINT-REAL, is een zuivere Roman.

CUEVA (JOANNES DE LA), een bekend Spaansch treurspeldichter der XVI eeuw, wordt in zijn vaderland zeer op prijs gesteld. Hij was de hervormer van het Spaansche tooneel, bragt zijne stukken met meer kunst ten uitvoer, dan LOPEZ DE VIGA, NATUM en LOPEZ DE CASTELLEJO, en verhoef den Dramatischen stijl door de welluidendheid en keurigheid zijner verzen. Men kan hem als den voorlooper van LOPEZ DE VEGA beschouwen. Zijne blijspelen werden in 1588 en zijne treurspelen, waaronder VIRGINIA en de dood van AJEX, in 1579 en 1580 te Sevilla, in het licht gegeven. Hij schreef twee heldendichten, het *Herstel van Spanje*, *La Mexicana*, 1600 en *Verovering van Betique*, eene dichtstuk in versmaat; een ander dicht over de uitvindere; ontleend uit POLYDORUS VIRGILIUS; een *Bundel*, waarin men eene vertaling van de *Batrachomymachia*, (oor-

log tusschen de kikyorschen en ratten) vindt; la Municipida, dichtstuk; de reis des dichters; JUNIS naar JUPITERS hemel; een brief of schimpdicht over de dichters van zijnen tijd.

CUGNIERES (PETRUS DE), algemeen Advokaat bij het parlement van *Parijs*, was een bekwaam regtsgeleerde vooral in het kerkelijke regt. Hij verdedigde in 1329 in tegenwoordigheid van PHILIPPUS VAN VALOIS, met veel ijver de regten des konings, tegen de geestelijkheid. PETRUS BERTRAND, Bisschop van *Aulun*, pleitte voor de kerk met geene mindere geestdrift (zie BERTRAND). Hij werd ondersteund door den aartsbisschop van *Sens* daarna CLEMENS VI. De advokaat des konings werd zoo hatelijk bij het volk, dat men hem uit spotlust noemde: *Mees-ter* PETRUS DU COGNET, den naam van een klein bespottelijk beeld, geplaatst in eenen hoek der lieve vrouwe kerk te *Parijs*, en een gedeelte uitmakende van eene voorstelling der hel, die binnen het hek van het koor onder het zangkoor was. CUGNIERES ondervond nog de onaangenaamheid van door den koning veroordeeld te worden, voor welken hij pleitte: het gewone lot van hen, welke schrijven om het eene ge-

zag ten nadeele van het andere te vlejen, en welke de geest van eigenbelang en heerschzucht; met geestdrift meeningen doet omhelzen, geschikt om de gevestigde orde te ondermijnen.

CUGNOT (NICOLAAS JOZEF), den 25 September 1725 te *Void in Lotharingen* geboren, diende in zijne jeugd in *Duitschland* als krijgswaarkundige en vervolgens in de *Nederlanden* onder den Prins KAREL. In 1763 kwam hij te *Parijs*, waar hij zich met het geven van lessen in de krijgskunde onledig hield. Hij vond eene nieuwe soort van geweer uit, en vervaardigde een rijtuig dat door vuur en damp van water gedreven werd. Dit rijtuig bestaat nog in het magazijn der werktuigen, te *Parijs*. CUGNOT, door de revolutie ongelukkig geworden, had zijn bestaan aan de edelmoedigheid eener dame en vervolgens aan MERCIER, den schrijver van het tafeteel van *Parijs*, te danken, welken het gelukte om voor CUGNOT van den eersten Consul eene jaarwedde van 1000 Livres te verkrijgen. CUGNOT is den 2 October 1804 te *Parijs* overleden en heeft de volgende werken nagelaten: 1.° *Elémens etc. (Begin-selen der vroegere en heden-daagsche krijgskunde)*, 1766

2 dl.ⁿ in 12.mo — 2.º *Fortification etc. (Veldversterking enz., 1769, in 12.º, in het Hoogduitsch vertaald, Berlin, 1773, in 8vo Dit werk is uitmuntend, hoewel beneden dat van CLAIRAC. — 3.º *Théorie de la fortification etc. (Théorie van vestingbouwkunde met aanmerkingen over de verschillende stelsels, die sedert de uitvinding des geschuts, in het licht gekomen zijn, en eene nieuwe wijze om plaatsen aan te leggen), 1778 in 12.mo**

CUGOANO (OTTOBALS), een neger, geboren te *Agimaca*, in het gewest *Fautieu* op de *Goudkust* in *Guinea*, werd in zijne vaderstad, zoo als hij zelf verhaald heeft, met een twintigtal kinderen der beide seksen, door Europeërs opgeligt; diende langen tijd en onder verschillende meesters. Lord HOLD schonk hem de vrijheid, en zond hem naar *Engeland*. Hij begaf zich in dienst van COLWEY, eersten schilder van den prins van WALLIS, overleed in 1790, en is beroemd door een werk in het Fransch vertaald onder dezen titel: *Overwegingen over de behandelingen en de slavernij der Negers, Parijs, 1788, in 12.mo Dit werk is niet zeer methodisch, maar toont een talent aan, hetwelk door eene zorgvuldige opvoeding zoude beroemd geworden zijn.*

CUICK. — Zie CUYCK.

CUJAS (JACOBUS), werd in 1520 te *Toulouse* geboren, en was de zoon van eenen lakenvoller. De natuur had hem met eenen verheven geest begaafd, zegt SCEVOLA DE SAINTE MARTHE om hem over zijne geringe afkomst te troosten. Hij leerde met eene gelijke gemakkelijke de fraaije letteren, de geschiedenis, het oude en nieuwe, het burgerlijke en canonieke recht. Te *Toulouse, Cahors, Bourges, Valence* in *Dauphine*, *Turin*, alwaar hij in verschillende tijden onderrigt gaf, had hij eene menigte leerlingen, onder welke men de beroemdste staatspersonen telde, die toenmaals *Frankrijk* bezat. De koning van *Frankrijk* vergunde hem om zitting te houden met de raadsheeren van het parlement van *Grenoble*; de hertog van *Savoyje*, EMMA-NUËL PHILIBERT, en paus GREGORIUS XIII. hadden niet minder achting voor zijne verdienste. Wanneer de Hoogduitsche Hoogleraren hem op den leerstoel aanhaalden, bragten zij de hand aan de muts, om hunne achting voor dezen uitnemenden verklaarder der wetten te kennen te geven. Hij was, volgens SCALIGER de vader der leerlingen, en had er bijna duizend te *Bourges*, die hij geld en boeken leende. CUJAS

was een van al de nieuwe regtsgeleerden, welke het diepste in de geheimen der wetten, en van het Romeinsche regt is doorgedrongen. Men heeft hem van ongodsdienstigheid beschuldigd, omdat hij aan diegenen, welke hem over de verwoestingen van het Calvinismus spraken, antwoordde: *Nihil hoc ad edictum prætoris*: dit heeft geene betrekking op het openbare bevel van den prætor. Maar dit antwoord schijnt veeleer het karakter van eenen geleerde af te schilderen, die zich sterk bezig houdt met zijne boeken, maar voor het overige doof en stom is, dan dat van eenen ongelovige, die met alles spot. C U J A S, zegt D'AUGUESSEAU heeft de taal des regts beter gesproken dan een dernieuwe, en misschien ook der oude, regtsgeleerden. KAREL IX., HENDRIK III. en IV. droegen hem groote achting toe. De beste uitgave der *Werken van C U J A S* is die van FABROT, in 10 dl.ⁿ in fol., *Parijs*, 1658. Die van *Parijs*, bij NIVELLE, door C U J A S zelve uitgegeven is zeer zeldzaam. Men heeft eene andere te *Napels* in het licht gegeven, in 1762; deze is minder fraai, dan de voorgaande, maar gemakkelijker wegens de algemeene tafel, die dezelve vergezelt. P A Y R U S M A S S O N heeft het le-

ven van dien beroemden regtsgeleerde beschreven, en verhaalt, dat hij de zonderlinge gewoonte had aangenomen, om lang uitgestrekt op een tapijt met den buik tegen de aarde, en de boeken rondom zich, te studeren. C U J A S overleed in 1590 te *Bourges*, alwaar hij zich nedergezet had. Bij zijn testament beval hij, dat zijne bibliotheek, voorzien van boeken met aantekeningen van hem zelve, in het klein zoude verkocht worden: uit vrees, dat zoo zij in de magt van éenen enkelen kwam, men zich van de kwalijk verstande aanmerkingen bedienen zoude, om slechte boeken op te stellen. Zijn ware naam was C U J A Ü S; hij nam er de ü uit weg om de uitspraak te verzachten.

C U L A N T (P H I L I P P U S D E), stamde uit eene oude familie van *Berry* af, ontving den maarschalks-staf onder KAREL VII. bij het beleg van *Pontoise* in 1441; bragt veel toe tot het ten onder brengen van 'gansch *Normandyë* en tot de verovering van *Guienne*; bezat meer bekwaamheid om steden in te nemen dan om veldslagen te winnen, en overleed in 1454. Hij was de oom van KAREL DE C U L A N T, groothofmeester des konings van *Frankrijk*, en van LODEWIJK DE C U L A N T, admiraal in 1422.

CULENBORG (FLORIS VAN PALLAND, graaf van), de zoon van GERRIT VAN PALLAND, Heer van *Culenburg*, en van eene nicht des graaven van *Hoogstraten*, volgde zijn vader in 1555 in zijne heerlijkheid op, in welk jaar dezelve, te zijnen behoeve, door keizer KAREL V. tot een graafschap werd verheven. FLORIS had een huis te *Brussel*, alwaar hij dikwerf zijn verblijf hield. Het was in dat huis, dat omtrent twintig Nederlandsche edelen, tot de bruiloft uitgenoodigd van ALEXANDER FARNESE, zoon der landvoogdesse, MARGARETHA VAN PARMIA, met MARIA VAN PORTUGAL op den 2 November 1565, eene bijeenkomst hielden, en het beruchte verbond slo ten, onder den naam van *Compromis* bekend. CULENBORG was niet alleen een der eerste onderteekenaars, maar bevond zich ook onder de edelen, die op den 5 April van het volgende jaar, met HENDRIK VAN BREDERODE aan het hoofd, het zoo veel gerucht makende geschrift, aan de hertogin overhandigde. Ook bezorgde hij, dat zekere predikant GERARDUS genaamd, voor de onroomschen van zijn graafschap, en die der naburige gewesten, waar de ketterij nog niet geduld werd, te *Culenburg* leerreden hield. — Van eene andere zamenkomst in hetzelfde jaar 1566 te *St. Truijen*

gehouden, was CULENBORG evenzeer een der voornaamste hoofden. Zijn opstand tegen het gezag van *Spanje*, kwam hem echter zeer duur te staan. Benevens verscheidene andere grooten, door den hertog van *Alba* ingedaagd, om zich te komen verantwoorden van te last gelegde misdaden, en niet verschenen zijnde, werd over hem het vonnis geveld, inhoudende eene eeuwigdurende ballingschap uit 's konings staten, met bedreiging des doods, indien hij dezelve ooit weder mogt binnen treden, en daarenboven verbeurtverklaring van al zijne goederen ten behoeve des konings. Zijn huis te *Brussel*, de verzamelaarsplaats der edelen, werd tot op den grond toe afgebroken, en op deszelfs plaats een gedenkteeken opgericht, met een opschrift in vier talen, hetwelk te kennen gaf, dat het huis vernield was, omdat men er eene gruwelijke zamenzweering tegen de Godsdienst, de Catholijke Kerk, de koninklijke Majesteit, en het heil des vaderlands gesmeed had. Later werd dit gedenkteeken door de Brusselsche burgerij weder omver gehaald. Na het banvonniss vertrok CULENBORG naar zijne Hollandsche staten. In 1575 werd hij door den prins van *Oranje*, tot een der achttien leden van den landraad benoemd. Wei-

nig strookte het met zijne vorige denk- en handelwijze, dat hij de bedoelingen van den graaf van LEICESTER, tijdens het verblijf van dien veldheer in de *Nederlanden*, begunstigde. Na het vertrek van LEICESTER geraakte CULENBORG buitenbediening, en overleed den 9 September 1598.

CULENBORG (WILLEM VAN), een braaf zeeman en dapper kapitein, was in 1664 bij eenen zeetogt van den admiraal DE RUITER op de kusten van *Guinea* tegenwoordig, en keerde met hem in 1665 naar het vaderland terug. Bij eenen volgenden zeetogt, nam de admiraal 38 vrijwilligers met zich, onder welke zich CULENBORG bevond, wiens dapperheid zoo zeer in al de gevechten, die zich opdeden, uitmuntte, dat hij tot scheepskapitein bevorderd werd. In den zeeslag van 1673 voerde hij het bevel over het schip *De-venter*, gewapend met 36 stukken geschut, en bemand met ruim 300 koppen. CULENBORG vocht onder het smaldeel van den heer DE RUITER, toen deze tusschen het Rood en Blaauwe Eskader der Engelschen doorboorde. Veel leed zijn schip bij die gelegenheid. JAN GABERET, kapitein op een groot Fransch oorlogsschip, zich zijnen toestand willende ten nutte ma-

ken, klampte hem aan boord, en deed eenigen van zijn volk overspringen. Hand aan hand werd er thans gevochten. Intusschen namen 24 man van CULENBORG's volk de vlugt met de sloep naar een advis-jagt, en verschoonden aldaar hun bedrijf met het voorwendsel dat hun schip aan het zinken was. CULENBORG liet daarom niet af van zich met de uiterste kloekmoedigheid te verdedigen. De oudste luitenant van het Fransche schip had zich reeds van den bak meester gemaakt; om hem van daar te verjagen, deed CULENBORG met eenigen van de zijnen eenen moedigen uitval uit het achterschip. Met eigene handen greep hij den luitenant (een ridder) bij zijn ordeteeken, maakte zich er meester van, en zou hem ontzield hebben, ware hij niet ontzet geworden door eenen anderen Franschman, die als vrijwilliger op de vloot diende. Na het sneuvelen van den tweeden luitenant en verscheidene gemeenen, van welke vier of vijf door de eigene hand des dapperen kapiteins omkwamen, verlieten de Franschen het schip. CULENBORG had zestig dooden en even zoo vele gekwetsten. Daarenboven was op zijn schip, hewelk deerlijk gehavend was, door de Franschen brand gesticht, die echter spoedig gebluscht

werd. Thans gaf onze kapitein van zijnen toestand kennis aan den admiraal, die hem dadelijk belastte met zijn schip op het vlakke te zeilen, en aldaar zijne schade op de beste wijze, te herstellen. Zekerheids-halve gaf hem DE RUITER zijnen eigen loots mede. De loots, hetzij uit onkunde of uit achteloosheid verzeilde het schip, met zoo veel gevaars den vijand ontkomen, tegen een punt van de *Wielingen*, met dat gevolg, dat het oogenblikkelijk verbrijzelde. Van de 106 gezonden en 65 gekwetsten, werden er slechts tusschen de 40 en 50 gered; de overigen lieten het leven in de golven: de dappere CULENBORG bevond zich onder deze ongelukkigen. Bij zijne tijdgenooten liet hij den roem na niet alleen van dapperheid met beleid gepaard, maar ook van zedigheid en bezadigdheid in zijnen omgang.

CULENS (HENDRIK), van Cortenberg tusschen Brussel en Leuven in Zuid-Brabant, bekwam in 1597 den doctoralen hoed in de godgeleerdheid, en werd vervolgens pastoor van Geertsbergen of Grammont in Oost-Vlaanderen. Er bestaat van hem: 1.° *Strenarum spiritualium sive concionum variarum manipulus*. — 2.° *Documenta Catholica, sive catechetica*

quindecim de Lege Dei, seu Decalogo generatim; — 3.° Jubilæi veteris Hebræi et novi Christianorum collatio. — 4.° *Thesaurus locorum communium in gratiam Pastorum et concionatorum alphabeti Serie*.

CULLEN (WILLIAM), hoogleeraar der beoefenende geneeskunde te Edinburg, geboren in 1712 in een Schotsch dorp, legde zich eerst op de artsenijsmeng- en heekunde toe, werd op een schip der Oostindische Compagnie heelmester, oefende voorts de heekunde op het platte land uit, en werd in 1746 hoogleeraar der scheikunde te Glasgow, en in 1765 te Edinburg. Het jaar daarop bewkwaam hij ook den leerstoel der geneeskunde aldaar en overleed in 1790. Hij heeft aan de Universiteit den grooten roem, die zij thans heeft, bezorgd.

CULTIFICIS (ENGELBERTUS), een geestelijke van de Orde van den heiligen DOMINICUS te Nymegen, heeft eenen brief ter verdediging der vrijheden van de bedelmonniken tegen eenige pastoors geschreven; ook bestaat er van hem *Tractatus de Simonia in receptione vitanda*. JOANNES BONDER schrijft hem in zijne naamlijst de volgende werken toe: 1.° *Speculum veræ religionis*. — 2.° *De audientia confessio-*

num. — 3.º de tribus votis. — 4. In regulam S. AUGUSTINI. — 5.º In JOANNEM. — 6.º Idiomajuris.

CUMANUS, landvoogd van *Judea*. Te zijnen tijd ontstond er een oproer te *Jeruzalem*. Een soldaat der wacht aan de deur des tempels kwam, omtrent het paascheest op het denkbeeld om zich op eene onbetamelijke wijze te ontblooten. Het volk de schuld op CUMANUS werpende, overlaadde hem met beschimpingen: CUMANUS zond, om hetzelfde te bedwingen, krijgslieden in de vesting ANTONIA, die van eene hoogte den tempel bestreek. De soldaten verspreidden zulk eenen schrik onder het gemeen, dat er in eenen oogenblik van algemeene ontroering meer dan 20,000 personen verstikt werden. De knevelarijen van CUMANUS werden onverdragelijk. Het volk beklagde zich over dezelve bij QUADRATUS, landvoogd van *Syrië*. Deze zond CUMANUS naar keizer CLAUDIUS, welke hem, omtrent het jaar 53, tot de verbanning veroordeelde. Zie FLAVIUS JOSEPHUS, *lib. 20 cap. 3 et seq.*

CUMBERLAND (RICHARD), in 1632 te *Londen* geboren voer onder KAREL II. zeer heviglijk tegen de Catholijke godsdienst uit, aan

welke hij te last legde, hetgene wat zij niet leert en wat zij zelfs verwerpt. Deze soort van dweeperij, met welke hij daarenboven verdienste en zuivere zeden vereenigde, verschaftte hem het bisdom *Peterborough*, dat hij tot aan zijnen dood, die in 1719 voorviel, behield. Noch zijne waardigheid van bisschop, noch zijne hooge jaren konden hem bewegen eenige rust te nemen. Toen men hem opmerkte, dat zijne werkzaamheden zijne gezondheid benadeelden, antwoordde hij: *Het is beter, dat een mensch verslijt dan verroest.* De natuur had hem met veel zachtheid van inborst en eene groote liefde voor den vrede doen geboren worden; maar de sekte-geest verbitterde hem, en bracht hem somwijlen in onstuimigheid. Men heeft hem te danken: 1.º *De legibus naturæ disquisitio philosophica*, *Londen*, 1672, in 4.º — 2.º *Grondige wederlegging der verfoeyelijke grondbeginselen van HOBBS*, in het Engelsch vertaald, 1686 in 8.º en in het fransch door BARBEYRAC, die dezelve met aanmerkingen verrijkt heeft. — 3.º *Verhandeling over de gewigten en maten der Joden* in 8.º Hij toont hierin aan, of meent er meekundig in aan te toonen, dat de *derack* van *Cairo* de oude

elleboogslengte der Egyptenaren en Hebreërs was. —
 4.° *Phœnicische geschiedenis van SANCHONIATON* in
 8.° *Londen*, 1720, vertaald in het Engelsch met aanmerkingen, een nagelaten werk, dat, hoewel men er geleerde aanmerkingen in vindt, niet zeer belangrijk is. Ook heeft hij in het Engelsch vertaald de *Geschiedenis der hervorming der Nederlanden*, door GERARD BRANDT, *Londen*, 1720, 1723, 3 dl.ⁿ in fol.

CUMBERLAND (WILLEM AUGUSTUS, hertog van), tweede zoon van GEORGE II. koning van *Engeland* geboren den 15 April 1721, bevond zich, met den koning zijnen vader, in 1743 bij den veldslag van *Dettingen* in *Duitschland*. Toen LODDEWIJK XV. in 1742 aan *Oostenrijk* en *Engeland* den oorlog verklaard had, voerde de hertog van CUMBERLAND als overste het bevel over het leger der Engelschen en Hollanders in *Vlaanderen*, en werd in 1745 in den slag van *Fonznoi* overwonnen. In het zelfde jaar landde KAREL EDUARD STUART, eenige zoon van JACOBUS III., koning van *Engeland* in de hoop van den troon zijner voorouders te beklimmen, in *Schotland* en maakte aldaar vrij snellen voortgang. De Koning van *Engeland* riep den hertog

van *Cumberland* terug, om hem aan het hoofd des legers, dat tegen EDUARD moest optrekken, te stellen. Den 17 April 1746 behaalde de hertog te *Culloden* eene volkomene overwinning, welke EDUARD noodzaakte om *Schotland* te verlaten. Na dezen krijgstogt keerde hij naar de *Nederlanden* terug, voerde het bevel over de *Engelschen*, *Hanoveranen* en *Hessen* in den slag van *Lafeld*, welchen de *Franschen* in 1747 wonnen. In den zeven-jarigen oorlog voerde hij andermaal als bevelhebber de *Engelschen*, *Hanoveranen* en *Hessen* in *Duitschland* aan en werd den 26 Julij 1757 door de *Franschen* in den slag van *Hastenbeck* overwonnen. Hij trok onder het kanon van *Stade* terug, alwaar hij met zijn gansche leger ingesloten werd; hetwelk hem noodzaakte, om den 10 september een verdrag aan te gaan, volgens hetwelk zich de *Engelschen* verplichtten om niet meer in *Duitschland* gedurende dezen oorlog te dienen; een verdrag hetwelk niet werd nagekomen. Hij overleed den 30 October 1765.

CUMBERLAND (RICHARD), een Engelsche schrijver, in 1732 te *Cambridge* geboren, was de achterkleinzoon van den bisschop van *Petersborough*, en de ge-

leerde RICHARD BENTLEY was zijn oom van moederszijde. Van zijne teederste jeugd af betoonde hij eene geheel bijzondere neiging voor de schriften van SHAKESPEARE, en vervaardigde in den ouderdom van 12 jaren, een stukje getiteld: *SHAKESPEARE in het midden der schimmen*. Hij bekleedde eerst onderscheidene posten; maar toen zijn beschermer, lord HALIFAX, zijnen post bij het ministerie verloren had, wijdde zich CUMBERLAND geheel en al der letter- en dichtkunde toe, schreef godgeleerde werken, gedichten, treur- en blijspelen en romans. De verdienste dier verschillende werken is zeer ongelijk. Wij zullen slechts de volgende aanhalen: 1.° *Bewijzen der Christelijke godsdienst*. — 2.° *Calvaria of de dood van CHRISTUS*, rijmelooze gedichten. — 3.° *De waarnemer*, welke thans 8 dl.ⁿ uitmaakt. — 4.° *JOANNES VAN LANCASTER*. — 5.° *HENDRIK*, 4 dl.ⁿ — 6.° *De minnaar naar de mode*, een blijspel. — 7.° *De slag van Hasting*, de *Carmeliet*, treurspelen. Dit laatste wordt voor een der beste gehouden, die hij vervaardigd heeft. Men heeft te Londen in 1813, de nagelatene tooneelkundige werken van RICHARD CUMBERLAND, 8 dl.ⁿ in 8.° in het

licht gegeven. De *Engelschen* hebben dezen schrijver zeer geprezen, omdat hij de welvoegelijkheid op het tooneel in acht genomen heeft. Deze lof kan ons een denkbeeld geven, wat thans het Engelsche tooneel is. Nogtans heeft hij in eenen roman de verdediging van de huwelijks ontrouw ingekleed, hetwelk hem niet zeer tot eer verstreken kan. Hoewel CUMBERLAND eene zijner dochters aan Lord EDW. BENTINCK ten huwelijk gegeven had, overleed hij echter den 7 Mei 1811 in eenen aan armoede grenzenden staat.

CUNÆUS (PETRUS), hoogleeraar der fraaije letteren, staatkunde en des regts te Leijden, werd in 1585 te Vlissingen in Zeeland geboren, en overleed in 1638 te Leijden. Met de uitgave van het boek van den H. LUBERTUS tegen dat van H. DE GROOT toonde CUNÆUS dat hij den *Remonstranten* meer begunstigde dan den *Gereformeerden*, en vooral door het oordeel, dat hij over hetzelfde en over de *Godsdienstigheid der Heeren staten* gaf, hierom kon hij den haat van sommige heethoofdige Gereformeerden niet ontgaan. Men bragt zijn voormelde boekje, dat werkelijk een scherp hekel-

schrift was in het jaar 1619 ter sijnodale tafel, en oordeelde terstond, dat hij daarmede groote ergernis gegeven had. Over een voorval, weinige dagen voor zijn overlijden gebeurd, moet de geleerde wereld met regt zich beklagen. Terwijl hij op zijn ziekbed lag, en reeds met den dood worstelde, wist hij uit te werken, dat zijne zuster, die hem oppaste benevens de verdere huisgenooten, naar de kerk gingen, blijvende dus alleen met eene oude dienstmaagd te huis; deze gebod hij een groot vuur aan te steken, voorgevende om de kamer en het bed te verwarmen. Dit verrigt zijnde, geeft gij haar den sleutel zijner studeerkamer en zegt haar, eene mand met papieren van dezelve af te halen. Zij volbragt den last, en hij daarop haar uit de kamer doende gaan, kruipt van het bed naar het vuur, waarin hij al zijne schriften wierp, en dezelve door de vlam deed verteren. Al deze schriften werden door hem te onvolledig geoordeeld, om na zijnen dood in het licht gegeven te worden. Het smartelijkste was, dat er zijne wel doorwrochte aantekeningen op JOSEPHUS onder waren, waaraan hij zijn gansche leven gearbeid had. Onder al den arbeid, dien hij te dienste der Leijdsche Akademie ver-

rigt had, was ook zijne *Oratie* op het eerste *Jubilé*, of halve eeuw feest, gevierd den 8ste Februarij 1624, toen hij ten tweede male *rector magnificus* werd; welke waardigheid hij ook in 1632 en 1637 bekleedde. Waarschijnlijk zou hij ook Geschiedschrijver der provincie *Zeeland* geworden zijn, zoo niet de dood zijn leven te vroeg geeindigd had. Tot het samenstellen eener Chronijk van *Zeeland* was hem reeds vrije toegang vergund tot alle charters en brieven. Onder zijne nagelatene werken onderscheidt men de volgende: 1.° Eene geleerde *Verhandeling over de Republiek der Hebreërs* in het latijn, waarvan de beste uitgave in het jaar 1703 in 4.° in het licht verscheen; in het fransch vertaald, Amsterdam, 1705 3 dl.ⁿ in 18.° Men stelt echter op hooger prijs de *Zeden der Israëlitien* door den Heer FLEURY, die hierin hetzelfde onderwerp met meer orde, oordeel en niet minder geleerdheid behandelt. — 2.° *Sardi Venales, Leijden*, 1612, in 24.° en in de verzameling der *Tres satyræ Menippeæ van G. CORNÉ, Leïpzig*, 1720, in 8.° Hierin maakt hij de valsche geleerden en de onwetende Hoogleeraren, die met de ligtgeloovigheid hunner kweekelingen spotten, belagchelijk en voegt er ee-

ne vertaling van het hekel-
 dicht der keizers door JU-
 LIANUS den *Afvallige* bij,
 waarvoor hij eene opdracht
 heeft geplaatst, in welke hij,
 door de vermeende schoone
 hoedanigheden van dien
 vorst bijna tot in de wol-
 ken te verheffen, de domste
 vooringenomenheid aan den
 dag legt. — 3.° *Eene Ver-*
zameling zijner Brieven,
 in 8.°, door den onvermoei-
 den Compiler BURMAN in
 1725 in het licht gegeven.
 Men vindt er eenige bijzon-
 derheden in over de letterkun-
 dige geschiedenis van zijnen
 tijd. CUNÆUS had eene stroeve
 en toornige inborst, doch
 verstond alle geleerde talen
 en was daarenboven in de
 godgeleerdheid, regtsge-
 leerdheid, staatkunde, wijs-
 begeerte en wiskunde erva-
 ren. De *Vereenigde Pro-*
vinciën bedienden zich van
 zijnen raad en van zijne
 pen in alles, wat tot den
 handel en de Zeevaart be-
 trekking had.

CUNEGO (DOMINICUS), een
 beroemd graveur in 1727 te
 Verona geboren. Zijn eer-
 ste voornemen was geweest
 om zich aan de schilder-
 kunst toe te wijden; hij be-
 studeerde de beginselen der-
 zelve onder FRANCISCUS
 FERRARA, maar hij gaf ver-
 volgens de voorkeur aan de
 beoefening der graveerkunst.
 Zijne voornaamste werken
 zijn; *De gezigten der oude*

gebouwen en vermaarde
bouwwallen van Rome naar
 de teekeningen van CLERIS-
 SEAU. De groote voortbreng-
 selen van MICHAËL ANGELO
 en RAPHAËL hielden beurte-
 lings zijn steekijzer bezig.
 Men vindt in de *Scola italiana*
 van GASIN HAMILTON, 22
 gravures van CUNEGO, die
 naar de vermaardste schil-
 derijen der Italiaansche
 schilders vervaardigd zijn.
 Hij graveerde te *Berlijn*,
 naar CUNINGHAM, al de por-
 tretten der koninklijke fa-
 milie, waarvan zeer vele
 met een verheven talent ge-
 graveerd zijn. Zijne wer-
 ken met het steekijzer heb-
 ben niet dezelfde verdienste
 als die, welke met sterk
 water gemaakt zijn, en in
 deze laatste soort wordt hij,
 in het algemeen, voor de
 beste graveur onzer dagen,
 na MORGHEN, BARTOLLOZZI,
 VOLPATO en BERVIC, gehou-
 den. Zijne schilderstukken
 in het zwart worden zeer
 gezocht, en onder de gra-
 vures met sterk water on-
 derscheidt men het *Laatste*
Oordeel, volgens MICHAËL
 ANGELO. CUNEGO had zijne
 woning te Rome gevestigd,
 aan den voet der *Heilige*
Drievuldigheid der bergen,
 eenen heuvel, waarop men
 een klooster aantreft, door
 fransche religieuzen be-
 woond. Hij overleed in
 1794 te Rome, nadat hij
 aan zijne twee kinderen JO-
 ZEF en ALOYSIO de voor-

schriften zijner kunst onderwezen had: ALOYSIO, die de oudste was, vestigde zich te *Livorno*, alwaar hij eenige schilderijen van GUERCHINO en GUIDO graveerde, en aldaar in 1798 overleed; JOZEF zijn broeder, na eenige landschappen van F. DE CAPO en GUASPRO graveerd te hebben, verliet, in den ouderdom van 24 jaren, dit beroep, en trad in de orde der vaders hospitalisten van het eiland te *Rome*.

CUNEGONDA (*Heilige*), eene dochter van SIEGFRIED, eersten graaf van *Luxemburg*, echtgenoot van HENDRIK II, werd van echtbreuk beschuldigd, hoewel zij gelofte van zuiverheid had afgelegd. Zij bewees hare onschuld, volgens eenige geschiedschrijvers, door in hare handen eenen gloeienden staaf te houden; en volgens anderen door over gloeiende ploegijzers te loopen, zonder zich te branden. Dezelfde geschiedschrijvers verhalen, dat haar man in zijne laatste oogenblikken aan de bloedverwanten zijner echtgenoot zeide: *Als maagd hebt gij mij haar gegeven, als maagd geef ik haar u weder*; woorden, waarin hedendaagsche oordeelkundigen, zeer ten onpas, stof tot hekeling gezocht hebben (Zie HENDRIK II.) HENDRIK in 1024, overleden zijnde, nam CUNEGONDA den sluier, aan in

een klooster, dat zij gesticht had. Zij overleed in hetzelfde in boetoefeningen den 3 Maart 1040, en werd in 1200 door Paus INNOCENTIUS III. heilig verklaard. Haar ligchaam wordt met dat van HENDRIK in de hoofdkerk van *Bamberg* vereerd.

CUNEGONDA of KINGE (*Heilige*), eene dochter van BELA IV., koning van *Hongarië*, en van MARIA, dochter van THEODORUS LASCARIS, keizer van *Konstantinopel*, huwde in 1239 met BOLESLAUS den *Kuische*, vorst van *Neder-Polen*, en verbond zich door gelofte, zoowel als haar echtgenoot, om in eene gedurige onthouding te leven. Zij hield zich bijna alleen met het gebed en verstervende oefeningen onledig, deelde overvloedige aalmoezen uit, en ging zelve de armen in de gasthuizen bedienen. Daar *Polen* veel door gebrek aan zout leed, verkreeg zij, zoo als men verhaalt, door hare gebeden, de ontdekking der vermaarde mijnen van *Wilisca*. BOLESLAUS in 1279 overleden zijnde, nam zij den sluier aan in het klooster van *Sandecz*, sedert korten tijd voor de religieuzen der orde van de H. CLARA gesticht, en overleed den 24 Julij 1292. Men vereert haar met eenen bijzonderen eerbied in het bisdom *Krakau* en op verscheidene andere plaatsen. Haar naam

werd in 1690, door ALEXANDER VII. op de naamlijst der Heiligen geplaatst. Zie haar *Leven* in de *Acta Sanctorum*, 5 dl., Julij bladz. 661.

CUNERUS. — Zie PETRI.

CUNIBERTUS (*Heilige*), in *Austrasië* uit een adellijk geslacht gesproten, werd in 623 Bisschop van *Keulen*. Koning DAGOBERTUS stelde hem aan het hoofd van den raad, en maakte hem gouverneur van SIGEBERTUS, koning van *Austrasië*. De heilige CUNIBERTUS was nog met het bestuur van dat rijk belast onder CHILDERIK, den zoon van CLODOVEUS II., en overleed in 663, den roem nalatende van eenen heiligen Bisschop en gematigden staatsdienaar.

CUNITZ (MARIA), oudste dochter van eenen geneesheer van *Silezië*, legde zich op genees- schilder- dicht- toon- wis- en vooral op de sterrekunde toe. De sterrekundigen van haren tijd deelden haar hunne kundigheden mede en deden hun voordeel met de hare. Zij overleed in 1664 na *Sterrekundige Tabellen* in het licht te hebben gegeven. DESVIGNOLLES heeft zeer uitvoerig het *Leven* van die geleerde vrouw, in het derde deel zijner *Bibliotheca Germanica* medegedeeld.

CUNY (LODEWIJK ANTONIUS), een Jesuit van *Langres*, in 1555 overleden, bewandelde met roem de loopbaan der welsprekendheid te *Versailles*, *Parijs* en te *Luneville*; en heeft drie *Lijkreden* nagelaten: als op de Infante van *Spanje*, Dauphine van *Frankrijk*, 1746, in 4.to; op de koningin van *Polen*, 1747, in 4.to; op den Kardinaal DE ROHAN 1750, in 4.to Er komen in deze redevoeringen platte uitdrukkingen, onduidelijke spreekwijzen, ongeregelde woordvoegingen, gemeene wendingen, herhaalde denkbeelden, en eene rijkdom in stijl voor, die vermoeit. Maar deze gebreken verdwijnen door het vuur, waarmede die lijkreden geschreven zijn. De schrijver vatte het geheele van een karakter op, en wist het in een schoon daglicht te stellen; hij bragt met kunst nader bij, wat vreemd aan zijn onderwerp scheen.

CUPANO (FRANCISCUS), een Siciliaan, geestelijke van de derde Orde van den heiligen FRANCISCUS, in 1657 geboren en in 1711 te *Palermo* overleden, legde zich met het beste gevolg op de natuurlijke geschiedenis toe. Wij hebben van hem: 1.º *Naamlijst der planten van Sicilië*. — 2.º *Natuurlijke geschiedenis van dat eiland enz.*, in het Italiaansch.

CUPER (GIJSBERTUS.) —
Zie KUIPER.

CUPER of CUPERUS (WILLEM), een geleerde Jesuit, in 1686 te Antwerpen geboren, werd onder het getal der beroemde geschiedschrijvers der Heiligen dier stad gerangschikt en heeft veel medegewerkt tot het opstellen der *Acta sanctorum* der maanden Julij en Augustus. Men heeft nog van hem: *Tractatus historico-Chronologicus de patriarchis Constantinopolitanis*, Antwerpen, 1733, in fol.; een geleerd werk, vol nasporingen en met eene goede oordeelkunde voorzien. Hij overleed den 2 Februarij 1741.

CUPIDO, of *Amor*, zoon van MARS en VENUS, was de voorzitter van den wellust, en wordt voorgesteld onder de gedaante van een kind met een windsel voor de oogen, met een' boog en koker vol vurige pijlen, waarvan hij zich, gelijk men zegt, bedient; om diegenen te treffen, welke hij wil verleiden, in de handen. Hij werd door PSYCHE bemind, en had in zijne kindschheid ANTEROS tot speelgenoot. Men noemde hem anders EROS. De boerderijen, spelen, vermaken worden, even als hij, onder de gedaante van kleine gevleugelde kinderen vertoont. Maar deze fraaije verschijnselen hebben VIRGI-

LIUS niet misleid, welke hem onder de volgende trekken beschrijft:

Nunc scio quid sit Amor; duris in cautibus illum,
ISMARUS, aut RHODOPE, aut extremi Garamantes,
Non nostri generis puerum, nec sanguinis edunt.

CURÆUS (JOACHIM), een Duitsche geneesheer, de zoon van eenen wolkammer uit *Freystadt* in *Silezië*, doorkruiste een gedeelte van *Europa* om zich kundigheden te verschaffen. Bij de terugkomst zijner reizen, oefende hij met roem in zijn vaderland de geneeskunde uit, en overleed in 1573, in den ouderdom van 41 jaren. Wij hebben van hem eene Latijnsche compilatie onder den titel van *Jaarboeken van Silezië en Breslau*, Wittenberg 1571, in fol. Hij is een der eerste, welke over die provincie geschreven hebben. Dit werk is met bijvoegsels in het Hoogduitsch uitgegeven, *Leipzig*, 1607, in fol. Het *Leven* van CURÆUS is door JOANNES FERINARIUS beschreven, onder dezen titel: *Narratio historica de vita et morte JOACHIMI CURÆI*, *Lignitz*, 1601, in 4.to — Nog bestaat er van CURÆUS: 1.º *Libellus physicus de natura et differentius Colorum, odorum, saporum et qualitatum tantangibilium*, 1567, in 8.vo — 2.º *Exegesis perspicua*

controversiæ de sancta Cana, 1575, in 8.vo — 3.º *Physica seu de sensibus et sensibilibus*, in 8.vo

CURAUDAU (FRANCISCUS RENATUS), scheikundige en artsenijsbereider, in 1765 te Seez geboren, en den 25 Januarij 1813, als lid van verscheidene geleerde genootschappen overleden, heeft zich beroemd gemaakt door de uitvinding of verbetering van verschillende handelingen, betrekkelijk de *industriële kunsten*. Men vindt er de bijzonderheden van in de *Jaarboeken der scheikunde*, in het *Natuurkundig dagblad*, in het *Artsenijkundig tijdschrift*, en in het *Blad der land-huishoudkunde*. Er bestaan van hem een aantal *Verhandelingen*, geplaatst in de door ons aangehaalde *Verzamelingen*, en een *Opstel over het wasschen door stoom*, *Parijs*, 1806.

CURETES. — Zie DACTYLES.

CURIAL (PHILIBERTUS JOANNES BAPTISTA JOZEF, graaf van), pair van *Frankrijk*, en luitenant generaal, den 21 April 1774 te *Saint Pierre d'Albigny in Savooije* geboren, en den 30 Mei 1829 te *Parijs* overleden. Hij werd, gedurende den veldtocht in *Egypte*, in 1799 tot bataillons commandant bevorderd, vervolgens tegen het einde van November 1804

tot colonel van het 88ste regiment benoemd; onderscheidde zich, den 2 December 1805, aan het hoofd van dat corps in den slag van *Austerlitz*, en bekwam kort daarna den adelaar van commandant van het legioen van eer. Tot den rang van kolonel majoor der garde jagers te voet verheven, werd hij kolonel ten gevolge van den slag van *Eylau*, en tevens na dien van *Friedland* met den rang van brigadegeneraal tot bevelhebber van dat corps benoemd. Den 21 en 22 Mei 1809 muntte hij aan het hoofd der tirailleurs der garde niet minder uit in het gevecht van *Gross-Aspern* en in den slag van *Esling*. Bij zijne terugkomst te *Parijs* huwde de generaal CURIAL de dochter van den graaf BEUGNOT, staatsraad. Tot den rang van divisie-generaal bevorderd zijnde, voerde hij, in 1812, gedurende den veldtocht naar *Rusland*, het bevel over het corps garde jagers. Aan de onheilen van dien veldtocht ontsnapt, werd hij te *Menz*, omtrent half April 1813, met de oprigting van 12 nieuwe regimenten der jonge garde belast, waarover hem, drie maanden daarna, in *Saksen*, het opperbevel toevertrouwd werd. Den 16 October van hetzelfde jaar vermeesterde hij, gedurende het gevecht van *Warschau*, den post van *Doërlitz*, en maakte 1200 krijgsgevangenen, onderwel-

ken zich de generaal MERFELD bevond. Na den slag van *Hanau*, dien hij den 30 en 31 October 1813 tegen de *Beyerschen* won, verkreeg hij ter belooning der uitnemende diensten, die hij bij die gelegenheid bewezen had, het grootte kruis van de orde der reunie. In Januarij 1814, bekwam hij het bevel om zich met de garde jagers naar *Metz* te begeven, en keurde den 8 April, de acten van den senaat goed, die NAPOLEON vervallen van den troon verklaarden. Nadat hij den 2 Junij tot ridder van den heiligen *LODEWIJK*, den 4 tot pair van *Frankrijk* en den 23 Augustus van hetzelfde jaar tot groot-officier van het legioen van eer verkozen was, ontving hij den 14 Julij van het volgende jaar, het grootte lint dier orde, en verkreeg kort daarop het opperbevel over de 19.^e militaire afdeeling. Bij de terugkomst van BONAPARTE in Maart 1815, verloor de generaal CURIAL het opperbevel der garde jagers, hetwelk den generaal MORAND opgedragen werd, en ontving het bevel om zich naar *Lyon* te begeven, ten einde aldaar onder de bevelen van den maarschalk hertog van *Albufera* (SUCHET), in zijnen rang te dienen, en werd den 4 Junij, niet op de lijst der keizerlijke pairs opgenomen. De tweede restauratie heeft de

generaal CURIAL in de eere-titels van het pairschap hersteld, en later werd hij generaal Inspecteur van het voetvolk.

CURIATIËRS, drie gebroeders uit de stad *Alba*, die omtrent het jaar 669 voor J. C., de belangen van hun vaderland tegen de HORATIËRS handhaafden. Zie verder HORATIËRS.

CURIEL (JOANNES ALFONSUS), kanonik van *Burgos*, daarna van *Salamanka*, alwaar hij meer dan 30 jaren met roem de godgeleerdheid onderwees, was te *Palentiola* in het bisdom *Burgos* geboren; sloot zich aan de benediktijnen aan, maakte hun bij zijnen uitersten wil zijne fraaije bibliotheek en overleed in 1609. Hij heeft nagelaten, *Controversiæ in diversa loca sanctæ scripture*, 1611, in fol.; en andere in *Spanje* beroemde, maar elders weinig bekende werken.

CURIIS (JOANNES DE), wiens ware naam VAN HAF-FEN was, te *Dantzic* in 1485 geboren, werd bisschop van *Warmië* en overleed in 1548. Door eigene bekwaamheden werd CURIS tot die waardigheid verheven, want hij was de zoon van eenen brouwer. Hij drong in het innigste vertrouwen der koningen van *Polen*, en voor

al van SIGISMUNDUS III. Deze vorst vereerde hem met verscheidene gezantschappen, waarvan hij zich met waardigheid kweet. De staatkunde van zijnen tijd was aan hem volkomen bekend. Zijne *Gedichten* legden deze kennis aan den dag, en zij was derzelve voornaamste verdienste. Men heeft dezelve in 1764 in één deel in 8. vo te *Breslau* uitgegeven. Er komt in voor: 1.° *Lierzangen*, waarin meer schoon Latijn, dan verhevenheid gevonden wordt. — 2.° *Lofzangen*, die van de verkoeeling des ouderdoms getuigen, waarin hij dezelve schreef. — 3.° *Brieven*, waarin meer rede dan smaak doorstraalt.

CURIO, een beroemd Romeinsch redenaar, die in eene lofrede *CÆSAR den man aller vrouwen, en de vrouw aller mannen noemde*: eene schandvlek, die, bij een afschuwelijk bedorven volk, voor eene lofspraak gehouden wordt. CURIO bezat begaafdheid in het spreken, maar hij veilde zulks duur uit, en overleed nog jong zijnde, het jaar 706 na de stichting van Rome.

CURIO (CÆLIUS SECUNDUS), den 1 Mei 1504 te *San-Chirico* in *Piemont* geboren, werd eerst principaal van het collegie te *Lausanne*, en

vervolgens hoogleeraar in de welsprekendheid te *Bazel*; verzaakte de Catholijke Godsdienst om de dwalingen van LUTHER te volgen. Men heeft van hem een zonderbaar werk, getiteld: *De amplitudine beati regni Dei*, *Bazel*, 1550, in 8. vo Hij breidt dat rijk zoodanig uit, dat hij, tegen het uitdrukkelijke woord der heilige Schrift, beweert, dat het getal der uitverkorenen oneindig dat der verworpingen overtreft. Het is een natuurlijk gevolg van het Protestantische stelsel, hetwelk voor zich geene waarheid hebbende, in alle dwalingen moet vervallen. (Zie JURIEU). CURIO overleed den 24 November 1569, en heeft behalve het genoemde werk geschreven: 1.° *Opuscula*, *Bazel*, 1544, in 8. vo, die zeldzaam zijn en eene *Verhandeling over de Voorzienigheid, eene andere over de onsterfelijkheid der ziel* enz. bevatten. De schrijver schijnt er de Socinianen in te begunstigen. — 2.° *Brieven*, *Bazel*, 1553, in 8. vo — 3.° Nog schrijft men hem toe: *Pasquillorum tomi duo, quorum primus versibus ac rhythmis altero soluta oratione concripta quam plurimum continentur, Eleutheropoli* (*Bazel*, OPARIN), 1544, 2 stukken in 1 dl. in 8. vo Men heeft hem voor den uitgever dezer verzame-

king gehouden, omdat hij zelf de schrijver der beide *Pasquillus Ecstaticus*, in 8.vo is, de eene zonder jaartal, de andere te Geneve, 1544. De tweede is te Geneve, 1667, in 12.mo, met *Pasquillus Theologaster* herdrukt. Bittere hekeldichten, welke uit boosaardigheid van den eenen, uit verlangen om dezelve te vernietigen van den anderen kant gezocht werden. — 4.º Vertaling in het Latijn van de *Geschiedenis van Italië*, door GUICHARDIN, Bazel, 1566, 2 dl.ⁿ in fol. — 5.º *De bello Melitensi, anno 1565, Historia*, Bazel, 1567, in 8.vo, en in de *Verzameling* van MURATORI.

CURIO (COELIUS AUGUSTINUS), zoon van den voorgaande, in 1567, eenigen tijd voor zijnen vader in den ouderdom van 29 jaren overleden, liet na: 1.º *Saracenicoe historiae* lib. III. Bazel, 1567, in fol. — 2.º *Marochensis regni in Mauritania descriptio* in de *Historia orientalis* van REINECCIUS, Frankfort, 1596, in fol.; werken, die uit slechte verhalen geput zijn.

CURIO (JOANNES), doctor en hoogleeraar in de geneeskunde, hield zich, in zijne ledige uren, met de beoefening der geschiedenis bezig, en overleed in 1572. Er bestaat van hem: *De*

Francorum rebus et origine lib. II., Bazel, 1557, in fol.

CURIUS-DENTATUS (MARCUS-ANNIUS), een beroemde Romein, werd driemaal tot consul verkozen, en genoot tweemaal de eer van den zegotogt. Hij overwon de Samniten, Sabijnen, Lucaniërs, en sloeg, omtrent het jaar 272 vóór J. C., PYRRHUS nabij Tarento. Na de nederlaag der Sabijnen, werd CURIUS beschuldigd, zich een deel van den buit toegeëigend te hebben. Hij bekende, dat hij eene kleine houten schaal behouden had, om de goden te offeren. Zijn beschuldiger werd gestraft. De Tarentijnen hitsten uit walgunst de Senonijsche Galliërs, nakomelingen van hen, welke Rome in brand gestoken hadden, op, om het Romeinsche gemeenebest met de wapens aan te vallen. Zij belegerden ook werkelijk Aretium (Arezzo), en vermoordden de gezanten, welke Rome hun gezonden had. CURIUS viel van zijnen kant, in het land zelf der Senonijnen, een gedeelte van Cispadanaansch Gallië, waarin Ancona, Sinigaglia, Fano, Pesaro enz. gelegen zijn: verwoestte er alles te vuur en te zwaard, en sloeg het volgende jaar het leger des vijands. Toen riepen de Tarentijnen PYRRHUS, koning van Epirus te hulpe, wel-

ke, gedurende vijf jaren, altijd zegepralend gebleven was. In den laatsten veldslag hadden de olifanten van PYRRHUS eenen vleugel des Romeinschen legers overrompeld. CURIUS beval zijnen soldaten, met eene toorts in de eene en het zwaard in de andere hand de olifanten te gemoet te gaan. De verschrokken olifanten deinsden terug in het leger van PYRRHUS en bragten het in wanorde. Deze krijgslist schonk den Romeinen de overwinning, en noodzaakte PYRRHUS naar zijne staten terug te trekken. Van dit tijdstip af begon die lange aaneenschakeling van voorspoeden, welke dit fier en heerschzuchtig volk meester der wereld maakte. CURIUS sloeg verder de Locriërs en andere Italiaansche volken, vijanden van Rome, en dwong hen eene schuilplaats in de gebergten te zoeken. Zijne burgerlijke deugden overtroffen nog zijne krijgstalenten. Toen de gezanten der Samniten hem, terwijl hij op het land, werwaarts hij zich, na zijne overwinningen begeben had, en bezig was met knollen in eenen aarden pot te koken, aangetroffen hadden, boden zij hem gouden vazen aan, om hem te bewegen, hunne belangen ter harte te nemen. De Romein bedankte voor dezelve, zeggende: » Ik stel mijn aar-

den schotelte boven uwe gouden vazen; ik wil niet rijk wezen, maar ben in mijne armoede tevreden, om over diegenen te bevelen, welke het mede zijn." De zedigheit der Heidenen evenaarde steeds hunnen hoogmoed.

CURIUS FORTUNATIANUS, een redenaar uit de derde eeuw, van wien eenige werken voor ons bewaard zijn in de *Rhetores antiqui*, Vernetië, ALDE, 1523, in fol., *Parijs*, 1599, in 4.to

CURNE. — Zie PALAYE.

CURPALATES. — Zie SCYLLITZES.

CURRAN (JOHN PHILPOT), in 1750 te *Newmarket* in het graafschap *Cork* geboren, staatsredenaar en *Master of the rolls* in *Ierland*, was een der grootste sprekers voor het heil van hun ongelukkig vaderland, tegen de misbruiken en de willekeur. Hij overleed in October 1817.

CURSINET, een zwaardveger te *Parijs*, werd omtrent het jaar 1660, beroemd wegens de met goud en zilver ingelegde werkstukken. Deze kunstenaar muntte insgelijks uit in de teekenkunst en in de wijze om het goud op te leggen en verheven beeldwerk te beitelen.

CURTENBOSCH (JOANNES DE), te *Gend* tegen het einde der zestiende eeuw geboren, maakte zich zeer bekwaam in de geleerde talen, was bij de eerste zittingen van het Concilie van *Trente* tegenwoordig, en overleed te *Rome* in het jaar 1550. Men heeft van hem een verhaal van hetgene in de eerste zittingen van dat Concilie voor gevallen is, in de *Collectio amplissima* der paters **MARTÈNE** en **DURAND**, VIII. deel. Men vindt ook eene verkorting van dit verhaal in de Bibliotheek der kerkelijke schrijvers van **DUPIN**, XV. deel, uitgave van *Amsterdam*, 1710.

CURTI (PETRUS), in 1711 te *Rome* geboren, ging zeer jong in het gezelschap van **JESUS** en onderscheidde zich in hetzelfde door eene grondige geleerdheid en door uitgebreide kundigheden. Hij bestudeerde in het bijzonder de bovennatuurkunde en de geleerde talen; was zeer bedreven in de Hebreuwsche taal, die hij tot aan zijnen dood in het Romeinsche Collegie onderwees. Pater **CURTI** werd voor eenen der diepdenkendste bovennatuurkundigen van zijnen tijd gehouden; verbond met zijne bekwaamheden de stichtendste godsvrucht en de beoefening aller deugden van eenen goeden *religieus*, en overleed te *Rome* den 4 April 1762.

Onder de geleerde en schitterende verhandelingen, die hij over verschillende punten der heilige Schrift, welke het moeilijkste te verstaan zijn, heeft in het licht gegeven, merkt men op: 1.º *CHRISTUS Sacerdos*, *Rome*, 1751. — 2.º *Sol stans*, *Rome*, 1754. — 3.º *Sol retrogradus dissert: ad v. 8., cap. 38. ISAIÆ*, *Rome*, 1756. In die zeldzame verhandeling, welke die teruggang der zon van tien graden naar den zonnwijzer van **ACHAS** ten onderwerp heeft, om bij **EZECHIAS** de waarheid der belofte van den Profeet te bevestigen, onderneemt pater **CURTI** te bewijzen, dat de dag omtrent drie uren langer was, dan dezelve moest zijn, en dat de teruggang ten drie uren den middag plaats had.

CURTIS (WILLEM), een kruidkenner en artsnijbe-reider van *Londen*, heeft eene *Flora van de omstreken van Londen* ondernomen, waarvan 2 dl.ⁿ, in fol., in het licht verschenen zijn, maar die niet voltooid is. Dezelve bevat 420 zeer uitmuntend gekleurde platen en even zoo vele bladen tekst. Hij heeft vele andere werken vervaardigd, die, zonder den voortgang der wetenschap bevordert te hebben, voor hen zeer bruikbaar zijn, welke dezelve beoefenen, wegens de klaarheid, die in dezelve heerscht. Men heeft, te

zijner eere, den naam van *Curtisia* aan eene nieuwe plantensoort, gevormd uit eenen boom van de *Kaap de Goede Hoop*, gegeven. CURTIS is te *Brompton*, in 1799 overleden. Hij had hier een' rijken kruidkundigen tuin met huishoudende moeskruiden en geneeskundige gewassen.

CURTIVS (MARCUS), een Romeinsche ridder, offerde zich, in het jaar 362 vóór J. C., voor het heil zijns vaderlands op. De aarde had zich op eene plaats van *Rome* geopend; het orakel, over het voorgegevene wonder geraadpleegd zijnde, antwoordde, dat de afgrond niet kon aangevuld worden, dan door het kostbaarste wat het Romeinsche volk bezat, er intewerpen. MARCUS CURTIVS, een jongeling vol moed en ijdelheid, meende dat de goden geen ander slagtoffer dan hem vorderden; stortte zich op eene plegtige wijze, geheel gewapend, voor zijn paard, in den afgrond neder. De bijgeloovigen meenen, dat hij zijn vaderland door dat offer gered heeft, daar zich de aarde, gelijk men verhaalt, bijna ten zelfden tijde weder toesloot, als zij hem had ingezwolgen. Dit vertelsel heeft zoo vele overeenkomst met dat van ANCHURUS (Zie dat artikel) dat het niet, zonder grond voor een verdichtselsel, naar een

ander gesmeed gehouden wordt.

CURTIVS (MATTHEUS), een geneesheer nit *Pavia*, in 1544 te *Pisa*, in den ouderdom van 70 jaren overleden, liet verscheidene werken over de geneeskunde na, onder andere eene verhandeling: *De Curandis febribus*. Hij had dezelve met geluk uitgeoefend, en had zich dezelve ten nutte gemaakt om eene bloeiende gezondheid tot in zijnen hoogen ouderdom te bewaren.

CURTIVS (JACOBUS), een regtsgeleerde in 1500 te *Brugge* geboren, heeft eene naauwkeurige vertaling in het Latijn van de boeken der *Instellingen*, die in het Grieksch waren, nagelaten, *Antwerpen*, 1546.

CURTIVS (BENEDICTUS), te *Saint-Symphorien-le-Châtel* in het distrikt *Lyon* geboren, was in de zestiende eeuw een bekwaam regtsgeleerde en heeft geschreven: 1.° *Commentaire etc. (Commentarium over de Liefdevonnissen van MARTIAL VAN AUVERGNE)*, voor de eerste maal te *Lyon* gedrukt in 1533, in 4.to, en voor de laatstemaal in 1731, in 12.mo — 2.° *Enchiridion juris utriusque terminorum*, *ibid*, 1543; dit is eene soort van woordenboek van burgerlijke

en kerkelijke regtsgeleerde uitdrukkingen. — 3.º *Hor-torum libri XXX.*, *ibid.*, 1560, in fol.

CURTIVS (CORNELIS), een geestelijke van de Augustijner orde, te Brussel geboren, werd achtereenvolgend hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Brussel en te Leuven, prior te Ingolstadt, te Weenen, en te Praag; Algemaen Vicarius der provincien van Oostenrijk en Beijeren, provinciaal en algemeene geestelijke raadgever, en oyerleed den 9 October 1638, te Waes Munster, hij Dendermonde, in den ouderdom van 47 jaren. Pater CURTIUS was ervaren in de letter- en geschiedkunde. Keizer FERDINAND II. vereerde hem met den titel van zijnen geschiedschrijver (*historiographie*.) CURTIUS is de opsteller der *Lofreden op de beroemde mannen zijner orde*, Antwerpen, 1636, in 4.º Deze lofreden, ten getale van dertig, zijn zeer wel, met eenen misschien al te beschaaffden en te veel gezochten stijl geschreven. Buitendien bezitten wij van hem: *Leerreden* in het latijn; *De Geschiedenis* van zeer vele heiligen zijner orde, en eene verhandeling *de clavis dominicis*, Antwerpen, 1634, Leyden, 1695, waarin hij nauwkeuriglijk onderzoekt, of J. C.

met drie of met vier nagels is aan het kruis geklonken geweest: hij bepaalt zich voor de laatste meening.

CUSA (NICOLAAS DE), CUSANUS, in 1401 te Cusa, een dorp aan de Moezel, in het bisdom Trier geboren, was een visscherszoon. De graaf van Manderscheidt, die hem, nog kind zijnde, in zijne dienst genomen had, bespeurde eenen goeden aanleg in hem, en zond hem naar Deventer ter studie, NICOLAAS DE CUSA maakte aanmerkelijke vorderingen; bezocht vervolgens de beroemdste Uniersiteiten van Duitschland en Italië, werd te Padua in den ouderdom van 22 jaren, doctor in het Canonieke regt, en maakte zich niet alleen bekwaam in de talen, maar ook in de wetenschappen. Hij was vooral met de scholastiek en de oude hovennatuurkunde, die een weinig te veel in zijne werken doorstraalt, ingenomen. Uit hoofde van dezen misslag zijn zij duister en afgetrokken, hoewel zij anders in eenen zuiveren en ongedwongen stijl geschreven zijn. Het schijnt zeker dat hij in geene godsdienstige orde gelofte afgelegd heeft. Hij werd Pastoor van Sint Florentinus te Coblentz, vervolgens aartsdiaken van Luik, was in deze hoedanigheid in het jaar 1431, bij het Concilie

van *Bazel*, waarvan hij een der grootste verdedigers werd, tegenwoordig. **EUGENIUS IV.** van deszelfs verdienste onderrigt, werd hem toegedaan, en zond hem als legaat naar *Konstantinopel*, vervolgens naar *Duitschland* en *Frankrijk*. Na den dood van dien paus, keerde **CUSA** naar zijn aartsdiaken-schap van *Luik* terug. Maar **NICOLAAS V.**, een ijverige begunstiger der geleerde mannen, lokte hem uit de afzondering terug, om hem in 1448 met het purper te vereeren, en gaf hem het bisdom *Brixen* in *Tirol*. De nieuwe kardinaal was in 1450 bij de opening van het Jubilé tegenwoordig, en werd als legaat *a latere* naar de vorsten van *Duitschland* gezonden, om hen te bewegen den vrede onder elkander te sluiten, en hunne wapenen tegen **MAHOMED II.** die de Christenheid bedreigde, te rigten. Ten zelfden tijde liet hij in dat land de aflaten van het Jubilé afkondigen, en gedroeg zich in zijn gezantschap met zoo vele schranderheid, deugd en belangeloosheid, dat hij de achting en den eerbied des volks verdiende. Niets was eenvoudiger dan zijn gevolg. Hij reed op eenen muilezel. Zijne gezamenlijke bedienden waren niet zeer talrijk. Zijn hof was niet met vleijers, maar met geleerde man-

nen voorzien. De vorsten en prelaten gingen, met eene menigte volks, hem tegemoet, en **CUSA** werd hierdoor nog nederiger. Al de geschenken, die hem aangeboden werden, wees hij van de hand, en hij wilde dat zijn gevolg hem evenaarde, in die belangeloosheid. *Duitschland* bewonderde hem niet minder toen hij andermaal als legaat door de Paussen **CALIXTUS II.** en **PIUS II.** herwaarts gezonden werd. Deze laatste paus deed al het mogelijke om **CUSA** met den aartshertog **SIGISMUNDUS** te verzoenen, die met hem in geschil was over een klooster, waarin de kardinaal de verbetering had willen invoeren. **SIGISMUNDUS** deed de schoonste beloften, maar nauwelijks had de Kardinaal **DE CUSA** weder zijn diocees bereikt, of hij werd op bevel van den aartshertog opgeligt en in de gevangenis geworpen. Van dien oogenblik staakte men bijna in het gansche bisdom de *H. Misofferande*. De Paus excommuniceerde **SIGISMUNDUS** en deze ontsloeg eindelijk den kardinaal **DE CUSA** onder onregtvaardige en zeer harde voorwaarden. Deze prelaat aan zijne kudde teruggegeven, overleed eenigen tijd daarna te *Todi* in 1454. Al zijne werken zijn in 1565 te *Bazel* 3 dl.ⁿ in fol. gedrukt. Men vindt

in het eerste deel: 1.° *Godgeleerde Verhandelingen over de geheimen.* — 2.° *Drie boeken Over de geleerde onkunde*, waarin hij denkbeelden tracht te geven over het bestaan van God, over de Drieëenheid, over de geheimen der Godsdienst, getrokken uit bovennatuur- en wiskundige grondbeginselen. — 3.° *Een geschrift over het voortkomen van den Zoon Gods van den Vader.* — 4.° *Zamenspraken over de genesis en het boek der wijsheid.* . . . Het 2de Deel bevat 1.° *Geleerde oefeningen.* — 2.° *Katholijke overeenkomst* in 3 boeken. — 3.° *De gezifte Alkoran*, die onder eenen zoo zonderbaren titel oordeelkundige zaken aanbiedt; RYLAND heeft over dezelve eene nette maar slecht ge- gronde kritiek geschreven, (Zie dit art.) — 4.° *Gissingen over de laatste tijden*, in het Fransch vertaald, 1700, in 8.° De schrijver stelt de nederlaag van den Antichrist en de roemvolle herstelling der kerk voor het jaar 1734. De bescheidene titel van *Gissingen* kan zijne dwaling verontschuldigen. . . . Het 3de deel bestaat uit *wis- meet-en sterrekundige werken*. Men weet, dat de kardinaal DE CUSA weder de vooronderstelling van de beweging der aarde, die sinds PYTHAGORAS in vergetelheid

geraakt was, trachtte in te voeren; maar zijne pogingen hadden weinig geluk: COPERNICUS en GALILÆUS slaagden beter. Hij was een geleerd en godvruchtig man, bezat dat weetgierige verlangen, hetwelk alles doet ondernemen, maar hij liet zich door eene ongeregelde verbeeldingskracht beheerschen; zonderbaar in zijne gevoelens, spitsvinnig tot zich onbegrijpelijk te maken, een vijand van het natuurlijke en eenvoudige, een liefhebber van verbloemde redenen tot de belagcheljkste buitensporigheid toe. Zijn Leven, door den Jesuit GASPARD HARTSHEIM beschreven, is te Trier in 1730 gedrukt, dit stuk is in het latijn en op eene oordeelkundige en belangrijke wijze geschreven.

CUSPINIANUS (JOANNES), eerste geneesheer van den keizer MAXIMILIAAN I., die zich bij onderscheidene netelige onderhandelingen van hem bediende, werd in 1473 te *Schweinfurt*, in *Frankenland* geboren, en overleed den 19 April 1529 te *Weenen*. Er bestaan de volgende schriften van hem: 1.° een *commentarium* in fol. in het latijn, 1552, over het jaarboek der *consuls van CASSIODORUS.* — 2.° *De Cæsaribus atque imperatoribus a JULIO CÆSARE usque ad MAXIMILIANUM I.* Frankfort, 1601 in

fol. *Leipzig*, 1669, in fol. een uitmuntend werk, hetwelk belangrijke en weinig bekende bijzonderheden bevat. — 3.° *Austria, sive commentarius de rebus Austriae a LEOPOLDO anno 933, ad FERDINANDUM primum; descriptio Austriae urbis Viennensis Danubeique, Bazel*, 1555 in fol. Dit is geen plaatsbeschrijvend werk zoo als de titel schijnt aan te duiden, maar eene bekende geschiedenis van *Oostenrijk*. — 4.° Eene andere *geschiedenis over den oorsprong der Turken en hunne wreedheden jegens de Christenen, Antwerpen*, 1541, in 8.° in het Latijn. Deze schrijver bezat uitgebreide kundigheden in de staatkunde, geschiedenis en geneeskunde. Zijn *leven* is door GERBELIUS in 1540 beschreven.

CUSPIUS-FADUS, landvoogd van *Judea*, zuiverde dat wingewest van de dieven en geestdrijvers, die hetzelfde omtrent het jaar 45 veront-rustten. Vernomen hebbende, dat een zekere THEUDAS gewaande voorzeggingen in het openbaar verspreidde, en het volk met zich sleepte, liet de landvoogd hem door ridders gevangen nemen, die de menigte verstrooide, en zich van dien valschen profeet meester maakten. CUSPIUS overleed met den roem van een regt-

schapen en verstandig man. (Zie FLAVIUS JOSEPHUS, 20 boek, 1.° en 2.° Hoofdd.)

CUSTINE (ADAM PHILIPPUS Graaf van) in 1740 te *Metz* geboren, maakte, nauwelijks zeven jaren oud, in 1748 als onder-luitenant den veldtogt der *Nederlanden* mede, onder den maarschalk van *Saksen*; zijn hart was regtschapen en opregt. Hij heeft herinneringen van aangekleefdheid onder zijne soldaten nagelaten, welke ons doen verbaasd staan. Zonder reden heeft men de krijgsverdiensten, bij de inneming van *Menz* aan den dag gelegd, getracht te verdooven; dezelve werd als eene schoone krijgsdaad aangemerkt. Bij den vrede op reform gesteld kwam hij te *Parijs* zijne studiën volbrengen, ging vervolgens onder het regiment des konings, naderhand met den rang van kapitein onder de dragonders van SCHOMBERG; voerde in 1758, onder den prins van SOUBISE, het bevel over eene voorhoede in *Westfalen*; en met lof wordt hij in de *Gedenkschriften* van FREDERIK aangehaald. De hertog van CHOISEUL, die hem op eene geheel bijzondere wijze begunstigde, liet voor hem in 1762, onder den naam van *Custine*, een regiment dragonders oprigten; maar door de ongeregelde drift

naar roem medegesleept, verwisselde hij het opperbevel van dat regiment tegen dat van *Saintonge*, voetvolk, hetwelk op het punt stond om naar *Amerika* ingescheept te worden. CUSTINE muntte gedurende dezen oorlog dikwerf aan het hoofd van zijn regiment en vooral bij de inneming van *Yorck-Town* uit, hetwelk hem bij zijne terugkomst den rang van veldmaarschalk in het bestuur over *Toulon* verschafte. De graaf van CUSTINE werd, in 1789, door den adel van *Lotharingen*, tot afgevaardigde bij de staten-generaal benoemd. Hij vereenigde zich reeds in de eerste zittingen met de minderheid zijner orde, en legde eene groote neiging voor de denkbeelden van verbetering en vrijheid aan den dag; ondersteunde de oprigting der nationale garden, de verklaring der regten van den mensch, en verzette zich met kracht tegen het gebrek aan krijgstucht, ten opzichte van welke hij de geweldigste en willekeurigste maatregelen voorstelde; zelf bracht hij dezelve in werking, toen hij in 1792, het opperbevel des legers van den *Rijn* bekwam; het gebeurde verscheidene malen dat hij op zijn eigen gezag soldaten, die zich aan plundering schuldig maakten liet doodschieten. Deze gestrengheid werd hem in het vervolg bitterlijk verwe-

ten, en was eene der voornaamste tegen hem gerigte beschuldigingen, om hem te doen vallen. Een weinig voor dat DUMOURIEZ *België* bemagtigde en terwijl de generaal KELLERMANN de Pruisen in *Champagne* vervolgde, trok CUSTINE langs den *Rijn* voorwaarts, begaf zich naar *Spiers* en *Worms*, alwaar hij eenige voordeelen behaalde en aanmerkelijke voorradhuizen overmeesterde. Kort daarop maakte hij eene veel gewigtigere verovering: hij maakte zich meester van *Menz*, hetwelk, op eene eenvoudige opeisching, door de lafhartigheid van den gouverneur en het verraad van het hoofd der genie aan hem overgegeven werd. Van hier drong hij in plaats van, volgens de bevelen van den minister en de raadgevingen der andere veldoversten, zijn leger op *Coblentz* te rigten, in *Frankenland* door, alwaar hij eerst *Koenigstein* en *Frankfort* bemagtigde, hetwelk onder brandschatting gesteld werd; maar weldra hernamen de Pruisen die stad, en CUSTINE werd, na zeer vele verliezen, verplicht naar *Menz* terug te trekken; nam stelling aan de *Nahé*, alwaar hij door het Pruisische leger aangevalen werd. Na verscheidene bloedige gevechten met moed doorgestaan te hebben, trok hij achter de liniën van *Weissemburg* terug, *Menz*, waar

van zich de Pruisen kort daarop meester maakten, aan zijne eigene krachten overlappende. CUSTINE poogde zijnen terugtogt te verontschuldigen door den opperbevelhebber van het *Moezel*-leger, ten laste te leggen, dat hij de Pruisen niet genoeg in het naauw gebragt had, door den minister van oorlog en zelfs de afgevaardigden, die door de *Conventie* naar het leger gezonden waren, aan te klagen. Deze vergadering, welke nog niet alle denkbeeld van gematigdheid verloren had, hoorde naar zijne verontschuldigen, en vereenigde zelve het leger der *Moezel* onder zijn opperbevel. Maar van nu af kenmerkten hem de dagbladen van *MARAT* en andere *demagogen*, als eenen verrader des vaderlands en eenen *contra-revolutionnair*. CUSTINE al het gevaar zijner stelling niet inziende, trostte deze storm en nam zelf het opperbevel over het leger van het *Noorden* aan, dat zijne vrienden aan hem lieten opdragen. Maar, voor dat hij den *Rijn* verliet, wilde hij eene laatste poging doen, om *Menz* te ontzetten. Doch toen men den 17 Mei op eenmaal op alle punten tot eenen algemeenen veldslag genoodzaakt werd, werd het corps van CUSTINE, dat het eerste aankwam, geheel verslagen, de overigen werden teruggedreven of konden

niet vechten. Bij deze tijding verdubbelden de vijanden van CUSTINE hunne kreten tegen hem en al de ongelukken van dien slag werden hem ten laste gelegd; de *Revolutie* van den 31 Mei vergrootte de gevaren, die hem bedreigden. De *Demagogische* dagbladen hielden nu niets meer verborgen, en CUSTINE, die tot nu toe hunne aanvallen had schijnen te verachten, beklagde zich over de zelve bij de *Conventie*; en, om de genegenheid der *Montagnards* te winnen, zond hij hun de brieven, die door *WIMPFEN* en de partij der *Gironde* aan hem geschreven waren. Door deze onderwerping gerust gesteld, vreesde hij niet, het leger van het *Noorden* te verlaten, waarbij hij zich slechts eenen oogenblik vertoond, en zijne misslagen jegens de *Conventie* vermeerderd had, door te bekennen, dat hij niet in staat was de bevelen, om te strijden, die hij ontvangen had, ten uitvoer te brengen. Op eene uitnoodiging der uitvoerende Vergadering, kwam hij te *París*, en terwijl de dagbladen, de clubs en de *Conventie* zelve weergalmden van lasteringen en beschuldigingen tegen hem gerigt, vertoonde hij zich met gerustheid op alle openbare plaatsen. Hij had weldra berouw over eene zoo groote overmaat van vertrouwen. Den 29 Julij in staat van be-

schuldiging gesteld, werd hij gevangen genomen en denzelfden dag voor de revolutionnaire vierschaar gebragt. Hij verdedigde zich met kalmte en tegenwoordigheid van geest; verscheidene zijner officieren, en onder dezelve de generaal **BARAGUAY-D'HILLIERS**, kwamen ten zijne voordeele getuigen. Maar hunne stem werd door eene menigte nietsbeduidende en onbekende aanklagers verdoofd, die, geene de minste kennis van den oorlog hebbende, hem verweten, dat hij zonder tegenstand de stad *Menz*, met de kannoniers van *Landau* en *Straatsburg* overgegeven, en de Pruisische gevangenen verschoond had. Maar de zonderlingste van al die beschuldigingen, en welke een denkbeeld van de krijgskunde des lasteraars kan geven, die dezelve uitbraakte, is de volgende: een lid der clubs van *Menz* klaagde hem aan, dat hij door zijne troepen op het lage gedeelte van eenen berg te plaatsén, zich had laten slaan. » Een ieder weet, riep hij uit, dat men een leger op den top der bergen moet plaatsén; en zie hij is op het lage gedeelte gebleven. » En de algemeene beschuldiger **FOUQUIER-TINVILLE**, deze getuigenis als een feit beschouwende, dat alleen de schuldigheid van **CUSTINE** bewees, bleef niet in gebreke dezelve in

zijne sluitreden te herhalen. **CUSTINE** werd in dezelfde zitting veroordeeld en den volgenden dag den 28 Augustus 1793 ter strafplaats gevoerd. Hij verzocht eenen biechtvader en legde meer zwakheid aan den dag, dan men van eenen man, die dikwerf op het slagveld den dood getrotseerd had, moest verwacht hebben. **CUSTINE** was op zijn gezag ijverzuchtig, benijdde de overige aanvoorders, en gaf altoos bliken van eene trotsche en heerschzuchtige inborst; maar was een goed stafofficier, die in alle manoeuvres der ruitèrij uitmuntte, doch niet alle noodige bekwaamheden bezat, om de werkzaamheden van een groot leger te besturen. Te *Hamburg*, *Frankfort* en te *Parijs*, zijn in 1794 in het licht verschenen: *Gedenkschriften van den overste CUSTINE*, die door eenen zijner adjudanten, in 2 dl.ⁿ, in 12.mo te zamen gebragt zijn. **CUSTINE** wordt in dat werk met veel gestrengheid behandeld.

CUSTINE (**RENAUD PHILIPPUS**), zoon van den voorgaande, in 1766 geboren, maakte in de staatkundige loopbaan met veel voorspoed een begin. Toen in 1792, onder het ministerie van den heer **DE NARBONNE**, sommige personen, die eenigen invloed hadden, het dwaze ontwerp gevormd hadden, om

den hertog van *Brunswijk* aan het hoofd der *revolutie* te stellen, en aan hem het opperbevel over de Fransche legers op te dragen, werd CUSTINE met deze netelige zending belast; de zaak, zoo als zulks moest gebeuren, mislukte; maar CUSTINE gebruikte zoo veel ijver en list in zijne onderhandelingen, dat men zeide, dat de vorst een oogenblik in twijfel stond. Vervolgens werd hij als gevolmagtigd minister naar *Berlijn* gezonden, maar toen *Pruissen* aan *Frankrijk* den oorlog verklaard had, ging hij zich met zijn vader bij het leger vereenigen, bij wien hij tot in Januarij 1793 adjudant was, wanneer hij hem naar *Parijs* zond om aldaar zijne reclamatie bij de vergaderingen en staatsdienaren te vervolgen. De ijver, met welken hij zich hiervan kweet, zijne naauwe betrekkingen met CONDORCET en verscheidene andere *Girondijnen* en vooral de ijver der pogingen welke hij, gedurende het proces van zijnen vader aanwendde om hem te redden, deden ROBESPIERRE onrustig op hem nederzien, die zelf hem bij de tribune aanklaagde, en voor dezelfde revolutionnaire vierschaar liet brengen, welke kort te voren zijn vader veroordeeld had. Hij verdedigde zich met zoo veel tegenwoordigheid van geest en duidelijkheid, dat de toehoorders aan-

gedaan uitriepen: *hij is gered*; maar de dwingelanden hadden zijnen dood besloten. Hij had den moed gehad, om de kwade trouw des voorzitters openlijk bekend te maken, die onder het lezen der briefwisseling van CUSTINE met den hertog van *Brunswijk*, derzelve zin verminkte om hem met meer zekerheid te doen vallen. Na zulk een schandelijk gedrag, moesten dergelijke regters niet genegen zijn, om hem vrij te spreken. Hij werd den 3 Januarij 1794 ten dood veroordeeld, welk vonnis denzelfden dag ten uitvoer werd gebracht. Hij betoonde tot den laatsten oogenblik eene groote standvastigheid en schreef aan zijne echtgenoot de treffendste brieven.

CUSTIS (KAREL), in 1704 te *Brugge* geboren, bekleedde hier verscheidene posten in het staatsbestuur en heeft in zijne moedertaal uitgegeven: *Jaarboeken van de stad Brugge*, 2 dl.ⁿ in 8.vo herdrukt in 3 dl.ⁿ in 8.vo, een uitmuntend en naauwkeurig werk, dat vele nasporingen gevorderd heeft. Hij is den 26 Februarij 1752 te *Brussel* overleden.

CUSTOS, of COSTER (DOMINICUS), een graveur te *Antwerpen* in 1560 geboren, vestigde zich te *Augsburg*, waar hij in het jaar 1610 overleed; en liet na: 1.° *Atrium*

heroicum, Augsburg, 1600 — 1605, 4 dl.ⁿ in fol. Dit werk bevat verkorte Levensbeschrijvingen en gegraveerde portretten der graven van *Tirol*, der koningen van *Napels*, hertogen en keurvors-ten van *Saksen*, hertogen van *Beijeren*. — 2.º *Principium Christianorum stemmata*, etc., Augsburg, 1610, in fol. — 3.º *Quorundam illustrium eruditorum imagines unum in libellum connectæ*, etc.

CUSTOS (JOANNES), een beroemde taalkundige, onderwees de *humaniora* te *Leuven*, werd vervolgens rector van het collegie te *Groningen*, daarna te *Antwerpen*; en heeft geschreven: *Grammatica latina*.

CUYCK (JOANNES VAN), een voornaam oudheidkenner, raadsheer en schepen te *Utrecht*, zijne geboortestad, den 18 November 1566 overleden, is met CORNELIUS VALERIUS en WILLEM CANTERUS de uitgever der *Officia* van CICERO met zeer uitmuntende aanmerkingen en der *Levensbeschrijving* van de Grieksche keizers van ÆMILIUS PROBUS. Deze uitgave is niet zeer algemeen en voortreffelijk; zij werd in 1542, te *Utrecht*, in 8.vo gedrukt; eindelijk nog die van FL. CARISIUS SOSPATER en van AUSONUS.

CUYCK (HENDRIK VAN), of gewoonlijk naar het gebruik dier tijden CUYCKIUS geheeten, te *Culenburg* in *Gelderland* geboren, werd in 1566 aan de Universiteit van *Leuven* tot *Primus* uitgeroepen. In 1600 zich naar *Rome* begevende, had hij zeer veel te lijden van de protestanten van *Neustadt*, waardoor hij zijnen weg genomen had. Zij ontroofden hem al wat hij bij zich had, en gaven het der magistraat der protestantsche *inquisitie* over. Hij werd te *Rome* van CLEMENS VIII. met alle onderscheiding ontvangen. Op last der provinciale kerkvergadering van *Mechelen*, in 1607 gehouden, heeft VAN CUYCK eenen *Catechismus* voor de christelijke jeugd zamengesteld. Dezelve is, hoe uitmuntend en doorkneed hij anders ook wezen moge, niet tot gebruik der jeugd aangenomen, wijl die van pater WILLEM DE PRETERE S. J., uit verschillende ontwerpen zamengesteld, doelmatiger voorkwam. De Aartsbisschop keurde dezelve met gemeen overleg zijner onderhoorige Bisschoppen goed, en gaf hem den 23 Augustus 1623 in het licht, welke van toen af tot heden toe altijd bij de Christelijke jeugd in gebruik gebleven is. VAN CUYCK werd te *Leuven* doctor in de godgeleerdheid, vervolgens geestelijke reg-

ter. en Groot-Vicarius van den Aartsbisschop van *Mechelen* en eindelijk in 1596 Bisschop van *Roermond*. Hij bestuurde met al den ijver, dien de Godsdienst van J. C. hem ingaf, dat bisdom; bewaarde door zijne vermaningen en geschriften zijne kudde voor de besmetting der ketterij; en overleed in 1609 te *Roermond*. Men kan bij den lof, welken ARNOLDUS HAVENSIUS hem in zijne *Geschiedenis* van de oprigting der nieuwe bisdommen in de *Nederlanden* toezwaait, niets bijvoegen. Er bestaan van hem een aantal werken over geloofsgeschillen, *Redevoeringen* en *Brieven*. De voornaamste zijn: 1.° *Orationes, Leuven*, 1596, in 8.° Diegenen, welke op de *priesterlijke kruinschering*, de pligten der kanoniken enz. betrekking hebben. — 2.° *Speculum concubinriorum Sacerdotum, etc., Keulen*, 1599, en *Leuven*, 1601. Dit is eene ijverige berisping tegen de ongeregelheden van sommige dienaren des Heeren. — 3.° Eene uitgave der *werken* van CASSIANUS, *Antwerpen*, 1578, in 8.° — 4.° *In præfat. Epist. Parænet. ad S. R. E. C. De Brieven*, welke hij aan prins MAURITS van NASSAU, en aan eenige andere voorstanders der nieuwe godsdiensten geschreven heeft, kenschetsten eene waarlijk apostolische standvastigheid; zij zijn afzonderlijk gedrukt.

CUYCK (ANDREAS VAN) — ZIE KUYK.

CUYCK (TIMANUS) te *Haarlem* in 1575 geboren en te *Utrecht*, waar hij aan het provinciale hof, raadsheer was, overleden, heeft geschreven: *Annotationes ad AYMONIS CRAVETTAE Responsa juris*.

CUYPERS OF CUPERUS (WILLEM.) — ZIE CUPER.

CYANE — ZIE CYANIPPUS.

CYANEA, eene dochter van den rivier-God MÆANDER, en de moeder van CAUNUS en BIBLIS, werd in eene rots herschepen, omdat zij niet had willen luisteren naar eenen jongeling, die haar hevig beminde, en die zich in hare tegenwoordigheid, zonder haar de minste ontroering te veroorzaken, van het leven beroofde.

CYANIPPUS, een prins van *Syracusa*, werd, daar hij de BACCHUS feesten veracht had, door eene zoo groote bedwelming bevangen, dat hij CYANÉ zijne dochter verkrachtte. Het eiland *Syracusa* werd kort daarop door eene verschrikkelijke pest ontvolkt. De Godspraak antwoordde, dat de besmetting niet dan na de opoffering van den bloedschender zoude eindigen. CYANÉ bragt zelve haar vader tot het al-

taar, en na hem gedood te hebben bragt zij zich zelve om het leven.

CYAXARES I., koning der *Mediërs*, volgde in 634 voor de Christelijke jaartelling, zijnen vader PHRAORTES, die voor *Ninive* gesneuveld was, op. Om den dood zijns vaders te wreken, rigtte hij zijne wapenen tegen die stad, en als hij gereed stond om zich van dezelve meester te maken, ontnam hem een geducht Scijtisch leger zijnen buit. Genoodzaakt om het beleg op te breken, trok hij tegen hetzelfde op en werd overwonnen. Als de *Mediërs* zich door kracht van wapenen van die woeste volken niet hadden kunnen bevrijden, reddden zij zich door eene lage en verfoeijelijke list. Zij kwamen overeen om hen ten feestmale te noodigen, hetwelk toen in elk huisgezin aangerigt werd. Ieder maakte zijne gastvrienden dronken en vermoordden dezelve. Diegenen der *Scyten*, welke aan dit bedrog ontsnapten, begaven zich, gelijk men verhaalt, naar HALYATES koning van *Lydië*, vader van CROESUS (zie dat Art.), en dit was de oorzaak van eenen vijfjarigen oorlog tusschen den koning der *Lydiërs* en dien der *Mediërs*. Maar eene zonsverduistering, in het midden van een gevecht

plotselijk, ingevallen verschrikte zoodanig de beide legers, dat men van weerskanten terug trok en den vrede sloot. CYAXARES hervatte weldra het beleg van *Ninive*, hetwelk na eenen langen tegenstand geheel verwoest werd. Men liet alle inwoners over den kling springen. De kinderen zelve werden tegen de muren verbrijzeld, de tempels en paleizen omvergehaald; en de overblijfsels dier prachtige stad door het vuur verteerd. De overwinnaar zette zijne veroveringen voort, maakte zich van de overige steden van het Assyrische rijk meester en overleed na eene regering van 40 jaren, in het jaar 593 vóór J. C. Zijne regering is door den val van het Assyrische en den aanwas van het Medische rijk vermaard. De oordeelkundigen trekken onderscheidene gebeurtenissen zijner regering, die voor een gedeelte tot de geschiedenis der fabelachtige tijden schijnt te behooren, in twijfel.

CYBELE, echtgenoot van SATURNUS, en de dochter van den Hemel en de aarde, was hevig verliefd op ATYS eenen jongen Phrygischen herder, die haar niet weder beminde en welken zij in eenen pijnboom herschiep. Men stelt haar voor met eenen sluijer om het hoofd,

eenen sleutel en schijf in de hand, bekleed met een met bloemen bezaaid kleed, nu eens met wilde dieren omgeven, dan weder gezeten op eenen wagen met vier leeuwen bespannen. Men bragt haar ten offer eenen stier, eene geit of eene zog. Sommige harer priesters werden ontmand; zij droegen onder het geklank van keteltrommen haar standbeeld langs de straten, maakten kneuzingen en verwondden in deszelfs tegenwoordigheid hun ligchaam, ten einde aalmoezen van het volk te bekomen. De heidenen baden die godheid onder den naam van de *Godin der Aarde* aan. Bij de dichters komt zij onder verschillende namen voor, die voor het grootste gedeelte van de berggen van *Phrygië* ontleend zijn: de voornaamste zijn: OPS, RHEA, VESTA, DINDYMENE, BERCYNTHIA, de goede *Godin*, de *Moeder der Goden*.

CYCLOPEN, ongemeen grooten mannen, aldus genoemd, wyl zij slechts een oog hadden in het voorhoofd hadden. De dichters hebben hen voor de smeden van VULCANUS gehouden. JUPITER bediende zich van hen voor zijne bliksemstralen. APOLLO, die zich over den dood van zijnen zoon ÆSKULAAP, die door den bliksem

getroffen was, op dien God niet konde wreken, schoot hen allen met pijlen dood.

CYGNÉ (MARTINUS DU), een Jesuit, in 1619 te *Saint-Omer* geboren, onderwees bijna zijn gansche leven de *humaniora* en vooral de *rhetorica*; en overleed den 29 Maart 1669 in deze moeizame oefening. Er bestaan van hem: 1.° *Explanatio rhetoricae, studiosae juventuti accommodata*, dat onderscheidene malen gedrukt is. De heer BALTHASAR GIBERT zegt, dat men niet aan de nuttigheid dier welsprekkunde kan twijfelen; zij is in de daad eene der beste, die men bezit, en is zeer methodisch. 2.° *Ars metrica et Ars poetica*, *Leuven*, 1755 — 3.° *Ars historica*, *Saint-Omer*, 1669. — 4.° *Fons eloquentiae, sive M. T. CICERONIS Orationes*, *Luik*, 1675, 4 dl.ⁿ in 12.mo Het vierde deel bevat eene ontleding van de *redevoeringen* van CICE-RO; men beschouwt het als het beste werk, dat er van dien aard bestaat. DES JARDINS volgt, in zijne uitgave der *redevoeringen* van CICE-RO, *Parijs*, 1738, in 4.to, het plan van pater CYGNÉ, welken hij lof toezwaait. — 5.° *Comoediae XII., phrasi, cum Plautina, tum Terentiana concinnatae*, *Luik*, 1679, 2 dl.ⁿ in 12.mo De regels van het tooneel zijn

er niet in acht genomen; maar men vindt er veel verbeeldingskracht en sierlijkheid en vooral eenen grooten eerbied voor de zeden ende welvoegelijkheid in.

CYGNUS, koning der *Ligu-riërs*, dien JUPITER in eene zwaan veranderde, omdat hij het lot van PHAETON zijnen broeder en van zijne zusters beweend had. De dichters spreken nog van twee andere jongelingen, die in zwanen veranderd zijn: de eene was de zoon van NEPTUNUS, welken ACHILLES onkwetsbaar bevond, en wurgde; de andere, zoon der nimf HYRIA, die zich, uit wanhoop, dat hij eenen stier, welken hij van eenen zijner vrienden verzocht had, niet had bekomen, in de zee stortte.

CYNEAS, een Thessaliër, leerling van DEMOSTHENES en dienaar van PYRRHUS, was even beroemd onder den naam van wijsgeer, als onder dien van redenaar. PYRRHUS zeide van hem, dat hij door zijne welsprekendheid meer steden ingenomen had, dan hij zelf door zijne wapenen. Deze vorst zond hem naar Rome, om den vrede te verzoeken. Men stond op het punt om hem denzelven toetestaan, toen APPIUS CLAUDIUS, welken de bloemen der welsprekendheid niet bewogen, den senaat weder tot

andere gevoelens bragt. CYNEAS, in de Iegerplaats van PYRRHUS teruggekeerd, schilderde hem Rome als eenen tempel, den senaat als eene vergadering van koningen, en het Romeinsche volk als eene waterslang af, die naar mate men haar afsneed, weder aangroeit. PLINIUS haalt het aandenken van CYNEAS als een wonder aan (zie een kwinkslag van dien wijsgeer in het art. PYRRHUS, koning der *Epiroten*). CYNEAS verkortte het boek van AENEAS de *Tacticier*, over de verdediging der plaatsen. CASAUBON heeft deze verkorting met eene Latijnsche vertaling, in den POLYBIUS van *Parijs*, 1609 in fol. in het licht gegeven. De heer BEAUSOBRE heeft er eene Fransche vertaling met verklaringen van bezorgd, 1757, in 4. to

CYNEGIRUS, een Atheensche soldaat, maakte in het jaar 498 voor de christelijke jaartelling, in den slag bij *Marathon* zijnen naam onsterfelijk. Als hij met de regter hand een der Perzische schepen gegrepen had, liet hij zijnen buit niet los, dan toen hem die hand afgehouden was; nu greep hij het met de linkerhand; deze andere hand ook afgekapt zijnde, vatte hij het, gelijk men verhaalt, met de tanden, en overleed aan hetzelfde geklemd. Deze beroemde Griek

was de broeder van AEsCHYLUS.

CYNISCA, eene dochter van ARCHIDAMUS, koning van Sparta, behaalde den eersten prijs in den wedloop, met wagens in de Olympische spelen.

CYNTHIO. — Zie GIRALDI.

CYPARISSUS, een jongeling, welchen APOLLO beminde, hij voedde een hert, dat hij uit onvoorzigtigheid doodde, en waarover hij zoo veel spijt betoonde, dat hij zich het leven wilde benemen. APOLLO, uit medelijden bewogen, veranderde hem in eenen Cypres-boom.

CYPRIANUS (*Heilige*), THASCIUS COECILIUS CYPRIANUS, werd te *Karthago* geboren, en stamde uit eene rijke en beroemde familie af. Zijne ongedwongene, vruchtbare en bevallige genie was oorzaak, dat hij verkozen werd om te *Karthago* lessen in de welsprekendheid te geven. Hij was toenmaals nog een heiden; maar omhelsde in het jaar 246 door de zorgen van den priester COECILIUS, die hem met de uitstekendheid der godsdienst van J. C., en met de ongerijmdheden van het heidendom bekend maakte, het Christendom. De heidenen, uit spijt van een' zoo groot

man verloren te hebben, verweten hem, dat hij zijne rede en zijn genie onteerde door dezelve aan vertelsels en kinderachtige fabelen, (want aldus spraken die blinden over de verhevene waarheden van het Christendom) te onderwerpen. Maar CYPRIANUS, voor die bespottingen ongevoelig, maakte ieder dag nieuwe vorderingen op den weg des heils; verkocht zijne goederen, deelde er de waarde van onder de armen uit, koos eene ingetogene levenswijze, trok een wijsgeerig kleed aan, en in plaats van de heidensche schrijvers te lezen, wijdde hij zich aan de goddelijke boeken toe. Wegens zijne verdienste werd hij tot het priesterschap verheven, en kort daarna in 284, ondanks zijne tegenkantingen, op den stoel van *Karthago* geplaatst. Zijne werkzaamheden voor zijne kerk waren zeer groot. Hij was de vader der armen, het licht der geestelijkheid, de trooster des volks. Toen keizer DECIUS eene bloedige vervolging tegen de kerk verordend had, werd CYPRIANUS genoodzaakt zijne kudde te verlaten; maar hij was, hetzij door zijne brieven, of door zijne dienaren, altijd nog bij dezelve. Toen het onweer voorbij was, onderscheidde hij zich door de standvastigheid, waarmede hij zich tegen diegenen on-

der de christelijke afvalligen tegenkante, welke langs slinksche wegen aanbevelingen van de martelaren en belijders trachtten te verkrijgen, om weder met de kerk, die zij gedurende de vervolgingen verlaten hadden, verzoend te worden. Wegens het regelen der boeten, welke men hun behoorde voor te schrijven, belegde hij in 251 te *Karthago* een concilie. Hij veroordeelde in dezelfde vergadering den priester FELICISSIMUS en den ketter PRIVATUS. Deze laatste wendde zich tot den Paus CORNELIUS, ten einde hem om zijne gemeenschap te verzoeken, en den heiligen CYPRIANUS aan te klagen, die van zijnen kant niet meende zich te behoeven te verdedigen. Toen de paus hem zijne verwondering te kennen gegeven had, antwoordde hij met even zoo veel bescheidenheid als onverschrokkenheid: » Het is eene onder de bisschoppen aangenomene zaak, dat de misdaad daar onderzocht wordt, waar zij bedreven is." Hij betoonde niet minder standvastigheid in het geschil, dat tusschen Paus STEPHANUS en hem ontstond, over het doopsel door ketters toegediend. Onderscheidene kerkvergaderingen te *Karthago* bijeengeroepen, besloten overeenkomstig zijn gevoelen, dat diegene, welke door de ketters gedoopt waren, herdoopt moesten

worden. In het laatste verklaarde de heilige CYPRIANUS, dat hij diegene, niet van zijne gemeenschap wilde afzonderen, die van een tegenovergesteld gevoelen waren. Deze heilige bisschop meende eene goede zaak te verdedigen, terwijl hij eene slechte voorstond; en verzette zich met te veel ijver tegen den heiligen paus STEPHANUS, gelijk ee heilige AUGUSTINUS zulks bekend. CYPRIANUM iratum et paulo commotioerem fuisse in STEPHANUM, en zegt dat deze misslag door den marteldood geboet is: *Martyrii falce purgatum*. Maar hoewel hij zich niet aan de besluiten van den Paus onderwierp (daar deze besluiten toenmaals nog geene algemeen aangenomene beslissing waren), behield hij toch altijd de eenheid met de Roomsche Kerk. Het was aan den heiligen Stoel, dat CYPRIANUS zijn verdedigingschrift rigtte tegen diegenen, welke zijne vlugt laakten; het is deszelfs gezag, dat hij tegen diegenen inriep, welke onder de vervolging van DECICIUS afgevallen waren; en den heiligen Bisschop wilden noodzaken om hen, zonder de door de *Canons* voorgeschrevene boete te volbrengen, weder met de Kerk te verzoenen. Dezelfde heilige Bisschop gaf, aan het hoofd van een *Concilie* van *Afrika*, den heiligen Paus CORNELIUS

de oorzaken op, waarom hij de gestrengheid der *Canons* over de boete gematigd had, en vraagt deszelfs goedkeuring: *Quod credimus vobis quoque paternæ misericordiæ contemplatione placitum.* (LABBE, *Conc. I. dl. col. 718*). Ten zelfden tijde, dat hij zich tegen den heiligen STEPHANUS verzette, zond hij tot hem afgevaardigden om hem de redenen zijner tegenkantsing te verklaren (*Epist. FIRMIANI inter Epist. CYP. 75*): een bewijs, dat hij den Paus den voorrang der regtsmagt niet wilde betwisten, en dat het zeer belagchelijk is, dat de twist van dien *heilige* met den heiligen Paus STEPHANUS eene algemeene aanleiding voor al diegene geworden is, welke de besluiten van den heiligen Stoel verachten. De Heer LANGUET, Bisschop van Soisson, en verscheidene anderen hebben de zwakheid dier uitvlugt aangetoond; maar niemand heeft deze zaak beter behandeld dan de Heer CHICOYNAU, in zijne godgeleerde Verhandeling over dit artikel, *Parijs, 1725*. Toen in 257 het vuur der vervolging weder losgebarsten was, werd hij naar *Curuba*, 12 uren van *Karthago* verbannen. Na eene verbanning van 11 maanden, stond men hem toe, om in de nabijzijnde tuinen van *Karthago* te wonen; maar men maakte

zich kort daarop van hem meester, om hem ter strafplaatse te geleiden. Hij werd den 14. September 258, juist op den dag, waarop hij in 257 voorzegd had, dat hij binnen één jaar den marteldood zoude ondergaan, onthoofd. Hij werd, zegt zeker geschiedschrijver, door de Heidenen zelfs betreurd, die in de overdrevenheid hunner dweepzucht wel tegen hem ingenomen waren: maar die weldra, met de tranen in de oogen, zich herinnerden, dat hij in zijne liefderijke milddadigheden hen altijd met zijne dierbaarste kudden gelijk gesteld had. De geloovigen bewezen, op eene waarlijk godsdienstige wijze, de laatste eer aan zijn lichaam, staken rondom hetzelfde eene menigte waskaarsen aan, rigtten hunne wenschen tot hem, verklaarden hem, om zoo te spreken, als om strijd, voor heilig, door zijne deugden te verheffen, en den wenschen uit te drukken van met hem te sterven." Hij werd op een naburig veld aan den weg van *Mappala* begraven. Men bouwde daarna onder zijne aanroeping twee kerken: de eene op zijn graf werd *Mappalia*; de andere op de plaats, waar hij geleden had, *Mensa Cypriana* genoemd, omdat de heilige zich hier Gode ten offer had opgedragen. VICTOR DE VITE maakt van

deze twee kerken melding. De gezanten van KAREL den Grooten, uit Perzië terugkomende, verkregen van den Mahometaanschen Koning van Afrika verlof om het graf, dat zeer yervallen was, te openen. Zij namen er de overblijfsels van den Heilige uit en bragten dezelve naar Frankrijk over; dezelve werden in 802 in de stad Arles nedergelegd. De koning gaf daarna de vergunning, dat dezelve naar Lyon overgebracht zouden worden, alwaar zij achter het altaar van den heiligen JOANNES BAPTISTA geplaatst werden. Er bestaat een gedicht over deze vervoering, dat door LEIDRADE, Aartsbisschop van Lyon, vervaardigd is. KAREL de Kale liet dezelve overblijfselen naar Compiègne vervoeren en men sloot dezelve weg met die van den heiligen CORNELIUS, welke in de beroemde abdij onder den naam van dien heiligen Paus bekend, bewaard worden. Men ziet een gedeelte van beide in de stiftkerk van Rosnay, nabij Oudenarden in Vlaanderen. De heilige CYPRIANUS had veel voor de waarheid geschreven, die hij met zijn bloed verzegelde. LACTANTIUS beschouwt hem als den eerste der waarlijk welsprekende Christelijke schrijvers. De heilige HIERONYMUS vergelijkt zijnen stijl met eene bron zuiver water, waarvan de loop zacht

en vreedzaam is. Anderen vergelijken hem, misschien met meer grond, met eenen stroom, die alles medesleept, wat hij ontmoet. Zijne welsprekendheid ten eene male mannelijk, natuurlijk en zeer verwijderd van eenen opgeblazen stijl, was geschikt om groote aandoeningen op te wekken. Hij redeneert bijna altijd met even zoo vele juistheid als kracht. Men moet bekennen, dat zijn stijl, hoewel in het algemeen vrij zuiver, iets van den Afrikaanschen geest, en van de stroefheid van TERTULIANUS heeft, dien hij zelf zijnen meester noemde. Hij heeft echter dikwerf deszelfs denkbeelden beschaafd en verfinaid, en deszelfs mislagen vermedep. Behalve 81 brieven heeft hij onderscheidene Verhandelingen geschreven, waarvan de voornaamste zijn: 1.° Die over de getuigenissen, eene verzameling van tekstaanhalingen tegen de Joden. — 2.° Het boek, over de Eenheid der Kerk, die hij door krachtige en grondige redenen bewijst. Hij zegt, dat » om deze eenheid zichtbaar te maken, de Zaligmaker zijne Kerk op den heiligen PETRUS gebouwd en hem de magt der sleutels gegeven heeft; en dat, hoewel hij dezelfde magt aan zijne andere Apostelen verleend had; hij nogtans gewild heeft, dat de bron der eenheid van éenen alleen afgeleid

wierde en dat het gansche gebouw op dien grondslag rustte." Want altijd kende die groote Bisschop de eenheid en het behoud der Catholijke Kerk aan het gezag van den Roomschen Paus toe. *Unus Deus est*, zegt hij elders, *et CHRISTUS unus, et una ecclesia, et Cathedra una super Petrum voce Domini fundata. Aliud altare constitui aut Sacerdotium novum fieri non potest. Quisquis alibi colligit spargit* (I. 1. *Epist.* 40). *Navigare audent, et ad Petri Cathedram atque ad ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, a schismaticis et profanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos quorum fides, apostolo praedicante, laudata est ad quos perfidia habere non possit accessum* (*Epist.* 55. ad CORNELIUM). — 3.° De verhandeling *De lapsis*, tegen diegenen, welke verzochten weder met de Kerk verzoend en tot de gemeenschap toegelaten te worden, zonder eene naar hunne misslagen geëvenredigde boete wettigt te hebben, en die de tuschenkomst der Martelaren en Belijders inriepen, om er zich van te bevrijden. De heilige Bisschop verklaart dat, welken eerbied de Kerk ook voor eene dergelijke tuschenkomst hebben moet, de ontbinding door dat mid-

del afgeperst, de schuldigen niet weder met God verzoenen kan. — 4.° *Verklaring van het Gebed des Heeren*; hetwelk onder al de Schriften van den heiligen CYPRIANUS het meeste door den heiligen AUGUSTINUS, eenen waardigen leerling van dien grooten meester, geacht, en het menigvuldigste aangehaald wordt. — 5.° *Vermaning tot den marteldood*, welke hij in 250 bij de vernieuwing der vervolging onder GALLUS en VOLUSIANUS schreef. Dit werk geschreven om de geloovigen te versterken is eene aaneenschakeling van Schriftuurplaatsen. Het zijn waarlijk de beste wapenen, die een Bisschop in de handen der soldaten van J. C. kan stellen, welke hij ten tijde der beproevingen ten strijd moet oefenen. — 6.° *Verhandelingen over de sterfelijkheid, de werken van barmhartigheid, over het geduld en over de afgunst*, enz. Onder de verschillende uitgaven van dien Kerkvader stelt men die welke in *Holland*, in 1700 het licht zag, zeer op prijs, welke uitgave ~~van~~ *handelingen van PEARSON* en *DODWEL* voorzien is; maar men houdt die van 1726, in fol. uit de koninklijke drukkerij van *Parijs* voor beter, welke door *BALUZE* ondernomen en door *D. PRUDENT MARAND*, eenen *Benedictij-*

ner van den heiligen MAURUS voltooid is, die dezelve met eene voorrede en levensbeschrijving van den heilige verrijkt heeft. Al zijne *Werken* zijn in 1672, in 4. to door LOMBERT in eene nieuwe orde, met geleerde aanmerkingen, volgens de Gedenkschriften van den beroemden LE MAÎTRE, evenzeer in het Fransch vertaald. De diaken PONCE, en D. GERVAISE abt van *la Trappe* hebben zijn leven beschreven.

CYPRIANUS (Heilige) werd tot diaken gewijd door den heiligen CESARIUS van *Arles*, die van deszelfs kunde en deugd onderrigt, hem in 506 mede nam naar het Concilie van *Agde*, en hem omtrent het jaar 516 tot *Bisschop van Toulon* wijdde. De heilige CYPRIANUS woonde onderscheidene concilien bij, waarin de heilige CÉSARIUS het voorzitterschap waarnam, en had veel deel aan al wat tot het behoud van het geloof en de tucht besloten werd. Toen *Provence* onder de heerschappij der *Franschen* gekomen was, viel het hem gemakkelijker het *Arianismus* uit teroeijen, waarmede de *Ost-Gothen* zijn bisdom besmet hadden, en hij betoonde den grootsten ijver in de Concilien, die gedurende zijn leven gehouden werden. Aan hem heeft vooral de heilige CESARIUS (zie dat art.) de herstelling

op zijnen zetel te danken. Hij overleed in de 6de eeuw, eenige jaren na den heiligen CESARIUS, wiens leven hij beschreven heeft.

CYSELUS, een zoon van AETION, was een *Corinthier* zijne geboorte was, gelijk men verhaalt, door de Godspraak van *Delphos* voorzegd. Door zijnen vader geraadpleegd, antwoordde zij: dat de adelaar eenen steen zoude voortbrengen, die de Corinthiers beheerschen zou. CYPSELUS maakte zich in de daad in het jaar 650 voor J. C. van de heerschappij meester, en regeerde er omtrent 30 jaren. PERIANDER, zijn zoon, die hem opvolgde, had twee zonen: CYPSELUS, die zinneloos werd, en LYPCOPHRON.

CYR, of CIRICUS (Heilige), zoon van de heilige JULITTE, geboren van *Icône*, werd nauwelijks 3 jaren oud, op bevel van den regter ALEXANDER, uit de armen zijner moeder gerukt. Als dit teeder kind zijne moeder riep en luide zeide: *Ik ben een Christen!* wierp hem de regter van zijnen stoel op den grond en verbrijzelde deszelfs hoofd. Al de aanschouwers gruwden over die onmenschelijkheid, en de regter zelf bloosde over zijne gruwdaad. Dit wreede bedrijf werd onder de regering van DIOCLETIANUS en MAXIMIANUS

gepleegd. Er is nog een andere heilige CYR, een geneesheer, die den 31 januarij 311 in *Egypte* gemarteld werd.

CYRANO (SAVRINIANUS), uit *Bergerac* in *Perigord*, in 1620 geboren, was opvliegend en zonderbaar van inborst, ging als jonker onder het regiment der garden en, maakte zich weldra als de schrik der dapperen van zijnen tijd bekend. Er ging bijna geen dag voorbij, of hij trad niet voor zich zelve, maar voor zijne vrienden, in een tweegevecht op. Toen zich eens honderd manschappen op de gracht der poort *Nesle* verzameld hadden, om iemand van zijne kennis te honen, dreef hij na'er twee van gedood en zeven verwond te hebben, alleen die geheele bende uit een. Men noemde hem in 't algemeen den *onverschrokkenen*. Twee wonden, waarvan hij de eene in het beleg van *Mouzon*, de andere in dat van *Arras* bekwaam, en zijne liefde voor de letterkunde deden hem de krijgsdienst verlaten. Hij studeerde onder GASSENDI met CHAPELLE, MOLIÈRE en BERNIER. Zijne verbeeldingskracht, vol vuur en onuitputtelijk in boerterij bezorgde hem eenige vermogende vrienden, onder andere den maarschalk van GASTON, die de verstandige

en moedige mannen beminde; maar zijn vrije en onafhankelijke inborst belette hem, om uit hunne begunstiging voordeel te trekken. In 1655 overleed hij door eene wond aan het hoofd, die hij 15 maanden vroeger bekomen had. Sedert eenigen tijd leide hij een christelijk en afgetrokken leven. In zijne jeugd was hij zeer buitensporig geweest, en zijne buitensporigheden kwamen voor een gedeelte uit zijne ongodsdienstigheid voort. Men had hem lang voor eenen ongehoovige gehouden; maar zulks was slechts schijnbaar, daar zijn hart zijne ongeloovigheid tegensprak. Zijne schriften zijn: 1.° *l'Histoire comique* etc. (*Kluchtige Geschiedenis der staten en rijken in de maan*.) 2.° *l'Histoire* etc. (*Kluchtige geschiedenis der rijken en staten in de zon*.) Men ziet echter in deze eigenzinnigheden, dat hij de grondbeginselen van DESCARTES zeer welkende, en dat hij, indien hij langer had mogen leven, tot iets beters in staat zou geweest zijn. 3.° *l'Essai de Critique* etc. (*Proeven*.) 4.° Eene kleine verzameling van *Spitsvinnige zamen spraken*, voorzien, even als zijne overige schriften, met hekelachtige en dubbelzinnige uitdrukkingen, doorzaaid. 5.° Een *fragment over de natuurkunde*. 6.° *Tooneelstukken* zoo als *Agrip-*

pinu, de bedrogen schoolvos enz. Zijne werken maken 3 deelen in 12.º uit.

CYRANUS (*heilige*). — Zie VERGER DE HAURANE (JOANUS DU).

CYRENUS, landvoogd van *Syrië*, werd ten tijde, dat de Heiland geboren werd, belast om het volk op te tellen. Zijn ware naam was SULPITIUS QUIRINUS. — Zie QUIRINUS.

CYRIACUS, patriarch van *Konstantinopel* in 595, op volger van JOANNES JEJUNUS nam den naam van *oecumenischen* of *algemeenen bisschop* aan en liet denzelven in eene onwettige kerkvergadering bevestigen. Zijne aanmatigen werden door den heiligen GREGORIUS gestuit, alsmede door den keizer PHOCAS, die over deze belagchelike aanmatiging verontwaardigd, door een bevelschrift verbood om hem den titel, welken de patriarch zich boven de overige bisschoppen, zelfs boven dien van *Rome* aangewatigd had, te geven. (Zie PHOCAS.) CYRIACUS overleed, gelijk men verhaalt, van hartzeer over deze teleurstelling in 606.

CYRIADES, een der 29 dwingelanden, welke onder de regeringen van VALERIANUS en GALLIENUS het grootste gedeelte der wingewesten

van het romeinsche rijk overweldigden, was de zoon van eenen man van aanzien uit het Oosten, die groote rijkdommen bezat. In zijne jeugd gaf hij zich aan buitensporigheden over, en begaf zich, nadat hij zijnen vader eene aanmerkelijke som ontroofd had, naar *Perzië*. SAPOR I. regeerde er toenmaals. Deze vorst, door CYRIADES tegen de *Romeinen* aangezet, verklaarde hun den oorlog, en stelde hem aan het hoofd van een leger, waarmede hij onderscheidene wingewesten veroverde. Toen CYRIADES in *Syrië* was doorgedrongen, plunderde hij deszelfs hoofdstad *Antiochië*. Kort daarna nam hij den eertitel van *Augustus* aan; en hoewel bijna al de *Perzische* soldaten in hun land teruggekeerd waren, vormde hij echter door roovers en landloopers op te nemen, een nieuw leger. Deze overweldigder maakte een gedeelte van het Oosten schatplichtig, en verspreidde schrik en vrees in alle naburige gewesten. Toen de soldaten vernomen hadden, dat VALERIANUS tegen hen optrok, en zij daarboven over zijne ongeregeldheden en trotschheid verontwaardigd waren, vermoordden zij hem in 258. CYRIADES behield maar omtrent één jaar den eernaam van *Augustus*.

CYRILLUS (*Heilige*), van *Jeruzalem*, in 315 gebo-

ren, werd in 334, door den heiligen MACARIUS van *Jeruzalem*, tot diaken, en het jaar daarop volgende door den heiligen MAXIMUS, Bisschop van *Jeruzalem*, tot Priester gewijd. Toen hij in 350, na MAXIMUS, op deszelfs zetel geplaatst was, beijverde hij zich even als deze om de waarheid tegen de aanrandingen der dwaling te verdedigen. Zijn geschil met ACACIUS, Bisschop van *Cesarea*, over de voorregten hunner zetels, belemmerde het goede, dat hij aan zijne kudde en de kerk deed. Deze persoonlijke twist werd door de verdeeldheid der gevoelens verbitterd. CYRILLUS was een ijverige Catholijke, en ACACIUS een stijfhoofdige aanhanger van ARIUS. Daar deze onrustige en doorslepen man het geloof van zijnen vijand niet kon aanvallen, randde hij deszelfs zeden aan; en beschuldigde CYRILLUS van eenige kostbare stoffen uit de kerk verkocht te hebben, en rekenende hem eene heldendaad als eene misdaad toe; want CYRILLUS had de tempels slechts beroofd om de armen ten tijde van eenen hongersnood te ondersteunen. Een, door ACACIUS te *Cesarea* belegd Concilie, zette hem in 357 af. De heilige Bisschop beriep zich van deze onregtvaardige uitspraak op eene hogere regtspleging; werd in 359 door het Concilie van *Seleu-*

cia op zijnen zetel hersteld, en zijn vervolger van den zijnen verjaagd. Door kuiperijen bewerkte ACACIUS, in 360 op nieuw deszelfs afzetting. Toen JULIANUS, opvolger van den keizer CONSTANTIUS, zijne regering met de terugroeping der bannelingen begonnen had, kwam CYRILLUS weder op zijnen bisschoppelijken zetel: maar zijne onschendbare verknochtheid aan het geloof van J. C. maakte hem ten uiterste gehaat bij dien afvallige, » die, zegt OROSIUS; na zijnen terugkeer uit den Perzischen oorlog, besloten had om hem aan zijne haat op te offeren; maar de dood verraste en belette hem zijn verfoeilijk ontwerp ten uitvoer te brengen." VALENS zond hem op nieuw in ballingschap en eerst elf jaren daarna, bij den dood van dien vorst, keerde hij naar *Jeruzalem* terug. Het Concilie van *Konstantinopel* van 381 bekrachtigde deszelfs wijding en verheffing. Na zijne kerk 25 jaren bestuurd te hebben, overleed hij in 386. Het begin van zijne bisschoppelijke waardigheid is in de Geschiedenis beroemd, wegens een wonder dat God verrigtte, om het werktuig onzer zaligheid te vereeren. Daar de gebeurtenis belangrijk en op ontegensprekelijk gezag gegrond is, zullen wij dezelve hier verhalen. De heilige CYRIL-

LUS, die er ooggetuige van geweest was, schreef terstond aan keizer CONSTANTIUS, om er hem mede bekend te maken. Zie hier zijne eigene woorden: »Den dag der *Nonen*, den 7 Mei, omtrent het derde uur (tegen negen ure des morgens) verscheen aan den hemel een groot licht in de gedaante van een kruis, dat zich van den *Calvarie* tot aan den *Olijfberg* toe verspreidde. Het werd niet slechts door eenen of twee personen, maar door de geheele stad waargenomen. Het was geen dier voorbijgaande verschijnsels, die dadelijk verdwijnen. Verscheidene uren schitterde dit licht in onze oogen en met zoo veel glans, dat de zon zelve het niet kon verduisteren. De aanschouwers, te gelijker tijd van vrees en vreugde doordrongen, liepen in menigte naar de kerk; de grijsaards en de jongelingen, de geloovigen en de afgodendienaars, de inwoners en de vreemdelingen, allen waren eenstemmig, om onzen Heer J. C. den eenigen Zoon Gods, wiens magt dit wonder wrochte, te loven: en zij erkenden gezamenlijk de goddelijkheid eener Godsdienst, voor welke de hemel getuigde." Deze daad wordt door SOCRATES PHILOSTORGIUS, door den schrijver van het *Jaarboek van Alexandrië* enz. verhaald. Wat den brief van den heiligen CYRILLUS be-

treft, zoo kan men aan deszelfs echtheid niet twifelen. Hij wordt als van dien Kerkvader zijnde, door SOZOMENES, THEOPHANES, EUTYCHIUS, JOANNES van *Nicea*, GLYCAS, enz. aangehaald. Maar hoe meer die brief als echt bezwezen wordt, hoe meer dezelve aan de vijanden van het kruis van J. C. mishaaft. Zij houden denzelven verdacht, niet omdat er schijnbare onwaarheden in staan, maar omdat zij belang hebben, om dezelve hierin te vinden. De Grieksche kerk vereert den 7 Mei het aandenken aan dit wonderdadige verschijnsel. Wij bezitten van den heiligen CYRILLUS: XXIII. Geloofsonderwijzingen. De achttien eerste zijn voor de *Catechumeni*, en de vijf overige voor de nieuw gedoopten ingerigt. De stijl dier onderrichtingen is eenvoudig en beknopt, zoo als het aan die soorten van werken past. Hij legt naauwkeurig uit, wat de Kerk gelooft, en wederlegt grondig, wat zij verwerpt. Er komen echter eenige waarlijk zonderlinge denkbeelden in voor, maar die men misschien aan de aangenomene denkbeelden van zijnen tijd moet toeschrijven. GRANCOLAS, doctor van *Sorbonne*, heeft er eene Fransche *Vertaling* met aanmerkingen van geleverd, *Parijs*; 1715, in 4.to D. TOUTÉE, een Benedictijner van *Saint-Maurus*, heeft een

uitgave van al de werken van den heiligen CYRILLUS, Grieksch en Latijn, uitgegeven, *Parijs*, 1720, in fol. De tekst, naar onderscheidene handschriften verbeterd, gaat met geleerde aanmerkingen, die denzelven ophelderen, en met eene voor zeer naauwkeurig beschouwde vertaling vergezeld.

CYRILLUS (*Heilige*), Patriarch van *Alexandrië*, opvolger van THEOPHILUS, zijnen oom, in 412, was met eenen schranderen en doordringenden geest geboren, welke hij door het lezen der gewijde en ongewijde schrijvers oefende. In 403 was hij bij de onwettige Kerkvergadering van *Chesne* tegenwoordig, alwaar de heilige CHRYSOSTOMUS veroordeeld werd; maar na den dood van zijnen oom bragt hij de gedachtenis van dien uitmuntenden Kerkvoogd, weder in zegening. De leer van NESTORIUS veroorzaaktetoenmaals treurige verwoestingen in de Kerk. Hij schreef aan de Kluzenaars van *Egypte* om hen tegen die leer te versterken, liet dezelve in de kerkvergadering van *Rome* in 430, en in de algemeene vergadering van *Efeze*, in welke hij in 431, in naam van den Paus, voorzitter was, veroordeelen. JOANNES van *Antiochië* en de overige Oostersche Bisschoppen zonderden zich van die Kerkver-

gadering af, verdedigden met ijver NESTORIUS, en hielden van hunnen kant eene synode waarin CYRILLUS afgezet werd. Het hof des keizers was in het eerste den valschen leeraar gunstig; CYRILLUS werd gevangen genomen, maar toen die vorst de beide partijen gehoord had, verbande hij NESTORIUS in een klooster en herstelde CYRILLUS in zijne Kerk. Hij overleed in 444 als een ijverige verdediger der waarheid beschouwd. Men moet hem niet beoordeelen naar hetgene eenige Protestantsche schrijvers van hem zeggen; ontevreden over den ijver, welken hij ter eere van de H Maagd had aan den dag gelegd, hoewel zij zich anders tegen de dwaling van NESTORIUS verzet hebben. Zijn feestdag wordt door de Grieken den 18 Januarij, en door de Latijnen den 28 van dezelfde maand gevierd. Hij liet een aantal schriften na: 1.° *Verhandeling over de aanbidding*, verdeeld in twee boeken; het is eene verbloemde uitlegging en zedeleer van onderscheidene plaatsen der vijf boeken van MOZES. — 2.° *Der tien boeken, Glaphyres* genaamd d. i. *grondige en aangename*. Dis is nog eene verbloemde uitlegging der geschiedenissen van de vijf boeken van MOZES, die eene duidelijke betrekking hebben op J. C. en zijne Kerk. — 3.°

Commentariën op ISAIAS en de twaalf kleine Profeten. — 4.° *Commentariën op het Evangelie van den heiligen JOANNES*, in twaalf boeken, waarvan er slechts tien in derzelve geheel zijn; van het 7.° en 8.° bestaan er slechts fragmenten; men vindt hierin eene wederlegging der Manicheërs en Eunomiërs. — 5.° *Verhandeling over de Drievuldigheid*, getiteld *de Schat*. — 6.° *Zeven Zamenspraken over de Drievuldigheid*, en twee over de *Menschwording*. — 7.° *Drie Verhandelingen over het Geloof*, tegen CERINTHUS, MANES, PHOTIN, APOLLINARIUS en NESTORIUS. — 8.° *Vijf Boeken tegen NESTORIUS*. — 9.° *De Twaalf Kerkelijke bannen*. — 10.° *Twee Verdedigingsschriften der twaalf kerkelijke bannen*. — 11.° *Boek tegen de Anthropomorphen* (*). — 12.° *Tien Boeken tegen JULIANUS den Afvallige*, aan keizer THEODOSIUS opgedragen. — 13.° *Negen en twintig Leerreden over het Paaschfeest*. De Grieksche Bisschoppen leerden dezelve van buiten, om ze te verkondigen. — 14.° *Canonike Brieven*. De algemeene Kerkvergaderingen van *Ephesus* en *Calcedonië* namen den tweeden Brief aan NESTORIUS, alsmede dien, welke aan de Oosterlingen ge-

rigt is, aan; de zesde bevindt zich onder de *Canons* der Grieksche kerk. De beste uitgave zijner *Werken* is die van JOANNES AUBERTUS, Kanonik van *Laon*, in het Grieksch en Latijn, 1638, 6 dl.ⁿ in fol., die in 7 dl.ⁿ gebonden worden. Pater CANISIUS had er eene zeer nauwkeurige uitgave van bezorgd, *Keulen*, 1546, 2 dl.ⁿ in fol. Zeker heer LA CROZE (Geschiedenis van het Christendom in *Indië*, 1.° deel, bladz. 24.) beweert, dat deszelfs werk tegen JULIANUS zwak is, en bijna niets bevat, wat niet naar de schriften van EUSEBIUS van *Cæsarea*, en na eenige oude schrijvers afgeschreven is; maar alwie zich de moeite geeft om dit werk te lezen en de tegenwerpingen van JULIANUS met het antwoord van den heiligen CYRILLUS te vergelijken, blijft van de ongegrondheid dezer hekeling overtuigd. Niet alleen zijn de bewijzen en redeneringen van dien kerkvaader grondig; maar men vindt er ook onderscheidene zeer welsprekende stukken in, en alom ontwaart men, hoeveel een oordeelkundig schrijver op eenen opgesmukten geest voor heeft. Het is onwaar, dat hij zich bij het afschrijven van EUSEBIUS en de overige ouden bepaalde; en indien hij het mogt gedaan heb-

(*) *Aanhangers eener leer, welke aan God eene menschelijke gedaante toeschrijft.* Vertaler.

ben, zou het daarom niet te laken zijn; hij volgt zijnen tegenstrever op den voet, laat geene tegenwerping onbeantwoord, en legt veel geleerdheid in het gewijde en ongewijde aan den dag. Hij schreef met veel gemakkelijke; en hoewel hij de geleerde aanmerkingen overdrijft, zoo is hij toch ook rijk in oordeelkundige en grondige overwegingen. PHOTIUS bemerkt dat hij zich van eenen zonderbaren stijl bediend had. De sierlijkheid, duidelijkheid, keuze en juistheid zijn niet het karakter zijner schriften: maar ondanks het gemis dier voordeelen heeft de *heilige* CYRILLUS de leer der kerk met zoo veel omvang, met eene zoo beknopt en zoo krachtig uitgedrukte regtzinnigheid uitgelegd, dat de kerkvergaderingen onderscheidene van zijne brieven als geloofsregels beschouwen. BARBEYRAC, wiens hekelachtige en lasterzuchtige verbeeldingskracht in de schriften der kerkvaders zedekundige dwalingen gezocht heeft, heeft er geene kunnen vinden in die van den *heiligen* CYRILLUS. De heilige Paus CÆLESTINUS gaf hem de eernaamen van *edelmoedige verdiger der Kerk en des geloofs*, van *Catholijke geleerde*, en van *een' echt Apostolischen man*.

CYRILLUS van *Thessaloni-*

ka (*Heilige*), wegens zijne geleerdheid, de *Wijjsgeer* bijgenaamd, ontstak het licht des Evangelies onder de *Sarmaten*, *Bulgaren* en *Moraviërs*, en werd met zijnen broeder den heiligen METHODIUS, die zijne medehelper in die heilige verrigting was, in 867, door ADRIANUS II. tot Bisschop verkozen. CYRILLUS omhelsde eenigen tijd daarna het kloosterleven en overleed te *Rome*. Het jaar van zijnen dood, is onbekend; de Grieken vieren zijn feest den 14 Februarij; in het *Martyrologium Romanum* wordt hij den 9 Maart genoemd. Hij heeft den ganschen Bijbel in de Slavonische taal overgezet en Paus JOANNES VIII. stond door eenen brief van den 8 Junij 880 toe om zich in de goddelijke dienst en bij de viering der heilige geheimen van die vertaling te bedienen, onder voorwaarde echter, dat men zorg droeg, om vooraf het Evangelie in het Latijn aan het volk voor te lezen. Op eenige plaatsen in *Dalmatië* gebruikt men tegenwoordig die vertaling nog.

CYRILLUS-LUCAR, in 1572 op het eiland *Candia* geboren, begaf zich, na te *Venetie* en te *Padua* gestudeerd te hebben, naar *Duitschland*; zoog de leer der Protestanten in, en bragt dezelve naar *Griekenland* over. Daar men hem verdacht hield

van de Lutheranen te begunstigen, gaf hij eene geloofsbelijdenis uit, waarin hij hunne dwalingen verwierp. Toen hij op den zetel van *Alexandrië*, vervolgens op dien van *Konstantinopel* in 1621 geplaatst was, zette hij zijne verbindingen met de Protestanten voort, en onderwees hunne leerstellingen in de Grieksche kerk. De Bisschoppen en Geestelijkheid verzetten er zich tegen. De Patriarch werd van zijn ambt ontzet, en naar *Rhodus* in ballingschap gezonden. Eenigen tijd daarna werd hij teruggeroepen; en gaf, toen hij den zetel van *Konstantinopel* weder rustig in bezit had, *Catechismussen* en geloofsbelijdenissen, waarin zich op elke bladzijde de dwaling vertoont, in het licht. In 1627 verbande men hem andermaal naar *Tenedos*; eindelijk, na zeven of acht maal uit zijne kerk verjaagd en even zoo dikwerf teruggeroepen te zijn, eindigde hij zijn leven, daar hij in 1638, en, volgens anderen, den 27 Junij 1637, op den weg, waarover men hem op nieuw in ballingschap voerde, op bevel van den Turkschen keizer gewurgd werd. Hij was even als alle kettters en verwaande twiststokers, de lastigste en bijgevolg de onrustigste onder de menschen. Zijne levensbeschrijving is door THOMAS SMITH in het licht gegeven.

CYRILLUS CONTARI van *Berea*, zijn opvolger, doemde in de kerkvergadering van *Konstantinopel* deszelfs geloofsbelijdenis, en verschoonde geenzins haren opsteller. Als dezen CYRILLUS naar *Tunis* verbannen, en PARTHENIUS, Bisschop van *Adrianopel* in zijne plaats aangesteld was, belegde deze laatste in 1642 eene nieuwe Kerkvergadering, waarin de belijdenis van LUCAR andermaal gedoemd, maar zijnen gedachtenis onzien werd. Het besluit der Kerkvergadering, werd in die van *Jasri* bevestigd, en dezelfde dwalingen werden in de vermaarde kerkvergadering van *Jeruzalem*, in 1672, gedoemd. J. AYMON heeft hiervan, alsmede van eenige *Brieven* van CYRILLUS LUCAR eene uitgave bezorgd, *Amsterdam*, 1718, in 4.to, om dezelve te stellen tegen hetgene er de heeren van *Port-Royal* in de groote *Altijddurendheid des Geloofs* van verhaald hebben: de abt REAUDOT heeft op dit werk, in 2 dl.ⁿ geantwoord, welke hij bij het werk de *Altijddurendheid* enz., gevoegd heeft.

CYRUS, koning der Perzers, wiens naam *Zon* beteekent werd, volgens CRESIAS in het jaar 599 vóór J. C. geboren, en was dezoon van CAMBYSES, den koning van dat gedeelte van *Azië*,

en van MANDANE, dochter van ASTYAGES, koning der Meders. Hij werd aan het hof van CYAXARES, zoon en opvolger van ASTYAGES opgevoed, die na zijn verscheiden aan CYRUS zijn rijk naliet. De Perzers, tot dus verre aan het beheer der Meders onderworpen, bekwamen de overhand over dezelve. Indien men dit volgens het verhaal van XENOPHON niet aanneemt, zien wij niet in, hoe de ongewijde geschiedenis met hetgene daarvan in het boek van DANIEL gezegd wordt, kan overeen gebracht worden. De voornaamste ophouwers van later tijd der geschiedenis, zoo als BOSSUET, ROLLIN, PRÉDEAU volgen insgelijks het verhaal van XENOPHON. HERODOTUS, en na hem JUSTINUS, hebben iets wonderbaars in de geschiedenis zijner geboorte gemengd. Zij verhalen, dat ASTYAGES zijne dochter aan eenen Perzer van zeer geringe afkomst ten huwelijk gaf, om de treurige voorbeduidingen van eenen droom af te weren, die hem had aangekondigd, dat hij door zijnen klein-zoon zou ontroond worden. Na de geboorte van het kind, belastte hij HARPAGUS, eenen zijner veldheeren om hetzelfde te laten ombrengen. HARPAGUS gaf het kind aan eenen herder, om het in het woud te vondeling te leggen: maar de echtgenoot

van den herder zoog het uit mededoogendheid en voedde het in stilte op (zie ASTYAGES). XENOPHON komt, ten opzichte van de eerste lotgevallen van CYRUS, met HERODOTUS niet overeen; maar al wat men te dien opzichte kan zeggen, is, dat de oude geschiedenis op deze plaats, even als op onderscheidene anderen, niets anders dan een fabelachtig verhaal is. Men moet zich bepalen, om in dien warklomp de voornaamste daadzaken uit te kiezen. Na den dood van ASTYAGES, trok CYRUS met CYAXARES zijnen oom, koning der Meders, tegen de Assyriërs op, dreef hen op de vlugt, doodde NERGLISSOR, hunnen koning, en maakte eenen grooten buit. Er bevond zich onder de gevangenen eene prinses van eene zeldzame schoonheid. Op de schildering, die men er aan CYRUS van deed, weigerde hij haar te zien, en beval dat men even zoo vele oplettendheid als eerbied voor haar zoude hebben. PENTHEA (dus was de naam dier vrouw) maakte deze daad aan ABRADATUS haren man, bekend, die terstond met twee duizend paarden in de legerplaats van CYRUS overkwam, en tot den dood aan hem verkleefd bleef. De jonge veroveraar, steeds met het verlangen en de hoop, om zich van *Babylon* meester te maken bezielde, drong tot voor de poorten dier stad

door, en liet aan den opvolger van NERIGLISSOR het voorstel doen, om hun verschil door eenen tweestrijd te beslissen. Maar, daar zijne uitdaging niet werd aangenomen, zoo keerde hij naar *Medië* terug. Van beide zijden werden nu zeer groote toebereidselen gemaakt. CRÆSUS, koning van *Lydië*, werd in het jaar 558 vóór J. C. tot opperbevelhebber des vijandelijken legers benoemd. CYRUS overwon hem in den slag van *Tymbrea*, eenen der merkwaardigsten der oudheid, en het eerste geregelde gevecht, waarvan men eenigzins wijdloopig de bijzonderheden kent. Na deze overwinning bedwong CYRUS verschillende volken van *Klein-Azië*, van de *Ægeïsche zee* af tot den *Euphraat* toe; onderwierp *Syrië*, *Arabië*, een gedeelte van *Assyrië*, en belegerde *Babylon*. Gedurende de viering van een groot feest, dat het volk en het hof gewoonlijk in gastmalen en buitensporigheid doorbragten, nam hij die prachtige stad in. Na door doorsnijdingen eenen afloop aan den *Euphraat* gegeven te hebben, rukten zijne benden de stad binnen, maakten zich van het paleis meester, doodden den koning, en zijn gevolg. Met dit treurige voorval nam het Babylonische rijk, in 538 vóór J. C., het 21.ste sedert het begin der regering van

BELESIS, een einde. CYRUS, nu meester van geheel *Azië* zijnde, verdeelde met goedvinden van CYAXARES, zijn rijk in honderd twintig provinciën. Elke provincie had haren landvoogd. Behalve deze landvoogden benoemde CYRUS drie opperbewindhebbers, die altijd hun verblijf aan het hof moesten houden. Men rigtte van plaats tot plaats posterijen op, om de bevelen van den vorst met meerder spoed over te brengen. Toen CYAXARES, zijn oom, en CAMBYSES, zijn vader, overleden waren, was CYRUS, in het jaar 536 vóór J. C., alleen bezitter van het uitgestrekte gebied der Perzers, dat de koninkrijken van *Egypte*, *Assyrië*, der Meders en Babyloniërs bevatte. In ditzelfde jaar stond hij den Joden toe, om naar *Judea* terug te keeren en hunnen tempel te *Jeruzalem* te herbouwen, gelijk de profeet ISAÏAS zulks voorzeggd had. HERODOTUS, die dezen beroemden veroveraar op eene zonderlinge wijze doet geboren worden, laat hem op eene andere niet minder buitengewone wijze sterven. Hij zegt, dat toen deze vorst den Scythen den oorlog aangedaan had, en hij den zoon van de koningin TOMYRIS, die het hevel over het vijandelijke leger voerde, doodde, deze vorstin door de woederwraak bezielde, hem tot eenen slag scheen te willen uit-

noodigen, en hem, door eene geveinsde vlugt, in hinderlagen lokte, waarin hij met een gedeelte van zijn leger omkwam. Als zij haren vijand in de magt had, liet zij hem het hoofd afhouden, wierp hetzelfde in een vat met bloed, zeggende: *verzadig u met het bloed, waarnaar gij gedorst hebt.* XENOPHON bijna altijd tegenstrijdig met het verhaal van HERODOTUS, en in het algemeen oordeelkundiger dan hij, laat CYRUS op zijn bed overlijden. Wat hier ook van wezen moge, CYRUS is een der wijsste vorsten der oudheid geweest. Hij wist in het midden des oorlogs over zijne staten te waken, en zich bij zijne onderdanen bemind te maken. Volgens de beste geschiedschrijvers overleed hij tegen het einde des jaars 530 vóór J. C.

CYRUS de Jonge, de tweede zoon van DARIUS NOTHUS; werd in 407 vóór J. C. in den ouderdom van 16 jaren, door zijnen vader ter hulp der Lacedemoniërs tegen de Atheners gezonden. Na den dood van DARIUS toen ARTAXERXES, deszelfs oudste zoon, den troon bestegen had, deed hij, den scepter benijdende, eenen aanslag op het leven van den laatste. Zijn ontwerp werd ontdekt, en zijnen dood besloten, maar PARYSATIS, zijne moeder, ont-

trok hem aan de straoefening. Deze goedertierenheid genas zijne heerschzucht niet. Hij worf in stilte onder verschillende voorwendfels troepen aan. ARTAXERXES hood hem met een talrijk leger het hoofd. De slag werd bij Cunaxa, 20 uren van Babylon geleverd, en CYRUS kwam aan de in den slag ontvangene wonden, in 401 vóór J. C. om het leven. Indien het waar is, gelijk XENOPHON verhaalt, dat deze vorst vele uitnemende hoedanigheden bezat, zoo moet men bekennen, dat zij door misslagen en ondeugden zeer verduisterd en bezwalkt zijn. Kan men werkelijk die overdrevene heerschzucht wel genoeg verfoeijen, welke de ziel van al zijne handelingen was, die hem de wapenen tegen zijnen oudsten broeder en tegen den koning deed opnemen, en die eindelijk de oorzaak van zijnen val was? De beruchte ASPASIA, welke dien vorst gevolgd was, werd door ARTAXERXES gevangen genomen, die even zoo vele drift als CYRUS voor die vrouw had. Tien duizend Grieken, die onder het geleide van onderscheidene hoofden, onder andere van XENOPHON, den geschiedschrijver, voor CYRUS gestreden hadden, ontsnapten aan de vervolgingen des overwinnaars, en deden dien roemrijken aftogt, welke hun

onsterfelijk heeft gemaakt. » Het zou moeilijk zijn, zegt zeker schrijver, om de hindernissen welke zij op hunnen togt ontmoetten, op te noemen. Het schijnt dat de geheele natuur eenstemmig met de vijanden, die hen onophoudelijk kwelden, hunnen ondergang gezworen had. Bij de zeer groote moeilijkheden, om over de rivieren, bergen en door de enge wegen te trekken, kwamen nog de regen, koude en de sneeuw van vijf of zes voeten hoog: en hetgeen hen nog meer dan dit alles drukte, was de honger, een vijand van binnen, die meer te vreezen is dan alle vijanden van buiten. Na eenen togt van omtrent vijf maanden kwamen zij eindelijk zegevierend en als overwinnaars van al die hindernissen en ontelbare gevaren, die zij doorgestaan hadden, in de zee-ongten van den *Hellespont* aan. Deze aftogt is altijd onder de kenners voor eene in die soort volmaakt en onvergelijkelijk voorbeeld gehouden. Men kan in de daad geene onderneming vinden, die noch met meer stoutheid en moed gevormd, noch met meer schrandrheid voortgezet, noch met meer geluk ten uitvoer gebracht is." De abt Pagi heeft de *Geschiedenis van Cyrus den Jonge* geschreven, *Amsterdam*, 1736, in 12. mo

CYRUS (FLAVIUS), uit *Panapolis* in *Egypte*, verwierf zich door zijne kunde en bekwaamheid in de dichtkunde de achting en de vriendschap der keizerin Eudoxia. Na met moed over de Romeinsche troepen in het veroveren van *Karthago* het bevel gevoerd te hebben, werd hij consul en stadhouder van *Konstantinopel*. Toen die stad in 446 door eene verschrikkelijke aardbeving bijna geheel verwoest was, liet hij dezelve weder opbouwen en geheel verfraaijen. Toen hij eens met den keizer Theodosius de Jonge in de renbaan was, riep het volk: *Eer zij CYRUS, die de stad van KONSTANTIJN vernieuwd heeft*. THEODOSIUS, naijverig over die toejuichingen, ontnam hem het stadhouderschap, en verklaarde deszelfs goederen verbeurd, onder voorwendsel dat hij een afgodendienaar was. De ware God opende hem in deze ongenade de oogen. Hij werd Christen en op den Bisschoppelijken zetel van *Cotyae* in *Phrygië* geplaatst. Er zijn slechts zeven *Puntdichten* van hem in eenen zuiveren en sierlijken stijl voorhanden; dezelve worden gevonden in de *Analecta* van BRUNCK, II. deel, bladz. 454. CYRUS leefde nog in het jaar 460.

CYRUS, Bisschop van *Phaside*, daarna Patriarch van

Alexandrië; verviel in de dwalingen der Monotheliten en prees ECTHESES. Zijne Schriften werden in de Lateraansche Kerkvergadering in 649 gedoemd; deze verordeeling werd in de 6.^e algemeene kerkvergadering in 680 bevestigd. CYRUS overleed in 641, nadat hij zijnen zetel tien jaren bekleed had.

CYS. — Zie CYZ.

CYTHERON, een herder van *Bootië*, raadde JUPITER aan om zich te houden, als wilde hij een nieuw huwelijk aangaan, om JUNO te doen terugkeeren, van welke hij gescheiden was. Het middel gelukte, en, om dien herder te vergelden, veranderde JUPITER hem in eenen berg, die daarna aan BACCHUS werd toegewijd, en bij de stad *Thebe* ligt. Dit voorval deed JUNO den bijnaam van *Cytheronia*, en JUPITER dien van *Cytheronius* aannemen.

CYZ (MARIA), werd te *Leyden*, in 1656, van aanzienlijke ouders geboren, en in de Protestantische godsdienst opgevoed. In het 19.^e jaar haars ouderdoms werd zij aan een' rijk edelman, LA COMBE genaamd, uitgehuwd, die haar zoo slecht behandelde, dat zij na verloop van 18 maanden van hem moest gescheiden worden;

tot haar geluk overleed deze man zes maanden daarna. De broeder van LA COMBE nam haar mede naar *Frankrijk*. Te *Parijs* keerde zij tot den schoot der Kerk terug, waardoor zij den haat harer ouderen op den hals haalde, die haar zelfs den geringsten onderstand weigerden. De Pastoor van St. Sulpitius, onder wiens parochie zij behoorde, nam op zich, haar te onderwijzen, en van het noodige te verzorgen. Na eenige jaren een stil leven geleid te hebben, vormde zij het ontwerp, om ligtvaardige, zoo wel gehuwde als ongehuwde vrouwen, die vrijwillige boetvaardigheid wilden oefenen, tot zich te nemen. In korten tijd bragt zij daaruit een genootschap tot stand, hetwelk zij den naam van *Goeden Herder* gaf. Weldra nam dit genootschap zoo zeer toe, dat zij op grooter woning bedacht moest zijn. De koning, van den gelukkigen voortgang harer onderneming kennis gekregen hebbende, schonk haar een huis in de voorstad van St. Germain, dat aan zekeren gevlugten Calvinist toebehoord had, met bijvoeging eener ordonnantie van vijftien honderd guldens, tot noodwendige verbeteringen. Mevrouw LA COMBE had het genoegen het getal der boetelingen tot op twee honderd te zien aangroeijen, die zij zeer

verstandig bestuurde. Zij overleed, volgens hare Levensbeschrijving, den 16 Junij 1692, in den ouderdom van 36 jaren. Hare instelling, die zoo wel in de provinciën als in de hoofdstad noodzakelijk is, heeft zich in onderscheidene steden van *Frankrijk* verspreid. In *Paarijs* zijn er naderhand nog twee van dezelfde orde gesticht.

CYZICUS, koning van het schiereiland *Propontis*, onthaalde de Argonauten, die het gouden vlies gingen veroveren, met veel pracht. Nadat deze helden vertrokken waren, werden zij des nachts door eenen storm naar de kust van het schiereiland terug gedreven. CYZICUS hen voor zeeroovers aanzieude, en hen willende verhinderen, om voet aan land te zetten, werd in den strijd gedood. JASON erkende hem des anderen daags onder de dooden, en deed hem op eene plegtige wijze begraven.

CZARTORISKY (ADAM CASIMIR, prins), uit het oude geslacht der JAGELLONS gesproten, in 1731 in *Litthauen* geboren, en in 1823 te *Warschau* overleden, had grootelijks deel aan de pogingen, die de Poolsche adel op verschillende tijdstippen in het werk stelde, om de nationale onafhankelijkheid te herkriften, en volbragt

te dien einde onderscheidene zendingen, die echter met geen zeer gelukkig gevolg bekroond werden. Toen na het congres van *Weenen* (Junij 1815), keizer ALEXANDER als Souverein van *Polen* erkend zijnde, aan dit rijk eene staatsregeling, onderscheiden van die van *Rusland*, verleend had, werd de prins CZARTORISKY tot lid verkoren van de commissie, belast om de grondslagen eener nieuwe constitutie ter aanneming van den alleenheerscher der Russen te onderwerpen, die den 23 Maart 1815 aan dezelve zijne goedkeuring verleende.

CZERHOWICZ (SIMON), een vermaard Poolsch schilder, werd te *Krakau* in het jaar 1695 geboren. Na zijne eerste studiën in zijn vaderland volbragt te hebben, begaf hij zich naar *Rome*, alwaar hij onder opzigt van KAREL MARETTI zijn kunsttalent volmaakte. Zijne zedelijke hoedanigheden, zijne godsvrucht en zijn godsdienstige levenswandel zette aan de uitnemendheid van zijn vernuft, dat onderscheidene schilderstukken van groote verdiensten daarstelde, nieuwen luister bij. De voornaamste worden in de kerken van *Wilna*, de hoofdstad van *Litthauen* gevonden. CZERHOWICZ overleed te *Warschau* in den ouderdom van 83 jaren.

CZERNIEWICZ (STANISLAUS), onder-provinciaal der Jesuiten in *Wit-Rusland*, is bekend door de wijze, waarop hij in het Russische rijk, waarvan deze provincie afhing, het bestaan van het zelschap van JESUS heeft gehandhaafd. Ziende, dat niet alleen de vernietigings-breve niet bekend gemaakt werd, maar dat zelfs het hof van *Rome*, noch bij de keizerin noch bij de Jesuiten op de afkondiging aandrang, vond hij goed om de geheele zaak *in statu quo* te houden. Hij redde alzoo nog eenige overblijfselen van dat beroemde gezelschap; en om zich van de woorden van CICERO te bedienen: *Nobilissimam familiam jam ad paucos redactam poene ab interitu vindicavit*. Zekerlijk heeft men te vergeefs hem dit tot misdaad trachten aan te rekenen. Diegenen zelfs, welke, tegen het algemeen gevoelen en het gebruik, tegen het ontgensprekelijk bewijs, getrokken uit de wettigheid der stille huwelijken, beweren, dat het genoeg is, dat eene kerkelijke wet te *Rome* afgekondigd is, om aan dezelfde de kracht toetekennen, van verplichtend te maken, bekennen, dat er altijd billijke vertogen kunnen plaats hebben, en dat men zelfs er zich zoo lang aan kan onttrekken, als men hoop heeft, dat de overheid,

na de inlichtingen, die men haar hiervan wil doen geworden, of de wet weder zal intrekken of derzelver gehoorzaamheid niet zal vorderen. En zoodanig was het geval met de Jesuiten in *Rusland*, gelijk de gebeurtenis zeer wel heeft bewezen. CZERNIEWICZ overleed te *Stayki*, een dorp behoorende aan het collegie van *Polocz*, den 18 Julij 1785, in den ouderdom van 57 jaren. Na zijnen dood zag men in *Polen* en *Rusland* een volledig verdedigingschrift van dien religieus rondgaan, dien de vijanden van het gezelschap te ligtzinnig beschuldigd hebben, als wederspanning aan de bevelen van den heiligen Stoel. Nadat de schrijver van dit geschrift door een groot aantal Heiligen aangetoond had, dat de Pauselijke besluiten, ten opzichte der tucht en in het bijzonder betrekkelijk de godsdienstige bevelen, daar niet verplichten, waar zij niet afgekondigd zijn; gaat hij aldus voort: » Hij wist dit alles; echter durfde hij nog niet dien weg volgen, welken hem zoo vele Heiligen gedurende zoo vele eeuwen geopend en gebaad hadden. Verre van daar, voor de Pauselijke breve eene tot dus verre voorbeeldelooze gehoorzaamheid willende aan den dag leggen, zond hij aan de keizerin van *Rusland* een

verzoekschrift, ten einde het den Jesuiten van *Wit-Rusland* vergund mogte zijn; om zich naar het bevel van den Paus te gedragen, belovende dat de Jesuiten, wereldlijk verklaard zijnde, met even zoo veel ijver en vlijt zouden medewerken om als te voren van nut te zijn. Hij gaf nog een ander bewijs zijner onderwerping aan de breve van CLEMENS XIV. Ofschoon zijne orde in haar geheel in *Wit-Rusland*, bestond, zoo verliepen er toch zes jaren, zonder dat hij nieuwelingen durfde opnemen, ondanks er een noviciaat van Jesuiten in het collegie van *Polocz* was; en hij opende dit noviciaat niet weder, voor dat hij hiertoe, den 28 Junij 1779, eene uitdrukkelijke en wettige vergunnings-brief bekomen had van den Bisschop van het diocees, thans Aartsbisschop van *Mohilef*, die zelf te dien opzigte van den Paus Pius VI. eene volmagt, den 15 Augustus 1778 te *Rome* onderteekend, met den titel en de hoedanigheid van Apostolischen afgezant bekomen had. Toen eindelijk den 5 Julij 1782, op het door de keizerin bij wijze van *ukase* (*Russisch bevelschrift*) gegeven bevel en op de goedkeuring van denzelfden prelaat, de Jesuiten van *Wit-Rusland*, zich tot een algemeen gezelschap in het collegie van *Polocz* verzameld

hadden, verkozen zij den 17 October 1782 Pater CZERNIEWICZ, met het geheele gezag van generaal, tot algemeenen Vicarius, die in deze bediening twee jaren, negen maanden en eenen dag geleefd heeft.

CZERNI-GEORGE (GEORGE PETROWITSCH, algemeen bekend onder den naam van), d. i. GEORGE de Zwarte, wegens zijne zwartachtige kleur, werd in de omstreken van *Belgrado* in eenen geringen stand geboren, ontving, wat men ook van hem gezegd heeft, geene opvoeding en wilde zelfs, in den loop van zijnen voorspoed, niet leeren lezen, maar hij was met een mannelijk karakter en eenen grooten moed begaafd, die somtijds zelfs in woestheid ont-aardde. Van zijne jeugd af betoonde hij eenen grooten afkeer voor de Turken. Toen hij in een bijzonder geschil er een' gedood had, zocht hij eenen schuilhoek in *Zevenbergen*, nam onder de Oostenrijksche troepen dienst, en werd in korten tijd onder-officier; maar hij kreeg twist met zijnen kapitein, doodde hem en nam andermaal de vlugt. Daarna liet hij zich onder die krijgsbenden opnemen, welke vooral uit Grieken, Croaten en Slavoniërs zamengesteld waren, en de Turken op hunne grenzen verontrusten. Kort daarna het opperbevel dier ben-

den bekomen hebbende, bewerkte hij door zijne dagelijksche invallen zooveel, dat de porte geregelde troepen tegen hem opzond. Hij sloeg dezelve, vermeerderde door zijne overwinningen en door de wreedheid zelfs der Turken tegen de Serviërs zijn leger, en durfde het stoute ontwerp vormen om zijn vaderland aan het juk, waaronder het zuchtte, te onttrekken; oefende zijne soldaten, stelde zoo veel mogelijk, orde en tucht onder hen in, en liet op gedeeltelijke aanvallen, waarvan de plundering bijna altijd het voorwerp was, eenen nationalen krijg volgen, in welken hij echter dezelfde wreedaardige inborst behield. Toen hij zich eens bijna door zijnen vader, hoewel hij hem te vergeefs gebeden had, om zulks niet te doen, verraden zag, had hij den afschuwelijken moed om denzelven door het hoofd te schieten. In het vervolg betoonde hij des te meer verwoedheid in zijnen worstelstrijd met de Turken. Na hen in onderscheidene gevechten verslagen te hebben, bemagtigde hij in 1800 *Belgrado* en liet zich tot *generalissimus* der Serviërs uitroepen. Het was het onbeperkteste dictatorschap, dat hij zich aanmatigde. Hij bewees zulks weldra door daden van een soms wreed gezag en door

de uitdrukkelijke verklaring, dat hij voor alles berekend was, dat hij geene raadsheeren noodig had en niemand moest denken om zich boven hem te verheffen, zoo lang als hij leefde. Hij noodzaakte de Porte, om met hem te onderhandelen, maakte vrede en hield zich gereed den oorlog weder te beginnen, die ook kort hierop weder losbarste. Sedert 1800, den tijd van de grondvesting van zijn bestuur, tot in 1806, bestond er tusschen de Turken en hem slechts eene aaneenschakeling van gevechten, in welke hij bijna altijd overwinnaar was, en vredesonderhandelingen werden even zoo spoedig verbroken, als ontworpen. Van beide zijden dezelfde woede, dezelfde misbruiken bij de overwinning, dezelfde trouweloosheid in de verdragen. In 1806 maakte hij zich, in hoedanigheid van prins van *Servië*, bij de porte bekend, en het was toenmaals dat hij aan zijnen landgenooten eene constitutie verleende, die in vergelijking met de regeringswijze, die de Turken daargesteld hadden, goed, maar nog zeer onvolledig was, wyl zij de militaire oppermagt wettigde. Na verloop van dien tijd begon zijne magt en fortuin langzamerhand af te nemen. Na eenige voordeelen, werd hij in 1807 nabij *Widdin* door

eene overmagt van troepen verslagen, en om den vol-
 slagen ondergang te ontwij-
 ken, genoodzaakt tot het
 onderteekenen van eenen wa-
 penstilstand, die hem het
 grootste gedeelte zijner be-
 zittingen ontnam. In die
 omstandigheden liet hij zij-
 nen broeder gevangen zet-
 ten, alleen omdat deze gee-
 nen eerbied genoeg voor hem
 had. Op aansporing van het
 Russische gouvernement nam
 hij in 1809 de wapenen we-
 der op, streed met afwisse-
 lend geluk tot in 1813, en,
 daar hij de beloofde hulp-
 troepen niet bekwam, werd
 hij genoodzaakt om *Servië*
 te ontruimen, hetwelk we-
 der onder het juk zijner eeu-
 wige onderdrukkers viel.

Het volgende jaar verscheen
 hij weder aan de *Dwina*,
 vanwaar hij het Ottomani-
 sche leger verdreef: dit was
 zijne laatste heldendaad.
 Door ALEXANDER werd hij
 naar *Rusland* geroepen, die
 hem tot prins en generaal
 aanstelde, maar toen hij in
 1817 de Turksche grenzen
 onder eene vermomming had
 willen overtrekken om on-
 getwijfeld eenige kuiperijen
 tegen de dwingelanden van
 zijn vaderland te hervatten,
 of misschien alleen om eenen
 schat, welken hij in de om-
 streken van *Semandria* zou
 begraven hebben, weder te
 zoeken, werd hij gevangen
 genomen en voor den pacha
 van *Belgrado* gebracht, die
 hem liet onthoofden.

D.

DAAMEN. — Zie DAEMEN (ADAM).

DAAMS (PETRUS), te Antwerpen geboren, werd Kart- huizer te Lier, en heeft een heldendicht geschreven, ten titel; voerende: *Encomiasticum solitudinis Carthusianæ*. Hij heeft voor hetzelfde, wel is waar zijn naam niet geplaatst; doch de spreuk *spes me durat*, geeft genoegzaam te kennen, dat dit werk van hem is.

DABILLON (ANDREAS), was gedurende eenigen tijd de medegezel van den dweeper **JOANNES LABADIE**, alvorens dat deze geestdrijver de Catholijke Godsdienst verlaten had; doch nooit heeft hij in zijne dwalingen en buitensporigheden gedeeld. Hij was vroeger Jesuit geweest. De Heer **DE CAUMARTIN**, Bisschop van Amiens wist beide te onderscheiden. Hij verdreef **LABADIË**, en behield **DABILLON** tot deszelfs Grootvikaris, die in 1664 op het eiland *Magné* in *Saintonge* overleed. Men heeft van hem eenige godgeleerde wer-

ken, onder andere: *Concile etc.* (Kerkvergadering over de genade, of overwegingen over de tweede Kerkvergadering van Orange in het jaar 529, en de volmaakte overeenkomst harer bestuiten met die der kerkvergadering van Trente), Parijs, 1645 in 4.to

DABONDANCE (JOANNES), notaris te *Pont-Saint-Esprit* in het Fransche Dept *Gard*, is de schrijver van een geheim des lijdens met personen, hetwelk men van dat van **JOANNES MICHEL** onderscheidt, door *Quod secundum legem debet mori*; het schijnt te *Lyon*, in 4.to en in 8.vo te zijn gedrukt; doch het is in beide formaten niet te min zeldzaam.

DACH (JOANNES), een Duitsch schilder, te *Keulen* in 1556 geboren, vormde zieh in *Duitschland* onder **SPRANGER**, en in *Italië* onder de bekwaamste meesters. Keizer **RUDOLF**, de vriend der kunsten en beschermer der kunstenaars, maakte gebruik van zijn penseel. In de schilderstukken, welke hij

voor dien vorst vervaardigde, straalt veel smaak door. DACH overleed aan het keizerlijke hof, met eer en fortuin overladen, en zeer betreurd, om het gebruik dat hij van zijnen invloed had weten te maken.

DACH (SIMON), een Duitſche liederdichter der 17.^e eeuw, den 29. Julij 1605 te Memel geboren, bezocht de gymnasiën te Koningsbergen, Magdeburg en Wittenberg, studeerde in de eerstgenoemde stad, en bekleedde aldaar onderscheidene moeilijke en niet zeer beloonende schoolposten, tot dat hij door de gunst van den grooten keurvorst FREDERIK WILLEM, aan wien hij zich door zijne gedichten had aanbevolen, tot Hoogleeraar der dichtkunde aan de Hoogeschool aldaar verheven werd. In dezen post bleef hij tot aan zijnen dood den 15 April 1659. Zijne talrijke geestelijke en wereldlijke liederen en Oden, zijn in onderscheidene verzamelingen en vlugschriften gedrukt, en onderscheiden zich door vlugheid en naïviteit.

DACIER (ANDREAS), den 6 April 1651 te Castres geboren, was de zoon van eenen advocaat, volbragt zijne studiën eerst in zijne geboortestad; daarna te Saumur, onder TANNEGUY LE FÈVRE, die zich toenmaals geheel en al

met de opvoeding zijner dochter bezig hield. De jonge letterkundige zag haar niet lang zonder haar te beminnen; hun smaak, hunne oefeningen waren dezelfde. Reeds door den geest vereenigd, werden zij zulks nog daarenboven door het hart. Hun huwelijk werd in 1683 voltrokken. Twee jaren daarna zwoeren zij het protestantismus af. De Hertog van MONTAUSIER, van beider verdiensten onderrigt, plaatste hen op de lijst der geleerden, bestemd om de oude schrijvers, ten dienste van den Dauphin, met aanmerkingen op te helderen. De geleerde maatschappijen openden derzelve deuren voor DACIER; de akademie van opschriften in 1695, en de Fransche akademie tegen het einde van hetzelfde jaar. Deze laatste maatschappij verkoos hem in het vervolg voor haren blijvenden Secreteris. Het opzigt over het kabinet van het Louvre was hem, als den waardigsten geleerde, om dien post te bekleeden, reeds toevertrouwd. Hij overleed den 18 September 1722, als een Christelijk wijsgeer. Er bestaan van hem vele *Vertalingen* (in het Fransch) van *Grieksche en Latijnsche schrijvers*; en ofschoon dezelve weinig geschikt waren; om de voorstanders der nieuwere schrijvers met de oudheid te verzoenen, was hij toch steeds met eenen

vurigen ijver voor dezelve be-
 zield, die dikwerf tot in het
 overdrevene ging. Nooit ver-
 taalde hij eenen oude of hij
 werd geheel met denzelven
 ingenomen, hij was buiten
 staat om er gebreken in
 te ontdekken, en om die-
 gene te bedekken, welke
 men aan denzelven toe-
 schreef, verdedigde hij de
 ongerijmdste stellingen. Hij
 wil bijv. bewijzen, dat MAR-
 CUS AURELIUS de Christenen
 nooit vervolgd heeft. In de
 zedeleer der oude wijsgeeren,
 dat is in eenige grondregels
 zonder verband en zonder
 gezag, met ongerijmde en
 hatelijke beginselen door-
 mengd, beweert hij de zede-
 leer van het Christendom te
 vinden. Hij dacht er niet
 aan, dat hunne leer, al wa-
 re dezelve ook algemeen
 goed geweest, niet minder,
 zoo wel ten opzichte van den
 beweeggrond als van het doel
 der beoefening met het Evan-
 gelie streed. » Welke ver-
 eeniging, zeide TERTULIA-
 NUS, en welke betrekking
 kan er tusschen Jeruzalem
 en Athene, de Akademie en
 de Kerk, de leerlingen van
 Griekenland en die van JE-
 SUS CHRISTUS plaats hebben?
 De eenen kwellen zich, om
 deugdzaam te schijnen, der
 anderen enkele wensch is,
 zulks te zijn, enz.» (Zie
 EPICTETUS). Er bestaat van
 DACIER: 1.° Eene *Uitgave*
 van POMPEIUS, FESTUS en
 VERRIUS FLACCUS, *ad usum*

Delph., in 4.to, *Parijs*,
 1681, met geleerde aantee-
 keningen en oordeelkundige
 verbeteringen. Deze uitgave
 is in 1699, ter *Amsterdam*,
 in 4.to, met nieuwe aanmer-
 kingen herdrukt. — 2.° Nieu-
 we *Vertaling* van HORATIUS,
 met oordeelkundige aantee-
 keningen, 1681 — 1689, 10
 dl.ⁿ in 12.mo Door de han-
 den van den Franschen ver-
 taler gaande, verwelken de
 bloemen van den Latijnschen
 dichter. Al wie HORATIUS
 enkel door deze vertaling
 mogt kennen, zou zich ver-
 beelden, dat die dichter, een-
 der meest kiesche der oud-
 heid, slechts een lompe en
 logge rijmelaar is geweest.
 Het *Commentarium* dient
 somtijds meer, om het boek
 te bezwaren, dan om de
 schoonheden van den tekst te
 doen gevoelen. Er komen
 somtijds zonderlinge verklar-
 ings in voor, welke BOI-
 LEAU *de openbaringen van*
den Heer DACIER noemde.
 — 3.° *Réflexions morales*
etc. (*Zedelyke overwegingen*
van keizer MARCUS AURE-
LIUS ANTONINUS), *Parijs*,
 1691, 2 dl.ⁿ, in 12.mo —
 4.° *Poétique etc.* (*Verhoog*
over de dichtkunde van A-
RISTOTELES), id 4.to, met
 aanmerkingen, waarin de
 vertaler vele geleerdheid
 doet doorstralen. — 5.° *Vies*
etc. [(*Levensbeschrijvingen*
van PLUTARCHUS), 8 dl.ⁿ,
 in 4.to, *Parijs*, 1721, in 10
 dl.ⁿ, in 12.mo herdrukt,

*Amsterdam, 1724; eene getrouwe doch minder gelezene vertaling, dan die van AMYOT. De laatste heeft bevalligheden in zijne oude taal; DACIER heeft geene andere verdiensten dan die der naauwkeurigheid; nog werd hem dezelve door den abt DE LONGUERUE betwist. Zijn stijl, is die van een' geleerde zonder vuur en zonder leven. » Hij kende alles van de ouden, zegt een geestig man, behalve de bevalligheid en schranderheid.» PAVILLON zeide, dat DACIER een grove muilezel was, met al de bagagie der oudheid beladen. Deze dulle zucht voor de oudheid was in hem en in zijne echtgenoot zoo sterk, dat zij zich op eenen zekeren dag beide bijna vergeven hadden, door eene gestoofde spijs, tot welker toebereiding zij het voorschrift in de *Athena* geput hadden. — 6.° De *OEDIPUS en ELECTRA* van *SOPHOCLES*, in 12.mo, eene vrij getrouwe doch ook vrij platte vertaling. — 7.° De *Werken van HIPPOCRATES*, in het Fransch, met aanmerkingen, *Parijs*, 1697, in 12.mo — 8.° Eene gedeelte der *Werken van PLATO*, *Parijs*, 1699, 2 dl.ⁿ, in 12.mo — 9.° *Handboek van EPICETUS*, *Parijs*, 1715, in 12.mo; hij koesterde van dit werk ongerijmde denkbeelden, door FORMEY op eene uitmuntende wijze wederlegd. DACIER had deel aan*

de *Histoire métallique etc.* (*Geschiedenis der gedenkpenningen van LODEWIJK XIV.*) Deze vorst, aan wien hij dezelve aanbod, schonk hem eene jaarwedde van 2,000 *livres*.

DACIER (ANNA LE FÈVRE), echtgenoot van den voorgaande, dochter van TANNEGUY LE FÈVRE, werd te *Sau-mur*, in 1651 geboren. Zij bezat de talenten en de schranderheid van haren vader, en begon zich in de letterkunde bekend te maken, door hare schoone *Uitgave van CAL-LIMACHUS*, die in 1674 met geleerde aanmerkingen verrijkt, in het licht verscheen; zij gaf vervolgens in het licht *Commentaires etc.* (*Aanteekeningen op onderscheidene schrijvers, ten gebruike van Mgr. den Dauphin.*) FLORUS verscheen in 1674, AURELIUS VICTOR in 1681, EUTROPIUS in 1683, DICTIS van *Creta*, in 1684. Haar echtgenoot deelde in hare werkzaamheden; zij bragten hun geheele leven in eene volmaakte eendragt door. Een zoon en twee dochters waren de vrucht dier banden, door geest en liefde gevormd. De veelbelovende zoon overleed in 1694; eene zijner dochters overleed ook nog zeer jong zijnde, en de andere nam den sluizer aan. Hunne moeder werd in 1720 aan het gebied der letteren onttrokken. Behalve de reeds

genoemde werken, bestaat er van haar: 1.º Eene vertaling (in het Fransch) van drie Blijspelen van PLAUTUS, AMPHITRYON, RUDENS en EPIDICUS, 3 dl.ⁿ, in 12.mo Nadat MOLIÈRE zijnen AMPHITRYON in het licht had gegeven, had de geleerde vrouw eene Verhandeling ondernomen, om te bewijzen, dat die van PLAUTUS, door den nieuwen Blijspeldichter nagevolgd, verre boven dezelfde verheven was; dan zoodra zij vernam, dat MOLIÈRE een Blijspel *over de geleerde vrouwen* in het licht zoude geven, vernietigde zij hare Verhandeling: — 2.º Eene *Vertaling* (in het Fransch) van den *Illias en Odysséa* van HOMERUS, met eene voorrede en aantekeningen, waarin eene diepe geleerdheid doorstraalt, herdrukt in 1756, in 8 dl.ⁿ, in 12.mo Deze vertaling gaf aanleiding tot een geschil tusschen Mevrouw DACIER en LA MOTTE, een geschil, dat bijna even zoo nutteloos was als alle andere. Hetzelve heeft aan het menschelijke geslacht niets geleerd, zegt een wijsgeer, dan dat Mevrouw DACIER nog minder *Logica* dan LA MOTTE Grieksch verstond. In hare *Considérations etc.* (Aanmerkingen over de oorzaken van het vervolg des smaaks), een werk in 1714 in het licht gegeven, verdedigt Mevrouw DACIER de zaak van HOMERUS, met al de

geestdrift van eenen *Commentator*; LA MOTTE verzette er zich enkel met geest en zachtmoedigheid tegen. » Het werk van LA MOTTE, zegt een geestig schrijver, scheen dat eener wellevende, verstandige vrouw, en dat van Mevrouw DACIER, dat van eenen schoolvos." Zij spaarde pater HARDOUIN, die zich in dat geschil, had gemengd, niet minder. Men heeft gezegd, » dat zij meer smaadwoorden tegen den lasteraar van HOMERUS had uitgebraakt, dan die dichter er aan zijne helden had doen uitspreken." Men ziet daardoor, dat zij zich niet volkomen wist te onthouden van verkeerdheden, zoo gewoon aan de geleerde vrouwen, en die wel is waar, ook dikwerf de verkeerdheid der mannen zijn; doch welke de ondervinding bewijst meer bijzonder aan de sekse verbonden te zijn, welke de natuur niet tot wetenschappelijke bespiegelingen schijnt bestemd te hebben (Zie LA FAYETTE, GEOFFRIN, GRAFFIGNY, TENCIN, SUZE.) Men is van gevoelen geweest, dat MOLIÈRE haar bedoeld had, in zijn Blijspel der *Geleerde vrouwen*, en uit de door ons aangehaalde bijzonderheid, blijkt het, dat zij zelve van dat gevoelen is geweest. — 3.º Eene *Vertaling* (in het Fransch) van den PLUTUS en de *Wolken* van ARISTOPHANES, *Parijs*,

4 dl.ⁿ in 12.mo, 1684. Eene andere van ANACREON en SAPHO, *Parijs*, 1681, in 8.vo Zij beweert, dat deze door hare talenten, zoo wel als door hare ondeugden beruchte vrouw aan den eerloozen hartstogt niet schuldig was, welken men haar verweet. Dit is de vooringenomenheid met de oudheid al te ver drijven. Mevrouw DACIER had ook nog *Aanmerkingen over de H. Schrift* geschreven, en dikwerf verzocht men haar dezelve ter drukpers over te geven; doch zij antwoordde steeds: eene vrouw moet de Schrift lezen en overwegen, om haar gedrag naar datgene te regelen, wat zij onderwijst; doch, volgens de les van PAULUS, moet stilzwijgen haar deel zijn." Hetwelk doet vermoeden, dat zij, van nature zedig, zelve de vurige drift veroordeelde, waartoe haar de aanmatiging en verwaandheid der kunde somtijds medesleepte.

DACTYLERS, dienaars van CYBELE, ook wel *Ideërs* genoemd, wjl zij het gebergte *Ida* bewoonden. Indien men hen met de *Corybanters* en *Cureters* verwart, geschiedt zulks, omdat men in hunne gezamenlijke handen JUPITER stelde, om opgevoed te worden, en om door hunne dansen te beletten, dat de kreten van dat kind, ter ooren van SATURNUS kwamen,

die hetzelfde zoude verslonden hebben.

DÆDALION, broeder van CEIX, was zoo aangedaan over den dood van CHIONE, zijne dochter, die zij in schoonheid had willen overtreffen, dat hij zich boven van den berg *Parnassus* nederstortte. APOLLO veranderde hem in eenen sperwer.

DÆDALUS, een Atheensch kunstenaar, de schranderste van zijnen tijd, had MERCURIUS tot meester. Hij vond onderscheidene werktuigen uit, en vervaardigde zelfs standbeelden, verre boven diegene verheven, welke men tot op dat tijdstip gezien had. Zijne groote talenten beletten hem niet, om zich aan de laagheden van den tijd over te geven. TALUS, zoon zijner zuster, de nitvinder van eene soort van rad voor de pottebakkers, verwekte zijne afgunst: hij stortte hem boven van het dak van een huis neder. Verplicht, om de vlugt te nemen, nam hij de wijk aan het hof van MINOS, koning van *Creta*. Het is daar, dat hij het door de dichters, zoo zeer gevierde doolhof bouwde. DÆDALUS was de eerste bedrogene zijner uitvinding; want daar hij de minnarijen van PASIPHAË dochter van MINOS, die op eenen stier verliefd was (waaruit, volgens de fabelleer, het gedrogt *Minotaurus*

TAURUS geboren werd, hetwelk VIRGILIUS *veneris monumenta nefandæ* noemt), begunstigd had, werd hij met zijnen zoon, in het doolhof opgesloten. Zij kwamen er beide uit, door behulp van kunstvleugels, welke hij aan zijne schouders, en aan die van zijnen zoon ICARUS hechtte. COCALUS, koning van *Camica in Sicilië*, gaf hem eene schuilplaats, waarin hij tot aan zijnen dood vertoefde. Men heeft hem de uitvinding toegeschreven van de bijl, het paslood en de zeilen der schepen. Men heeft gezegd, dat zijne beelden even zoo vele beweegbare automaten waren. Maar GOGUET is met reden van gevoelen, dat die in de oudheid zoo zeer geprezene werken, het grootste gedeelte van hunnen roem aan de onbeschaafdheid en onkunde der eeuwen te danken hadden, waarin dezelve in het licht verschenen. PAUSANIAS, welke onderscheidene dier beelden gezien had, bekent, dat dezelve aanstootelijk waren; de evenredigheden waren overdreven en reusachtig. Onderscheidene oordeelkundigen beschouwen de geheele geschiedenis van DÆDALUS als fabelachtig. Degene, die in de fabelkunde altijd zedelijkheden zoeken, hebben in het beruchte doolhof, het beeld der aan zich zelve overgelatene

menschelijke rede meenen te vinden. » Men kan zegt een hunner, de rede, in zeker opzigt als overeenkomstig beschouwen, met die bekoorlijke en betooverende paleizen der dichters, die in de uitgestrektheid van eenen onmetelijken omtrek, prachtige vertrekken, tuinen wouden, meren, spelonken en afgronden bevatten. Zij (de rede) is een waar doolhof; waarin iedereen verloren raakt, die de bedekte en kronkelende gangen van dit listige verblijf niet mistrouwt. De grootte bouwkunstenaar, die dezelve vervaardigd heeft, heeft ons eenen leidraad gegeven, om ons te rigten, en ons in die menigvuldige en gevaarlijke omwegen te geleiden. Deze leidraad is het geloof der openbaring, het gezag eener goddelijke Godsdienst.

Hic labor ille domus et intricabilis error;

DAEDALUS ipse dolos lecti ambagesque resolvit,

CAECA regens filo vestigia.

ÆN. VI.

DAELMAN (KAREL GUISLIN), in 1660 te Bergen in Henegouwen geboren, doctor en Hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leuven, voorzitter van het Collegie van ADRIANUS, en kanonik van den heiligen PETRUS in dezelfde stad, en van de heilige GERTRUDIS, te Nivelles, den 21 December 1731 over-

Ieden, heeft nagelaten eene *Schoolsch-zedekundige Godgeleerdheid*, die verscheidene malen in 9 deelen is gedrukt. Men vindt er onderscheidene Latijnsche redevoeringen in, welke bewijzen, dat hij in de schoone letteren niet zeer ervaren was; diegene, welke het beste geschreven is, is niet van hem; dezelve zijn alle zeer kort en zonder ontwikkeling, en behoorden veeleer *loci oratorii* genoemd te worden.

DAEMEN (ADAM), werd te *Amsterdam* van zeer gegoe-
de ouders, van vreemden
oorsprong, geboren. Ter
voltrekking zijner studiën
zond men hem buiten 's lands
alwaar hij tot priester ge-
wijd en tot Licentiaat in de
beide regten bevorderd werd,
en na bijna 30 jaren in *Keu-
len* gewoond te hebben, is
hij aldaar Domheer gewor-
den. Aan den in 1702 uit
de *Nederlanden* gevlugten
THEODORUS DE KOK, bezorg-
de DAEMEN te *Keulen* twee
jaren lang, huisvesting en
andere benooidgheden. Hij
werd daarop Kanonik en De-
ken van de Aartsdiaconale
kerk van *Emmerik*. In 1707
werd hij door den Aposto-
lischen Nuntius Bussy, in
naam van paus CLEMENS XI.
tot algemeen Vikaris der
Vereenigde Provinciën aan-
gesteld, en op den 25 De-
cember van hetzelfde jaar,
te *Keulen*, tot Aartsbis-

schop van *Adrianopolis* ge-
zald. Zoodra DAEMEN zijne
bedieningen in de *Nederlan-
den* wilde beginnen uitteoe-
fenen, werd hem zulks bij
plakaat van de Staten der
Vereenigde Provinciën, van
den 26 April 1709 strenge-
lijk verboden, en hij zelf
uit het land gebannen, tot
zoo lang, dat hij afstand van
zijne waardigheid zoude ge-
daan hebben. Ten gevolge
van dit bevel, legde hij de-
zelfde den 11 Augustus 1709
te *Keulen* neder, zonder
daartoe echter ooit de toe-
stemming des Pauses te heb-
ben kunnen bekomen. Zich
thans van zijnen last ontsla-
gen achtende, besteedde hij
zijn vermogen in wel te
doen, vooral aan zijne land-
genooten. Hij bouwde de ab-
dij van *Leurik* aan den *Rijn*
en overleed te *Keulen* den 30
December 1717, en is aldaar
in de domkerk begraven.

DAENDELS (HERMAN WIL-
LEM), een Hollandsch veld-
heer, den 21 October 1762,
te *Hattem*, in de provincie
Gelderland, geboren, nam
aan de onlusten, die in *Hol-
land* in 1787 losgebarsten
waren, in den zin der zoo-
genaamde patriotten, een zoo
aanmerkelijk aandeel, dat
hij met vele zijner gelijkge-
zinde landslieden eene schuil-
plaats in *Frankrijk* zoeken
moest, alwaar hij zich te
Duinkerken met handel-spe-
culatien bezig hield. Bij

de wending, welke de omwentelings-oorlog nam, werd hij in 1793, in het nieuw opgerigte vrij-corps, *franc-étranger* als overste aangesteld en bewees aan DUMOURIEZ in zijnen veldtogt tegen *Holland* aanmerkelijke diensten. Nog grootere bewees hij aan PICHEGRU in den veldtogt van 1794, die dezen tot meester van geheel *Holland* maakte. DAENDELS trad den 20 Junij 1795 als Luitenant-generaal in dienst der Bataafsche republiek, en had van dien oogenblik af eenen aanmerkelijken invloed op de veranderingen der regering en staatsregeling. Toen de Engelschen in 1799 eene landing in *Noord-Holland* deden, voerde DAENDELS het bevel over de Hollandsche legerbenden. In dezen geheelen veldtogt heeft hij veel moed aan den dag gelegd, maar men is het niet geheel eens, omtrent het krijgsgeschied in denzelfden getoond; men verwijt hem, het gewichtige punt van den *Helder* te spoedig ontruimd te hebben, daar hij door dezen maatregel de Engelschen meester maakte van de Bataafsche vloot, die door het geschut dier plaats gedekt werd. Billijk is het echter te zeggen, dat het getal der troepen onder zijne bevelen, veel geringer was, dan dat hetwelk hij te bestrijden had,

en dat, door zich op den *Helder* te handhaven, hij gevaar liep van omsingeld te worden, en de geringe magt te verliezen, welke hij op dien oogenblik bij zich had. In 1803 verzocht en verkreeg hij zijn ontslag, en hield zich daarop in de omstreken zijner geboortestad met de ontginning en bebouwing der heiden bezig. Nadat de oorlog in 1806 was losgebarsten, bood DAENDELS zijne diensten aan LODDEWIJK NAPOLEON, koning van *Holland* aan, die hem, met den rang van divisiegeneraal in activiteit stelde. Hij trok tegen de Pruisen te veld, maakte zich in de maand October meester van *Oost-Vriesland*, vestigde zijn hoofdkwartier te *Emden*, en werd daarop tot algemeen gouverneur van *Munster* benoemd. Den 21 December van hetzelfde jaar benoemde hem de koning tot kolonel-generaal der Hollandsche ruitery, en in Februarij 1807 tot maarschalk van *Holland*, Gouverneur-generaal der Hollandsche bezittingen in *Oost-Indië* en groot-kruis van de koninklijke orde der Unie van *Holland*. Hij bestuurde die bezittingen, gedurende de jaren 1808 - 1811, wanneer hij door NAPOLEON terug werd geroepen. In den zomer van 1812 kwam DAENDELS in *Europa* terug. De rust, die hem thans werd

gegund, besteedde hij aan de uitgave van een *Compte rendu* over zijn bestuur in *Java*, 's *Gravenhage*, 1814, 4 dl.ⁿ in fol., waardoor tevens over de *statistiek* en den toestand van dat belangrijk land, veel licht wordt verspreid. Later werd hij door den koning der *Nederlanden* tot de in bezittingen en nieuwe inrigting der terug bekomene bezittingen op de *Afrikaansche* kusten benoemd. Ook hier bewees hij zijne bekende geestkracht, hij was de vredesbemiddelaar tusschen naburige Negerstaten, bevorderde het aanleggen van nieuwe plantagiën, volgens de *West-Indische* wijze, en schafte den slavenhandel, in de *Nederlandsche* volkplantingen geheel en al af, tot dat hem de dood in 1818 overviel.

DAENS (JOANNES), een rijk koopman van *Antwerpen*, beroemd door eenen trek van edelmoedigheid, waarvan men weinige voorbeelden vindt. Nadat keizer KAREL V. aan het verlangen van DAENS voldaan had, om bij hem te komen eten, wierp de edelmoe-dige koopman op heteinde van de maaltijd, eene schuldbe-kentenis in het vuur van twee millioenen guldens, die hij aan den vorst geleend had. *Ik ben*, zeide hij, *al te wel betaald, door de eer welke uwe Majesteit mij aandoet.* » De Vorsten, die enkel door waarheid en regtvaardigheid

regeren, zegt een latere schrijver, zijn vermogender en rijker door het hart hunner onderdanen, dan door alle hulpmiddelen der willekeurigheid en der list."

DAGOBERT I., Koning van *Frankrijk*, zoon van CLOTARIUS II. en van BERTRUDA in 602 geboren, was koning van *Austrasië*, in 622, van *Neustrië*, *Bourgon-dië* en *Aquitanië* in 628. Hij onderscheidde zich tegen de Slavoniërs, Gaskonjers en Britten; maar hij bezwalkte den glans zijner deugden, door zijne drift voor de vrouwen. Na van diegene gescheiden te zijn, welke hij het eerste gehuwd had, had hij er tot drie te gelijker tijd. Zijne regering werd ook door vele wreedheden geschandvlekt, van welke wij de volgende willen aanhalen: Hij had de Bulgaren, welke voor de Hunnen vlugtten, zeer vriendschappelijk opgenomen, en zelfs landerijen aangewezen; later zonder reden beducht, dat zij zich van het aan hem ingeruimde land zouden meester maken, liet hij hen op eenen nacht vermoorden, welk bloedbad, tien duizend huisgezinnen trof. Het was DAGOBERT, die de wetten der Franken met verbeteringen en vermeerderingen uitvaardigde. Hij overleed te *Epinaay*, in 638, en werd te *Saint Denis*, waarvan hij

de inkomsten vermeerderd had, begraven. Sommige kronijken hebben hem, even gelijk aan zoo vele andere fransche koningen, uit het eerste geslacht, den titel van *Heilig* gegeven. Men moet bekennen, dat zulks vreemde Heiligen waren. » Er was niets goeds aan hen, zegt de Abt LONGUERUE, die steeds eenigzins overdreven is. Welk eene wreedheid, welk eene barbaarschheid in CLOTARIUS I., die eigenhandig zijne neven vermoordde! In CLOTARIUS II., in de behandeling aan zijne neven en BRUNECHILDE aangedaan! Welk eene ontucht in DAGOBERT I.! Men zou al die lieden kunnen prijzen, even gelijk CARDAN de lofredenaar van NERO is geweest." Eene overdrevene en onregtvaardige vergelijking. Er bestaat tusschen die Fransche koningen en de gedrochten van Rome een onmetelijke afstand. Het was op het einde der regering van DAGOBERT, dat het gezag der Groot-hofmeesters de koninklijke magt deed dalen. Van NANTILDE liet hij CLODOVEUS II., en van RAGNETRUDE, SIEGBERT na, die koning van *Austrasië* werd.

DAGOBERT II. (*Heilige*), de jonge koning van *Austrasië*, zoon van den heiligen SIEGBERT II., moest den troon van zijnen vader beklimmen, die in 656 overleden was; maar GRI-

MOALD, Groot-hofmeester liet hem in een klooster opsluiten en gaf den scepter aan zijnen eigen zoon CHILDEBERT. Nadat CLODOVEUS II., koning van *Frankrijk*, GRIMOALD had doen sterven, onttroonde hij CHILDEBERT, en, op een valsch gerucht van den dood van DAGOBERT, gaf hij *Austrasië* aan CLOTARIUS III., en daarna aan CHILDERIK II. DAGOBERT trad in *Schotland*, waarwaarts hij vervoerd was, met MATHILDA in den echt en verwekte bij haar onderscheidene kinderen. Na den dood van CHILDERIK, hernam hij in 674 de kroon van *Austrasië*, bestuurde wijselijk zijn volk, stichtte onderscheidene kloosters, en werd terwijl hij tegen THEODORICH II., koning van *Frankrijk*, aan wien hij den oorlog had verklaard, optrok, in 679, op bevel van EBBROIN, groot-hofmeester, vermoord. Zijn dood had THEODORICH alleen meester van het rijk moeten maken; maar daar *Austrasië* vreesde van onder het gebied van EBBROIN te vervallen, zoo wilde het geene koningen meer erkennen: PIPYN en MARTINUS, deden zich tot hertogen of landvoogden van hetzelfde verklaren. DAGOBERT, die eene beproefde en niet zeer gewone deugd bezat, wordt te *Stenay*, de plaats waar hij begraven is, als een Martelaar vereerd, volgens het gebruik van

den tijd, hetwelk dien titel aan diegene gaf, welke, na wel geleefd te hebben, op eene onregtvaardige wijze het leven verloren. **BOUQUET** is van gevoelen, dat het een andere **DAGOBERT** is, welken men in die stad als Martelaar vereert. Pater **WITHELM**, een Jesuit, heeft de *Acten* van dien vorst in het licht gegeven, *Molsheim*, 1623, in 4.º, door **FLONCEL** vermeerderd; *Luxemburg*, 1653, in 4.º; maar men houdt dezelve voor niet geloofwaardig genoeg om 'talgemeene vertrouwen te verdienen.

DAGOBERT III. zoon en in 711 opvolger van **CHILDEBERT III.** koning van *Neustrië*, overleed den 17 Januarij 715. Hij liet eenen zoon na **THEODORICH** genaamd, boven wien de Franschen **CHILPERICH II.** zoon van **CHILDERIK II.** koning van *Austrasië* verkozen: Pater **GODEFRIDUS HENSCHENIUS** heeft in het licht gegeven: *De tribus DAGOBERTUS Francorum regibus*, Antwerpen, 1653, in 4.to een belangrijk en geleerd werk.

DAGOBERT (LODEWIJK AUGUSTUS) te *Saint-Lo*, in 1750 geboren, ging zeer jong in hoedanigheid van tweeden luitenant, in het regiment van *Tournaisis*, en maakte met dat corps de eerste veldtogten van den zeven-jarigen oorlog. **DAGOBERT** omhelsde de partij der om-

wenteling, en achtereenvolgend tot den rang van veldmaarschalk opgeklommen, werd hij in die hoedanigheid, in 1792, naar het leger van *Italië*, onder het bevel van den generaal **BIRON** gezonden. Hij onderscheidde zich in verschillende gevechten en voornamelijk bij *Nizza* en *Colde Negro*. Hij werd vervolgens tot opper-veldheer van het leger der *Oostelijke Pireneën* benoemd, waar hij vond hetzelfde in zulk eenen ongeregelde en zwakken staat, dat hij meende zelf zich naar *Parijs* te moeten begeven, om er hulp in 'te roepen. Zijn verzoek werd evenwel opgenomen: hij werd in de gevangenis geworpen, en zeer gelukkig moest hij zich achten, dezelve op voorwaarde te kunnen verlaten, van naar het leger terug te zullen keeren. Ondanks de minderheid van getal, behaalde hij op de Spanjaarden aanmerkelijke voordeelen; hij maakte zich meester van *Puicerda*, verdedigde moediglijk *Mont-Louis*, deed den Spanjaarden vrij groote nederlagen onder vinden, te *Olette*, te *Campredon* en versloeg hen vervolgens geheel en al te *Urgel*, waarvan hij zich meester maakte. Maar hij kocht deze overwinning voor den prijs zijns levens: tien dagen daarna overleed hij aan de wonden, die hij op het slagveld bekomen had. De nationale Conventie beval,

dat de naam van dien veldheer op eene der zuilen van het *Panthéon* zou geschreven worden, willende door die ijdele eerbewijzingen, andere slagtoffers aanmoedigen, om, door de zaak der regeringloosheid te dienen, zich aan den dood toetewijden. Men kent van hem: *Nouvelle Methode etc.* (*Nieuwe wijze, om het bevel te voeren over het voetvolk, enz.*) 1793, in 8.vo Dit werk, waarin de schrijver onderscheidene denkbeelden van FOLARD vernieuwt, die als onbruikbaar erkend zijn, maakte weinig opgang.

DAGOBERT — Zie DAIMBERT.

DAGON, eene Godheid der Philisteërs, welke men voorstelde, onder de gedaante van eenen man, wiens beenen, zonder dijnen, aan den onderbuik waren gehecht; sommigen willen, dat het SATURNUS, anderen JUPITER en nog anderen VENUS was; maar het is zeer twijfelachtig of die Grieksche Godheden, ten tijde van DAGON nog wel bestonden; het is ten minste zeker dat zij nog niet in al de ongerijmde fabelen gehuld waren, waarmede men hen later bekleed heeft. Nadat de Philisteërs zich van de arke des verbonds meester gemaakt en dezelve in den tempel van

DAGON geplaatst hadden, vonden zij den volgenden dag den afgod omvergeworpen en verbrijzeld.

DAGONNEAU. — Zie GUISE (*dom* CLAUDIUS).

DAGOUMER (WILLEM), te Pont-Audemer geboren, en te Courbevoie in 1745 overleden, was Hoogleraar in de wijsbegeerte aan het Collegie van *Harcourt* te *Paris*, principaal van dat Collegie en rector der Universiteit geweest. Er bestaat van hem: 1.º *Verhandeling over de wijsbegeerte in het latijn*, waarin vele spitsvinnigheden voorkomen. — 2.º Een werkje in het fransch, tegen de *Waarschouwingen van den Hr. LANGUET, aartsbisschop van Sens*. DAGOUMER had zich in de partij van JANSENIUS gewikkeld, en verdedigde dezelve met vuur. Hij is het, die LE SAGE onder den naam van GUYOMAR in zijnen roman van GIL BLAS heeft willen te kennen geven.

D'AGUESSEAU. — Zie AGUESSEAU.

DAGUET (PETRUS ANTONIUS ALEXANDER), een Jesuit, werd den 1 December 1707, te *Beaume-les-Dames* in *Franche-Comté* geboren. Toen de maatschappij werd vernietigd, begaf hij zich

naar *Besançon*, alwaar hij in 1775 een leven eindigde, dat door de uitoefening aller Christelijke deugden versierd was. Hij heeft de volgende werken nagelaten: 1.° *Considérations etc.* (*Christelijke bespiegelingen voor elken dag der maand*), Lyon, 1758, in 12.mo — 2.° *Exercices etc.* (*Christelijke oefeningen*), Lyon, 1758, in 12.mo — 3.° *La Consolation etc.* (*De troost des Christens in de kluijsters, of Handboek der galeislaven*), Lyon 1759, in 12.vo — 4.° *Exercices etc.* (*Christelijke oefeningen voor de krijgslieden*), 1759, in 12.vo Deze verschillende werken, zijn met de grootste zalving geschreven, en bereiken volkomen het doel des schrijvers.

DAIGNAN (WILLEM), te *Rijssel*, in 1732 geboren, volbragt zijne studien te *Montpellier*, en werd aan de universiteit dier stad tot doctor in de geneeskunde bevorderd. Nadat hij in de dienst der militaire hospitalen getreden was, gaf hij bestendig bewijzen van ijver en menschevriendheid. Hij kwam zich vervolgens te *Parijs* vestigen, alwaar hij eenen post van gewoon geneesheer des konings kocht, eenen post, dien hij tijdens de omwenteling verloor. Hij werd onder de nationale conventie, tot lid van den gezondheidsraad der legers benoemd, en

verkreeg daarop zijn ontslag, met eene jaarwedde als eerste geneesheer der legers. Hij is te *Parijs*, den 16 Maart 1812 overleden. DAIGNAN heeft een aantal werken geschreven. Wij willen enkel de voornaamste aanhalen: 1.° *Maladies etc.* (*Ziekten naar het Latijn van BAGLIVI*), *Parijs*, 1751, in 12.vo — 2.° *Remarques etc.* (*Aanmerkingen en waarnemingen over de waterzucht*), *Parijs*, 1776 in 8.vo — 3.° *Mémoires etc.* (*Aanteekeningen over de heilzame uitwerkselen van den jenever in moerassige landen*), *Saint-Omer*, 1777, in 4.to *Duinkerken*, 1778, in 8.vo — 4.° *Réflexions etc.* (*Overwegingen over Holland*), *Parijs*, 1778, in 12.vo, 1812, in 8.vo. — Deze Overwegingen gaan over de openbare gestichten, de zeden, den staat der kunsten en wetenschappen, en de voortbrengselen van *Holland*. — 5.° *Adnotationes breves de febribus*, met het Fransch er tegen over, *Parijs*, 1783, in 8.vo Deze aanteekeningen gaan over de koortsen, die gedurende de herfst van 1780 en 1781, in *Frankrijk* geheerscht hebben. — 6.° *Ordre etc.* (*Dienstorde der militaire hospitalen*), *Parijs*, 1785, in 8.vo — 7.° *Tableau etc.* (*Tafereel der verscheidenheden van het menschevlijke leven*), *Parijs*, 1786, 2 dl.ⁿ in 8.vo — 8.° *Gym-*

nastique etc. (*Ligchaams-oefeningen der beterende, ziekelijke, zwakke en tengere kinderen*), Parijs, 1787, in 8.vo — 9.º *Nouvelle administration etc.* (*Nieuw staats-en huishoudkundig bestuur van Frankrijk*), 1787, in 8.vo — 10.º *Conservatoire etc.* (*Voorschriften tot behoud der gezondheid, en Bijlage tot dezelve*), Parijs, 1802, in 8.vo — 11.º *Mémoires etc.* (*Aanteekeningen over de middelen om de bedelarij in Frankrijk uitte-roeijen*), Parijs, 1802, in 8.vo — 12.º *Plan général etc.* (*Algemeen ontwerp, om in de voornaamste oorzaken te voorzien, welke aan de ligchaamsgesteldheid van den mensch nadeelig zyn*), Parijs, 1802, in 8.vo — 13.º *Relation etc.* (*Verhaal eener Reize door Normandië en de Nederlanden*), Parijs, 1806, in 8.^v enz. — DAIGNAN heeft daarenboven onderscheidene handschriften nagelaten, welke zijne erfgenamen van tijd tot tijd in het licht geven.

DAILLÉ (JOANNES), den 6 Januarij 1594, te *Chatelleraut* geboren, werd in 1612 met de opvoeding der beide klein-zonen van DUPLESSIS-MORNAY belast. Hij deed met hen onderscheidene reizen in de verschillende deelen van *Europa*. Te *Venetie* geraakte hij in kennis met FRA-PAOLO, die hem

vruchteloos trachtte te bewegen, om zich in die stad te vestigen. In *Frankrijk* teruggekeerd, oefende hij het Protestantische predikambt in 1625, te *Saumur*, en in het volgende jaar te *Charenton* uit. De Protestanten stellen veel belang in zijne werken, en de Catholijken bekennen, dat zij de aandacht der zintwisters over geloofsgeschillen waardig zijn. De voornaamste zijn: 1.º *Traité de l'emploi, etc.* (*Verhandeling over het gebruik der Oudvaders, ter beoordeeling van godsdienstgeschillen*), Geneve, 1632, in 8.º; door METTAYER in het Latijn vertaald; Geneve, 1656, in 4.º; en in het Engelsch, *Londen*, 1651, in 4.to, welke vertaling aan THOMAS SMITH wordt toegeschreven, die zulks echter ontkent, ofschoon de voorrede klaarblijkelijk van hem is. Dit werk wordt door sommigen zijner sekte zeer op prijs gesteld. Hij wil niet, dat men godgeleerde geschillen door het gezag der kerkvaders beslisse; maar het is juist dit gezag, hetwelk de aaneenschakeling der overlevering vormt; door de oudvaders te verwerpen, legt DAILLÉ vrij duidelijk de getuigenis af, dat dezelve met de gevoelens zijner sekte strijden. Hij is meesterlijk wederlegd door WILLIAM REEVES, een Engelschen protestant, de schrijver eener

Engelsche vertaling der *Vrededigingen van het Christendom* van den heiligen JUSTINUS en TERTULLIANUS, (Zie *Traité hist. et dogm. de la religion* door BERGIER, 11.º dl.) — Zie BARBEYRAC. — 2.º *De pœnis et satisfactionibus humanis, libri VII*, in 4.to, Amsterdam, 1649. — 3.º *De jejuniis et quadragesima*, in 8.vo — 4.º *De confirmatione et extremaunctione*, in 4.to, Geneve, 1669. — 5.º *De cultibus religiosi Latinorum libri IX*, Geneve, 1671, in 4.to — 6.º *De fidei ex scripturis demonstratione etc.* — 7.º *Leerredenen*, in verscheidene deelen, in 8.vo, die zuiver geschreven, en vol aanhalingen uit de H. Schrift en de kerkvaders zijn. DAILLÉ bezat eene gulle en openhartige inborst. Zijn onderhoud was ongedwongen en leerzaam. De diepste overwegingen benamen hem niets van zijne gewone vrolijkheid. Zijne studeerkamer verlatende, liet hij zijne geheele afgetrokkenheid onder zijne boeken en papieren. Hij maakte zich voor iedereen bevattelijk, en de gemeene lieden vermaakten zich met hem zoo wel als de geleerden.

DAIMBERT, DAIBERT of THÉOBERT, door sommige geschiedschrijvers ook DAGOBERT genaamd, was tegen het einde der 11.e eeuw, bisschop van Pisa. Op aanbe-

veling der beroemde gravin MATHILDA, gaf Paus URBANUS II. hem het *pullium* van aartsbisschop, ofschoon die stad toenmaals nog slechts een Bisdom was. Die paus gaf hem daarna het oppergebied over het eiland Corsika, op voorwaarde van jaarlijks aan het paleis van Lateranen, 50 *lira's* der munt van Lucca te betalen. DAIMBERT was in 1095 bij de kerkvergadering van Clermont tegenwoordig, waarin URBANUS den eersten kruistogt predikte. Ook DAIMBERT schaarde zich onder de kruisvaan, en begaf zich aan het hoofd der Pisaners en Genuezen naar Palestina; maar GODFRIDUS was reeds meester van Jeruzalem toen hij daar aankwam. Hij werd tot Latijnsch Patriarch der heilige stad benoemd, en GODFRIED was verplicht hem het oppergebied van het vierde gedeelte der stad Jaffa, en van dat gedeelte van Jeruzalem aftestaan, waarin de kerk der opstanding gebouwd was. Bij den dood van GODFRIED wilde de eierzuchtige patriarch hem opvolgen, en betwistte het koninkrijk Jeruzalem aan BOUDEWIJN I; maar hij zag zich verplicht om toe te geven, en zelf den nieuwen koning te kroonen. Niet lang duurde het, of zij vernieuwden hunne geschillen. DAIMBERT, uit zijne kerk verdreven, begaf zich naar Rome, om er de hulp van den

heiligen Vader interoepen. Hij verkreeg van PASCALIS II. eene gunstige uitspraak, en keerde naar *Jeruzalem* terug, om dezelve ter uitvoering te doen brengen, toen de dood hem in 1117, in *Sicilië* overviel.

DAIMBERT, uit eene adellijke familie, werd in 1097 tot aartsbisschop van *Sens* verkozen. IVES VAN CHAR-TRES, weigerde hem de bisschoppelijke wijding, wijl zijne verkiezing op eene onstuimige wijze was geschied, doch raadpleegde echter over deze zaak den aartsbisschop van *Lyon*. Deze prelaat keurde zijn gedrag goed, en vergunde hem echter DAIMBERT te zalven, op voorwaarde dat deze den voorrang der kerk van *Lyon* zoude erkennen. IVES stelde desniettemin staande de zalving nog uit en DAIMBERT begaf zich dus naar *Rome*, alwaar Paus URBANUS, na hem tot bisschop te hebben gezalfd, hem het *pallium* gaf. Bij zijne terugkomst erkende hij den voorrang van den aartsbisschop van *Lyon*; het schijnt echter, dat deze opperhoofdigheid niet wel is bevestigd geworden, ten minste ten opzichte der kerk van *Sens*, wijl LODEWIJK de Dikke dezelve betwistte. Daar deze vorst niet door ADOLF, aartsbisschop van *Reims* had willen gezalfd worden, wijl die prelaat, door de geeste-

lijkheid verkozen, bezit van dien stoel had genomen, zonder de toestemming des konings afte wachten, zoo liet zich de koning in 1108, te *Orleans* door den aartsbisschop van *Sens* zalven. DAIMBERT overleed in 1122.

DAIN (OLIVIER LE), Zoon van eenen boer, te *Thielt* in *West-Vlaanderen*, werd barbier van LODEWIJK XI., en daarna zijn minister van staat. Zijne gunst duurde voort, zoo lang als die vorst op den troon was; maar in het begin der regering van KAREL VIII., werd hij in regten betrokken, en aan eene galg gehangen. Zulks geschiedde, wijl hij eene vrouw misbruikt had, onder belofte van het leven van haren echtgenoot te redden, dien hij vervolgens de onmenschelijkheid had, van te doen wurgen. Zijne onbeschaamdheid en zijne dwingelandij, hadden hem het voorwerp der algemeene verachting gemaakt. Zijn eerste naam was OLIVIER de *Duivel* of de kwaadaardige. Hem veradelende, gaf LODEWIJK XI. hem dien van LE DAIN. Hij had van LODEWIJK XI. het opperjagermeesterschap van *Meulan* verkregen, en noemde zich sedert dien tijd, OLIVIER, *Hertog van Meulan*. In 1477 werd hij naar *Gend* gezonden, om de prinses MARIA, erfgenaame van *Bourgondië*, te be-

wegen, haar vertrouwen aan den koning, haren peter te schenken. Door zijne listige en geheime kunstgrepen, te *Gend* met verachting overladen, vlugtte hij naar *Doornik*, bedroog aldaar de inwoners door ijdele beloften, en wist alzoo die stad aan **LODEWIJK XI.** in handen te spelen.

DAIRE (**LODEWIJK FRANCIS-
CUS**), den 6 Julij 1713 te *Amiens*, ging in den ouderdorm van 19 jaren in de orde der Celestijnen. Gedurende drie jaren onderwees **DAIRE** de wijsbegeerte, en godgeleerdheid te *Parijs*. Hij begaf zich vervolgens in 1740 naar *Rouanen*, alwaar hij zich op de beoefening der letteren toeleede; hij werd onder-prioor in die stad, vervolgens te *Lyon*, *Amiens*, *Parijs*, daarna Prioor van *Escrimont* en *Beauce*. Hij was prioor van het huis van *Metz*, toen hij in 1768 tot afgevaardigde der geordende geestelijkheid werd benoemd. Men vertrouwde hem vervolgens de Bibliotheek der Celestijnen van *Parijs* toe, met den last, om in de Bibliotheek des konings, al de kostbare boeken te kiezen, welke den gestichten zijner orde van dienst konden zijn. Nadat zijn bevel was ingetrokken, begaf Pater **DAIRE** zich naar *Amiens*, en vervolgens naar *Chartres*, alwaar hij den 18 Maart 1792

overleed. Hij heeft nagelaten: 1.º *Relation etc.* (*Verlag eener reis van Parijs, naar Rouanen*), Rouanen, 1740, in 12.mo — 2.º *Histoire civile etc.* (*Burgerlijke en kerkelijke Geschiedenis der stad Amiens*), 1757, 2. dl.ⁿ in 4.to Deze geschiedenis gaat tot het jaar 1752; het Dagblad der geleerden geeft eenige onnaauwkeurigheden op, aan Pater **DAIRE** in dat werk ontsnapt. — 3.º *Histoire civile etc.* (*Burgerlijke, kerkelijke en letterkundige geschiedenis van de stad en het Dekenschap van Mont-Didier*), 1765, in 12.º — 4.º *Tableau Historique etc.* (*Geschiedkundig Tafereel van de wetenschappen schoone letteren en kunsten, in de provincie Picardye, van de eerste tijden tot op het tegenwoordige tijdstip*), 1769, in 12.mo — 5.º *Dictionnaire etc.* (*Woordenboek der Fransche bijnamen*), Lyon, 1758, in 12.mo — 6.º *Vie etc.* (*Leven van GRESSET*), 1779, in 12.mo — 7.º *Histoire litt. etc.* (*Letterkundige Geschiedenis der stad Amiens*), 1782, in 12.mo enz. Pater **DAIRE** was geleerd en zeer werkzaam. Zie hier de uitspraak van eenen oordeelkundige over zijne werken. » De vlugtige stukken van Pater **DAIRE** bewijzen niet, dat hij vele be-gaafdheid voor de dichtkunde had; zijne bijzondere geschiedenissen van eenige ste-

den, bewijzen zijnen werksamen geest en zijne geleerdheid, maar niet altijd, zijnen smaak en zijne orde; maar zijn Woordenboek der Fransche bijnamen bewijst ontegensprekelijk zijn geduld."

DALAYRAC (NICOLAAS), een beroemde componist, den 13 Junij 1753 te *Murot*, in *Cominge* geboren. Zijn vader bestemde hem in den beginne voor de balie, maar de jonge DALAYRAC, door zijnen smaak voor de toonkunst medege-sleept, verzuimde de beoefening der wetten geheel en al; hij werd vervolgens bij de lijfwacht van den graaf van *Artois* geplaatst, en kwam in 1774 te *Parijs*. DALAYRAC kwam aldaar in betrekking met GRÉTRY, SAINT-GEORGES, en vooral met SANGLÉ, die hem de eerste grondbeginselen der zamenstelling leerde. Hij begon in 1781 met het *Petit souper* en *le Chevalier à la mode*, op het tooneel van de *Opera-Comiqué* (voor welke hij 28 jaren werkte.) Hij heeft zes en vijftig zangstukken vervaardigd, die bijna alle met toejuiching werden ontvangen; hij was met eene vruchtbare, men kan zeggen, bijna onuitputtelijke verbeeldingskracht begaafd, en heeft meer dan iemand anders in de meest tegenovergestelde onderwerpen geslaagd. Deze Componist is te *Parijs* den 27 November 1809 overleden.

DALBERG (KAREL THEODORUS ANTONIUS MARIA VON), prins-bisschop van *Constans*, werd den 8 Februarij 1744 te *Hernsheim* in de nabijheid van *Worms* geboren. Den priesterlijken staat aanvaard hebbende, werd hij kanonik van het groot kapittel van *Wurtzburg* en van *Mentz*, en bestierde van het vorstendom *Erfurt*. Toen de keurvorst aartsbisschop van *Mentz* in 1786 het congres van *Ems* verliet, en zich aan den H. Stoel onderwierp, verzocht en verkreeg hij VON DALBERG tot coadjutor. Weenigen tijd daarna werd hij tot het aartsbisdom van *Constans* bevorderd; maar nam van hetzelfde niet eer bezit, dan in 1799, tot welken tijd hij zijn verblijf in zijn vorstendom *Erfurt* hield. Bij het losbarsten van de omwenteling in *Frankrijk*, scheen hij den grondbeginselen derzelve toegedaan en gispte de uitgewekenen, welke hunne wijk naar *Duitschland* namen. Bij den dood van den keurvorst van *Mentz*, verkreeg hij in 1803 dit keurvorstendom: dan het bezit daarvan was kortstondig, want reeds den 25 Februarij 1803, seculariseerde de rijksdag van *Regensburg*, door tusschenkomst van *Frankrijk* en *Rusland*, bijna al die geestelijke Stichtingen, vorstendommen, kapittelen, enz., enz., enz., welke de vrede van *Lui-*

neville van 1801 nog onaangeroerd gelaten had, om die goederen als schadevergoeding aan wereldsche vorsten op te dragen. Hetzelfde lot trof het keurvorstendom *Mentz*. Om deszelfs keurvorst schadeloos te stellen, zoo gaf het Duitsche gezantschap aan VON DALBERG de nieuwe waardigheid van keurvorst-aartskanselier des keizerrijks, en beschonk hem met de vorstendommen *Aschaffenburg*, *Regensburg* en *Wetzlar*; maar hiervoor moest hij de vorstendommen *Constans* en *Worms* afstaan. Er werd op dien rijksdag tevens bepaald, dat de Aartsbisschoppelijke zetel van *Mentz* naar *Regensburg* zoude verplaatst worden, welke met uitzondering van *Oostenrijk* en *Pruissen*, de hoofkerk van geheel *Duitschland* wezen zou. Door deze aanmatigingen der vorsten van *Duitschland* op de geestelijke goederen, kwam de kerk van dat land vol onrust, de gemeenten zonder herders, en deze zonder inkomsten. VON DALBERG was met TRONI, bijzitter van het Pauselijke gezantschap ijverig werkzaam, om al deze verwoestingen te verbeteren, en door een *Concordaat* te regelen. En daar men de verschillende belangen in het oog wilde houden, zoo werd er den 6 Februarij 1804 eene conferentie te *Regensburg* gehouden, waarbij de toen-

malige *Nuntius DELLA GENGA* (LEO XII.), de Referendaris van het Duitsche keizerrijk, DE FRANK, en de *Suffragaan* VON DALBERG en KOLKBORN optraden. Deze conferentiën hadden echter geen gevolg, zoo door het eigen belang der onderhandelende partijen, als ook omdat ieder zijn eigen plan wilde doordringen, in welke menige punten der kerkelijke tucht opgeofferd werden. Hetzelfde jaar kwam hij naar *Parijs*, om met den Vader der geloovigen bij de krooning van BONAPARTE tegenwoordig te zijn. In het Consistorie van den 1 Februarij te *Parijs* gehouden, verhief PIUS VII. de kerk van *Regensburg* tot hoofkerk van geheel *Duitschland*, en benoemde VON DALBERG tot Aartsbisschop dier kerk, welke hij sedert 1803 volgens eenen bijzonderen last van den H. Stoel bestierde. De Paus stelde deze nieuwe Metropolitaankerk, in plaats van die van *Mentz*, *Trier*, *Keulen* en *Salzburg*, en bragt onder dezelve als Suffragane Bisschoppen, al degene, welke vroeger aan deze vier Aartsbisdommen afzonderlijk onderhoorig geweest waren. Deze beschikking moest slechts als een voorspel tot andere veranderingen, opzigtens de kerkelijke zaken in *Duitschland* zijn, welke echter geen plaats hadden. Nadat KOLKBORN, oud-deken van *Mentz*,

en raad van den keurvorst, binnen gelaten was, en op zijne kniën het *pallium* voor zijnen kerkvoogd verzocht had, werd hetzelfde twee dagen later door den Paus aan VON DALBERG gegeven. De daarstelling van het *Rijnverbond* maakte nogmaals eene verandering in zijne betrekking, daar hij van keurvorst-aartskanselier, vorst-primaat werd. In 1810 stond hij ten behoeve van *Beijeren* het bezit van *Regensburg* af, en ontving daarvoor de stad *Frankfort* met den titel van groot-hertog, benevens het graafschap *Hanau*. Bij de nederlaag der Franschen in 1815, wier bestendige vriend hij was, begaf hij zich naar het bisdom van *Constans*, dat hij tot dus verre altijd bestuurd had: maar hetwelk door zijne liberale grondbeginselen, die hij van zijnen *Vicaris-general*, den baron VAN WESSEMBERG, of deze van hem ingezogen had, verscheidene ergernissen ondervond. Immers moest het zijne onderhoorige geloovigen, moest het de geheele Christenheid niet ergeren, dat VON DALBERG een *vonnis des Pauses in geloofszaken*, als onbevoegd, te *Constans*, toen hij nog voorzitter van het kollegie des *Rijnverbonds*, en het opperhoofd der kerk in *Duitschland*, maar zonder invloed en magt was, durfde vernietigen? Dergelijke aanmatigheden echter

vinden wij in de briefwisseling van CONSALVI en van VAN WESSEMBERG aangehaald, welke door dien baron als *Vicaris-generaal* op last van VON DALBERG ondertekend waren. Welke verontschuldiging kan VON DALBERG aanhalen, in het toestemmen van zoo menige veranderingen en verruilingen in en met kerkelijke goederen, gelijk wij boven aangehaald hebben? Strekten zijne goede verstandhoudingen met het Fransche hof niet ten nadeele der Kerk? Immers deze gingen zoo ver, dat der Kerk zich moest laten welgevallen, den prins EUGENIUS BEUAHARNAIS tot zijnen opvolger aan te nemen? Hoe weinig betaamde het aan een prediker der zede- en ingetogenheid, aan eenen Bisschop, om eenen schouwburg in zijn vorstendom *Aschaffenburg* op te rigten? Daarbij is zijne denkwijze, welke hij in zijne veelvuldige schriften aan den dag legt, eenen voorstander der gewaande wijsbegeerte waardig. Geen wonder, dat de liberale schrijvers dien kerkvoogd zoo hoog opvijzelen: de *Biographie des Contemporains* immers kenmerkt hem, als een man, » die altijd met den geest van verdraagzaamheid en Evangelische liefde beziel geweest is, en die zich altijd volgens die grondbeginselen voegde, welke in de uitoefening der Apostoli-

sche pligten de *onafhankelijkheid* van den heiligen Stoel erkent." Het is overbodig hier aan te stippen, dat Evangelische liefde en verdraagzaamheid in den mond van sommige schrijvers, hetzelfde aanduidt, als onverschilligheid in de Godsdienst. Toen VON DALBERG, na de herstelling van den Paus, zijne droefheid over den rampzaligen toestand der Kerk in *Duitschlund* te kennen gaf, beduidde hem de Paus, dat hij daar zelf gedeeltelijk de oorzaak van was, maar bijzonder zijn *Groot-vicaris* VAN WESSENBERG, dien hij derhalve, als de bevordering der goede zaak hem ernst geweest ware, terstond had behooren af te zetten. De vorst-primaat, niet wetende wat te doen, veranderde VAN WESSENBERGS werkkring eeniger mate, zonder hem daarom van de werkzaamheden te verwijderen. Dit geschiedde in den jare 1814 en 1815. Op den 4 September 1817, werd op het onverwachts door de regering van *Baden* bekend gemaakt, dat de vorst-primaat VAN WESSENBERG tot *Coadjutor*, met den wensch der opvolging benoemd, en de regering zulks den 22 Augustus bevestigd had: dan die regering had geen regt tot *benoeming*, en de Bisschop schond het regt zijns Kapittels, wiens regt tot *benoemen* nooit vernietigd

was. Ten welgevallen van dien zelfden VAN WESSENBERG deed hij, bij de zamenkomst der verbondene Mogendheden in *Frankfort*, afstand van die stad, in handen van den koning van *Beieren*, welks bloedverwant deszelfs *Groot-vicaris* was. Bij het *Weener-Congres* echter drong hij op de uitvoering dier middelen aan, welke het herstel der Bisschoppelijke zetels, die van inkomsten en *Seminariën* verstoken waren, ten gevolge zouden hebben; maar hij slaagde hier niet in: het vorstendom *Regensburg*, met al de vorstendommen, welke vroeger door de Bisschoppen onafhankelijk bestierd werden, werden vernietigd, en aan Protestantsche vorsten onderworpen. De Prins-bisschop van *Constans* overleed in zijn Bisdem den 10 Februarij 1817, der Kerk in *Duitschland* een duister vooruitzicht nalatende. Welken geest zijn (gewaande opvolger VAN WESSENBERG na deszelfs dood aan den dag heeft gelegd, zal in zijn artikel verhaald worden.

DALE of DALEN (ANTONIUS VAN), den 8 November 1638 te *Haarlem* geboren, werd ondanks zijnen onwederstaanbaren lust tot de beoefening der talen door zijne ouders tot den koophandel bestemd. In den ouderdom van 30 jaren verliet hij echter dit be-

roep, en bepaalde zich tot de beoefening der geneeskunst, ouden en godgeleerdheid. Behalve den post van geneesheer, bekleedde hij in zijne geboortestad dien van predikant bij de doopsgezinden. Hij overleed in zijne geboortestad den 28 November 1708 en heeft nagelaten: 1.° *Dissertatio de Oraculis Veterum*, of *Verhandeling over de uloude godspraken*, in slecht Latijn, waarvan de beste uitgave is die van Amsterdam, 1700, in 4.to (Zie BALTUS.) — 2.° *Verhandeling over den oorsprong en den voortgang der afgoderij*, 1696, in 4.to — 3.° *De vera et falsu propheta, et de divinationibus idolatricis*. — 4.° *Verhandelingen over belangrijke onderwerpen*, 1702 en 1743, in 4.to — 5.° *Dissertatio super Arista de LXX. interpretibus*, Amsterdam, 1705, in 4.° VAN DALE was een vriend van paradoxe gevoelens, en rekende het zich tot eene verdienste, algemeene overtuigingen, hoe gegrond dezelve ook mogten schijnen, te bestrijden.

DALECHAMPS (JACOBUS), te Gaen in 1513 geboren, overleed in 1588 te Lyon, alwaar hij de geneeskunde uitoefende. Hij was in de talen en schoone letteren ervaren. Er bestaat van hem: 1.° *Geschiedenis der planten*, in het Latijn, Lyon, VIII. DEEL.

1587, 2 dl.ⁿ, in fol. — 2.° Eene goede *Vertaling* in het Latijn der XV. boeken van ATHENEUS, in 2 dl.ⁿ, in fol. 1652, met aantekeningen en platen: de aantekeningen zijn van CASAUBON. — 3.° Eene *Vertaling* in het Fransch van het VIe Boek van PAULUS AEGINETUS, met geleerde aantekeningen en met eene voorrede over de oude en hedendaagsche heekunde verrijkt. — 4.° *Aantekeningen op de Natuurlijke Historie van PLINIUS*, 1587, in fol. — 5.° *De peste, libri tres*, Lyon, 1552, in 12.mo — 6.° *Traité etc.* (*Heelkundige Verhandeling*), Lyon, 1570, 1573, in 8.vo, Parijs, 1610, in 4.°

DALEN (THEODOBUS of DIRK VAN), te Venlo geboren, een religieus van de orde der *Kruisdraggers*, heeft eene *Verhandeling* met lofspraken over de voorregten en uitnemendheid dier orde geschreven, benevens een werkje in het licht gegeven, ten titel voerende: *Clavis caeli of Sleutel des Hemels*. Hetzelve werd te Keulen in 1608 gedrukt.

DALEN (CORNELIS VAN), bijgenaamd *de Jonge*, een Hollandsche schilder en graveur, te Haarlem in 1640 geboren, heeft een aantal portretten, in het licht gegeven, zoo als die van CATHARINA DE MEDICIS, WAS-

SENAAR, SPANHEIM, den admiraal TROMP, ARETINO, BOCACIO, enz. en onderscheidene geschiedkundige stukken, volgens verschillende meesters en zijne eigene teekeningen.

DALENS (THEODORUS of DIRK), werd te Amsterdam in 1659 geboren en was de zoon van WILLEM DALENS, een redelijk landschapschilder, die in 1672 naar Hamburg trok, alwaar hij kort daarna overleed. Zijn zoon, die in zijne geboortestad was gebleven, verwierf zich aldaar door zijne schilderstukken den grootsten roem, doch werd reeds in den ouderdom van 29 jaren aan de kunst onttrokken.

DALIBRAI (KAREL VION), een Parijsche dichter, de zoon van eenen opzigter in de rekenkamer, in 1654 overleden, legde de wapens neder, om zich aan de dichtkunde toe te wijden. Men heeft van hem eene *Verzameling van gedichten over verschillende gewijde en ongewijde onderwerpen*, maar noch de eene, noch de andere hebben veel opgang gemaakt, ofschoon er in sommige zijner stukken veel natuurlijks en zelfs kwinkslagen doorstralen. Nog heeft men van hem eene *Vertaling der Brieven van ANTONIO DE PEREZ*, een Spanjaard, en een' in ongenade

vervallen staatsdienaar van PHILIPPUS II. en 73 *punctichten tegen den beruchten tafelschwimer MONTMAUR.* — Zijne *Œuvres poétiques (Dichterlijke werken)* werden te Parijs, in 1647 en 1653, in 2 dl.ⁿ, in 8.º gedrukt.

DALILA, een ontuchtig vrouwspersoon, welke in het dal van Sorec, in den stam van DAN, bij het land der Philisteërs woonde. SAMSON, die op haar verliefd was geworden, verbond zich aan haar, en zij maakte van deze gemeenschap een misbruik, om hem van zijne sterkte te berooven. Zij schijnt zijne wettige echtgenote geworden te zijn, ofschoon verscheidene Schriftverklaarders haar slechts als zijne bijzit beschouwen. — Zie SAMSON.

DALIN (OLAUS VAN), een geleerde Zweed, in 1708 te Winberga geboren, verdiende den naam van *Vader der Zweedsche dichtkunde* door twee dichtstukken in die taal geschreven. Het eene voert ten titel, *De vrijheid van Zweden*; het andere is zijn treurspel *BRUNEHILDE*. Niet alleen deden de letteren hem roem verwerven, zij maakten ook zijne fortuin uit. Van den eenvoudigen herdersstand, verhieft hij zich achtervolgend tot de posten van onderwijzer des prinses GUSTAAF, van gewonen raadsheer der kanselarij, van

ridder der Noordstar, en eindelijk tot de waardigheid van hofkanselier. Het is op deze wijze, dat het bestuur, op welks bevel hij de *Algemeene geschiedenis van Zweden* had geschreven, zijne talenten beloonde. Hij heeft deze geschiedenis tot aan den dood van KAREL XI. voortgezet. Dezelve is te *Stokholm* in 1747, in 4 dl.ⁿ in 4,° gedrukt. » Deze geschiedenis van *Zweden*, zegt een kunstregter, wordt in het land als de volledigste, de getrouwste en de naauwkeurigste beschouwd, die er nog in het licht is verschenen. De schoonheid des stijls laat niets te wenschen over, aan diegene, welke het best de kracht en de sierlijkheid der Zweedsche taal kennen. » De schrijver overleed den 12 Augustus 1763. Behalve de reeds vermelde werken heeft *Zweden* hem een aantal *Brieven*, *Hekeldichten*, *Fabels*, *Gedachten* en *Lofreden* op leden te danken van de koninklijke maatschappij van wetenschappen, van welke hij een der schoonste sieraaden was. Nog bestaat er van hem eene *Vertaling* (in het Zweedsch) van het werk van den president DE MONTESQUIEU over de oorzaken van de grootheid en het verval der Romeinen.

DALMATINUS (GEORGIUS), in *Sclavonië* geboren, was

zeer ervaren in de kennis der Oostersche talenten. Hij heeft den Bijbel in de Slavonische taal vertolkt, *Wittemberg*, 1584.

DALMATIUS (*Heilige*), Archimandriet (Grieksche abt), der kloosters van *Konstantinopel*, liet veel ijver blijken tegen NESTORIUS. De vaders der Kerkvergadering van *Efeze*, benoemden hem in 430, om te *Konstantinopel* in hunnen naam te handelen. Hij overleed eenigen tijd daarna, in den ouderdom van meer dan tachtig jaren, evenzeer door zijne deugden als door zijne kunde beroemd. De Kerk viert zijne gedachtenis op den 3 Augustus. Zijn leven wordt in het Grieksch gevonden in het 2.e deel van het *Imperium orientale* door BAUDARÉ.

DALRYMPLE (DAVID), een beroemde regtsgeleerde, in 1726 te *Edimburg* geboren, meer bekend onder den naam van Lord HALLES, begon zijne studiën aan de school van *Eton*, en ging dezelve te *Utrecht* volbrengen. In zijn vaderland teruggekeerd, wijdde hij zich aan de balie toe, alwaar zijne onaangename voordragt hem belette om dien roem te verwerven, welke hem zijne uitgebreide kundigheden beloofden. In 1766 werd hij tot een der regters van het zittingshof, en in

1767 tot lord-commissaris van den geregtshcer benoemd. Tot het einde zijns levens nam hij zijne geregtelijke bedieningen met regtschapenheid en naauwkeurigheid waar, en onderscheidde zich door de bescheidenheid van zijn gedrag en de zachtheid van zijne inborst. Zijne voor-naamste werken zijn: 1.° *Aanmerkingen op de geschiedenis van Schotland*, 1773, — 2.° *Jaarboeken van Schotland*, 1776 en 1779, 2 dl.ⁿ in 4.to Dit zeer belangrijke werk bevat, van de komst van MACOLM III. tot den troon, tot den dood van DAVID II. een tijdvak van 276 jaren. De schrijver had zich voorgesteld, om deze jaarboeken tot aan de regering van JACOBUS I. voort te zetten, maar onbekende omstandigheden, beletten de uitvoering van dit ontwerp. — 3.° *Werken van den gedenkwaardigen JOANNES HAILES van Eton, voor de eerste maal gezamenlijk uitgegeven*, Glasgow, 1765, 3 dl.ⁿ — 4.° *Geschiedenis der Martelaren van Smyrna en Lyon, in de tweede eeuw, met verklarende aantekeningen*, Edimburg, 1776. — 5.° *Overblijfselen der Christelijke oudheden*, Edimburg, 1778, 3 dl.ⁿ — 6.° *Nasporingen betrekkelijk de oudheden der Christelijke Kerk*, Glasgow, 1783, — 7.° *Nasporingen over de bijkomende oorzaken, waaraan GIBBON de snelle*

vorderingen van het Christendom heeft toegeschreven, 1786, in 4.to Dit werk is belangrijk door de duidelijkheid en bondigheid der redeneringen, en is vooral van het verwijt vrij van schampere bitterheid, dat bijna aan alle bij deze gelegenheid geschrevene werken gegeven wordt. DALRYMPLE overleed in 1792. Hij was zeer aan de openbaring gehecht, en maakte het zich altijd tot plicht, om dezelve tegen de aanvallen der hedendaagsche ongeloofigen te verdedigen.

DALRYMPLE (ALEXANDER), broeder van den voorgaande, een beroemde aardrijkskundige, werd te Edimburg in 1737 geboren. Zeer jong ging hij in de dienst der Oostindische Compagnie; daar hij besloten had, om voor die maatschappij, den handel van den Indischen Archipel, die geheel in handen der Hollanders was, te herwinnen, weigerde hij in 1759 den post van secretaris van het bestuur van Madras, en verkreeg van de maatschappij een schip, om aan de uitvoering zijner onderneming te werken. Hij deed onderscheidene reizen in den Oosterschen Archipel der Indiën, en spoorde naauwkeurig al de kusten op, welke hij in het gezigt kreeg. Zijne zeer naauwkeurige kaarten komen in den Oosterschen NEPTUNUS van A-

PRÉS voor: De Oost-Indische maatschappij benoemde hem tot haren waterbeschrijver, en het gouvernement besloot, om, volgens de denkbeelden van DALRYMPLE, ontdekkingsreizen ten uitvoer te doen brengen, en belastte den beroemden COOK met deze onderneming. DALRYMPLE werd tot koninklijken waterbeschrijver benoemd; maar na in Mei 1808 dien post verloren te hebben, verhaastte het verdriet, dat hij daarover gevoelde, het einde zijner dagen, en hij overleed den 19 Junij van hetzelfde jaar, eene *Memorie* nalatende, die veel licht over de oorzaken van zijnen dood verspreidt. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Verhandeling over de ontdekkingen in den stillen Oceaan gedaan*, 1767, in 8.° — 2.° *Verhandelingen over het ontstaan der eilanden, in de wijsgeerige Overeenkomsten opgenomen*. — 3.° *Geschiedkundige verzameling van verschillende reizen en ontdekkingen in den stillen Zuider-Oceaan*. Dit werk is hoofdzakelijk eene letterlijke vertaling der Spaansche schrijvers. — 4.° *Verzameling van reizen, voornamelijk in den Zuider-Atlantischen Oceaan gedaan, en volgens oorspronkelijke handschriften in het licht gegeven*, 1775, in 4.° Deze zijn die van HALLEY, BOU-

VET en anderen. — 5.° *Aanteekeningen over de doortogten, welke men kan gebruiken, om naar Sina te gaan, en van daar terug te komen*, 1785, in 8.° De schrijver kent hierin aan BOUGAINVILLE en aan SURVILLE de ontdekkingen toe, welke hun later door Engelsche zeevaarders in zeker opzigt betwist zijn. — 6.° *Geschiedkundig dagverhaal van den landenen zeetogt*, 1768 — 1770, *tijdens de eerste nederzetting der Spanjaarden te San-Diëgo en te Monteray, ten Noorden van California ondernomen*, door REVELEY uit een Spaansch handschrift vertaald, 1790, in 4.° — 7.° *Ontwerp om den handel van dit rijk en van de Indische Maatschappij uittebreiden*, 1769, in 8.° — 8.° *Handleiding om te dienen tot verklaring van de kaart der landen van de Indische Maatschappij op de kust van Coromandel*, 1778, in 4.° — 9.° *Oostersch zaakregister op kosten van de Indische Maatschappij in het licht gegeven*, 1791 — 1794, 2 dl.ⁿ, in 4.° Dit is eene verzameling van zee-kaarten en zeer nuttige aanteekeningen voor de scheepvaart en den handel in de Indische zeeën. Nog schrijft men hem eenige schotschriften over de zaken het Parlement toe.

DALRYMPLE HAMILTON MAGGIL (Sir JOHN), in 1726 geboren, heeft een zeer schamper werk in het licht gegeven, ten titel voerende: *Gedenkschriften van Groot-Brittanië en Ierland, Londen, 1771, 2 dl.ⁿ, in 4.to* DALRYMPLE te *Parijs* gekomen zijnde, had de vrijheid om uit het depot van het ministerie van buitenlandsche zaken, uit de briefwisseling van BARILLON, afgezant van *Frankrijk*, in *Engeland* onder de regering van KAREL II. te putten. Hij vond er bewijzen in, dat verscheidene leden van het parlement, en voornamelijk den beroemden en ongelukkigen ALGERNON SIDNEY, jaarwedden van LODEWIK XIV. door de handen van deszelfs afgezant ontvingen, ten einde de staatkundige bedoelingen van het Fransche bestuur te begunstigen. De ontdekking van daadzaken, welke de gedachtenis van onderscheidene verëerde personen schenen te schandvlekken, bragt de *wighs* in opstand, die zich beijverden om de daadzaken, op eene hunner partij gunstige wijze te verklaren, en gaven tegen Sir JOHN DALRYMPLE verscheidene kwaadaardige schotschriften in het licht, onder welke men voornamelijk dat van Mistriss MACAULAY onderscheidde. DALRYMPLE was langen tijd vrijheer van de schatkamer (*exchequer*) des konings van

Schotland. Hij is in 1810 overleden.

DAM (ANTONIUS VAN), in 1681 of 1682 te *Middelburg* geboren, werd onder het opzigt van goede meesters en door eigene oefening, een bekwaam schilder, voornamelijk van zeeslagen. Niet minder bekwaam was hij in de teekenkunst. De drie afbeeldingen der Domburgsche oudheden, in VAN LOON'S, *Aloude Historie*, I d.¹ bladz. 292, 294 en 297, zijn door hem beter dan ooit te voren, naar de oorspronkelijken geteekend. In 1740 gaf hij de door hem verzamelde wapenkaart van heeren burgemeesteren van *Middelburg* van 1498 tot 1740 in het licht, met eene opdracht aan de toenmaals regerende burgemeesters, waarvoor hij tot erkenning met eenig zilverwerk beschonken werd. Behalve deze kaart, heeft hij eenige geslachtregisters, met bijgevoegde wapenen van eenige vorstelijke huizen opgemaakt, onder anderen van NASSAU, van OTTO VAN NASSAU, van 670 af, tot WILLEM IV., in 1740.

DAM (DANIËL VAN), of DAMMIUS, doctor in de regtsgeleerdheid en wijsbegeerte, werd te *Witmarsum* in *Vriesland*, alwaar zijn vader predikant was, in 1592 geboren. In 1625 werd hij predikant in zijne geboorteplaats,

en daarna in *Nieuwland*. In 1631 werd hij hoogleeraar in de wijsbegeerte en de Grieksche taal te *Franeker*, vervolgens onder-bestuurder van het staten-collegie te *Leijden*, en in 1641 gewoon hoogleeraar in de wijsbegeerte aldaar. Hij stierf, weinige dagen na deze bevordering, op den 12 Junij van hetzelfde jaar.

DAMARIS, eene Atheensche vrouw, welke men meent van eenen aanzienlijken rang te zijn geweest, was in den *Areopagus* tegenwoordig, op den oogenblik, waarop de heilige PAULUS, voor dien beroemden raad de heerlijke redevoering over de Godheid uitsprak, waarvan er in het 17.^e Hoofddeel van de Handelingen der Apostelen gesproken wordt. Zij werd zoodanig door dezelve getroffen, dat zij oogenblikkelijk de dwalingen des Heidendoms verzaakte, en zich aan den heiligen Apostel verbond even gelijk de heilige DIONYSIUS de *Areopagiter*, en eenige anderen van wie de Heer het hart had getroffen.

DAMAS (FRANCISCUS STEPHANUS), luitenant-generaal, in 1764 te *Parijs* geboren, alwaar hij in December 1828 overleden is, was achtereenvolgend, tweede luitenant in het regiment *Royal Auvergne*, adjudant van den ge-

neraal MEUNIER, daarna chef van den staf van KLEBER, (Sept. 1799.) Door de be- rigten van MENOÛ, bij BONAPARTE in ongenade vervallen, was hij bijna in het proces van MOREAU betrokken geweest. Maar MURAT, groot-hertog van *Berg* geworden zijnde, verbond hem aan zich als militair-bevelhebber en staatsraad. Hij bleef in activiteit tijdens den veldtogt van 1812, in *Rusland*; en bij de herstelling der BOURBONS, werd hij tot wapenoverste, en bevelhebber der koninklijke garde van *Parijs* benoemd. De koning benoemde hem later tot algemeen inspecteur der gendarmerie, daarna tot president der raadplegende commissie van dat corps, en hoofd-officier van het legioen van eer.

DAMASCENUS. — Zie JOANNES DAMASCENUS.

DAMASCIUS, een Stoïsch wijsgeer, te *Damascus*, in *Syrië* geboren, leerling van SIMPLICIUS en ELAMITUS, leefde ten tijde van keizer JUSTINIANUS. Hij had een werk in 4 boeken geschreven: 1.º *Over de buitengewone en verbazende zaken.*—2.º *Leven van ISIDORUS.*—3.º *Wijsgeerige Geschiedenis.* Deze werken zijn niet tot ons gekomen, en de geleerden behoeven dezelve niet te be-

treuren, ten minste indien zij dezelve volgens de getuigenis van PHOTIUS beoordeelen, die dezelve zeer aan de kaak stelt.

DAMASIVS I. (*Heilige*), een Spanjaard, diaken der Roomsche kerk, volgde Paus LIBERIUS in zijne ballingschap, en beklom na hem den Pauselijken troon in 366. De diaken URSINO of URSICINUS, een heerschezuchtig en listig mensch, die zich door mutelingen zoo als hij, tot paus had doen zalven, verzette zich tegen de verheffing van DAMASIVS. AMMIANUS MARCELLINUS, een Heidensch geschiedschrijver, zegt, dat de luister der bisschoppen van *Rome* een voorwerp van bekoring voor diegene was, welke door de eerezucht beheerscht werden. Zeker is het, dat zulks eene lastering is, of, ten minste, dat er groote overdrevenheid heerscht in hetgene, wat hij van hunne tafels zegt. Voor het overige kunnen er soms omstandigheden plaats hebben, waarin het, aan het hoofd der kerk geoorloofd is, om van de gewone eenvoudigheid afte wijken. De wettige Paus werd door de bisschoppen van *Italië* en door de kerkvergadering van *Aquilea* bevestigd, en de onwettige, op hun verzoek, tot ballingschap veroordeeld. Keizer VALENTINIANUS stond aan URSICINUS in de maand Sep-

tember van het volgende jaar toe, om naar *Rome* terugtekeeren; maar wijl hij bij voortdoring onlusten verwekte, werd hij in November op nieuw verbannen, en met zeven zijner voorstanders naar *Gallië* verwezen. De scheurmakers waren steeds meester eener kerk, welke men meent die van de heilige AGNES buiten de muren te zijn, en zij hielden hunne vergaderingen op de kerkhoven. VALENTINIANUS beval, dat deze kerk in handen van DAMASIVS zou worden gesteld. MAXIMIANUS, een der overheden van *Rome*, van natuur tot wreedheid genegen, liet onderscheidene scheurmakers op de folterbank brengen; maar wij vernemen van RUFINUS, dat Paus DAMASIVS in geenen deele toebragt aan hetgene, wat er bij die gelegenheid gebeurde; dat hij de handelwijze van MAXIMIANUS niet goedkeurde; dat de scheurmakers in den strik vielen, welke zij voor den Paus gespannen hadden; dat zij zelve een onderzoek hadden gevraagd, waarin men de pijnbanken gebruiken zoude, hetwelk tot hunne beschaming keerde, en op hen de straffen trok, welke zij ondergingen. Men ziet daarenboven door eenige dichtregels van dien Paus, dat hij de gelofte had gedaan, van God, door de voorspraak der martelaren, om de bekeering zijner geestelijken te bidden, die in de

scheuring volhardden, en dat deze tot de éénheid teruggekeerd zijnde, er hunne dankbaarheid over betoonden, door op hunne kosten de graven der martelaren te versieren. Het is door dezelfde dichtregels bewezen, dat de vurigste voorstanders van URSICINUS, zich eenigen tijd daarna bekeerden, en zich opregtelijk aan DAMASIUS onderwierpen. Deze Paus, vreedzame bezitter van den heiligen Stoel zijnde, hield in 368 eene kerkvergadering, in welke de Arianen URSA CES en VALENS in den kerkelijken ban gedaan werden. AUXENTIUS, onwettige bisschop van *Milane*, werd in eene andere kerkvergadering in 370 tegen de Arianen gehouden, veroordeeld. De wijze opperpriester verklaarde zich met niet minder ijver tegen MELECIUS, APOLLINARIUS, VITALUS, TIMOTHEUS en de Luciferianen. Hij overleed den 10 December 384, in den ouderdom van 80 jaren, na 18 jaren en 2 maanden den pauselijken stoel bekleed te hebben. In een pontificaal, door MERENDA aangehaald, en dat in de bibliotheek van het vatikaan bewaard wordt, leest men, dat hij, van verlangen brandende, om met J. C. vereenigd te zijn, hij door eene koorts bevangen werd, en dat hij, na het ligchaam en bloed des Heeren ontvangen

te hebben, de handen en oogen ten hemel hief, en terwijl hij vurig bad, den geest gaf. De kerkvergadering van *Chalcédonië* noemt hem het *Sieraad en de Roem van Rome*. THEODORETUS zegt, dat hij zich door zijn heilig leven heeft beroemd gemaakt, dat hij vol ijver was, om te onderwijzen en dat hij niets verzuimde ter verdediging van de Apostolische leer. Het is deze Paus, die de kerk van den heiligen LAURENTIUS, bij het tooneel van POMPEIUS, deed herstellen; dezelve draagt tegenwoordig den titel van *St. LAURENTIUS in Damaso*; hij versfraaide dezelve met schilderstukken die onderscheidene trekken uit de gewijde geschiedenis voorstelden, en die nog 400 jaren daarna bestonden; hij verrijkte dezelve met milde giften, gaf haar landerijen en huizen. Hij liet de bronnen van het vatikaan uitdroogen, versierde de graven van een aantal martelaren op de kerkhoven en deed dezelve met berijmde opschriften prijken, waarvan er ons eene *Verzameling* overblijft. Dezelve zijn echter niet alle van hem; maar men bespeurt in degene, welke hem toebehooren, vele verhevenheid en sierlijkheid. De heilige HIERONYMUS, de waardige secretaris van dien doorluchtigen opperpriester, stelt hem in den rang der kerkelijke

schrijvers. Er bestaan nog van hem verscheidene *Brieven*, Rome, 1754, in fol. met zijne Levensbeschrijving in de bibliotheek der kerkvaders, en in *Epist. Rom. Pontif.* van dom COUSTANT, in fol. men vindt nog van hem, eenige *Eatijnsche Dichtregels*, in het *Corpus Poëtarum* van MAITTAIRE. Hij voerde het gebruik in, om het *Gloria Patri* aan het einde van elken psalm, het *Alleluia* gedurende den paaschtijd te zingen, en bewoog den heiligen HIERONYMUS, om het Nieuwe Testament volgens den Griekschen tekst te verbeteren.

DAMASIVS II., vroeger PAPO genaamd, bisschop van *Brixen* werd in 1048, op denzelfden dag tot Paus verkoren, waarop BENEDICTUS IX., die waardigheid nederlegde, en overleed te *Pa-lestrina*, 23 dagen na zijne verheffing, in 1048.

DAMEN. — Zie DAEMEN.

DAMERY (SIMON), een schilder, tegen het einde der 16.^e eeuw te *Luik* geboren, nam, nog jong zijnde, heimelijk de vlugt uit het ouderlijke huis, ten einde de neiging te volgen, waarmede hij bezielde was, om de schoone voorbeelden van *Italië*, te gaan beoefenen. Hij vestigde zich vervolgens te *Milane*, en overleed aldaar in 1640.

aan de pest. Er bestaan van hem te *Luik* eenige schilderstukken, welke ten bewijze verstrekken, dat hij eene plaats onder de goede schilders verdient. Hij onderscheidde zich vooral door de bevallige omtrekken, welke hij aan zijne beelden gaf.

DAMERY (WALTER), een schilder in 1614 te *Luik* geboren, toonde reeds in zijne jeugd den aanleg voor eene kunst, waarin hij heeft uitgemunt. Nog scholier zijnde, waren zijne schrijf- en leerboeken steeds met figuren gesierd. Het verlangen, om zich in zijne kunst te volmaken, bewoog hem, om een gedeelte van *Europa* te bezoeken. In *Italië* gekomen, werkte hij verscheidene jaren onder de oogen van BERETINO van *Cortona*, en weldra had hij zich met den geest en den smaak van dien schilder geheel gemeenzaam gemaakt. DAMERY scheep gegaan zijnde, om naar zijn vaderland terug te keeren, werd door Algerijnsche zee-roovers gevangen genomen. Hij vond het middel, om zich, na verloop van eenigen tijd, van de slavernij te bevrijden en begaf zich naar *Parijs*, alwaar hij zich bekend maakte door de *Opneming van den profheet ELIAS in eenen vurigen wagen*, in het helmdak van de barvoeter-karmelieten-kerk geschilderd. De schrijver van het

Woordenboek der kunstenaars en DECHAMPS, in zijne Levensbeschrijvingen der schilders, schrijven dit schilderstuk ten onregte aan BERTHOLET toe. DAMERY, in zijn vaderland teruggekeerd, handhaafde er zijnen roem door schilderen, die het sieraad van verscheidene kerken van *Luik* uitmaken. Eene vlugge, teedere en bevallige manier kenschetst zijn penseel.

DAMHOUDER (JUBOCUS of JOOST), te *Brugge* in 1507 geboren, verhief zich door zijne verdiensten onder de regeringen van KAREL V. en PHILIPPUS II. tot de eerste regterlijke posten in de *Nederlanden*. Het meest gezochte zijner werken is zijne *Praktijk in Criminele zaken*, waarin de lijfstraffelijke misdaden nauwkeurig onderzocht worden. KAREL V. stelde dit werk zoo zeer op prijs, dat hij den schrijver van hetzelfde, en om andere diensten aan den vorst bewezen, met aanzienlijke posten begunstigde en tot den adelsland verhief. Later wijdde DAMHOUDER zich aan de beoefening der Godgeleerdheid toe, en ontwierp een werk *de Christelijke Spiegel* genaamd. De dood belette hem hetzelfde te volvoeren, daar hij den 22 Januarij 1581 te *Amiens* overleed. Behalve zijne reeds genoemde werken, heeft hij nog geschreven: 1.° *Practijk*

civiel. — 2.° *Verdediging der Weezen*, — 3.° *Reize van een' Christen uit dit leven*, enz. — Hij werd te *Brugge* in de *MARIA*-kerk begraven.

DAMIANI (N.), eene Dominikaner van *Bergamo* heeft alle kunstenaars overtroffen in het vervaardigen van kunstgewrochten van hout, bestaande in verschillende stukken, die door derzelve vereeniging, figuren zoo zeer naar waarheid voorstelden, als of dezelve met het penseel waren vervaardigd. Zulks is mozaïsch of ingelegd werk in hout. Onder zijne voornaamste werken, worden de koorbanken van de Dominikaner-kerk in zijne geboortestad geteld.

DAMIANUS (PETRUS.) — Zie PETRUS DAMIANUS.

DAMIENS (ROBERTUS FRANCISCUS), in 1714, in eene voorstad van *Atrecht*, de voorstad van de heilige CATHARINA genaamd, geboren. Zijne kindschheid verraadde reeds, wat hij eens zoude zijn. Zijne streken en guiterijen, gaven hem in zijn land den bijnaam van ROBERT den *Duivel*. Twee malen nam hij dienst, en was bij de belegering van *Philisburg* tegenwoordig. In *Frankrijk* teruggekeerd, kwam hij als bediende in het collegie der Jesuiten van *Parijs*. In 1748 verliet hij

hetzelve weder, om in den echt te treden. Na in onderscheidene huizen der hoofdstad gediend te hebben, eindigde hij met eenen diefstal van 240 *louis d'or*, die hem verplichtte de vlugt te nemen. Het gedrocht zwierf omtrent 5 maanden te *Saint-Omer*, te *Duinkerken* en te *Brussel* rond, op eene buitensporige wijze, ten gunste der Jansenisten partij uitvarende, welke **LODEWIJK XV.** het besluit had genomen, om tot reden te brengen, en hield alom redevoeringen als een bezetene van *Saint-Médard*. Te *Poperingen*, eene stad in *West-Vlaanderen*, hoorde men, dat hij zeide: » Indien ik in *Frankrijk* terugkom. . . . ja, ik zal er terugkomen, ik zal er sterven; en de grootste der aarde zal ook sterven, en gij zult van mij hooren spreken." Het was in de maand Augustus 1756, dat hij deze uitsporigheden uitkraamde. Deze booswicht keerde naar *Parijs* terug, en kwam er den 31 derzelfde maand aan. In de eerste dagen van het jaar 1757 te *Versailles* verschenen zijnde, gebruikte hij gedurende twee of drie dagen *opium*. Hij bedacht als toen den gruwelijken aanslag, welke hij den 5 januarij, omstreeks kwartier voor zes ure des avonds ten uitvoer bragt. Deze koningsmoorder trof **LODEWIJK XV.**, met

eenen messteek in de rechterzijde, op den oogenblik, dat die vorst door zijnen hofstaat omringd, in het rijtuig stapte, om zich naar *Trianon* te begeven. De moordenaar werd oogenblikkelijk aangehouden, en, na eenige verhooren te *Versailles* te hebben ondergaan, werd hij naar *Parijs* vervoerd. Na hem vruchteloos de gruwelijkste folteringen te hebben doen ondergaan, werd hij tot dezelfde doodstraf veroordeeld als de eerlooze moordenaars van **HENDRIK IV.** en den 28 Maart van hetzelfde jaar met vier paarden van elkander gescheurd. **DAMIENS** had eene vrij groote gestalte, een eenigzins langwerpig gezicht, eenen stouten en doordringenden blik, eenen gebogen neus, en eenen ingetrokken mond. Hij had eene soort van grilligheid aangenomen, door de gewoonte, die hem eigen was van alleen te spreken. Hij was vol ijdelheid, onderscheidde zich gaarne, was zeer op nieuwigheden gesteld, brandde gaarne op de regeringen los, volgde hardnekkig al wat hij ontwierp, en bezat de stoutheid, om hetzelve ten uitvoer te brengen; onbeschaamd logenachtig, beurtelings, godsdienstig en misdadig, van de misdaad tot de wroegingen overgaande, gestadig bewogen door de vorige drift, van het onstuitigste bloed. Degene, die

meer bijzonderheden over dezen aanslag en de hoedanigheid van het gedrogt, dat denzelven begaan heeft, wenschen te weten, kunnen de oorspronkelijke stukken, en de regtsgedingen, raadplegen, te zijner gelegenheid, aan het hof van het parlement gevoerd. De Heer LE BRETON, Crimineel-griffier dier maatschappij, heeft dezelve te *Parijs* in 1757, in 4.to; en in 4 dl.ⁿ in 12.º met eene zeer wijdoopige inhoudstafel, verzameld en in het licht gegeven. Deze belangrijke verzameling is met eene beknopte levensschets van den eerloozen moordenaar verrijkt. De uitgever heeft in het algemeen en met de angstvalligste naauwkeurigheid al datgene verzameld, wat langs geregtelijke wegen bevestigd is. Hij biedt dengenen, welke aan de echtheid dier stukken mogten twifelen, aan, hun de bekrachtiging derzelve mede te deelen. De nieuwe uitgave, welke men van dat geregtsgeding heeft geleverd, verdient niet het minste vertrouwen; hetzelfde schijnt enkel uitgedacht te zijn, om zekere bijzonderheden te doen vergeten, die in het eerste bevat zijn, en die voor sommige personen verontrustend zouden kunnen worden. — Zie ook *Vie privée de LOUIS XV.*, 3 dl. bladz. 110 en volg. alwaar men eene menigte bijzonderheden over

dien koningsmoorder vindt.

DAMILAVILLE (N.), in den beginne lijfwacht van LODEWIJK XV. verliet den militairen stand, en verkreeg eenen post, die hem in bijzondere betrekkingen met VOLTAIRE bragt, DAMINAVILLE bezat den stempel van den algemeenen tegenboekhouder der geldmiddelen, en bediende zich van denzelven, om de pakketten, brieven, brochures, enz., welke aan VOLTAIRE door zijne talrijke correspondenten gezonden werden, vrachtvrij aan hem te doen toekomen, en de antwoorden en brochures van den wijsgeer van *Ferney*, op dezelfde wijze in omloop te brengen; hij bediende zich ook nog van hetzelfde kanaal, om hem alle staat- en letterkundige nieuwigheden, goed of kwaad waar of valsch, te melden. Eindelijk deed hij alle bestellingen voor VOLTAIRE, en was hem om zoo te spreken, noodzakelijk geworden door het gemak, hetwelk hij hem verschafte, om zijne ongodsdienstige schotschriften door geheel *Frankrijk* in omloop te brengen. Zijne betrekkingen met VOLTAIRE en de overige wijsgeeren van den tijd deden DAMILAVILLE zich zelve mede als een wijsgeer beschouwen; maar zeker is het, dat hij zulks met zeer weinig verstand was, want de Vrijheer van

HOLBACH, wiens gevoelen in dergelijke onderwerpen niet verdacht kan zijn, noemt hem den *muggeslikker* der wijsbegeerte; niets in zich zelve vindende, herhaalde hij, hetgene, wat hij hoorde zeggen, er slechts eene grootere mate van goddeloosheid bijvoegende; dit was zijne geheele wetenschap. Hij was dof en lomp, zonder studie, zonder eenige bevalligheid des geestes; het ontbrak hem zelfs aan dat wereldgebruik, hetwelk een gering mensch aangenaam kan maken. Gedurende zijne langdurige en wreede ziekte, was zijn bed onophoudelijk van al datgene omringd, wat de letteren beroemds telden, en desniettegenstaande, is hij door niemand betreurd geworden. Dus is het afbeeldsel, hetwelk GRIMM, die hem wel gekend had, ons van dien man heeft nagelaten, van wien men het grootste denkbeeld, zoude hebben, indien men hem enkel volgens de Briefwisseling van VOLTAIRE beoordeelde. Ofschoon echter DAMILAVILLE niet geboren was, om te schrijven, wilde hij aan de oproeping beantwoorden, welke VOLTAIRE in elken zijner brieven aan zijnen ijver deed, door de verschrikkelijke al te zeer bekende verwensching, en met zijne waardige vrienden in goddeleosheid wedijveren. Hij leverde voor de Fransche Encyclopédie, de

artikels *Vingtième* (Twintigste) en *Population* (Bevolking), waarin hij over de belastingen, en de staatkundige huishoudkunde sprekende, tegen alle godsdiensten, en voornamelijk tegen het Christendom, de woedendste aanvallen deed. Wjl het toenmaals het gebruik scheen, om de schandelijkste verhandelingen, op rekening der dooden te stellen, zoo gaf hij deze artikels, onder den naam van BOULANGER in het licht. — 2.° *Honnêteté philosophique* (Wijsgeerige rechtschapenheid), een schotschrift, waarin hij, ten gunste van MARMONTEL, de bitterste en vuilste hekelingen tegen COGER en den abt RIBALLIER uitbraakt. — 3.° *Le Christianisme dévoilé etc.* (Het ontsluijerd Christendom, of Onderzoek der grondregels en uitwerkselen van de Christelijke Godsdienst), Londen (Nanci), 1767, in 12. mo Onder den naam van BOULANGER in het licht gegeven, is het ook door LA HARPE, in zijne *Cours de Littérature*, en volgens hem door de *Biographie universelle*, bij de artikels DAMILAVILLE en HOLBACH, aan DAMILAVILLE toegeschreven; maar in zijne nieuwe Bijlage tot de *Cours etc.* van LA HARPE, schrijft BARBIER hetzelfde aan HOLBACH toe, en de bewijzen, die hij er van geeft, schijnen alle twijfelingen uit den weg te rui-

men. In de daad dit walgelijke voortbrengsel is den schrijver van het stelsel der natuur waardig. Men is het niet eens, omtrent de wijze, waarop DAMILAVILLE stierf. Volgens de *Biographie universelle* wilde hij van den tijd onderrigt zijn, die hem nog te leven overbleef. Door zijne geneesheeren onderrigt, dat zijn laatste uur naderde, liet hij eenen uitdrager komen, verkocht al zijne meubelen, waarvoor hij pen prijs ontving, en noodigde zijne vrienden tot eenen grooten maaltijd uit, op het einde van welchen hij met een glas Champagne-wijn wilde drinken; hij dronk zulks en gaf dadelijk den geest. Maar volgens anderen, verliet hem zijne *wijsbegeerte* op het sterfbed en hij sprak zijne biecht. Dit kan men uit de briefwisseling van VOLTAIRE met D'ALEMBERT afleiden. Hij overleed den 13 December 1768, in den ouderdom van 47 jaren. DAMILAVILLE zou zonder zijne betrekkingen met VOLTAIRE en de overige wijsgeeren onbekend zijn gebleven; hetgene wat hij geschreven heeft, is enkel door eene walgelijke goddeloosheid belangrijk.

DAMIS, een Assyriër, leefde in de 1e eeuw, en was de vriend van APOLLONIUS van Tyana; hij schreef zelfs een boek zijner redevoeringen en gewaande voor-

zeggingen. PHILOSTRATUS maakt er melding van in de Levensbeschrijving van APOLLONIUS, en SUIDAS spreekt er volgens hem over: EUSEBIUS tegen HIÉROCLES schrijvende, haalt hem ook aan (Zie APOLLONIUS en PHILOSTRATUS.) — Men moet hem niet verwarren met eenen zekeren wijsgeer mede DAMIS genaamd.

DAMMARTIN (ANTONIUS DE CHABANES, Graaf van), veldheer onder KAREL VII., bezat even zoo veel eer als moed, weigerde aan den Dauphin iemand te vermoorden, welke hem mishaaagd had. Deze vorst, koning geworden zijnde, liet DAMMARTIN in de *Bastille* opsluiten; maar een jaar later ontsnapte hij uit dezelve, kwam in de ligue *Bien public* genaamd, en overleed in 1488, in den ouderdom van 77 jaren.

DAMME. — Zie VANDAMME (DOMINICUS JOZEF).

DAMMIUS. — Zie DAM (DANNIËL VAN).

DAMNORIX, een beroemd Galliër, een onverschrokken en ondernemend man, verkreeg aanzienlijke goederen in de landhoeven der Galliërs voor de Romeinsche Republiek. Daar de Helvetiërs van JULIUS CÉSAR den togt door het Romeinsche gewest niet had kunnen bekomen,

welken zij hem vragden, zoo namen zij hunne toevlugt tot DAMNORIX, die hun zulks verschafte door het grondgebied van *Franche-Comté*: eene daad, welke de Romeinen hem tot eene staatsmisdad zoudent toegerekend hebben, indien DIVITIAC, zijn broeder, die eenen grooten invloed op den geest van CÆSAR had, zijne voorspraak niet geweest was. DAMNORIX wilde de magt met de rijkdommen vereenigen. Hij streefde naar het oppergebied over zijn land; maar hij had den tijd niet, om zijn oogmerk ten uitvoer te brengen. CÆSAR er van onderrigt zijnde, beriep hem naar *Groot-Brittannië*. DAMNORIX deed zijn best, om eenen afscheidsbrief te erlangen, maar ziende, dat hij daarin niet zoude slagen, nam hij zijnen slag waar; en toen de meeste troepen ingescheept waren, koos hij met de Gallische ruiters den aftogt. CÆSAR beschouwde deze weglooping als eene zeer belangrijke zaak. Hij liet hem achtervolgen door het grootste gedeelte zijner ruiters, en met bevel om hem terug te brengen, of, indien hij den minsten tegenstand bood te dooden. Hij wilde zich verdedigen, steeds uitroepende, *dat hij vrij geboren, en dat zijn vaderland niet aan de Romeinen onderworpen was!* maar hij moest voor de Romeinen be-

zwijken, en werd in het jaar 59 vóór J. C. met verscheidene steken doorboord.

DAMO, eene dochter van den wijsgeer PYTHAGORAS, leefde in het jaar 500 vóór J. C. Haar vader vertrouwde haar al de gewaande geheimen zijner wijsbegeerte toe, en zelfs bij zijn overlijden zijne papieren, verbiedende dezelve ooit in het licht te geven. Zij kwam dit bevel op zulk eene onschendbare wijze na, dat ofschoon zich van de goederen der fortuin verstoken ziende, en eene groote som gelds voor dië boeken kunnende bekomen, zij echter hare behoefte en den uitersten wil van haren vader boven al de goederen der wereld verkoos. Zij behield, zegt men, op bevel van PYTHAGORAS, haar geheele leven haar maagdom, en nam een aantal meisjes onder hare leiding, die, even als zij, zich tot den ongetrouwen staat verbonden. Ziedaar dus de wijsgeeren door een' hunner oudste stichters veroordeeld. Voor het overige is de geschiedenis van DAMO ten minste even zoo twijfelachtig als die van PYTHAGORAS (zie dat artikel.)

DAMOCLES, een berucht vlesjer van DIONYSIUS den *Dwingeland*, beijverde zich, om bij elke gelegenheid deszelfs rijkdommen, pracht en vooral deszelfs geluk te prij-

zen. Hij veranderde weldra van gevoelen. De dwingeland liet, na hem, tot een prachtig feestmaal te hebben uitgenoodigd, en hem als eenen vorst te hebben doen kleeden en bedienen, boven zijn hoofd eenen blooten degen hangen, die aan de zoldering enkel met een paardenhaar was vastgemaakt. Hij gevoelde dus nu wat het geluk eens dwingelands was, en verzocht om in het middelmatige van zijnen vorigen stand hersteld te mogen worden. Het is op dezen geschiedkundigen trek, dat HORATIUS in eene zijner schoonste oden zinspeelt:

Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem.

DAMOCRITUS, een Grieksch geschiedschrijver, heeft twee werken nagelaten: het eerste *Over de kunst om een leger in slagorde te stellen*; het tweede *Over de Joden*, waarin hij verhaalt, dat zij eenen ezelskop aanbaden, en dat zij zich jaarlijks van eenen bedevaartganger meester maakten, welken zij offerden. Men weet niet in welken tijd hij geleefd heeft.

DAMON, een Pythagorisch wijsgeer, gaf een zeldzaam voorbeeld van vriendschap aan PYTHIAS, die zich bij DIONYSIUS voor hem als borg had gesteld. De dwingeland,

die zijnen dood besloten had, stond hem toe eene reis naar zijn vaderland te doen, ten einde, er zijne zaken te regelen, met belofte van binnen eenen zekeren tijd terug te komen. PYTHIAS stelde zich in zijne plaats in handen van den dwingeland. DAMON kwam juist op hetzelfde tijdstip terug, hetwelk DIONYSIUS bepaald had. De dwingeland, door de getrouwheid dezer beide vrienden getroffen, schonk, aan DAMON de vrijheid en verzocht hun beide, hem als eenen derde in hunne vriendschap optenemen. Deze wijsgeer leefde in het jaar 400 vóór J. C.

DAMON, een dichter en toonkunstenaar, de leermeester van PERICLES was een bekwaam drogredenaar, dat is, dat hij de beoefening der welsprekendheid met die der wijsbegeerte vereenigde. Hij was de toonkunst volkomen meester en had voornamelijk dat gedeelte beoefend, hetwelk over het gebruik handelt, dat men van het *rythmus* of de maat moet maken. Hij meende te doen zien, dat de klanken, krachtens eene zekere betrekking of overeenkomst, welke zij met de zedelijke hoedanigheden verkregen, in de jeugd, en zelfs in meer bejaarder voorwerpen zeden konden vormen, wel-

ke er vroeger niet bestonden, of er niet ontwikkeld waren; een stelsel, dat waar had kunnen zijn, indien de schrijver hetzelfde tot voorbijgaande gesteldheden en aandoeningen bepaald had. Deze toonkunstenaar was een indringend en eerzuchtig mensch, hij verbond zich met PÉRICLES, en trad tegen de vrijheid der Atheners in zamenzwering, maar hij werd in het jaar 430 voor J. C. ontdekt en als een begunstiger der dwingelandij verbannen.

DAMPIER (WILLIAM), in 1652, in het graafschap *Somerset* geboren, was de beroemdste zeevaarder zijner eeuw. In 1680 trok hij te land over de landengte van *Panama*, maakte zich meester van een Spaansch schip, ging andermaal scheep, en kwam weder in den *Atlantischen Oceaan*, zonder te bespeuren, dat hij de *straat van Magellan* was doorgetrokken. Na in 1684 de *Zuider-poollanden* bezocht, en de *Aziatische zeeën* doorkruist te hebben, kwam hij in 1688 in *Engeland* terug. In 1699 ondernam hij eene nieuwe reis rondom de wereld, en zag in 1701 zijn vaderland terug. Hij ondernam eene derde in 1704 en eene vierde in 1709, en kwam den 1 October 1711 van dezelve terug. Hij gaf in 1699 de *verzameling zij-*

ner reizen rondom de wereld van 1673 tot 1691, in het licht. Dezelve bevatten voor de scheepvaart en aardrijkskunde nuttige aanmerkingen; maar ook vele ongerijmde berigten welke eenen oppervlakkigen, en door de verbeeldingskracht beheerschten waarnemer ver-raden.

DAMPIERRE (JOANNES), werd, na zich onder de Advokaten van den grooten raad beroemd te hebben gemaakt, een franciskaner-monnik, en tevens gewetensbestuurder van een nonnen klooster te *Orléans*, alwaar hij vóór het jaar 1550 overleed. Hij verwierf veel roem door zijne *Latijnsche gedichten*, in den smaak van die van *Catullus* geschreven. Dezelve zijn opgenomen in het 1e dl. der *Deliciae poetarum gallorum*.

DAMPIERRE (AUGUSTUS HENDRIK MARIA PICOT DE), den 19 Augustus 1756 te *Parijs* geboren, was officier bij de fransche Gardes, diende later onder *Dumouriez*, en onderscheidde zich door zijnen moed in den slag van *Jemmapes*. Veldheer der republiek geworden zijnde, voerde hij het bevel te *Aken*, en werd den 3 Februarij 1793, door de Oostenrijkers van daar verdreven. Den 1 Mei daaropvolgende viel hij de bond-

genooten te *Quevrain* aan, en werd geslagen, Den 8 verdedigde hij met onvershrokkenheid het veld van *Famars*, alwaar hem het dijbeen werd weggeschoten. Hij overleed twee dagen daarna. Ondanks zijn somber gelaat en zijne zware gestalte, bezat DAMPIERRE eene buitengewone vlugheid. Men wil, dat hij van tijd tot tijd eene verstandsverbijstering liet blijken. De Conventie vaardigde het bevel uit, dat zijn lijk in het pantheon zou worden gesteld. — Een DAMPIERRE uit *Champagne*, bloedverwant van den veldheer, snelde *LODEWIJK XVI.* te hulp, toen die ongelukkige koning te *Varennes* werd aangehouden, en werd er het slagoffer van zijnen ijver. Op den oogenblik, waarop hij het rijtuig naderde, om den vorst te spreken, viel hij door drie kogels doorboord, en werd onder de wielen verpletterd.

DAMP MARTIN (ANNA HENDRIK, burggraaf van), veldmaarschalk, geletterde, afgevaardigde enz., werd te *Usez* den 30 Junij 1750 geboren, en omhelsde de krijgsdienst. In 1789, bij het begin der omwenteling, kapitein bij het regiment koninklijke ruitery zijnde, rigtte hij in den naam der officieren van zijn corps, gegron-

de klagten in, over den tegenwoordigen staat van zaken tot de vergaderden. In Junij van het jaar 1791 tot luitenant-colonel bij het regiment Lotharingische dragonders benoemd zijnde, volgde hij den generaal CHOISY naar *Avignon*; waar juist de moordenarijen van *la Glacière* hadden plaats gehad; door den wilden JOURDAN, (*Coupe tête*) verordend en ten uitvoer gebragt; en hij dwong dezen, om met zijne troepen, die alleen uit moordenaren bestonden, de stad te verlaten. Toen de dageraad van den 20 Junij aanbrak, wilde de heer VAN DAMPMARTIN, zijne soldaten noodzaken, den koning een berigt te geven, waarin zij de voorvallen van dien droevigen dag moesten ontkennen; in plaats van hem te gehoorzamen, stonden zij allen tegen hem op, en dwongen hem het regiment te verlaten. Hij vertrok uit zijn vaderland en voegde zich te *Trier* bij het leger der prinsen, werd tot ridder der edelen van *Languedoc* geslagen, en maakte ook den veldtogt van dat jaar mede. Nadat het koninklijke leger bij *Arlon* afgedankt was, begaf zich DAMPMARTIN naar *Brussel*, waar DE BIÈVRE hem eene schuilplaats aangeboden had, doch na eenigen tijd verliet hij dezen schuilhoek, ter oorzake, van den vijandelijken

inval des Franschen legers, onder aanvoering van DUMOURIEZ. De wijk naar *Holland* genomen hebbende, gaf hij er zijn *Essai de Littérature*, ten gebruike der dames, in het licht. In 1795 begaf hij zich naar *Hamburg*, alwaar hij zich gedwongen zag, uit hoofde van de slaphed zijner fortuin, zich met de opvoeding van den zoon der gravin van *Lichtenau* te belasten. Van *Hamburg* vertrok hij naar *Berlijn*, waar koning FREDERIK-WILLEM II. hem eene jaarwedde schonk, hem op denzelfden oogenblik belastende, *Gedachten*, over de revolutie van *Frankrijk*, in het licht te geven. Hij vervolgde zijn werk na den dood van dien vorst, en kwam juist op het tijdstip van het consulaat, in *Frankryk* terug. In 1803, huwde hij Mevrouw DURFORT, schoonzuster van den graaf van *Beurnonville*; in 1807 werd hij tot raadsheer van het stadhouderschap des departements van *Gard* benoemd; den 8 Februarij 1811, tot keizerlijk boekkeurder, en den 20 Maart daaropvolgende tot lid van den raad van in bezittingen, en met den titel van graaf vereerd. Den 6 Januarij werd DAMPMARTIN afgevaardigde bij het wetgevend ligchaam, door het departement van *Gard*. Den 3 April van het volgende jaar bewilligde hij in de vervalting van NAPOLEON, en tot

de herstelling van LODEWIJK XVIII. die hem den 5 Augustus tot officier van het legioen van eer en den 24 October tot koninklijk boekenkeurder benoemde. Hij verscheen dikwijls op het redeneergestoelte van het wetgevend ligchaam, vooral ten tijde van het ontwerp van wet, betreffende de teruggave aan de uitgewekenen van hunne niet verkochte goederen. Hij schreef de uitwijking aan den invloed der vromen toe en stelde verscheidene verbeteringen voor, die het ontwerp voor de belanghebbende partijen gunstiger maakte. Den 26 November las hij een berigt, betrekkelijk de toelating tot de militaire scholen; verscheidene artikelen van het charter, die de gelijkheid onder al de burgers wettigde, aanhalende, voegde hij er bij: » Volgens zoo nauwkeurige grondstellingen, was men er ver af, het bevel van den 30 Julij II. te verwachten, waarvan de voorrede zulke levendige onrust veroorzaakt heeft. Wat zoude er beroemde mannen, helden en edelmoedige daden aan onze geschiedrollen ontbreken, indien de voorbijgevolgene eeuwen het stelsel van uitsluiting zouden aangenomen hebben.» Hij herdacht in den geest, de namen van die dapperen, die zich sedert de omwenteling in de wapendienst hadden beroemd gemaakt enz.

en eindigde met te zeggen: dat de inrigting van het vaderland, diengenen toebehoorde, die het geluk hadden, op *Frankrijks* bodem het eerste levenslicht te mogen aanschouwen. Dit stelsel, welk evenwel voor vele uitzonderingen vatbaar is, bewijst, dat DAMPMARTIN nog al milde gevoelens koesterde. Indien datgene, wat eene levensbeschrijving verzekert, zeker is, legde bij den tweeden vijandelijken inval, dezelfde man, meer onverklaarbare grondstellingen aan den dag. Belast (zegt die levensbeschrijving) niet het opperbevel van eene afdeeling gewapende burgermagt, vocht hij den 30 Mei den geheelen dag in de vlakte van het dorp *Mousseaux* en verliet die stelling niet, welke hij met dapperheid verdedigd had, voor en al eer er een wapenstilstand gesloten was. Bij de terugkomst van den koning, werd hij in den titel van Burggraaf bevestigd en tot bibliothecaris en bewaarder der oorlogsgoederen benoemd. Hij stierf den 15 Julij 1825, in den gezegden ouderdom van 72 jaren. Hij heeft ons de navolgende werken nagelaten: 1.° *Idées sur quelques sujets militaires* (Denkbeelden over eenige krijgskundige onderwerpen), 1785, in 8.° — 2.° *Histoire de la rivalité de Carthage et de Rome* (Ge-

schiedenis van de ijverzucht tusschen Karthago en Rome), 1789, 2 dl.ⁿ in 8.° gevolgd door eene overzetting van CATO door ADDISON. Dit treurspel was reeds vertaald geweest door DUBOS, GUILLEMARD, DESCHAMPS, CHERON en LA BRUYÈRE. — 3.° *Le Provincial à Paris* (*De Provinciaal te Parijs*), 1790, in 8.° — 4.° *Essais de littérature à l'usage des Dames* (*Letterkundige proeven ten gebruike der Dames*), 1794, 2 dl.ⁿ in 8.° — 5.° *Esquisse d'un plan d'éducation* (*Schets van een opvoedingsplan*), 1796, in 8.° — 6.° *Fragmens moraux et littéraires* (*Zede- en letterkundige fragmenten*), 1797 in 8.° — 7.° *Evénemens qui se sont passés sous mes yeux pendant la révolution Française* (*Gebeurtenissen, die gedurende de Fransche omwenteling onder mijn oog hebben plaats gehad*), 1799, in 8.° — 8.° *Brasmann*, een roman, Parijs, 1802, 4 dl.ⁿ — 9.° *Nouveaux essais d'éducation de GOLDSMITH* (*Nieuwe proeven van opvoeding, volgens GOLDSMITH*), 1803, in 12.° — 10.° *Annales de l'Empire Français* (*Jaarboeken van het Fransche Keizerrijk*), Parijs, 1805. — 11.° *La France sous les rois* (*Frankrijk onder de koningen*), 1810, 5 dl.ⁿ in 8.° — 12.° *Lettre à M. M. de la chambre des députés sur*

l'education publique et sur le choix des instituteurs (Brief aan de Heeren van de kamer der afgevaardigden over de openbare opvoeding en over de keuze der onderwijzers), Junij, 1816. — 13.° *Quelques traits de la vie privée de FRÉDÉRIC-GUILLAUME II. Roi de Prusse* (Eenige trekken uit het bijzondere leven van FREDERIK-WILLEM II., Koning van Pruissen), 1811, in 8.° enz. enz. M. DAMPMARTIN bezat vele kennis en zijn stijl was naauwkeurig en verheven.

DAMVILLE. — Zie MONTMORENCY (KAREL).

DAN, de vijfde zoon van JACOB en de eerste van BALA, dienstmaagd van RACHEL, was het boofd van den stam die zijnen naam draagt, en overleed in den ouderdom van 127 jaren.

DAN (PETRUS), overste der Mathurijnen van *Fontainebleau*. In 1631 belast, om de gevangenen in *Barbaryë* te gaan vrij koopen, ging hij in 1634 in *Marseille* sloop, en kwam, na eenen vierdaagschen overtocht in *Algiers* aan, vanwaar hij in Maart 1635 terug kwam. Hij bragt 42 slaven mede, welke hij naar *Parijs* geleidde. Pater DAN overleed in 1649. Hij heeft nagelaten: 1.° *Histoire etc.* (Geschiedenis van

Barbaryë en deszelfs zee-schuimers), *Parijs*, 1637, in 4. to, door DE VRIES, die er een tweede deel heeft bijgevoegd, in het Nederduitsch vertaald, 1684. In dit werk vindt men eene algemeene geschiedenis van de zeerooverijen sedert de oudste tijden, en aantekeningen over de inwoners van *Barbaryë*, en biedt een betreurenswaardig tafereel aan, van de wreedheden ten opzichte van de Christen-slaven gepleegd. — 2.° *Trésor etc.* (Schatkamer der wonderen van het koninklijke huis van *Fontainebleau*, bevattende deszelfs oudheid, en de bijzonderheden, welke men er aantreft enz.), *Parijs*, 1642, in fol. met pl.

DANAÉ, dochter van ACRI-SIUS, koning van *Argos*, werd op bevel van haren vader in eenen metalen toren opgesloten, wijl de godspraak hem voorzegt had, dat hij door het kind, hetwelk zijne dochter ter wereld zoude brengen, zou gedood worden. JUPITER op DANAE verliefd, daalde, onder de gedaante van eenen gouden regen, in hare gevangenis neder. De schoone gevangene bewilligde in de voldoening zijner lusten, en uit deze gemeenschap werd de beroemde PERSEUS geboren. Deze fabel steunt welligt gedeeltelijk op eene ware geschiedenis. PRÆTUS, broe-

der van ACRISIUS, door de bevalligheden zijner nicht bewogen, liet zich, zegt men, de poorten des torens, door middel van geld openen. Het overige van dit mythologisch verhaal schijnt uit de heilige Schrift ontleend te zijn. De Nederlandsche dichter N. J. STORM VAN 'S GRAVESANDE heeft in zijne *Luimige Poezij*, Rotterdam, 1827, bladz. 13 — 22, onder den titel van *JUPITER en DANAË*, de hier verhaalde fabel, op de koddigste wijze, meesterlijk bezongen (Zie ACRISIUS).

DANAÏDEN, dochters van DANAUS, koning van Argos, waren ten getale van 50. Zij werden aan even zoo vele volle neven, zonen van EGYPTUS, uitgehuwd. Op aansporing van haren vader, doodden zij op eene onmenschelijke wijze al hare echtgenooten, in den eersten nacht van haar huwelijk, met uitzondering alleen van HYPERMNESTRA, die den haren redde. Hare zusters werden veroordeeld, om in de hel aanhoudend water in doorboorde tonnen te gieten. HORATIUS heeft deze geschiedenis in eene zijner schoonste Oden gevierd. l. 3. od. 11., *Mercuri, nam te docilis magistro*, enz.

DANAUS, koning van Argos, zoon van BELUS, vader

L 4

der DANAÏDEN, maakte zich in het jaar 1475 vóór J. C. meester van het koninkrijk van Argos. Daar de godspraak hem had aangekondigd, dat hij door een' zijner schoonzonen zoude ontroond worden, zoo gaf hij het gruwzame bevel, waarover er in het voorgaande artikel gesproken is. LYNCEUS echtgenoot van HYPERMNESTRA, verdreef hem van zijnen troon, en beklom denzelfden in zijne plaats.

DANCHET (ANTONIUS), te Riom; den 7 September 1671 geboren, vervaardigde toen hij, in het collegie van LODIEWIJK den Grooten eerst in de *Rhetorica* was, reeds een Latijnsch dichtstuk op de inneming van Nizza en Bergen, dat men waardig oordeelde het licht te doen zien. Na eenigen tijd den leerstoel der *Rhetorica* te Chartres te hebben bekleed, verkreeg hij eenen post aan de koninklijke bibliotheek, aan de akademie der opschriften en aan de Fransche akademie, en regtvaardigde die verschillende keuzen, door verscheidene dichtstukken, en voornamelijk door *Tooneelkundige Liedichten*. Hij overleed te Parijs den 21 Februarij 1748. Hij maakte zich evenzeer door zijne inborst als door zijnen geest bemind. Nooit veroorloofde hij zich een enkel hekeldicht, niet-

tegenstaande hij een dichter en wel een beleelgd dichter was. Door een zijner kunstbroeders in een schamper hekeldicht gehoord, vervaardigde hij ten antwoord, een zeer bijtend puntdicht, zond hetzelfde aan zijnen vijand, hem verklarende, dat niemand hetzelfde zoude zien, en dat hij hem door hetzelfde enkel wilde aantonen, hoe gemakkelijk het was, om de wapenen des hekeldichts te gebruiken. Men vindt echter in zijne werken drie *punt-dichten*, het eene tegen den abt ABEILLE, en de beide andere tegen ROUSSEAU. De werken van DANCHET, zijn gezamenlijk uitgegeven te *Parijs*, in 1751, 4 dl.ⁿ in 12.º Deze zorgvuldig bewerkte uitgave, bevat onderscheidene belangrijke stukken. Zijne treurspelen bezitten in het algemeen geene groote verdiensten, en zonder zijne zangspelen, zou die dichter minder bekend zijn. Nog heeft men van DANCHET, eenige *losse stukken*, *Oden*; *Kantaten*, *Brieven*, waarvan de berijming vrij zacht, doch eenigzins zwak is. GRESSET, de opvolger van DANCHET bij de akademie, heeft eene lofrede op hem gehouden, die zeer nuttig en voor alle dichters zeer noodzakelijke lessen bevat. » Eene verdienste, welke men niet betwisten kan, is zijnen geest nooit door eenig misbruik

der dichtkunde onteerd te hebben, eene hoedanigheid, die zoo zeldzaam is, in de gevaarlijke kunst, welke hij beoefende, en waarin de be-gaafdheid niet achtenswaardiger moet zijn, door de onderwerpen zelve, welke zij voortbrengt, dan door die, welke zij den moed heeft zich te weigeren. Reeds in zijne jeugd onderwezen, en gedurende zijn geheele leven overtuigd, dat de dichtkunde enkel de tolk der waarheid en eer; de taal der wijsheid en vriendschap, en de bevalligheid der maatschappij moet zijn, deelde hij, noch in de dolzinnigheid, noch in de schande dergene, welke dezelve onteeren. Boven dien lafhartigen nijd verheven, welke altijd een vernederend bewijs van minderheid is; een vijand van het hekelachtige, waarvan de kunst zoo gemakkelijk en vernederend is; een vijand van vuile redenen, waarvan het welgelukken zelfs schandelijk is; ongenaakbaar voor die blinde losbandigheid, welke den eerbied aan de wetten, den den troon, der godsdienst verschuldigd, durft aanranden, en waaavan de geheele verdienste tegelijkertijd zoo misdadig en verachtelijk is; onbekwaam, eindelijk tot alles, wat de maatschappelijke geest, de edele denkwijze, de orde, de betamelijkeheid en de plicht gebieden, droegen zijne schriften steeds

den stempel van zijn hart.

DANCKELMANN (WILLEM HENDRIK AUGUSTUS Graaf van), werd op den 10 Mei 1768 te *Kleef* geboren, alwaar zijn vader, die bij het beklimmen van den troon des konings van *Pruissen*, tot graaf verheven werd, toenmaals voorzitter der regering en later Silezische minister van justitie was. Na zijne studien in de regtsgeleerdheid te *Halle* volbragt te hebben, trad onze DANCKELMANN in dienst van het departement van justitie, en werd in 1768 opper-ambts-regeringsraad te *Breslau*, en uit hoofde van zijne uitstekende ambtsvervulling reeds in 1800, tot voorzitter der regering in *Warschau*, en daarna van het opper-landsgeregt te *Brieg* (later te *Glogau*) benoemd. In 1825 werd hij door den koning van *Pruissen* tot geheimen staatsraad, en minister van justitie bevorderd, welke vorst hem in het volgende jaar de tweede klasse der orde van den rooden adelaar en in 1830, de klasse derzelve met eikenloof en ster verleende. Het ministerieel bestuur van DANCKELMANN heeft, (daar hij uit hoofde van zijne laatste ziekte, reeds zeven maanden vóór zijnen dood van hetzelfde moest afzien) nauwelijks vijf jaren geduurd; hetzelfde zal echter uit hoofde van de onder zij-

ne leiding begonnene herziening der wetgeving in de jaarboeken der laatste een gedenkwaardig tijdperk uitmaken. Hij overleed den 29 December 1830 te *Berlijn*, om zijne uitmuntende hoedanigheden, algemeen betreurd.

DANCKS of DANKS (FRANCISCUS), bijgenaamd *Schildpad*, een Amsterdammer van geboorte, een zeer goed schilder van geschiedkundstukken en portretten. Men kan zijnen leeftijd afleiden uit een door hem gebootseerd zinnebeeld, in het jaar 1676, dat men nog heden in steen uitgehouwen zien kan, boven den ingang van een huis op de *Heeregracht*, tusschen de *Heerestraat* en de *Brouwersgracht* te *Amsterdam*, bekend door het bijschrift: *Mijn glas loopt ras*,

DANCOURT. — Zie ANCOURT.

DANDINI (HIERONYMUS), een Jesuit van *Cesena*, in 1554 geboren, onderwees met roem de wijsbegeerte te *Parijs*, en werd door Paus CLEMENS VIII., in 1596, in hoedanigheid van nuntius, naar den berg *Libanon* tot de Maronieten gezonden, ten einde hunne ware geloofsleer te ontdekken. RICHARD SIMON heeft uit het Italiaansch in het Fransch zijn reisverhaal vertaald, *Parijs*, 1685, in 12. mó, met aanmerkingen,

die er den prijs van verhoogden. Hij ontdekt dikwerf de dwalingen van den tekst. Deze Jesuit overleed te *Forli* den 29 November 1634. Nog bestaat er van hem: 1.° een *Commentarium op de drie boeken van ARISTOTELLES* van ANIMA. — 2.° *Ethica Sacra*, *Cesena*, 1651, niet zeer bekend, ofschoon het door denzelfden RICHARD SIMON geprezen wordt.

DANDINI (HERCULES FRANCISCUS), graaf, en hoogleeraar in de regtsgeleerdheid te *Padua*, den 4 November 1695 geboren, en den 7 Maart 1747 te *Padua* overleden, is de schrijver van onderscheidene werken. De voornaamste zijn: 1.° *Culturaeque perspicua, dialogus primus*, *Padua*, 1734, in 4. to — 2.° *De forensi scribendi ratione*, *Verona*, 1741, gr. in 4. to — 3.° *De servitutibus, praediorum interpretationes per epistolas*, enz.

DANDOLO (HENDRIK), Doge van *Venetië*, uit eene beroemde familie gesproten, bestuurde die republiek gedurende [negen jaren, met even zoo veel roem als voorzigtigheid, toen de kruisvarende vorsten hem in 1202 afgevaardigden zonden. Hij verleende hun niet alleen de schepen, welke zij vraagden, om naar *Syrië* over te steken; maar voegde er nog 50 welgewapende galeijen bij, om ter

zee te vechten, te gelijkertijd, dat de Franschen te land zouden handelen. Deze doge, een even zoo groot veldheer als bekwaam staatkundige zijnde, deed nog meer: ondanks zijnen hoogen ouderdom, stelde hij zich aan het hoofd eener Venetiaansche vloot, onderscheidde zijnen moed bij de inneming van *Konstantinopel* in 1203, weigerde den keizerlijken troon dier stad, en liet, in overeenstemming met de Franschen, graaf BOUDEWIJN in deszelfs plaats benoemen. Hij overleed in 1205 te *Konstantinopel*, alwaar hij den eersten rang naast den keizer bekleedde.

DANDRÉ. — Zie BARDON.

DANDRIEU (JOANNES FRANCISCUS), een beroemd toonkunstenaar in 1740 te *Parys*, in den ouderdom van 56 jaren overleden, speelde volmaakt wel op het orgel en het klavier. Hij muntte niet minder uit in het componeren. Ten opzichte van den smaak en de talenten, vergelijkt men hem met den beroemden COUPERIN. Men heeft van hem drie boeken met *Stukken voor het klavier*, en een met *Stukken voor het orgel*, met eene *Reeks van kersliederen*, door de lieden van smaak gezocht; in zijne muziek heerscht even zoo veel verscheidenheid als welluidendheid.

DANEAU (LAMBERTUS), DANÆUS, een Protestantsch predikant, te Orleans in 1530 geboren: een leerling van den beruchten ANNA DU BOURG, onderwees de godgeleerdheid te Leyden; hij overleed te Castres in 1596. Er bestaan van hem: 1.° *Commentariën op den heiligen MATTHEUS en den heiligen MARCUS.* — 2.° *Eene Dichterlijke Aardrijkskunde.* — 3.° *Aphorismi politici et militares*, Leyden, 1638, in 12.°, en andere werken, te weinig beduidend, om dezelve aan te halen.

DANEDI (JOANNES STEPHANUS), bijgenaamd MONTALFO, een Italiaansch schilder, in 1608 te Tresiglo geboren was een kweekeling van MARAZONI van Milane, en verhief zich weldra boven zijnen meester. De kerken en publieke gebouwen van Milane bezitten het grootste gedeelte zijner stukken; hij overleed in 1686. — JOZEF DANEDI, broeder van den voorgaande, even als hij MONTALFO bijgenaamd, was ook een beroemd schilder. Hij was een kweekeling van GUIDO, en toonde zich, in verscheidene werken, welke hij voor verschillende gebouwen van Milane en Turin vervaardigde, zulk eenen meester waardig. Hij overleed in hetzelfde jaar als zijn broeder,

DANES (PETRUS), te Parijs uit eene beroemde familie geboren; een leerling van BUDÉ en JOANNES LASCARIS, werd; na vijf jaren den post van Hoogleeraar in de Grieksche taal aan het koninklijke Collegie te hebben bekleed, de leermeester en Biechtvader van FRANCISCUS II. Naar de Kerkvergadering van Trente gezonden, sprak hij er in 1546 eene zeer schoone redevoering uit. Het was in den loop der Kerkvergadering, dat hij in 1557 tot Bisschop van Lavaur werd benoemd. Nadat deze beroemde Prelaat in 1576 zijne waardigheid had nedergelegd, overleed hij te Parijs in 1577, in den ouderdom van 80 jaren. Zijne Werken zijn in 1731, door de zorg van PETRUS HILARIUS DANES, uit dezelfde familie als de Bisschop van Lavaur, gezamenlijk in 4.° in het licht gegeven. De Uitgever heeft deze verzameling met de Levensbeschrijving van zijnen bloedverwant versierd. De Abt LENGLET DU FRESNOY schrijft aan PETRUS DANES twee *Verdedigreden van HENDRIK II.* toe, in het Latijn in 1542, in 4.° gedrukt.

DANÈS (JACOBUS), een der godvruchtigste Prelaten van de zeventiende eeuw, werd te Parijs in 1601 geboren, was eerst president

der rekenkamer van *Parijs* en bewindhebber van *Languedoc*. Na den dood van MAGDALENA DE THOU, zijne echtgenoot, en van den zoon dien hij bij haar verwekt had, omhelsde DANÈS den geestelijken staat, en werd tot meester van het koninklijke oratorium, gewoon raadsheer van staat en eindelijk in 1640 tot Bisschop van *Toulon* verheven. Zijne wetenschap en deugd schitterden toenmaals met luister. Op eene onverschrokken wijze de belangen der Kerk behartigende, gaf hij bewijzen van zijnen ijver in de beroemde vergadering van *Mantes*, in 1641, zonder echter het bisschoppelijke gezag met den eerbied, aan den wil van den vorst verschuldigd, in de waagschaal te stellen. Zich zwak en ziekelijk gevoelende, deed hij in 1650 afstand van zijne bisschoppelijke waardigheid en van zijne overige posten, ten einde zich enkel met goede werken bezig te houden. Hij deed onderscheidene godvruchtige stichtingen, stortte in den schoot der armen de groote goederen uit, welke hij van zijne voorvaderen geërfd had, en bragt zijne overige levensdagen in de oefeningen der boetvaardigheid, des gebeds en der afzondering door. Hij overleed den 5 Junij 1662, te *Parijs*, zijne geboortestad, in den geur der heiligheid,

en werd in de kerk van *S. te Geneviève-des-Ardens* begraven, vanwaar hij in 1747 naar die van MAGDALENA is vervoerd.

DANÈS (PETRUS LODEWIJK) werd in 1684 te *Cassel* in het Fransche Departement *du Nord* (toenmaals *Fransch-Vlaanderen*) geboren, onderwees te *Leuven* met roem de wijsbegeerte, werd in 1714 pastoor van de *St. Jacobuskerk*, te *Antwerpen*, begaf zich daarop in 1717 naar *Iperen*, alwaar hij gepromoveerd kanonik, voorzitter van het Bisschoppelijk Seminarie, en *penitentiarius* werd, posten, welke hij met al den ijver waarnam, welken de Godsdienst van JESUS CHRISTUS inboezemt. In 1732 keerde hij naar *Leuven* terug, om DAELMAN in den theologischen leerstoel op te volgen. Hij overleed aldaar den 28 Maart 1736. Er bestaat van hem: 1.° *Institutiones doctrinae Christianae*, *Leuven*, 1713 en 1768; dit is een zeer geacht kort begrip der godgeleerdheid. — 2.° *Orationis et homiliae*, *Leuven*, 1735. — 3.° Onderscheidene godgeleerde Verhandelingen; onder anderen, *De fide, spe et charitate*, *Leuven*, 1735, in 12. mo., vol geleerde aanmerkingen, en eene der beste, welke men over dit onderwerp heeft. — 4.° *Generalis temporum notio*, *Iperen*, 1726, in 12. mo.; dit

werk is door MARTINUS PAGE vermeerderd, *Leuven*, 1741. PAQUOT heeft er eene nieuwe uitgave van geleverd, met aantekeningen en bijlagen, tot in 1772, welke dit werk zeer belangrijk maken, *Leuven*, 1773.

DANET (PETRUS), langen tijd, pastoor van *Parijs*, zijne geboorteplaats, daarna abt van den heiligen NICOLAAS, te *Verdun*, overleed in 1709. Hij is beroemd door zijn *Latijnsch en Fransch en Fransch en Latijnsch Woordenboek*, ten gebruike van den Dauphin, en de Prinsen zijne zonen. Het Latijn is veel naauwkeuriger en nuttiger dan het Fransch, te veel met omschrijvingen en slechte volzinnen van PLAUTUS overladen; maar geen van beide behoorden geraadpleegd te worden, sedert dat er over hetzelfde onderwerp betere werken bestaan. Nog bestaat er van hem: *Dictionarium antiquitatum romanorum et graecorum*, ten gebruike van den Dauphin, 1698, in 4.to, waarvan de Fransche vertaling, in 1701, te *Amsterdam* in 4.º in het licht is gegeven. DANET behoorde tot het getal der tolken of *overzetter*s van den Dauphin, door den hertog van MONTAUSIER gekozen. Hem viel PHAEDRUS ten deel, welke hij met verklaringen en Latijnsche aantekeningen in het licht gaf. Dit *Commen-*

tarium is minder beroemd dan zijne *Woordenboeken*.

DANGEAU (LODEWIJK COURCILLON DE), lid der Fransche akademie, abt van *Fontaine Daniel* en *Clermont*, werd te *Parijs* in 1643 geboren, en overleed aldaar in 1723. Weinig aanzienlijken zijn zoo zeer aan de schoone letteren verkleefd geweest, en hebben zich zoo vele moeite gegeven, om de beoefening derzelve gemakkelijk en aangenaam te maken, als hij. Hij dacht onderscheidene nieuwe leerwijzen uit voor de geschiedenis, de wapen- en aardrijkskunde, de geslachtsregisters, de belangen der vorsten en de Fransche spraakkunst. Men heeft hem eenige Verhandelingen over die verschillende onderwerpen te danken: 1.º *Nouvelle méthode etc.* (*Nieuwe leerwijze der geschiedkundige Aardrijkskunde*), 1697, in fol., 1706, in 8.º — 2.º *Les principes du blason* (*De grondregels der wapenkunde*), in 14 platen, 1715, in 4.º — 3.º *Jeu etc.* (*Geschiedkundig spel der koningen van Frankrijk*), dat even als het ganzespel wordt gespeeld, met een boekje, dat er de wijze van verklaard. — 4.º *Réflexions etc.* (*Overwegingen over al de deelen der Spraakkunst*), 1684, in 12.º — 5.º *De l'élection etc.* (*Over de verkiezing des keizers*), 1738, in 8.º Maar

zijn voornaamste werk, is de eerste en een gedeelte der tweede van de *Zamenspraken over de onsterfelijkheid der ziel*, gewoonlijk aan den abt DE CROISI toegeschreven. Dit werk is vrij algemeen; maar zijne overige voortbrengselen zijn zeldzamer, wyl hij er slechts een klein getal exemplaren van liet drukken, die hij onder zijne vrienden verdeelde. De abt DE DANGEAU was bijna alle talen meester, het Grieksch, het Latijn, het Italiaansch, het Spaansch, het Portugeesch, het Hoogduitsch en al de daarmede verwantschapte talen. Hij was Calvinist geboren, doch door BOSSUET bekeerd. Koning LODEWIJK XIV. benoemde hem tot Hoogstdeszelfs *lector* en buitengewoon gezant naar *Polen*. Hij bezat verscheidene priorijen en beneficiën.

DANGEAU (PHILIPPUS DE COURCILLON Markgraaf van), broeder van den voorgaande, werd den 21 September 1638 geboren. De bevalligheden van zijnen geest en van zijn gelaat bevorderden hem aan het hof van LODEWIJK XIV. en zijn bepaalde smaak voor de letteren, ruimde hem eene plaats in bij de Fransche akademie, en bij die der wetenschappen. Hij overleed te *Parijs* den 9 September 1720, als staatsraad, ridder der koninklijke orden, grootmeester der koninklijke en

militaire orden van Onze Lieve Vrouw van den berg *Carmel*, en van den heiligen LAZARUS van *Jeruzalem*. Aan het hof, zegt FONTENELLE, alwaar men weinig geloof slaat aan regtschapenheid en deugd, had hij steeds eenen bepaalden en volledigen roem. Zijne gesprekken, zijne manieren, alles ver raadde in hem eene wellevendheid, welke nog minder die van eenen man der groote wereld dan van een gediensstig en weldadig man was. Men heeft van hem *Memoriën* in handschrift, waarin men verscheidene belangrijke bijzonderheden aantreft. Vele derzelve zijn gewaagd: maar men moet dezelve in het algemeen niet als zoo kwalijk gegrond beschouwen, als VOLTAIRE dezelve afschilderdert, die er echter verscheidene van heeft afgeschreven, volgens zijne gewoonte, de bronnen, waaruit hij put, lakende. Nog heeft men van den markgraaf DANGEAU, een stukje, evenzeer in handschrift, in hetwelke hij op eene belangrijke wijze LODEWIJK XIV. zoodanig als hij te midden van zijn hof was, afschildert. In zijne *Memoriën* doet de hertog van SAINT-SIMON, aan DANGEAU niet genoeg regt wedervaren; wellicht komt zulks uit eene kleine beroeps-afgunst voort, welligt ook eenige gevoeligheid tegen LODEWIJK XIV.,

dien DANGEAU gewoonlijk met schoone kleuren afschildert, en dien SAINT-SIMON tracht te vernederen.

DANHAVER (JOANNES KOENRAAD), een Lutersch godgeleerde te *Brisgau* in 1603 geboren, verkreeg in 1629 te *Straasburg* eenen leerstoel der welsprekendheid; hij bekleedde onderscheidene andere posten in dezelfde stad, alwaar hij in 1666 overleed als prediker der hoofdkerk, en deken des kapittels. DANHAVER werd door den bittersten ijver verslonden. Hij bragt bijna zijn geheele leven door, in met eene soort van woede tegen diegene te schrijven, welke der Augsburgsche geloofsbelijdenis niet waren toegedaan. Sterk kante hij zich aan tegen de vereeniging der Lutheranen met de Calvinisten. Er bestaan van hem een aantal werken; degene, die het meeste gerucht hebben gemaakt, zijn: 1.° *De Spiritus sancti processione*, in 4.° — 2.° *De CHRISTI persona, officio et beneficiis*, in 8.° — 3.° *De voto JEPHTÆO*, in 8.° — 4.° *Prædamitæ*, in 8.° — 5.° *Collegium psychologikum circa ARISTOTELEM de anima*, Straatsburg, 1630, in 8.° — 6.° *Idea boni interpretis et malitiosi calumniatoris*, 1770, in 8.° — 7.° *Idea boni disputatoris et malitiosi sophistæ*, in 8.°

DANIËL, de 4.^e der grooten profeten, een jonge prins uit het koninklijke bloed van JUDA, werd na de inneming van *Jeruzalem* in het jaar 600 vóór J. C. gevangelijk naar *Babylon* gevoerd. NABUCHODONOSOR, hem onder de jongelingen verkozen hebbende, welke hij tot zijne dienst bestemde, deed hem aan zijn hof opvoeden, en veranderde zijnen naam in dien van BALTHASAR. Zijne vorderingen in de wetenschappen en in de talen der Chaldeërs waren snel. Zijn geest vereenigd met de wijsheid zijner zeden, deed hem bij NABUCHODONOSOR veel invloed verwerven. Deze vorst vertrouwde hem het bestuur van al de Babylonische gewesten toe, en verklaarde hem tot hoofd aller *magi* (Oosterse wijzen.) Zulks was uit erkenenis voor de verklaring van het geheimzinnige standbeeld, hetwelk de duurzaamheid der vier grootemonarchien der Babyloniërs, Perzers, van ALEXANDER den Groote en van zijne opvolgers beteekende. Eenigen tijd daarna wilde zich NABUCHODONOSOR, als overwinnaar van een aantal natiën, goddelijke eer doen bewijzen. Hij liet een gouden standbeeld te zijner eer oprigten, en beval aan al zijne onderdanen hetzelfde te aanbidden. DANIEL weigerde aan het schepsel eerbe-

wijzingen, die enkel aan den Schepper betamen. Zijne landgenooten, die even als hij zulks geweigerd hadden, werden in eenen gloeienden oven geworpen, waaruit zij, zonder iets geleden te hebben, weder te voorschijn kwamen. DANIËL onderscheidde onder de regering van BALTHASAR zijne begaafdheid niet minder in de kennis der toekomst. Hij verklaarde aan dien vorst de door eene onbekende hand, op de muren zijner feestzaal geschrevene woorden: woorden, die het veroordeelingsvonnis van den heiligschendenden koning bevatten. Na den dood van BALTHASAR, benoemde DARIUS *de Mediër* hem tot deszelfs voornaamsten staatsdienaar. Zijne gunst en zijne verdiensten verwekten de afgunst van de Grooten des hofs. Men spande hem strikken, hij weigerde de goddelijke eerbewijzingen aan DARIUS, en werd tot den leeuwenkuil veroordeeld. God behoedde hem op eene wonderdadige wijze, en zijne beschuldigers werden naar verdiensten gestraft. Hij werd andermaal in den kuil geworpen, wyl hij het bedrog der priesters van den afgod BEL of BAAL ontdekt, en de aanbidders van den draak te *Babylon* beschaamd gemaakt had, en door een tweede wonder gered. De heilige profeet overleed in

den ouderdom van 88 jaren, op het einde der regering van CYRUS, na van hem het edikt te hebben verkregen tot de terugkeering der Joden, en de herstelling van den tempel en de stad *Jeruzalem*. Van de 14 hoofddeelen, waaruit zijne profetie bestaat, zijn de 12 eerste gedeeltelijk in het Hebreuwsch, gedeeltelijk in het Chaldeeusch geschreven, de beide laatste, die de geschiedenis van SUZANNA, van BEL en den draak bevatten, worden enkel nog in het Grieksch gevonden. DANIËL spreekt Hebreuwsch wanneer hij eenvoudig verhaalt; maar hij voert in het Chaldeeusch de gesprekken aan, welke hij in die taal met de *Magi*, de koningen NABUCHODONOSOR, BALTHASAR en DARIUS *den Mediër* gehad heeft. Hij haalt in dezelfde taal het bevelschrift aan, dat NABUCHODONOSOR uitvaardigde, nadat DANIËL hem den droom had verklaard, welken die vorst gehad had, en waarin hij een groot standbeeld van verschillende metalen had gezien, hetwelk de buitengewone nauwkeurigheid van dien profeet te kennen geeft, om de eigene woorden van de personen, welke hij invoert, mede te deelen. In het 3.^e Hoofddeel bestaan het 24.º en de volgende verzen tot het 91.^e, bevattende het gezang der drie kin-

deren in den gloeienden oven, enkel nog in het grieksch. Al wat door dezen profet in het Hebreuwsch of Chaldeuwsch is geschreven, is algemeen als kanoniek erkend, zoowel door de Joden, als door de Christenen; maar hetgene, wat enkel in het Grieksch bestaat, heeft groote tegenspraak onderzonden, en is, eerst sedert de uitspraak der kerkvergadering van *Trente*, zelfs door de regtzinnigen, algemeen als kanoniek aangenomen. De protestanten verwerpen hetzelve nog hardnekkiglijk. Ten tijde van den heiligen **HIERONYMUS** waren de Joden zelfs te dien opzichte verdeeld; deze kerkvader berigt ons zulks in zijne voorrede tot **DANIËL**, en in zijne aanmerkingen op het 13.^e Hoofddeel. De eene namen de geheele geschiedenis van **SUZANNA** aan, andere verwierpen dezelve, velen namen er slechts een gedeelte van aan. **JOSEPHUS** de geschiedschrijver, heeft niets van de geschiedenis van **SUZANNA**, noch van die van **BEL** gezegd: **JOZEF BENGORION** verhaalt hetgene, wat **BEL** en den draak betreft, en zegt niets van de geschiedenis van **SUZANNA**. Meer dan eene eeuw voor den heiligen **HIERONYMUS**, omtrent het jaar 240 had **JULIUS de Afrikaner**, aan **ORIGENES** geschreven, en

hem alle tegenwerpingen ontwikkeld, welke men tegen dat gedeelte van het Boek van **DANIËL** maakte; **ORIGENES** verdedigde de echtheid van hetzelve en beantwoordde alle tegenbedenkingen; dit zijn nog dezelfde, welke de protestanten tegenwoordig vernieuwen. De Joden stellen **DANIËL** niet onder de profeten, hoewel zij zijn boek voor kanoniek erkennen; maar daar **J. C.** hem deze hoedanigheid door zijne schriften (daarenboven zoo wel verwezenlijkt) gegeven heeft, zoo kan men hem dezelve zonder vermetelheid niet ontnemen. Zijn werk bevat eene menigte voorzeggingen, die klaarblijkelijk vervuld zijn. Dezelve zijn zoo duidelijk dat de vijanden des geloofs geene andere uitvlugt hebben gehad, om dezelve te bezwalken, dan te zeggen, dat hij enkel geschreven had, hetgene wat vóór hem gebeurd was. De beroemdste van alle is die der 70 weken, ten einde van welke de **Messias** sterven zoude. Zijne voorzeggingen betrekkelijk **J. C.** zijn welligt eene der redenen, die hem door de Joden buiten den rang der profeten hebben doen stellen, en die hem door **PORPHYRUS** en **SPINOSA** onder het getal der geschiedschrijvers hebben doen plaatsen, die beschreven hebben

hetgene, wat zij zagen, daar zij hem na de vervolging van ANTIUCHUS doen geboren worden. Maar het is bewezen, dat DANIEL werkelijk te *Babylon*, onder de Assyrische, Medische en Perzische koningen geleefd, en dat hij zijn boek bijna 400 jaren voor de regering van ANTIUCHUS geschreven heeft. EZECHIEL, zijn tijdgenoot, spreekt over hem als over eenen profeet, XIV. 14 en 20, XXVIII., 3. De schrijver van het eerste boek der *Machabeërs* I., 57. en II., 60 noemt hem mede en haalt twee trekken zijner profetiën aan. De geschiedschrijver JOSEPHUS handelt op gelijke wijze *Antiq. L. X. c. 12*, en *L. XI. c. 8*. Het is daarenboven zeker, dat de Canon der gewijde boeken, meer dan drie eeuwen voor de regering van ANTIUCHUS gevormd was, en dat sedert dat tijdstip de Joden er geen enkel boek bijgevoegd hebben. (JOSEPH. *contra App. l. I.*) Deze overlivering wordt bij hen nog gaaf aangenomen. — Men is algemeen van gevoelen, dat het deze DANIEL is, die de lasterzuchtige boeven der kuische SUZANNA beschaamde.

DANIEL (*Heilige*), in de stad *Marathus* bij *Samosatha* geboren, omhelsde de levenswijze van SIMEON STYLITES, en volhardde er in

tot in den onderdom van 80 jaren. Hij werd tot priester gewijd door GENADUS, Bisschop van *Konstantinopel*, die onder aan de zuil de voorbereidende gebeden las, en dezelve tot boven beklom, om de plegtigheid der zalving te voleinden. DANIEL las er de mis op en deelde er vervolgens aan onderscheidene personen de Communie uit. Deze Heilige had den brand voorzeggd, die in 465 te *Konstantinopel* plaats had, en acht der wijken dier stad in de asch legde. Om denzelven voortekomen, had hij den patriarch en keizer LEO aangeraden, om openbare gebeden voorteschrijven, doch zoowel zijne voorzegging, als zijne raadgevingen werden in den wind geslagen. Toen GUBAS, koning van *Lazes* in *Colchis*, het verbond was komen vernieuwen, hetwelk hij met de Romeinen had aangegaan, bragt de keizer hem naar DANIEL, om hem dien, als het wonder van zijn rijk, te doen zien. De koning der wilden, in tranen smeltende, boog zich aan den voet der zuil neder, en de heilige werd de scheidsman van het verdrag, tusschen de beide vorsten gesloten. Nadat BASILISCUS zich van den keizerlijken troon had meester gemaakt, nam hij de Eutychianen onder zijne bescherming, en herstelde Tri-

MOTHEUS, bijgenaamd ELURUS en andere voorname hoofden dier sekte. De paus veroordeelde openlijk het gedrag van BASILISCUS, en onderrigtte den heiligen DANIËL STYLITUS van hetgene, wat er gebeurde. BASILICUS, van zijnen kant, beklaagde zich bij den Heilige, over den patriarch, dien hij had afgezet. DANIËL antwoordde aan zijnen afgevaardigde, dat God de vervolger zijner kerk van de opperste magt zoude berooven. De Patriarch zond twee malen, zoowel in zijnen naam als in dien van verscheidene Bisschoppen, om DANIËL te smeeken, der kerk te hulp te komen. De Heilige bewilligde, na vele tegenkantsing, om van zijne zuil afte komen, en begaf zich naar *Konstantinopel*. De Patriarch en de Bisschoppen ontvingen hem aldaar met grootē vreugde-bewijzen. BASILISCUS over de gesteldheid der geesten verschrift, begaf zich naar *Hebdomon* bij de stad. De Heilige volgde hem derwaarts. Maar daar de wonden, die hij aan de beenen en voeten had, hem beletten te gaan, was men verpligt er hem henen te dragen. De wachten weigerden hem den ingang van het paleis. DANIËL, daarop het stof van zijne voeten schuddende, keerde naar de stad terug. BASILISCUS,

door vrees bevangen, ging hem aldaar bezoeken, wierp zich voor zijne voeten neder, en beloofde zijne bevelschriften te vernietigen. De heilige kondigde hem aan, dat de slagen der goddelijke gramschap op het punt stonden, om op hem neder te vallen. » Deze schijnbare nederigheid, zeide hij, is slechts eene list om ontwerpen van wreedheid verborgen te houden. Gij zult weldra de magt van den God zien uitschitteren, die de menschelijke grootheden omverwerpt. » Niet lang duurde het of de voorzegging werd vervuld. BASILISCUS werd met zijne vrouw en zijnen zoon door ZENO gevangen genomen, die hen naar een kasteel van *Capadocië* verbande, alwaar hij hen deed omkomen. Alvorens te sterven, beval DANIËL zijnen leerlingen aan, de ootmoedigheid, gehoorzaamheid, gastvrijheid en versterving uit te oefenen, de armoede te beminnen, in vrede en eendragt te leven, dagelijks nieuwe vorderingen in de Christelijke weldadigheid te maken, de strikken der ketterij te vermijden, aan de kerk de algemeene moeder der geloovigen, te gehoorzamen. De patriarch EUPHEMIUS, die hem in zijne laatste oogenblikken bijstond, zag hem in het jaar 490 op

zijne zuil sterven. » Het zonderlingé is laakbaar, zegt een schrijver, omdat hetzelfde uit eene zekere soort van trotschheid voortkomt. Er zijn echter buitengewone wegen, die eenige bevoorregte zielen kunnen kiezen, en men erkent aan haren ijver en aan hare eenvoudigheid met welken geest zij bezield zijn. De ware deugd; daarentoven is zonderling, daarin, dat zij de menigte niet volgt die den breeden weg bewandelt, en welker gedrag met de grondregels van het evangelie strijdt. Men kan dien ten gevolge zijn oordeel vormen over de levenswijze, welke de heilige SIMEON (zie dat artikel) en de heilige DANIEL STYLITES omhelsden. Het is klaarblijkelijk, dat zij door eene bijzondere ingeving handelden, en dat zij, in dat opzigt het voorwerp onzer bewondering moeten zijn. Maar die nederigheid die ijver, die godsvrucht, welke hen heiligden, kunnen aan alle Christenen ter navolging worden voorgesteld.

DANIEL. — Zie CHILPERICH II.

DANIEL (ARNAUD), een edelman van Tarascon, en, volgens anderen, op het kasteel van Ribeyrac in Périgard geboren, schreef onder de regering van ALFONSUS I.

graaf van Provence, verscheidene dichtstukjes, die aan PETRARCHA niet weinig van dienst waren. Deze Italiaansche dichter, stelde er zijne eer in, hem natevolgen, en hield hem onder al de provençaalsche dichters voor dengenen, die de meeste verdienste bezat. Onder zijne werken onderscheidt men de *Sextinas*, de *Sirvantes*, de *Aubades*, de *Martegales*, en vooral zijn dichtstuk tegen de dwalingen des Heidendoms, ten titel voerende: *Fantaumaries dau paganisme*. DANIEL overleed in 1189.

DANIEL (SAMUËL), de zoon van eenen toonkunstenaar, werd in 1562 te Taunton in Sommerset-Shire geboren, wijdde zich gedurende zijn leven aan de beoefening der geschiedenis en dichtkunde toe, en overleed in 1619. Zijne werken zijn: 1.° *Geschiedenis van Engeland, sedert den oorsprong der natie tot EDUARD III*, waarvan het eerste gedeelte in drie boeken verdeeld, te Londen, 1613, in 4.° gedrukt werd; het tweede, dat tot aan het einde der regering van EDUARD III, gaat, kwam in 1618 in het licht. Het werk is herdrukt geworden in 1621, 1623 en 1634. JOHANNES TRUSSEL heeft er een vervolg van geleverd tot op de regering van RICHARD III. (1484), Londen, 1650,

in fol.; maar dit vervolg is zoo wel ten opzichte van den inhoud als van den stijl verre beneden het werk van DANIEL. — 2.º *Geschiedenis der burger-oorlogen der huizen van York en Lankaster*, 1604, in 8.º — 3.º *Brieven*, in den smaak van die van OVIDIUS, en *Tooneelstukken*, in 1718 verzameld, 2 dl.ⁿ in 12.º

DANIEL (GABRIËL), in 1649 te Rouanen geboren, ging in 1657, in de orde der Jesuiten. Na verscheidene jaren in zijne geboortestad onderwezen te hebben, werd hij naar het professie-huis van Parijs gezonden, om aldaar Bibliothecaris te zijn. Hij eindigde er in 1728, een zeer werkzaam, en door de zamenstelling van onderscheidene welgeschrevene werken, nuttig leven. De voornaamste zijn: 1.º *Voyage etc. (Reize der wereld van DESCARTES)*, in 12.mo, Parijs, 1690; dit is eene wederlegging van het stelsel diens beroemden wijsgeers, in een vernuftig verdichtsel gehuld. Hetzelve is in het Latijn, Italiaansch en Engelsch vertaald. — 2.º *Histoire etc. (Geschiedenis van het Fransche krijgswezen)*, Parijs, 1721, 2 dl.ⁿ in 4.º Dit is het tafereel der veranderingen, welke er in zijn voorgevallen, sedert de stichting der monarchie in Gal-

lië, tot op het einde der regering van LODEWIJK XIV. Hetzelve is belangrijk en vol geleerde nasporingen. — 3.º *Histoire de France (Geschiedenis van Frankrijk)*, waarvan er verscheidene uitgaven bestaan. De beste is die van 1756, 17 dl.ⁿ in 4.º Pater GRIFFET met deze uitgave belast, heeft dezelve met een aantal Verhandelingen verrijkt, over de Geschiedenis der regering van LODEWIJK XIII. en met het Geschiedkundig Dagverhaal van LODEWIJK XIV. Men heeft de beide geschiedenssen van MEZERAÏ en DANIEL met elkander vergeleken, en uit deze vergelijking blijkt, dat de geschiedenis van den Jesuit, ofschoon door vele mislagen ontsierd, nog de beste is, welke men heeft, ten minste tot aan de regering van LODEWIJK XI. Hij heeft de misstellingen van MEZERAÏ, betrekkelijk het eerste en tweede geslacht, verbeterd, en de meeste der gebreken van dien geschiedschrijver vermeden. Niemand ontwikkelt de daadzaken beter dan hij, noch smelt dezelve met meer kunst in elkander, om er een los en ongedwongen geheel van te vormen; indien hij niet altijd wegslepend is, is hij toch leerzaam, heeft hij eenen deftigen en gelijkblijvenden gang, eenen zuiveren en gekuischten stijl.

Wanneer men het gesnap der hedendaagsche geschiedschrijvers, hunne grondregels en magtspreuken, en datgene, hetwelk men noemt *de geschiedenis beredeneren* (dat is, dezelve naar de grondregels en dwalingen van den tijdgeest plooijen), zal moede zijn, zal men het onregt der kleine schrijvers inzien, welke het werk van dien Jesuit willen verachten. De president HÉNAULT spreekt er met lof over; zelfs doet VOLTAIRE hem, in zijne eeuw van LODEWIJK XIV. regt wedervaren, noemt hem een *naauwkeurig, wijs en waarheidminnend geschiedschrijver*, en zegt, dat wij geene geschiedenis van *Frankrijk* hebben, die boven de zijne te verkiezen is. De hertog van SAINT-SIMON heeft ongetwijfeld den aardige willen spelen, door te beweren, dat deze geschiedenis enkel geschreven was, om te bewijzen, dat de natuurlijke zonen, niet van den troon behoorden uitgesloten te worden. Al wat hij er in zijne memoriën van zegt, verraadt den hartstogtelijken man. De graaf van BOULAINVILLERS, dezelfde die zeide, dat het *bijna onmogelijk was, dat een Jesuit de geschiedenis van Frankrijk wel schreef*, vond in die van DANIËL, bijna 10,000 dwalingen; maar het is waarschijnlijk, dat de groote dwaling dezer ge-

schiedenis, volgens het oordeel van BOULAINVILLERS, was, al te Christelijk te zijn. DANIËL had de uitgave zijner geschiedenis doen voorafgaan door een stuk van 370 bladz.ⁿ in 12.º, ten titel voerende: *Observations etc.* (*Oordeelkundige aanmerkingen op de Geschiedenis van Frankrijk*, door MEZERAÏ geschreven), een werk, waarin hij aantoonde, hoe gebrekkig de geschiedenis van MEZERAÏ is, en met hoe vele vooringenomenheid die schrijver zijne verhalen besmet had. — 4.º *Abrégé etc.* (*Beknopte Geschiedenis van Frankrijk*), 9 dl.ⁿ in 12.mo., in 1751, in 12 dl.ⁿ herdrukt, met het vervolg door Pater D'ORIVAL, en in het Engelsch vertaald, in 5 dl.ⁿ in 8.vo — 5.º *Entretiens etc.* (*Gesprekken van CLEANDER en EUDOXIA*) over de Brieven aan den provinciaal, van PASCAL, 1694, in 12.º; in het Latijn, het Italiaansch, het Spaansch en het Engelsch vertaald, en beoordeeld door MATTHEUS PETIT-DIDIER, als Bisschop van *Mucra* overleden. Dit antwoord van DANIËL, hoewel vol goede redeneringen, bewees hoe moeilijk het was, de welsprekendheid en de scherts van PASCAL te bereiken; of liever, hoezeer een hekel-schrift, door deszelfs overeenstemming met de menschelijke boosaardigheid, bo-

ven de beste verdedigingschriften schijnt verheven te zijn. — 6.° Onderscheidene schriften over de geschillen van dien tijd, waarvan de meeste voorkomen in de verzameling zijner *Ouvrages philosophiques etc.* (*Wijsgeerige, godgeleerde verdedigende, en beoordeelende werken*), 1724, 3 dl.ⁿ in 4.to

DANIËL (PETRUS), advocaat van *Orléans*, hoofdschout van het tijdelijk gegregt, der abdij van *Saint-Benoît-sur-Loire*, overleed te *Parijs*, in 1603, in den onderdom van 73 jaren. Hij was een goede letterkundige, en verzamelde eene rijke bibliotheek van handschriften. Er bestaat van hem: 1.° eene *Uitgave* van het *Aulularia*, een dichtstuk verschillende van dat van *PLAUTUS*, hetwelk denzelfden titel draagt. — 2.° *Commentariën* van *SERVIUS* op *VIRGILIUS* enz. *PAULUS PETAU* en *JACOBUS BONGARS* kochten zijne bibliotheek, waarvan een gedeelte in het vervolg naar *Bern* en een ander naar het *Vatikaan* werd gevoerd.

DANIËL DE VOLTERRE. — Zie *VOLTERRE*.

DANIELE (FRANCISCUS), een geschiedschrijver en oudheidkundige, werd den 11 April 1740 te *Sint-Clemens*, bij *Caserta* in het koninkrijk *Na-*

pels geboren. Hij werd naar *Napels* gelokt, door den markgraaf *DOMINICUS CARRACCIOLO*, die hem tot officier van het secretariaat liet benoemen. Zijn werk *Codice federiciano*, die de geheele wetgeving van *FREDERIK II.* behelsde, verwierf hem zelfs alvorens nog in het licht te zijn gegeven, den post van koninklijk geschiedschrijver, waartoe hij in 1778 werd benoemd, en in 1782 werd hij zulks van de orde van *Malta*. De *Forche Caudine* en andere belangrijke werken, zijnen roem vermeerderd hebbende, werd hij in 1787, blijvend secretaris der beroemde akademie *Ercolanese*, in 1755, door koning *KARL III.* ingesteld, om aan de uitgave der ontdekkingen, te *Herculanium* en *Pompeïa* gedaan te arbeiden. *DANIELE* had grootelijks deel aan de prachtige uitgaven der geleerde akademie. Zijne werkzaamheden vermeerderden zijnen roem, en de akademie *la Cosentine*, die van *la Crusca*, der wetenschappen en schoone letteren van *Napels*, de koninklijke maatschappij van *Londen*, en de akademie van *Petersburg*, beijverden zich, om hem in haar midden optenemen. In 1799 werd hij van zijne waardigheden en posten beroofd, wijl hij de verdediging had op zich genomen van eenige vrienden, die de koning van

Napels om hunne deelname aan de republikeinsche omwenteling had willen straffen. Met standvastigheid verdroeg hij deze ongenade, die hem tot eene soort van behoeftebragt. Toen JOZEF NAPOLEON in 1806, den troon van *Napels* bekleedde, was DANIELE een der eerste mannen, welke hij begunstigde; hij verleende hem jaarwedden, benoemde hem tot bestuurder der koninklijke drukkerij, en bekleedde hem met andere waardigheden; doch hij had niet lang genot van die gunstbewijzen, reeds sedert lang ging hij gebukt; onder eene in die gewesten zeer gewone kwaal, door hen *Salsedine* genoemd, en die HORATIUS, onder den naam van *Morbus Campanus* te kennen geeft, welke men aan het voedsel van dat gewest toeschrijft, als zijnde met Vulkanische zouten bezwangerd. Hij was van gevoelen, dat de lucht van *St. Clemens*, zijne geboorteplaats, zijne gezondheid verbeteren zoude, en begaf zich derwaarts, maar daar zijne kwaal toenam; bezweek hij in de maand Augustus 1812. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Le Forche Caudine illustrate*, Caserta, 1778, in fol. met vijf platen, schoone uitgave, maar minder dan die, welke de schrijver er te *Napels*, in 1812 van in het licht heeft gegeven. — 2.° *Osservazioni sulla topo-*

tesia delle Forche Caudine; dit is eene verhandeling, in 1779, in het Dagblad van *Pisa* opgenomen, in welke DANIELE de ligging van *Fourches-Caudines* bepaalt, om den Heer LETIÈRE, die, in zijne *Storia dell' antica Suessola* het *Forche Caudine illustrate* gehekelde had. — 3.° *I regali sepoleri del duomo di Palermo, riconosciuti ed illustrati*, *Napels*, 1784. — 4.° *Moneti antiche di Capua*, *Napels*, 1802 (1803), in 4. to Men vindt in dit werk de beschrijving van achttien oude gedenkpenningen, gevolgd door eene verhandeling over de vereering van DIANA, van JUPITER, en andere Heidensche godheden. DANIELE was daarenboven de uitgever van verscheidene geleerde werken, welke hij met belangrijke voorreden verrijkte. JOZEF CASTALDI heeft eene *Vita di FRANCESCO DANIELE* in het licht gegeven, met zijn portret versierd.

DANIELS (N.), een kundig regtgeleerde, werd in 1750 te *Keulen* geboren. Na zijne dienst met roem aan de vierschaar bewezen te hebben, waarmede hij in 1776 begon, onderwees hij het Romeinsche regt, met zoo veel roem, dat hij, nog jong zijnde, de raadsman van den keurvorst van *Keulen* werd, wiens volkomen vertrouwen hij won. Zijn geboorteland

door de wapenen aan *Frankrijk* gebragt, deed zijne zedigheit hem onbekend blijven, tot dat *NAPOLEON* zijnen uitstekenden lof vernam; hem naar *Parijs* beriep, en hem tot advokaat-generaal van het hof van cassatie benoemde, welken post hij met even zoo vele kunde als rechtshapenheid vervulde. *DANIËLS* dong nooit naar posten of gunstbewijzen, en het was buiten zijn weten, dat hij eenige jaren later als procureur-generaal bij het hof van *Brussel* werd aangesteld. De gebeurtenissen van 1814 schorste hem in zijne bedieningen; maar zich ongaarne met staatkundige aangelegenheden inlatende, hield hij zich volkomen afgezonderd, tot dat de nieuwe koning der *Nederlanden* van hem kennis kreeg, en hem als eersten president der geregtelijke instellingen, met den titel van geheime raad aanstelde. Steeds aan zich zelve gelijk deed deze achtenswaardige overheidspersoon zijner bediening veel eer aan, welke hij met denzelfden roem en dezelfde rechtshapenheid bekleedde, als waarmede hij zich in zijne vroegere betrekkingen onderscheiden had. Hij is den 28 Maart 1827, in den ouderdom van 76 jaren, te *Brussel* overleden. Wij hebben van hem verscheidene *Memorien* en *Verhandelin-*

gen, betrekkelijk onderscheidene punten der regten: deze werken verdienen door de kundige nasporingen, en lichtverspreidende ophelderingen alle aanbeveling.

DANKS. — Zie DANKS.

DANNEMAYER (*MATTHEUS*), rector en deken der Universteit van *Freyburg* in *Brisgau*, en hoogleeraar der godgeleerdheid in die stad, ten tijde der hervormingen van *JOZEF II.*, werd te *Oepfingen*, in *Zwaben*, in 1741 geboren. In 1786 werd hij tot hoogleeraar der godgeleerdheid en kerkelijke geschiedenis te *Weenen* benoemd, ongetwijfeld wjl hij gevoelens was toegedaan, die met het stelsel des keizers strookten. Er bestaat van hem: 1.° *Introductio in historiam ecclesiae Christianae universam usibus academicis accommodata*, *Freyburg*, 1778, in 8.° — 2.° *Institutiones historiae ecclesiasticae: Novi Testamenti periodus prima a CHRISTO nato usque ad CONSTANTINUM*; *Freyburg*, 1783, in 8.° — 3.° *Institutiones historiae ecclesiasticae Novi Testamenti, pars prima et secunda*, *Weenen*, 1788, dit laatste werk behaalde den prijs, dien *JOZEF* had uitgelooft voor het beste werk over de Bijbelsche geschiedenis ten gebrui-

ke der scholen. Men prijst den stijl en de leerwijze van dit werk; intusschen moet men het volgens de grondbeginselen die keizer JOZEF wilde, dat men in dat tijdstip onderwees als verdacht beschouwen. DANNEMAYER is te Weenen den 8 Julij 1805 overleden.

DANNEVILLE (JACOBUS EUSTACHIUS, Heer van), advocaat bij het parlement van Normandyë, te Danneville, in het Bisdom van Coutances geboren; werd begrepen in de rollen van den *arrière ban* (*) van 1639. Men heeft van hem een werk ten titel voerende: *Inventaire etc. (Kort begrip der geschiedenis van Normandyë van JULIUS CAESAR tot HENDRIK VI.)*, Rouanen, 1646. Deze uitgave wordt zeer gezocht.

DANTE ALIGHIERI, een Italiaansch dichter, werd te Florence in 1265 geboren. Een levendige en vurige geest wikkelde hem in minnarijen, in de dichtkunde, en in de burgertwisten. Hij omhelsde de gibellijnsche partij, de vijandin van de Paussen, hetwelk hem onaangenaam maakte, bij BONIFACIUS VIII. en KAREL VAN VALOIS, den broeder van PHILIPPUS den Schoone, welken die opper-

priester naar Florence had gezonden, dat door verscheidene factiën beroerd werd, ten einde er de rust te herstellen. DANTE was een der eersten, die verjaagd werden, daarenboven werd zijn huis geslecht en zijne landerijen geplunderd. Hij begaf zich met zijne geheele familie naar Verona en deed er zich uit verbannen. ALBOIN DELLA SCALA, prins van Verona, beminde en achtte hem. Zijne ijdelheid en onvoorzigtigheid deden hem den invloed verliezen, welken hij genoot. Op eenen zekeren dag, dat hij zich in het paleis der SCALA's bevond, zeide hem een Heer, die verwonderd was, dat een hofnar door de hovelingen zeer geveleid werd: *Waarom wordt een geleerde en wijze man, zoo als gy, niet evenzeer gestreeld als deze dwaas?* DANTE antwoordde: *Het is, omdat iedereen zijns gelijke bemint.* Deze kwinkslag was de oorzaak zijner ongenade. Na een onrustig en zwerwend leven te hebben geleeden, overleed hij in armoede, in 1321 te Ravenna, werwaarts zijne woelzieke, en onlustwekkende inborst hem had doen verbannen. Onder de verschillende dichtstukken, welke hij ons heeft nagelaten, is het beroemd-

(*) Benaming van de leenmannen, die, in tijd van oorlog, tot bescherming van het koningrijk werden opgeroepen.

ste, zijn *Bljspel over de hel, het vagevuur en den hemel*, in drie bedrijven of verhalen verdeeld. De eerste uitgave van dit dichtstuk, is die van 1472, in fol.; maar de beste is van *Venetie*, 1757, 5 dl.ⁿ in 4.to met platen. Er komen in dit werk naauwkeurige denkbeelden, sterke schilderingen, vernuftige kwinkslagen, schitterende en zielroerende stukken voor: maar de vinding is eigenninnig, en de keuze der personen, welke in zijn tafereel voorkomen, met zeer weinig smaak en zonder verscheidenheid gedaan. Hij plaatst de losbandigste Heidenen in zijn *Elysium*, en in de eigenlijk gezegde Hel, menschen, dien men niets kon verwijten dan hem te mishagen. » Het is een huts-pot (*Salmigondis*), zegt een latere geleerde, bestaande in een mengelmoes van duivels en oude en nieuwere verdoemden, waaruit eene soort van verachting der gewijde leerstellingen van het Christendom voortspruit; ook heeft nooit een zelfs *ex professo* onchristelijke schrijver, meer dan DANTE door dit misbruik de godsdienst in een belagchelijk licht gesteld: welverre, dat die schrijver in zijn werk, de noodige waardigheid en deftigheid en het vereischte oordeel zou gebragt hebben, heeft hij het enkel onderscheiden door het

domste gesnap, de geesten der laagste volksklasse het meeste waardig." Men heeft van den Florentijnschen dichter onderscheidene andere werken, zoo in onrijm als in dichtmaat welke de Italianen nog tegenwoordig als eene der eerste bronnen van de schoonheid hunner taal beschouwen. Men kan niet ontkennen, dat dezelve in zijne gedichten gevonden wordt, doch er heerscht in het algemeen in dezelve een toon van onbetamelijkheid en kwaadaardige bedilzucht, die de regtschapene lieden walgt. Nog heeft men van hem *il Convivio*, Florence, 1480, in 8.vo, in onrijm 1723, in 4.to BOCCACIUS heeft het leven van DANTE in het licht gegeven, 1576, in 8.vo In 1744 heeft men te *Venetie* in 8.vo eene Verhandeling in het licht gegeven, welke men aan DANTE toeschrijft: *De Monarchia Mundi*, een werk dat nog het licht niet had gezien. De schrijver verheft zich tegen de Pausen, om de keizers te vleijen; maar de wijze, waarop hij over hunne onderlinge regten spreekt, doet genoegzaam zien, dat hij noch het eene noch het andere verstaat. Ofschoon DANTE ons enkel als dichter bekend is, zoo had hij toch nog andere talenten, hij bragt in 1289, door zijne overschrokkenheid veel tot de overwinning van den veldslag van *Lampaldius* toe, en hij

volbragt met roem veertien onderscheidene gezantschappen. Op den 24 Maart 1829, werd te *Florence* ter eere van DANTE, in de kerk van het *heilige Kruis*, een prachtig gedenkteeken opgericht. Hetzelve is het werk, van den beroemden beeldhouwer STEPHANUS RICCI, bij de Italianen grootelijks op prijs gesteld.

DANTE (JOANNES BAPTISTA), te *Perosa* geboren, een uitmuntend wiskunstenaar, bloeide omtrent het einde der 15.^e eeuw. Hij vond eene wijze uit, om kunstvlerken te vervaardigen, zoo volkomen geëvenredigd naar de zwaarte van zijn ligchaam, dat hij er zich van bediende, om te vliegen. De herhaalde proefnemingen, die hij er op het meer van *Trasimene* van deed, eindigden met een zeer treurig voorval. Hij wilde dat tooneel aan de stad *Perosa* geven, ten tijde, dat de plegtigheid van het huwelijk van BARTHOLOMEUS D'ALVIANA voltrokken werd. Hij verhief zich zeer hoog, en vloog over de stad; maar daar het ijzer, waarmede hij een zijner vleugels bestuurde, gebroken was, kon de even zoo vernuftige als vermete kunstenaar, de zwaarte van zijn ligchaam niet meer in evenwigt houden, viel op de *Lieve-VrouweKerk*, en brak een dijbeen. Door bekwame heelmeesters genezen zijnde,

onderwees hij later de wiskunde te *Venetie*, en overleed in den ouderdom van 40 jaren.

DANTE (PETRUS VINCENTIUS), te *Perosa*, uit de familie der RAINALDI's geboren, volgde de gedichten van DANTE ALIGHIERI zoowel na, dat men hem den naam van dien dichter gaf. Hij onderscheidde zich niet minder door zijne bekwaamheid, in de wis- en bouwkunde, als door de kieschheid zijner gedichten. Hij overleed in 1312, in eenen gevorderden ouderdom, na verscheidene werktuigen uitgevonden, en een *Commentarium op de Sphaer van SACROBOSCO* te hebben geschreven, *Perosa*, 1544. — Zijn zoon JULIUS DANTE, en zijne dochter THEODORA DANTE, verwierven ook eenen grooten roem, door hunne bekwaamheid in de bouwen wiskunde. Er bestaat van JULIUS: *De alluvionibus Tiberis*. THEODORA onderwees de wiskunde aan IGNATIUS DANTE, haren neef.

DANTE (VINCENTIUS), de zoon van JULIUS, te *Perosa* in 1530 geboren, was een bekwaam wiskunstenaar, en tevens een schilder en beeldhouwer. Zijn standbeeld van JULIUS III., is als een meesterstuk der kunst beschouwd. PHILIPPUS II., koning van *Spanje*, liet hem aanzienlijke jaarwedden aanbieden,

ten einde hem te bewegen, de schilderstukken van het *Escuriaal* te komen voltooijen; maar de gezondheid van DANTE was te zwak, om de geboortelucht te verlaten. Hij overleed te *Perosa*, in 1576. Er bestaat van hem: *Levensbeschrijvingen dergene, welke in de teekeningen der standbeelden hebben uitgemunt.*

DANTE (IGNATIUS of EGNA-SIO), een Dominikaner, broeder van den voorgaande, in de 16.e eeuw te *Perosa* geboren, wis- en bouwkunste-naar van den groot-herzog van *Toskanen*, COSMUS DE MEDICIS, die hem naar *Flo-rènce* beriep, en hem eene jaarwedde gaf, ten einde hij aldaar de wiskunde zoude onderwijzen. De groot-her-tog vereerde dikwerf zijne lessen met zijne tegenwoor-digheid. Na den dood van dien vorst onderwees hij de-zelfde wetenschap te *Bolog-na*. GREGORIUS XIII. gaf hem het bisdom *Alatri*. Hij overleed den 19 October 1586, na onderscheidene werken over de wiskunde in het Ita-liansch in het licht te heb-ben gegeven. Pater DANTE, is bij de sterrekundigen voor-namelijk bekend, als de eer-ste, die bij de nieuweren eenen astronomischen wijzer heeft doen vervaardigen, groot genoeg, om de nachtevenin-gen en zonnestanden te be-palen.

DANTECOURT (JOANNES BAP-TISTA), een bekwaam regu-lier, kanonik, der heilige GENOVEVA, in 1643 geboren, werd in 1694 pastoor van *Saint-Etienne-du-Mont*, te *Parijs* zijne geboortestad. Hij verliet die pastorij in 1710 en begaf zich naar de abdij van de heilige GENO-VEVA, waarin hij in 1718 over-leed. Er bestaan van hem: 1.º Twee *Factums*, over den voorrang zijner orde, boven de Benedictijnen in de Bour-gondische staten. — 2.º Een twistschrift, getiteld: *Dé-fense* etc. (*Verdediging der Kerk*) tegen het werk van den predikant CLAUDE, ten titel voerende: *Verdediging der Hervorming*.

DANTINE. — Zie ANTINE.

DANTON (GEORGE JACOBUS), den 28 October 1759, te *Ar-cis-sur-Aube* geboren, was tijdens de Fransche omwen-teling advokaat in den raad des konings; maar de wel-daden vergetende van den-genen van wien hij zijnen rang en zijne fortuin had be-komen, werd hij een zijner bloeddorstigste vijanden. De natuur scheen hem bestemd te hebben, om aan het hoofd der muiterijën te verschij-nen, en het gemeen te be-heerschen. Met eene buitengewone ligchaamssterkte begaafd, had hij eene reus-achtige gestalte, het aange-zigt door de kinderziekte

geschonden, eenen platten en omgebogen neus, dikke en vooruitstekende lippen, kleine maar vurige oogen, en eenen vermetelen blik. Met deze natuurlijke gesteldheid paarde hij eene grove stem, waarvan hij de openbare zalen deed weergalmen, en eene bewoording vol reusachtige beelden, en onstuimige verwijten, die den schrik in den geest dergenen bragt, welke dezelve niet kon overtuigen. Hij wist zeer wel, hoezeer hij tot de rol geschikt was, welke hij zich voorstelde te spelen, toen hij zeide: »De natuur heeft mij de tot de worstelingen geschikte vormen, en het scherpe gelaat der vrijheid geschonken.» Ook had MIRABEAU, die dergelijke personen noodig had, om het hof te verschrikken, en de instellingen, welke hij wilde omverwerpen, te schokken, de gelukkige hoedanigheden van DANTON wel dra opgemerkt, en bediende er zich van, volgens de uitdrukking van eenen gelijktijdigen schrijver, als van eenen smidsblaasbalk, om de hartstogten des volks te doen ontvlammen. Toen Parijs in distrikten werd verdeeld, werd DANTON tot voorzitter van dat der *Cordeliers* benoemd; van dien oogenblik af was dat gedeelte der hoofdstad de verzamelpplaats der overdrevenste mannen. Daar echter de distriktribune voor

alle burgers toegankelijk was, en er zich onder hen bevonden, die moeds genoeg bezaten, om de bedorvene leerstellingen van DANTON te bestrijden, bedacht hij, om zich enkel door mannen omringd te zien, die zijn stelsel toegedaan waren, de club der *Cordeliers* op te rigten, naast welke, die der Jacobijnen geheel uit gematigde en redelijke menschen scheen te zijn zamengesteld. Het distrikt had enkel de monarchale instellingen aangeraand; de nieuwe club vond zulks al te gematigd, en ondernam zelfs de grondslagen der maatschappij te ondermijnen. Daar DANTON enkel mannen zocht, die zijne regeringslooze ontwerpen konden bevorderen, zoo nam hij MARAT onder zijne bescherming, wiens dagblad zoo veel toebragt, om het gemeen te bederven, stelde hem in veiligheid tegen de vervolgingen der regtbanken, en bediende zich van hem, om de oproerige bewegingen te verwekken, en de aanklagten te verspreiden, welke hij voor zijne ontwerpen nuttig achtte (Zie MARAT). Niet tevreden de wanorde en den opstand voor de tribune te prediken, hield DANTON, dien men als een' waren koning der visch- en groenwijven kon beschouwen, op de straten en openbare pleinen redevoeringen voor het gemeen, vermaakte het-

zelve door lompe scherts, en boezemde hetzelfde meestal die woede in, waarvan het kort daarna het verschrikkelijke tooneel leverde. Het was echter niet uit overtuiging of wijsbegeerte, dat DANTON met zoo veel vuur de zaak der omwenteling diende; het was niet het *geluk des volks*, dat zijnen ijver bezieldde; in de algemeene verwoesting had hij enkel een middel gezien, om zijne fortuin te maken, en deze eenige beweegreden gaf voedsel aan zijnen ijver. Hij hield zijne ontwerpen te dien opzichte zelfs niet verborgen. » Jongeling, zeide hij eens tot eenen bekenden persoon, kom met ons arbeiden; wanneer gij uwe fortuin zult gemaakt hebben, kunt gij meer op uw gemak, de partij omhelzen, welke u het beste zal passen." Ondanks de opgewondenheid van dezen demagoog, scheen de magtgevende vergadering hem echter niet te vreezen, daar zij hem als eenen bezetene beschouwde, dien men in zijne eigene woede moest doen omkomen; maar toen zij hem bij de vlugt van LODEWIJK XVI. zich aan het hoofd der muitelingen van het *Veld van MARS* zag stellen, die de Vergadering wilden noodzaken, dien vorst in staat van beschuldiging te stellen, nam zij een besluit te zijner gevangenneming. Ten spijt echter van dit besluit en der

om schulden tegen hem gerigte vervolgingen, had hij de stoutheid om zich naar de verkiezingen te begeven, en er de stemmen door kuisperijën te zijnen gunste te brengen. Een deurwaarder DAMIENS genaamd, die hem had willen aanhouden, werd zelf bijna door het gemeen doodgeslagen, om hem te straffen de *nationale Souvereiniteit* aldus geschonden te hebben. DANTON, die door het tegen hem uitgevaardigde *vonnis van arrest* van alle bedieningen was uitgesloten, werd door de gunst der menigte ondersteund, tot substituut van den procureur der gemeente van *Parijs* benoemd, en zulks ondanks de constitutie en de magtgevende vergadering zelve, welker gezag door deze benoeming beledigd was. Daar de Constitutionele raden van LODEWIJK XVI. op dit volkshoofd niet hadden kunnen zegevieren, zoo wilden zij met hem onderhandelen en hem omkoopen; maar wijl DANTON hunne aanbiedingen niet voordeelig genoeg vond, zoo wilde hij niet onderhandelen, en hij had de onbeschaamdheid van aan de gemeente te zeggen, dat hij hun zijne diensten enkel geweigerd had wijl zij dezelve op eenen prijs beneden zijne aanspraak gesteld hadden. Men is echter van gevoelen, dat hij van het hof aanzienlijke sommen

ontving, welke hij besteedde, om voor hetzelfde nieuwe vijanden te verwekken. Om alle vermoedens te doen verdwijnen, toonde hij zich des te meer verbitterd tegen de koninklijke waardigheid, aan welke hij weldra den verschrikkelijksten slag moest toebrengen. In de eerste dagen der maand Augustus, had PÉTION, maire van *Parijs*, in het gebouw der *Cordeliers*, die bende van struikrovers gehuisvest, onder den naam van *Marseillanen* (*Marseillais*) bekend; die *Frankrijk* waren doorgetrokken, uitroepende, dat zij naar *Parijs* gingen, om den koning te dooden; hij beval dezelve aan DANTON aan, die zeker waardig was, hun beschermer te zijn. DANTON onthaalde hen luisterrijk, gaf hun talrijke hulpbenden, en beraamde met hen den aanval der *Tuilleries*, die den 10 Augustus ten uitvoer werd gebracht. Na deze noodlottige gebeurtenis, benoemde de wetgevende vergadering, die alle besluiten uitvaardigde, welke men van haar vorderde, DANTON tot minister van justitie. Daar ROBESPIERRE nog niet op het tooneel durfde verschijnen, was DANTON de eenige in wien de opperste magt berustte; hij begon met de *barrières* van *Parijs* te doen sluiten, en beval die huisbezoeken, die al de gevangenen weldra met on-

gelukkige slagtoffers volpropten. Het was alstoen dat die eerlooze regtbank, onder den naam van *Salut public* (*algemeene welzijn*) bekend, werd ingesteld; de leden waaruit dezelve bestond, werden uit de club der *Cordeliers* genomen, en de bloedigste regtsplegingen begonnen. Zij werden weldra verschrikkelijker, toen op den morgen van den 2 September het berigt te *Parijs* aankwam van den inval der Pruisen op het Fransche grondgebied, met twee broeders des konings, en een aantal uitgewekenen vergezeld. Er verspreidde zich eene hevige beweging in de hoofdstad. Na eene lange beraadslaging met de leden der Commissie van het algemeene welzijn, beval DANTON, dat men den gevangenen al datgene zou ontnemen, wat te hunner verdediging zou kunnen dienen, zij die om schulden in verzekerde bewaring waren genomen, en eenige andere personen, die het geluk hadden, van aan die gruwelijke dwingelanden belang in te boezemen, werden in vrijheid gesteld; daarop begaf hij zich naar de balie der nationale vergadering, om er verslag te geven van den voortgang des vijands; hij wilde, dat de vergadering eene algemeene wapening zoude bevelen, dat men de alarmklok luide, en dat alle bur-

gers, in staat om de wapenen te dragen, bevel ontvingen, om zich naar het *Veld van MARS* te begeven, om zich in krijgsbenden te vormen, en dadelijk tegen de *dwingelunden en hunne gewapende huurlingen* op te trekken. De afgevaardigde *VERGNIAUX*, van zijnen kant de bedreigingen van den hertog van *Brunswijk*; herinnerende, veranderde het verzoek van den minister van justitie in eene *motie*, die eenpariglijk werd aangenomen. Zoodra het besluit publiek gemaakt werd, verspreidde zich de verslagenheid in de geheele hoofdstad, en de verschrikking rees ten top, toen de sombere klank der alarmklok, en het gedruisch van den algemeenen marschslag in al de wijken weergalmden; het woedende gemeen doorliep de straten, te wapen roepende tegen al degene, die in deszelfs dolle woede niet schenen te deelen; de zendingen der clubs en der commissie van algemeene welzijn, riepen openlijk uit, dat, alvorens tegen den vijand op te rukken, men eerst de binnenslandsche *booswichten* moest uitroeijen; door die woorden de gevangenen aanduidende, waarvan zij zich wilden ontdoen. Die ongelukkige slagtoffers smeekten, den beambte, met hun toezigt belast, hun leven te redden. Deze

ambtenaar begaf zich naar het hôtél der marine, alwaar de ministers vergaderd waren, wendde zich het eerst tot *DANTON*, hem het gevaar voorstellende, hetwelk de gevangenen bedreigde, en hem voorstellende, dat in zijne hoedanigheid van minister van justitie, hij hen aan de woede der menigte behoorde te ontweldigen: » *DANTON*, zegt *Mevrouw ROLAND* in hare *Memoriën*, door het onaangename voorstel van den ambtenaar gestoord, riep met zijne bulkende stem, en eene naar de uitdrukking geëvenredigde gebaarde uit: Ik sch.. in de gevangenen; er worde van hen wat wil; en zeer knorrig verwijderde hij zich." De Heer A.... voorzitter der regtbank te *Versailles*, kwam hem ook vruchteloos vragen, om de personen te redden, die naar het hooger geregtshof van *Orleans* gezonden waren, en die naar *Versailles* waren vervoerd: » Wat gaat u zulks aan? antwoordde hem de woeste minister; vervul uwen plicht, en bemoei u niet met die zaak: het volk eischt wraak." Dezelve werd op eene wreede wijze vervuld; de poorten der gevangnissen werden ingeloopt, en men begon de gruwelijke moordtooneelen van September. *DANTON* voorzag van zijne tweede onderteekening de hatelijke

circulaire, welke de Departementen rondliep, en die de *patriotten* uitnoodigde, om de moordtooneelen van *Parijs* na te volgen; het bloed vloeide met stroomen in alle gewesten, en de verschrikking deed alle zielen ijzen. In bijna al de Departementen, en vooral te *Parijs*, werden al de openbare ambten door woestelingen waargenomen. DANTON, door de kiezers van *Parijs* tot afgevaardigde benoemd, verliet het ministerie om in de Conventie zitting te gaan nemen, in de hoop van op die vergadering denzelfden invloed te verwerven, dien hij op het gemeen en in de clubs had. Maar die moordtooneelen, waarvan hij de bewerker was geweest, en zijne groote magt, moesten tegen hem den haat der eene, en de afgunst der anderen opwekken. ROBESPIERRE, die reeds een aantal voorstanders telde, kon zonder spijt de groote volksgunst van DANTON niet aanzien, en vreezende, dat hij als zijns gelijke in de conventie mogt optreden, beraamde hij zijnen ondergang. DANTON scheen intusschen zijne demagogische woede eenen oogenblik te bedaren; reeds bij de eerste zitting der conventie, vraagde hij, dat alle eigendommen door een plegtig besluit mogten gewaarborgd worden, zeggende dat men moest

vreezen, door eene al te gestrengte toepassing der grondbeginselen de vrijheid hatelijk te maken. Wjl hij daarenboven de zaak der omwenteling enkel omhelsd had, om zijne fortuin te maken, en zich reeds zeer rijk bevindende, dacht hij wellicht, dat de misdaad nutteloos geworden was, zoodra hij het doel bereikt had, hetwelk hij zich had voorgesteld. ROLAND, zijn ambtgenoot in het ministerie, wilde zich bij het volk aange naam maken, door te bewijzen, dat hij geen deel had genomen aan de verkwistingen, welke ten gevolge der laatste gebeurtenissen hadden plaats gehad, legde zijne rekeningen af, en liet de stukken aan de hoeken der straten aanplakken; DANTON, aan wien het zeer moeilijk zou zijn gevallen, zijne belangeloosheid te bewijzen, beweerde, dat de ministers *solidair*, en enkel op eene collective wijze rekening verschuldigd waren; deze leer, door alle ambtenaren toegejuicht, had de overhand, en ROLAND moest onderdoen. Tijdens het proces van LOUWIEK XVI., hervatte DANTON zijne geheele woestheid; hij stemde voor zijnen dood, maar het was geen vonnis, hetwelk hij wilde uitspreken; een zijner bekenden hem eens voorstellende, dat de conventie onregt handelde, dien vorst te vonnissen, antwoord-

de hij: » Gij hebt gelijk, wij zullen hem ook niet vonnissen, maar wij zullen hem dooden." Intusschen ondervond hij, ondanks deze misdaad en zijne vermetelheid, hevige onrust, bij het gezigt der verdeeldheden, die de nieuwe republiek schokten; hij voorzag verschrikkelijke gebeurtenissen, en vreesde onder dezelve te zullen bezwijken. » Het metaal kookt, zeide hij, maar het standbeeld der vrijheid is nog niet gegoten, indien gij het fornuis niet bewaakt, zult gij alle verbrand worden." Hij werd met LA CROIX (zie dat artikel) naar België gezonden, om de veldheeren te bewaken en het land tot de omwenteling voortebereiden; zijne vijanden maakten gebruik van zijne afwezigheid, om zijnen ondergang te bewerken; hij werd door MARAT op eene hevige wijze van verkwistingen beschuldigd. Na zijne terugkomst behandelde DANTON hem met minachting en bragt zijne overige beschuldigers tot zwijgen; maar hij kon den indruk, welken deze beschuldigingen hadden gemaakt, niet geheel uitwischen, en onderscheidene zijner gunstelingen verlieten zijne partij, om onafhankelijke factiën te vormen. Daar het leger bij Aken eene aanmerkelijke nederlaag had ondergaan, koos DANTON nog tot verdedigings-

middel de verschrikking, en de ligtingen in massa. Ont de moordtooneelen van September te voltoojen, liet hij door CHAUMETTE, die hem getrouw was gebleven, de oprigting eener revolutionnaire regtbank vragen. Eenigen tijd voor de omwenteling van den 31 Mei 1793, gevoelde DANTON zijne ongerustheid vermeerderen, en was besluiteloos ten opzichte van de partij, welke hij te kiezen had. Indien hij van den eenen kant verschrokken was door de groote volksgunst van ROBESPIERRE, vreesde hij van den anderen kant niet minder, de vorderingen der gematigde republikeinen, die wilden, dat men de bewerkers der moorden van September gestrengelijk zoude straffen; maar, daar hij door eene verandering van stelsel zijnen invloed vreesde te verliezen, bleef hij zijner eerste partij getrouw. Zonder gevolg, riep hij de wraak der wet tegen HENRIOT in, die de conventie beleedigde en dezelve wilde onthinden (zie HENRIOT). Na de vogelvrij-verklaring van de partij der Girondijnen, vroegde DANTON, dat men de commissie van algemeene welzijn, in een provisioneel bestuur veranderde. DANTON trachtte op nieuw de wellwillendheid der menigte te verwerven. Hij eischte al de wetten van het *Maximum*,

en vooral die van de belastingen op de granen. De vergaderingen der sectien van *Parijs* waren ledig; de verschrikking had er alle voorzigtige mannen uit verwijderd, en de behoefte, om te werken, hield de werkzame volksklasse terug. DANTON bragt een besluit teweeg, die eene schadeloosstelling van veertig stuivers (omtrent een gulden) aan al de burgers toestond, die zich naar de vergadering der sectie zouden begeven: van dien oogenblik af, werden dezelve overstromd door een graauw, aan welke het loon alles deed zeggen en uitvoeren, wat men wilde. Het was alstoen, dat men met nadruk vraagde, dat DANTON, tot lid der commissie van algemeene welzijn werd aangenomen, hetwelk hij aannam, na zulks eerst geweigerd te hebben. Hij verhiel zich met kracht tegen de feesten der *Rede*, welke CHAUMETTE, zijn vijand geworden, in den schoot der vergadering met de overige afvallige *Cordeliers* vierde. » Wanneer, riep hij uit, zullen wij die *Maskaraden* doen ophouden? Wij hebben het bijgeloof niet willen vernietigen, om de godverzaking op te rigten.» ROBESPIERRE, die voor deze partij beducht was, vereenigde zich met DANTON, om de instellers van de feesten der rede te doen vallen, die

weldra op het schavot sneefden; maar deze verstandhouding werd weldra verbroken, en die beide mededingers, door hun gemeenschappelijk gevaar vereenigd, gevoelden hunne afgunst en hunnen haat herleven toen het gevaar voorbij was. De willekeurigheid van ROBESPIERRE had *Frankrijk* weder in rouw gedompeld. CAMILLUS DESMOULINS, de vriend van DANTON, had in een schotschrift *le vieux Cordelier* genaamd, de maatregelen, welke men toenmaals nam, met die van TIBERIUS durven vergelijken. ROBESPIERRE was zeer gebelgd over deze vergelijking, en gaf den schrijver aan de wraak zijner partij over. DANTON belastte zich met de verdediging van DESMOULINS, ook wilde hij FABRE D' EGLANTINE, zijnen geheimen tradsheer, van ontrouw in het bedienen van zijnen post beschuldigd, beschermen; maar hij kon hem niet redden, en dit mislukken moest hem leeren, wat hij voor zich zelve te vreeszen had. Degene, die de gevolgen eener hardnekkige worsteling tusschen die beide hoofden der republiek vreesden, trachten hen, bij eenen maaltijd te verzoenen. DANTON het woord tot ROBESPIERRE rigtende; zeide hem: » Het is billijk de koningsgezinden te onderdrukken; maar men moet

den onschuldige niet met den schuldige verwarren, en wij moeten enkel slagen toebrengen, die voor de republiek nuttig zijn. — En wie heeft u gezegd, her-nam ROBESPIERRE het hoofd rimpelende, dat men eenen onschuldige heeft doen omkomen? Aan deze woorden, en aan de gebaarden, die dezelve vergezelden, begreep DANTON geheel en al de gedachten van ROBESPIERRE, en zeide in het uitgaan: » Men moet zich doen gelden, er is geenen oogeblik te verliezen.” en desniettegenstaande was hij besluiteloos in plaats van met vaardigheid en nadruk te werk te gaan. Toen WATERMANN, zijn voornaamste zaakvoerder, bij hem aandrang, om te slaan en hem hulp beloofde, stelde hij zich te vreden met te antwoorden: » Ik durf niet.” ROBESPIERRE had van zijnen kant alle maatregelen genomen, en de reus, die met behulp van eenige struikroovers den troon had doen instorten, werd in den nacht van den 31 Maart 1794 in zijn bed gearresteerd, zonder dat hij den minsten tegenstand bood. LACROIX, zijn vriend, onderging hetzelfde lot, en zij werden beide in de gevangenissen van het *Luxembourg* geworpen. De talrijke gevangenen, die zich in hetzelfde

bevonden, kwamen toelopen, om hem te zien; DANTON grootte hen beleefdlijk en zeide hun: » Mijne Heeren ik had de hoop u wel-dra deze plaats te doen verlaten; maar nu bevind ik er mij zelf in met u, en ik weet niet hoe zulks nog eindigen zal.” Daar eenige afgevaardigden bij de Conventie tegen zijne gevangenneming hadden durven reclameren, zoo verscheen ROBESPIERRE voor de tribune, en vraagde met eene minachtende laatdunkendheid: » wie degene waren, die de partij van den zamenzweerder, van den onzedelijken man, met wiens misdaden het volk eindelijk bekend zoude worden, durfden op zich nemen.” DANTON en LACROIX werden elk afzonderlijk geplaatst, doch in twee kamers, die zoo nabij elkander waren, dat zij met elkander konden spreken. LACROIX verweet aan DANTON zijne zorgeloosheid. Hij had ook in de daad enkel zwakheid en lachhartigheid ten opzichte van ROBESPIERRE aan den dag gelegd. Vier dagen daarna werden zij voor de revolutionnaire regtbank gebracht, alwaar zij zich naauwelijks verwaardigden, om op de vragen van den voorzitter te antwoorden, zich vermakende, om gedurende de verhandelingen, met balletjes van broodkruim te rol-

len, waarmede zij naar den neus der regters mikten. DANTON zeide hun: » Mijne persoon zal weldra in het niet zijn, maar mijn naam is reeds in de nakomelingschap." De regtbank, door zulk eene vermetelheid verschrikt, raadpleegde de Commissiën van het bestuur, die bevalen, hen zonder verdere debatten te veroordeelen. Dit besluit bragt DANTON tot de grootste woede, hij barstte uit in verwenschingen tegen zijne moordenaars. Met zijnen vriend in de kamer der veroordeelden gebragt, riep hij uit, dezelve binnen tredende: » Ik ben het, die deze eerlooze regtbank heb doen instellen; ik vraag er vergiffenis voor aan God en aan de menschen; ik laet alles in een walgelijk slijk achter; geen hunner verstaat de kunst om te regeren, daarenboven zijn het alle broeders KAIN; BRISSOT zou mij zoowel hebben doen guillotineren als ROBESPIERRE." Het gezigt van het schavot deed zijne onverschrokkenheid niet bezwijken; hij beklom hetzelve met eenen fieren tred. Alvorens te sterven, scheen hij echter, bij de herinnering zijner vrouw, eenen oogenblik bewogen te zijn: » Ach! mijne welbeminde! ach mijne vrouw! riep hij uit, ik zal u dus niet weder zien?" Doch eensklaps van toon

veranderende, zeide hij: » Kom aan, DANTON, geene zwakheid." Zich daarop met drift onder het noodlottige mes bukkende, zeide hij tot den beul: » Toon mijn hoofd, aan het volk, hetzelve is zulks wel waardig." Hij werd den 5 April 1794, ter dood gebragt.

DANVILLE — Zie ANVILLE.

DANZ, of DANTZ (JOANNES ANDREAS), een Luthersche Godgeleerde, in 1654, te *Sonthausen* bij *Gotha* geboren, reisde door *Holland* en *Engeland*. Hij vestigde zich te *Jena*, alwaar hij eerst hoogleeraar in de Oostersche talen en daarna in de Godgeleerdheid werd. Door zijne lessen verwierf hij roem en overleed in 1727 aan eenen aanval van beroerte. Er bestaat van hem: 1.° *Hebreeuwse en Chaldeeuwse spraakkunsten*. — 2.° *Sinceritas sacrae scripturae veteris Testamenti triumphans*, *Jena*, 1713, id 4. to — 3.° *Vertalingen* van verscheidene stukken der rabbiën. — 4.° *Verscheidene verhandelingen*, in het *The-saurus philologicus* gedrukt.

DAPHNÉ, eene dochter van de rivier *Peneus*, vruchteloos door *APOLLO* bemind, werd in eenen laurierboom herschapen.

DAPHNIS, een jonge Si-

tiliaansche herder, aan wien men de uitvinding der *herderszangen* toeschrijft, en zoon van MERCURIUS, beminde eene Nimf, en huwde met dezelve. De beide echtgenooten verkregen van den Hemel, dat degene, die het eerst de huwelijks-trouw zoude schenden, blind zoude worden. DAPHNIS, zijnen eed vergeten, en zich aan eene andere Nimf verbonden hebbende, werd oogenblikkelijk van het gezigt beroofd.

DAPHNOMELUS (EUSTACHIUS), Landvoogd van *Accon*, voor keizer BASILIUS. IBATZES, een Bulgaar aan de koninklijke familie verwant, sloeg in 1017 aan het muiten. Deze opstand veroorzaakte den keizer veel onrust; DAPHNOMELUS stelde dien vorst gerust, en beloofde hem het hoofd der muitelingen te zullen leveren. Hetwelk hij op eene lafhartige en trouweloze wijze ten uitvoer bragt, in eene Conferentie, welke hij op den feestdag der Hemelvaart van MARIA vraagde, op welken dag hij wist, dat IBATZES, geheel in godvruchtige oefeningen verzonken, niets kwaads vermoedde. BASILIUS beloonde niettemin deze lafhartigheid, door aan den uitvoerder derzelve al de goederen, van den al te vertrouwenden Bulgaarte geven.

DAPPER (OLIVIER of OLFFERT), een geneesheer van *Amsterdam* in 1690 overleden, zonder, zegt men eene godsdienst beleden te hebben, heeft zich door zijnen veelvuldigen letterarbeid algemeen bekend gemaakt. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Beschrijving van Syrië en Palestina*, *Amsterdam*, 1677, — 2.° *van Morea en de eilanden*, 1688, — 3.° *van de Afrikaansche gewesten*, 1676 — 4.° *van Sina*, 1670, — 5.° *van de eilanden in den Archipel*, 1688. — 6.° *van Azië en Arabië*, 1680. Al deze werken zijn slechts eene compilatie van andere reisbeschrijvingen, doch die vrij naauwkeurig is uitgevoerd. DAPPER had de landen nooit gezien welke hij beschreef, hij doorkruiste de wereld uit het binnenste zijner schrijfkamer, maar hij bezat een schrander onderscheidingsvermogen. Hij heeft zich niet minder beroemd gemaakt door zijne *Historische beschrijving der stad Amsterdam*, die in 1664, in folio en dus al zijn eerste werk met eene menigte fraaije platen in het licht verscheen; welke beschrijving na die van DOMEPLAAR en COMMELYN voor de beste en volledigste wordt gehouden.

DARCY. — Zie CARRY.

DARDANUS, zoon van **JUPITER** en van **ELECTRA**, de vlugt naar *Phrygië* bij koning **TEUCER** genomen hebbende, trad met eene zijner dochters in den echt. De schoonvader en schoonzoon regeerden te zamen met eene groote eendragt, en legden de eerste grondslagen der stad *Troje*, omtrent het jaar 1480 vóór J. C.

DARES PHRYGIUS, een Trojaansche priester, door **HOMERUS** gevierd, beschreef de *Geschiedenis van den oorlog van Troje* in het Grieksch, welke men nog ten tijde van **ELIENUS** zag. Deze geschiedenis is verloren geraakt. Die, welke nog onder zijn naam doorgaat, is een ondergeschoven werk. Hetzelve verscheen voor de eerste maal te *Milane* in 1477 in 4.to in het licht. Mevrouw **DACIER** heeft er in 1684, eene uitgave in 4.to ten gebruike van den Dauphin van geleverd. Er bestaat eene andere uitgave van te *Amsterdam*, 1702, 2 dl.ⁿ in 8.vo

DARET (PETRUS), een graveur met het steek-ijzer werd te *Pontoise* in 1610 geboren. Om zich te volmaken in de kunst, tot welke een bijzondere smaak hem medesleepte, ging hij eenigen tijd te *Rome* vertoeven. In zijn vaderland teruggekeerd, graveerde hij gezamenlijk met **LODEWIK BOISSEVIN** een

aantal portretten der beroemdste mannen van de 16.^e en het begin der 17.^e eeuw. Deze verzameling kwam in 1652 — 1656 in 1 dl. in 4.to onder den titel van *Tableaux historiques (Geschiedkundige tafereelen)* in het licht. **DARET** graveerde vervolgens de platen voor het werk van **GOMBERVILLE**, *La doctrine des mœurs* genaamd. Hij schreef een *leven van RAPHAËL* uit het Italiaansch vertaald, *Parijs*, 1651, 1 dl. in 12.mo Hij handelt er in over den oorsprong van het graveren in koper. Deze kunstenaar overleed te *Dax* in 1675.

DARGONE. — Zie **ARGONNE**.

DARIUS, bijgenaamd *de Meder*, is, volgens sommigen, dezelfde als **CYAXARES II.**, zoon van **ASTYAGES**, en moederlijke oom van **CYRUS**. Het was onder dezen vorst, dat **DANIËL** het gezigt der *zeventig weken* had, na verloop van welke J. C. moest ter dood gebracht worden (Zie **DANIËL**). **DARIUS** overleed te *Babylon*, in 348 vóór J. C.

DARIUS I., koning van *Perzië*, zoon van **HYSTASPES**, trad in de zamenzwering tegen den valschen **SMERDIS**, overweldiger van den Perzischen troon. Hij werd in het jaar 522 vóór J. C. door de list van zijn schildknaap in deszelfs plaats ge-

steld. De zeven zamengezworenen, zegt men, overeen gekomen zijnde, de kroon aandengenen te geven, wiens paard het eerst zoude runniken, zoo verschaft eene list, van den schildknaap van DARIUS hem dezelve. Het begin van zijn bestuur werd gekenmerkt door de wederopbouw van den tempel van *Jeruzalem*. Daar de Joden hem het edikt hadden medegedeeld, hetwelk CYRUS te hunnen gunste had uitgevaardigd, werd zulks door DARIUS niet alleen bevestigd, maar hij gaf hun daarenboven nog groote sommen gelds, en de tot de offeranden noodige zaken. Eenige jaren daarna ging DARIUS *Babylon* belegeren, dat tegen hem was opgestaan. Om hunnen voorraad langer te doen strekken, roeiden de Babyloniërs alle nuttelooze monden uit. Deze barbaarschheid redde hunne stad niet. Dezelve werd, na eene belegering van 20 maanden, door het beleid van ZOPYRUS, een dergenen welke met DARIUS, tegen SMERDIS hadden zamengespannen. Nadat deze hoveling zich het ligchaam geheel verminkt had, vlugtte hij, onder voorwendsel, van wraak te nemen op zijnen vorst, welke hij voorgaf, hem aldus mishandeld te hebben, binnen *Babylon*, maar eigenlijk om hem de stad overteleveren. De in-

neming van *Babylon*, werd in het jaar 514 vóór J. C. gevolgd door den oorlog, tegen de Scythen. Het waarschijnlijke voorwendsel van dien oorlog was de inval, dien dat volk oudtijds in *Azië* had gedaan; de ware oorzaak was de eerezucht des vorsten. Hij brandde van verlangen, om zich te gaan onderscheiden. CEBASES, een door zijnen rang en zijnen ouderdom eerwaardig man, welke drie zonen in de legerbenden van DARIUS had, verzocht hem er een bij zich te mogen behouden. — *Een enkele is voor u niet genoeg*, antwoordde hem die wreede vorst, *behoud dezelve alle drie*; en oogenblikkelijk liet hij dezelve ter dood brengen. Dergelijke barbaarschheden blijven zelden ongestraft van dengenen, die alleen in staat is, om de trotschheid en dolle woede der koningen te vernederen. DARIUS verloor zijn leger in de uitgestrekte woestijnen, waar in de Scythen hem door geveinsde vlugten lokten. ~~Vruchteloos pogingen tegen dat volk aangewend hebben de~~, wendde hij zijne wapenen tegen de Indianen; hij overrompelde hen, en maakte zich meester van hun land. De oorlog barstte kort daarna los, tusschen de Perzers en de Grieken: de brand van *Sardes*, en het aandeel, hetwelk de Athe-

niers er aan hadden, waren er de oorzaak van. DARIUS door wraakzucht bezielt, béval aan een' zijner officieren hem dagelijks voor den maaltijd te zeggen. *Heer, denk aan de Atheners.* Hij belaste MARDONIUS, zijnen schoonzoon, met het bével over de legerbenden; MARDONIUS, die meer geschikt was, om den hoveling te spelen, dan om als veldheer op te treden, werd, tegen de Thraciërs strijdende, geslagen, en zijne legerbenden in de pan gehakt. DARIUS liet eene nog aanzienlijker legerbende, dan de eerste vertrekken, dezelve werd in het jaar 490 vóór J. C. door tien duizend Atheners bij *Marathon* geheel verslagen. De Atheensche veldheer had zijne kleine schaar niet zoodra geregeld, of zijne soldaten vielen als woedende leeuwen op de Perzers aan. Twee honderd duizend werden er gedood of gevangen genomen, zegt de in de opgave van het getal van manschappen steeds overdrevene geschiedenis. DARIUS door dit verlies levendig getroffen, maar in zijne nederlagen de voorzienigheid niet erkennende, die de groote Mogendheden door kleine middelen vernedert, besloot, om in persoon het bevel te gaan voeren, en vaardigde door zijn geheele rijk het bevel uit, om zich tot dezen togt te

wapenen. Hij overleed alvorens zijn ontwerp ten uitvoer te hebben gebragt, in het jaar 486 vóór J. C. DARIUS was op middelen bedacht, om den koophandel te doen bloeijen, en SEYLAX DE CARYANDES, een beroemd schipper, vorschte, volgens deszelfs bevelen, den loop van den *Indus* en de zeeën na, welke zich van den mond van die rivier tot aan den *Perzischen zeeboezem* uitstrekten; ook liet hij gouden en zilveren munten, *Dariussen* genaamd, slaan. Eenige schrijvers, onder anderen DON CALMET, meenen, dat deze vorst de ASUERUS der H. Schrift is.

DARIUS *Nothus*, dat is *bastuurd*, vóór zijne komst tot den troon OCHUS genaamd, negende koning van *Perzië*, uit eene minnaresse van ARTAXERXES-LONGIMANUS geboren, was hij het leven van zijnen broeder satrapes van *Hyr-canië*; hij maakte zich meester van den Perzischen troon, na den dood van XERXES II. door SOGDIANUS, in het jaar 423 vóór J. C. vermoord. Hij huwde met PARISATIS, zijne zuster, eene wreede prinses, bij welke hij ARSACES; of ARTAXERXES-MENEMON, die hem opvolgde, AMESTRIS, CYRUS den jonge, enz. verwekte. Hij voerde door zijne veldheeren en zijnen zoon CYRUS, met roem onderscheidene oorlogen, en

overleed in het jaar 405 vóór J. C. Men zegt, dat toen ARSACES hem eenen oogenblik voor zijn overlijden vraagde: » welke de regel van zijn gedrag was geweest, gedurende zijne regering, ten einde hem te kunnen navolgen: » de stervende vorst hem zou geantwoord hebben: » Dezelve heeft daarin bestaan van altijd te doen, hetgene, wat de regtvaardigheid en de Godsdienst van mij eischen. » Ofschoon men de vorsten moet gelukkig achten, die op hun sterfbed zulk eene getuigenis van zich zelve kunnen afleggen, is deze bijzonderheid echter zeer in twijfel getrokken, want men beschuldigt DARIUS NOTHUS van wreedheden, welke met de grondbeginselen van *regtvaardigheid* en *godsdienst* volstrekt niet strooken: hij liet zijne beide natuurlijke broeders SOGDIANUS en ARSITUS, welke tegen hem opstand verwekt hadden, in asch versmachten, welke straf door hem uitgevonden was. Hij veroordeelde tot dezelfde straf en om dezelfde redenen, twee satrapen ARTYPHIUS en PISSUTHNES genaamd.

DARIUS CODOMANNUS, twaalfde en laatste koning van *Perzië*, stamde van DARIUS NOTHUS af, en was de zoon van ARSAMES en SYSGAMBIS. De gesnedene BA-

GOAS meende te regeren onder den naam van den nieuwen koning, aan wien hij de kroon had bezorgd; maar zijne hoop werd verijdeld. Deze misnoegde booswicht, maakte zich reeds gereed, om hem te doen sneven, toen DARIUS in het jaar 336 vóór J. C. hem zelve het vergif deed inzwelgen, hetwelk hij voor hem bereid had. Het was omtrent dien tijd, dat ALEXANDER zijne veroveringen begon, en dat *Klein-Azië* zich aan den Macedonischen overwinnaar had overgegeven. DARIUS was van gevoelen in persoon tegen ALEXANDER te moeten optrekken. Hij naderde met een leger van 600,000 man tot in *Syrië*, de pracht van XERXES vernieuwende, en met denzelfden luisterrijken toestel ten strijd trekkende. Zijn leger werd in drie verschillende veldslagen geheel vernield, aan de *Granicus* in *Phrygië*, bij de zeeëngte van den berg *Taurus*, en bij de stad *Arbelles*. In den tweeden slag, niet minder wreed dan de eerste, was DARIUS verplicht, om onder begunstiging der duisternis, in het gewaad en op het paard van zijnen schildknaap, de vlugt te nemen. Hij verloor met zijn leger, zijne moeder, zijne echtgenoot, zijne kinderen, die door den overwinnaar met edelmoedigheid behandeld werden. In het laatste gevecht was de

zegepraal langen tijd twijfelachtig tusschen de beide partijen; maar ALEXANDER wist dezelve door zijne voorzigtigheid zoo wel als door zijne dapperheid op zijne zijde te lokken. DARIUS week naar *Medië*, werwaarts ALEXANDER hem achtervolgde. BESSUS, landvoogd van *Bactriana*, zwoer zijnen dood, en om den oogenblik ter uitvoering van zijn ontwerp des te beter waar te nemen, wilde hij den ongelukkigen vorst dwingen van te paard te stijgen, ten einde meer spoed te maken; maar daar hij zulks weigerde, beroofde die lafhartige hem in het jaar 330 vóór J. C. van het leven. De stervende vorst verzocht, om een weinig water, hetwelk een Macedoniër hem in zijnen helm bragt. *Het toppunt mijner ongelukken*, zeide hij hem, terwijl hij hem de hand drukte, *is u de dienst niet te kunnen beloonen, welke gij mij bewijst. Betuig aan ALEXANDER mijne erkentenis voor zijne goedheid, jegens mijne ongelukkige familie, terwijl ik, ongelukkiger dan zij, door de hand dergenen sneef, welke ik met weldaden overluden heb.* Op deze wijze stierf deze vorst, die een beter lot waardig was. QUINTUS-CURTIUS, afschoon een overdreven lofredenaar van zijnen tegenstrever, prijst zijne regtvaardigheid en zijne zachtmoedigheid;

DARIUS ut erat sanctus et militis etc. Indien zijn overwinnaar hem die hoedanigheden had kunnen ontnemen, en zich dezelve toeëigenen, zou hij meer gewonnen hebben, dan door de verovering van *Azië*. Met hem eindigde het rijk der Perzers, 230 jaren nadat CYRUS er de eerste grondslagen van gelegd had. Hetzelve had 206 jaren geduurd, sedert den dood van CYAXARES, en 238 sedert de inneming van *Babylon*.

DARONATSI (PAUZUS), in 1043 in het landschap *Daron* geboren, en in 1123, in een klooster, waarvan hij Abt was, overleden, onderschepte met roem de wijsbegeerte en godgeleerdheid, en verdiende door zijne kundigheden, onder de beroemdste Armenische godgeleerden gerangschikt te worden. Men kent van hem: 1.° Een *Brief* tegen THEOPISTA, een Grieksch wijsgeer en godgeleerde, die te zijnen tijde leefde, *Konstantinopel*, 1752, 1 deel in fol. — 2.° *Verhandelingen tegen de Grieksche Kerk*. — 3.° *Commentarium op DANIEL*, en verscheidene andere verhandelingen, die in handschrift in de bibliotheek des konings van *Frankrijk* gevonden worden.

DARONATSI (KHATCHADOUR), een Armenische leeraar, en

abt van het klooster *Hoghavzny*, werd in 1161, even als de voorgaande, in het gewest *Daron* geboren; in 1204, was hij bij eene kerkvergadering, te *Loris*, in het oostelijke gedeelte van *Armenië* gehouden, tegenwoordig. Hij heeft nagelaten *Redevoeringen* en *Lofzangen*, en aan hem wordt in *Armenië* het gebruik toegeschreven, om de kerkmuziek op noten te stellen.

DARQUIER (AUGUSTINUS), een sterrekundige, werd den 23 November 1718, te *Toulouse* geboren. Hij was lid van het nationaal Instituut, en heeft in het licht gegeven: 1° *URANIE, ou etc. (URANIA, of beschouwing des Hemels, volgens de bevatting van iedereen)*, Parijs, 1771, in 16mo LALANDE zegt, dat dit werkje zeer gemakkelijk is, om den Hemel te leeren kennen. — 2° *Observations astronomiques etc. (Sterrekundige waarnemingen te Toulouse gedaan)*, Avignon, 1777, in 4to; het tweede deel, Parijs, 1782. — 3° *Observation etc. (Waarneming der Zonsverduistering van den 24 Junij 1778)*, uit het Spaansch in het Fransch vertaald, *Toulouse*, 1780, in 8vo — 4° *Lettres etc. (Brieven over de beoefenende Sterrekunde)*, 1786, in 8vo — 5° *Lettres etc. (Cosmologische brieven over de samenstelling*

van het Heelal), uit het Hoogduitsch van LAMBERT in het Fransch vertaald, *Amsterdam*, 1801, met de aantekeningen van den Heer UITENHOVE, die er de uitgever van was. DARQUIER is den 18 Januarij 1802 overleden.

DARTIS (JOANNES), werd te *Cahors*, in 1572 geboren. In 1618 verkreeg hij den post van hoogleeraar in de scholen der regtsgeleerdheid van *Parijs*, openstaande door den dood van NICOLAAS OUDIN. In 1622 volgde hij op HUGO GUYON, in den koninklijken leerstoel van het canonicke regt. Deze regtsgeleerde overleed te *Parijs* in 1651, in den ouderdom van 79 jaren, na verscheidene werken in het licht te hebben gegeven, te weten: *De ordinibus et dignitatibus ecclesiasticis*, tegen de verhandeling *De la papauté etc.* van CLAUDIUS SAUMAISE, *Parijs*, 1638 in 4to DARTIS heeft zijne pen dikwerf tegen dezen vijand van den heiligen Stoel geoefend. DOUJAT, zijn opvolger in den leerstoel van het kerkelijke regt, heeft in één deel in fol. 1656, de werken van DARTIS gezamenlijk uitgegeven. Deze verzameling is nuttig door de menigte aanhalingen en onderwerpen, die het bevat. De schrijver schreef op eene zuivere en verstaanbare wijze, doch zonder sie-

raden.

DARU (PETRUS ANTONIUS NOEL BRUNO, Graaf van), pair van *Frankrijk*, in 1767 te *Montpellier* geboren, eerst bekend door zijne vertaling in dichtmaat der werken van HORATIUS, later de door NAPOLEON in vele betrekkingen gebruikte minister, voornamelijk in 1805; in 1809 door zijn algemeen intendent-schap in *Oostenrijk* en *Pruissen* bekend; in 1818 werd hij pair van *Frankrijk*, en leefde sedert dien tijd in eene afgetrokkene eenzaamheid, zich enkel met de beoefening der letteren bezig houdende. Hij overleed in het begin van September 1829, op zijn landgoed *Becheville*, bij *Meulan*, van waar zijn lijk naar *Parijs* werd gevoerd, alwaar op den 12 September zijne lijkplegtigheid, in de kerk van den H. THOMAS van *Aquine* met den meesten luister gevierd werd. DARU behoort tot de groote staatsmannen van den lateren tijd, en er is bijna geen post in het hoogere staatsbestuur van *Frankrijk*, dien hij niet bekleed heeft. Onder zijne werken verdienen voornamelijk vermeld te worden: *het Leven van SULLY*, en de *Geschiedenis van Venetië*.

DARWIN (ERASMUS), een Engelsche geneesheer, natuurkundige en dichter, in 1731, te *Elston* geboren, oefende zijne kunst eerst te *Lichfield*, daarna te *Derby* uit, alwaar hij in 1802 overleden is. Er bestaat van hem: 1.° *De Botanische Tuin*, dichtstuk in twee deelen, *Londen*, 1781, in 4.to, verscheidene malen herdrukt. — 2.° *Plan voor eene vrouwelijke opvoeding*, *ibid*, 1797, in 4.to; — 3.° *De Zoologie of wetten van het werktuigelijke leven*, een zonderling werk. — 4.° *Phytologie* (*) *of wijsbegeerte van den landbouw en tuin-arbeid*, *Londen*, 1799, in 4.to — 5.° Een na zijnen dood in het licht gegeven dichtstuk, getiteld: *De Tempel der Natuur*, enz. MISS. SEWARD, de vriendin van DARWIN heeft belangrijke *Memorien* over zijn *Leven* in het licht gegeven.

DASCHKOW of **DASCHKOVA** (CATHARINA ROMANOWNA vorstin, geboren gravin WORONZOW), werd in 1744 geboren, en overleed in 1810, is beroemd door het aandeel, hetwelk zij heeft genomen aan de gebeurtenissen, die CATHARINA II., op den troon der Czars hebben geplaatst.

(*) *Dat gedeelte der kruidkunde, hetwelk over de gedaante en de eigenschappen der planten handelt.*

Deze vorstin, op welker er-
 kentenis zij zulk eene aan-
 merkelijke aanspraak had
 verworven, verbond haar, in
 hoedanigheid van eerdame,
 aan hare persoon, gaf haar
 de orde van de *heilige CA-*
THARINA, en schonk haar
 haar geheele vertrouwen. De
 prinses DASCHKOW, die hare
 geliefkoosde bezigheden van
 de wetenschappen en de let-
 teren maakte, werd in 1782
 tot bestuurster der akademie
 van wetenschappen, in 1783,
 tot voorzitter der Russische
 akademie benoemd, en ach-
 tereenvolgend, tot verschei-
 dene geleerde maatschappijen
 van *Rusland*, en andere lan-
 den toegelaten. Hare *Werken*
 in onrijm en dichtmaat, zijn
 in de Dagbladen opgenomen.
 Zij heeft ook medegewerkt aan
 het *Woordenboek* der Russi-
 sche akademie, en heeft veel
 toegebracht tot de uitgave van
 dat nuttige werk. De prin-
 ses DASCHKOW heeft daaren-
 boven twee tooneelstukken
 vervaardigd, namelijk: *Tois-*
siokof, en de *bruiloft van*
FABIANUS.

DASSOUCI. — Zie ASSOUCI.

DASYPODIUS (PETRUS), een
 geleerde taalkundige en ge-
 neesheer der zestiende eeuw,
 te *Straatsburg* in 1559 over-
 leden, is de schrijver van
 een *Grieksch, Latijnsch en*
Hoogduitsch Woordenboek.
 Hij dacht eene nieuwe orde
 uit, die in den beginne be-

haagde, maar die later ver-
 worpen is, wjl men heeft
 ingezien, dat de alphabeti-
 sche orde voor al de woor-
 den nuttiger was. De door
 hem uitgedachte orde was,
 om al de zamengestelde woor-
 den onder de eenvoudige, en
 de afgeleide onder de wort-
 telwoorden te plaatsen.

DATAMES, zoon van CAS-
 TAMARES, die van eenvoudig
 soldaat, hoofdman der lijf-
 wacht van den koning van
Perzië werd, was een der
 grootste veldheeren van AR-
 TAXERXES OCHUS, voerde met
 veel dapperheid en beleid het
 bevel over zijne legerbenden,
 en behaalde roemrijke over-
 winningen, op de vijanden.
 Daar zijne benijders hem bij
 zijnen meester hadden zwart
 gemaakt, en daar die vorst
 hem niet genoeg ontzien had,
 bragt hij *Cappadocië* in op-
 stand, versloeg ARTABASES,
 veldheer van ARTAXERXES,
 in het jaar 361 vóór J. C.,
 en werd eenigen tijd daarna
 bij verraad door den zoon van
 ARTABASES vermoord.

DATHAN, zoon van ELIAB,
 een der oproerige Leviëten,
 die door de aarde werden in-
 gezwolgen. — Zie ABIRON
 en CORÉ.

DATHENUS (PETRUS) een
 Protestantsch predikant, te
Iperen geboren, en in 1590
 te *Elbing* in *Pruissen*, over-
 leden, was eerst monnik in

de abdij van *Poperingen* geweest, en de nieuwe dwaalingen der Hervormde sekte aangenomen hebbende, verliet hij zijn klooster, en werd in 1555 Calvinist predikant te *Frankfort*. Hij predikte achtereenvolgend in *België*, *Holland*, in *Saksen* en *Pruissen* en eindigde met zich als geneesheer te *Elbing* te vestigen; hij had in zijne jeugd in *Engeland* het boekdrukkersberoep uitgeoefend. Behalve eenige schriften ten gunste der hervorming, zijn er in de Nederlandsche letterkunde geene andere geschriften van hem bekend dan eene gebrekkige *Psalmberijming*, in 1566 voor het eerst te *Londen* gedrukt, een ellendig barbaarsch gerijmel, uit de Fransche Psalmen van CLEMENT MAROT en THEODORUS BEZA zamengelapt, hetwelk den Hervormden in *Nederland* twee eeuwen lang tot kerkgebruik gediend heeft, en eerst in 1773 verworpen werd. Deze armzalige *Psalmberijming* heeft intusschen derzelver oproerigen, onverdraagzamen en vervolgzieken vervaardiger meer vermaardheid verworven, dan hij verdiende, maar ook zijne gedachtenis op eene ongunstige wijze levendig gehouden.

DATI (AUGUSTINUS), te *Siena*, in 1420 geboren, schreef de geschiedenis dier stad in drie boeken. De se-

naat had er hem mede belast, en hij had er zich met opregtheid van gekweten; maar, na zijnen dood, nam zijn zoon NICOLAAS DATI er uit staatkunde vele dingen uit weg, en bedierf alzoo dit werk. De vader en zoon waren secretarissen der republiek van *Siena*, en beschermden beide de geleterden. De eerste overleed in 1478, en de tweede in 1498. Men heeft van beide verscheidene andere werken. De *Brieven* van AUGUSTINUS DATI, werden te *Parijs* in 1517 gedrukt. Er komen eenige belangrijke bijzonderheden in voor. De *Werken* van denzelfden kwamen te *Siena* in 1503 in fol. en te *Venetië* in 1516, in het licht.

DATI (CARLO), een Italiaansche dichter en letterkundige, in 1675 overleden, onderwees met roem de schoone letteren te *Florence*, zijne geboortestad. Al de geleterde reizigers, die te zijnen tijde door *Florence* zijn getrokken, verheffen zijne wellevendheid, en het is voornamelijk die lof, welke hem beroemd heeft gemaakt. Er bestaat van hem eene *Lofrede* van LODEWIJK XIII., in het Italiaansch, te *Florence*, in 1644, in 4.to in het licht gegeven, te *Rome* herdrukt en in het Fransch vertaald. Dit werk was voorafgegaan door verscheidene andere in dichtmaat en in

onrijm. Onder zijne voortbrengselen onderscheidt men de *Levensbeschrijving der oude schilders*, 1667, in 4.to, ofschoon zulks slechts eene proeve is van een grooter werk, hetwelk de schrijver wilde in het licht geven.

DAU. — Zie DOUW.

DAUBENTON. — Zie AUBENTON (WILLEM).

DAUBENTON (LODEWIJK JOANNES MARIA), een natuur- en ontleedkundige, werd den 29 Mei 1716, te *Montbar*, in *Bourgondië* geboren. Zijn vader had hem naar *Parijs* gezonden, om er de godgeleerdheid te beoefenen; maar door eenen anderen smaak medegesleept, legde hij zich heimelijk op de genees- en voornamelijk op de ontleedkunde toe. Na in 1741 te *Reims* tot *doctor* bevorderd te zijn, keerde hij naar zijne geboortestad terug, om er zijn beroep uitte oefenen. BUFFON, zijn vriend en landgenoot lokte hem in 1742 naar *Parijs*, en deed hem drie jaren daarna den post van opziener en betooger van het kabinet der Natuurlijke Historie geven. De juistheid van zijn geest, zijne gestrengte nauwkeurigheid en, zijn geduld, maakten hem tot dien post zeer geschikt. De verzameling van bijzonderheden, waarmede hij de

grootte natuurlijke Historie der dieren verrijkte, is ontelbaar. DAUBENTON was hierin zoo naauwkeurig, dat men er te vergeefs eenen misslag in zoude zoeken; de beschrijvende en ontleedkundige artikelen, welke hij voor de 15 eerste deelen in 4.to der Natuurlijke Historie leverde, zijn een onvermijdelijk noodzakelijk gedeelte tot goed verstand van den tekst van BUFFON. Hij leverde verscheidene artikels der Natuurlijke Historie in de eerste *Encyclopédie*, en onderscheidene geleerde *Verhandelingen* over belangrijke punten van de natuurlijke Historie der dieren en delfstoffen. In 1778 werd hij tot den leerstoel der Natuurlijke Historie benoemd, den eersten, die tot dusverre in *Frankrijk* was opgericht, en in 1794 tot Hoogleeraar der bergstofkunde, bij het museum der natuurlijk Historie, een naam, welken de Conventie aan den tuin des konings had gegeven. In het laatst van 1799 tot lid van den senaat verkozen, werd hij in eene der eerste vergaderingen, welke hij bijwoonde, door eene beroerte aangetast, aan welke hij vier dagen daarna, op de 1 Januarij 1800 overleed. Men onderscheidt voornamelijk onder zijne werken: *Instruction etc. (Onderrigt voor de Herders)*, Parijs, 1782, 1 deel, in 8.vo

met twee en twintig platen. Het doel van dit werk is, om in *Frankrijk* de schapenteelt van het Spaansche ras te bevorderen. Ook verdient vermeld te worden: *Tableau etc. (Methodische Beschrijving der delfstoffen)*, 1784, in 8.vo De Heeren LACÉPÈDE, CUVIER en MOREAU DE LA SARTHE, hebben geschiedkundige lofreden van DAUBENTON in het licht gegeven.

DAUBERMENIL (F. A.), in 1744 in het Fransche departement *du Tarn* geboren, had de vreemde dwaasheid, om zich als eenen leerling der oude Wijzen of *Magi* te doen beschouwen, bestemd, om hunne bijgeloovige plegtigheden te doen herleven. Met dit oogmerk gaf hij een stukje in het licht getiteld: *Extraits etc. (Uittreksels uit een handschrift getiteld: De eerdienst der aanbidders van God, bevattende fragmenten hunner verschillende boeken, over het onderwijs in de eerdienst, de godsdienstige gebruiken, het onderwijs, de leerstellingen en de aanbidding)*, Parijs, 4.e jaar (1796) in 8.vo Dit werk heeftaanleiding gegeven tot de sekte der *Théophilantropen* (God- en menschenminnaars). In de Geschiedenis der Gods dienstige sekten vindt men belangrijke bijzonderheden over dezelve: » Het boek van DAUBERMENIL, leest men er in, dat tegelijkertijd, *Gebedenboek* en *Rituaal* is, is

uit gebeden en slechte gedichten zamengesteld, onder welke men eenige zedelijke gedachten aantreft...." Na over de gebruiken en plegtigheden te hebben gesproken, welke zijne belagchelijke sectarissen wilden invoeren, vervolgt dezelve aldus: » DAUBERMENIL verzekerde, dat te *Gaillet*, in een klein genootschap, die théurgische gemaakthedengebruikelijk waren. Te *Parijs* had hij er, in een lokaal van de straat *du Bac*, eenen van zeven of acht personen gevormd; dezelve heeft negen of tien vergaderingen gehouden. Te midden van het vertrek, was er op eene treest een kolengloed, waarop elk bij het inkomen eenen korrel wierook wierp, en deze plegtigheid werd van tijd tot tijd gedurende de zitting herhaald. DAUBERMENIL wilde, dat zijne aanhangelingen *Théoandrophilen* zouden genoemd worden, en hun handboek werd het eerst in *Vendémiaire*, 1797, met dien titel gedrukt, welken zij later verkortten, om er *Théophilantropen* van te maken." Maar die vrienden van God en de menschen, en echter vijanden van het Catholicismus vonden zoo weinig aanhangers, dat hun genootschap bijna in de geboorte verging. Met een zoo Romanesque karakter, was DAUBERMENIL weinig in staat, om zich met staatszaken be-

zig te houden, hij werd echter door het departement *du Tarn* als afgevaardigde bij de conventie benoemd. Tijdens het proces van *Lodewijk*, hield hij zich ziek, en stemde niet. Onder het schrikbewind, werd hij genoodzaakt om zijn ontslag te vragen, als lid der conventie; maar hij werd in 1795 weder in dezelve beroepen, en werd vervolgens lid van den raad der vijf honderden. Hij trad in dezelve den 20 Mei 1797 af, en werd in het volgende jaar herkozen. Van het wetgevend ligchaam werd hij uitgesloten, en zelfs veroordeeld, als zich tegen de omwenteling van den 18 *Bru-maire* verklaard hebbende, om in het departement der *Neder-Charente* verbannen te blijven. *DAUBERMENIL* begaf zich naar zijn departement, alwaar hij in 1802 overleed.

DAUBIGNY (J. L. *MARIA VILLAIN*), een der eerste demagogen der omwenteling, werd te *Saint-Just* in *Picardye* geboren. Eerst procureur bij het parlement van *Parijs*, werd hij in het begin der onlusten lid der burgerlijke regering dier stad; hij bezocht al de clubs, waarin men kuiperijen beraamde tegen den troon, en verbond zich bijzonder aan *DANTON*, die hem tot deelgenoot zijner misdaden maakte; hij beraamde met hem den nood-

lottigen dag van den 10 Augustus, en deed in de *Elyzische Velden* eenige personen aanhouden, die zich aldaar vereenigd hadden ter verdediging des konings. Die getrouwe onderdanen werden eenige uren daarna vermoord, en hunne hoofden, op de punt eener lans gestoken, dienden om schrik en verslagenheid in de hoofdstad te verspreiden. Deze heldendaad verwierf hem de eer, om lid te worden van die hatelijke regtbank, welke *DANTON* deed instellen, dezelfde, die de monarchie deed vallen. *DAUBIGNY* onderscheidde zijne wreedheid andermaal in de moordtooneelen van September. Maar zijn ijver, om aan de wanorde en regeringloosheid mede te werken, deed hem zijne eigene fortuin niet uit het oog verliezen. Hij pleegde in de *Garde-Meuble* der kroon, eenen aanmerkelijken diefstal. De minister *ROLAND* beschuldigde er hem over voor de vergadering, maar *DAUBIGNY* was in den rang der overwinnende partij; hij vernietigde, wel is waar, de verdenkingen niet; maar hij wist de vervolgingen te doen ophouden, en het schijnt, dat hij hierin het meeste belang stelde. Tegen het einde van 1783, aan *BOUCHORTE* in het ministerie van oorlog toegevoegd, werd hij door *BOURDON de l'Oise* van eenen nieu-

wen diefstal beschuldigd, en voor de revolutionnaire regtbank gebragt. Maar ROBESPIERRE verklaarde zich zijn beschermer, en van dien oogenblik af was zijne onschuld erkend. Om hem zijne erkenenis te betuigen, werd DANTON door DAUBIGNY verlaten, die zich in de partij van ROBESPIERRE schaarde. Intusschen was hij gelukkig genoeg, om in den val van den laatsten niet te deelen; hij werd slechts gevangen genomen. BOURDON *de l'Oise*, zijn gezworen vijand, beschuldigde hem andermaal, en deed hem voor de criminele regtbank van *Eure en Loire* voeren; maar de amnistie van den 4 *Brumaire* (25 October 1795) kwam hem nogmaals de vrijheid wedergeven. Eindelijk in de losbarsting van het helse werktuig (23 Januarij 1801), tegen den eersten consul gericht, betrokken zijnde, werd hij naar de eilanden *Séchéles* verbannen, alwaar hij in 1808 overleden is.

DAUDÉ (PETRUS), te *Marvejols*, in het bisdom *Mende* geboren, en den 11 Mei 1754, in den ouderdom van 74 jaren overleden, is de schrijver der *Vertaling*, van de overwegingen van GORDON op TACITUS, *Amsterdam*, 1751, 3 dl.ⁿ in 12.vo en van het *Leven* van MICHAËL DE CERVANTES, 1740, in 12.mo, van GREGORIO MAGANS.

DAUM (CHRISTIAAN), in *Meisnië* geboren, rector van het collegie van *Zwickau*, overleed den 15 December 1687, in den ouderdom van 75 jaren, den roem nalatende van een der grootste letterkundigen zijner eeuw te zijn. Hij was met de doode en levende talen bekend. Men heeft hem uitgaven van onderscheidene werken der oudheid te danken, en verscheidene andere schriften, als getuigen van zijnen ijver voor den arbeid, meer dan van zijne verhevene talenten. De meest geachte zijn: 1.º *Tractatus de causis amissarum quarumdam linguæ latinæ radicum*, 1642, in 8.vo — 2.º *Indagator et restitutor græcæ linguæ radicum*, in 8.vo — 3.º *Epistolæ*. Jena, 1670, in 8.vo; Dresden, 1677, in 8.vo — 4.º *Gedichten*, enz.

DAUMAT. — Zie DOMAT.

D'AUMONT (DE PIENNE, Hertog), zoon van den Hertog d'AUMONT (Zie AUMONT-JACOBUS —), pair van *Frankrijk*, Luitenant-Generaal, en een der eerste edellieden van de kamer des konings, werd in 1770 geboren. In 1791 week hij uit, begaf zich naar het hoofdkwartier der prinsen, maakte den veldtog mede van 1792, en vertrok daarop naar *Zweden*, alwaar hij eena nauwe verbindtenis aan-

ging met den Graaf van *Fersen*. Met oogmerk om de ontwerpen zijner partij en die van GUSTAAF te bevorderen, had de Hertog van PIENNE in 1800, een Zweedsch regiment in *Scanië* geligt, en aan hetzelfde den naam van koninklijk-Zweedsch gegeven. Eensklaps de gunst van den koning van *Zweden* verloren hebbende, moest hij van de ontwerpen afzien, welke hij gevormd had, doch hij verbleef niettemin in *Zweden*, en werd er te midden der staatkundige veranderingen, die gedurende de laatste tijden in dat land hebben plaats gehad, wel behandeld. Daar was het, dat hij de gebeurtenissen vernam, die in 1814 de herstelling van het huis van BOURBON ten gevolge had. De Hertog van PIENNE sedert den dood van zijnen vader hertog van ALMONT geworden, zich als toen naar *Parijs* begeven hebbende, oefende bij LODEWIJK XVIII. den post van eersten kamerheer uit, en werd na den afloop van zijnen diensttijd, tot luitenantgeneraalen bevelhebber der 14.^e militaire divisie bevorderd, waarvan *Caen* de hoofdstad is. Hij nam er zijne bedieningen waar, toen BONAPARTE zich weder op den troon plaatste. Na eenige vruchteloze pogingen, om aan de bevolkingen de

zucht in te boezemen, om de zaak van het huis van BOURBON te vordedigen, en het zien van den algemeenen afval des legers, dat geene andere standaarden erkende dan de adelaars van BONAPARTE, had de Hertog d'AUMONT geene andere partij te kiezen, dan de stad *Caen* te verlaten, en zich naar *Lavenes* te begeven, alwaar hij in den nacht van 23 op den 24 Maart 1814, scheep ging. Hij stak naar het eiland *Jersey* en van daar naar *Engeland* over, en begaf zich weder naar den koning te *Gend*. Hij verliet weldra dien vorst om in het begin van Junij op de kusten van *Normandië* eene landing te doen, ten gevolge van welke hij zich van *Bayeux* en *Caen* meester maakte. Na de terugkomst des konings in de hoofdstad, te *Parijs* teruggekeerd, nam de Hertog d'AUMONT zijne dienst bij dien vorst weder waar, werd den 17 Junij 1815 tot pair benoemd, en is den 13 Julij 1831 te *Parijs* overleden.

DAUN (LEOPOLD JOZEF MARIA, graaf van), Prins van *Tiano*, Ridder van het Gulden vlies, Groot-meester der orde van MARIA THERESIA, veld-maarschalk, minister van staat, voorzitter van den opperhofraad van oorlog, werd te *Wenen*, in 1705

uit eene oude en beroemde familie geboren. Hij was in 1740 kolonel van een regiment voetvolk, en onderscheidde zich in den oorlog, welchen MARIA. THERESIA verplicht was te voeren, om de staten; welke KAREL VI. haar had nagelaten, te handhaven. De volgende oorlog, verschaftte hem een nog schitterender roem. De prins KAREL van *Lotharingen* was in *Praag* belegerd; DAUN, aan het hoofd van een in den haast verzameld leger nam het besluit, om het beleg te doen opbreken, sloeg den koning van *Pruissen* te *Chotzemitz* den 18 Junij 1757 en behaalde eene volkomene zegepraal. Het is bij deze gelegenheid, dat de keizerin koningin de militaire orde instelde, die zijnen naam draagt. De slag van *Hochkirchen*, in 1758, voegde nieuwe lauwers bij die van den bevrijder van *Praag*. In 1760 deed hij den koning van *Pruissen* ten gevolge van diep overwogen maatregelen, die *Olmütz* in 1758 reeds bevrijd hadden, het beleg van *Dresden* opbreken. Hij viel in 1759 de *Pruissen* te *Pirna* aan, en maakte het geheele leger onder de bevelen van den generaal FINK, krijgsgevangen. Hij had niet hetzelfde geluk bij *Torgau*, in 1760, alwaar de reeds overwonnen vijand, nadat eene gevaarlijke wond den

maarschalk had doen afdeinzen, een overwigt hernam, dat de overwinning te zijnen gunste bepaalde. De vrede van *Hubertsburg*, maakte in 1763 een einde aan zijnen voorspoed. Hij overleed te *Weenen* den 5 Februarij 1766, den roem nalatende, van een bekwaam dapper, omzigtig, beraden veldheer, die al de gangen van zijnen vijand onderzocht, alvorens tot het gevecht te besluiten; die menschlievend en medelijdend was, en op deze wijze de deugden eens Christens met die des krijgsmans vereenigde. Hij moet als een der eerste veldheeren zijner eeuw beschouwd worden. Indien hij niet eenen vijand, zoo als FREDERIK te bestrijden had gehad, zou hij ongetwijfeld meermalen gezegevierd hebben, hij zou echter geen' grooter roem hebben kunnen behalen, dan dien van een' zoo grooten veldheer twee malen overwonnen, en met roem eene zoo lange en moeilijke worsteling verlaten te hebben. De gelegenheden, waarin de voorzigtigheid noodzakelijker was, dan de werkzaamheid zijn hem bijzonder gunstig geweest. Hij had een vasten blik; maar wanneer de noodzakelijkheid des oogenblik, de rijpheid der overweging [onmogelijk maakte, kostte het hem moeite, om eene krachtvolle par-

tij te kiezen. Daarom zijn zijne zegepralen dikwerf zonder uitwerksel gebleven, en door een onverschrokken en oogeblikkelijk beleid, herstellende de overwonnenen somtijds hunne nederlaag, alvorens de faam dezelve had uitgebazuind.

DAUPHIN-BERAUD (bijgenaamd *Sire de Combronde*), was de zoon van JOANNES DE L'ESPINASSE, Ridder, sire van genoemde plaats, en van BLANCA-DAUPHINE, vrouw van *Saint-Ilpise* en *Combronde*. Bij den dood zijner moeder legde hij den naam van ESPINASSE af, en nam dien van DAUPHIN aan, ten einde de goederen van dat huis te bezitten. In zijne jeugd, diende hij in *Guienne* onder den graaf van *Foix*, met zijne vrijsschutters, en de vrijwilligers van *Saint-Ilpise* en *Combronde*, die hij op bevel van zijnen vader derwaarts voerde. In 1470, vergezelde hij WILLEM COUSINOT, den graaf DAUPHIN D'Auvergne, zijnen bloedverwant, en den graaf van *Comminges* in den oorlog van *Bourgondië*. LODEWIJK XI. schonk hem zijn vertrouwen in *Auvergne*: hij benoemde hem tot kamerheer en veldheer des legers, hetwelk hij in 1475, tegen den graaf van *Roussi* maarschalk van *Bourgondië* opzond; hij had onder zijne

bevelen den ban van *Auvergne*, dien der landen van den Hertog van *Bourbon*, dien van *Beaujolais*, en de vrijsschutters en vrijwilligers van GODFRIED VAN CHABANES. Hij gedroeg' zich met de geheele voorzigtigheid van een groot veldheer, en sloeg het leger van den maarschalk van *Bourgondië*, den 21 Junij te *Mont-Reuillon*, bij de rivier *Yone* in *Nivernais*. De graaf van *Roussi* werd door DAUPHIN gevangen genomen, en zijne erfgenamen pleitten, om zich den losprijs van den maarschalk te doen betalen, die hem toebehoorde, en den 24 Februarij 1499 kwam er een besluit van het parlement te hunne gunste. De beide huizen vereenigden zich door de verbindtenis van ANTONETTE D'AMBOISE, zijne kleindochter, met LODEWIJK, Prins van *Luxemburg*, graaf van *Roussi*. BERAUD DAUPHIN overleed in 1499 als landvoogd van *Velay*.

DAUPHIN. — Zie DELPHINUS (PETRUS.)

DAUSQUE (CLAUDIUS), den 5 December 1566 te *Saint-Omer* geboren, Jesuit, daarna kanonik van *Doornik*, den 17 Januarij 1644 overleden. Er bestaat van hem: 1.° eene *Vertaling* in het latijn der *redevoeringen* van BASILIUS, Bisschop van *Se-*

leucia met aantekeningen, *Heidelberg*, 1604, in 8.vo — 2.º *Commentarium op QUINTUS CALABER, COLATHUS en TRYPHIODORUS*, Frankfort, 1614, in 8.vo; *Antiqui novique Latii orthographia*, Doornik, 1632, 2 dl.ⁿ in fol. — 3.º *Terra et aqua, seu terræ fluctuantes*, Doornik, 1633, in 4.to De drijvende eilanden bij *Saint-Omer* hebben aanleiding gegeven tot dit werk, waarin de schrijver over alle dergelijke eilanden spreekt waarvan hij kennis had kunnen bekomen; hij spreekt in hetzelfde ook over andere natuurlijke wonderen, die tot de zee en de rivieren betrekking hebben. Dit werk is vol geleerde aanmerkingen. Nog heeft hij verscheidene andere werken in het licht gegeven, die ten bewijze verstrekken, dat hij in de geleerde talen, de godgeleerdheid, de natuurlijke historie en de ongewijde oudheid ervaren was, maar men ziet ook, dat zijne kunde meer uitgebreidheid, dan zijn oordeel bondigheid bezat. Het was hem voornamelijk eigen, om zich van weinig gebruikelijke uitdrukkingen te bedienen, die zijne werken bijna onverstaanbaar maken.

DAVAL (JOANNES), geneesheer te *Parijs*, in de stad *Ku* geboren, onderwees zijne kunst met den meesten

roem. Zijne verdiensten en de goede uitslag, waarmede zijne praktijk bekroond werd, bragten hem zoo zeer in aanzien, dat FAGON aan *LODEWIJK XIV.* verzocht, om door hem in den post van eersten geneesheer te worden opgevolgd. De koning stemde er in toe, maar DAVAL, die niet zeer eerzuchtig was en zijne vrijheid op prijs stelde, sloeg dien post van de hand; zich op zijn zwak ligchaamsgestel beroepende. Deze wijsgeerige geneesheer overleed in 1719 in den ouderdom van 64 jaren.

DAVANZATI BOSTICHI (BERNARDUS), een Florentijner, den 29 Maart 1606, in den ouderdom van 77 jaren overleden, heeft zich beroemd gemaakt door zijne *Vertaling*, in het Italiaansch van *TACITUS, Venetië*, 1658, in 4.º en *Parijs*, 1760, 2 dl.ⁿ in 12.mo Hij heeft verouderde Toskaansche woorden gebruikt, die zijne vertaling dikwerf zelfs voor de Italianen onverstaanbaar maken. Nog bestaat er van hem: 1.º *Coltivazione toscane delle viti e d'alcuni arbori*, Florence, 1600 en 1621, in 4.º — 2.º *Scisma d'Inghilterra*, Rome, 1600 in 8.vo, en Florence, 1638, in 4.º — 3.º *Historia della basilica di san PRASSEDE*, Rome, 1725, in 4.º, en eenige andere Italiaansche schriften.

DAVEL (JOANNES DANIEL ABRAHAM), de zoon van eenen predikant, van *Culli*; een vlek aan het meer van *Geneve*, voerde met roem de wapenen in *Piémont*, in *Holland*, *Frankrijk*, en in zijn vaderland. Hij was bekend als een opregt, belangeloos, liefdadig en vredelievend man, een goede vriend, een goede bloedverwant, een dapper soldaat, een bekwaam en ondervindingrijk officier. De overheden van *Berne* benoemden hem tot een der vier Majoors van *het Waadland*, om het landvolk van tijd tot tijd in de krijgsdienst te oefenen. Zij gaven hem eene jaarwedde en bevrijdde zijne landerijen. Te midden zijner onderscheidingen, herinnerde DAVEL zich een gezigt, hetwelk hij zich verbeeldde in den ouderdom van 18 jaren gehad te hebben. Op deze hersenschim steunende, ondernam hij om *het Waadland* aan het oppergebied van *Berne* te onttrekken, om er een veertiende kanton van te vormen. Terwijl hij zich gereed maakte, om zijn ontwerp ten uitvoer te brengen, werd hij aangehouden, en den 24 April 1723, in den ouderdom van 54 jaren, onthoofd.

DAVENANT (WILLIAM), te *Oxford* in 1606 geboren, was de zoon van eenen her-

bergier, reeds in zijne jeugd ontwikkelde hij veel aanleg voor de dichtkunde, en vooral voor het tooneel. Na den dood van JOHNSON in 1637, werd hij tot *gekroonden dichter* verklaard. KAREL I. voegde er in 1643 den titel van *ridder* bij. DAVENANT was steeds aan dien ongelukkigen vorst verknocht; eenigen tijd voor deszelfs treurigen dood, stak die dichter naar *Frankrijk* over en werd Catholijk. Hij kwam in *Engeland* terug toen KAREL II. den troon zijner voorvaders beklom, en overleed in 1668. De schoonste geesten van zijnen tijd, de Graaf van SAINT-ALBANS, MILTON en DRYDEN stonden in vriendschaps- en letterkundige betrekking met hem. De ridder DAVENANT werkte met dezen laatste. Al zijne werken zijn in 1673 in fol. in het licht gegeven. Deze verzameling bevat, *Treurspelen*, *Bljzeindende Treurspelen*, *Vermomde dansen*, *Blijspelen* en andere dichtstukjes. Aan hem heeft *Engeland* een Italiaansche Opera te danken.

DAVENANT (KAREL), zoon van den voorgaande, in 1636 geboren, en in 1712 overleden, heeft zich in *Engeland* eenen beroemden naam verworven door verscheidene staat- en dichtkundige werken; tot de eerste be-

hooren *Tafereel der inkomsten en den handel van Engeland*, 2 dl.ⁿ in 8. vo in het Engelsch en tot de laatste zijn zangspel *CIRCÉ*, dat met toejuiching werd ontvangen.

DAVENANT (JOANNES), in 1750 te *Londen* geboren, doctor en hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Cambridge*, werd Bisschop van *Salisbury*. Hij was een zeer gematigd godgeleerde, die het middel zocht, om de verschillende gevoelens der Christenen te vereenigen. Zijn werk getiteld: *Adhortatio ad communionem inter Evangelicas Ecclesias* is een gedenkteeken zijner gematigdheid. Hij onderscheidde zich door zijne schranderheid, zijne zedigheid en zijn doordringend verstand. Door de Anglikaansche kerk met andere godgeleerden naar de synode van *Dordrecht* gezonden, hield hij met doctor *WARD* staande, dat J. C. voor alle menschen gestorven is. Deze achtenswaardige geleerde overleed te *Cambridge* den 20 April 1641. Zijne voortbrengselen zijn: 1.º *Prælectiones de duobus in theologia controversis capitibus; de judica controversiarum primum, de justitia habituali et actuali, altero, Cambridge*, 1631, in fol. — 2.º *Commentaria, in epistolam ad Colossenses*. — 3.º *Liber de servitutibus*. — 4.º *De terminationes quæstionum*

quarundam theologiarum. Men bespeurt in deze werken kundigheden en geleerde nasporingen, en al de wijsheid, welke er buiten de ware Godsdienst kan bestaan.

DAVENNE. — Zie *AVESNES*.

DAVENPORT (CHRISTOFFEL), in 1598 te *Coventry*, in het graafschap *Warwick* in *Engeland* geboren, begaf zich in 1615 naar *Douai*, en van daar naar *Iperen*, alwaar hij in 1617 het kleed van den heiligen *FRANCISCUS* aannam. Hij nam den naam aan van *FRANCISCUS van de heilige CLARA*, onder welke hij in zijne orde bekend is. Na met veel roem de wijsbegeerte en godgeleerdheid te *Douai* onderwezen te hebben, werd hij als Missionaris naar *Engeland* gezonden. Verplicht om zich onder het willekeurig bestuur van *CROMWEL* schuil te houden, kwam hij weder te voorschijn toen *KAREL II.* op den troon hersteld was. *CATHARINA van Portugal*, de echtgenoot van dien vorst, verkoos hem tot haren godgeleerde en kapellaan; posten, die hij wel in staat was te vervullen, door zijne ervarentheid in de wijsbegeerte, in de godgeleerdheid, in de kerkvaders, de kerkelijke geschiedenis, enz. Deze geleerde Franciskaner overleed te *Londen* in 1680, in den ouderdom van 82 ja-

ren. Al zijne werken, met uitzondering van zijne *Verhandeling over de voorbeschikking* en zijn *Geloofstelsel der Anglikaansche kerk*, zijn te *Douai*, in 1665 in 2 dl.ⁿ in fol. gezamenlijk uitgegeven. De schrijver had door zijne zeden, zijne openhartigheid en opregtheid de vriendschap der Catholijken en Protestanten verworven. Men moet opmerken, dat hij naar zijne geboorteplaats ook somtijds den naam van FRANCISCUS COVENTRY aannam.

DAVID, zoon van ISAÏ, uit het geslacht van *Juda*, te *Bethlehem*, in het jaar 1085 vóór J. C. geboren, werd, terwijl hij de kudde van zijnen vader hoedde, door SAMUËL tot koning over *Israël* gezalfd. God had hem verkozen, om hem in de plaats van SAÛL te stellen. DAVID was toenmaals pas 22 jaren oud; doch had zich reeds bekend gemaakt door daden, die van eenen grooten moed getuigden. Zijne dapperheid nam met de jaren toe. Zich aangeboden hebbende, om den reus GOLIATH te bestrijden, doodde hij hem met eenen slingersteen; en bragt deszelfs hoofd naar SAÛL. Deze vorst had hem tot belooning zijner overwinning, zijne dochter MEROB ten huwelijk beloofd; maar daar hij zijnen roem evenzeer benijdde als hij onbekwaam was, om denzelfden te evenaren, stelde

hij hem zijne dochter MICHOL voor, die hij voor den prijs van honderd voorhuiden der Philistheërs deed koopen. De haat van SAÛL tegen zijnen schoonzoon vermeerderde van dag tot dag. Zijne woede ging zelfs zoo ver, dat hij bij herhaling aanslagen op zijn leven deed. DAVID, verplicht om de vlugt te nemen, begaf zich naar het hof van ACHIS, koning van *Geth*, die aan hem en zijn gevolg de stad *Siceleg* gaf. Nadat de oorlog tusschen de Joden en de Philistheërs was losgebarsten, moest DAVID met de laatste tegen de Joden vechten, doch alvorens handgemeen te worden, week hij naar *Siceleg*. Deze stad was door de Amaleciten, welke zijne vrouwen, en die van het geheele gevolg hadden medegenomen, verwoest en verbrand. Hij viel deze Barbaren aan, en ontweldigde hun hunnen buit. SAÛL vervolgde hem steeds, en zulks ondanks de edelmoe-dige daden, die het hart van den vorst hadden moeten treffen. Toen zij in de woestijn waren, had DAVID hem tweemaal van het leven kunnen berooven, eens in eene spelonk, en een andermaal in zijne tent; maar hij stelde zich te vreden, met hem te doen weten, dat zijn leven in zijne hand was geweest. Een rampzalige dood maakte een einde aan het leven van dien wraakgie-

rigen en trouweloozen vorst. Zijne kroon ging aan DAVID over, die dengenen welken hij opvolgde, niet alleen be- weende, maar hem zelfs wreekte, en diegene met den dood strafte, welke zich be- roemden hem omgebragt te hebben. Hij werd in het jaar 1054 te *Hebron* op nieuw tot koning gezalft. ABNER veldheer der legerbenden van SAÛL, deed zijnen zoon IS- BOSETH als koning erkennen; maar, nadat die veldheer gedood was, werd DAVID door geheel *Israël* uitgeroe- pen. Nadat die vorst zich van de burgt *Sion* had mees- ter gemaakt, zoo vestigde hij aldaar zijn verblijf, en deed er een paleis bouwen, vanwaar hetzelfde den naam van *DAVIDSstad* verkreeg. *Jeruzalem* werd dus de hoofd- stad van zijn rijk. Hij liet de ark derwaarts brengen, en vormde van toen af het ontwerp, om ter eere van den God, die hem de kroon had gegeven, eenen Tempel te bouwen. Zijn roem was ten top gestegen. Hij had de Philistheërs overwonnen, de Moabiten onderworpen, *Syrië* onder zijne magt ge- bragt, de Ammoniten gesla- gen; maar die groote daden werden bezwakt, door zijne echtbreuk met BETHSABEE, gevolgd door den dood van URIAS, den echtgenoot dier vrouw. Er verliep bijna een geheel jaar alvorens hij wroe- gingen gevoelde over zijne

misdaad. De Profeet NATHAN deed hem door eene schrander uitgedachte gelijkenis tot zich zelve terug keeren; hij deed er eene lange en opregte boetvaardigheid over; zijn leedwezen wordt in on- derscheidene Psalmen leven- dig uitgedrukt. De rampen, welke NATHAN hem voorzegt had, begonnen zich te doen gevoelen, en zelfs in zijn eigen huis. Een zijner broe- ders verkracht zijne zuster; de broeder vermoordt vervol- gens den broeder, DAVID ziet zich verpligt, voor AB- SOLON, zijnen zoon, te vlug- ten, die zijnen eigen vader van kroon en leven wilde be- rooven. Geheel *Israël* volgt den muiteling, en verlaat zijnen koning. Deze opstand eindigde enkel met den dood van ABSOLON. Een nieuwe misslag haalde over zijn rijk eene plaag, die in drie dagen 70,000 man deed omkomen. DAVID, door eene ijdelheid vervoerd, had eene volkstel- ling onder zijne onderdanen bevolen, een wezenlijke mis- slag, die de koningen zoo dik- werf nagevolgd hebben, die zij nog navolgen, en waarover zij, ondanks de gebeurtenis- sen, die hen te dien opzigte waarschouwen, geen berouw gevoelen. Hij bevredigde den Hemel door offeranden. Om vrede in zijne familie te onderhouden verklaarde hij SALOMON tot zijnen opvolger, ondanks de kuiperijen van ADONIAS, zijnen oudsten zoon.

Na dien prins te hebben doen zalven en kroonen, overleed hij door jaren en zwakheden gedrukt, in het jaar 1015 vóór J. C. het 70.^e jaar van zijnen ouderdom, en het 40.^e zijner regering. Hij liet een rijk na, dat eene in- en uitwendige rust genoot. De hedendaagsche ongeloovigen hebben zich uitgeput in hekelingen tegen dezen heiligen en grooten koning. Zijn vurige ijver voor de eer Gods, eene teedere en diep gevoelde godsvrucht, hebben hem deze onderscheiding verdiend. Zij hebben hem verweten, gevangen gemaakte Ammonieten, te hebben doen door midden zagen en in den oven werpen; maar de oorspronkelijke tekst zegt zeer duidelijk, dat hij hen veroordeelde om hout te zagen, steenen te bakken, enz. voorts oefende deze verfoeilijke natie, deze wreedheid jegens de Israëlitën uit, wanneer zij in hare handen vielen, en indien DAVID zulks ook te hunnen opzigte gedaan mogt hebben, zou men zulks slechts als eene wedervergelding kunnen beschouwen. (Zie AGAG). Een vraagpunt, hetwelk door de geleerden dikwerf wordt aangevoerd, is, om te weten, of DAVID de schrijver van al de 150 Psalmen is. Het tegenwoordig meest algemeen aangenomen gevoelen is, dat hij er het grootste gedeelte van heeft zamengesteld. Ver-

scheidene zijn betrekkelijk de verschillende omstandigheden, waarin hij zich bevonden heeft. Door SAÛL benijd, gehaat en vervolgd, had hij zich verplicht gezien, als vlugteling te leven, zijn vaderland te verlaten, van stad tot stad, van woestijn tot woestijn te dwalen. De verschillende oorlogen, welke hij met de natiën, die den God van *Israël* vijandig waren, te voeren had, vermenigvuldigden zijne zorg en vrees. De misslagen, waarin hij het ongeluk had te vervallen, werden het onderwerp van zijn levendigst leedwezen, en de gevoelige slagen, waarmede God hem trof, hielpen hem dezelve boeten. Zijne gevoelens in die verschillende toestanden, zijn met eene onnavolgbare kracht en waardigheid uitgedrukt. Indien de ongewijde boeken, zegt een nieuwere kunstregter, niets bezitten, dat met de waardigheid, het diepzinnige, de eenvoudige en treffende bevalligheid, welke de gewijde boeken kenschetsen, kan vergeleken worden; zoo kan men wel zeggen, dat de gewijde boeken niets grooter, niets geschikter behelzen, om de zielen te voeden en te versterken, om verhevene gevoelens in te boezemen, om sierlijke denkbeelden te vormen, dan de Psalmen. Wáár zal men waarachtiger en verhevener denkbeelden van de

Godheid putten; wáár levendiger en meer bezielde schilderdingen der schepping beschouwen. De regtvaardige geesten, de opregte harten vinden in dezelve een veilig en genaakbaar toevlugtsoord, in al de gebeurtenissen des levens. Naast de bedreigingen en kastijdingen, gaan altijd hoop, troost en gunstbewijzen. De mensch leert in dezelve al wat hem noodig is, om met zich zelve, met de menschen en met God in vrede te leven. Al de toestanden der ziel, al de aandoeningen des harten, zijn er met eene den Heiligen Geest waardige verscheidenheid in uitgedrukt." Vele derzelve zijn klaarblijkelijk, of geheel of gedeeltelijk profetisch, en betreffen onderscheidene in de toekomst verborgene onderwerpen, voornamelijk den Messias. De heilige **HIERONYMUS** noemt **DAVID**, den **SIMONIDES**, den **PINDARUS**, den **ALCÆUS**, den **HORATIUS** der Christenen: *DAVID, SIMONIDES noster PINDARUS et ALCÆUS, FLACCUS quoque.* De ongelovige natiën zijn, even als wij, zoo zeer door de uitnemendheid dier goddelijke gedichten getroffen, dat zij er vertolkingen van in hunne taal bezitten. **SPON** spreekt in zijne reizen over eene vertaling van verscheidene psalmen in Turksche verzen, door eenen Poolschen renegaat, **HALYBERG** genaamd, zamenge-

steld. Onder al de bekende boeken zijn de Psalmen het meeste verklaard, en **LA HARPE** bekent, » dat er wellicht nog niemand is, die dezelve verstaan heeft, of zelfs kan verstaan." De *Lotgevalen van den koninklijken harpenaar*, zijn door **LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN**, in haar gedicht: *DAVID, in twaalf Boeken*, Amsterdam, 1768, in 4.to met platen op een bevallige en tevens op eene aandoenlijke wijze bezongen.

DAVID, de grootste wijsgeer van *Armenië*, bloeide in het midden der vijfde eeuw. Hij putte in *Athene* de kennis der taal en de wijsbegeerte der Grieken; vertolkte diegene hunner boeken, welke hij het nuttigste oordeelde. Welverre van op eene bijgeloovige wijze, even gelijk onze Europesche leeraars der eeuwen van onkunde, **PLATO** of **ARISTOTELIS** te volgen, koos hij in beide datgene, wat hem het waarachtigste en oordeelkundigste voorkwam, te gelijktijd hunne dwalingen wederleggende. Zijne schriften worden in de Bibliotheek des konings van *Frankrijk* bewaard. Dezelve zijn even zoo methodisch als bondig. Zijn stijl is vloeiend, nauwkeurig en juist.

DAVID EL DAVID, valsche Messias der Joden, stond in

932 tegen den koning van *Perzië* op, die, na zich van hem meester gemaakt te hebben, eischte, dat hij een bewijs van zijne magt zoude geven. DAVID antwoordde, dat hij zich aanbood, om onthoofd te worden, en dat hij na dit bloedtooneel, dadelijk weder zoude leven; maar de bedrieger vraagde zulks enkel, om van grooter folteringen bevrijd te blijven. Uit haat jegens hunnen bedrieger, werden de Joden in *Perzië*, aan allerlei knevelarijen en belastingen onderworpen, en tot de uiterste ellende gebragt.

DAVID I., koning van *Schotland*, en zoon van de heilige MARGARETHA, bekleedde den troon een en twintig jaren, en evenaarde door zijne liefdadigheid jegens de armen, de godvruchtigste zijner voorgangers en overtrof hen alle, in wijsheid en in voorzigtigheid. Zijne liefde voor de regtvaardigheid bewoog hem, om op eene strenge wijze de overheden te straffen, die tegen trouw en plicht gehandeld hadden. Het is deze vorst, die de Bisdommen *Ross*, *Brechin*, *Dunkelden* en *Dunblain*, benevens 14 abdijen, waaronder er 6 tot de Cisterzienzer-orde behoorden, stichtte en begiftigde. Nadat de dood hem zijne deugdzame echtgenoot *SIBILLA*, eene nicht van *WIL-*

LEM den *Veroveraar*, ont-rukt had, bragt hij 70 jaren in den weduwlijken staat door. Met een bewonderenswaardig en waarlijk Christelijk geduld verdroeg hij het verlies van zijnen zoon, waarop hij al zijne hoop bouwde, en wiens dood het geheele rijk in rouw dompelde. Bij deze gelegenheid de voornaamste Heeren ten avondeten genoodigd hebbende, troostte hij zelf hen, met deze woorden: » Het zoude eene dwaasheid en goddeloosheid zijn, zich eenigermate tegen den wil van God aantekanten, die steeds heilig, regtvaardig en vol wijsheid is. Daar de deugdzamen even zoo wel veroordeeld zijn om te sterven als andere menschen, zoo moeten wij ons troosten, wijl er niets kwaads kan wedervaren aan degene, welke den Heer dienen, hetzij gedurende hun leven hetzij na hunnen dood.» Deze vorst overleed, te *Carlisle*, den 29 Mei 1153, in de grootste gevoelens van godsvrucht. Men leest zijnen naam onder die der Heiligen, in verscheidene Schotsche kalenders. MALCOLM IV., zijn kleinzoon, die hem opvolgde, wordt ook als heilig beschouwd.

DAVID II., koning van *Schotland*, zoon van ROBERT BRUCE, werd in 1329 na den dood van zijnen vader in den ouderdom van

acht jaren gekroond. Hij begon zijn bestuur onder de voogdijschap van THOMAS RANDOLPHUS, die reeds sedert lang het rijk met groote voorzigtigheid beheerde. Daar EDUARD, de zoon van JOANNES BALLIOL, de regten, die hij op *Schotland* meende te hebben, wilde doen gelden, zoo viel hij met een talrijk leger binnen dat land, verdreef DAVID uit hetzelfde, en noodzaakte hem, om met zijne echtgenoot de wijk naar *Frankrijk* te nemen. De onderdanen van dien jongen vorst herstelden hem op den troon, en bewogen hem den Engelschen, die EDUARD ondersteund hadden, den oorlog aan te doen; maar hij werd in 1346 door de Engelschen gevangen genomen, en verplicht eene groote som gelds te geven, om zich uit eene gevangenschap te bevrijden, die tien jaren duurde. Het vervolg zijner regering was niet gelukkiger. Hij overleed den 7 Mei 1370, in het zeven en veertigste jaar van zijnen ouderdom, en het 39.^e van zijn bestuur. De geschiedschrijvers prijzen de goedheid en regtvaardigheid van dien vorst, en bekennen, dat het hem in zijne ondernemingen minder aan voorzigtigheid dan aan geluk ontbrak. Hij liet bij JOANNA, dochter van EDUARD II., geene kinderen na.

DAVID van *Dinant*, een ketter uit het begin der dertiende eeuw, was een leerling van AMAURI of ALMERICH, en onderwees, dat God de eerste stof was. Zijn stelsel kwam vrij wel overeen met dat van SPINOZA: de dwalingen eener eeuw worden in eene andere weder opgewarmd; en hetgene, wat de sokten en stelsel aanhangers, als een voortbrengsel der genie beschouwen is dikwerf slechts eene slaafsche herhaling. Hij is door den H. THOMAS en andere godgeleerden wederlegd.

DAVID, koning van *Ethiopië* of *Abyssinië*, zoon van NAHU, volgde zijnen vader in 1507 op. Hij behaalde aanzienlijke overwinningen op zijne vijanden, en zond afgevaardigden naar EMMA-NUËL, koning van *Portugal*, en naar Paus CLEMENS VII. Zijne regering duurde omtrent 36 jaren. De titels, welke hij voerde droegen geheel het kenmerk van het overdrevene Oostersche. Zie hier dezelve: DAVID de *lieveling Gods*, de *zuil des geloofs*, uit het bloed en geslacht van JUDA; zoon van DAVID, zoon van SALOMON, zoon der zuil van SION, zoon van het zaad van JACOB, zoon der hand van MARIA, zoon van NAHU volgens het vleesch, keizer van Groot en Opper-Ethiopië, en van al de ko-

ningrijken en staten enz. — Zijn zoon CLAUDIUS ging een vriendschapsverbond aan met JOANNES III., koning van *Portugal*, en vraagde hem om Bisschoppen en Missionarissen. Paus JULIUS III. zond hem den patriarch NUGNEZ, twee Bisschoppen en tien missionarissen, alle Jesuiten, wier orde pas ontstaan was. De heilige IGNATIUS schreef aan den Abyssinischen vorst eenen grooten brief over de eenheid der Kerk en den voorrang des Pauses. Pater BOUHOURS voert dezen bondig geschreven brief in het Leven van dien heiligen orde-stichter aan.

DAVID JORIS, een wederdooper, die bijzondere gevoelens had, en daardoor het hoofd eener sekte is geworden. Hij werd in 1501 te *Delft* geboren. Zijn vader was volgens sommigen een muzikant, volgens anderen een kramer; hij verbeeldde zich in 1525, dat hij de ware Messias, de derde DAVID was, uit God geboren niet door het vleesch, maar door den geest. De Hemel, zoo als hij zeide, ledig zijnde, was hij gezonden geweest, om kinderen aan te nemen, dit eeuwige koningrijk waardig, en om *Israël* te herstellen, niet door den dood, zoo als J. C., maar door de genade. Met de Sadoceërs, verwierp hij de op-

VIII. DEEL.

standing der dooden, en het laatste oordeel; met de Adamiten verwierp hij het huwelijk, en keurde de gemeenschap van vrouwen goed; en met de Manicheërs geloofde hij, dat het ligchaam alleen kon bezedeld worden, en dat de ziel zulks nooit was. Hij werd gegeeseld en verbannen, waardoor hij zich verplicht zag, om zich naar *Bazel* te begeven, alwaar hij in 1556 overleed. Om den laatsten steimpel op zijne droomerijen te drukken, beloofde hij, dat hij drie dagen daarna weder zou verrijzen. De raad van *Bazel* liet drie jaren daarna zijn lijk weder opdelven, en hetzelfde met zijne schriften verbranden.

DAVID GANZ, een Joodsch geschiedschrijver uit de zestiende eeuw van wien er eene kronijk in het Hebreeuwsch bestaat, getiteld *Tsemath DAVID*, Praag, 1592, in 4.°, die zeer zeldzaam is. VORSTIUS heeft er een gedeelte van in het Latijn vertaald met aantekeningen.

DAVID DE POMIS, een Joodsche Arts der zestiende eeuw, beweerde uit eene oude familie, van het geslacht van JUDA te zijn. Er bestaat van hem: 1.° Eene Verhandeling *De Senum affectibus*, Venetië, 1588, in 8.° — 2.° *Woordenboek der Hebreeuwsche en Rabbijn-*

P

sche taal, in het Hebreuwsch en Italiaansch, te *Venetië*, in 1587, in fol. in het licht gegeven, zeer nuttig voor degene, welke de Rabbijnen willen lezen, en vol geleerde aanmerkingen over de Joodsche letterkunde.

DAVID VAN BOURGONDIË, natuurlijke zoon van PHILIPPUS, Hertog van *Bourgondië*, Graaf van *Holland* en *Zee-land*, werd, zoo als in het artikel BREDERODE (GLISBRECHT VAN) reeds is opgemerkt, door PAUS CALIXTUS III., uit aanmerking der diensten, welke PHILIPPUS den Christenen, in den oorlog tegen de Turken zou kunnen bewijzen, als Bisschop van *Utrecht* bevestigd, en in 1457 als zoodanig op de plegtigste wijze gehuldigd. Zijn bestuur was eene aaneenschakeling van onlusten. In 1484 werd hij gevangen genomen, en naar *Amersfoort* gevoerd, alwaar hij tot op het hemd toe van zijne kleederen werd beroofd, doch hij werd reeds in hetzelfde jaar weder hersteld. Hoog bejaard overleed hij na 39 jaren den Bisschoppelijken stoel van *Utrecht* te hebben bekleed, in 1496, op zijn slot te *Wijk bij Duurstede*, en werd met luister in de parochie-kerk begraven.

DAVID (JACOBUS LODEWIJK), een beroemd fransch schilder, werd in 1750 te

Parijs geboren; wenschelijk ware het in deze schets enkel van den kunstenaar te kunnen gewagen, wiens penseel zijn vaderland zoo veel eer aandoet, zonder in hem een wreedgierig mensch, een revolutionnair, en eenen der moordenaars van LODEWIJK XVI. te moeten schilderen. DAVID had de fransche school reeds hervormd en herschapen, en zijn roem was reeds door de schilderijen: BELLSARIUS, *de lijkstatie van PATROCLES*, en den dood van SOCRATES gevestigd, toen de omwenteling losbarstte. Een overdreven bewonderaar der ouden zijnde, waande hij, dat hij de beruchte gemeenebesten van *Athene* en *Rome* zou zien herleven. In 1792 tot afgevaardigde bij de nationale conventie benoemd en onder het schrikbewind werd hij de boezemvriend en een vurig aanhanger van ROBESPIERRE. Reeds in November 1790 had DAVID der nationale vergadering eene schilderij verëerd LODEWIJK XVI. *den 2 December in deze vergadering komende*, voorstellende. *De eed der kaatsbaan*, in 1789, was ook door hem in een ander schilderstuk voorgesteld, welk hij echter niet voltooid heeft; door de vensters van dat gebouw zag men het kasteel van *Versailles* met wolken betrokken waaruit *Profetische bliksemstralen* schoten. Een dol-

zinnig demagoog, en der bloedademende partij van *Montagne* geheel toegedaan zijnde, aarzelde hij niet, om voor den dood van **LODEWIJK XVI.** te stemmen, *zonder appel en zonder uitstel.* Twee maanden later stelde hij der vergadering eene andere schilderij voor, waarop men **MICHAËL LEPELLETIER**, (een ander koningsmoorder door de Parijische lijfgarde vermoord) *op zijn sterfbed liggende* zag; de bebloede spies, welke nog in de wonden stak, ging door een papier waarop men las: *Ik stem voor den dood des Tirans.* **DAVID** nam in het midden der vergadering, het doek weg, waarmede de schilderij omhangen was en riep uit: . . . » Burgers, elk is aan het vaderland verantwoordelijk voor de talenten, welke hij van de natuur ontvangen heeft; al is de vorm verschillend, het doeleinde moet echter voor allen hetzelfde zijn. De ware vaderlander moet met bereidwilligheid alle middelen te baat nemen, om zijne medeburgers te verligten, en hun onophoudelijk *de verherene trekken van heldenmoed en deugd voor oogen te stellen*; zulks heb ik in deze schilderij getracht te bewerkstelligen.” — enz. en lager. » Indien ooit een eerzuchtige, u van eenen dicator, van eenen tribuun, van eenen vorst sprak, of de

volks-souvereiniteit trachtte te overweldigen, of *wel dat een lafaard u eenen koning durfde voorstellen* vervolgt hem, of sterft even als **MICHAËL LEPELLETIER**, liever dan daaraan ooit uwe toestemming te geven. **DAVID** door de naauwste banden aan **MARAT** verknocht was in het gedurig bijzijn van dien booswicht en zoodra hij den moord door **CHARLOTTA CORDEY**, aan deszelfs persoon gepleegd, vernam, vorderde hij voor zijnen vriend de eer van het *Panthéon.* Deze doldriftige revolutionair scheen de taak op zich genomen te hebben, om als lofredenaar der wangedrochten van dien tijd op te treden: aldus vertoonde hij in eene schilderij van eene bijzondere grootte: *MARAT op den oogenblik toen hem in het bad zijnde, de dolk door de borst ging.* Dit schilderstuk was zoo treffend dat men bij het gezigt van hetzelfde ijst, en gaat voor een der meesterstukken van den schilder door. Hetzelve werd eenige dagen op het hof van *Louvre* ten toon gesteld, alwaar het de tegenhanger van dat van **LEPELLETIER** was. Men weet niet wat **DAVID** later met dit stuk gedaan heeft. Hij werd in Januarij 1794 president der conventie. Toen hij op den 9 *Thermidor* (27 Julij) vernam dat **ROBESPIERRE** op zij-

ne beurt door de conventie aangerand, zijn schuldig leven op een schavot ging eindigen, zeide hij tot eenen afgevaardigde van *Atrecht*, welke nevens hem zat: Ik zou den giftbeker met hem wel willen drinken. Dit gezegde werd door de vijanden van ROBESPIERRE gehoord. Op staanden voet maakten zij zich van hem meester en bragten hem in de gevangenis van het *Luxembourg*, welke bijna geheel door koningsgezinde gevangenen opgevuld was; deze konden van zich niet verkrijgen hem vriendschappelijk te bejegenen. Daarenboven kwam er veel ten laste van zijn gedrag. Men beschuldigde hem van vele wreedheden toen hij nog lid van het comité van algemeene veiligheid was. In die hoedanigheid had hij, weinige dagen voor het proces der koningin de zending op zich genomen, om in den toren des tempels, door list en bedreigingen, hatelijke en hoogst onwaarschijnlijke verklaringen van de jonge prinses en van den *Dauphin* (LODEWIJK XVII.) te gaan uithooren. Na al deze voorvallen is het geen wonder, dat er een gemor onder de gevangenen ontstond, zoodra hij zich aan het *Luxembourg* vertoonde, hetwelk DAVID deed zeggen: »Ik zie wel uit de wijze waarop ik hier ontvangen word, dat

hier geene republikeinen zijn. Een schaterend gelach en bitse spottertijen waren het antwoord, hetwelk hem gegeven werd. Hierdoor getroffen, sloot de nieuw gevangene zich liever alleen in zijne kamer op, dan van de vrijheid gebruik te maken, om met de overige gevangenen de gangen op en neer te wandelen. Deszelfs kweekelingen riepen de hulp van CHENIER en BAILLEUL in, en verkregen de vrijheid voor hunnen meester. Den 1 *prairial* (20 Maart 1795) werd DAVID, als terrorist beschuldigd, en op nieuw achter het slot van het *Luxembourg* gebragt; zijn verblijf aldaar duurde drie maanden, tot dat men hem den 21 Augustus veroorloofde om in zijn huis te blijven, doch onder verzekering eener wacht. De amnestie van den 4 *Brumaire* onthief hem van dien last. Onder het consulaat en onder het keizerrijk waar van hij grooten gunsten genoot, wijdde hij zich uitsluitend aan zijne kunst toe, en schepte toen de schoone schilderijen van BRUTUS van de HORATIUSSEN en van den *Sabijschen vrouwenroof*. Men beschuldigt hem verscheidene personaadjen van dit tafereel, bijna geheel naakt te hebben voorgesteld, dat tegen de waarheid der geschiedenis aanloopt; want de Romeinen gingen zeld-

zaam naakt in openbare bijeenkomsten en vooral de vrouwen niet. Hij toonde zijne geldzucht in het ten zijnen huize gedurende vele jaren ten toon stellen, van de twee laatstgenoemde gewrochten voor geld de krooning van *NAPOLEON*, de uitdeeling der adelaars, het borstbeeld van *NAPOLEON*, in het invalidenhuis geplaatst vermeerderden nog zijnen roem; het eerste stuk nogtans gaf tot eenige gegronde gispingen aanleiding, zijne schilderij der *Thermopylen*, waarvan de kleur levendiger is, dan zijne andere gewrochten, en welke hij in zijne werkplaats in 1814 en 1815 onder betaling ten toon stelde, verraadt dezelfde baatzucht en zedeloosheid in de naaktheid, waardoor hij voorgaf de orde na te volgen. Daarom zeide hij aan *LENOIR*, stichter van het Museum der *Augustijnen* (uit roofgoederen van kerken zamengesteld): » Ik wil dat mijne kunststukken het kenmerk der oudheid dragen, zoodat, indien het mogelijk ware, dat een Athener wederop de wereld kwame, het hem toescheen, dat het kunststukken eens Griekschen schilders waren. Gedurende de eerste herstelling der *BOURBONS* werd *DAVID* niet veront-rust. Bij de terugkomst van *NAPOLEON*, vereerde hem die vorst met een bezoek in zijne werkplaats en benoemde

hem tot commandant van het legioen van eer, waarvan hij tot dus verre officier geweest was. De verbanning van *NAPOLEON* naar het eiland *St. Helena* bragt de *BOURBONS* andermaal te *Pa-rijs*. *DAVID* was alstoen onder de wet tegen de koningsmoorders begrepen, en hij hield op, lid van het instituut te zijn. Na eene reis door *Zweden* en *Italië* vestigde hij zich te *Brussel*, alwaar hij zijne twee laatste stukken vervaardigde, namelijk *TELEMACHUS* en *EV-CHARIS*, en de *liefde PSYCHE* bij het kriecken der zon verlatende, welk laatste te *Brussel* is ten toon gesteld, en waarvan de opbrengst zegt men, den armen is uitgedeeld. Hij had de aanbiedingen des konings van *Pruissen* geweigerd, welke hem het opperbestuur der kunsten van zijn koningrijk wilde opdragen. *DAVID* is den 26 December 1825 in den ouderdom van 75 jaren overleden; wij zullen zijn staatkundig leven niet verder onderzoeken, de daadzaken, welke wij aangestipt hebben, zijn genoegzaam, om hem te doen kennen, en om de blindheid eens mans te betreuren, wiens naam zonder vlek en door zij groot kunsttalent met veel luster bij het nageslacht in dankbare geheugenis zoude gebleven zijn. Zijne schil-

derstukken munten uit door de grootste zuiverheid, zijne kleuren zijn kunstig aangebragt; het werktuigkundige gedeelte is volmaakt, en de teekening onverbeterlijk, misschien is de aard der zamenstelling wel eenigzins reusachtig en academisch; maar deze gebreken worden door schoonheden van de eerste waarde ruimschoots vergoed. DAVID is zonder tegenspraak de hersteller der fransche school, voortijds vol onnaauwkeurigheden en gemaaktheid, indien men enkele kunstenaars aan de scholen van *Italië* geoeffend, uitzonderd. Onder zijne kweekelingen telt hij schilders, welke met reden beroemd zijn, zoo als GERARD, GIRODET, GUÉRIN, GROS en andere, welke niet minder zijn aan te prijzen, en van welke nog vele aan de fransche school luister bijzetten. DAVID had een gezwel aan de linkerwang, hetwelk zijn gelaat ontsierde en zijne spraak belemmerde. Hij bezat weinig geleerdheid en geene wezenlijke talenten, dan voor de schilderkunst, welke hij met geestdrift beminde.

DAVIDI (FRANCISCUS), een Sociniaan, te *Coloswar*, in *Zevenbergen* geboren, opperbestuurder der Hervormde kerken van dat gewest, overleed in 1579, als gevangene op het kasteel van *Deva*.

Hij is een der helden der Unitarissen, was Lutersch, Sacramentarisch, Ariaansch, Tritheitisch, Samosatisch enz. geweest. Er bestaan van hem nog eenige werken in de *Bibliotheca fratrum polonorum*, vol godslasteringen en tegenspraken, maar voor het overige vrij wel geschreven.

DAVILA (HENDRIK CATHERINUS), uit eene beroemde familie van het koninkrijk *Cyprus*, werd den 30 October 1576, te *Sacco*, een dorp in het gebied van *Padua*, geboren, begaf zich, om zich aan de dwingelandij der Turken te onttrekken, die zich in 1570 in 1571 van zijn land hadden meester gemaakt, naar *Avila* in *Spanje*. Daar hij de minste ondersteuning van de bloedverwanten, welke hij in *Spanje* had, niet kon bekomen, kwant hij in *Frankrijk*, en maakte zich aan het hof van HENDRIK III. en IV. gunstig bekend. Hij onderscheidde zich onder dezen laatsten vorst voor *Honfleur* in *Normandyë*, en voor *Amiens*, alwaar hij gekwetst werd. Later begaf hij zich naar *Venetië*, en werd door den senaat toereikend ondersteund om volgens zijnen stand te leven. Op eene reis, die hij in 1634, op bevel der republiek ondernam, werd hij door een pistoolschot gedood, DAVILA was door zijnen achttienjarigen zoon vergezeld, die op den moordenaar aanviel en hem in

stukken hieuw. Te *Venetie* werkte hij aan zijne *Geschiedenis, der burgeroorlogen van Frankrijk*, waarin de daden van FRANCISCUS II., KAREL IX. HENDRIK III. en HENDRIK IV., bijgenaamd *den Groote*, in 15 boeken, sedert den dood van HENDRIK II., in 1559, tot aan den vrede van *Vervins*, in 1598 verhaald worden. Deze geschiedschrijver weet zijne lezers te boeijen, door de wijze, waarop hij de bijzonderheden voorstelt, en door de gelukkige aaneenschakeling zijner verhalen. Hij tracht al te zeer in den geest der vorsten door te dringen, en raadt dezelve niet altijd. Hem zou meer lof zijn te beurt gevallen, indien hij er minder aan zijne heldin, CATHARINA DE MEDICIS, de weldoenster zijner familie had toegezwaaid, en indien hij uit zijne geschiedenis eenige redevoeringen had weggelaten, welke men tegenwoordig onder de Oratorische legers rangschikt. Men verwijt hem ook eenige misslagen, in de spelling der eigennamen van steden en personen. De *Geschiedenis van DAVILA* in het Italiaansch beschreven, werd in 1644, in het *Louvre*, in 2 dl.ⁿ in fol., te *Venetie*, 1733, 2 dl.ⁿ in fol.; en te *Londen*, 1755, 2 dl.ⁿ in 4.º gedrukt.

DAVILA Y PADILLA (AUGUSTINUS), te *Mexico* geboren,

ging in de orde van den H. DOMINICUS, en werd Prioer van het klooster van *Puebla*. Door zijne welsprekendheid verdiende hij, om tot prediker van PHILIPPUS III. te worden aangesteld, die hem, om hem een nog eervoller bewijs zijner achting te geven, tot Aartsbisschop van *Santo Domingo* benoemde. Hij bestuurde zijn diocees met wijsheid, en overleed in 1604. Men kent van hem: 1.º *Historia de la provincia de Sant Yago de Mexico, de la orden de Predicadores*, Madrid, 1590, in 4.to; Brussel, 1625, in fol. Van dit werk kwam er nog een nieuwe uitgave, onder dezen titel in het licht: *Varia historia de la Nueva Espagna y Florida*, Valladolid, 1634, in fol. Men vindt in hetzelfde belangrijke bewijsstukken over de eerste tijden der ontdekking van *Amerika*.

DAVILER. — Zie AVILER (D')

DAVIS (JOANNES), een Engelsch zeevaarder, doorkruiste in 1585, *Noord-Amerika*, om vandaar een doortogt naar *Oost-Indië* te vinden; maar de geheele uitslag van drie reizen, welke hij derwaarts deed, was de ontdekking eener zeeëngte aan welke hij zijnen naam gaf. Hij overleed den 29 December 1605 bij *Patana*, door Japonesche zeeroovers vermoord.

DAVITY (PETRUS), een edelman uit *Vivarais*, te *Tournon*, in 1573 geboren, heeft zich bekend gemaakt door een werk, dat het eerst in het licht verscheen, onder den titel van *Staten en rijken der wereld*, Parijs, 1626, in fol.; een werk, dat verrebeneden het middelmatige is. RANCHIN en ROCOLES vermeerderden deze compilatie met vijf deelen, *Parijs*, 1660, en maakten dezelve nog slechter. DAVITY overleed te *Parijs*, in 1635.

DAVOT (GABRIËL), te *Auxonne* geboren, hoogleeraar in de regtsgeleerdheid aan de Universiteit van *Dijon*, in 1743 overleden, liet na eene *Institution etc.* (Instelling tot het *Fransche regt*), in 1751 door BANNELIER, zijnen ambtgenoot, in 6 dl.ⁿ in 12.º in het licht gegeven. De onderwerpen worden er volgens de regtsgeleerdheid van het parlement van *Dijon* in behandeld.

DAVOUST (LODEWIJK NICOLAAS), prins van *Eckmühl*, maarschalk en pair van *Frankrijk*, werd den 10 Mei 1770 uit eene edele familie te *Aunoux* in *Bourgondië*, (departement van de *Yonne*) geboren. Hij volbragt zijne studien in de school van *Brienne* en had tot medeleerling BONAPARTE, wien hij ook al weldra zijne groote verheffing te danken had.

Nadat zijn vader door de onvoorzigtigheid van een zijner jagers gedood was, koos hij voor zich zelve eenen staat en ging in 1785, in den rang van onderofficier tot het regiment koninklijke ruitery over. Een ijverige voorstander der revolutionnaire grondbeginselen zijnde, bragt hij veel toe aan den opstand van dat corps tegen hunne opperhoofden, hetwelk hij ook in 1790 met terugzending moest boeten. Na den 10 Augustus, verscheen hij aan de balie der wetgevende vergadering, gaf zijne stem tot de vervallenverklaring des konings en vraagde tevens om dienst. Tot bataillonchef bij het 3de regiment der vrijwilligers van *Yonne* benoemd zijnde begaf hij zich bij de armee van het Noorden onder aanvoering van DUMOURIER, alwaar hij zich door zijnen ijver en moed deed onderscheiden. Bij den afval van dezen generaal, deed DAVOUST op den oogenblik als hij terugweek, den 4 April 1793, door zijn bataillon vuur op hem en op den staf geven. Deze verkleefdheid aan de gevoelens van den dag, en andere republikeinsche trekken, verschafte hem eene spoedige bevordering; hij was brigadegeneraal toen hij in de termen der wet viel, die alle adellijken van hunne posten beroofde. Hij leefde onbekend, tot na den 9 *Thermi-*

dor, wanneer hij bij het *Moemel*-leger werd ingelijfd, en bij de blokering van het *Luxembourg* tegenwoordig was. Tot het leger van den *Rijn* overgegaan zijnde, dat onder bevel van PICHEGRU stond, zoo gebruikte hem deze generaal tot de verdediging van *Manheim*, waar MONTAIGU aan het hoofd stond. Bij de overgave dier stad, werd DAVOUST krijgsgevangen gemaakt; doch na eenigen tijd werd hij weder uitgewisseld, diende onder MOREAU en was bij den overtocht van den *Rijn* tegenwoordig, die op den 20 April 1797, plaats had. Bij de veldslagen van *Diersheim*, *Hannau*, *Kentzig* en *Haslach* gaf hij nieuwe bewijzen van beleid en dapperheid. De vrede maakte een einde aan den voorspoed der Fransche wapenen, doch na eenigen tijd maakte men zich gereed voor den veldtocht naar *Egypte*. DAVOUST verkreeg in denzelfden dienst: onder bevel van DESAIX werd hij belast met de bezetting van *Opperegypte*; hij zegepraalde dikwijls te *Souagny*, *Gizeth* en *Suth*, op de Mamelukken en de Arabieren, enz. en verlostte de vloot, welke hun levensmiddelen kwam brengen. Na eenige dagen dreef hij den aanval van MAURAD-BEY, tot onder de muren van *Samanjour* terug, en deed deszelfs tal-

rijke ruitery geheel onder zijn zwaard bukken. Nog heeft hij zich beroemd gemaakt bij de veldslagen van *Thebes*, *Kene*, *Cophitous* en van *Bemadi*, alwaar hij (in Januarij 1799) MAURAD-BEY andermaal geheel versloeg, en zich van zijne rijkdommen meester maakte. De Turken in *Neder-Egypte* geland zijnde, werd DAVOUST derwaarts geroepen, en deed, onder bevel van BONAPARTE, bij de bloedige overwinning van *Aboukir* welke den 25 Julij van dat jaar voorviel; zijne sterke hand gevoelen. Na de overeenkomst van *El-Arisch*, kwam hij met den generaal DESAIX, in Maart 1800 in *Europa* terug. BONAPARTE was hen reeds vooruit gegaan, en had zich op dat tijdstip tot eersten consul doen benoemen. DESAIX en DAVOUST gedwongen om op de kusten van *Sicilië* voet aan land te zetten, ontsnapten niet dan met moeite, aan de woede der inwoners van *Siacò*, die hen voor gemeenebestgezinden en Franschen aanzagen, en dus besloten hadden, hen te vermoorden. In handen van KEITH gevallen zijnde, hield deze generaal hen eene maand te *Livorno* gevangen. DESAIX verloor al aanstonds in den slag van *Moringo* (den 4 Junij 1800) het leven, en DAVOUST vond in BONAPARTE zijnen ouden vriend terug,

die hem tot divisie-generaal, en in 1802 tot opperbevelhebber der grenadiers van de consuls-wacht, benoemde. DAVOUST toonde zich dankbaar voor deze weldaden: na de veroordeeling van GEORGES, MOREAU en PICHEGRU, was hij een van de eerste, die de gedachten, van NAPOLEON tot den hoogsten rang te verheffen, onder het volk verspreidden. Wij houden ons verplicht om den brief, welken hij aan NAPOLEON schreef, hierbij te voegen, als een geschiedkundig gedenkteeken, van een zoo merkwaardig tijdstip, waarin de troon van de opvolgers van den H. LODEWIJK in de magt komt van een kind der omwenteling. De inhoud des briefs, van den 31 Maart 1802 is als volgt: „*De Bourbons* door alle *Franschen* verstooten en die sedert lang gemeene zaak met onze eeuwige vijanden maken, sloten onlangs met de trouwelooze *Engelschen*, eene zamenzwering tegen *uwen gewijden persoon*. Gij moet eindelijk hunne ijdele hoop verdelen en beletten, dat zij geene nieuwe euveldadeu bedrijven Even gelijk alle groote mannen, eerbiedigt gij de nakomelingschap; gij verzamelt voor dezelve een onnoemelijk erfdeel van *roem en voorspoed*, en gij zult niet dulden, dat hetzelfde aan burgerlijke verdeeldheden ter prooije worde, door eene onze-

kere, en steeds onstuimige opvolging van verkiesbare hoofden. Door hunne eigene dwalingen verlicht, dringen al de *Franschen* bij u aan, uw werk te voltoojien en indien gij de wenschen zult volbragt hebben, die u uit alle gewesten van het rijk worden uitgedrukt, dan zal ons niets meer te wenschen overblijven, dan dat onze *Keizer* ons het teeken geve van eene gewelddadige wraak op de verraders uitteoeffenen” Deze brief werd in alle dagbladen opgenomen, en bijna al de veldheeren gaven hunne goedkeuring aan de wenschen, welke dezelve uitdrukte. BONAPARTE werd den 18 Mei 1804, door een *Senatus-Consulta* tot keizer uitgeroepen en den 2 December gekroond. Hij beloonde DAVOUST en andere legerhoofden door hen den titel van maarschalk des keizerrijks te geven. Daarop ging DAVOUST het bevel over het 3de corps van het groote leger in de velden van *Boulogne* op zich nemen. Aan het hoofd van dat corps bewees hij groote diensten te *Ulm*, te *Austerlitz* en voornamelijk te *Jéna*. Men zegt dat in dien bloedigen slag, welke den 20 October 1806 voorviel, de generaal BERNADOTTE het geluk van *Frankrijk* door eene welberekende ledigheid in de waagschaal had gesteld; maar DAVOUST die zich juist daar bevond

en wiens hoed en kleed aan flarden waren geschoten, herstelde spoedig diē wanorde, door den regter vleugel van het Fransche leger langs het dorp *Avestüdt* te leiden, eene beweging die als de hoofdoorzaak der overwinning, welke de Franschen behaalden, wordt beschouwd. Na den slag droeg BONAPARTE, hem den titel van *Hertog van Avestüdt* op. Na acht dagen kwam de maarschalk DAVOUST in *Berlijn*, drong tot in *Polen* door, en was bij de veldslagen van *Eilau* en *Friedland*, welke den 9 en 14 Junij 1807 voorvielen, tegenwoordig. Hoewel hij in deze veldslagen zijne gewone dapperheid en werkzaamheid ten toon spreidde, haalde hij zich toch billijke verwijtingen op den hals, door zijne gestrengheid, vooral door het in de asch leggen van het dorp *Zunen-burg*, eene daad, welke de wreedste pligten van den oorlog niet vereischten. Bij deze gelegenheid, verklaarde hij zich den gezwoeren vijand van den koning en de koningin van *Pruisen*, en ware het in zijne magt geweest, zoo zouden de doorluchtige echtgenooten, de grootste verdrietelikheden, hebben moeten verduren. In 1809 werd hij in den oorlog tegen *Oostenrijk* gebruikt, en had een groot aandeel aan de overwinning van *Eckmühl*. Hier verkreeg hij den titel

van prins, met den naam van dat dorp. Hij liet den 3, 5 en 6 Julij van datzelfde jaar groote kennis en veel dapperheid blijken bij den slag van *Wagram*. BONAPARTE vertrouwde hem het opperbevel van de troepen die *Polen* bezetten en het bestuur van dat land toe. DAVOUST deed er zijne hardvochtige en trotsche inborst blijken, behandelde *Polen*, dat een bondgenoot van *Frankrijk* was, zoo als hij met eenen vijandelijken staat zoude gedaan hebben. Zijne knevelarijen waren zoo hard en zoo menigvuldig, dat de inwoners van *Warschau* een gezantschap benoemden, om hunne klagten bij NAPOLEON in te dienen. Men wil, dat deze het er bij liet, zijnen ouden schoolvriend eenen brief te schrijven, om hem te bewegen wat voorzigtiger te handelen. DAVOUST stoorde zich hier niet aan en volgde zijn stelsel van onderdrukking tegen de arme *Polen*, hetwelk zelfs zijne ambtgenooten niet konden nalaten te laken. DAVOUST had in zijne handelingen zijns gelijken niet; de Abt DE PRADT, die, hoewel zeer toegevend betrekkelijk alles wat de omwenteling betreft, spreekt aldus in het werk van zijn *Gezantschap in Polen*, bladz. 142 — 143. » De maarschalk DAVOUST had geheel *Polen* met schrik bevangen, en ik heb er *verschrikkelijke* too-

neelen van hooren verhalen, welke *grootte vooroordeelen*, tegen hem en tegen de Franschen hadden doen ontstaan. Het is te bejammeren dat een man, tot zulke hooge posten verheven, dikwijls de verfoeijelijkste denkbeelden, heeft aan den dag gelegd, en zich zoo zeer vernederd heeft, van uitdrukkingen te gebruiken, die onwaardig zijn, uit den mond van zulk een verheven ambtenaar te vloeijen. Het is ongelukkiglijk zeker, dat alles wat DAVOUST tegen den koning en de koningin van *Pruissen* beproefd heeft, meer dan de helft den haat van de Pruisen tegen de Franschen heeft vergroot . . ." Toen in 1812 den veldtocht naar *Rusland* zoude worden ondernomen, verkreeg DAVOUST, het bevel over het eerste corps van het groote leger; hij versloeg den prins BAGRATION bij *Mohilow*, maar nu wendde zich de fortuin, en den 7 September en 25 October in de veldslagen van *Moskowa* en van *Mainvoslavetz* werd DAVOUST gewond en twee paarden onder hem doodgeschoten. Zijn regiment, zoowel als de overige werden in dien togt bijna geheel verdelgd. DAVOUST trok door *Pruissen* naar den kant van de *Elbe* terug en vestigde zijn winterkwartier te *Hamburg*. Bij de aannadering van de vereenigde legers was deze stad aan het muiten geslagen en wilde het

juk van de Fransche overheersching afschudden, maar deze opstand mislukte door de tegenwoordigheid van DAVOUST en zijn talrijk leger. NAPOLEON had hem het opperbevel van de 32ste divisie gegeven, desniettegenstaande kon hij *Hamburg* niet binnen rukken, voor en al eer hij den Russen, die het bezetten, en der nieuw georganiseerde *Hanzeetroepen*, eenige veldslagen had geleverd. Krachtens een *Senatus-Consulta* en volgens de bevelen van NAPOLEON, was de constitutionele staatsregeeling opgeschorst in de provinciën van de bovengenoemde Militaire divisie. Daar DAVOUST nu met de onbepaaldste magt bekleed was, kon hij zich straffeloos aan de wreedste willekeurigheden overgeven. Nadat hij aan *Hamburg* de verschrikkelijke schatting van 48 milioenen franken opgelegd had, stelde hij militaire commissien aan, verbande 28 der voornaamste inwoners van *Hamburg*, die hij meende deel aan den opstand te hebben genomen en wier goederen hij verbeurd verklaarde. Nadat de vijandelijkheden in Augustus 1813 weder een einde hadden genomen, beproefde deze maarschalk, om zich met het groote leger te vereenigen, dat *Pruissen* op nieuw scheen te willen overweldigen, maar in de nabijheid van *Schwerin* gekomen

zijnde, werd hij genoodzaakt zich weder naar *Hamburg* te begeven. Weldra door zegepralende legers omsingeld zijnde, besloot hij om hun wederstand te bieden. Hij wierp een aantal verschan- singen op, bouwde nieuwe vestingen en weerde elken aanval der Zweden, Pruis- sen en Russen, die de Ham- burgers als hunne verlossers verwachtten, moedig af. In dien tijd, verdubbelde DA- voust zijne verdrukkingen over die ongelukkige stad, moedwilligheden welke aan- leiding tot vele schotschrif- ten dienaangaande gaven, als: *Hambourg avant DA- voust, par M. VAMHUGEN, capitaine au service du Rus- sie (Hamburg voor DAVOUST, door VAMHUGEN, kapitein in Russischen dienst), Pa- rijs, 1814.* — *Le ROBES- PIERRE de Hambourg de- masqué (De ROBESPIERRE van Hamburg ontmaskerd), ibid.* — *Hambourg et le ma- réchal DAVOUST (Hamburg en de maarschalk DAVOUST), door J. H. DE STOMPT, oud Engelsch officier (bij het voorgaande boekje) door een oud Fransch officier, ibid.* Deze oude ambtenaar tracht op den heer DAUBIGNAC de wezenlijke oorzaak te schui- ven, van de rampspoeden, welke die stad moest verdu- ren. Volgens hem zou DAU- BIGNAC, directeur der politie van *Hamburg*, er een stelsel

kingen gevormd hebben, waarnaar zijne agenten zich aan de grootste misdaden te- gen de inwoners en hunne eigendommen, zouden schul- dig gemaakt hebben, met eerwaardige personen te be- dreigen, te mishandelen en hen onder een valsch voor- wendsel van *contrabande* in de gevangenis te werpen. In dat geval zou DAVOUST, altijd schuldig zijn geweest van die wreede daden langer te verduren. Behalve het- geen STOMPT zegt, zoo on- derteekenden verscheidene duizenden inwoners van *Ham- burg* in hetzelfde jaar 1814, eene gedrukte memorie, waar- in men nog nieuwe beschul- digingen tegen den maar- schalk DAVOUST aantreft, zoo als de inbeslagneming zonder schadeloosstelling, van droog hout, hennip, teer en andere bijzondere eigen- dommen; de slooping, even- zeer zonder schadeloosstel- ling, van geheele wijken der stad, om dezelve in staat van verdediging te stellen; de uit- drijving van 25000 inwoners, die buiten staat waren zich behoorlijk van levensmidde- len te voorzien, en eindelijk de gewapender hand gedane overmeestering der gelden, van de bank, eene plunde- ring, die billijker wijze de levendigste reclamatiën de- den ontstaan, welke niet ophielden dan toen in 1815 *Frankrijk* aan de *Hambur- gers*, de sommen en eigen-

dommen betaalde, welke zij in 1813 verloren hadden. Bij den val van BONAPARTE was DAVOUST te *Hamburg* nog aan het hoofd, en daar hij niet gelooven wilde, dat de troon door zijne wettige eigenaars beklommen was, weigerde hij den afgezanten van den russischen generaal BENNIGSEN hun die plaats over te geven, en slechts de generaal GERARD, overbrenger der bevelen van LODEWIJK XVIII. verkreeg den 29 April de onderwerping van den maarschalk en van het leger. Den 9 van dezelfde maand ondertekende hij met de voornaamste zijner officieren een berigt aan den koning, geheel tegenstrijdig met den brief, welken hij den 31 Maart 1814 aan BONAPARTE had geschreven. Bij zijne komst in *Frankrijk* ontving de Maarschalk den volgende brief: »Mijn Heer, de Maarschalk! daar de koning zware klagten heeft ontvangen over de handelwijze welke gij te *Hamburg* gehouden hebt, zoo heeft Z. M. mij belast u te berigten, dat gij uw verblijf buiten *Parijs* moet kiezen, en dat gij mij een berigt zult indienen hetwelk u geheel en al vrijspreekt van de beschuldigingen, welke men u ten laste legt. De voornaamste zijn: van, nadat u de vervallenverklaring van NAPOLEON en de herstelling van den troon der *Bourbons* bekend was, nog het kanon op de

witte vlag gelost te hebben, de fondsen van de kas van *Hamburg* in bezit te hebben genomen, en zoo willekeurig gehandeld te hebben, dat het tot schande van den franschen naam verstrekt. Ik maan u aan, Mijn Heer de Maarschalk, van u te voegen naar de bevelen des konings enz. geteekend graaf DUPONT. » DAVOUST ging naar zijn schoon landgoed van SAVIGNY en na eenigen tijd gaf hij het navolgende schrift in het licht: *Mémoire de M. le Marechal DAVOUST, prince d'Eckmühl au Roi, (Mémoire van den Maarschalk DAVOUST, Prins van Eckmühl aan den koning)*, *Parijs*, 1814, in 8.vo van 160 bladzijden. Hij tracht zijne verontschuldigen in te dienen, van gedurende zijn bevel in *Hamburg* altijd de wetten van zijne overheid gehoorzaamd te hebben, en voegt er bij, dat het geld hetwelk uit de bank was genomen, tot bezoldiging van het leger gebruikt was, (maar hij had reeds eene belasting van 48 millioen opgelegd) en verklaard zoo goed als hij kan beweegredenen waarom hij den tegenstand na den val van NAPOLEON zoo lang aangehouden heeft. Dit berigt bleef niet onbeantwoord, er kwam een geschrift in het licht onder dezen titel: *STEIN à DAVOUST ou Replique au prince d'Eckmühl par une de ses*

victimes (STEIN aan DAVOUST, of antwoord aan den prins van ECKMÜHL, door een zijner slagtoffers). De inhoud van dit geschrift vernietigde het verdedigingsstelsel hetwelk de Maarschalk aangenomen had. Gedurende de eerste restauratie kwam DAVOUST niet van zijn landgoed *Savigny-sur-Orge* dan na de terugkomst van BONAPARTE, van het eiland *Elba*, die hem tot het ministerie van oorlog beriep. Den 26 Maart onderteekende hij een adres van de nieuwe ministers aan NAPOLEON en den 18 April betuigde hij den veldheeren, GROUCHY, DELABORDE, GILLY, DARICAUT, PIÈRE, CORBINAU, LA SALTETTE en CHIBERT de tevredenheid van hunnen nieuwen meester over het gedrag hetwelk zij gehouden hadden en dat krachtdadig medegewerkt had ter betuiging van den burgeroorlog. Den 13 April had hij voor het leger (hersteld volgens het decreet van den 28 Maart) eene redevoering uitgesproken, welke met deze woorden begon. « Gij hebt uwen keizer gewild, hij is gekomen, gij hebt hem uit al uwe krachten geholpen, komt en weest allen gereed, om het vaderland tegen vijanden te verdedigen die zich wilden bemoeijen met de kleuren te regelen, welke wij moeten dragen met ons vorsten op te dringen, met ons

staatsregelingen voorteschrijven: » De Vendée begon ook op te staan, de maarschalk DAVOUST schreef den generaal die te *Nantes* het bevel voerde eenen brief, waarin men het volgende opmerkt. « Onder de afschuwelijke regering der *Bourbons*, wanneer die lieden (de edelen), die zich in oorlog met den keizer en met het geheele volkwikkelen, invloed hadden en bescherming genoten, stonden zij in tegenstand met het 99 honderste gedeelte van het volk. Thans nu die 99 hondersten NAPOLEON tot aanvoerder hebben, zouden wij thans de aanslagen van eenige duizenden woestelingen verduren? Het is tijd, generaal, dat men strengere maatregelen gebruike, welke de kwade Franschen doen beven en de goeden gerust stellen, den 12 Junij werd DAVOUST door NAPOLEON tot pair van *Frankrijk* benoemd. Toen hij de nederlaag van *Waterloo* vernam werd hij in de kamer der volksvertegenwoordiging ontboden, en zwoer op zijne eer, dat het onheil van het leger niet zoo groot was als het gerucht zulks verspreidde. Maar op dien zelfden oogenblik logenstrafte de maarschalk NEY de berigten van den prins van *Eckmühl* ten opzichte van het leger. In weerwil der verdenking, die er zich tegen DAVOUST opdeed, dien men meende, het met BONAPARTE eens te zijn, om het toebren-

gen van eenen gevoeligen slag aan de kamer te beproeven, droeg hij hem het opperbevel over het leger, dat onder de muren van *Parijs* stond, op. Daar dit leger hoewel uit 85,000 mannen met 500 kanonnen en 15,000 bondgenooten en de burgerlijke wacht, bestaande, niet in staat was om der vereenigde magten van *Europa* wederstand te kunnen bieden, zoo koos de maarschalk de partij van te onderhandelen en ontving den graaf van *VITROLLES* dien *FOUCHÉ*, *Vicennes* had laten ontruimen, om met de Engelsen te gaan onderhandelen. Nadat *DAVOUST* het hoofdkwartier te *Vilette* had gevestigd, schreef hij den 30 aan de generalen *WELLINGTON* en *BLUCHER* om hun eene wapenschorsing te verzoeken, hun verzekerende, dat *SUCHET* dezelve reeds met den Oostenrijkschen generaal *BURNA* gesloten had, en dienzelfden dag onderteekende hij met andere officieren in naam van het leger een gedrukt adres, hetwelk hij der vereenigde kamer zond, en waarin men de volgende zinsneden opmerkt: » Men wilde ons de *BOURBONS* opdringen, maar die vorsten worden door de groote meerderheid der Franschen verworpen. . . . De *BOURBONS* bieden den Franschen geene waarborg aan. Wij hebben hen opgenomen met de edelmoedigste gevoelens van vertrouwen. . . En

hoe hebben zij aan dezelve beantwoord? Zij hebben ons als muiters en overwonnelingen behandeld. De onverbidelijke geschiedenis: zal ons eens verhalen, wat de *BOURBONS* gedaan hebben om zichop den Franschen troon te herstellen. Dat men deze gezegden vergelijke met die in zijne acte van 13 Julij daaropvolgende, welke wij lager zullen aanhalen. Den 3 Julij 1815 sloot *DAVOUST* met de opperbevelhebbers der vereenigde legers een verdrag van overgave, waarbij hij met zijn leger naar de linkeröever van de *Loire* moest terugtrekken. Den 5 beval hij aan al de afgezonderde officieren, die zich te *Parijs* bevonden, om het hoofdkwartier van zijn leger te volgen. Hij vertrok den volgenden dag, den 6, en den 10 kwam hij te *Orleans*, de plaats zijner bestemming, waar hij zich met het opperbevel belastte van het leger der *Loire* en der *Pireneën*. De couriers, die de koning aan *DAVOUST* zond, waren nu ontvangen dan weer miskend, de beelden van den prins van *Eckmühl* werd den 12 Julij uit de kamer der maarschalken weggenomen. De koninklijke heerschappij was hersteld en *DAVOUST* was enkel door de brug welke *Orleans* verdeelt, van de Pruiszen gescheiden. Na eenige dagen van besluiteloosheid schreef hij den koning den 13 Julij

een berigt van onderwerping, welks begin wij hierbij zullen voegen: » Sire! het leger, eensgezind van gevoelen en van liefde, om met eene zuivere en eenvoudige onderwerping tot uwe koninklijke heerschappij geleid te worden, heeft noch eene vreemde aanzetting, noch eene verandering van geest en van gevoelen noodig. Het leger zweert u met eene volkomen onderwerping eene getrouwheid zonder wedergade, het zal zijn bloed vergieten om den eed te handhaven, welken het u heden plegtig zweert, om den koning en Frankrijk te verdedigen...” Op den oogenblik zelfen, dat hij deze onderwerping onderteekende, ging BONAPARTE juist aan boord van een der Engelsche schepen, welke hem naar *St. Helena* geleidden. Intusschen werd de witte vlag niet voor den 18, vijf dagen na de onderwerping, geplant. DAVOUST gaf zijn opperbevel aan den hertog van *Tarente* over en begaf zich naar zijn landgoed van *Savigny-sur-Orge*, waar hij niet verontrust werd. Hij kwam te *Parijs* in December 1816, verscheen weder aan het hof in 1818, en door een bevel van den 6 Maart 1819 werd hij tot lid van de kamer der pairs benoemd. Aan eene longtering kwijnende, bezweek hij den 4 Junij 1823, in den ouderdom

VIII. DEEL.

van 53 jaren. De Abt GLEY bediende hem met de troostmiddelen van de Godsdienst en hij werd op het kerkhof van vader LA CHAISE begraven. De maarschalk JORDAN hield de lijkrede (*Moniteur* van den 5 Junij 1823) en de hertog van ALBUFERA sprak zijne lofreden in de kamer der pairs den 8 Junij 1824 uit (*Moniteur* van 12 derzelfde maand). DAVOUST liet eenen zoon na, die hem in de kamer der pairs opvolgde en die den titel voert, van hertog. Wij willen ons geene aanmerkingen veroorloven, op het militaire en staatkundige gedrag van DAVOUST, ons enkel tot de daadzaken in dit artikel vervat bepalende, en verheugen ons dat hij in Christelijke gevoelens gestorven is. Behalve de reeds aangehaalde werken zijn er nog twee andere grootendeels over de laatste werken van den maarschalk handelende. Zij zijn: 1.° *Faits intéressans sur la chute et la mort de MURAT, roi de Naples, sur la capitulation de Paris en 1815 et le deuxième rétablissement des BOURBONS*, (Belangrijke trekken over den val en den dood van MURAT, koning van Napels, over de capitulatie van Parijs, in 1815 en de tweede herstelling der BOURBONS), Londen, 1816. — 2.° *Appel aux générations présentes et futures sur*

Q

la Convention de Paris faite le 3 Juillet 1815 (Beroeping op de tegenwoordige en toekomstige geslachten, over de Conventie van Parijs, den 3 Julij 1815 gesloten), door een hoofdofficier, getuige der voorvallen, *Geneve, (Frankrijk)*, 1817, in 8. vo

DAVY (*Sir HUMPHRY*), een der beroemdste scheikundigen van *Engeland*, secretaris der koninklijke maatschappij van *Londen*, corresponderend lid der akademie van wetenschappen te *Parijs*, enz., werd in 1775, te *Penzance*, in het graafschap *Cornouailles*, alwaar hij zijne eerste opvoeding ontving, geboren. Na zijne studien volbragt te hebben, werd hij bij eenen heelmester en arsenijbereider van *Penzance* geplaatst; daar ontwikkelde zich zijn smaak voor de scheikunde, en werd hij bij doctor *BEDDOES* bekend, die hem aan het hoofd van een geneeskundig gesticht plaatste (*the Pneumatic institution*) door hem bij *Bristol* gevormd. Zijne eerste lettervruchten in laatstgenoemde stad, en voorlezingen over zijne proefnemingen, bragten hem in betrekking met den graaf van *RUMFORD*, die hem aan de bestuurders van het koninklijke Instituut, ter bevordering der proefondervindelijke wijsbegeerte voorstelde, waarin hij eenen post van Hoogleeraar in de schei-

kunde verkreeg. *DAVY*, in eene zoo gunstige gelegenheid geplaatst, om zijne geliefkoosde wetenschap aan te kweeken, wijdde zich geheel en al aan dezelve toe, en maakte ontdekkingen, die zijnen roem als scheikundige alom hebben verspreid. In 1812 werd hij door den prins-regent tot ridder benoemd, en hij deed afstand van zijnen hoogleeraarspost bij het koninklijke Instituut. In 1813 begaf hij zich met zijne echtgenoot naar het vaste land, met voornemen, om gedurende drie jaren *Frankrijk* en *Italië* te doorreizen. *DAVY* heeft de eigenschappen van het *galvanismus* uitgebreid, en met *RITTER*, *CARLISLE* en *NICHOLSON* erkend, dat hetzelfde eene geheel bijzondere scheikundige werking bezat. Het Fransche Instituut wees hem in 1807 den jaarlijkschen prijs toe, als met de meeste naauwkeurigheid de wetten dier zonderlinge magt hebbende weten te waarden. *DAVY* heeft nog verscheidene andere belangrijke scheikundige ontdekkingen gedaan, aan welke men eene veel naauwkeuriger kennis van de potasch, van de *souda* of weedasch, van de *magnesia* en van den kalk te danken heeft. De beroemde Engelsche chimist heeft bewezen, dat die lichamen, delfstoffen tot grondslagen hadden, welke onder de namen van *potassium*,

sodium, magnesium, calcium enz. bekend zijn. Deze op zich zelve reeds zeer gewigte ontdekkingen, hebben tot eene menigte andere aanleiding gegeven, waarvan het billijk is de bron aan te wijzen. HUMPHRY DAVY is in den nacht van den 28 op den 29 Mei 1829, te *Geneve* overleden. Behalve talrijke artikels in tijdschriften geleverd, heeft DAVY nog in het licht gegeven: 1.° *Scheikundige en wijsgeerige nasporingen* enz. in 8.º, 1800. — 2.° *Beknopte scheikundige Cursus* enz., in 8.º, 1802. — 3.° *Verbeteringsplan van het koninklijke Instituut* enz. — 4.° *Grondbeginselen der scheikundige wijsbegeerte*, in 8.º, 1812. — 5.° *Grondbeginselen der scheikunde, op de landbouwkunde toegepast*, in 4.º, 1813, enz.

DAZES (de Abt) te *Bordeaux* geboren, en te *Napels* in 1766 overleden, koos partij in de zaak der Jesuiten, ten voordeele van welke hij onderscheidene schriften in het licht gaf, zoo als: 1.° *Le compte rendu etc.* (Het gegeven verslag van de geveene verslagen.) — 2.° *Il est temps etc.* (Het is tijd om te spreken.) — 3.° *Le Cosmopolite (De wereldburger)*. — Deze werken hebben echter de vernietiging der Jesuiten

niet kunnen beletten. Dezelve worden nogtans door de belangstellenden nog zeer gezocht, vooral *Le compte rendu*, waarin men belangrijke zaken en vele nasporingen aantreft; de schrijver laat zich in hetzelfde door eenen al te bitteren ijver medeslepen; en, bij de verdediging der Jesuiten, schiet hij dikwerf te kort, in ontzag en billijkheid jegens de overige Religieuzen en verscheidene eerbiedwaardige personen.

DAZILLE (JOANNES BARTHOLOMEUS), geneeskundig heelmeeester, in 1730 geboren. In den ouderdom van 25 jaren, werd hij tot chirurgijnmajoor der koninklijke marine van *Frankrijk* benoemd, en doorkruiste *Gujana, Canada*, de eilanden *France, Bourbon, Cayenne* en *Sint-Domingo*. In *Frankrijk* teruggekeerd gaf hij zijne waarnemingen in het licht over de ziekten der warme landen. Zijne werken zijn: 1.° *Observations etc.* (Waarnemingen over de ziekten der *Negers*), *Parijs*, 1776, 1792, 2 dl.ⁿ, in 8.º — 2.° *Observations générales etc.* (Algemeene waarnemingen over de ziekten der warme luchtstreken), *Parijs*, 1785, in 8.º — 3.° *Observations sur le tétanos etc.* (Waarnemingen over de *kramp*, over de gezondheid der zwangere

vrouwen en over de ziekenhuizen tusschen de keerkringen), *Parijs*, 1788, in 8.vo, in 1792 herdrukt, en uitmakende het 2.e deel van de *Waarnemingen over de ziekten der Negers*. Deze verlichte geneesheer welke bij elke gelegenheid kosteloze hulp aan de behoeftigen toebrengt, is te *Parijs*, in Junij 1812, overleden.

DEAGEANT DE SAINT-MARCELLIN (GUICHARD) was eerst klerk van BARBIN, dien de maarschalk d'ANCRE tot algemeen bewindhebber der geldmiddelen benoemd had. ARNAULD d'ANDILLI maakte hem vervolgens bij den hertog van LUYNES bekend. DEAGEANT verwierf de gunst van dien hertog, door hem op eene nuttige wijze tegen den maarschalk d'ANCRE zijnen weldoener te dienen. Men belastte hem met onderscheidene gewigtige commissiën en onderhandelingen, waarvan hij zich met roem kweet. Weduwnaar geworden zijnde, wilde LODEWIJK XIII. hem het Bisdom *Evreux* geven, maar DEAGEANT verkoos een tweede huwelijk, en de staatkundige kuiperijen, boven de waarigheden en den geestelijken staat. Hij deed echter veel ijver tegen de Calvinisten blijken, hetwelk den kardinaal van RICHELIEU deed zeggen, dat *indien hij de ketterij had ten onder ge-*

bragt, DEAGEANT zich kon beroemen aan dezelve den eersten stoot te hebben gegeven. DEAGEANT onderging de wisselvalligheden der fortuin, na de gunsten derzelve te hebben genoten. Hij verviel in ongenade en ontving bevel om zich naar *Dauphiné* te begeven, alwaar hij in 1639 overleed. Er bestaat van hem *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften aan den kardinaal van RICHELIEU* gezonden, bevattende onderscheidene bijzondere en belangrijke zaken, voorgevallen sedert de laatste jaren van koning HENDRIK IV. tot het begin van het ministerie van den kardinaal van RICHELIEU) — dat is tot 1624. Deze *Mémoires* werden door de zorg van zijnen kleinzoon, in 1668 te *Grenoble*, in 12.mo gedrukt; men vindt dezelve ook in de bijzondere *Mémoires*, voor de geschiedenis van *Frankrijk*, 1756, 3 dl.ⁿ in 12.mo Dezelve schieten somtijds te kort in getrouwheid ten opzichte van de daadzaken, en bijna altijd in sierlijkheid van stijl; er komen echter belangrijke bijzonderheden in voor.

DEANI (MARCUS ANTONIUS), een Italiaansch prediker, te *Brescia* in 1775 geboren, liet zich achtereenvolgend in de grootste steden van *Italië* met den meesten bijval hooren. Getrouw aan de

nederigheid zijner orde (die der franciskanen) weigerde hij het Bisdom *Zante* en *Cephalonia*. Hij overleed in 1824. Zijne onuitgegevene *Redevoeringen* zijn ten getalle van 60 zedelijke leerreden en 180 Lof- en Lijkredenen enz. Zeventien zijner *Leerreden* zijn gedrukt.

DEBEZIEUX (BALTHASAR), te *Aix* in 1655 geboren, was de zoon van eenen advocaat, en in 1692 hand-agent en prokureur des lands. Hij was voor aanzienlijker en moeilijker te vervullen posten geboren. De beoefening der regtsgeleerdheid, op welke hij zich gedurende zijn geheele leven had toegelegd had van hem reeds eenen grooten regtsgeleerde gemaakt. Hij deed voordeel met zijne kunde in den post van voorzitter der kamer van geregteijk onderzoek bij het parlement van *Aix*, waartoe hij in 1693 bevorderd werd. Nooit droeg hij eenig gevoelen voor of hij verdedigde hetzelfde door de grondbeginselen der wet, met welke hij door en door bekend was. In zijne studeerkamer bragt hij de vraagstukken in orde, welke hij in het hof beoordeeld had, en heeft daarvan 4 zware deelen in fol., alle door zijne hand geschreven, vervaardigd. Hij heeft zorg gedragen, om bij de vonnis-

sen, over die vraagpunten uitgesproken, de beweeggronden te voegen, die zijn besluit bepaald hebben. Dit werk is te *Parijs* in 1750, in 1 dl. in fol. gedrukt, als een vervolg op BONIFACIUS, verzamelaar van vonnissen bij het parlement van *Aix*, waarmede het een natuurlijk verband heeft. Deze bekwame overheidspersoon overleed den 16 Mei 1722, evenzeer door de weldenkenden als door zijne ambtbroeders betreurd.

DEBONNAIRE (LODEWIJK) bij *Troyes* geboren, ging in de Congregatie van het *Oratorium*, welke hij later weder verliet. Hij was priester en overleed plotselijk in den tuin van het *Luxembourg*, den 28 Junij 1752. Er bestaat van hem: 1.° eene *Imitation* (*Navolging*), met overwegingen, in 12.mo — 2.° *Leçons etc.* (*Lessen der wijsheid over de gebreken der menschen*), 3 dl. in 12.° — 3.° *l'Esprit etc.* (*De uitgeplozen geest der wetten*), 2 dl.ⁿ, een slecht overdachte critiek, hoewel vol juiste aanmerkingen; — 4.° *La religion etc.* (*De christelijke Godsdienst overwogen*), vermeerderd door Pater JARD 6 dl.ⁿ — 5.° *La règle des devoirs* (*De regel der pligten*), 4 dl.ⁿ in 12.mo, en verschillende werken tegen de Constitutie. DEBONNAIRE

was een *apellant*, en desniettemin een der tegenstrevers der *Convulsionarissen*, welke hij heviglijk aanrandt.

DEBORA, echtgenoot van LAPIDOTH, eene profetische vrouw onder de Israëlitcn, beval van Gods wege aan BARAC, zoon van ABINOËM, van tegen SISARA, veldheer der legerbenden van JABIN op te trekken. Daar BARAC zulks niet wilde ondernemen, tenzij de profetesse met hem ging, zoo stemde zij daar in toe, en sloeg den vijandelijken veldheer in het jaar 1285 voor J. C. Door deze zegepraal gaf God de vrijheid aan de kinderen van ISRAËL weder. DEBORA en BARAC, vierden dezelve op denzelfden dag door eenen lofzang van dankzegging. » God is het, zeggen de dankbare overwinnaars, die SISARA op de plaats bragt, waar hij moest overwonnen worden; God sloeg zijn talrijk leger op de vlugt.» Want wat waren in de daad tien duizend manschappen, in den haast hijeengebragt, tegen een talrijk en afgerigt leger door negen honderd wagens met zeissen gewapend, versterkt? Wat waren toch BARAC en DEBORA, die in vergelijking van eenen veldheer zoo als SISARA geen van beide het beroep des oorlogs kenden? Maar de Heer was aan het hoofd de-

zer kleine schaar; hij dekte dezelve met zijn schild en daarom was dezelve onoverwinnelijk. Het is deze lofzang, vol stoute, groote en krachtvolle denkbelden, vol schitterende en krijgshaftige schilderingen, gevoegd bij het onderwerp, in het 19.^e en 20.^e Hoofddeel van het *boek der regteren* behandeld, welke een beroemde oordeelkundige heeft beschouwd als den grondslag van den Illias. Men kan hierover raadplegen *Hist. veritable des temps fabuleux*; 1 dl. blz. 55. en 3.^e dl. blz. 343. Zie HOMERUS.

DEBURE. — Zie BURE (WILLEM FRANCISCUS DE).

DECEBALUS, koning der Daciërs, een even zoo wijs als dapper vorst, was zeer gelukkig in zijne ondernemingen tegen keizer DOMITIANUS, en versloeg twee zijner veldheeren; maar door TRAJANUS overwonnen, was hij verplicht om den vrede te vragen. Hij verkreeg denzelfden van den keizer en den senaat. DECEBALUS nam weldra de wapenen weder op, en wilde de naburige vorsten in opstand brengen; TRAJANUS trok op nieuw tegen hem op, en na zijne benden bij verschillende gelegenheden geslagen te hebben, noodzaakte hij hem in het jaar 105 na J. C. om zich zelve van het leven

te berooven. De overwinnaar liet het hoofd van den overwonnenen naar Rome brengen, en veranderde *Dacië* in een Romeinsch winnigewest, thans *Zevenbergen* genaamd. Het is ook bij gelegenheid dezer overwinning, dat de Trojaansche zuil werd opgerigt.

DECENTIUS (MAGNUS), broeder van MAGNENTIUS, werd tot *Cæsar* verheven, en had het bevel over de legerbenden in *Gallië*; door de Germanen geslagen, en ontroerd door het bericht van den dood zijns broeders, verhing hij zich zelven uit wanhoop te *Sens*, in 373.

DECIANUS (TIBERIUS), in de zestiende eeuw regtsgeleerde van *Udine*, waarvan er *Consultatien* (*raadgevingen*) en andere werken in 5 dl.ⁿ in fol. bestaan, overleed in 1581, in den ouderdom van 73 jaren. Zijn roem is niet tot ons gekomen, want hij is tegenwoordig zeer weinig bekend.

DECIO (PHILIPPUS), een beroemd Hoogleeraar in de regtsgeleerdheid, te *Milane* in 1454 geboren, en te *Siena* in 1535 overleden, had van de natuur een schrander en vlug verstand ontvangen, bragt het door eene vlijtige studie en eene aanhoudende oefening zoo

ver, dat hij zich in de openbare geschillen als den geduchtsten tegenstrever deed beschouwen. Hij telde de beroemdste personen onder zijne toehoorders. Er bestaan van dezen regtsgeleerde goede *Commentarien*, op de eerste boeken der *Pandekten* en van den *Codex*; *Raadgevingen* en *Commentariën* op de regelen des regts. DU MOULIN heeft aantekeningen op die verschillende werken gemaakt

DECIVS (CNEJUS METIVS QUINTUS TRAJANUS), in het jaar 201 te *Bubalië*, in *Neder-Pannonië* geboren, bezat het gelaat en het hart van eenen held. Hij werd in de wapenen bevorderd en geraakte tot de eerste rangen. In 249 had er in *Moesië* een opstand onder de soldaten plaats. Keizer PHILIPPUS zond hem derwaarts om de schuldigen te straffen; maar in plaats van zulks te doen, liet hij zich tot keizer uitroepen, en trok in *Italië* tegen zijnen weldoener op. De dood van PHILIPPUS en van zijnen zoon, waarmede hij zijne hand bezoedelde, verzekerde hem het rijk. De nieuwe keizer onderscheidde zich tegen de Perzers en de Gothen, die *Moesië* en *Thracië* verwoesten. Dit laatste volk achtervolgende, kwam hij in de maand October 251 om het leven. Daar zijne troe-

pen bij eene overrompeling geweken waren, dreef hij zijn paard in een diep moeras, waarin hij zoo zeer verzonk, dat men zijn ligchaam nooit kon wedervinden. Zijn zoon *DECIVS de Jonge*, dien hij mede in het bestuur des rijkts had aangenomen, werd omtrent denzelfden tijd door de Gothen gedood. Eene mengeling van goede en kwade hoedanigheden heeft de geschiedschrijvers verdeeld. De Heidenen hebben zijnen moed en zijne liefde voor de regtvaardigheid geprezen. Zijn geest was bondig, schrandder, werkzaam, geschikt voor staatszaken, zijne zeden waren geregeld, en hij had dezelve door de studie volmaakt. Door een zeer belagchelijk en nutteloos besluit verklaarde de senaat hem *gelijk aan TRAJANUS*, en vereerde hem zelfs met den titel van *zeer goede*. Hij verdiende dezen titel niet in de hevige vervolging, welke hij den Christenen aandeed, die zijne wreedheid verfoeid hebben. Uit haat tegen *PHILIPPUS*, die hen bemind en beschermd had, vervolgde hij hen te vuur en te zwaard.

DECIVS - MUS (PUBLIVS), romeinsch Consul, openbaarde reeds vroegtijdig zijnen moed. Hij was een der vijf commissarissen, die in het jaar 349 vóór J. C. den ne-

teligen last ontvingen om de belangen der schuldenaars met die hunner schuldeischers overeen te brengen en zich tot beider tevredenheid daarvan kweten. Hij was slechts eenvoudig gemeensman in het leger toen hij den Consul *CORNELIVS* uit eenen neteligen toestand redde, en grootelijks aandeel had, aan de zegepraal, op de Samnieten behaald. In het jaar 340 vóór J. C. Consul met *MANLIVS TORQUATUS* zijnde, wijdde hij zich in den slag tegen de Latijnen geleverd aan de Helsche Godheden toe. *Decivus - Mus*, zijn zoon, de erfgenaam van de bijgeloovigheid zijns vaders, gaf zich gedurende zijn 4.^e Consulaat ook aan den dood over. Zijn kleinzoon volgde zijn voorbeeld in den oorlog tegen *PYRRHUS*. Volgens zekeren schrijver, was de dood van dezen Consul des te roemrijker, daar *PYRRHUS* hem had doen zeggen, dat indien hij zulks wilde doen, men bezorgd zoude zijn, hem niet te dooden, maar dat men hem levend zoude vangen, om hem de doodstraf te doen ondergaan. Degene, die zich opofferde, wapende zich van het hoofd tot de voeten, en wierp zich, na eenige plegtigheden en gebeden, door den opperpriester verrigt, in het heetst van den strijd. Het kostte den bijgeloovige het

leven; maar zijne bijgeloovigheid, aangemoedigd door de troepen, aan welke dezelve eenen nieuwen moed gaf, redde somtijds het vaderland.

DECIUS (JOANNES BAROVIUS), te Tolna geboren, maakte groote vorderingen in de schoone letteren, te Coloswar of Clausenburg in Zevenbergen. Men vertrouwde hem de opvoeding toe van onderscheidene jonge Hongaarsche Heeren, met welke hij Hongarijë, Moldavië, Rusland, Polen, Pruisen, enz. doorreisde, in 1593 was hij in zijn vaderland teruggekeerd. Er bestaat van hem: 1.° *Synagma institutionum juris imperialis ac Hungarici*, Coloswar, 1593, in 4.to — 2.° *Hodæporicon itineris Transylvanisi etc.* Wittemberg, 1587, in 4.to Dit is de beschrijving zijner reizen in dichtmaat. — 3.° *Adagia latino-hungarica*, Straatsburg. Het schijnt, dat hij aan de gevoelens der nieuwe sectarissen was verkleefd.

DECIUS. — Zie DECIO (PHILIPPUS).

DECKER (JOANNES), een Jesuit, in 1559 te Hazebrouck of Haasbroek in Fransch-Vlaanderen geboren, onderwees de wijsbegeerte en

schoolsche godgeleerdheid te Douay, daarna te Leuven. Hij werd vervolgens naar Stiermarken gezonden, en werd kanselier der universiteit van Gratz, alwaar hij in 1619 overleed. Deze religieus bezat eene diepe kunde en eene verhevene godsvrucht. Geheel zijn tijd was tusschen het gebed en de studie verdeeld. Er bestaat van hem: 1.° *Tubula chronographia a capta per POMPEIUM Jerosolyma; ad incensam et deletam a TITO urbem ac templum*, Gratz, 1605, in 4.to — 2.° *Velificatio, seu Theoremata de anno ortus ac mortis Domini*, Gratz, 1605, in 4.to Dit werk was slechts eene proeve, hetwelk een ander, veel wijldloopiger voorafging, dat uit 3 deelen bestond, en ten titel voerde: *Theologicarum dissertationum mixtim et chronologicarum in CHRISTI nativitate*, etc. Dit werk, hetwelk vele geleerden wenschten gedrukt te zien, werd verboden. Pater DECKER verduurde dit verbod zonder gemor, ofschoon hetzelfde hem van de vrucht van eenen veertigjarigen arbeid beroofde. Men was bevreesd, dat zijn tijdrekenkundig stelsel inbreuk zoude maken, op het gezag der kerkvaders; maar welligt nam men niet genoeg in aanmerking, dat de kerkvaders omtrent tijdrekenkundige onderwerpen,

die niet tot het wezen van ons geloof behooren, zelve verdeeld zijn geweest. Dit werk wordt te *Gratz* en te *Leuven* in handschrift bewaard.

DECKER DE WALHORN (JOANNES), in 1583 te *Walhorn*, in de provincie *Limburg* geboren, een regtsgeleerde en raadshcer in den hoogen raad van *Brabant*, maakte zich beroemd niet alleen door zijne ervarenheid in de regtsgeleerdheid en zijne kunde, maar ook door zijne zuivere zeden en beschaafde manieren. Hij overleed te *Brussel* in 1646, en heeft nagelaten: 1.° *Dissertationum juris et decisionum, libri duo*. De beste uitgave van dit uitmuntende werk is die van *Brussel*, 1686, in fol. — 2.° *Philosophus bonæ mentis*, *Brussel*, 1674, in 8.vo

DECKER of DEKKER (JEREMIAS DE), in 1610 te *Dordrecht* geboren, alwaar zijn vader, die een Antwerpenaar was, zich, wyl hij tot de Hervormde sekte was overgegaan, had nedergezet. JEREMIAS, in wien men spoedig een juist oordeel en eenen vluggen geest ontdekte, oefende zich al vroeg in de oude en nieuwe letterkunde; de Latijnsche schrijvers waren zijne eerste gidsen; ook werkte hij met ijver aan de verbetering der Nederduit-

sche taal, waarvan hij voor zich zelve eene spraakkunst vervaardigde; daarenboven was de aankweeking van zijn dichterlijk vermogen zijne aangenaamste bezigheid, en weldra bragt hij het in dat vak zoo ver, dat de groote VONDEL hem een *Dichter van eene sierlijke netheid* noemde. De eerste zangen, welke hij in het licht gaf, waren de *Klaagliederen van JEREMIAS*, die spoedig door eenige vertalingen gevolgd werden. Zijn *Lof der Geldzucht*, zijn *Goede Vrijdag* of *JOANNES de Dooper*, het meer bekende stukje op het *te vroeg ontluikende bloemeke* en eenige puntdichten bevestigen zijnen welverdienden roem: ook in onrijm had hij eenen zuiveren stijl, waarvan eene vertaling uit het Fransch van MATTHIEW, en de geschiedenis van AELIUS SEJANUS ten bewijze verstreken. De beste uitgave zijner werken is die van 1726 door BROUERIUS VAN NIDEK, 2 dl.ⁿ in 4.to voor welke ook zijne *Levensschets* geplaatst is. Hij overleed in December 1666. Gemelde VAN NIDEK heeft ook het volgende zesregelige vers onder zijn afbeeldsel geplaatst:

» DE DEKKER, die, op 't spoor van VONDEL, taeigebroken
Te keer gaet, en in 't Dicht het
schoonste Duitsch leert spreken,
Die slagpen aen de wiek der
ed'le Poëzij
Herleeft in deze print, naar
REMBRANTS schilderij;

Voor wien der Dichteren, voor wien heeft hij te zwichten? Natuur, verstant en konst volmaeken zijn gedichten."

DECKER (LÉGER KAREL), in 1646, te Bergen in Henegouwen geboren, onderwees de wijsbegeerte te Leuven, was deken der hoofdkerk van Mechelen, alwaar hij den 14 October 1723 overleed, na in het licht te hebben gegeven; 1.° Verskillende werken tegen het kerkelijk regt van VAN ESPEN. — 2.° *Bajanismi historia brevis*, Leuven, 1699, kl. in 12.mo De schrijver voert in hetzelfde het zakelijke der openbare akten, en onderscheidene bijzonderheden betrekkelijk de dwaling van BAÏUS aan. — 3.° *Jansenismi historia brevis*, Leuven, 1700, met twee verdedigingen van dat werk, 1700 en 1702. — 4.° Verscheidene andere werken, ter verdediging van de besluiten der kerk. Nog is hij bekend door CARTESIUS *Seipsum destruens*, Leuven, 1674, in 12.mo Er komen in dit werkje, belangrijke aanmerkingen voor. DECKER doet er in zien, dat het valsch is, dat PAUS ZACHARIAS VIRGILIUS zou veroordeeld hebben, als beweerd hebbende, dat er tegenvoeters waren; dat de Paus enkel diegene veroordeelde, welke deze tegenvoeters niet onder de afstammelingen van ADAM telden. De dagblad-

schrijvers van *Trévoux* en de Heer DUTENS hebben later hetzelfde bewezen. — Zie VIGILIUS.

DECKER of DECKHERR (JOANNES), advocaat en procureur der keizerlijke kamer van Spiers. Zijn voornaamste werk voert ten titel: *De scriptis adespotis, pseudopigraphis et suppositiis conjectura*. Men vindt hetzelfde in het *Theatrum anonymorum et pseudonymorum* door PLACCIUS, 1708, in fol. Hij leefde in de 17.e eeuw.

DÉCRÈS (de hertog DIONYSIUS), onder-admiraal en minister van BONAPARTE, werd in 1761, te *Château-Vilain* in Champagne, uit eene adellijke en oude familie geboren. Hij ging in 1779 op zee en had weldra gelegenheid, zijnen moed aan den dag te leggen. De vloot van den graaf DE GRESSE had den 13 April 1782 den Engelschen in de *Antillische zee* slag geleverd. Een veel meer beschadigd schip dan de overige en dat al de masten verloren had, stond op het punt van in handen der vijanden te zullen vallen. De jonge DÉCRÈS die aan boord van eene fregat, in rang van zee-kadet was, springt in eene sloep; onder het vuur der geheele Engelsche vloot, bereikt hij dat schip, voorziet het van een kabel, waardoor het fregat hetzelfde midden

door de Engelsche vloot boegseert. Dadelijk werd DÉCRÈS tot onder scheeps-luitenant benoemd en in 1786 tot luitenant. Hij diende vervolgens als majoor onder eene divisie scheepsvolk in de *Indische zee*, en daar hij eene inborst bezat, die zich naar alle omstandigheden wist te schikken, zoo belette de omwenteling zijne bevordering niet. In 1793 ontving hij den rang van zee-kapitein, twee jaren later verkreeg hij dien van chef eener afdeeling en den 16 April 1797 werd hij tot schout-bij-nacht benoemd. In den slag van *Aboukir* stond hij aan het hoofd van het zwakke observatie smaldeel; na de nederlaag van de Fransche vloot, vlood hij in de haven van *Malta* en werkte gedurende 17 maanden aan de verdediging dier plaats mede. De gouverneur, ten naauwste door de Engelschen ingesloten, en gebrek aan levensmiddelen hebbende, verzocht DÉCRÈS de haven te verlaten. Hij gehoorzaamt; werpt zich in het midden der Engelsche vloot, en van alle kanten beschoten, biedt hij toch eenen moedigen tegenstand, doch moet voor de magt van den sterkeren onderdoen, wordt gevangen genomen en naar *Minorca* gevoerd. Weldra werd hij uitgewisseld en in *Frankrijk*, waar BONAPARTE eerste consul was geworden, komende, ontving hij van hem

het *Zwaard van eer* en werd tevens tot zee-prefekt van *Lorient* benoemd. Den 1 October 1802 beriep NAPOLEON hem naar *Parijs* en verhief hem tot minister van Marine en Kolonien. Van dien oogenblik af, wijdde hij zich aan BONAPARTE toe, en werd de gediensstigste slaaf zijner bevelen. Hij vergezelde hem in Juli 1803 naar *Brussel*; wanneer deze zich met het keizerlijk purper omhulde, verhief hij DÉCRÈS tot den rang van onder-admiraal, en benoemde hem vervolgens tot groot-officier van het legioen van eer, chef van de 10.de Cohorte, algemeen-inspecteur van de kusten der *Midellandsche zee* met het groot-lint van het legioen van eer, blijvend voorzitter van het kies-kollegie der *Seine* en eindelijk tot hertog en senator. DÉCRÈS toonde zich dankbaar voor al die weldaden, door eene onbepaalde bewondering, eene blinde gehoorzaamheid voor zijnen weldoener en gedurende zijn ministerie had hij de listige voorzorg van groote sommen gelds in voorraad te houden, tot verschillend gebruik bestemd, doch hetwelk hij steeds zijnen meester aanbood wanneer deze geld noodig had. Den 11 November 1813 onderteekende NAPOLEON het huwelijksverdrag van DÉCRÈS met mevrouw van SALIGNY hertogin van *San-Germano*. Bij de terugkomst van LODEWIK XVIII., die hem den 3

Junij 1814 tot ridder van den H. LODEWIJK verhief, legde hij zijn ministerie neder. BONAPARTE van het eiland *Elba* ontsnapt en in Maart 1815 in *Frankrijk* teruggekomen, herriep DÉCRÈS tot het ministerie van Marine, en benoemde hem tot pair van *Frankrijk*. Daar de Constitutionele acte, welke NAPOLEON, gegeven had, noch de dapperheid van het leger dien vorst tegen de laatste tegenspoeden der fortuin, in den slag van *Waterloo* in Junij 1815 hadden kunnen beveiligen, zoo sloeg LUCIEN aan de kamer der pairs voor, om NAPOLEON II., zijnen neef, en zoon van BONAPARTE te verkiezen. DÉCRÈS riep toen uit: » Is het thans de oogenblik om zich met personen bezig te houden! Laat ons in de eerste plaats aan het vaderland denken.» Deze woorden uit den mond van een der getrouwste dienaren van BONAPARTE, bevestigden hen alle in de overtuiging dat die even zoo gevaarlijke als buitengewone man de magt niet meer zoude wederstaan, en dat hij bijgevolg geene gunsten meer zoude kunnen uitdeelen. Den 28 Junij verzette hij er zich tegen, dat men aan het hersteld gouvernement verklaringen vragen zoude over de onderhandelingen, in welke het met de verbondene mogendheden getreden was. Een zijner vrienden, en een ver-

trouweling van NAPOLEON, en toenmaals voortvlugtig, hem het geheim van het vertrek des gewezen keizers, naar *Rochefort* toevertrouwd hebbende, zoo haastte hij zich, om er aan de kamer der Pairs berigt van te geven; maar dit bewijs van gehechtheid aan de nieuwe orde van zaken, pleitte niet te zijnen voordeele bij het wettig bestuur, hij werd genoodzaakt zijn ontslag te vragen. Hij woonde gedurende eenige jaren op zijn landgoed, keerde later naar *Parijs* terug, waar hij zijne dagen op eene jammerlijke wijze eindigde. Den 22 November 1820 ten half twee ure des nachts werd hij, in zijn bed liggende, door den damp van brandend linnen en kruid ontwaakt. Weldra hoort hij het stofhagelen eener lont, waarop eene uitbarsting tussehen zijne matrassen volgt. Hij springt uit zijn bed, vermijdt zoo doende het geheele uitwerksel eener andere losbasting, die in hetzelfde vertrek plaats heeft, het bed in brand steekt de meubels omver werpt en een spiegel breekt. Luidkeels roept DÉCRÈS zijnen knecht, die boven zijne kamer slechts eene verdieping hooger slaapt, die roept dat hij in de lucht springt, het hier bij latende. » En ik ook, hernam DÉCRÈS, ik geloof dat ik zwaar gewond ben, maar kom om den brand te blusschen. » Het is met mij gedaan, roept de

knecht op eenen wanhopenden toon. Hij springt uit het venster ter hoogte van veertigvoeten, op de straat. Het geschreeuw van DÉCRÈS had de inwoners van het huis en de bureu doen ontwaken. Men komt den heer en den knecht ter hulp toeschieten. De laatste antwoordt op de hem gedane vragen, *dat onbekenden hem gevat, en het venster uitgeworpen hadden.* Men bragt hem naar het gasthuis, waar hij den volgenden dag reeds stierf. Men bluschte weldra het vuur bij DÉCRÈS, en de matrassen onderzoekende vond men drie pakken kruid, die door middel eener lont, waren in den brand gevlogen, welke zich tot buiten eene zij-deur der kamer uitstreckte. De knecht FRANCISCUS TASCÀ genoemd, een Italiaan, werd verdacht gehouden als de dader van dezen aanslag. Men miste onder de papieren van DÉCRÈS, 3,000 franken aan banknoten en drie wisselbrieven van 6,000 franken elk. In het register, was het blad, waar deze effecten in aangeteekend waren verscheurd, men vond hetzelfde half verbrand in de kamer van TASCÀ, en in zijne papieren vond men deze woorden door zijne hand geschreven: *Men kan zijn lot niet ontvlugten, niets kan er ons van terughouden.* Het werd eindelijk geregteeljk bevestigd, dat FRANCISCUS eenige dagen voor dit

treurige voorval, zes ponden kruid te *Quinancourt* had gekocht, al deze omstandigheden ten laste van ééneu enkelen persoon vereenigd, hielpen tot de bevestiging, dat FRANCISCUS TASCÀ de dief en de oorzaak van de uitbarsting was. Zij had verschrikkelijke gevolgen voor DÉCRÈS. Zijne wonden waren nog niet genezen of hij werd reeds door eene brandende koorts aangevallen, die hem den 7 December 1820 in den ouderdom van 59 jaren, in het graf sleepte. Dezelfde onpartijdigheid, waarmede wij over zijn staatkundig leven gesproken hebben, verplicht ons te zeggen, dat DÉCRÈS een uitmuntend zeevaartkundige was, en gedurende zijn Ministerie vele wakkerheid aan den dag legde. Onder zijn toezigt groef men de haven van *Cherbourg* en *Antwerpen* en in het tijdverloop van dertien jaren, liet hij 80 schepen en 60 fregatten, bouwen. Voor het overige, had hij in zijn geheele gedrag, enkel de eerezucht, tot leidsvrouw, en, hoewel een vlejjend hoveling bij BONAPARTE, was hij norsch en trotsch jegens zijne bedienden en zijne minderen.

DEDALION. — Zie DEDALION.

DEDALUS. — Zie DEDALUS.

DEDEKIND (FREDERIK), een

Duitscher, den 27 Februarij 1598 overleden, gaf in de zestiende eeuw een werk in het licht, in den smaak van den *Lof der Dwaasheid*, van ERASMUS. Het is een boertende lof van de onwellevendheid en lomphheid, ten titel voerende: *Grobianus, sive de incultis moribus et inurbanis gestibus*, Frankfort, 1558, in 8.vo De schrijver legt in dit werk meer schranderheid des geestes aan den dag, dan men zijnen landgenooten in dat tijdvak toekent. Nog gaf hij verscheidene tooneelstukken in lierdicht in het licht, welke eene gebeurtenis uit de H. Schrift ten onderwerp hebben, als: *De Geboorte des Zaligmakers*, ABEL, SAMSON, *de stervende JESUS*, enz.

DEE (JOANNES), werd den 13 Julij 1527 te Londen geboren. Hij maakte zich eenen naam door zijne drift voor de sterrewigchelarij, de geheimkunde, en het zoeken van den steen der wijzen. Na zijne droomerijen in *Frankrijk* en in *Duitschland* uitgekraamd te hebben, kwam hij in *Engeland* terug, alwaar hij, ondanks zijne kunst, om goud te maken, in eene groote armoede verviel. Dit is het gewone lot van al degenen, die met dezelfde dwaasheid zijn behebt geweest. De koningin ELISABETH, die hem teruggeroepen had, gaf hem eenige ondersteuning,

en vereerde hem met den titel van *haren wijsgeer*; hetwelk geenszins aan de zeldzame verlichting en het verheven verstand, dier vorstin toegeschreven, beantwoordt. Hij overleed in 1607. Hij had een kabinet vol zeldzame dingen, waaronder er vele van zijne vinding waren. CASAUBON heeft het grootste gedeelte zijner schriften te Londen, in 1659, in fol. laten drukken, en dezelve met eene geleerde voorrede voorzien. Deze zelfs in *Engeland* zeldzame *Verzameling*, wordt gezocht door diegene, welke er belang in stellen, om de bijgeloovigheden en buitensporigheden te kennen, waaraan de menschelijke geest in staat is, zich overtegeven. Het leven van JOANNES DEE is in het Latijn beschreven door THOMAS SMITH, Londen, 1717, in 4.to

DEFFANT (MARIA DE VICHY CHAMROUD, Markgravin van), werd in 1697, te Auxerre, in *Bourgondië*, uit eene adellijke familie geboren. Bevallig en geestig, doch slecht met de gaven der fortuin beedeeld zijnde, werd zij uitgehuwd aan den markgraaf DU DEFFANT, die veel ouder was dan zij, en met wien zij de minste overeenkomst had; noch in smaak, noch in neiging, noch in inborst. Mevrouw DU DEFFANT helde bijzonder tot eene spoedige verveling over; ook was

zij haren echtgenoot weldra moede. Nauwelijks waren zij in de hoofdstad aangekomen, of zij scheidden van elkander, en eene poging, welke zij later in het werk stelden, om zich weder met elkander te vereenigen, diende enkel om de ergernis te vermeerderen, en hunne geschillen in een belagchelijk licht te stellen. Eene beroemde vrouw van dien tijd (Mevrouw AÏSSÉ), verhaalt deze gebeurtenissen op eene niet zeer gunstige wijze voor Mevrouw DU DEFFANT, die, volgens haar, enkel op winstberekening gehuwd zijnde, haren echtgenoot verlaten had, om hem aan eene onwettige liefde op te offeren. Wat hier ook van wezen moge, alleen, aan haren wil overgegeven, en daarbij jong, schoon en geestig, moest zij de hulde van onderscheidene personen ontvangen, en het schijnt zelfs, dat zij het voorbijgaande voorwerp van den smaak des regents was. Maar eindelijk was de ouderdom der minnarijen vervlogen, en het was alstoen, dat de roem van Mevrouw DU DEFFANT begon. Haar huis werd de vergaderplaats van al wat te *Parijs* onder de Franschen en vreemdelingen beroemds en beminlijks was: zij zag zich alom vereerd, bemind en gezocht, en door eenen uitgezochten kring omringd, van welken zij door de bekoor-

lijkheid van haren geest, die zij altijd gelijk stelde, met diegene, welke dezelve het meeste bezaten, den wellust uitmaakte. Intusschen waren al deze gunst- en eerbewijzen niet in staat, om haar, aan haren onoverwinnelijke vijandin, de verveling te onttrekken: zij ging onder den last derzelve gebukt. Deze wreede toestand harer ziel werd nog verergerd door het verlies des gezichts, dat zij in den ouderdom van 54 jaren onderging. Het was op den oogenblik, waarop zij reeds met dat toeval bedreigd werd, dat zij kennis maakte met Mejufvrouw DE LESPINASSE eene in de jaarboeken der *Galanterie* beroemde vrouw. Mevrouw DU DEFFANT, dacht in deze jonge persoon, vol geest en levendigheid, en met eene vurige verbeeldingskracht begaafd, een redmiddel tegen de verveling en het ongeluk van blind te zijn, te vinden. Deze beide vrouwen schenen in den beginne elkander wederkeerig te beminnen; maar Mejufvrouw DE LESPINASSE, welligt het aanzien van Mevrouw DU DEFFANT benijdende, wilde afzonderlijk alleen heerschen, en scheidde dus van haar, het grootste gedeelte van het gezelschap harer weldoenster medenevende. Jonger zijnde, waren hare aanhangers talrijker, en de partij der wijsgeeren, encyclopedisten, eco-

nomisten en eindelijk van al diegene volgende, die goede namen en beroemdheid uitbazuinden of bezwalkten, maakte zij zich dezelve tot lofredenaars en tot lasteraars van Mevrouw DU DEFFANT. Deze betreurde zeer, zich van een gezelschap beroofd te zien, waarvan zij zich gevleid had, tot aan haren dood genot te zullen hebben. Het was mogelijk, dat zij omtrent Mejufvrouw DE LESPINASSE niet altijd billijk gehandeld had, maar zij was hare weldoenster geweest, en had regt, om zich over zulk eene onbillijke handelwijze te beklagen. Het was omtrent het tijdstip dezer treurige vriendschapsbreuk, dat Mevrouw DU DEFFANT met den Heer WALPOLE bekend raakte: zij vond in deze kennismaking eene schadeloosstelling voor haar geleden verlies, en had aan hem haren grootsten roem te danken; hare verbindtenissen met dien Engelschen Heer gaven aanleiding tot eene briefwisseling, die, voor eenige jaren in het licht gegeven, om meer dan eene reden, de algemeene aandacht opwekte. Mevrouw DU DEFFANT behandelt in dezelve eene menigte onderwerpen, en haar gevoelen met eene buitengewone openhartigheid uitdrukkende, beoordeelt zij de personen en de zaken, de boeken en de schrijvers, de

mannen en de vrouwen van haren omgang met de uiterste gestrengheid. » Ik heb, zeide zij, eene diepe verachting voor de menschen opgevat, ik sluit er de dames niet bij uit, maar integendeel beschouw ik dezelve als erger, dan de mannen. . . . Ik ben niet meer verwonderd, dat er zoo weinig uitverkorenen zijn.» Ongelukkiglijk biedt het tafereel, hetwelk zij van de wereldlingen schildert, afbeeldsels aan, die vrij getrouw zijn. Hare letterkundige beoordeelingen zijn meestal gezond, en verráden eenen fijnen en kieschen smaak; haar gevoelen over de mannen en de boeken van haren tijd, is reeds, door de nakomelingschap bevestigd geweest. De gestrengheid harer oordeelvellingen, haar tot het zien van alle gebreken en het schilderen derzelve genegen geest, hebben doen oordeelen, dat zij geene genegenheid in het hart bezat, en dat zij integendeel met eene, in eene vrouw zeldzame, ongevoeligheid begaafd was. Hare tijdgenooten hebben ons eenige bijzonderheden aangeteekend, die dit gevoelen schijnen te bevestigen. Zij had bijna veertig jaren met PONT-DE-VESLE geleefd, en scheen innig aan hem verbonden, toen zij hem eens zeide: » PONT-DE-VESLE, sedert dat wij vrienden

zijn, heeft er zich nooit eenige wolk tusschen onze betrekkingen geplaatst. — Neen, Mevrouw. — Is zulks niet daaraan toe te schrijven, dat wij elkander, de een niet meer of minder dan de andere beminnen? — Dit zou wel kunnen zijn, Mevrouw." Op den dag des overlijdens van dienzelfden PONT-DE-VESLE was zij op eenen grooten avondmaaltijd bij Mejufvrouw DE MARCHAIS, alwaar zij tot iemand, die haar over het door haar geleden verlies sprak, zeide: »Helaas! hij is dezen avond ten zes ure overleden; gij zoudt mij anders hier niet zien." En na dit teedere gesprek at zij zeer smakelijk. Een goed avondeten, was voor haar het beste wapen tegen de verveling. »De avondmaaltijden, schreef zij aan den Heer WALPOLE, zijn een der vier doeleinden van den mensch; de drie overigen ben ik vergeten." Hare ongevoeligheid; of liever hare onverschilligheid strekte zich ook tot godsdienstige onderwerpen uit. Zonder de gevoelens der filosofen toegedaan te zijn, dat is, zonder in alle onzinnigheden der ongodsdienstige dweezucht te vervallen, leefde zij bestendiglijk in eene volslagene ongeloofigheid. Eenigen tijd vóór haren dood had zij besloten om in de godsdienstoefeningen, troost tegen de verveling te zoeken; maar behalve, dat de

beweeppgrond niet zeer zuiver was, bepaalde zij zich tot een eenvoudig ontwerp. Tot eenen hoogen ouderdom genaderd, keerde zij tot dat denkbeeld terug, en deelde hetzelfde mede aan den Heer WALPOLE, voor wien zij niets verborgen hield: »Breng u zeide zij hem den droom van ATHALIA te binnen:

Dans le temple des Juifs un instinct m'a poussée,
Et d'apaiser leur Dieu j'ai conçu la pensée.

Ik werd, als door den geest,
den tempel in gedreven;
En bad der Joden God, ten
zoen van heel mijn leven.

Ik heb getracht aan deze ingeving te beantwoorden. »Zij had werkelijk conferentien met eenen ex-jesuit, welke LA HARPE zegt, pater LÉFANT, een beroemd prediker te zijn, die onder de revolutionnaire bijl viel. Zij vond in hem veel verstand, en was er zeer over tevreden, maar zij zegt ons niet, welk nut zij uit haar onderhoud met dien kundigen en godvruchtigen geestelijke trok. Eenige oogenblikken voor haren dood liet zij den Pastoor van Saint-Sulpice roepen, en gaf den 24 September 1780 den geest. Tot op den laatsten oogenblik behield zij hare geheele tegenwoordigheid van geest, en hare briefwisseling met VOLTAIRE en WALPOLE, die zij tot in eenen zeer hoogen ou-

deldom vervolgde, draagt noch het kenmerk van verzwakking des geestes, noch dat van verkoeling des ouderdoms. Zij werd in den ouderdom van 80 jaren, aan keizer JOZEF II. die door *Frankrijk* reisde, voorgesteld. » Gij maakt kwasten? zeide haar de keizer. — Ik kan niets anders doen. — Zulks belet echter niet te denken. — En vooral tegenwoordig, waarin gij zoo vele aanleiding geeft om te denken.' Er bestaat van MEVROUW DU DEFFANT: 1.° *Correspondance etc. (Briefwisseling met den Heer WALPOLE)*, gevolgd door hare *Brieven aan VOLTAIRE, Parijs, 1811 — 1812, 4 dl.ⁿ in 8.vo* In hare *Brieven aan VOLTAIRE* logenstraft MEVROUW DU DEFFANT hare gewone openhartigheid. Zij veinst in dezelve voor VOLTAIRE eene vriendschap, welke zij niet bezit, en prijst eenige zijner werken, welke zij elders gelaakt had. Maar men kan zeggen, dat die beleefdheid en het gebruik, haar tot deze verandering van gevoelens en die soort van hucheling noodzaakten. Daarenboven eene wijze en gematigde inborst bezittende, deelde zij nooit in de vooringenomenheid, den haat en de woede van den patriarch van *Ferney*. VOLTAIRE, over de juistheid harer aanmerkingen en oordeelvellingen

in het stuk van letterkunde getroffen, noemde haar de *blinde scherpzinnige*. — 2.° *Correspondance etc. (Briefwisseling met d'ALEMBERT, den president HENAUT, MONTESQUIEU, de hertogin DU MAINE)*; Parijs, 1809, 2 dl.ⁿ in 8.vo Deze verzameling bevat weinig brieven van MEVROUW DU DEFFANT. Het grootste gedeelte derzelve is van hare correspondenten. Deze dame was ook zeer beroemd door hare kwinkslagen. Onder het aantal, dat men er van leest, willen wij enkel de volgende aanhalen. Over den *Geest der wetten* sprekende, zeide zij, dat het *de Geest over de wetten* was, eene om derzelfer diepzinnigheid en nauwkeurigheid, zoo belangrijke uitdrukking.

DEFORIS (*dom* JOANNES PETRUS), een Benedictijer der Congregatie van den heiligen MAURUS, werd in 1732 te *Montbrisson* geboren, en legde den 28 Augustus 1753, in de abdij van den H. ALLYRUS van *Clermont* zijne geloften af. Zijne oversten weldra zijne talenten erkennende, belastten hem, om met D. DE CONIAC aan de nieuwe uitgave der Conciliën van *Gallië* en *Frankrijk*, door HERVIN en BOUROTTE begonnen, te arbeiden; maar het schijnt, dat andere bedoelingen hem beletten, om

zich met dien arbeid bezig te houden. Hij was een der elf religieuzen der Wit-mantels, die in 1765 tegen het beruchte rekwest der religieuzen van *Saint-Germain-des-Prés* reclameerden, welke eenige verzachting in de orde-regels wilden brengen. Toen de omwenteling begon los te barsten, verklaarde hij zich heviglijk tegen derzelve verwoestende grondbeginselen; desniettegenstaande werd hij door eenige dagbladschrijvers bij het publiek gebrandmerkt, als de ontwerper der beruchte burgerlijke Constitutie der geestelijkheid. Hij beantwoordde deze lastering door eenen brief van 28 bladz.ⁿ in 8. vo, aan den redacteur van het *Dagblad van Parijs* gerigt. Hij legde er eene geloofsbelijdenis in af, die hij weldra, toen de tijden nog onstuimiger werden, met zijn bloed verzegelde. Na elkander in *la Force*, *la Conciergerie*, en het *Luxembourg* opgesloten, vermaande hij met ijver de ongelukkige slagtoffers, in die verblijven gevangen gehouden, en bood hun al den troost zijner bediening aan; hij verliet zijne laatste gevangenis enkel, om voor de revolutionnaire regtbank te verschijnen, welke hem ter dood veroordeelde. Den 25 Junij 1794 beklom hij met onderscheidene andere slagtoffers, die hij door zijnen ijver en zijne onder-

werping aanmoedigde, de noodlottige kar. Aan de voeten van het schavot gekomen, vraagde en verkreeg hij, om het laatste ter dood te worden gebragt, ten einde aan zijne lotgenooten al de hulp zijner bediening te kunnen aanbieden. Onder de werken van dien religieus onderscheidt men: 1.º *Réfutation d'un nouvel ouvrage etc.* (*Wederlegging van een nieuw werk van J. J. ROUSSEAU, ten titel voerende EMILE, of over de opvoeding*), Parijs, 1762. Dit was slechts een eerste gedeelte, waarin de schrijver de aanmerkingen tegen de wonderen wederlegt; hetzelfde werd weldra gevolgd door twee anderen onder dezen titel: *La divinité etc.* (*De goddelijkheid der Christelijke Godsdienst, op de drogredenen van J. J. ROUSSEAU gewroken*), Parijs, 1763, in 12. mo. Het eerste dier beide deelen is niet van DEFORIS, maar van een zijner vrienden, den heer ANDRÉ, vroeger lid van het *Oratorium*, en uitgever der werken van den kanselier d'AGUESSEAU. DEFORIS voegde er een vierde gedeelte bij, getiteld: *Préservatif etc.* (*Behoedmiddel voor de geloovigen tegen de drogredenen en goddeloosheden der ongeloovigen, waarin men de voornaamste bewijzen der godsdienst ontwikkelt, en de tegen haar gevormde opwerpingen ver-*

nietigt, met een antwoord op den Brief van J. J. ROUSSEAU, aan den Heer DE BEAUMONT, Aartsbisshop van Parijs), Parijs, 1764, 2 dl.ⁿ in 12.mo Dit werk is in het algemeen met even zoo veel kracht als duidelijkheid geschreven, en de godsdienstbewijzen worden er in een zeer helder daglicht voorgesteld. DEFORIS was voornemens, om eene nieuwe uitgave van het geheele werk in het licht te geven, waarbij hij een vijfde deel zou gevoegd hebben, maar andere bezigheden beletten hem zulks. — 2.º *L'importance etc. (Het gewigt en de verpligting van het kloosterleven, deszelfs nut in de Kerk en in den staat, om tot een behoedmiddel voor de monniken, en tot antwoord aan de vijanden der kloosterorde te dienen)*, Parijs, 1768, 2 dl.ⁿ in 12.mo Dit werk is de ontwikkeling der reclamatie van de Witmantels, tegen het rekwest der religieuzen van *Saint-Germain-des-Prés*. — 3.º *Prospectus der nieuwe uitgave der Werken van Messire JACOBUS-BENIGNUS BOSSUET, Bisschop van Meaux*, bij wijze van inteekening aangeboden, Parijs, 1766, in 4.to De eerste aflevering bestond uit zes deelen, waarvan de drie eerste aan den abt LEQUEUX behoorden, en dom CONIAC had

grootelijks deel aan de drie andere. Het overige, tot aan het achttiende deel heeft men aan DEFORIS te danken. Men heeft hem met grond de wijdloopigheid zijner ontleding, zijner aantekeningen, en voor al zijner voorreden verweten, welke hij zonder noodzakelijkheid en gewoonlijk zonder smaak, vermenigvuldigt. Nog beklagt men zich over de partijdigheid zijner oordeelvellingen, en over zijn gering ontzag jegens diegene, welke omtrent zekere gevoelens, waar over de kerk geene uitspraak had gedaan, niet dachten zoo als hij. Ook keurde de vergadering der geestelijkheid van 1780, deze nieuwe uitgave, op eene zeer *ndrukkelijke wijze af*, en bragt er hare klagten over aan den zegelbewaarder. Aan de onvermoeide nasporingen van DEFORIS heeft men de ontdekking der Leerreden, onderscheidene kostbare Brieven, en dien Bijbel van *Vitré* te danken, op welken de abt FLEURY, onder de voorzegging van BOSSUET, die geleerde aantekeningen schreef, welke de grondslag moesten uitmaken der Commentariën van dien beroemden prelaat op de heilige Schrift. DEFORIS was een werkzaam schrijver; zijne schriften zijn in het algemeen bondig, en verraden vele geleerdheid, maar men

merkt in dezelve eenen ruwen en bitteren toon op, die niet bevalt. Al wat niet Jansenist is, wordt er zeer slecht in behandeld. Zijne zeden waren gestreng en hij was vol ijver ter handhaving van den regel tot welker nakoming hij zijne geloften had afgelegd.

DEGEN (KAREL FERDINAND), Hoogleeraar der wiskunde aan de universiteit van *Kopenhagen*, en lid van de maatschappij van wetenschappen dier stad, alwaar hij in 1825 overleed, was in 1766 geboren, en had achtereenvolgend onderscheidene posten in het openbare onderwijs bekleed. Behalve verscheidene *memorien* voorkomende, hetzij in de *Handelingen der maatschappij van wetenschappen van Kopenhagen*, hetzij in andere verzamelingen, bestaan er van hem 2 afleveringen, *Pedagogische zetregels*, Kopenhagen, 1799, en *Canon Pellianus, sive Tabula . . . æquationis celebr. etc.* *ibid*, 1817, in 4. to

DEIDAMIA, de dochter van LYCOMEDES, koning van *Scyros*, bij welke ACHILLES (zie dat artikel), gedurende zijn vermoemd verblijf aan het hof van dien vorst, PYRRHUS verwekte.

DEIDIER (ANTONIUS), te *Montpellier* geboren, en

Hoogleeraar in de geneeskunde aan de universiteit dier stad. Er bestaat van hem eene verhandeling: *De morbis veneris*, in 1723 gedrukt. Deze schrijver kent aan de venusziekten eene meer scherpzinnige dan bondige oorzaak toe, die echter door sommige geneesheeren op verscheidene andere ziekten is toegepast. Hij stelt de oorzaak dezer besmetting in eene oneindige menigte diertjes, die, van het besmette ligchaam in het gezonde overgaande, er door hunne vergiftigde beten, al de onheilen in te weeg brengen, welke de losbandigheid na zich sleept. Nog heeft men van DEIDIER een aantal andere werken, die minder tot zijnen roem hebben bijgedragen, dan zijne zorg en trouw, welke hij gedurende de pest te *Marseille*, in 1720 met CHRCOYNEAU aan den dag legde. Deze bekwame geneesheer is den 30 April 1746 overleden.

DEIDRICH (GEORGE), een dichter uit *Zevenbergen*, bloeide omtrent het einde der zestiende eeuw. Men heeft van hem onderscheidene dichtstukken, waarvan het aanmerkelijkste is: *Hoedæporicon itineris Argentoratensis*, Straatsburg, 1589 dit is eene berijmde beschrijving van *Hongarijë*, en van een groot gedeelte van

Duitschland.

DEIMAN (JOANNES RUDOLF), een Hollandsch geneesheer en scheikundige, werd den 29 Augustus 1743 te *Hagen* in *Oost-Vriesland* geboren en overleed den 15 Januarij 1808, te *Amsterdam*, als geneesheer des toenmaligen konings van *Holland*, onderscheidde zich reeds in zijne jeugd door zijne zucht voor de scheikunde, en had aan de ontdekkingen, welke hij in deze wetenschap deed, de achting van LAVOISIER en FOURCROI te danken. Zijne voornaamste werken zijn: *Verhandeling over de geneeskundige electriciteit* en *Verhandeling over de bergstoffelijke regens*. — Zijne scheikundige proefnemingen zijn door de Hollandsche scheikundige maatschappij in 3 dl.ⁿ gezamenlijk uitgegeven, en zelfs in het fransch vertaald, onder den titel van *Essais physico-chimiques*. HIERONIMUS DE BOSCH en J. E. DOORNIK hebben de *Lofreden van DEIMAN* in het licht gegeven, die van den laatste prijkt met 's mans treffend gelijkende afbeeldsel.

DEIOPEIA, eene der schoonste nimfen uit het gevolg van JUNO, die haar aan ÆOLUS beloofde, op voorwaarde, dat hij de vloot van ÆNEAS zou doen omkomen.

VIRGILIUS noemt haar *nympharum pulcherrima*.

DEIPHILE, eene dochter van ADRASTUS, koning van *Argos*, moest volgens de godspraak van APOLLO, een wild zwijn huwen, welk orakel in dien zin vervuld werd, dat zij met TYDEUS, die het vel van een wild zwijn droeg, in den echt trad, die bij haar den beroemden DIOMEDES verwekte.

DEIPHOBE, eene dochter van GLAUCUS, onder den naam van *Cummische Sybella* bekend. Eene zedige en kuische maagd, die den schoonen APOLLO niet eens het oor leende. Op hare bede verleende hij haar eene levensduurzaamheid van zoo vele jaren, als zij zandkorrels in de hand hield. Gedurende eeuwen bleef zij maagd. Toen ÆNEAS haar zag, was zij reeds 700 jaren oud, en volgens het getal der zandkorrels had zij nog 300 jaren voor zich, dan zou zij, zat van dagen, vergaan, en enkel hare stem nog gehoord kunnen worden. Een leerzaam verdichtsel der oudheid, van het vooruitzicht op eenen hoogen ouderdom ons door een onverzwakt ligchaam en eene kuische levenswijze gegeven.

DEIPHOBUS, een zoon van PRIAMUS en HECUBA, huw-

de, na den dood van PARIS, met HELENA, maar toen Troje werd ingenomen leverde HELENA hem aan MENELAUS over, ten einde bij haren eersten echtgenoot weder in gunst te komen. Deze Griek bragt hem in den verschrikkelijken staat, waarin VIRGILIUS hem voorstelt:

Lacerum crudeliter ora
Ora manusque ambas, popula-
taque tempora raptis
Auribus, et truncas inhonesto
vulnere nares.

DEIPHON, zoon van TRIP-
TOLEMUS en van MEGANIRA,
of, volgens anderen van HIP-
POTHON. CERES beminde
hem zoo zeer, dat om hem
onsterfelijk te maken, en
hem van al het menschelij-
ke te zuiveren, zij hem door
een brandend vuur liet gaan.
MEGANIRA de moeder van
dien prins, vol angst over
zulk een tooneel, stoorde
door hare kreten, de geheime-
men dier Godin, die dade-
lijk eene kar, door draken
getrokken, beklom, en DEI-
PHON liet verbranden.

DEJANIRA, eene dochter
van AENEUS, koning van A-
tolie, en echtgenoot van
HERKULES, die, om haar te
bekomen, tegen den stroom-
god ACHELOUS streed. Na-
dat het paardmensch NESSUS
de minnarisse van den held
had geschaakt, doorboorde
HERKULES hem met eenen
vergiftigen pijl. De ster-

vende gaf zijn in zijn bloed
geverwd hemd aan DEJANI-
RA, haar verzekerende, dat
zoo lang als HERKULES het
dragen zoude, hij nimmer
eene andere vrouw dan haar
zou kunnen beminnen. Zoo-
dra DEJANIRA door IOLA ver-
laten was, zond zij het hemd
aan haren echtgenoot, die
oogenblikkelijk woedende
werd. Hij wierp zich in
een offervuur; en zijne vrouw,
troosteloos over zijnen dood,
nam zijne knods, en bragt
ook zich zelve om het leven.

DEJAURE (JOANNES ELIAS
BENDENC), een tooneeldich-
ter in 1761 geboren, biedt
in zijn leven geene enkele
belangrijke bijzonderheid aan.
Hij heeft verscheidene tooneel-
stukken nagelaten, onder
welke er sommige gezocht
werden, en van welke wij
willen aanvoeren: 1.°
De Vereenigde echtgenooten.
— 2.° *De edelmoedige echtgenoot,*
of het vermogen des gedrags,
in een bedrijf en in proza. — 3.° *De moederlijke onzekerheid,*
of de onmogelijke keuze. — 4.°
Imogene, of de onmogelijke
weddingschap naar SHAKES-
PEARE gevolgd, in drie be-
drijven en in losse verzen. —
5.° *LODOISKA, of de Tartaren,*
een zangspel in drie be-
drijven, 1791. — 6.° *MONTA-*
No en STEPHANIA, een zang-
spel in drie bedrijven, 1801,
enz. enz. DEJAURE is den 5
October 1799 overleden.

DEJEAN (JOANNES FRANCISCUS AIMÉ Graaf), pair van *Frankrijk*, in 1749 te *Castelnaudary* in *Languedoc* geboren, kwam in 1766 als tweede luitenant op de genie-school van *Mézières*, en werd achtereenvolgend, in onderscheidene posten der militaire genie gebruikt, tot op het tijdstip der omwenteling, welker grondbeginse- len hij met gematigdheid omhelsde. Zijn voorbeeldig ge- drag, en zijne bekwaamheid voor de militaire administra- tie, verzekerde hem eene snelle bevordering; hij klom van rang tot rang, tot de eerste posten der genie, nam onder het consulaat verschei- dene belangrijke zendingen waar, voornamelijk te *Genua*, alwaar hij met den titel van buitengewoon minister bijna twee jaren zijn verblijf hield, en werd in 1802 naar *Parijs* beroepen, om zich met de portefeuille van oorlog te belasten, die hij tot in 1809 behield. Eenigen tijd vóór zijn ontslag, was hij tot de waardigheid bevorderd, van eerst - algemeen - inspecteur der genie; de keizer voegde er weldra die van senator en schatmeester van het le- gioen van eer bij. Zijn ge- drag hield niet op eervol te zijn in de verschillende be- dieningen, welke hem sedert dat tijdstip werden opgedra- gen; na den afstand van *BONAPARTE*, onderwierp hij zich

aan het provisioneel bestuur en kwam plaats nemen in de rangen van het eerste lig- chaam van den staat. De generaal DEJEAN vervulde met meer ijver dan voorspoed de moeilijke zending van buitengewoon commissaris van MONSIEUR, graaf van *Artois*, en werd bij zijne terugkomst te *Parijs* achtereenvolgend tot pair van *Frankrijk*, gou- verneur der polytechnieke school en tot president der com- missie van liquidatie van het achterstallige benoemd. Maar gedurende de honderd dagen van NAPOLEON, zijne oude posten aangenomen hebben- de, werd hij bij de terug- komst der *BOURBONS* van alle openbare bedieningen uitge- sloten, en kwam eerst in 1819 weder in de kamer der pairs, waarin hij zich be- stendiglijk de vriend der con- stitutionele vrijheden heeft getoond. De graaf DEJEAN overleed den 12 Mei 1824, de tranen eener talrijke fami- lie, en de achting zijner me- deburgers mede in het graf nemende. Hij heeft eenige losse stukjes over de landhuis- houd-en staatkundenagelaten.

DEJNEF (SIMON - IWANO- WITSCH); en THEODOSIUS A- LEXEIEF, van *Cholmogori* ge- boortig, onderzochten in 1647 met vier kleine vaartuigen de oostelijke kusten van de uitwatering der *Kowima*. Op eenen tweeden togt in 1648

ondernomen, drong DEJNEF met drie vaartuigen, in den *Grooten Oceaan* door, door de zeeëngte, waarvan BERING zich later de ontdekking heeft toegeëigend, en aan welke men zijnen naam heeft gegeven, doch zoo als men het ziet, is het DEJNEF en niet BERING, die het raadsel van afscheiding tusschen *Azië* en *Amerika* heeft opgelost.

DEJOCÈS, eerste koning der Meders, deed aan dat volk het juk der Assyriërs afschudden. Na hen gedurende eenigen tijd met even zoo vele regtschapenheid als voorzigtigheid bij wijze van republiek te hebben bestuurd, werd hij verkozen, om over hen te regeren. Zijne regering werd gekenmerkt door nuttige gestichten. Volgens HERODOTUS, bouwde hij de stad *Ecbatana*. Dezelve was door zeven kringmuren verdeeld: de laatste omvang bevatte het paleis des konings. Zoodra de stad in staat was, om bewoond te worden, bevolkte DEJOCÈS dezelve, en gaf haar wetten, welker gezag hij door strenge tuchtigingen schraagde. Hij overleed in het jaar 657 vóór J. C. na eene regering van 53 jaren.

DEJOTARUS, een der vier vorsten van *Galatië*, verkreeg van den Romeinschen senaat den titel van koning van dat gewest en van *Klein-Armenië*. Nadat de burger-oorlog

tusschen CÆSAR en POMPEJUS was losgebarsten, koos hij de partij van den laatste. De vergramde CÆSAR overlaadde hem met verwijtingen, en beroofde hem van *Klein-Armenië*. De overwinnaar noodzaakte hem, hem te volgen tegen PHARNACES, koning van *Pontus*, en liet hem enkel den titel van koning behouden. Nadat DEJOTARUS, door CASTOR, zijnen klein-zoon, van eenen aanslag op het leven van CÆSAR was beschuldigd, werd hij door CICERO verdedigd, welke bij die gelegenheid, zijne schoone redevoering *Pro rege DEJOTARO* uitsprak. De *Dictator* werd eenigen tijd daarna vermoord. DEJOTARUS keerde naar zijne staten terug. Men weet niet juist in welk jaar hij overleden is, maar hij was in het jaar 50 vóór J. C. reeds hoog bejaard.

DEJOUX DE LA CHAPELLE (PETRUS), te Genève in 1752 geboren en te Parijs den 29 October 1825 overleden, hervormd predikant, en president der consistorie van de departementen der *Neder-Loire* en der *Vendée*. In den ouderdom van 23 jaren, reeds na eenigen tijd in *Engeland* en te *Bazel* vertoefd te hebben, werd hij door COURT DE GEBELIN naar *Parijs* beroepen, dien hij behulpzaam was in de uitgave van zijn werk *Le Monde primi-*

tif (de oorspronkelijke wereld) genaamd. Alvorens tot het consistoriale voorzitterschap bevorderd te worden, bestuurde hij daarop gedurende 14 jaren eene openbare school in het Dept. Léman. Bij eene koninklijke ordonnantie van 24 Januarij 1816, werd hij als een vreemdeling van zijne bedieningen ontzet, en hij begaf zich als toen naar Rome, alwaar hij in 1773 voor de eerste maal met Lord ALLEN was geweest. DEJOUX wiens inwendige bekeering van dat tijdstip af schijnt te dagteekenen, bekleedde nog gedurende 7 jaren eenen leerstoel der oude talen te Dollar in Schotland. Na verloop van dien tijd kwam hij te Parijs terug, en deed er den 11 October 1825 afzwering van het Calvinismus, in handen van den Aartsbisschop, welke voor hem zoo heilrijke en voor de kerk verblijdende gebeurtenis, hij slechts achttien dagen overleefde. De voornaamste zijner werken, meestal ten gunste van het keizerlijk bestuur geschreven zijn: 1.° *La Providence etc. (De Voorzienigheid en NAPOLEON of de feesten der kerk en de zegenpreken der legerscharen)*, 1806, in 8.° — 2.° *Discours etc. (Verhandeling over den oorlog, beschouwd in deszelfs betrekkingen met de beschaving)*, 1810, in 8.° — 3.° *Second discours*

etc. (Tweede verhandeling of Te Deum van WAGRAM), 1810, in 8.° — 4.° *la vertu etc. (de verheerlijkte deugd)*, 1815, in 8.° In een werk na zijnen dood in het licht gegeven, en hetwelk ten titel voert *Lettres etc. (Brieven over Italië in betrekking tot de Godsdienst beschouwd)*, Parijs, 1825, 2 dl.ⁿ in 8.° ontwikkelt hij de redenen, die hem bewogen hebben, om tot de Catholijke kerk terug te keeren.

DEKEN (AGATHA), den 10 December 1741 te Amstelveen geboren, zag zich reeds in haren teedersten ouderdom een speelbal der tegenspoeden. Na in den ouderdom van drie jaren hare ouders, die door eenen fellen brand, en andere wederwaardigheden tot behoefte vervallen waren, verloren te hebben, kwam zij in het weeshuis der Collegianten te Amsterdam, alwaar zij liefderijk verzorgd werd. Weldra ontwikkelde zich bij de jonge AGATHA een gelukkige aanleg voor de dichtkunde. Het kunstgenootschap *Diligentia omnia* daarvan onderrigt, hielp haar denzelfden aankweeken. Zij verbond zich eerst tot eenige letterkundige bezigheden met MARIA BOSCH, met welke zij eenen bundel *Stichtelijke gedichten* in het licht gaf; na den dood van deze hare vriendin, ging zij eene nieuwe letterkundige ver-

bindtenis aan met ELIZABETH BEKKER, Wed.^e WOLFF. Deze vereeniging openbaarde eenen grooten ijver, en men kan niet ontkenen, dat dezelve in *Holland* eenen grooten invloed op den geest en het nationale karakter uitgeoefend heeft. — De gezamenlijk door de beide vriendinnen uitgegevene schriften zijn bij het artikel BEKKER (ELIZABETH) reeds opgegeven, waartoe wij dus alhier den lezer verwijzen. Ook alleen gaf zij bewijzen van kunde en vlijt, door de volgende schriften: 1.º *de Tranen gestort voor BELLAMY* — 2.º *de voorregten van de Godsdienst.* — 3.º *Mijne offerande aan het vaderland.* — 4.º *eene verdediging van dit stukje tegen den aanval van sommige boekbeoordeelaars.* — 5.º *Liederen van den boerenstand.* — 6.º *Liederen voor kinderen*; terwijl eindelijk de verzameling van *Christelijke gezangen en liederen*, door de doopsgezinde gemeente te *Haarlem* uitgegeven, door vele harer bijdragen verrijkt is. Zij volgde hare vriendin, door welker verlies zij zeer getroffen was, na negen dagen in het graf, daar zij den 14 November 1804 overleed. Haar stoffelijk deel werd in hetzelfde graf naast dat van Mejufvrouw WOLFF bijgezet.

DEKKER. — Zie DECKER

(JEREMIAS DE).

DELAHAYE (WILLEM NICOLAAS), bekend door zijne bekwaamheid in de kunst, om aardrijkskundige en plaatsbeschrijvende kaarten te graveren; werd te *Parijs* in 1725 geboren, en door den beroemden DELISLE ten doop gehouden. Hij leerde zijne kunst van zijnen vader, die mede een Aardrijkskundige graveur was. DELAHAYE heeft meer dan twaalf honderd kaarten en plans gegraveerd, die zich alle door eene zuivere uitvoering en nauwkeurigheid aanbevelen. Men onderscheidt voornamelijk de *veldtogten van MAILLEBOIS in Italië*, de *kaart der Alpen*, die der *grenzen van Frankrijk en Piëmont*, die van het *Aarts-Bisdom Kamerijk*, die van het *bosch van Fontainebleau* enz. DELAHAYE is in 1802 overleden. Een zijner zonen, welke de hoop gaf van hem in zijne talenten te evenaren, is als krijgswaarkundige te *Guadaloupe* overleden.

DELALANDE (FRANCISCUS), pastoor van *Grigny*, in het diocees van *Parijs*, oud Hoogleraar der wijsbegeerte aan de universiteit van *Caen*, is den 25 Januarij 1772 in den geur van heiligheid overleden. Zijn leven is door AMELINE, priester en meester in de regten beschreven, *Parijs*, 1773,

in 8.vo

DELAMARE. — Zie MARE.

DELABRE (JOANNES BAPTISTA JOZEF) een beroemd sterrekundige werd den 12 September 1749 te *Amiens* geboren, alwaar hij zijne eerste studiën volbragt. In het collegie dier stad leerde hij den abt DELILLE kennen, die er den post van *repetitor* bekleedde en die als dichter in het vervolg niet minder beroemd was, dan DELAMBRE, als sterrekundige. In zijne prilste jeugd ging hij reeds voor een man door, die in de Grieksche taal zeer bedreven was, maar hij wijdde zich niet voor zijn zes en dertigste jaar der sterrekunde toe. Hij had tot meester LALANDE, die van hem zeide, dat hij zijn beste werk zoude zijn. Zijne voorzegging werd weldra vervuld, en zijn dagblad *Connaissance des temps*, de vrucht zijner onvermoeide nasporingen, plaatste hem onder de beroemdste sterrekundigen. Hij bood verscheidene *Memoires*, aan de akademie der wetenschappen aan, en in 1770 en 1772 behaalde hij er den prijs derzelve, voor zijne tafels van URANUS (kortelings door HERSCHELL ontdekt) van JUPITER, van zijne wachters en van SATURNUS. Met eenparige stemmen tot lid van de akademie aangenomen, duurde

het niet lang of hij verkreeg den titel van sterrekundige des konings. Toen na eenigen tijd, de wetgevende vergadering een nieuw stelsel van maten bevolen had, gegrond op de grootte van de middellijn, werd DELAMBRE met MÉCHIN belast de baan van den Meridiaan van *Duinkerken* tot aan *Barcelona* te meten. De heer MÉCHIN moest zich met het deel hetwelk zich van *Duinkerken* tot *Rhodes* uitstrekt, en DELAMBRE, van die stad tot aan *Barcelona* bezig houden. De staatkundige gebeurtenissen kwamen zijne werkzaamheden storen. DELAMBRE van koningsgezindheid verdacht zijnde, zoo vaardigde de commissie van algemeene veiligheid een bevel uit, behelzende dat de zending van het gouvernement alleen aan personen konde gegeven worden, die hun vertrouwen waardig waren door hunne gemeenebestgezinde deugden en *hunnen haat tegen de koningen*. Intusschen werd aan DELAMBRE in 1795 toegestaan zijn werk te vervolgen. In hetzelfde jaar der oprigting van het bureau van berigten en van het Instituut werd hij onder de sterrekundigen van het eerste dier lichamen en als lid van de eerste klasse van het Instituut benoemd. De werkzaamheden ter meting van den meridiaan waren niet voor 1799 afgelo-

SATURNE (*Tafels van JUPITER en SATURNUS*), 1789, in 4.to — 2.º *Méthode analytique pour la détermination d'un arc du méridien, précédée d'un memoire sur le même sujet, par A. M. LEGENDRE* (*Ontledende wijze ter bepaling van een boog des meridiaans enz.*), Parijs, 1799, in 4.to — 3.º *Base du système métrique ou mesure de l'arc du méridien, compris entre Dunkerque et Barcelone, exécutée en 1792, par M. M. MECHIN et DELAMBRE*, redigée par DELAMBRE (*Grondslag van het metrisch stelsel enz.*) Parijs, 1806 en 1807, 3 dl.ⁿ, in 4.to De heer MECHIN stierf alvorens deze groote onderneming geëindigd was, welke DELAMBRE voltooide. Men heeft hem daarenboven nog te danken, de theorie, die deze werkzaamheden bepaalde, de berekeningen ontstaan door de aanmerkingen, en de zamenstelling der werken, die er betrekking op hadden. — 4.º *Tables astronomiques publiées par le bureau des longitudes de France; tables du soleil, par DELAMBRE; tables de la lune, par BURG; tables de JUPITER et de SATURNE; tables éclipitiques des satellites de JUPITER, par DELAMBRE* (*Sterrekundige tafels door het lengtebureau van Frankrijk in het licht gegeven enz.*) Parijs, 1806 en 1807, in 4.º, 3 dl.ⁿ

— 5.º *Rapport historique sur les progrès des sciences mathématiques, depuis l'an 1789, lu au conseil d'état le 6 Janvier 1807* (*Geschiedkundig verslag over de vorderingen der wiskundige wetenschappen enz.*), Parijs, 1816, in 4.to en in 8.vo — 6.º *Abrégé d'astronomie, ou Leçons élémentaires d'astronomie, théorique et pratique* (*Kort begrip der sterrekunde enz.*), Parijs, 1813, in 8.vo — 7.º *Traité complet d'astronomie théorique et pratique* (*Volledige verhandeling over de bespiegelende en beoefenende sterrekunde*). Parijs, 1814, 3 dl.ⁿ, in 4.to, fig. — 8.º *Histoire de l'astronomie ancienne* (*Geschiedenis van de sterrekunde der ouden*), Parijs, 1817, 2 dl.ⁿ, in 4.to, fig. — *du moyen âge* (*van de middel-eeuwen*), 1 dl. in 4.to, 1819, — *moderne* (*van de laatste tijden*), 2 dl.ⁿ, in 4.to, fig., 1821. DELAMBRE heeft in handschrift, twee andere boekdeelen nagelaten, bevattende *l'Astronomie du 18me siècle et la figure de la terre* (*De sterrekunde der 18.de eeuw, en de gedaante der aarde*), en welke uitgave, aan den heer MATHIEU, lid van het Instituut en kweekeling van DELAMBRE is toevertrouwd. Deze geleerde is de uitgever geweest van, *les tables trigonometriques décimales* (*Tientallige driehoekmeetkundige tafels*),

door C. BORDA, *Parijs*, 1804, in 4.to De uitgever heeft dezelve nagezien, verbeterd en vermeerderd. DELAMBRE heeft in openbare vergaderingen van de Akademie der wetenschappen en als blijvend secretaris voor de meetkunde, vele geleerde verhandelingen en lofreden van verschillende leden van diezelfde akademie uitgesproken. Hij heeft ook voor de *Biographie universelle*, de artikelen der nieuwe en oude sterrekundigen en onder de eersten die van zijnen meester LALANDE geleverd.

DELAMET (ADRIANUS AUGUSTINUS DE BUSSI), uit eene beroemde familie van *Picardië*, ontving, na gedurende zijne licentiaat even zoo vele kunde als deugden aan den dag te hebben gelegd, in 1650 den doctoralen hoed der *Sorbonne*. De Kardinaal DE RETZ, zijn bloedverwant, lokte hem tot zich. DELAMET volgde hem in zijnen voorspoed en in zijne ongelukken, in *Engeland*, *Holland* en *Italië*. Dit zwerfende leven verveelde hem eindelijk; hij kwam te *Parijs* terug, en wijdde zich in het gesticht der *Sorbonne*, de plaats zijner afzondering, aan de studie, het gebed, de opvoeding van een aantal arme scholieren, en het bestuur van onderscheidene re-

ligieuze gestichten toe. Zijne brandende menschenliefde, deed hem verkiezen, om de gene, die ter dood veroordeeld waren, tot hunne straf-oefening voor te bereiden. Te midden dier goede werken, overleed hij den 20 Julij 1691, in den ouderdom van 70 jaren. Na zijnen dood heeft men in 1714 een boekdeel in 8.vo gedrukt, zijne *Oplossingen* en die van FROMAGEAU bevattende. De schrijver was met SAINT-BEUVE, zijnen vriend, in de oplossing van gewetens-gevallen vereenigd geweest; de vruchten van hunnen arbeid, en van eenige andere Casuïsten, zijn in 1732 in een *Woor-denboek* in 2 dl.ⁿ in fol. gezamenlijk uitgegeven. Men voegt hetzelfde gewoonlijk bij de drie deelen van PONTAS.

DELAN (FRANCISCUS HYACINTHUS), te *Parijs* in 1672 geboren, was doctor van het gesticht en de maatschappij der *Sorbonne*, en kanoniktheoloog van *Rouanen*. Hij verkreeg eenen leerstoel der godgeleerdheid aan de *Sorbonne*, en bekleedde denzelven met roem; doch werd er in 1792, uit hoofde van zijne verkleefdheid aan de partij van *Port-Royal*, van beroofd. Hij onderteekende het *Cas de conscience*, doch herriep zulks later. Hij was evenzeer een der onderteekenaars

pen. Op dat tijdstip, benoemde hem, het Consulaat tot algemeen inspecteur der studiën, het was in die hoedanigheid dat hij in 1802 het *Lyceum* van *Moulins*, en in 1803 dat van *Lyon* regelde. In hetzelfde jaar benoemde hem het Instituut tot altijd blijvende secretaris in het vak der meetkunde, van toen af werd hij door de beroemdste genootschappen van *Europa* en *Amerika* als honorair lid aangenomen. Nadat zijn vriend en meester LALANDE in 1807 gestorven was, nam DELAMBRE als sterrekundige zijne plaats in. In 1808 tot schatmeester van de Universiteit en ridder van het legioen van eer benoemd, droeg hem BONAPARTE dien titel als erfelijk op, er het regt van den oudsten zoon en eene *dotatie* bijvoegende. Zes jaren later werd hij lid van den koninklijken raad over het openbare onderwijs. In 1815 verloor hij dezen post, maar in 1817 benoemde hem de koning tot ridder van de orde van St. MICHAËL en in 1821 tot officier van het legioen van eer. Al de dagbladen juichten de uitspraak van het Instituut toe, toen het DELAMBRE den tienjarigen prijs der sterrekunde toekende, die de werkzaamheden van dien geleerde verdiend hadden, voor de meting van den meridiaan en voor de bepaling van het tien-tallig stelsel. Door eene

langzame en pijnlijke ziekte aangetast bezweek DELAMBRE den 18 Augustus 1822, in den ouderdom van 72 jaren. Hoewel hij met volle verstand van de wereld gescheiden is, twijfelt men evenwel of hij de troostmiddelen der Godsdienst ontvangen heeft. De bezorger van den *Ami de la Religion et du Roi* spreekt over die zaak in dezer voege (T. 33 p. 3). »Het schijnt, dat die geleerde het ongeluk had van geen geloof te hebben: een leerling van LALANDE zijnde, had hij van hem zoo niet de dolle zucht tot godverzaking, ten minste eene verwijdering van het geloof, geërfd. Niet te min was hij meer achterhoudend in dit punt dan vele zijner medebroeders, en gebruikte nooit den beleedigenden en hatelijken toon in onderwerpen van ons geloof.... Wij wenschten dat zijne ziekte hem tot godsdienstige gevoelens hadde gebracht, maar wij hebben geene berigten dien-aangaande kunnen bekomen.» Volgens deze niet dan te dikwijls herhaalde daadzaken, heeft men reden om zich te verwonderen dat onder degene, (die meer van nabij dan al de anderen, de groote werken aan den hemel, en de wonderbere overeenstemming van den mensch zien, zoo als de sterrekundigen en de artsen degene, die den onveranderlijken stelregel niet in twijfel zou.

den trekken, dat van niets men niets maakt (*de nihil nihilo*) het is te verwonderen zeg ik, dat men onder hen er eene menigte vindt, die, wel verre van die bewonderenswaardige werken aan eene eerste oorzaak, aan eenen Schepper, aan eenen God toe te schrijven, in het ongerijmdste materialismus vervallen, dat den mensch in de geheele grootspraak van zijnen hoogmoed vertoont. Bekwaam geworden, om de afstanden, de uitgebreidheid, den loop der hemelligchamen te meten, er de tijdkringen en de omwentelingen van te bepalen, zoo geloofst hij, zelf een God te zijn in zijne eigene wetenschappen, en verwerpt het bestaan van een Opperwezen boven hem, van datzelfde wezen, waarvan hij de bekwaamheden ontvangen heeft van aan de hemelen te kunnen lezen. Men kan bijna hetzelfde van die godverzakende artsen zeggen, die onderwezen in de werkingen der verschillende deelen van het menschelijke ligchaam, waaraan zij somtijds het evenwigt herstellen, die schoone overeenkomst dier verrigtingen aan eene eenvoudige en nietswaardige werktuigkunde, toeschrijven. Maar de beroemdste sterrekundigen, zelfs NEWTON (die het zich voor eene eer rekende aan de openbaring te gelooven) hebben nooit in al de bewonde-

renswaardige geheimen van den hemelkloot kunnen door-dringen, er blijft nog altijd eenig verschijnsel te bepalen, eenige sterren te ontdekken, eenigen tijdkring vast te stellen; den artsten, blijft nog eene menigte ziekten over te kennen en dezelve te genezen. Ziedaar dan die menschen weinig ervaren in hunne eigene kennis, die zich zoo ongeloovig toonen in hunnen hoogmoed en zoo trotsch bij hunne onkunde. Watons aangaat, het jammert ons, dat DELAMBRE, voor het overige met zulke beminnelijke hoedanigheden begaafd, geen moed heeft gehad, om als Christen te sterven. Zijne overblijfselen werden op het kerkhof van pater LACHAISE plegtig, door vele leden van de akademie van wetenschappen en van het Instituut gevolgd, ter aarde besteld. De akademie van *Amiens*, loofde eenen eerprijs uit voor eene lofrede op DELAMBRE, en DUPIN heeft van dien geleerde eene levensschets, in het licht gegeven in de *Revue Encyclopédique* (t. XVI. p. 437) opgenomen. De heeren ARAGO, CUVIER en andere ambtgenooten van DELAMBRE hebben zijne lofrede in hunne schriften voorgedragen, en het schijnt dat zij zijne talenten zelfs boven die van LALANDE stellen. De voornaamste werken van dezen sterrekundige zijn: 1.° *Tables de JUPITER et de*

der raadpleging van den 7 Januarij 1736 tegen het *Werk der Convulsionnarissen*. Men kent van hem: 1.° *Réflexions judicieuses (Oordeelkundige overwegingen)*, 1736 en 1737. Dit werk, bij wijze van brieven geschreven, is tegen de *Nouvelles ecclésiastiques* gerigt. — 2.° *Twee Examens etc. (Onderzoekingen van het hedendaagsche figurismus)*. — 3.° *Dissertations etc. (Godgeleerde verhandelingen over de convulsionnarissen)*. — 4.° *Examen etc. (Onderzoek van den woeker, volgens de grondbeginselen van het natuurregt)*, 1753, tegen FORMEY. — 5.° *Défense etc. (Verdediging van het verschil der goddelijke deugden, hoop en liefde)*, 1744. — 6.° *L'autorité etc. (Het gezag der Kerk en der overlevering verdedigd)*. DELAN overleed den 30 April 1754. Het strekt hem tot verwijt, zich onder de *appelanten* gerangschikt te hebben: doch hij was een der gematigdsten.

DELANDINE (ANTONIUS FRANCISCUS), lid der magtgevende vergadering, te Lyon, in 1756 geboren, en den 5 Mei 1820 overleden, als Bibliothecaris derzelfde stad en lid van verscheidene geleerde genootschappen, oefende met roem tot aan de omwenteling den post van advocaat uit. De *Geschiednis der oude*

algemeene staten (Hist. des anciens états généraux), welke hij in 1788 in het licht gaf, bragt te weeg, dat hij voor die van het volgende jaar beroepen werd. Van dien oogenblik af tot op het sluiten der constituerende vergadering nam DELANDINE een werkzaam deel aan de overwegingen, en ofschoon hij de onafhankelijkheid zijner stem behield, verzette hij zich bijna altijd tegen de Demagogische leerstellingen, en verdedigde de onschendbaarheid van den ongelukkigen LODEWIJK XVI., te Varennes aangehouden. Later verplicht, om zich in het *Forez*gebergte schuil te houden, werd hij aldaar in 1793 ontdekt; van gevangenis tot gevangenis gesleept, had hij zijn behoud enkel aan de gebeurtenissen van den 9 *Thermidor* te danken. Van dien oogenblik af hield hij zich enkel met de letterkunde bezig; hetgene, wat hij in de gelegenheid was geweest, om gedurende zijne lange gevangenschap waar te nemen, leverde hem het onderwerp van zijn *Tableau etc. (Tafereel der gevangnissen van Lyon)*. Tot zijnen post van Bibliothecaris terugeroepen, gaf hij in het licht: 1.° De 8.^e uitgave van het *Woordenboek van CHAUDON*, met 4 dl.ⁿ vermeerderd. — 2.° *Manuscripts etc. (Handschriften der Bibliotheek van Lyon)*, 1812, 3 dl.ⁿ in 8.vo — 3.° *Cata-*

logue etc. (*Catalogus der boeken van de openbare Bibliotheek van Lyon*), 4 dl.ⁿ, 1819; dit werk is niet, en zal welligt niet vervolgd worden. — 4.º *Mémoires etc.* (*Bibliographische en Letterkundige gedenkschriften*), 1816, in 8.vo

DELAPLACE (GUISLAIN FRANCISCUS MARIA JOZEF), werd den 8 December 1769 te *Atrecht* geboren, volbragt zijne studiën aan het Collegie van *Lodewijk den Grooten*, en werd al spoedig tot den geestelijken staat bevorderd. Daar hij geen vermogen bezat, zoo ging hij bij den Russischen prins *GALLITZIN*, om er zijne beide zonen te onderwijzen. Eenigen tijd daarna werd hij in het Collegie van *Lodewijk den Grooten* aangenomen, waaraan hij achterevolgend onderscheidene leerstoelen bekleedde. Hij had die der schoone letteren en der oude talen aan de eerste kweekschool, en na de herstelling der *BOURBONS* werd hij tot hoogleeraar der Latijnsche welsprekendheid bij de Faculteit der letteren aan de Universiteit van *Parijs* benoemd. Hij stierf den 13 December 1823 in den ouderdom van 54 jaren. Men heeft van hem: 1.º *Le nouveau siècle de la paix ou Silves séculaires* (*De nieuwe eeuw des vredes*), *Parijs*, 1801,

in 8.º En gezamenlijk met den Heer *FR. NOËL* heeft hij uitgegeven: 2.º *Conciones Poeticæ*, *Parijs*, 1804, in 12.mo, 1819, in 12.mo — 3.º *Leçons de littérature et de morale, ou Recueil en prose et en vers des plus beaux morceaux de notre langue dans la littérature des deux derniers siècles* (*Letterkundige lessen enz.*), een classiek werk, door het gouvernement in de Lyceums en secondaire scholen aangenomen, *ibid*, *Lenormand* 1804, 2 dl.ⁿ in 8.vo, 12.e uitgave, 1823, 2 dl.ⁿ in 8.vo Sedert de uitgave van 1806, is het werk in het licht verschenen met den enkelen titel van *Leçons de littérature et de morale*, het is in *België* nagedrukt. — 4.º *Leçons Latines, de littérature et de morale* (*Latijnsche letteren zedekundige lessen*) enz., *ibid*, *Lenormand* 1808, 2 dl.ⁿ in 8.vo, 3.e uitgave 1819, 2 dl.ⁿ in 8.vo — 5.º *Manuel du rhétoricien ou Choix de Discours de BOSSUET, FLECHIER, MASSILLON, D'AGUESSEAU, THOMAS, etc.* (*Handboek voor de welsprek Kunde enz.*), *ibid* 1810; (naamloos). Hij heeft ook met den Heer *Noël* gewerkt aan de *Leçons Grecques de littérature et de morale*, die nog niet in het licht verschenen zijn. De Heer *DELAPLACE* heeft daarenboven in handschrift nagelaten: 1.º

Vertaling in het Fransch der verhandeling *De Oratore*, van CICERO. — 2.º *Idem* van QUINTILIANUS. — 3.º *Letterkunde des Bybels*, volgens ERSCH, in zijne *France littéraire*, heeft DELAPLACE ook alleen *Verhandelingen, Fransche en Latijnsche gedichten, en andere losse stukjes*, in het licht gegeven, die hij in zijne jeugd zamengesteld had, en die een gunstig onthaal hebben genoten.

DELASANTÉ. — Zie SANTÉ.

DELAUDUN (PETRUS), de zoon van eenen slechten dichter van *Uzes*, te *Aigaliers* in 1575 geboren, hield zich nog meer dan zijn vader met de Fransche dichtkunde bezig. Hij maakte zich in zijnen tijd bekend door eene *Art-poétique*, 1556, in 16.º; en door andere dichtstukken in den stijl van RONSARD. Hij overleed aan de pest op het kasteel van *Aigaliers* in 1629. Behalve zijne *Art-poétique* kent men van hem: 1.º de *Franciade*, 1604, in 12.mo, een zouteloos dichtstuk, in 9 boeken verdeeld en aan HENDRIK IV. opgedragen. — 2.º Twee Treurspelen, den *Marteldood van den H. SEBASTIANUS* en de *HORATIUSSEN*. — 3.º *DIANA*, een dichtstuk. De schrijver was regter van *Uzes*.

DELBÈNE. — Zie ELBÈNE (D').

DELCOUR (JOANNES), een beroemd beeldhouwer, te *Hamoir*; aan de rivier *Ourthe*, in de provincie *Luik*, ontrent het midden der zeventiende eeuw geboren, reisde tweemaal naar *Italië*, om zich in zijne kunst te volmaken, en vestigde zich vervolgens te *Luik*. De VAUBAN, van zijne talenten onderrigt, wilde hem bewegen om het standbeeld te paard van LODEWIJK XIV. te vervaardigen, dat op het plein *des Victoires* te *Parijs* zou worden opgericht, en dat later door DESJARDINS van *Breda* is uitgevoerd. DELCOUR verschoonde zich door zijnen hoogen ouderdom en zijne zwakheden. Hij overleed te *Luik* den 4 April 1707. De voornaamste gewrochten van dien beroemden kunstenaar zijn te *Luik* en in de *Nederlanden*. Men bewondert te *Luik* den *Zaligmaker in het graf*, in wit marmere, thans in de hoofdkerk van den H. PAULUS, het *Standbeeld van den H. JOANNES den Dooper*, in metaal, boven de fontein *Hors-Château*; die van denzelfden Heilige, in de parochiale kerk van dien naam; de schoone fontein van de *St. PAULUS-plaats*, waarvan de beelden in metaal zijn. Zijne zedigheit en regtschapenheid verhoogden den glans zijner talenten aanmerkelijk. In zijne voortbrengselen heerscht een kiesche smaak,

zijne omtrekken zijn sierlijk, en zijne kleedingen natuurlijk aangebragt. DELCOUR had eenen broeder, die zich in de schilderkunde onderscheiden heeft.

DELEN (DIRK VAN), een schilder in 1635 te *Heusden* geboren en in het begin der achttiende eeuw overleden, als burgemeester van *Arnhem*, in *Zeeland*, was een kweekeling van FRANCISCUS HALS en schilderde met het beste gevolg kerken en openbare gebouwen, welke hij met kleine figuren versierde.

DELEYRE (ALEXANDER), in Januarij 1726 in de omstreken van *Bordeaux* geboren, volbragt zijne studien bij de Jesuiten, ging in den ouderdom van 15 jaren onder hunne maatschappij, en legde gedurende eenigen tijd eene voorbeeldige godsvrucht aan den dag. Na de vernietiging dier orde, verbond DELEYRE, te *Parijs* gekomen zijnde, zich aldaar met MONTESQUIEU, d'ALAMBERT, DIDEROT, ROUSSEAU en DUGLOS. Deze geleerden boezemden hem de zucht voor de letteren in; maar deden hem ook te gelijkertijd in hunne wijsgeerige grondbeginselen deelen. Men sprak in *Frankrijk* toenmaals enkel over de wijsbegeerte en de verhevene inzigten van

BACO; DELEYRE begon zijne letterkundige loopbaan, door eene ontleding der werken van dien kanselier, *Parijs*, 1753, 3 dl.ⁿ in 12.mo Dit zoo naauwkeurig vervaardigde uittreksel, verraadde in den schrijver vele schranderdheid en een gezond oordeel; men heeft hem met grond verweten, van geen gewag te hebben gemaakt van de verkleefdheid van BACO aan de openbaring, en zijne eigene denkbeelden in de plaats van die van den Engelschen wijsgeer te hebben gesteld. Hij werkte aan het *Journal des savans* en aan het *Journal étranger* en leverde verscheidene artikels voor de *Encyclopédie* onder welke men het artikel *fanatisme* (*dweeppzucht*) onderscheidt, op eenen toonder wijsgeerige *dweeppzucht* waardig, geschreven. Deze beleediging der godsdienst aangedaan, verbitterde niet alleen tegen hem al de aan de gezonde leer gehechte personen, maar zelfs zijne medewerkers, en ROUSSEAU schreef hem te dien opzigte den 5 October 1758. » Ik beef, uijn waarde DELEYRE, u de godsdienst in uwe schriften te zien bedroeven. Mistrouw uwen hekelzuchtigen geest, vooral leer de godsdienst eerbiedigen, de menschelijkheid alleen vordert dien eerbied; de grooten, de rij-

ken, de gelukkigen dezer eeuw, zouden zich verheugen indien er geen God was, maar de verwachting van een toekomstend leven, troost voor het tegenwoordige het volk, en den ongelukkige; welk eene wreedheid hun ook nog die hoop te beneemen!" (*Œuvres de J. J. Rousseau*, Parijische uitgave, in 8.vo 31.e dl. blz. 202). DELEYRE maakte geen gebruik van deze raadgevingen, die ROUSSEAU daarenboven geenszins door zijn voorbeeld bekrachtigde. Hij wilde in den echt treden, maar de priesters zijner parochie weigerden zijn huwelijk in te zegenen, en deze hinderpalen konden enkel uit den weg worden geruimd, door het gezag van den Hertog van NIVERNAIS. Hij gaf in 1758 in het licht den *Geest van MONTESQUIEU*, in 12 mo en zijne vertalingen van den huisvader en van den waren vriend van GOLDONI. Deze beide laatste werken hadden voornamelijk ten doel, om DIDEROT van letterdieverij beschuldigd, te wreken. GRIMM belastte zich met de uitgave, stelde aan het hoofd van elke dezer vertalingen, twee opdragen, maar die wezenlijke schotschriften waren, aan de Prinses van ROBECC en de gravin van MARCK gerigt. Deze dames werden er op de onbetamelijkste wijze in afgeschil-

derd, en wilden er den schrijver voor doen straffen; maar DIDEROT verklaarde, dat hij zulks zelf was, en het gelukte hem den storm te doen bedaren. PALISSOT wreekte deze dames op eene vernuftige en geestige wijze in zijn blijspel de *wijsgeeren*. DELEYRE gaf in 1761 den *Geest van SAINT-EVREMONT* in het licht, en verkreeg bijna even zoo spoedig door de bescherming van den Hertog van NIVERNAIS, den post van secretaris der Carabiniers. Hij werd vervolgens aan het gezantschap van Weenen verbonden, en door den invloed van zijnen beschermer, tot Bibliothecaris voor de opvoeding van den Hertog van Parma benoemd; wiens Hoofd-onderwijzer CONDILLAC was. Deze verzocht DELEYRE eene *verhandeling over de geschiedenis* te dienste van den Infant te vervaardigen. Maar de staatkundige grondbeginselen, welke hij daarin ontwikkelde, werden zoo vermetel gevonden, dat men zich niet van zijn werk bediende, hetwelk nooit is gedrukt. Te Parijs met eene jaarwedge van 2000 livres teruggekomen, hielp DELEYRE den abt RAYNAL in de keuze der bouwstoffen voor zijne *Histoire philosophique et politique etc.* (*Wijsgeerige en Staatkundige geschiedenis van de volkplantingen en*

den handel der Europeërs in de Indiën.) Met al de ongodsdienstige grondbeginselen, en liberale denkbeelden over het oppergezag des volks ingenomen, omhelsde hij met vuur de zaak der omwenteling. Tot de Conventie afgevaardigd, stemde hij in dezelve voor den dood des konings, verklaarde zich tegen de beroeping op het volk, en sprak bij deze gelegenheid eene redevoering uit, vol smaadwoorden tegen de koningen en de priesters, en waarin hij LODEWIJK XVI. met CALIGULA en DOMITIANUS vergeleek. Hij werd in 1795 met het opzigt der Normalscholen belast, verzette zich tegen de verdeling van het wetgevend ligchaam in twee kamers, en werd later lid van den raad der vijf honderden. Tijdens de oprigting van het instituut, werd hij in de klasse der zedeen staatkundige wetenschappen benoemd. DELEYRE is den 10 Maart 1797 overleden. Behalve de aangehaalde werken bestaat er van hem nog een Deel bij de verzameling van reizen van den abt PREVOT gevoegd. Zulks is het 19.^e Nummer der verzameling. Eene *Levensbeschrijving van THOMAS*, op eene zinspreukige, krachtige, snoevende en dikwijls op eene stroeve en dorre wijze geschreven.

Hij heeft in handschrift nagelaten eene vertaling van LUCRETIUS, in verzen, en eenen staatkundigen Roman, *Heliades* genaamd.

DELFAU (DOM FRANCISCUS), te *Montet* in *Auvergne*, in 1637 geboren, ging in 1656 in de Congregatie van den H. MAURUS, en maakte zich in zijne orde beroemd. Daar ARNAULD de Benediktijnen van den H. MAURUS had aangespoord, om eene nieuwe uitgave van den H. AUGUSTINUS te ondernemen, zoo werd DELFAU met deze onderneming belast. In 1671 gaf hij er het prospectus van in het licht, en hij was reeds in zijnen arbeid gevorderd, toen het werk, ten titel voerende: *l'Abbé commendataire*, in 12.mo dat men hem toeschreef hem naar *Saint-Mahé*, in *Neder-Bretagne*, deed verbannen. Zich van *Landevenec* naar *Brest* begevende, kwam hij den 17 October 1676, op zee om het leven. Nog bestaat er van hem eene Latijnsche *verhandeling over den schrijver van het boek der Navelging* bondig wederlegd door AMORT, GHESQUIÈRE en DESBILLONS. — Zie KEMPIS.

DELFF of DELFT (JACOB WILLEMSZ), in de stad van zijnen naam geboren, een

bekwaam portret-schilder, van wien er nog eenige kunststukken op den stads-*Doele* te *Delft* voorhanden zijn. Hij overleed den 5 Mei 1601 drie zonen nalatende, die alle in zijne kunst ervaren zijn geworden. De eene, CORNELIS, was een beroemd glasschilder; de tweede, ROCHUS was een kundig portretschilder. De derde, WILLEM, een uitmuntend plaatsnijder, was gehuwd aan de dochter van MICHEL MIEREYELD, wiens afbeeldsels van voorname personaadjen, hij meest alle in het koper gebragt heeft. Hij overleed den 11 April 1688, in den ouderdom van acht- en vijftig jaren.

DELFT (DIRK VAN), te *Delft* geboren, was een voedsterling van Hertog ALBRECHT VAN BEYEREN, Graaf van *Holland*, die hem te zijnen koste deed onderwijzen, en het met hem zoo ver bragt, dat hij tot Doctor in de godgeleerdheid bevorderd werd, eene waardigheid, welke in die tijden veel zeldzamer was, dan tegenwoordig, om welke reden de Hertog hem dan ook als belooning eene jaarwedde toelagde, en hem om zijne uitstekende geleerdheid tot Hoogstdeszelfs prediker benoemde. Het jaar zijner geboorte en dat van zijn overlijden, zijn beide onbekend,

DELFT (GILLIS VAN) of ÆGIDIUS DELPHIUS, mede in *Delft* geboren, was Hoogleeraar in de godgeleerdheid en een bekwaam dichter. In zijne *Ciceronianus*, noemt ERASMUS hem eenen man van eene uitgebreide kunde, en hem voor eenen vrij goeden dichter erkennende, die eene groote gemakkelijkheid in het zamenstellen had, zegt hij, dat hem enkel een weinig kracht en nadruk ontbreken. Hij voegt er bij dat hij bijna de geheele H. Schrift in verzen had gebragt. Zijne overige werken zijn: 1.° *Epistola Pauli ad Romanos cum annotationibus GILBERTI COGNATI*. — 2.° *Defensio pro Cleri Flandriæ libertate* enz. — 3.° *Commentarius in Ovidium de remedio amoris*. Hij leefde op het einde der vijftiende eeuw.

DELFT (JOANNES VAN), naar zijne geboortestad aldus genaamd, was gedurende verscheidene jaren, *Coadjutor* van den Bisschop van *Straatsburg*, en schreef eenige werken in het latijn, die na zijnen dood in het licht zijn gegeven, onder anderen: 1.° *De potestate Pontificia*. — 2.° *de Notis Ecclesiæ*, en eenige andere.

DELFT (ROELAND VAN), te *Delft* geboren, en Minderbroeder te *Utrecht*. In zijn *Tooneel van Holland* spreekt

Boxhorn over hem als over een zonderling voorbeeld van zedigheid en geduld onder de monnikken zijner orde, die ter vereering zijner gedachtenis, hem in hunne kerk een eervol grafschrift gegeven hebben.

DELILLE (JACOBUS), werd den 22 Junij 1738 te *Aigueperse* in de omstreken van *Clermont*, in *Auvergne* geboren. Zijne moeder behoorde tot de familie van den kanselier DE L'HOSPITAL; kort voor zijne geboorte overleed zijn vader, hem slechts de matige lijffrenten van honderd kroonen nalatende, waarmede de jonge DELILLE zijne studiën in het collegie van *Lisieux* te *Parijs* volbragt. Na zijne studiën met eenen roem volbragt te hebben, die reeds deed voorzien, wat hij eens moest worden, nam DELILLE, zonder fortuin eenen post aan in het collegie van *Beauvais*, alwaar hij zich verplicht zag, om aan kinderen de *Syntaxis* te onderwijzen. Bij de vernietiging der maatschappij van *Jesus*, werd hij tot hoogleeraar der *Humaniora* aan het collegie van *Amiens* benoemd, en daar is het, dat hij zijne vertaling der *Landgedichten* (*Géorgiques*) begon; daarna tot het collegie van *la Marche* te *Parijs* overgegaan zijnde, begon hij zijne dichtkundige talenten bekend te

maken, door eenige *Oden*, en vooral door eenen *Brief aan den Heer LAURENT*, waarin hij met sierlijkheid de handelingen der kunsten beschrijft, en die reeds de gemakkelijheid verraad, welke hij bezat, om bijzonderheden, welke in de Fransche taal het moeilijkste schijnen om uittedrukken, in versmaat voortedragen. Door dezen eersten goeden uitslag aangemoedigd, dong hij mede naar den dichtkundigen prijs der Fransche akademie; het onderwerp, hetwelk hij behandelde, was de weldadigheid. De akademie kende den prijs aan *THOMAS* toe, doch liet tevens eenen vleijenden lof aan de *Ode* van den jeugdigen dichter wedervaren. De zoon van den grooten *RACINE* moedigde zijne dichterlijke proeven aan en het was onder zijn opzigt dat DELILLE zijne *Vertaling* (in het Fransch) van de *Landgedichten* in het licht gaf. Dit, werk een waardig gedenkteeken der Fransche letterkunde, was voor deszelfs schrijver een ware zegepraal; men bewonderde de gelukkige wending, waarmede hij de schoonheden van den Latijnschen dichter had weten overtebrengen, en de tot dusverre onbekende rijkdommen, die hij in de Fransche dichtkunde had weten te scheppen. *VOLTAIRE* was er zoo zeer over vol-

daan, dat hij, hoewel hij noch DELILLE, noch zijne vrienden kende, aan de akademie schreef om haar te bewegen, den jongen dichter in haar midden optenemen. Dan, ofschoon alle ware letterkundigen in den lof van dit werk overeenkwamen, wilde echter ook de nijd van zijnen kant, voor DELILLE voorbeelden en mededingers vinden; hij delfde eene oude vertaling der Landgedichten van MARTIN op, herinnerde aan de proeven van MALFILATRE, en zelfs aan de *Episode* van ARISTEUS, maar dat alles, diende enkel om den voorrang der vertaling van DELILLE, boven al degene, die hem waren voorgegaan, te bevestigen. In 1772 nam hem de akademie te gelijk met den heer SUARD onder hare leden op. Maar, op voordragt van den maarschalk DE RICHELIEU, dat DELILLE te jong was, en dat VOLTAIRE zelfs eerst in den ouderdom van 55 jaren in dat ligchaam was opgenomen, beval de koning aan de akademie eene nieuwe keuze te doen. Intuschen werd de DELILLE twee jaren daarna, in de plaats LA CONDAMINE verkozen, en Z. M. bekrachtigde zijne benoeming, met de vleijendste betuiging van achting. Eenige jaren na zijne aanneeming gaf hij zijn gedicht: *Les Jardins (De Tuinen)* in het licht. De nijd ver-

hief op nieuw zijn hoofd tegen dit schoone voortbrengsel. Men zag geheele boekdeelen met hekelingen in het licht verschijnen, die alle vergeten zijn, terwijl het dichtstuk *les Jardins*, in bijna alle talen vertolkt is. Een zijner vrienden hem een los stukje zendende, waarin dat werk niet zeer gespaard werd, schreef hem zeer geestig: „Men moet bekennen, dat uwe vijanden niet zeer naarstig zijn, zij zijn eerst aan hunne zevende hekeling, en gij zijt reeds aan uwe elfde uitgave.” DELILLE beantwoordde deze verschillende beoordeelingen niet; door de zachtheid zijner inborst, en de zedige bekentenis zijner fouten, liet hij zijne schoone verzen bevitten. Met den heer CHOISEUL GOUFFIER, verbonden, volgde hij hem op zijn gezantschap naar *Konstantinopel*. Daar had hij gelegenheid, om *Griekenland* te gaan bezoeken; met een uitstekend genoegen, trok hij door die aan de muzen zoo dierbare gewesten, en kon vooral niet zonder eene soort van geestverrukking, de schoone bouwvallen van *Athene*, zien. Te *Konstantinopel* teruggekomen, bragt hij den winter en een groot gedeelte des zomers in het aangename huis *Tarapia* door, regt tegen over den mond der *Zwarte zee*, al-

waar hij het prachtige tooneel der talrijke schepen, die elkander in den *Bosphorus* voorbij zeilen, en de heerlijke weilanden van *Azië* aan den tegenoverliggenden oever voor oogen had. Het is in die bekoorlijke plaatsen, dat hij zijn dichtstuk *l'Imagination (De Verbeeldingskracht)* schreef. Hij vond er een buitengewoon vermaak in, » om dagelijks in *Azië* te onthijten, en in *Europa* het middagmaal te nuttigen." Hij was sedert eenigen tijd tot Hoogleeraar in de schoone letteren aan de universiteit en der Latijnsche dichtkunde aan het collegie van *Frankrijk* benoemd. Te *Parijs* teruggekomen, hervatte hij zijne bedieningen met den meesten roem. Een talrijk gehoor beijverde zich, om bij zijne lessen tegenwoordig te zijn. Hij bragt zoo veel vuur en uitdrukingskracht in zijne wijze van lezen der Latijnsche dichters, en vooral van zijnen geliefkoosden *VIRGILIUS*, dat zijne leerlingen zeiden, dat zij verklaard waren, zoodra hij dezelve gelezen had. *DELILLE*, die enkel rijk was van de weldaden des hofs, zag op den oogenblik der omwenteling zijne fortuin verdwijnen; hij troostte zich over dat verlies door bevallige verzen over de armoede te vervaardigen. Toen het schrikbewind *Frankrijk* begon te

drukken, hield *DELILLE* zich verborgen en zuchtte over de onheilen van zijn vaderland. Twee dagen voor de eigenzinnige plegtigheid aan welke men den naam van *Feest des Opperwezens* gaf, liet *ROBESPIERRE* hem eenen lofzang vragen. *DELILLE* had moeds genoeg, om zulks te weigeren, de bedreigingen, waarmede men de vraag vergezeld, beantwoordende; met te zeggen, » dat de guillotine zeer gemakkelijk en zeer vaardig was." Intusschen vervaardigde hij echter op het herhaald aanbod van den president der geduchte revolutionnaire regtbank een drinklied, maar dat weinig geschikt was, om hem de gunst der dwingelanden te verwerven, want hij schilderde in hetzelfde op eene nadrukkelijke wijze, de verschrikkelijke onsterfelijkheid van den schuldi-ge en de troostvolle onsterfelijkheid van den regtvaardige. Daar *DELILLE* in 1794 in *Parijs* de tot de muzen noodige rust niet vond, zoo verwijderde hij zich van die hoofdstad, en begaf zich naar *Saint-Diez*, de geboortestad van Mevrouw *DELILLE*. Hij bragt er zijne vertaling van den sedert dertig jaren begonnen *Aeneis* ten einde. Maar daar hij in zijn ongelukkig vaderland de omwentelingen met eene onge-loofelijke snelheid elkander

zag opvolgen, begaf hij zich naar *Bazel*, en van daar naar *Glairese*, een dorp aan den oever van het meer *Bienne* gelegen, regt tegen over het bekoorlijke eiland van *Saint-Pierre*, op eene zoo verrukkelijke wijze door *ROUSSEAU* beschreven. *DELILLE* verkreeg het burgerregt op dat eiland, vanwaar het bestuur van *Berne* den wijsgeer van *Geneve* verdreven had. Het is in deze schoone afzondering, dat hij door het prachtig tooneel van een schoon meer van hooge bergen, rotsen enz. bezielde, *l'Homme des champs* (*De Landman*) en het dichtstuk van de *Trois règnes de la nature* (*Drie rijken der natuur*) voltooide. Hij verbleef twee jaren te *Solothurn*, en begaf zich vervolgens naar *Duitschland*, alwaar hij het dichtstuk *la Pitié* (*het Mededoogen*) vervaardigde. Vandaar begaf hij zich naar *Londen*, alwaar hij zich twee jaren ophield, gedurende welke hij het *Verloren paradijs* uit het Engelsch in het Fransch vertaalde; hij werkte aan dit dichtstuk met zoo veel ijver en geestdrift, dat hetzelfde in minder dan achttien maanden voltooid was. In 1801 kwam hij te *Parijs* terug, rijk in zijnen arbeid; hij gaf onderscheidene zijner gedichten in het licht, en was getuige van het gunstige onthaal, hetwelk de-

zelve genoten. Met *SUARD*, *MORELLET* en verscheidene andere zijner akademiebroeders, kwam hij in het Instituut. *DELILLE* verliet somtijds zijne eenzaamheid, om zich naar eenig uitgezocht gezelschap te begeven, waarvan hij door zijnen ongedwongen geest, zijne zachte vrolijkheid, en de belangrijke en zeer bevallige wijze, waarop hij verhaalde, de bekoorlijkheid uitmaakte. Hij had den beminnelijken mensch in zijn dichtstuk *la Conversation* (*den Omgang*) afgeschilderd, en men vond in hem het ware voorbeeld van dien beminnelijken mensch. Zijne zangnif was niet voor ieder veil; eigenbelang noch eerezucht deden hem nooit lofspraken toezwaaijen, en nooit bewierookte hij den afgod van den dag. Hij werkte aan een dichtstuk *la Vieillesse* (*de Ouderdom*), ten opzichte van hetwelke hij zeide, dat hij niet dan al te vol van zijn onderwerp was, toen hij voor de vijfde maal door eenen aanval van beroerte werd aangetast, die op den 1 Mei 1813 een einde aan zijn leven maakte. De gezamenlijke Fransche akademie, al de Hoogleraars, geleerden en letterkundigen, die de hoofdstad opleverde, waren bij zijne lijkplegtigheid tegenwoordig, en er werden op zijn graf, onderscheidene welspreken-

de redevoeringen gehouden. Zie hier de uitmuntende werken van dien grooten dichter, volgens den tijd van derzelve uitgave: 1.º *Les Géorgiques de VIRGILE* (*De Landgedichten van VIRGILIUS*), in het fransch vertaald, *Parijs*, 1770, in 12.mo Er zijn verscheidene uitgaven van in het licht verschenen. Men vindt er in allerlei formaten, met aantekeningen en verschillende tekstverklaringen. — 2.º *Les Jardins* (*De Tuinen*), een dichtstuk in 4 gezangen, 1782, *Londen*, 1800, *Parijs*, 1802. Een gedeelte van dit dichtstuk is door A. LOOSJES in het Nederduitsch vertaald. — 3.º *L'Homme des champs ou les Géorgiques françaises* (*De Landman, of de fransche landgedichten*), 1800. Dit werk is door den Heer DUBOIS in Latijnsche verzen vertaald, en met den tekst er tegen over in het licht gegeven, 1808, 1 dl. in 18.º — Ook heeft de NESTOR van den Nederlandschen zangberg Mr W. BILDERDIJK ons van dit werk van DELILLE, onder den titel van *Het Buitenleven in vier Zangen*, tweede druk, *Rotterdam*, 1821, in 8.vo, eene uitmuntende dichterlijke navolging, in het Nederduitsch geleverd, terwijl hetzelfde door Mevrouw Wed. VAN STREEK, geb. BRINKMAN, in het Nederduitsch, onder den titel van

de Veldeling, vertaald is. — 4.º *Poésies fugitives* (*Vlugtige Dichtstukken*), 1802. Deze verzameling, onder den titel van *Poésies diverses*, 1801, in 12.º en 18.º in het licht gegeven, is door DELILLE herroepen. — 5.º *Dithyrambe sur l'immortalité de l'ame*, gevolgd door *Passage du saint Gothard poëme traduit de l'anglais de madame la Duchesse de DEVONSHIRE*, 1802. — Van deze beide dichtstukken bezitten wij ook eene zeer goede dichtmatige vertaling in het Nederduitsch door den dichter J. IMMERZEEL J.^r bezorgd, en wel onder dezen titel: *De onsterfelijkheid der ziel, naar het Fransch van J. DELILLE, en Tocht over den Gothardsberg, naar het Engelsch van de Hertogin VAN DEVONSHIRE*, *Rotterdam*, in 8.º — 6.º *La Pitié* (mede door J. IMMERZEEL J.^r, onder den titel van *het Mededoogen*, in het Nederduitsch vertaald), in vier gezangen, *Londen* en *Parijs*, 1803. Dit dichtstuk is in de eerste uitgave welke er in *Frankrijk* van in het licht verscheen, verminkt geworden. Eene volledige uitgave, welke tegelijkertijd in het licht verscheen, werd door de politie opgehaald, en een der uitgevers gevangen gezet. — 7.º *De Aeneis van VIRGILIUS*, in het Fransch vertaald, 1804, 2.º uitgave,

1814. Deze vertaling even-aart op verre na die der *Landgedichten* niet; maar de *Æneis*, waarin men gestadig moet verhalen, ging met grooter moeilijkheden vergezeld, welke DELILLE dikwerf met een geluk is te boven gekomen, dat enkel aan zijne begaafdheid moet worden toegeschreven. Men heeft dit werk al te gestreng en misschien al te zeer gehemeld. Wat hier ook van wezen moge, verscheidene dichters hebben beproefd, om deze vertaling te verbeteren, en hunne pogingen hebben enkel gediend, om de verdienste van die van DELILLE destebeter te doen gevoelen. — 8.° *Le Paradis perdu* (*Het verloren Paradijs*). Men verwijt aan DELILLE den Engelschen dichter, dikwerf ontrouw te zijn geweest en het diepe gevoel zijner uitdrukkingen niet begrepen te hebben, maar de schoone stukken, welke men in deze vertaling ontmoet, zijn talrijk genoeg, om aan dit werk eene plaats onder de gedenkstukken der Fransche letterkunde in te ruimen. — 9.° *l'Imagination* (*De Verbeeldingskracht*), een dichtstuk, in acht gezangen, 1806. — 10.° *Les Trois Règnes de la Nature* (*De drie Rijken der Natuur*), 1809. Van dit stuk heeft A. LOOSJES Pz. mede eene vrije Nederduitsche vertaling

geleverd. — 11.° *La conversation* (*De omgang*), 1812. Het dichtstuk *l'Homme des champs*, is mede in het Italiaansch, en *les Jardins* in het Engelsch vertaald. Al de werken van DELILLE zijn niet volmaakt, maar de schoonheid zijner beelden, de sierlijke ongedwongenheid zijner eenparige en steeds met dezelfde kracht doorgezette berijming, de gevoeligheid zijner schoone ziel, en het edele zijner inborst, welke zich met zulke treffende kleuren in zijn gedicht *het Medetoogen* afschilderen, zouden voldoende zijn, om dien grooten dichter onsterfelijk te maken, zelfs al wilde men zijn meesterstuk de *Landgedichten*, omtrent de verdienste van hetwelke de nakomelingschap reeds uitspraak heeft gedaan, niet tellen. De Levensschets, welke wij van DELILLE leveren, zou zeer onvolledig zijn, indien wij dien grooten dichter niet onder een zedelijk oogpunt beschouwden. Hij droeg eenigen tijd het geestelijk gewaad, en was eerst in de wereld bekend, onder den naam van den *Abt DELILLE*, doch nooit heeft hij eenige wijding ontvangen. Men zegt zelfs, dat hij nooit voornemens is geweest, dien staat te omhelzen. Wat hier ook van wezen moge: hij behield steeds de gelukkige indrukken eener Christe-

lijke opvoeding; en indien hij zijne geheele begaafdheid niet aan de vereering van de godsdienst toewijdde, stelde hij er toch eene eer in er dikwerf over te spreken, en hare weldaden met die geestdrift eens dichters te bezingen, die er van overtuigd en doordrongen is. Men kent de schoone stukken, welke men over dat onderwerp in de gedichten *L'Imagination* en *La Pitié* aantreft. Voor de omwenteling, rijk door de weldaden des hofs, had DELILLE meer dan eens zijne weldoeners bezongen. Na den val des troons, vergat hij de BOURBONS niet. Hij wijdde bijna een geheel dichtstuk toe, aan het beweenen hunner ongelukken, en na die pogingen zijner lier voor degene, welke hij bemind had, en de uitdrukking van zijn leedwezen voor zijne oude meesters, was geene Mogenheid in staat om hem eenen enkelen dichtregel tot haren lof te ontwingen. Zedig zonder bitterheid en zonder hartstogt, tot heimelijke listen onbekwaam, had de zanger der natuur afgunstigen, maar nooit vijanden. Men hekelde hem heimelijk, men betwistte hem zelfs zijne begaafdheid; maar men kon hem geene achtung weigeren: heil den dichter, die door zijne tijdgenooten bemind werd, en wiens namen door de schitterend-

ste, en de vleijendste hulde vereerd, tot de laatste nakomelingschap zal overgaan.

DELILLE DE SALES (JOANNES BAPTISTA CLAUDIUS), wiens ware naam ISOUVEL was, werd in 1742 te *Lyon* geboren. Onder de vaders van het *Oratorium* gegaan zijnde, bleef hij er niet lang; want het kloosterleven, kwam niet met zijne wereldschgezinde neigingen overeen. DELILLE DE SALES ontwikkelde zijne grondbeginselen in het werk getiteld: *Philosophie de la nature* (*Natuurlijke wijsbegeerte*), *Parijs*, 1775, welke in zwang raakte, meer door eigenzinnige nieuwigheden, dan door merkelijke verdiensten. De schrijver, ten spijt der waarheid en des gezonden verstands gerucht willende maken, vulde dat boek met eene onverduwelijke geleerdheid op, stapelde in hetzelfde onder elkander, zonder orde noch regel, al hetgene, wat hij in den omgang des levens ondervonden had, op een, en maakte op deze wijze een voortbrengsel, eenen verwaanden en eigenzinnigen leerling waardig. Vele wijsgeeren van dat tijdvak keurden zijn werk af, onder anderen ROUSSEAU die het een afschuwelijk gewrocht noemde. De schrijver vond in zijne aktijddurende balling-

schap eenige vrienden, die dit werk den koning van *Pruissen* aanprezen, doch wel verre van aan hunne vraag het oor te leenen, raadde FREDERIK II. den schrijver aan, in niet zeer vleijende uitdrukkingen van zich in *Holland* te gaan verschuilen. Hij bleef er tot dat de staatkundige onlusten in *Frankrijk* losbarstten; in dat land teruggekeerd zijnde, kon hij zich aan zijnen smaak voor de paradoxe stellingen overgeven, uit welchen smaak 120 boekdeelen geboren werden. Bij die groote hoeveelheid werken moet men ook zijne *Histoire des hommes* (*Geschiedenis der menschen*), tellen, welke ten minste 50 boekdeelen bevat. Behalve dat, gaf hij nog gedurende de omwenteling een werk tegen de godverzaking in het licht, getiteld: *Mémoire en faveur de Dieu* (*Verhandeling ten gunste van God.*) Deze vreemde titel deed zelfs de Jacobijnen lagchen; het werk van DELILLE DE SALES bekeerde hen geenszins, en inderdaad, de zaak der godheid kon geen en slechteren verdediger vinden. Terwijl hij intusschen, al deze goddelooze werken in het licht gaf, beweerde DELILLE DE SALES godsdienstig te zijn, en ondanks het publiek zijne voortbrengselen niet verachting aanschouwde, waande hij toch dat zij groote en

goede gevolgen hadden. Zijne zakken waren altijd vol van nieuwe door hem vervaardigde schriften; zijne vrienden bood hij dezelve onophoudelijk te lezen aan, die zich gelukkig achtten van eenen zoo lastigen schrijver ontslagen te zijn. Van iedereen vergeten, stierf hij in de eenzaamheid den 21 September 1816 in den ouderdom van 68 jaren. Hij was lid der akademie van opschriften en schoone letteren. Zijn naam, zegt de *l'Ami de la religion et du roi*, zal van geen groot gewigt zijn op de lijst der beroemde letterkundigen, ook niet op die, der leeraars van het Christendom. Eene halfgeleerdheid, eene eigenzinnige verbeeldingskracht, een stijl, gebrek aan smaak, dus is het kenmerk zijner schriften Men heeft opgemerkt, dat men geene redevoering bij zijn graf gehouden heeft, en dit was zonder twijfel het beste deel verkozen.

DELISLE. — Zie LISLE.

DELIUS of DILIUS (QUINTUS), een der veldheeren van ANTONIUS. Naar CLEOPATRA gezonden, bewoog hij haar, om in den rijksten tooi voor dien overwinnaar te verschijnen. Zij geloofde hem, en won het hart van ANTONIUS, in het jaar 41 vóór J. C. DELIUS bragt

zijn leven door, met van partij te veranderen: hij diende beurtelings DOLABELLA, CASSIUS, ANTONIUS, OCTAVIANUS, volgens zijne belangen den eenen voor den anderen verlatende, hetwelk hem den naam deed geven van *huurpaard der republiek*, en van *Luchtspringer der Burgeroorlogen*. Hij had de geschiedenis van zijnen tijd geschreven.

DELLA SOMAGLIA. — Zie SOMAGLIA.

DELMATIUS (FLAVIUS JULIUS), klein-zoon van CONSTANTIUS-CHLORUS was een neef van KONSTANTINIJN, die eene uitmuntende inborst en uitstekende talenten in hem zeer op prijs stelde. Deze keizer liet hem in 333 tot Consul benoemen, verklaarde hem tot *Cæsar* in 335, en gaf hem bij de verdeeling des rijks *Thracië*, *Macedonië* en *Achaje*. Hij moest deze gewesten in eigendom bezitten, maar na den dood van KONSTANTINIJN in 337 wilden de krijgsbenden enkel en alleen zijne drie zonen als keizers erkennen, en vermoorden degene welke bevoerden aanspraak te hebben op de keizerlijke erfopvolging. DELMATIUS behoorde tot dat getal. Men zegt dat CONSTANTIUS zelf den soldaten verzocht, hem

van het leven te berooven. Deze vorst verdiende een beter lot; hij bezat de trekken, het gelaat en de goede hoedanigheden van KONSTANTINIJN.

DELMONT (DEODATUS), in 1581, te *St. Truijen* in de provincie *Limburg* geboren, was de vriend van RUBENS, zijn kweekeling en reisgenoot in *Italië*. Vele bekwaamheden, eene goede gids, en neiging voor de schilderkunde, hebben hem den naam van een goed schilder verworven. Men ziet te *Antwerpen* nog verscheidene schilderstukken van hem. Hij overleed aldaar den 25 November 1634. Zijne zamenstelling is edel en verheven. Zijne teekening naauwkeurig, en de oplegging zijner kleuren zeer schoon.

DELOLME (JOANNES LODEWIJK), een schrijver in 1740 te *Geneve*, waar hij advocaat werd, geboren. De aldaar ontstane onlusten, aan welke hij geenszins geheel onschuldig was, noodzaakten hem zijn vaderland te verlaten. Hij begaf zich naar *Londen* en sleet aldaar zijne dagen in de grootste behoefte, in rampzalige kroegen, grootendeels van het spel levende. Toen dus zijn beroemd werk over de staatsregeling van *Engeland*

in het licht was verscheenen, en hij de oogen der Grooten op hem opmerkzaam had gemaakt, was hij nergens te vinden; want wie toch zou onder het uitvaagsel der menschheid, den grooten geleerde gezocht hebben; eindelijk werd hij toch ontdekt, maar te trotsch, nam hij niet eens eenige ondersteuning aan, dan alleen de enkele, welke hem de maatschappij tot ondersteuning van arme geleerden gaf, en zulks enkel en alleen, om reisgeld naar huis te hebben. In het jaar 1776 verscheen hij reeds weder in den raad der twee honderden in *Geneve*. Hij overleed in 1806, in een dorp in *Zwitserland*.

DELORME. — Zie LORME.

DELPHIDIUS (ATTIUS TIRO), zoon van den redenaar PATERUS, een *Galliër* van oorsprong, maakte zich beroemd door zijne gedichten en zijne welsprekendheid; maar hij bezwalkte zijne talenten door zijne eerezucht en zijne neiging voor de beschuldigingen. In 358 beschuldigde hij NUMERIUS, landvoogd van *Narbonesis* bij JULIANUS, toenmaals *Cæsar*, van landdieverij; de beschuldigde ontkende het hem ten laste gelegde, en daar DELPHIDIUS hetzelfde niet kon bevijsen, zooriep hij uit: *Welke schul-*

dige, doortluchtige Cæsar, zou niet voor onschuldig doorgaan, indien het genoeg was zijne misdaden te ontkennen? — En welke onschuldige, hernam JULIANUS, zou niet voor schuldig doorgaan, indien het voldoende is, beschuldigd te worden? Hij nam vervolgens deel aan de zamenzwering van PROCOPIUS tegen VALENS, en ontsnapte enkel door den invloed van zijnen vader aan den dood. Hij opende alstoen eene school van welke de heilige HIERONYMUS in zijne brieven met lof spreekt. Het juiste tijdstip van zijnen dood is onbekend, maar men weet dat hij vroeg overleed. In 388 leefde hij niet meer.

DELPHINUS (PETRUS), een geleerde overste der *Camaldulenzers*, overleed in 1525 in den *Venetiaanschen staat*. Men heeft van hem *Brieven*, met zeer veel geest geschreven. Dezelve werden te *Venetie* in 1524, in fol. gedrukt. Dit boekdeel is zeer zeldzaam, en wordt buitengemeen duur verkocht. Men vindt nieuwe *Brieven* van dien schrijver in de verzameling van MARTENNE.

DELPHIUS. — Zie DELFT.

DELPHUS, zoon van APOLLO en van THYAS bewoonde de omstreken van

den berg *Parnassus*. Hij bouwde *Delphos*; waaraan hij zijnen naam gaf. Hij was de vader van *Pythis*, die ook den zijnen aan dezelfde stad gaf.

DELRIO (**MARTINUS ANTONIUS**), werd den 17 Mei 1551 te *Antwerpen* geboren, ging in 1580 na den post van raadshcer in den raad van *Brabant* en dien van bewindhebber des legers te hebben uitgeoefend te *Valladolid* onder de orde der Jesuiten. Zijne oversten gebruikten hem in 1589 om te *Douay* de wijsbegeerte, de zedelijke godgeleerdheid te *Luik*, de talen en gewijde letteren te *Leuven*; en daarna te *Gratz* te onderwijzen, in welke laatste plaats hij tot Doctor in de Godgeleerdheid werd bevorderd. Hij overleed te *Leuven* den 19 October 1608. Reeds vroeg was deze Jesuit als schrijver opgetreden. Pas 20 jaren oud zijnde, gaf hij in het licht *Solin*, volgens de handschriften van *Justus Lipsius*, zijnen vriend, verbeterd. De werken, welke het meest van hem hebben doen spreken, zijn: 1.° Zijne *Tooverkunstige nasporingen*, in het latijn, *Leuven*, 1599, *Mentz*, 1624, *Keulen*, 1633 (eene zeer onnaauwkeurige uitgave). Daar de menschelijke geest be-

geerig is naar buitengewone geschiedenissen, zoo maakte dit werk veel opgang. Er worden eene menigte schrijvers en daadzaken in aangehaald, waarvan er vele voor de vrucht der ligtgeloovigheid kunnen gehouden worden; maar waarvan er een aantal omstandig genoeg beschreven, en bekrachtigd zijn, om zelfs de wijsgeerigste verklaarders verlegen te maken. **DELRIO** schreef dit werk, om de schrijvers te wederleggen, welke beweren dat het Nieuwe Testament een einde aan de tooverkunst heeft gemaakt; hij stelt tegen hen over de H. Schrift, de kerkvaders, voornamelijk **ORIGENES**, den **H. AUGUSTINUS**, den **H. GREGORIUS van Nazianze**, den **H. LEO**, de kerkvergaderingen, het kerkelijke regt, het gebruik der bezweringen, even zoo oud als de kerk, de eenparige overeenstemming der godgeleerden, de toestemming aller volken, en de ondervinding aller eeuwen. Eindelijk beweert hij, dat men in deze zaak eenen middelweg moet kiezen, tusschen degene, die alles gelooven, en degene, die niets gelooven, eenen middelweg, dien de schrijver niet altijd stipetelijk heeft in acht genomen, daar zijne schranderheid steeds de overhand op

zijn oordeel en zijne critiek behield. PSELLUS, THEOPHILUS RAYNAUD en GIJSBERTUS VOET hebben hetzelfde onderwerp ook grondig behandeld (Zie ASMODEUS, DE HAEN, LE BRUN, MAFFEUS-SCIPIO — SPÉ, MEAD, BROWN — THOMAS —). Eene opmerkenswaardige zaak is, dat in een aantal der nieuwste werken, er over tooverij gesproken wordt, en zulks niet uit scherts, hetwelk langen tijd in zwang is geweest; maar om er verbazende zaken van te verhalen, omtrent welke men zich nu onthoudt, om uitspraak te doen, en diemen dan weder als onbetwistbare zaken doet voorkomen. Even als of de voorzienigheid wilde, dat de ongerijmde en onberedeneerde wijsbegeerte, dan zelfs wanneer zij al hare pogingen tegen de onzichtbare wezens en de geloofsartikelen, die er uit voortvloeijen vereenigt, verwoestende bewijzen harer dierbaarste leestellingen daarstelt: bewijzen die niet alleen in haren mond verdacht zijn, maar die haar daarenboven eertijds veel ongerijmder toeschenen, dan de overtuigingen, welke zij toenmaals nog in schijn eerbiedigde, terwijl zij er reeds het voorwerp van haren voornaamsten aanval van maakte (Zie FAUSTUS). — 2.º *Commentariën op Genesis, het*

Hooglied en de kluagliederen. — 3. dl.ⁿ in 4.º bondig en verdienstelijk. — 3.º *De gewijde spreuken van het oude en nieuwe Testament*, Lyon, 1612, in het latijn, 2 dl.ⁿ in 4.º — 4.º Drie deelen der *Moeyelijkste en nuttigste teksten der heilige Schrift*, een werk, dat den predikers van dienst kan zijn. — 5.º *Commentariën en omschrijvingen op de Treurspelen van SENECA*, voorafgegaan door de verzameling der fragmenten, welke ons van de oude Latijnsche Treurspeldichters overblijven. De stijl van DELRIO, hoewel vrij zuiver, is sfaauw en wijdloopig. Hij was meer dan tien talen meester, en was de boezemvriend van JUSTUS LIPSIUS. — Hij is onderscheiden van JOANNES DELRIO van Brugge, deken en Groot-Vikaris van Antwerpen, in 1624 overleden, die *Commentariën over den CXVIII. Psalm*, in 12.º 1617, in het licht heeft gegeven.

DELUC (JACOBUS FRANCISCUS), werd te Geneve in 1698 geboren, waar zijne familie oorspronkelijk van Lucca, zich in de 15.e eeuw had nedergezet. Zeer aan de Christelijke Godsdienst gehecht, schreef hij ter verdediging van dezelve de twee volgende werken 1.º *Lettre contre la fable des abeilles, ou les vices privés font la*

prospérité publique (*Brief tegen de fabel der honigbijen* enz.), 1730, in 12.mo Het door DELUC aangerandde werk, een werk even zoo onzedig als goddeloos, was van MONDEVILLE, een Engelsch schrijver, de Geneefsche schrijver wederlegt hetzelfde roemrijk. — 2.º *Observations sur les savans incrédules* (*Aanmerkingen over de ongeloovige geleerden*), Geneve 1760, in 8.vo Die geleerden zijn: DIDEROT, VOLTAIRE, MONDEVILLE, Mejufvrouw HUBER. De zeden van DELUC waren zuiver, en hij verdiende de achting van zijne medeburgers, die zijnen dood betreunden, welke in 1780 voorviel. Hij liet twee zonen na, beroemd door hun vernuft, en die het voorwerp zullen zijn van de volgende artikels.

DELUC (JOANNES ANDREAS), zoon van den voorgaande, beroemd natuurkenner van de 18.^e eeuw, werd den 8 Februarij 1727, te Geneve geboren. Eervol volbragt hij zijne studiën; maar daar zijn vader hem tot den koophandel bestemd had, zoo besteedde hij de oogenblikken, welke zijne beroepsbezigheden hem overlieten tot de beoefening der natuurkundige wetenschappen. Hij ondernam met zijnen broeder WILLEM vele reizen over de *Alpen*, maak-

te eene schoone verzameling voor de natuurlijke historie, maar vooral voor de bergstofkunde, welke den roem van alle geleerden wegdroeg en die men nog te Geneve bewaart. Na eenen 46jarigen moeilijken arbeid, om zijnen handel te doen bloeijen; door ontrouwe correspondenten te leur gesteld zijnde, begaf hij zich naar Engeland. Reeds had hij schoone werken in het licht gegeven; waarom hij in Engeland met onderscheiding ontvangen, en lector der koningin werd. DELUC was, even gelijk zijn vader, vroom, hij beminde de studie en zijne nieuwe levenswijze, kwam goed overeen met zijne grondbeginselen en zijnen smaak. Hij doorkruiste *Zwitserland*, *Frankrijk*, *Holland* en *Duitschland*. Te Göttingen werd hij in 1798, tot honorair hoogleeraar der aardbeschrijving benoemd. Hij woonde tien jaren in *Duitschland*, onderzocht dat land als waarnemer, en verrijkte zich met nieuwe kunde. Hij maakte in de aard- en delfstofkunde gewigtige ontdekkingen. Hij vervaardigde eene uitmuntende *Hygromètre* (werktuig om den graad van droogte en vochtigheid in de lucht waartenemen) deed in den thermometer van REAUMUR het kwikzilver den wijngeest vervangen, en vond de

draagbare barometer uit, die de middelen om de hoogte van eenen berg te meten zeer verligt. Zeer verschillend, van vele andere schrijvers van zijnen tijd, heeft hij aan zijne schriften eenen Christelijken stempel gegeven, die dezelve nog aanprijzenswaardiger maakt. Eene der tegenwerpingen waarvan zich de goddelooze wijsgeeren bedienden tegen de openbaring en die zij als een ontegensprekelijk bewijsstuk beschouwden, was de tegenpraak, zeiden zij, welke tusschen het verhaal van MOZES en de aardkundige verschijnsels bestond. DELUC bragt het met eenen onvermoeiden ijver en met verschillende proefnemingen zoo ver, van te kunnen bewijzen dat de hedendaagsche aardkunde in volmaakte overeenstemming staat met de natuurlijke godgeleerdheid van MOZES. Dit moeilijke onderwerp is door DELUC met eene diepe geleerdheid, en met zulk eene krachtvolle redeneerkunde behandeld, dat zelfs, zijne tegenpartij er over verbaasd stond. Er ontstond uit zijne lofwaardige werkzaamheden eene innerlijke overtuiging voor de waarheid der openbaring, eene waarheid, die geen ander bewijs vorderde, dan dat, hetwelk uit de *indentiteit* zijner nasporingen en proefnemingen, met de woorden van den wetgever der He-

breërs, voortkwam. CUVIER die door dezelfde nasporingen tot dienzelfden uitslag gekomen is, zwaait in zijn *Rapport historique sur les progrès des sciences naturelles depuis 1789* (*Geschiedkundig verslag over de vorderingen, der natuurkundige wetenschappen sedert 1789*), Parijs, 1810, eenen grooten lof aan DELUC toe, dien hij naast de WARNER's en DOLOMIEU's plaatst. DELUC reisde tot in den ouderdom van 80 jaren. Na een lang en werkzaam leven doorgebracht te hebben tusschen de studien en de oefeningen der Christelijke deugden verdeeld, stierf hij te Windsor in Engeland, den 7 November 1817, in den ouderdom van 91 jaren. Wij zullen zijne voornaamste werken aanhalen, waardig om gekend te worden, zoowel om derzelve verdiensten als uit hoofde dezelve uit de pen van een Christelijken wijsgeer gevloeid zijn: 1.° *Recherches sur les modifications de l'atmosphère ou Théorie des baromètres et des thermomètres* (*Nasporingen over de matigingen van den dampkring enz.*), Geneve, 1772, 2 dl.ⁿ, in 4.to, Parijs, 1784, 4 dl.ⁿ, in 8.vo LALANDE drukt zich in zijne *Bibliographie astronomique* aldus over deze nasporingen uit: » Dit uitmuntende werk is eene volledige verhandeling, de vernuftigste en

nieuwste nasporingen bevat-
tende; voornamelijk de ont-
dekking van de naauwkeu-
rige overeenkomst tusschen
de hoogten van den barome-
ter en die der bergen.”
— 2.º *Rélation de diffé-
rens voyages dans les Al-
pes du Faucigny (Verlag
van verschillende reizen
enz.)*, Maastricht, 1776,
in 12.mo DELUC deed deze
reizen onder geleide van zij-
nen broeder WILLEM en een-
nen anderen natuurkenner,
DEUTARD genaamd. — 3.º
*Nouvelles idées sur la mé-
téorologie (Nieuwe denk-
beelden over de weerkunde)*,
Londen, 1786, 3 dl.ⁿ, in
8.vo — 4.º *Introduction à
la physique terrestre par
les fluides expansibles (In-
leiding tot de aardsche na-
tuurkunde enz.)* Dit werk is
vooraafgegaan door twee ver-
handelingen over de theorie
der hedendaagsche schei-
kunde, waarin hij het stelsel
der vermenging van het wa-
ter tracht te bestrijden, Pa-
rijs, 1807, in 8.vo — 5.º
*Traité élémentaire sur le
fluide galvanique (Verhande-
ling over de grondbeginse-
len der vloeistof van het gal-
vanismus)*, Parijs, 1804,
in 8.vo — 6.º *Lettres phy-
siques et morales sur les
montagnes et sur l'histoire
de la terre et de l'homme,
adressées à la reine de la
Grande-Bretagne (Natuur-
kundige en zedelijke Brie-*

ven enz.) 's Hage, 1778 —
1780, 6 dl.ⁿ, in 8.vo In
dit werk bepaalt zich
DELUC voornamelijk, om de
overeenkomst, die er bestaat
tusschen de natuurlijke ge-
schiedenis van den aardbol
en de geschiedenis van Mo-
zes, te bewijzen. Hij be-
schouwt dus, die zes dagen
der schepping niet als een
tijdverloop van 24 uren,
maar als reeksen, elk in
zich bevattende vele eeuwen
of zelfs duizende jaren. De
gebeurtenis van den zond-
vloed wordt door den schrij-
ver op de volgende wijze
verklaard. Hij vooronder-
stelt dat holligheden in het
oude vasteland, gezakt zijn-
de, het tegenwoordige bed
der zee gevormd hebben, en
dat derzelve eerste bodem-
vasteland is geworden met
bergen doorsneden, die eer-
tijds onder de zee bedolven
lagen; hetwelk de opdelving
van dieren uit de aarde in
gewesten, die na den zond-
vloed verschenen zijn, vrij
natuurlijk maakt. Behalve
deze diepzinnige overwegin-
gen vindt men nog in zijn
werk zeer belangrijke aan-
merkingen, over de inwoners
der landen, welke hij bezocht
heeft. — 7.º *Lettres sur quel-
ques parties de la Suisse,
adressées à la reine de la
Grande-Bretagne (Brieven
over eenige deelen van Zwit-
serland enz.)* 1785, in 8.vo —
8.º *Lettres sur l'histoire*

physique de la terre: (Brieven over de natuurkundige geschiedenis der aarde.) Dezelve zijn gerigt aan den hoogleeraar BLUMENBACH en maakten een' zakelijken inhoud uit, van die, welke aan MEVROUW LAMETTRIE gerigt waren in het *Journal physique* (jaren 1790 — 1791 — 1798) voorkomende. EMERY, hoofdopziener der vergadering van *St. Sulpice*, was er de uitgever van, *Parijs*, 1798, in 8.vo — 9.º *Traité élémentaire de géologie* (Verhandeling over de grondbeginselen der aardbeschrijving), in het Engelsch, Londen, 1809, in 8.vo, in het Fransch, *Parijs*, 1809, in 8.º In dit werk, een vervolg van het voorgaande zijnde, wederlegt DELUC twee geleerde Engelschen, HUTTON en PLAYFAIR, die de hoogte der bergen, aan de werking van onderaardsch vuur en de holte onzer dalen, aan den stroom des waters toeschrijven. Dit doet hen aan de aarde eene hooge ouderheid toekennen, welke zoo als die der Sinezen, met het verhaal der H. Schrift strijdig is. DELUC van zijnen kant, besloot met DOLOMIEU, dat onze landstrecken niet oud zijn, en dat het nog niet lang is geleden, dat zij voor den mensch geschapen zijn. — 10.º *Voyage dans le nord de l'Europe contenant des observations sur quelques parties des*

côtes de la mer Baltique et de la mer du nord (Reize in het Noorden van Europa enz.), Londen 1810, 3 dl.ⁿ in 8.vo — 11.º *Voyages géologiques dans quelques parties de la France, de la Suisse, et de l'Allemagne*, (Aardkundige reizen enz.), Londen 1813, 2 dl.ⁿ in 8.vo — 12.º *Abrégé de géologie* (Beknopte aardbeschrijving), 1816, dit is het beste zijner werken, hij schreef hetzelfde in den ouderdom van 90 jaren. DELUC heeft ook schriften uitgegeven, die der Godsdienst toegewijd zijn, zoo als: 13.º *Lettres sur l'éducation religieuse de l'enfance, précédées et suivies de détails historiques* (Brieven over de godsdienstige opvoeding enz.), Berlijn 1799, in 8.vo — 14.º *BACON tel qu'il est, ou Denonciation d'une traduction Française des ouvrages de ce philosophe*, (BACO, zoodanig als hij is, enz.), Berlijn 1800, in 8.vo Deze vertaling was door ANTONIUS LASALLE vervaardigd, die vele volzinnen ten voordeele van het Christendom weggelaten had, aan hetwelk BACO zich verknocht toonde. — 15.º *Précis de la Philosophie de BACON et des progrès qu'on faits les sciences naturelles* (Kort begrip der wijsbegeerte van BACO enz.), *Parijs* 1802, in 8.vo Men haalt nog vier andere kleine werkjes van

DELUC aan, zoo als *Suite d'une correspondance sur le Christianisme*, eene briefwisseling welke hij met den Heer TELLER, een kundig leeraar van *Berlijn* gevoerd had. In de *Transactions philosophiques* en het *Recueil de l'Académie des sciences* vindt men verschillende geleerde verhandelingen van DELUC, behalve de talrijke artikels, welke hij in de dagbladen liet plaatsen. Men haalt onder anderen eene *Memorie* (gedrukt aan het hoofd der *Brieven van BLUMENBACH*), op de in 1791 voorgestelde vraag door het genootschap van *Haarlem*. » Is het redelijk, is het noodzakelijk of nuttig, van zich aan de nasporing van een oorspronkelijk en algemeen grondbeginsel over de zedelijke verpligting, waarvan alle pligten konden afgeleid worden, over te geven. En in dat geval, welke is die grondregel? » In de verhandeling, welke DELUC in antwoord op deze vraag, in het licht gaf, vindt men den samenhang zijner denkbeelden over de Godsdienst, over de noodzakelijkheid der openbaring, als de eenige bondige grondslag van alle zedelijke verpligting, over het godsdienstig belang der geologische stelsels, en een zeer belangrijk kort begrip der gesprekken van den schrijver met

VOLTAIRE, J. J. ROUSSEAU enz. DELUC was corresponderend lid van de akademie van wetenschappen van *Parijs*, lid van de koninklijke maatschappij van *Londen* en *Berlijn* enz, enz. Zijne schoone *Verzameling* der natuurlijke historie, wordt nog bewaard te *Geneve*, door den zoon zijns broeders, die dezelve zeer vermeerderd heeft.

— DELUC. (WILLEM ANTONIUS), jongste broeder van den voorgaande, werd in 1729 te *Geneve* geboren, en bekleedde eenen aanzienlijken rang onder de natuurkundigen. Hij had grootelijks deel aan de werken van zijnen broeder, en in 1756 en 57 bezocht hij den *Vesuvius* den *Etna*, het eiland *Vulcano*, vergaderde aldaar eene schoone verzameling van Vulkanische voortbrengsels, waarvan hij eene *beredeneerde lijst* in het licht heeft gegeven. Hij heeft langen tijd opgedolvene schelpen beoefend, en heeft er 100 levende overeenstemmende soorten gevonden. DELUC heeft belangrijke verhandelingen in het *natuurkundig Dagblad*; in de *Britsche Bibliotheek*, in den *MERCURIUS van Frankrijk* geleverd als ook vele aanmerkingen in de *Onderzoekingen over de verzachtingen van den Dampkring*, in de

natuurkundige Brieven van zijnen broeder. Zijne Verhandelingen hebben meestal betrekking op de kennis van onzen aardbodem. Een naauwkeurig waarnemer zijnde, en in dezelfde gevoelens van zijnen broeder deelen- de, wederlegt hij in dezelve met moed de nieuwe stelsels over de werken der schepping, die hem tegen- strijdig schenen met het verhaal van het Oude Tes- tament. Hij was lid van den raad der tweehonderden van *Geneve*, alwaar hij den 26 Januarij 1812 in den ge- zegenden ouderdom van 83 jaren overleden is.

DELVAUX (LAURENTIUS), een beeldhouwer te *Gend* geboren, en te *Nivelles* den 24 Februarij 1778, in den ouderdom van 83 jaren over- leden. De **DAVID**, de *Aan- bidders* der kapel van het hof te *Brussel*, de **HERKU- LES**, aan den voet van den grooten trap, de *Standbeel- den*, die den voorgevel van het paleis versieren, de *Predikstoel* der hoofdkerk van *Gend*, een weinig al te streng beoordeeld door den schrijver der schilderachtige *Reis door Vlaanderen*, en een aantal andere gewroch- ten zijn gedenkstukken van zijne werkzaamheid en van zijne talenten. Zijne wijze, door de oude voorbeelden be- stuurd en gevormd, heeft wel- ligt meer kracht dan beval-

ligheid. **BENEDICTUS XIII.**, **KAREL VI.**, **MARIA THERE- SIA**, en de hertog **KAREL** van *Lotharingen*, hebben de ta- lenten van dezen kunstenaar op prijs gesteld en beloond.

DEMACHY (JACOBUS FRAN- CISCUS), een artsnijberei- der en geletterde, werd te *Parijs*, den 30 Augustus 1728 geboren. Gedurende zijne studiën, die hij met roem aan het Collegie van *Beauvais* volbragt, verwierf hij den levendigsten smaak voor de wetenschappen en schoone letteren. In den be- ginne door zijne ouders, die niet rijk waren, bij eenen apotheker geplaatst, ver- kreeg hij vervolgens eenen post in het stookhuis van het *Hôtel-Dieu*; en de roem, welken hij in dat beroep be- haalde, deden hem door het bestuur tot hoofd-apotheker, in het militaire hospitaal van *Saint-Denis* en vervolgens tot bestuurder van de cen- trale apotheek der burger- lijke hospitalen benoemen. Zijne werkzaamheden belet- ten hem niet de dichtkun- de, voor welke hij eenen bijzonderen lust gevoelde, te beoefenen. Hij schreef een werk ten titel voerende: *Nouveaux dialogues etc.* (*Nieuwe zamenspraken der doodden*), 1755, in 12°, en verscheidene blijspelen. De *Fransche Muzen-Almanak*, de *MERCURIUS* en andere letterkundige Dagbladen, ga-

ven dikwijls door hem vervaardigde stukken, naamloos of onderteekend in het licht. Het zou tegenwoordig zeer moeilijk zijn, zijne verspreide dichtstukken te verzamelen; maar er bestaat van hem: 1.º *Institut de chimie, ou etc.* (Kort begrip der scheikunde, of grondbeginselen der wetenschap), 1766, 2 dl.ⁿ in 8.º — 2.º *Procédés chimiques etc.* (Scheikundige handelingen in eene geregelde en bepaalde orde gebragt), 1769, in 8.º — 3.º *Manuel etc.* (Apothekers Handboek), 1788, 2 dl.ⁿ in 8.º — 4.º *Dissertations chimiques etc.* (Scheikundige Verhandelingen enz.), 1759, 4 dl.ⁿ in 12.mo DEMACHY overleed den 7 Julij 1803.

DEMADES, een Athener, werd, van een scheepvaarder een redenaar geworden zijnde, in den slag van *Cheronea* door PHILIPPUS van *Macedonië* gewonnen, gevangen genomen. Zijne wel sprekendheid verwierf hem eenen grooten invloed, op den geest van dien vorst. Hij is echter minder bekend door zijne redevoeringen, dan door eenige gelukkige uitdrukkingen. Toen hij zag, dat PHILIPPUS zich, na den slag van *Cheronea*, aan eene onbetamelijke vreugde overgaf, zeide hij hem: *Wijl de goden u de rol van AGAMEMNON gegeven hebben,*

waarom vernedert gij u om dien van THERSITES te spelen? Nadat dezelve PHILIPPUS aan DEMADES, die in den slag van *Cheronea* was gevangen genomen, gevraagd had, wat er van den moed der Atheners geworden was, antwoordde hij hem: *Dit zoudt gij weten, indien de Macedoniërs door CHARES en de Atheners door PHILIPPUS aangevoerd waren geweest.* DEMADES was zeer belangzuchtig. ANTIPATER, zijn vriend, zoo wel als die van PHOCION, zeide: » dat hij den laatsten geene geschenken kon doen aannemen, en dat hij er den eersten nooit genoeg gaf, om zijne hebzucht te voldoen." DEMADES werd in het jaar 332, vóór J. C., als verdacht van verraad, ter dood gebragt. Hij had, volgens CICERO en QUINTILIANUS, niets geschreven; men moet dus het fragment der redevoering, hetwelk onder zijnen naam bestaat, en aan hetwelk men den titel heeft gegeven van *Oratio de Duodecennali*, 1619, in 8.vo; en in het *Rhetorum collectio*, Venetië, 1513, 3 dl.ⁿ in fol. als verdacht beschouwen.

DEMANET (A. B.), een Fransch geestelijke, was in 1764, aalmoezenier op het eiland *Gorea* in *Afrika*. Gedurende zijn verblijf aldaar, doorkruiste hij een

groot gedeelte der naburige kusten, en gaf bij zijne terugkomst in *Frankrijk* in het licht: 1.° *Nouvelle histoire etc.* (*Nieuwe geschiedenis van Fransch Afrika*), Parijs, 1767, 2 dl n in 12. mo, met kaarten. Hij verstaat door *Fransch Afrika*, het land tusschen de *Witte Kaap* en de rivier *Serra-Leona* begrepen. Hij heeft zich ter zamenstelling van zijn werk, van die van Pater **LABAT** bediend, welke hij echter niet aanhaalt. Op het einde ontwikkelt hij zijn stelsel over de oorzaak van de kleur der negers; hij beweert, dat dit menschengeslacht in den beginne even zoo blank is geweest als het Europeesch, en dat hunne tegenwoordige kleur enkel het uitwerksel van het luchtsgestel is. — 2.° *Parallèle générale etc.* (*Algemeene vergelijking der zeden en godsdiensten aller natiën*), 1768, 5 dl n in 12.° Men moet dit werk niet verwarren met de Overeenkomst of vergelijking der Godsdiensten van den Abt **BRUNET**, **DEMANET** is te *Parijs*, in 1786 overleden.

DEMARATHUS, zoon van **ARISTO**, en zijn opvolger in het koninkrijk *Sparta*, werd door de listen van **CLEOMENES**, die hem door het orakel, dat hij omgekocht had, voor een ondergeschoven kind van den laatsten koning liet verklaren, van zijnen troon

verjaagd. **DEMARATHUS** begaf zich in het jaar 424 vóór J. C. naar *Azië*. **DARIUS**, zoon van **HYSTASPES**, ontving hem zeer vriendschappelijk. Men vraagde hem eens waarom hij, koning zijnde, zich had doen verbannen: *Het is*, zeide hij, *wijl te Sparta de wet vermoeder is dan de koningen*. Ofschoon met weldaden aan het hof des Perzischen konings overladen, en door de *Lacedemoniërs* verraden, gaf hij aan de laatsten echter berigt van de toebereidselen, welke **XERXES** tegen hen maakte. Ter meerdere zekerheid schreef hij het berigt op eene houten plank, met was bestreken.

DEMARATHUS, een der voornameste burgers van *Corinthe*, uit het geslacht der *Bacchiaden*, omtrent het jaar 658 vóór J. C. De heerschappij van **CYPSELUS**, die in die stad het hoogste gezag overweldigd had, een te drukkend juk voor hem zijnde, verliet hij met zijne geheele familie het land, stak naar *Italië* over, en vestigde zich te *Tarquinia* in *Toskanen*. Het is daar dat hij eenen zoon verkreeg, **LUCUMON** genaamd, die later onder den naam van **TARQUINIUS den Oude**, koning van *Rome* werd.

DEMARNE (**JOANNES LODÉWIJK**), een schilder, in 1741

te *Brussel* geboren, kwam reeds vroegtijdig zijne kunst in *Frankrijk* beoefenen, en dong er naar den prijs van *Rome*, in het jaar, waarin *DAVID* denzelven verkreeg. Na zich in den beginne met weinig roem in het verhevene te hebben geoefend, wijdde hij zich aan het geschiedkundig landschap schilderen toe, en slaagde nog maar op eene zeer middelmatige wijze. Men haalt als een zijner minst slechte werken in deze laatste wijze aan, eene schilderij de *Inneming van Louisiana* voorstellende. Maar de stukken, die den roem van *DEMARNE* hebben uitgemaakt, zijn schilderijen van dieren. In deze derde manier heeft hij zich als *Colpriet*-schilder in den rang der beste *Vlaamsche* schilders geplaatst, en wat de losheid des penseels en de overeenkomst der kleuren betreft, zoowel als ten opzichte van de schikking der kleuren en de levendigheid der samenstelling, vreest men niet een aantal dier landschappen, welke hij tusschen 1792 en 1808 uitvoerde, met de beste gewrochten van *KAREL DUJARDIN* en *BERGHEM* te vergelijken. *DEMARNE*, die als een tachtigjarige grijsaard, na de laatste tentoonstelling, het kruis van eer had bekomen, is den 23 Maart 1829 te *Batignolles* bij *Parijs* overleden. Zijne beste stukken worden in de

galerij van *LEBRUN* gevonden.

DEMARTEAU (*GILLIS*), een graveur te *Luik* in 1729 geboren, en te *Parijs*, in 1776 overleden, muntte in de manier van graveren uit, die het teekenkrijt navolgt, zoo als men zulks kan zien door zijnen *LYCURGUS*, in een op-roer gekwetst, een stuk bij gelegenheid zijner aanneming bij de koninklijke akademie van schilderkunde vervaardigd. De uitvinding dezer kunst is men aan *FRANÇOIS* verschuldigd, doch *DEMARTEAU* heeft dezelve volmaakt.

DEMAUGRE (*JOANNES*) werd den 28 Februarij 1714 te *Sedan* geboren. Hij volbragt zijne studiën in het collegie der *Jesuiten* zijner geboortestad en ging in hunne maatschappij. Na zijn proefjaar te *Pont-à-Mousson* begonnen te hebben, werd hij naar *Metz* gezonden, waar hij gedurende eenigen tijd de *humaniora* onderwees. Na weder vijf jaren bij de *Jesuiten* te hebben doorgebracht, keerde hij in de wereld terug, omhelsde den geestelijken staat, en werd achtereenvolgend kapellaan te *Balan*, bij *Sedan*, en pastoor van *Chauvency-St.-Hubert*, in het Hertogdom *Luxemburg*, onder het gebied der keizerin *MARIA THERESIA*. Hij rigtte tot haar een verzoekschrift, waarvan

de zonderlinge wending aan die vorstin zoowel behaagde, dat zij hem eene gratificatie van 100 dukaten op hare cassette deed geven. De abt **DEMAUGRE** ging vervolgens tot de pastorie van *Givet* over. Er bevond zich in die stad een talrijk garnizoen. **DEMAUGRE**, die met eenen levendigen zeer oorspronkelijken geest, vele bekwaamheid voor den kansel vereenigde, lokte de krijgslieden in zijne predikatiën, door de begaafdheid met welke hij, zonder den ernst van het woord Gods te krenken, de Christelijke waarheden door daadzaken uit het kriegsleven ontleend, wist te bekrachtigen. Na de pastorie van *Gentilly* bij *Parijs*, en het prioorschap van *Chablis* te hebben waargenomen, begaf de abt **DEMAUGRE** zich in zijnen ouderdom naar *Yvoy-Carignan*. De omwenteling kwam de laatste jaren zijns levens storen. Op eene reis welke hij naar *Sedan* deed, had hij het verdriet van in eenen volksopstand, zijnen vriend **DE LATUDE** aan zijne zijde te zien vermoorden, en was zelf verplicht, de wijk naar het Luxemburgsche te nemen, ten einde aan de vervolging te ontsnappen. Hij overleed te *Yvoy-Carignan*, in 1801, en heeft nagelaten: 1.° *Oraison funèbre etc.* (*Lijkrede van den maarschalk de*

BELLE-ISLE), *Parijs*, 1741, in 4.° — 2.° *Lijkrede van dom MANN-ERFLEUR*, abt van *Orval*, 1756, in 4.° — 3.° *Discours etc.* (*Redevoering over de herstelling der Catholijke Godsdienst in de stad Sedan*), *Bouillon*, 1785, in 4.° — 4.° *Le Militaire Chrétien* (*De Christelijke krijgsmans*), kl. in 12.° Dit zijn fragmenten van leerredenen, welke hij te *Givet* voor het garnizoen gepredikt had. — 5.° Een *Brief*, in Latijnsche verzen, die zich door het zonderlinge onderscheidt, aan **SÉGUIN**, abt van *Quincy* gerigt, en waarin hij de *wilft* en *reversis-spelen* beschrijft. — 6.° *De Psalmen van DAVID*, in zes- en vijfvoetige Latijnsche verzen gebragt, zoodat er in elke twee regels een vers der Psalmen is begrepen. Dit werk, aan paus **PIUS VI.** opgedragen, is onuitgegeven gebleven.

DEMENETUS. — Zie **DEMON**.

DEMESTE (**JOANNES**), doctor in de geneeskunde, kapitein en chirurgijn-majoor der troepen van den prins bisschop van *Luih*, lid van onderscheiden genootschappen, overleed te *Luih*, zijne geboorteplaats, den 20 Augustus 1783, in den ouderdom van 38 jaren. Zijne *Lettres etc.* (*Brieven aan den geneesheer BERNARD, over de scheidkunde, proefkunst, — do-cimasië, — kristalbeschrij-*

ving — crystallographie — steenkunde — lithologie — bergstofkunde en de natuurkunde in het algemeen), Parijs, 1779, 2 dl.ⁿ in 12.º hebben hem onder de natuurkundigen dier eeuw beroemd gemaakt. Indien er eenige *hypothesis* van den dag in voorkomen, die de schrijver al te ligtelijk heeft aangenomen, kan men er echter eene groote mate van kunde en eene rijke gevolgtrekking eenermenigte proefnemingen niet in miskennen. Hetgene, wat de verdiensten van dezen geneesheer in de oogen der wijze lieden oneindig verheft, is de werkzame, liefdadige en belangeloze uitoefeningen zijner kunst, zijne zedigheid, zijne verkleefdheid aan de goede grondbeginselen, en zijn ijver, om dezelve bij elke gelegenheid te verdedigen. Het stoffelijke overblijfsel van DEMESTE, dat is: zijn gebeente, werd gekristalliseerd, en in de gedaante eener aschkruik gegoten, welke men nog langen tijd te *Parijs* in het kabinet van ROBERTSON heeft gezien.

DEMETRIUS *Poliorcetes*, (dat is de *Veroveraar der Steden*), zoon van ANTIGONUS, een der opvolgers van ALEXANDER den Grooten, voerde met voordeel den oorlog tegen PTOLEMEUS LAGUS. Hij vertoondé zich vervolgens aan het hoofd eener magtige

vloot voor *Athene*, maakte zich van hetzelfde meester, zoowel als van de citadel, verdreef er DEMETRIUS PHALERUS uit, en gaf aan het volk het bestuur der zaken terug, dat het sedert 15 dagen verloren had. Na CASSANDER in de *Thermopylen* verslagen te hebben, kwam hij te *Athene* terug, alwaar dit eertijds zoo trotsche en thans slaafsche volk, hem en zijnen hovelingen ter eer, altaren oprigtte, en hem het achterste gedeelte van MINERVA's tempel tot zijne woonplaats aanwees. De vorst betrok hetzelfde, en maakte van het huis der Goden, eene plaats van losbandigheid en ontucht, alwaar zijne boeleersters meer vereerd werden, dan de Godin zelve. Hij noodzaakte de Atheners hun onverwijld de som van 250 talenten te bezorgen, welke hij aan LAMIA, en de andere ontuchtige vrouwspersonen, die met haar waren, voor hare pommade en blanketsel liet uitdeelen. De schande ergerde de Atheners meer dan het verlies, en het gebruik dier som, meer dan de som zelve. SELEUCUS, CASSANDER en LYSIMACHUS, tegen hem vereenigd, behaalden in het jaar 299 vóór J. C. de beroemde overwinning van *Ipsus*. Na deze nederlaag nam hij de wijk naar *Efeze*, door den jongen PYRRHUS vergezeld. Hij wilde vervol-

gens naar *Griekenland* vlugten, dat hij als de voor hem veiligste schuilplaats beschouwde; maar afgevaardigden uit *Athene* kwamen hem te ontmoet, om hem aantekondigen, dat het volk door een besluit bepaald had, geenen koning meer te ontvangen. Hij trok alstoen zijne galeijen uit *Attica* terug, en zeilde naar den *Thracischen Chersonesis*, alwaar hij de landen van *LYSIMACHUS* verwoestte, en eenen aanzienlijken buit medebragt. Na *Azië* gedurende eenigen tijd verwoest te hebben, dwong hem *AGATHOCLES*, zoon van *LYSIMACHUS*, de verovering van *Armenië* en *Medië* te staken, en naar *Cilicië* te wijken. *SELEUCUS* aan wien hij zijne dochter *STRATONICE* had ten huwelijk gegeven, door zijne hovelingen tegen hem verbitterd, dwong hem om naar den berg *Taurus* te wijken. Als eenige genade, stond hij hem *Cathaonia*, een aan *Cappadocië* grenzend gewest toe, en droeg tevens zorg, om de naauwe wegen en doortogten van *Cilicië* naar *Syrië* te doen bewaken. Niet lang duurde het of hij verbrak de slagboomen, die men tegen hem had opgerigt. Hij trok op, om *SELEUCUS* gedurende den nacht in zijne legerplaats te overrompelen; maar door zijne soldaten verraden zijnde, zag hij zich verpligt, om zich aan de

genade des overwinnaars overtegeven. *SELEUCUS* zond hem naar den *Syrischen Chersonesis*, en verzuimde niets van datgene, wat de gestrengheid zijner ballingschap kon verzachten. *DEMETRIUS* overleed aldaar na verloop van 3 jaren, in het jaar 283 vóór J. C. aan eene beroerte, door eene onmatigheid aan tafel veroorzaakt. Deze vorst was in de rust vadzig, opgeblazen, verwijfd; in het veld gestreng, onvermoeid, onverschrokken; even zoo standvastig in den tegenspoed als eerzuchtig en opvliegend in den voorspoed.

DEMETRIUS II., koning van *Macedonië*, zoon van *ANTIGONUS GONATAS*, beklom den troon in het jaar 241 vóór J. C. verdreef *ALEXANDER*, zoon van *PYRRHUS*, die zijne staten overveldigd had, maakte zich meester van *Epirus*, deed den *Ætoliërs* en *Achajers* den oorlog aan, en overleed in het jaar 231 vóór J. C.

DEMETRIUS, klein-zoon van den voorgaande, en tweede zoon van *PHILIPPUS V.*, koning van *Macedonië*, werd door dezen laatste als gijzelaar naar *Rome* gezonden, en verdedigde hem met het beste gevolg bij den senaat; maar bij zijne terugkomst in *Macedonië*, werd hij het slagtoffer der laste-

ringen van zijnen eigen broeder PERSEUS, en op bevel van den ondankbaren PHILIPPUS ter dood gebragt.

DEMETRIUS I., *Soter* of *Verlosser*, klein-zoon van ANTIUCHUS den *Groote*, en zoon van SELEUCUS PHILOPATOR, koning van *Syrië*, werd door zijnen vader als gijzelaar naar *Rome* gezonden. Toen de laatste overleden was, overweldigden ANTIUCHUS EPIPHANES, en na hem zijn zoon ANTIUCHUS EUPATOR, de eerste de oom, en de andere de neef van DEMETRIUS, de kroon van *Syrië*. Na te vergeefs de bescherming van den senaat te hebben ingeroepen, koos de onttroonde vorst de partij, om *Rome* heimelijk te verlaten, ten einde zijne regten te doen gelden. De Syrische troepen verklaarden zich voor hem. Zij verdreven EUPATOR en LYSIAS uit het paleis. De nieuwe koning deed hen sterven, en bevestigde zich op zijnen troon. ALCIMUS, die het Opperpriesterschap der Joden van ANTIUCHUS EUPATOR gekocht had, kwam aan DEMETRIUS de bevestiging zijner waardigheid vragen. Om beter te slagen schilderde hij *Judas de Machabeër*, als eenen dwingeland en eenen vijand der Syrische koningen af. DEMETRIUS zond NICANOR te-

gen dien grooten man, den verdediger van zijn vaderland en zijne godsdienst, op, en vervolgens BACCHIDES, die hem eenen slag leverde, waarin de beroemde jood het leven verloor. DEMETRIUS, trotsch op dezen voorspoed, verbitterde al de naburige vorsten. Zij bevonden als om strijd de pogingen van ALEXANDER BALAS, die voor den zoon van ANTIUCHUS EPIPHANES doorging. Nadat deze hem het hoofd geboden en verslagen had, werd DEMETRIUS na eene elfjarige regering, in het jaar 151 vóór J. C. op zijne vlugt, gedood.

DEMETRIUS II., bijgenaamd *Nicanor*, dat is, *O-verwinnaar*, was de zoon van den voorgaande. PROLEMEUS PHILOMETOR, koning van *Egypte*, plaatste hem op den troon van zijnen vader, na ALEXANDER BALAS van denzelfven verdreven te hebben. De jonge vorst gaf zich aan de losbandigheid over, en vertrouwde de zorg des bestuurs aan een' zijner staatsdienaars toe, die als een dwingeland onder zijnen naam regeerde. DIONORUS of DIONORUS TRYPHON ondernam, om eenen den troon zoo onwaardigen vorst van denzelfven te verdrijven. Hij bediende zich van eenen

zoon van ALEXANDER BALAS om *Syrië* te overweldigen, hetwelk hem gelukte. DEMETRIUS, met de Joden verbonden, trok tegen de Parthers op, om daar door de schande zijner verwijfdheid uitte wisschen; maar hij werd door TRYPHON gevangen genomen, die hem aan PHRAATES, hunnen koning, overleverde. Deze vorst liet hem in het jaar 141 vóór J. C. met RODOGUNE, zijne dochter, in den echt treden. CLEOPATRA, zijne eerste vrouw, huwde uit spijt met SYDETES, den broeder van DEMETRIUS. Nadat SYDETES in een gevecht tegen de Parthers, in het jaar 130 v. J. C. gedood was, werd DEMETRIUS weder op den troon hersteld, dien hij 4 jaren bekleedde. Zijne eerste misslagen hadden hem niet verbeterd. Zijne trotschheid maakte hem voor zijne onderdanen onverdragelijk. Zij vraagden aan PTOLOMEUS PHYSCON, koning van *Egypte*, eenen koning uit het geslacht der SELEUCIDEN. DEMETRIUS, door zijn volk verjaagd, en geene schuilplaats vindende, vlugtte naar *Ptolomais*, alwaar zich CLEOPATRA, zijne eerste vrouw bevond. Deze Vorstin liet de poorten der stad voor hem sluiten. Hij was verplicht, om tot *Tyrus* voorttevlugten, alwaar hij op bevel van den landvoogd, in het jaar 126

vóór J. C. gedood werd. ALEXANDER ZEBINA, dien PTOLOMEUS in zijne plaats gesteld had, beloonde die van *Tyrus* voor dezen moord, door hun toetestaan, om volgens hunne bijzondere wetten te leven. De Tyrriërs maakten van dit jaareen tijdstip waarmede zij hunne tijdrekening begonnen.

DEMETRIUS III., bijgenaamd EUCÆRUS, een der vijf zonen van ANTIOCHUS GRYPUS, beklom den Syrischen troon met PHILIPPUS, zijnen broeder: deze beide vorsten verdeelden onderling de gewesten, en vestigden hunne zetels, de eerste te *Damaskus*, de tweede te *Antiochië*. Maar de oorlog barstte vervolgens tusschen hen uit, en na verschillende voorspoeden werd DEMETRIUS door MITHRIDATES, veldheer der Parthers, die PHILIPPUS te hulpe was gekomen, geslagen, en gevangen genomen. Naar *Op-per-Azië* verbannen, overleed hij aldaar eenigen tijd daarna, in het jaar 87 v. J. C.

DEMETRIUS PHALERIUS, een beroemde leerling van THEOPHRASTUS, verkreeg door zijne welsprekendheid zoo veel invloed op den geest der Atheners, dat hij in het jaar 309 vóór J. C. tot archont werd benoemd. Gedurende 10 jaren dat hij die stad bestuurde, verfraai-

de hij dezelve door prachtige gebouwen, en maakte zijne medeburgers gelukkig. Hunne erkentenis wees hem zoo vele koperen standbeelden toe als er dagen in het jaar waren. Zijne verdienste verwekte den nijd. Hij werd ter dood veroordeeld, en zijne standbeelden werden omvergeworpen. *Zij zullen mij*, antwoordde hij aan dengenen, die hem dat berigt kwam mededeelen, *ten minste de deugd niet ontnemen, waardoor ik dezelve verdiend heb.* De wijsgeer met zijne ijdelheid te vreden, nam zonder zich te beklagen de wijk naar PTOLOMEUS LAGUS, koning van Egypte. Deze vorst raadpleegde hem over de erfopvolging zijner kinderen. Men zegt, dat hij de onvoorzigtigheid had, om in eene zoo netelige zaak raad te geven, en dat hij zich voor den zoon van EURIDICE verklaarde. PHILADELPHUS de zoon van BERENICE, was over dezen raad zoo zeergebelgd, dat hij hem, na den dood van zijnen vader, in het jaar 283 vóór J. C. naar *Opper-Egypte* verbande. DEMETRIUS, zijne ballingschap moede, en in zijne zwakke wijsbegeente geene middelen vindende, om denzelve te verduren, bragt zich om het leven door zich door eene adder te doen bijten. Dit ten minste wordt door

DIOGENES LAERTIUS verzekerd; doch door andere schrijvers tegensproken. De gene, die verzekeren, dat DEMETRIUS veel invloed bij PTOLOMEUS PHILADELPHUS had; dat hij zijne bibliotheek met 200,000 boekdeelen verrijkte, en dat hij dien vorst bewoog de *Wet der Joden* uit het Hebreuwsch in het Grieksch te doen vertalen. Al de werken, welke DEMETRIUS PHALERIUS over de geschiedenis, de staatkunde en de welsprekendheid had zamengesteld, zijn verloren geraakt. De *rhetorica*, welke vele geschiedschrijvers hem toekennen, en waarvan de laatste uitgave is van *Glasgow*, 1743. in 4.°, is van DRONYSIUS HALICARNASSEUS.

DEMETRIUS PEPAGOMENUS, geneesheer van keizer MICHAËL PALEOLOGUS, leefde in de 13.° eeuw. Hij heeft eene verhandeling nagelaten *De podraga*, in het Grieksch en Latijn, *Parijs*, 1558, in 8.°, in het fransch vertaald, door FREDERIK JAMOT, *Parijs*, 1573, in 8.°

DEMETRIUS, een goudsmid van *Efeze*, die zich voornamelijk bezig hield, met het vervaardigen van nissen of tempeltjes van DIANA, welke hij aan de vreemdelingen verkocht.

Daar deze man zag, dat de voortgang van het Evangelie zijnen handel benadeelde, zoo verwekte hij eenen opstand tegen den heiligen PAULUS, en de nieuwe Christenen, die hij beschuldigde, de dienst der groote DIANA van Efeze te willen vernietigen. Hij beschuldigde hen van eene verschrikkelijke godslastering, wyl zij gezegd hadden, *dat de handen van menschen geene Goden konden maken.* Hoe durft men na dat alles nog ontkennen, dat de heidenen beelden aanbaden?

DEMETRIUS, een Cynisch wijsgeer, dien CALIGULA door een geschenk aan zijne belangen wilde verbinden. De Cyniker antwoordde: *Indien de keizer mij wil bekoren, dat hij mij zijne kroon zende.* Keizer VESPASIANUS, weinig aan deze wijsgeerige vrijheid gewoon, verdreef hem met al de overige wijsgeeren uit Rome, en verbande hem op een eiland. De Cyniker vervrolijkte zijne ballingschap door smaadwoorden tegen den keizer uittebraken. Deze vorst liet hem zeggen: » Gij doet al wat in uw vermogen is, opdat ik u zou doen sterven, maar ik houd er mij niet mede op, om alle keffende honden te dooden.” Deze DEMETRIUS was een leerling van APOLLINIUS van Tyana geweest.

Men gelooft, dat hij uit zijne ballingschap terug kwam, maar het tijdstip van zijnen dood is onbekend. Men ziet niet, dat hij den hoogdravenden lof verdiende, welken SENEKA hem toezwaaide. » De natuur zegt die schrijver, had hem voortgebracht, om aan zijne eeuwte doen zien, dat een groote geest zich voor de bedorvenheid der menigte kan behoeden!” wijsgeerige overdrevenheid. Zie VESPASIANUS.

DEMETRIUS, een Griek, van het eiland *Negropont*, een man vol dapperheid, geest en doorslepenheid, omhelsde het mahometismus om de vriendschap der Grootten van de Porte te winnen. MAHOMED II. zond hem naar den Groot-meester van *Rhodus*, d'AUBUSSON, om hem onder de voorwaarde eener schatting den vrede aan te bieden, doch eigenlijk om hem te overrompelen. d'AUBUSSON zag in den renegaat enkel het gene, wat hij zien moest, eenen verrader namelijk, dien hij moest wantrouwen, en geenszins eenen opregten man, met wien hij kon onderhandelen. De gebelgde DEMETRIUS, hiestte zijnen meester tegen de ridders van *Rhodus* aan, en deed hem het besluit nemen, dat eiland te belegeren. DEMETRIUS vergezel-

de den Bassa PALEOLOGUS, veldheer des legers in deze onderneming. Hij onderscheidde zich door zijn moed in het begin der belegering; maar zijn paard onder hem doodgeschoten zijnde, werd hij door de ruitery vertrappt en verpletterd.

DEMETRIUS CHALCONDYLUS.
— Zie CHALCONDYLUS.

DEMETRIUS of DIMITRIJ GRISKA EUTROPEÏA, uit eene adellijke maar arme familie van *Gerestaw*, in den beginne monnik van den heiligen BASILIUS, werd met een bevallig gelaat en eenen leerzamen geest geboren. Een religieus uit hetzelfde klooster, dien het leed deed, dat een man zoo als hij tuschen de kloostermuren opgesloten bleef, ondernam, om hem op den troon te plaatsen, gaf hem onderrigt over de rol, welke hij te spelen had, en zond hem naar *Litthauen*, in dienst van eenen aanzienlijken heer. DEMETRIUS op eenen zekeren dag door zijnen meester mishandeld zijnde, begon te weenen, en zeide dat men niet aldus zoude handelen, indien men hem kende. *En wie zijt gij dan?* vraagde hem de Litthausche Heer. — *Ik ben*, antwoordde de jonge Moskoviet, *de zoon van den Czar IWAN WASILJEWITSCH;*

de overweldiger BORIS wilde mij ombrengen, maar men stelde in mijne plaats den zoon eens priesters, die mij volmaakt wel geleek, en deed mij vervolgens ontsnappen. De Litthauer, door den schijn van waarheid getroffen, welken de bedrieger in zijn verhaal had weten te brengen, erkende hem voor den waren DEMETRIUS. Nadat deze heer hem aan den waywode van *Sandomir* had aanbevolen, wappende zich *Polen* voor hem, op voorwaarde, dat hij de Roomsche Godsdienst in *Moscovië* zou invoeren. Zijn voorspoed deed de Russen verbaasd staan; zij zonden hem afgevaardigden, om hem te verzoeken, bezit te komen nemen van zijnen staten. Men leverde hem den Czar FÆDOR, en diens geheele familie over. De overweldiger liet de moeder en den zoon van dien vorst wurgen. Het besluit dat DEMETRIUS nam, om met eene Roomsche-Catholijke vrouw in den echt te treden, maakte hem weldra gehaat: het was de dochter van den waywode van *Sandomir*. Met afschuw zag het volk eenen vorst en eenen vorstin, die Catholijk waren, een hof, dat uit vreemdelingen was zamengesteld, en vooral eene kerk, die men voor de Jesuiten bouwde. Een boyaard SUZKI ZUÏŃSKI of CHUSKOI ge-

naamd, die, door de vrouwen, van de oude Czars afstamde, plaatst zich aan het hoofd der zamengezworenen, te midden der feesten, welke men bij gelegenheid van het huwelijk van den Czar gaf. Hij treedt het paleis binnen, de sabel in de eene en een kruisbeeld in de andere hand, en verbrijzelt het hoofd van den bedrieger met een pistoolschot. Zijn lijk op het plein voor het kasteel gesleept, bleef gedurende drie dagen aan het gezicht des volks ten toon gesteld. Hij was zoodanig mismaakt, dat hij niet te herkennen was, en dat het gerucht weldraliep, dat hij nog leefde. Een ander bedrieger deed zich onder zijnen naam op. ZUINSKI hoofd der zamenzwering, werd tot groot-hertog verkozen, en den 1 Junij 1606 gekroond. Hij moest zijne regten verdedigen tegen den verrezen DEMETRIUS, en viel vervolgens in handen der Polen, die hem dwongen, om in 1610 de kroon neder te leggen. Sommige schrijvers beweren, dat deze ongelukkige de ware DEMETRIUS was, en dat zijn regt op de kroon zeer betwist werd, maar in dergelijke omwentelingen hebben de gene, die overwonnen worden, altijd ongelijk.

DEMETRIUS of DIMITRIJ, zoon van den voorgaande, en van de dochter van den

waywode van *Sandomir*, zijne moeder beviel van hem in de gevangenis. Men bewaakte haar zeer nauwkeurig, ten einde zich van het kind te verzekeren, maar zij vond het middel om hetzelfde in de handen van een' kozak, haren vertrouwing te stellen. De priester, die hem doopte, drukte hem op de schouder met sterk water teekens in, die zijne geboorte aanduiden. De jongeling leefde tot in den ouderdom van 26 jaren in eene volslagene onkunde van hetgene, wat hij was. Op eenen zeker dag dat hij zich in een openbaar bad wachte, ontdekte men de teekens, die hij op de schouders droeg. Een Russisch priester ontcijferde dezelve en las er uit: *DEMETRIUS, zoon van den Czar DEMETRIUS*. Het gerucht van dit voorval verspreide zich weldra. *WLADISLAW*, koning van *Polen*, beriep *DEMETRIUS* aan zijn hof en behandelde hem als den zoon van eenen czar. Na den dood van dien vorst veranderden de zaken van gedaante. *DEMETRIUS* was verplicht, zich naar *Zweden* en vandaar naar *Holstein* te begeven; maar ongelukkig voor hem, had de hertog van *Holstein* toenmaals de *Moskovieten* noodig. Een afgevaardigde, door hem naar *Perzië* gezonden, op de schatkist van den groot-hertog eens aan-

zienlijke som geleend hebbende, kweet hij zich van die schuld door DEMETRIUS uit te leveren. Zijn doodvonnis werd uitgesproken en in 1653 ten uitvoer gebracht. Men hieuw hem het hoofd en de vier ledematen af, die men op staken voor het paleis van *Moskau* oprigtte. De romp werd op de strafplaats gelaten, en door doggen verslonden.

DEMIDOFF (PETER-GREGORIWITSCH), geheimraad des keizers van *Rusland*, uit die beroemde familie der DEMIDOFFS gesproten, welke in *Siberië* ijzer- koper- zilver- en goudmijnen ontdekten, en van het bestuur landerijën, wouden en manschappen ontvingen, om hunne uitdelvingen te kunnen voortzetten. Indien zelfs de kunsten en wetenschappen in *Siberië* hebben doorgedrongen, moet men daarvan aan de DEMIDOFFS de eer toeschrijven, ook komen aan hen de denkbeelden van beschaving toe, welke in dat uitgestrekte gewest beginnen te kiemen. DEMIDOFF is den 25 Januarij 1826 te *St. Petersburg*, in den ouderdom van 88 jaren overleden.

DEMIDOFF (De Graaf NICOLAAS), uit dezelfde familie als de voorgaande, kamerheer van keizer ALEXANDER van *Rusland*, geheim-

raad, eer-commandeur der orde van den H. JOANNES enz., werd in 1774 te *St. Petersburg* geboren. Zeer jong ging hij reeds onder dienst, en werd adjudant van den prins POTEMKIN: hij maakte twee veldtogten mede tegen de Turken, en om de inneming eener haven aan de *Zwarte-zee* te vieren, liet hij er op zijne kosten een fregat bouwen. Hij werd luitenant-kolonel van een regiment grenadiëren, en tot edelman van de kamer der keizerin benoemd, trad met eene STROGANOFF in den echt, uit de beroemde familie van dien naam, en verliet de militaire dienst. Kort daarna begon hij te reizen, doorkruiste *Duitschland*, *Italië*, *Frankrijk*, *Engeland* en bezocht al de mijnen dier verschillende gewesten. De kundigheden, welke hij op die verschillende reizen heeft opgedaan, hebben hem het denkbeeld ingeboezemd, geschikte voorwerpen te vormen, en dezelve ter bevordering der nuttige kunsten, naar *Rusland* te zenden. Op deze wijze liet hij uit de mijnen, in het *Uralisch-gebergte* gelegen, een schrandere werkgast vertrekken, dien hij naar *Stiermark* zond, om er zeissen te leeren vervaardigen, die men vroeger uit vreemde landen trok. Hij heeft zich niet bepaald, om

in zijne mijnen eene dergelijke fabriek te doen oprigten; maar zijnen landgenooten zelfs toegestaan, om werklieden in dezelve te zenden, ten einde dergelijke fabrieken te leeren oprigten, op deze wijze aan het openbare belang, de aanzienlijke voordeelen van eenen voor hem gemakkelijken alleenhandel opofferende. In 1812, tijdens den inval in *Rusland* door *NAPOLEON*, toonde de Russische adel in het algemeen vele vaderlandsliefde. *DEMIDOFF* onderscheidde zich echter nog boven denzelfden; hij stelde voor, om op zijne kosten een regiment te vormen en uit te rusten; hij werd er door den keizer toe gemagtigd, en ofschoon sedert lang van de krijgsdienst verwijderd en eene zwakke gezondheid hebbende, trok hij aan het hoofd van dat regiment op, bewees diensden in den slag van de *Moskwa*, en verliet het leger eerst nadat de Franschen het grondgebied van zijn vaderland geheel verlaten hadden. De rijke verzameling van voorwerpen uit de Natuurlijke historie, welke in den brand van *Moskau* vernield is, had haar bestaan grotelijks aan de *DEMIDOFFS* te danken: ook was er eene zaal, welke den naam dier edele familie droeg. *DEMIDOFF*, die zijne rijke verzameling van delfstoffen, schelpen, opgezette dieren, enz.

uit den brand gered had, heeft dezelve aan de stad *Moskau* ten geschenke gegeven, en uit erkentenis heeft de Universiteit dier stad hem tot een harer honoraire leden benoemd. In 1813 zijn er te *Petersburg*, vier bruggen van gegoten ijzer, in den smaak van die van den plantentuin te *Parijs* opgerigt. De stukken dier brug zijn in de ijzermolens van den Heer *DEMIDOFF* uitgevoerd, die daarenboven eene rijke verzameling van schilderijen en een kabinet van zeldzaamheden bezat. Hij had te *Parijs* talrijke verbindtenissen met kunstenaars en letterkundigen aangegaan, en bezocht de luisterrijkste gezelschappen dier hoofdstad. In 1813 werd er bij hem een zeer aanmerkelijke diefstal gepleegd, waarvan de daders door de zorg der politie weldra ontdekt, en de gestolenen voorwerpen hem grootendeels terug gegeven werden. Kort daarop ging hij zich te *Florence* met der woon vestigen, gebruikte aldaar zijne aanzienlijke fortuin om de kunsten en werken van liefdadigheid te doen bloeijen, en overleed in die stad den 4 Mei 1828.

DEMOCEDES van *Croton*, in het jaar 558 vóór J. C. geboren, de beroemdste geneesheer van zijnen tijd, was de zoon van *CALLIPHON*,

en de vriend van POLYCRATES, tiran van *Samos*. Deze verdrukker door ORONTES gedood zijnde, deed DARIUS, zoon van HYSTASPES den moordenaar sterven, en al zijne rijkdommen met zijne slaven naar *Suza* vervoeren. DEMOCEDES was onder hen verward; maar na den koning, die van het paard stapende, den voet verstuikt had, genezen te hebben, bragt deze genezing hem weder in aanzien. Men gaf hem te *Suza* een prachtig huis. Hij had de eer van aan de tafel van DARIUS te eten, en men kon geene gunst aan het hof erlangen dan door zijne tusschenkomst. Natdat DEMOCEDES ATOSSA, de dochter van CYRUS, en vrouw van DARIUS van eene borstverzwering genezen had, verkreeg hij door den invloed dier vorstin, om als verspieder naar *Griekenland* gezonden te worden. Naauwelijks was hij er aangekomen, of hij vlugtte naar *Croton* en huwde er in 520 vóór J. C. eene dochter van den beroemden worstelaar MILO.

DEMOCHARES van *Athene* was de neef van DEMOSTHENES, of, volgens PLUTARCHUS, in het Leven der tien Redenaars, zoon van zijne dochter en van LACHES. TIMEUS heeft er eene zeer na-deelige schildering van ge-

leverd, maar POLYBIUS verdedigt hem. ATHENEUS maakt melding van eene redevoering van DEMOCHARES, tegen PHILO, den vriend van ARISTOTELES. DEMOCHARES had ook de geschiedenis van zijnen tijd geschreven, in welke hij DEMETRIUS PHALERIUS lasterde. Dit werk droeg, volgens CICERO, het kenmerk, veeleer door een redenaar dan door een geschiedkundige geschreven te zijn.

DEMOCHARES. — Zie MOUCHY.

DEMOCRITUS, werd te *Abdera* in *Thracië*, in het jaar 470 vóór J. C. geboren. Daar XERXES gedurende zijnen veldtocht in *Griekenland* bij zijnen vader gehuisvest had, zoo liet die vorst, uit erkentenis, eenige *Magi* of wijzen achter, welke hij met de opvoeding van den jongen Aberiter belastte. Zij onderwezen hem de godgeleerdheid en de sterrenvoorzegkunde. Hij studeerde vervolgens onder LEUCIPPUS, die hem het stelsel der zonne-stoffjes en van het ledige leerde, hetwelk niet weinig toebragt, om hem de hersenen op hol te helpen. Zijne zucht voor de wijsbegeerte bewoog hem om te reizen. Hij bezocht de priesters van *Egypte*, die van *Chaldea*, de Perzische wij-

zen, en men wil zelfs, dat hij tot in *Indië* doordrong, om zich met de *gymnosophisten* te onderhouden. Zijne reizen maakten hem, noch wijzer, noch gelukkiger, dezelve putten zijn vaderlijk erfdeel uit, dat meer dan honderd talenten bedroeg. Hij stond op het punt, om als verkwister voor eerloos te worden verklaard. Daar hij deze schande wilde voorkomen, zoo begaf hij zich naar de overheden, en las haar zijnen grooten *Diacosmos* voor, dat hij als een bewonderenswaardig werk beschouwde. Zijne regters werden er zoo zeer door bekoord, dat zij hem 500 talenten ten geschenke gaven, te zijner eere standbeelden oprigten, en bevalen, dat na zijnen dood het publiek zich met zijne lijkplegtigheid zoude belasten. Men verzekert, dat hij altijd lachte; maar zulks was uit trotschheid en hekeling; zich den eenigen wijze onder de menschen wanende, beweerde hij regt te hebben over allen te kunnen spotten. Daarenboven was het met de oude wijsgeeren al juist als met de nieuwe gelegen, daar zij onderling wedijverden, wie zich het meeste zou onderscheiden, en wie door zonderlingheden, hoe uitsporig dezelve ook wezen mogten, het meest de blikken en gesprekken van het publiek

konden gaande houden. Bij het zien van dit aanhoudend lagchen, twijfelden de *Abderiters* niet meer aan zijne dwaasheid en schreven aan *Hippocrates* om hem zijn hoofd aan te bevelen. Het is niet zeker, dat hij zich blind gemaakt heeft, om des te diepzinniger te kunnen studeren; hoewel dergelijke kunstgrepen, met de geniën dier beruchte wijzen genoegzaam overeenkomen. *Democritus* overleed in den ouderdom van 109 jaren. Er bestaat geen enkel der werken meer door hem geschreven. Hij dacht dat de zonne-stoffes en het ledige de grondbeginselen van alle dingen waren, dat dezelve in het uitspansel rolden en gedragen werden, en dat uit derzelver aanraking het vuur, het water, de lucht en de aarde ontstonden. Zulks is voldoende om het verlies van den *Diacosmos*, en van andere vruchten eener zoo diepzinnige natuurkunde niet te betreuren. *Joannes Guichard*, in de 16.^e eeuw geneesheer te *Montpellier*, heeft eene kleine verhandeling uit het Grieksch in het Fransch vertaald, welke hij zegt een gedeelte der werken van *Hippocrates* uit te maken, en welke *Laurentius Joubert* (zie dat artikel) achter zijne verhandeling over het lagchen heeft geplaatst. Dezelve voert ten titel: *De*

la cause du ris de DEMOCRITE etc. (Over de oorzaak van het lagchen van DEMOCRITUS, verklaard en bevestigd door HIPPOCRATES in eenen Brief van HIPPOCRATES aan DAMAGETES, over het lagchen van DEMOCRITUS). Dit is een zeldzaam en zonderling stuk.

DEMON of DEMENETUS, een Athener, de zoon der zuster van DEMOSTHENES, bestuurde de Atheensche Republiek gedurende de afwezigheid van zijnen oom, in het jaar 323 vóór J. C. Hij schreef en sprak in het openbaar, om de terugkomst van dien grooten redenaar te bewerken. Hij verkreeg eindelijk, dat men hem een schip zoude zenden om terug te komen, en dat niet alleen de 30 talenten waartoe hij veroordeeld was, hem zouden worden kwijtgescholden, maar dat men er daarenboven nog 30 andere uit de openbare schatkist zoude nemen, om op de haven van *Piræa*, aan JUPITER den *Behoeder*, uit erkentenis, dat hij dezen welsprekenden man bewaard had, een standbeeld op te rigten.

DEMONAX, een wijsgeer van *Creta*, was, zegt men, uit een aanzienlijk geslacht, doch verachtte dit voorregt, om zich aan de wijsbegeerte toe te wijden. Hij omhelsde geene bijzondere sek-

te, maar hij nam uit alle, wat hem goed scheen. Hij bootste SOCRATES in zijn spreken na, doch in zijne levenswijze had hij vele overeenkomst met DIOGENES. Hij stierf den vrijwilligen hongerdood; en werd op kosten van het publiek begraven. Tot degene die rondom zijn bed stonden, zeide hij: *Gij kunt henen gaan, het stuk is uitgespeeld.* Hij leefde onder keizer HADRIANUS, omtrent het jaar 120 na J. C. LUCIANUS stelt hem ons voor als eenen wijze, die eenig in zijne soort was; doch van naderbij beschouwd, was hij slechts een onbeschaamde, een platte uitkramer van walgelijke en ontuchtige woordspelingen, die zeer boven zijne verdiensten zou ver-eerd worden, indien men hem, even gelijk SOCRATES, die ook iets van zijne hoedanigheden had, *Scurra atticus* noemde.

DEMOPHILUS, bisschop van *Berea*, speelde eene groote rol onder de Arianen. Nadat PAUS LIBERIUS bij hem verbannen was, bewoog hij dien opperpriester, het formulier der tweede onwettige kerkvergadering van *Sirmium* te onderteekenen; een formulier dat zeer listig ontworpen was, en dat ten strengste genomen, kon verdedigd worden, zoo als het ook door den heiligen Hi-

LARIUS verdedigd werd. Hij was ook bij de kerkvergadering van *Rimini* tegenwoordig, werd door de aanhangers zijner partij op den bisschoppelijken stoel van *Konstantinopel* geplaatst, en door keizer THEODOSIUS verjaagd. Hij overleed in het jaar 386, na hij onderscheidene kerkvergaderingen tegenwoordig geweest te zijn, waarin hij de dwaling steeds met vele spitsvinnigheid verdedigde.

DEMOPHYLAX (JOANNES), in *Vlaanderen* geboren, karmeliet te *Gend*, schreef nog jong zijnde het dichtstuk *Christomachia*, dat hem eene oneindige moeite moet hebben gekost, wijl hetzelfde van het eene einde tot het andere in naam-verzen is. — *Chaldaica fornax*; — *Catachresis Israëlitica*; — *De laude lucis*; — *Ode de CHRISTI natalitio*; — *Carmen de Flandria*, enz. zijn zijne overige werken. Hij is in 1528, in den ouderdom van 26 jaren overleden.

DEMOPHOON, zoon van THESEUS en PHÆDRA. Na den Trojaanschen togt, waarbij hij tegenwoordig was geweest, door de stormen op de Thracische kusten geworpen, huwde hij aldaar met PHYLIS, de dochter van LYCURGUS, koning van dat gewest.

DEMOSTHENES, werd te *Athene* in het jaar 381 vóór J. C. geboren, en was niet de zoon van eenen hoefsmid zoo als JUVENALIS zulks tracht te doen gelooven, maar van een rijk man, die vele smederijen bestuurde. Hij was pas zeven jaren oud, toen de dood hem denzelven ontnam. Baatzuchtige voorgeden, ontstalen aan hunnen *pupil* een gedeelte zijner goederen, en lieten het andere verloren gaan. Zijne opvoeding werd geheel verwaarloosd, en de natuur deed bijna alles in hem. Nadat hij een pleitgeding van CALLISTRATUS, een beroemd' redenaar van dien tijd, had aangehoord, wijdde hij zich uit eigene beweging, aan de beoefening der welsprekendheid toe; nam lessen onder ISEUS en PLATO en maakte gebruik van de verhandelingen van ISOCRATES, welke hij heimelijk had gehad. Zijne eerste proeve was tegen zijne voorgeden. Hij pleitte reeds in den ouderdom van 17 jaren, en noodzaakte hen, hem een groot gedeelte zijner goederen terug te geven. Eene moeilijkheid in de uitspraak en eene zeer zwakke borst waren vermogende hinderpalen tegen zijne voorderingen. Het gelukte hem, dezelve te boven te komen, door keisteentjes in zijnen mond te nemen, en op deze wijze met luide stemme, en

onafgebroken, zelfs op de vermoelijkste wandelingen, eenige verzen optezeggen. Om nog meer kracht aan zijne stem te geven, begaf hij zich naar het strand der zee, ten tijde, dat de golven op de hevigste wijze bewogen werden, en sprak er redevoeringen uit. Op deze wijze gewende hij zich aan verwarde gedruischen, ten einde door de volksbewegingen, en de oproekreten der vergaderingen, niet van zijn stuk te worden gebragt. Hij deed nog meer; geheele maanden sloot hij zich in een onderaardsch vertrek op, liet zich voorbedachtelijk, de helft van het hoofd kaal scheren, om zich buiten staat te stellen van uit te gaan. Het is aldaar, dat hij, bij de flikkering eener kleine lamp, die meesterstukken van welsprekendheid zamenstelde, waarvan de benijders zeiden, dat zij naar de olie roken, maar die de nakomelingschap boven al hetgene heeft geplaatst, wat het oude *Griekenland* ons heeft nagelaten. Na zijne begaafdheid in eenige bijzondere zaken te hebben geoefend, begon hij aan de behandeling der openbare aangelegenheden. Door hunne verwijfdheid, waren de Atheners, om zoo te spreken, de medepligtigen dergenen geworden, welke hen onder het juk wilden brengen; hij wekte hunne vaderlandslief-

de weder op. Hij donderde, hij barste uit tegen PHILIPPUS, koning van *Macedonië*, en boezemde aan zijne medeburgers den haat in, waarvan hij doordrongen was. » Men wandelt, zeide hij, op de openbare pleinen, men vraagt elkander, of het waar is, dat PHILIPPUS dood of ziek is: — dood of levend, wat is er u aan gelegen? Weldra zoudt gij u, door uw gedrag eenen anderen PHILIPPUS scheppen!» In het jaar 338 vóór J. C. was hij bij den slag van *Cheronea* tegenwoordig, waarin hij de vlugt nam. Na den dood van PHILIPPUS, verklaarde hij zich met niet minder vuur, tegen deszelfs zoon ALEXANDER; maar daar hij zich door het geschenk van eenen gouden drinkbeker had laten omkoopen, was hij verplicht de stad te verlaten. Men had vroeger van hem gezegd, » dat al het goud van PHILIPPUS hem niet meer bekoorde, dan dat van *Perzië*, ARISTIDES bekoord had;» zijne deugd logenstrafte zich bij deze gelegenheid op eene verregaande wijze. Na den dood van ALEXANDER den *Groote*, kwam hij te *Athene* terug, en ging voort met tegen de *Macedoniërs* uit te varen. ANTIPATER, hun koning, eischte, dat men hem de redenaars zoude uitleveren, die hunne stem tegen hem verhieven. DEMOSTHENES nam de vlugt, en zich

op het punt ziende, om in de handen der soldaten te vallen, die hem achtervolgden, zoog hij, in het jaar 322 vóór J. C., veinzende, aan een' zijner bloedverwanten te willen schrijven, het vergif, dat hij in eene pen verborgen had, uit dezelve. Men kan als eene zonderlinge zaak opmerken, dat de beide grootste redenaars van *Athene* en *Rome* hun leven op eene noodlottige wijze geëindigd hebben. Deze man, die zich zelven van het leven heroofde, vreesde den dood op het slagveld; zoo zeer is het waar, dat de zelfmoord de uitzinnigheid der zwakke zielen is! De Atheners rigtten te zijner eer een metalen standbeeld op, met dit opschrift: *DEMOSTHENES, indien gij zoo vele kracht als welsprekendheid had bezeten, zou MARS de Macedoniër, nimmer over Griekenland hebben gezegevierd....* Zijne welsprekendheid was snel, krachtig, verheven, en des te treffender, daar dezelve ongekunsteld en uit het onderwerp geboren scheen. Met deze mannelijke en zaakrijke welsprekendheid paarde hij eene krachtvolle en nadrukkelijke voordragt. Zijne genie putte nog eene nieuwe kracht uit zijnen ijver voor het vaderland, uit zijnen haat voor zijne vijanden en uit zijne zucht voor den roem en de vrijheid. Dik-

wijls heeft men *DEMOSTHENES* met *CICERO* vergeleken, en men weet nog niet aan wien men den voorrang moet geven. Het sterkste, wat men ten gunste van *DEMOSTHENES* kan zeggen, is dat hij, vóór *CICERO* geleefd hebbende, niet weinig heeft toegebracht, om den Romeinschen redenaar tot die schitterende welsprekendheid te vormen, waartoe hij hem zoo vele voorbeelden heeft nagelaten. Dit is de aanmerking van *QUINTILIANUS*: *Cedendum vero in hoc quod ille prior fuit et magna parte CICERONEM quantus est, fecit.* De oude levensbeschrijvers van *DEMOSTHENES* zijn: *DIONYSIUS HALICARNASSEUS*, *LIBANIUS*, *LUCIANUS* en *PLUTARCHUS*. — *ANDREAS SCHOTT* heeft in het Latijn de vergelijkende Levensbeschrijvingen van *ARISTOTELIS* en *DEMOSTHENES* geleverd, *Augsburg*, 1603, in 4.to *PHILIPPUS BARTON* heeft in het licht gegeven: *PLUTARCHI, DEMOSTHENIS et CICERONIS vitæ paralleleæ græc. lat. cum notis*, *Oxford*, 1744, in 8.vo *PATER RAPIN* heeft *DEMOSTHENES* en *CICERO* met elkander vergeleken, *Parijs*, 1676, in 12.mo De werken van *DEMOSTHENES*, die tot ons gekomen zijn, bestaan in een en zestig *Verhandelingen* of *Redevoeringen*, vijf en zestig *Inleidingen* en zes *Brieven* aan het Atheensche

volk geschreven. De beste uitgave zijner *Redevoeringen*, is die van *Frankfort*, 1604, in fol. met de Latijnsche vertaling van WOLFIUS. TAYLOR, een kundig Engelschman, heeft te *Londen* eene nieuwe uitgave van DEMOSTHENES aangekondigd.

DEMOSTHENES stedehouder van den prefekt der keizerlijke lijfwacht, onder VALENS, een ijverig begunstiger der Arianen en een vervolger der Catholijken, was hofmeester van denzelfden keizer toen hij vermetel genoeg was, om eenige redevoeringen te hekelen, welke de heilige BASILIUS voor dien keizer uitsprak. Er ontsnapte hem eene wanspraak: *Hoe!* zeide hem de heilige BASILIUS, *een DEMOSTHENES, die niet spreken kan!* — DEMOSTHENES, gebelgd, deed hem verwijtingen, en BASILIUS antwoordde hem: *Bemoei er u enkel mede, om de tafel des keizers wel te bedienen, en niet, om over godgeleerdheid te spreken.* Stedehouder van den prefekt geworden zijnde, verwoestte hij al de kerken, verzamelde kerkvergaderingen van Ariaansche Bisschoppen, en oefende verschrikkelijke knevelarijen uit ten opzichte van de handhavers der goede zaak.

DEMOUSTIER (KAREL ALBERTUS), werd den 11 Maart 1760 te *Villers-Coterets* geboren. Hij volbragt zijne studiën in het Collegie van *Lisieux* te *Parijs*, volgde eenigen tijd de balie, en hield zich enkel met de letterkunde op; maar hij wist zich bij de samenstelling zijner werken, niet voor den kwaden smaak, in de Fransche letterkunde verspreid, te behoeden. Het valsche schitterend, en de schoone geest bekleeden in hetzelfde de plaats van het ware en natuurlijke talent; ook worden zijne voortbrengselen, die in den beginne zoo veel opgang maakten, tegenwoordig door alle vrienden van den goeden smaak met vele gestrengheid beoordeeld. Er bestaat van hem: 1.° *Lettres etc. (Brieven aan EMILIA over de fabelleer.)* Dit werk heeft een aantal uitgaven gehad, de eerste volledige is van 1790, en de beste is die van RENOARD, 1809, 6 dl.ⁿ, in 18.mo en in 12.mo, met platen van MOREAU. — 2.° *La liberté etc. (De vrijheid des kloosters)*, een dichtstuk, 1790, in 8.vo DEMOUSTIER huldigt in hetzelfde de ongodsdienstige grondbeginselen. — 3.° *Le siège de Cythere (De belegering van Cythera)*, een dichtstuk, eerste gedeelte, 1790, in 8.vo Dit eerste gedeelte bevat zes gezangen

van het werk, dat uit achtien moest bestaan. De schrijver had aan het hoofd van dit boekdeel dit motto geplaatst: *Continuerai - je ? (Zal ik voortgaan ?)* Hij ging niet voort. — 5.° *Cours etc. (Verhandeling over de de zedekunde en losse stukjes)*, 1804, in 8.°vo, 1809, 3 dl.ⁿ in 18.°mo Dit werk bevat zijne *losse gedichten*, zijne *vertroosting*en, fragmenten uit de *Gallerij der achttiende eeuw*. DEMOUSTIER heeft daarenboven een aantal blij- en zangspelen zamengesteld, die eertijds gezocht werden, doch thans meestal vergeten zijn. Een zeker getal zijner blijspelen zijn bijeenverzameld, en in het licht gegeven onder den titel van *Théâtre de DEMOUSTIER*, 1804, 1809, 2 dl.ⁿ in 8.°vo DEMOUSTIER is te *Villers-Coterets* den 9 Maart 1801 overleden.

DEMPSTER (THOMAS), een Schotsch edelman, in 1579 op het kasteel *Clyffbog* geboren, verliet zijn vaderland gedurende de burgeroorlogen van *Schotland*. Hij kwam te *Parijs*, maar wyl hij een buitengemeen onstuimig karakter bezat, berokkende hij zich onaangenaamheden, en zag zich verplicht, weder naar *Engeland* over te steken. Hij kwam weldra te *Parijs* terug, eene zeer schoone vrouw medebrengende, die hem door zijne leer-

lingen te *Pisa* alwaar hij eenigen tijd onderwees, afhandig werd gemaakt. Vandaar begaf hij zich naar *Bologna*, alwaar hij tot den 6 September 1625, in welk jaar hij overleed, met roem den leerstoel bekleedde. DEMPSTER was een regtsgeleerde, geschiedschrijver, dichter en redenaar. In die verschillende vakken bestaan er werken van hem. Het beroemdste is zijne *Kerkelijke geschiedenis van Schotland*, in 19 boeken te *Bologna* in 1627, in 4.°to gedrukt. Dezelve is even zoo letterkundig als kerkelijk. Hij meende zijn vaderland te vereeren, door eene menigte vreemde schrijvers in *Schotland* te doen geboren worden, en hij vereerde zich zelve zeer weinig, door deze geschiedkundige logen. Nog bestaat er van hem: 1.° *De Etruria regali*, *Florence*, 1723 en 1724, 2 dl.ⁿ, in fol., met eene bijlage, door PASSERI, *Lucca*, 1762, in fol. — 2.° *Eene uitgave der Romeinsche oudheden van Rossini*, *Parijs*, 1613, in fol. met bijlagen, die onder den titel van *Paralipomena* achter elk hoofdstuk gevonden worden.

DENEIN of VAN NEIN (Petrus), werd te *Lejden*, den 16 December 1597 geboren. Zoodra hij zijn twaalfde jaar bereikt had,

plaatsten zijne ouders hem bij eenen beeldhouwer, en eenige jaren daarna dreef zijne genie hem tot de beoefening der wiskunde, en vervolgens tot die der bouw- en doorzigtkunde, maar het onvermogen zijner ouders, om hem bevorderlijk te zijn, bellette hem deze wetenschappen in den grond te leeren. Zijn ijver voor dezelve was echter zoo groot, dat hij, van de snipperuren gebruik makende, die hem de noodzakelijkheid overliet, om zijn bestaan met den beitel te verdienen, zulke vorderingen maakte, dat hij zich in staat stelde, om anderen te kunnen onderwijzen. Langs dien weg geraakte hij bij de kunstvrienden bekend, waaronder er zich eenige schilders bevonden, en onder anderen ISAÏAS VAN DER VELDE, die voornamelijk sterk was in het schilderen van landschappen en veldslagen, en die hem teekeningen leverde. Hij leerde hem vervolgens het mengen der kleuren en verschaftte hem schilderijen. Door zijnen ijver maakte DENEIN in korten tijd zulke vorderingen in de schilderkunde, dat hij zich door dat middel in staat zag om zijne familie te onderhouden. In 1632 werd hij tot stads-steenhouwer benoemd, en wijdde zich te gelijkertijd aan de beeldhouw- en schilderkunde toe,

welke hij tot aan zijnen dood, die in 1639 plaats had, beoefende.

DENESLE. — Zie NESLE.

DENHAM (Sir JOHN), te *Dublin* in 1615 geboren, toonde in zijne jeugd meer neiging voor het spel dan voor de studie. Zijn vader tegen hem verbitterd, bestrafte hem over zijne neiging. Tot bewijs zijner verbetering schreef de zoon zelfs eené *Proeve tegen het spel*; maar na den dood des vaders, werd hij een grover speler dan hij ooit geweest was. In 1641 gaf hij een treurspel in het licht *Sophi* genaamd. Deze eerstelingen zijner dichtader wekten des te meer bewondering, daar niemand dergelijke werken van eenen pijlaar der dobbelhuizen verwacht had. Na zijne herstelling op den troon benoemde KAREL II. hem tot opperbewindhebber der koninklijke gebouwen. Hij overleed in 1668, en werd in de abdij van *West-Munster*, bij zijne kunstbroeders CHAUCER, SPENCER en COWLEY begraven. Behalve zijn treurspel *Sophi*, heeft men van hem vele andere dichtstukken, *Londen*, 1719, in 12.º, die hem veel roem verwierven. Zijn *Koper-Berg* is vol schitterende denkbeelden, en beschrij-

vingen volgens de natuur. DENHAM voerde in de Engelsche dichtkunde die juistheid van uitdrukking, die zinrijkheid in, welke het bijzondere kenmerk zijner begaafdheid uitmaakt, en die zonder twijfel, de oorzaak der bijzondere achting is, welke hij aan POPE had ingeboezemd, die zijne voortbrengselen zeer op prijs stelden. Hij wordt als een dergenen beschouwd, die het meest aan de volmaking der Engelsche dichtkunde hebben toegebracht, aan welke hij die regelmatigheid gaf, die MALHERBE eene halve eeuw vroeger in de Fransche dichtkunde invoerde.

DENINA (KAREL JOANNES MARIA), te *Ravel* in *Piemont* in 1731 geboren; hij beoefende in den beginne de godgeleerdheid te *Salmes*; doch later eene beurs aan de Universiteit van *Turin* bekomen hebbende, begaf hij zich naar die stad, alwaar hij de heilige wijdingen ontving. In 1763 werd hij tot hoogleeraar der *humaniora* te *Pignerol* benoemd; maar hij werd eenigen tijd daarna verplicht dien post te verlaten, ten gevolge van eenige onaangenaamheden, die hij om een Collegie-tooneelstuk moest verduren. In 1756 verkreeg hij aan de palatijnsche scholen van *Milane* den doctoralen hoed in de godgeleerdheid. DENINA be-

kleedde in *Piemont*, onderscheidene leerstoelen der *Rhetorica*, Italiaansche letterkunde, Grieksche taal enz.; maar ook deze posten verloor hij, en werd, wjl hij, tegen de *Piemontesche* wetten, een werk buiten dat rijk had doen drukken, eerst naar *Verceil*, en daarna naar zijne geboorteplaats verbannen. De Aartsbisschop van *Turin* deed hem een gedeelte zijner jaarwedden teruggeeven, en verwierf voor hem de vergunning om naar *Turin* terug te keeren, alwaar hij zich enkel met de letterkundige werkzaamheden bezig hield. DENINA, zich voorstellende, om een werk over de omwentelingen van *Duitschland* te schrijven, werd in 1782, door den grooten FREDERIK naar *Berlijn* beroepen. Maar daar zijne grondbeginselen met die van den wijsgeerigen koning niet strookten, verloor hij zijne gunst, en de werken, die hij in *Pruissen* in het licht gaf, maakten weinig opgang. Intusschen benoemde hem FREDERIK tot lid zijner akademie. DENINA bevond zich te *Menz*, bij den doortogt van NAPOLEON, die hem op de aanbeveling van SALMATORIS, in de maand October 1804 tot Hoogstdezelvs Bibliothecaris benoemde. DENINA, met deze waardigheid bekleed, kwam zich te *Parijs* vestigen, en overleed den 5 December 1813

in die hoofdstad. De talrijke werken van dien geleerde onderscheiden zich door eenen zuiveren en krachtvollen stijl, door nieuwe en diepzinnige denkbeelden, en eene uitgebreide geleerdheid. De voornaamste derzelve zijn: 1.° *De studio theologicæ et norma fidei*, 1758, in 8.° — 2.° *Discorso sopra le vicende della letteratura*, 1760, in 12.°^{mo}, te Glasgow herdrukt, met bijlagen van den schrijver; daarna onder den titel van: *Vicende della letteratura*, Berlijn, 1785, Venetië, 1797; Turin, 1792, 3 dl.ⁿ in 12.°^{mo}; te Turin is er in 1811, onder den titel van *Saggio storico critico sopra le ultime vicende della letteratura*, een vierde deel in het licht verschenen. In het derde deel vindt men verschillende afzonderlijke stukjes, te weten, *Over den invloed der Fransche letterkunde op de Engelsche, en de Engelsche op de Hoogduitsche; Over den tegenwoordigen staat der kunsten en wetenschappen in Italië; en eene Redevoering bij zijne opneming in de akademie van Berlijn.* — 3.° *Lettera di N. DANIEL CARO* (kunstige letterverzetting van CARLO DENINA) *sopra il devore dei ministri enz.* (*Brieven over den plicht der Evangelie-verkondigers, om door lessen en voorbeeld te*

prediken), Lucca, 1761, in 8.° — 4.° *Delle rivoluzioni d'Italia libri ventiquattro*, 1769 — 1771, 3 dl.ⁿ in 4.° Dit is het belangrijkste der werken van DENINA. Zijn vriend, de abt CORTA, later Aartsbisschop van Turin en Kardinaal, maakte er, alvorens hetzelfde in het licht werd gegeven, verbeteringen in. — 5.° *Dell'impiego delle persone*, Florence; 1777, Turin, 1803, 2 dl.ⁿ kl. in 8.° Daar DENINA tegen de menigvuldigheid der religieuze orden was uitgevaren, zoo moest hij te dien opzigte eenige onaangenaamheden verduren. Zijn werk werd verboden. — 6.° *Istoria politica e letteraria della Grecia*, Turin, 1781 — 1782; Venetië, 1783, 4 dl.ⁿ in 8.° — 7.° *La Sibilla teutonica*, Berlijn, 1786, berijmde schets der geschiedenis van Duitschland, herdrukt in het vierde deel der *Vicende.* — 8.° *Antwoord op de vraag: wat heeft men aan Spanje te danken?* Berlijn, 1786; Madrid, 1787, in het Spaansch vertaald. Dit is eene soort van vervolg op de Aanmerkingen van CAVANILLAS, ter verdediging der Spanjaarden; maar deze had enkel over zijne tijdgenooten gesproken; en DENINA onderneemt de verdediging hunner voorvaderen. — 9.° *Beoordeelende Brieven, om*

tot Bijlage van het voorgaande werk te dienen, 1786, in 8. vo — 10.° *Verdediging van FREDERIK II. wegens de voorkeur, welke die koning aan de Fransche letterkunde scheen te geven*; Dessau, 1787; in 8. vo — 11.° *Verhandeling over de vorderingen der letterkunde in het Noorden van Duitschland*, Berlijn, 1788. — 12.° *Proeve over het leven en de regering van FREDERIK II.*, 1788, in 8. vo — 13.° *Letterkundig Pruiszen onder FREDERIK II., enz.*, Berlijn, 1790 — 1791 3 dl. in 8. vo — 14.° *De Russiade*, 1799, 1810, in 8. vo — 15.° *Rivoluzioni della Germania*, Florence, 1804, 8 dl. n in 8. vo — 16.° *De sleutel der talen*, enz. Berlijn, 1805, 3 dl. n in 8. vo. — 17.° *Geschiedstaaten zedekundig tafereel van Opper Italië en der Alpen die hetzelfde omringen*, Parijs, 1805, in 8. vo — 18. v° *Geschiedkundige verhandeling over den oorsprong der hiërarchie en der Concordaten tusschen de kerkelijke en wereldlijke magt*, 1808, in 8. vo De kardinaal had eerst de opdracht van dit werk aangenomen, doch, nadat hetzelfde was uitgegeven, herriep hij zulks en het werk werd buiten omloop gebracht. — 19.° *Istoria dell Italia occidentale*, 1809, 6 dl. n in 8.° — 20.° *Geschiedenis van Pié-*

mont en van de overige staten des konings van Sardinië. Dit werk is volgens het Italiaansch handschrift van den schrijver, door FREDERIK STRASS, in het Hoogduitsch vertaald, Berlijn, 1800 — 1805, 3 dl. n in 8.° — 21.° *Proeven over de oude sporen van het karakter der hedendaagsche Italianen, Sardiniërs en Corsikanen*, 1807, in 8.° DENINA had met VOLTAIRE eenige geschillen ten opzichte zijner *Verhandeling over de wisselvalligheden der letterkunde*, waarin hij voor den filozooft van Fenney, niet al de geestdrift had aan den dag gelegd, welke deze waande te verdienen. Om zich hierover te wreken, viel VOLTAIRE in zijnen *Homme aux quarantes écus* op eene bittere en schampere wijze tegen hem uit. DENINA heeft dezen trek echter zes en veertig jaren overleefd, zonder iets van zijnen letterkundigen roem te verliezen. Ten onregte hebben sommigen aan DENINA, den titel van *Commandeur van het legioen van eer*, gegeven, hij was niet eens lid van het eerlegioen. In hoedanigheid van Kanonik van Warschau droeg hij een paarsch lintje aan het knoopsgat.

DENIS (NICOLAAS), in 1598 te Tours geboren, was landvoogd, luitenant-

generaal voor den koning van *Frankrijk*, en eigenaar van een gedeelte van *Acadië* en *Canada*, van kaap *Canteau* tot *Caspe*. Hij had ten opzichte van die bezittingen vijandelijke geschillen met zijne eigene landgenooten, hetwelk hem belette iets van belang te ondernemen. Hij was in 1632 naar *Amerika* vertrokken, kwam eerst na verloop van 40 jaren terug, en gaf bij zijne terugkomst in het licht: *Description géographique etc. (Aardrijks- en Geschiedkundige beschrijving der kusten van Noord-Amerika, met de natuurlijke Historie van dat land)*, Parijs, 1672, 2 dl.ⁿ in 12.º Hij overleed in 1684.

DENIS of DENYS (PETRUS), een beroemd kunstenaar, in 1658 te *Bergen in Henegouwen* geboren. Zijn smaak voor de kunsten en voornamelijk voor het ijzerwerk openbaarde zich reeds in zijne jeugd. Deze neiging deed hem eene reis naar *Italië* ondernemen, hij hield zich te *Rome* op, alwaar hij, gedurende twee jaren, onder de beste meesters arbeidde. Te *Parijs* gekomen, ging hij voort met zich gedurende eenen zeventienjarigen arbeid te volmaken. In 1690 verliet hij de wereld, om zich aan de orde

van den heiligen *BENEDICTUS* te verbinden. Hij ging in de abdij van *Saint Denis* in *Frankrijk*, en na zijne beide proeffaren, verbond hij zich in 1692 aan dat gesticht. Met stichting heeft hij drie en veertig jaren in dat huis doorgebracht en is in hetzelfde den 20 Maart 1733 overleden. Hij is het, welke die schoone ijzeren tralie, de armen voor de koorlampen, de leuninggen van den grooten trap, het gestoelte van den voorlezer in de eetzaal, en verscheidene andere ijzerwerken heeft vervaardigd, welke men zoo wel in de kerk als in de Abdij van *Saint-Denis* ziet, en die door de kenners zoo zeer op prijs gesteld, en zelfs bewonderd worden, door degene, welke er den geheelen prijs niet van kennen. Zeker is het, dat hij de bekwaamste ijzerbewerker is geweest, die ooit in *Europa* geleefd heeft, en dat niemand hem nog in de kiescheid, schoonheid en volmaaktheid zijner werken heeft geëvenaard.

DENIS (MICHAËL), een Duitsch dichter, en kundig boekenkenner, werd in 1729 te *Schürding* in *Beijeren* geboren. In den ouderdom van 18 jaren ging hij te *Passau* in de orde der *Jesuiten*, en deed zich in dezelfde weldra als een uit-

munten prediker kennen. Na te Grätz, te Clagenfurth en in verscheidene andere steden onderwezen te hebben, werd hij achtereenvolgend in 1759 tot opzigtder der studiën in de militaire school van MARIA THERESIA; in 1773 tot bestuurder der Garellische Bibliotheek; en eindelijk in 1791, tot eersten opziener der keizerlijke Bibliotheek van Weenen benoemd. Het aantal werken, dat die geleerde ons heeft nagelaten is zoo groot, dat het leven van een mensch nauwelijks toereikende schijnt om dezelve zamen te stellen. — Zie hier de voornaamste: 1.° *Sancti Augustini sermones inediti, ex membranis sec. XII. Bibliot. palat. Vindob.*, Weenen. — 2.° *Codices manuscripti theologi Biblioth. palat. Vindob. aliarumque occidentis linguarum*, Weenen, 1793 — 1794, 2 dl.ⁿ in fol. — 3.° *Gedenkstukken des Christelijken geloofs en der zedeleer in alle eeuwen*. Weenen, 1795 — 1796, 3 dl.ⁿ in 8vo — 4.° *Inleiding tot de boekenkennis*. Dit werk is in twee deelen verdeeld (waarvan elk verscheidene uitgaven heeft gehad), 1.° gedeeltje: *Boekenkennis*, 2.° gedeelte, *Letterkundige geschiedenis*, Bingen, 1782, 2 dl.ⁿ in 8.° Deze beide laatste werken zijn in hoogduitsche proza, de volgen.

de zijn in dichtmaat derzelve taal. — 5.° *berijmde Brieven aan KLOPSTOCK*; Weenen, 1764 in 4.° — 6.° *Dichterlijk tafereel der voornaamste militaire gebeurtenissen van 1756 tot in 1761 voorgevallen*, Weenen, 1770 — 1761; 2 dl.ⁿ in 8.° en *Augsburg*, 1760, in 8.° — 7.° *Gedichten van OSSIAN*, uit het Engelsch vertaald, Weenen, 1769, 3 dl.ⁿ in 8.° — 8.° *Ode aan zijne Heiligheid gedurende haar verblijf te Weenen*, in het Latijn en het Italiaansch, 1782, in 8.° — 9.° *Lijkzangen der oude Herderdichters*. — 10.° *Twee Oden op de reis van JOZEF II.*, Weenen, 1769 — 1770 — 11.° *Nagelaten werken van DENIS*, Weenen, 1801, in 4.° DENIS liet in 1799 het volgende grafschrift ter eere van PIUS VI. drukken. Men kan er zijne begaafdheid voor de Latijnsche dichtkunde uit beoordeelen:

Papa Pius, patria Casenas,
 ANGELUS ante
 BRASCHIUS, ingenio vividus,
 ore decens,
 Casibus adversis in serum ex-
 ercitus ævum,
 Jure peregrinus, dictus apos-
 tolicus,
 Post varios tandem vitæque
 viæque labores
 Ossa Valentino, liquit in ex-
 ilio.
 Perdita sub sextis semper,
 testante poeta
 Hoc quoque sub sexto perdita
 Roma fuit
 Sed ne crede Pii culpa periis.

se, viator,
Perdidit, heu! *Romam* tem-
poris impietas.

Behalve zijne talrijke werken bestaan er nog andere beweegredenen, die DENIS in de erkentelijke nagedachtenis zijner tijdgenooten doen leven; het zijn namelijk de diensten, welke hij aan de Hoogduitsche taal en dichtkunde heeft bewezen. Hij was een der eerste die in het Zuidelijke gedeelte van *Duitschland*, zich toelegden, om aan de taal zachter en sierlijker vormen te geven, en de leerwijze te verbeteren. Hij noemde zich zelve den *Donau-Bard*; en in de daad zijne zangwijze herinnerde aan de oude Barden, en hij had OSSIAN en de andere Scandinavische dichters tot voorbeeld genomen, daar het hem geviel om in zijne tafereelen, zuivere zeden, de oude onschuld der eerste tijden, de regtschapenheid der oude krijgslieden, enz. te schilderen; en in plaats van de mythologische zinnebeelden der Grieksche en romeinsche dichters te gebruiken, hechte hij zich aan de Godheden van het Noorden, en aan de zinnebeelden onder welke de *mythologen* dier gewesten, ons dezelve hebben voorgesteld, en hij legde er zich steeds op toe, om de driftige overgangen, den laconi-

schen stijl, en de majestueuse eenvoudigheid der Noordsche dichters na te volgen.

DENIS (LODEWIJK), een fransch aardrijkskundige in 1725 geboren, en in 1794 overleden, was eerst graveur en werd vervolgens tot aardrijkskundige van den Hertog van BERRI (later LODEWIJK XVI.) benoemd. Hij heeft talrijke werken nagelaten, die betrekking hebben op de aardrijkskunde, en die even belangrijk zijn door derzelve naauwkeurigheid, als door de geestige vorm, welke hij aan dezelve heeft weten te geven. Zie hier de voornaamste: 1.° *Plan topographique etc.* (*Plaatsbeschrijvend en beredeneerd plan van Parijs*), in tweeën veertig kleine bladen in 12.°, 1758 — 2.° *Kaarten van Frankrijk* 1761, zeven bladen in 4.° Elke kaart stelt geheel *Frankrijk* onder eene bijzondere betrekking van koophandel, bergbouwkunde enz. voor. — 3.° *Analyse de la France etc.* (*Ontleding van Frankrijk, enz.*), 1764, in 24.° — 4.° *Géographie des Dames etc.* (*Aardrijkskunde der Dames enz.*) — 5.° *Mappemonde physique etc.* (*Natuurkundige wereldkaart enz.*) 3 atlas bladen 1764, met eene *Verklaring* in 23 blzdn. in 12.°, en 6 klei-

ne kaarten. — 6° *Guide royal etc.* (Koninklijke gids enz.) 1779, 2 dl.ⁿ in 12.° van 668 blz.ⁿ alle gegraveerd. — 7° *Le Conducteur français* (De fransche leidsman), Parijs, 1776; en volgende jaren in 8.° Dit groote werk het belangrijkste des schrijvers is niet voltooid.

DENISART (JOANNES BAPTISTA), prokureur bij de regtbank het *Châtelet* van *Parijs*, te *Iron* bij *Guise* in *Picardijë* geboren en te *Parijs*, den 4 Februarij 1765, in den ouderdom van 52 jaren, overleden, maakte zich beroemd door zijne rechtschapenheid en zijne kunde. Men heeft van hem een duideljk, methodisch en naauwkeurig werk, verscheidene malen herdrukt, onder den titel van *Collection etc.* (*Verzameling van nieuwe uitspraken en aantekeningen betrekkelijk de tegenwoordige rechtsgeleerdheid*), Parijs, 1771, 4 dl.ⁿ in 4.° met bijlagen van VARICOURT. Deze verzameling kan evenzeer tot Woordenboek voor het burgerlijke en kerkelijke regt dienen. Hetzelve is nuttig, niet alleen voor de rechtsgeleerden, maar ook voor de personen, wier staat de beoefening der wetten niet medebrengt. Van 1783 tot 1790 is hetzelve op nieuw in 14 deelen in 4.° in het licht verschenen. De talrijke ver-

anderingen, welke er in gebracht zijn, hebben er bijna een nieuw werk van gemaakt, en ondanks dit alles is het nog onvolledig gebleven. DENISART was buitengemeen werkzaam; en ongetwijfeld heeft zijne aanhoudende inspanning zijnen dood bevorderd.

DENNER (JOANNES CHRISTIAAN), een Neurenberger burger, en vervaardiger van blaasinstrumenten, de uitvinder der klarinet, in 1655 te *Leipzig* geboren, en overleden te *Neurenberg* in 1707, werwaarts hij in zijne jeugd gekomen was. — BALTHASAR DENNER, een beroemd portret-schilder geboren te *Hamburg* in 1685, en te *Rostok* in 1749 overleden, was eenig in de voorstelling van oude geschiedenissen. Keizer KABEL VI. kocht het hoofd eener oude vrouw van dezen kunstenaar voor 4700 Gulden. — In *Munchen* bevinden zich ook zeer schoone portretten van hem.

DENNEWITZ. — Zie BULOW (FREDERIK WILLEM Graaf).

DENON (DOMINICUS VIVANT Vrijheer) werd te *Châlon-sur Saône*, in het jaar 1739 geboren. Hij was de eenige zoon uit eene edele familie, die hem tot de rechtsgeleerdheid opleidde, maar, zoo als hij zelf verhaalt, gaf de voorzegging van eene heidinne eene geheele andere

wending aan zijnen levensloop. Hij ontmoette die heidinne toen hij nog maar zeven jaren oud was, zij voorspelde hem: » dat hij door de vrouwen bemind, aan de hoven van *Europa* toegelaten zoude worden en dat eene helderschijnende ster al zijne wenschen zoude vervullen." Het is niet te bewonderen, dat een kind door eene zoo lagchende toekomst getroffen werd; maar wat onbegrijpelijk is, is dat een man wien men geloofde veel verstand te hebben, met gediensigheid herinnerde, dat die voorzegging vervuld was. Wat er ook van zijn moge, in zijn veertiende jaar, verkreeg hij van zijner vader, om te *Parijs* zijne studiën te mogen gaan volbrengen en er zijne regtsgeleerde cursus maken. In de hoofdstad aangekomen zijnde, zweefde hem de voorzegging der heidinne altijd voor den geest, en hij legde zich meer toe, om kennis te maken, dan om te studeren. Een innemend gelaat, vlugge en scherpe oogen, veel vloeibaarheid in zijne redevoeringen, en vooral een zeer beweegbaar karakter, dit alles maakte zijn persoon beminnelijk, en zijn gezelschap aangenaam. In zijn zestiende jaar had hij zijne betrekkingen van *Parijs* tot aan *Versailles* uitgebreid, en hij werd in de

voornaamste gezelschappen toegelaten. Daar een verstrooid leven, in eenen nog zoo jeugdigen leeftijd zijne gezondheid ondermijnd had, zoo moest hij de smartelijke steensnijding verduren. Zoo dra hij hersteld was, hield hij zich eenigzins met de kunsten bezig, doch enkel en alleen als liefhebber, en in de weinige oogenblikken die hem zijne menigvuldige vermaken overlieten. Zijne gelukkige ster (wij zullen niet zeggen, de heldere ster der heidinne) verschafte hem vermogende beschermers, die hem den toegang tot *Lodewijk XV.* gemakkelijk maakten. Die vorst vermaakte zich met de vrolijkheid en den geest van *Denon* en benoemde hem tot zijnen staats-jonker. Later vertrouwde hem dezelfde vorst den post van bewaarder der gedenkpenningen en gegraveerde steenen toe, waarvan de koning zelf de verzameling had gevormd. Zoo wel om zijne natuurlijke neiging, als om zijne gehoorstester te volgen, legde *DENON* zonder onderscheid zijn bezoek bij alle vrouwen af, maar, niet rijk genoeg zijnde om tot de *tooneel-nimfen* te naderen, vergoedde zijne verbeeldingkracht het ongeluk zijner fortuin. Hij stelde eene Blijspel op, en door eene zonderlinge tegenstrijdigheid, koos hij een zede-

lijk onderwerp: *De goede vader*. Dit stuk werd gespeeld, maar daar de vrienden van DENON er geen ophef van maken, veroorloven wij ons er uit te besluiten, dat het een slecht onthaal genoot. De schrijver bereikte echter zijn doel, hij bekwam in zijne hoedanigheid van *beminnelijk man*, zoo veel roem achter de schermen, als hij in de stad en aan het hof verkregen had. Hoveling van beroep geworden zijnde, en ziende dat LODEWIJK XV. genegen scheen voor de schoone kunsten, legde hij zich op de teekenkunde toe, hetgeen later medewerkte om hem van die menigte lediggaande gelukzoekers te onderscheiden. Tot edelman van het gezantschap aan het hof van *Petersburg* benoemd, begaf hij zich als renbode naar die stad, waar zijne al te groote vrijpostigheid, en zijnen bijtende toon, den groot-hertog PAUL en der keizerin CATHARINA mishagden. De heer DENON, gebelgd over de geringe belangstelling die hij hier verwekte, begaf zich naar *Denemarken*, bij den graaf DE VERGENNES. LODEWIJK XV. overleden zijnde, werd de graaf tot minister van buitenlandsche zaken benoemd, en was in die betrekking een nieuwe begunstiger van DENON, aan wien hij eene zending bij den Zwitserschen raad toe-

vertrouwde. Zijn gezantschap geëindigd zijnde, wilde hij, voor en al eer hij naar *Frankrijk* terugkeerde, den wijsgeer van *Ferney* zien. Men zegt, dat VOLT-AIRE hem zeer vriendelijk ontving, of omdat hij een gewoon edelman, of omdat hij een dichter was, of omdat hij hem geleek, dat niet tot lof der schoonheid van DENON zoude verstrekken. Kort na zijne terugkomst in de hoofdstad, werd hij aan het gezantschap van den graaf van AMBOISE verbonden; toen die heer in *Parijs* terug kwam bleef DENON te *Napels* als zaakgelastigde. De heerlijke omstreken dier groote stad, vol geschiedkundige bouwvallen, en meesterstukken der kunst, wekten zijne opletendheid op. Zijne begaafdheid voor de teekenkunde te baat nemende zoo kon hij den heer DELABORDE en den abt van SAINTNON een dagverhaal over *Napels* zenden; de teekeningen dier omstreken, die van *Apulië*, *Calabrië*, *Sicilië* en *Malta*, werden door hen te *Parijs* uitgegeven. DENON hield zijne vaste woonplaats te *Napels* niet, hij ondernam onderscheidene reizen, zoo als zijne werken over de kunsten zulks getuigen. Gedurende zijn verblijf te *Rome* werd hij met onderscheiding door den kardinaal DE BERNIS ontvangen, wien

huis als de verzamelplaats van de voornaamste personen van *Europa* beschouwd werd. Inmiddels stierf de heer VERGENNES, in wien de heer DENON eenen ijverigen voorstander verloor. Dit onverwacht toeval en de ongenade welke hij zich bij de koningin, MARIA CAROLINA van *Napels* op den hals haalde, verplichtte hem de staatkundige zaken te verlaten, van dien oogenblik af legde hij zich geheel en al op de kunsten toe. In *Parijs* terug gekeerd zijnde, bood hem de akademie aan, hem in haren schoot als liefhebber op te nemen; hij weigerde zulks, en door magtige vrienden voorgestaan, werd hij er als kunstenaar in aangenomen. De schoonheden van *Italië* hadden te zeer zijnen geest bekoord, hij reisde dermaal derwaarts, bezocht er *Florence*, *Bologna*, *Verona* en *Venetië*, oetende zich in de beroemde scholen, welke de CARRACCIO's, de ANDREAS DEL SARTO, de PAULUSSEN, de TITIANEN en zoo vele andere beroemde meesters hadden voortgebracht. Het was te *Venetië*, waar hij zijn schoone verzameling van teekeningen aller scholen volledig maakte, hier vertoefde hij ook 5 jaren en leerde er de beroemde MEVROUW ALBRIZZI, de NINON, de DEFFAND of de LESPINASSE van *Italië*, ken-

nen. In het werk hetwelk zij later in het licht gaf, onder den titel van *Ritratti*, schilderde zij DENON aldus af: » Men zegt algemeen, dat hij op VOLTAIRE gelijkte. Ik voor mij zou zeggen dat men in hem de gelaatstrekken van VOLTAIRE weder vindt, maar dat men in dat van VOLTAIRE die van DENON niet vindt. Wat hun gemeen is, is volgens mijn gevoelen niets dan datgene, wat meer bijzonder het verstand, de levendigheid, de beweging, en ik weet niet, wat schelmachtigs in dien blik, en dat grimlagchen uitdrukt, wat men zoo zeer vreest en wat niettemin zoo zeer behaagt; maar de gelaatstrekken van VOLTAIRE kunnen niets beloven, van datgene, wat de ziel van DENON kenschetst." Daarbij voegt zij nog den uitbundigsten lof van DENON en eindigt met te zeggen: dat hij van de vrouwen zeer bemind werd. Men zou zich misschien verbeelden, dat de vrijzinnige wijsgeeren luide kreten zouden aanheffen over de vergelijking van het verstand van DENON met dat van VOLTAIRE? maar geenszins zij juichten de uitspraak van MEVROUW ALBRIZZI toe. De onlusten der omwenteling waren in *Frankrijk* en op eenige plaatsen in *Italië*, maar vooral in *Venetië*, waar men de Franschen verdacht hield, losgebarsten. DENON

verliet die stad, ging naar *Florence*, van daar naar *Zwitserland*, en eindelijk kwam hij in *Frankrijk* terug. **LODEWIJK XVI.**, **MARIA-ANTOINETTE**, **Mevrouw ELIZABETH**, bestonden niet meer. De zeis van **ROBESPIERRE** maaide alles weg. Hij liep in den beginne eenig gevaar, als edelman; maar de schilder **DAVID** kwam hem ter hulpe, en beval hem de kleeding te graveren welke de *Demagogen* van den dag wilden doen aannemen. **DENON** stond alstoen in onmiddellijke betrekking met de Jacobijnen, maar het schijnt dat hij zich nooit met staatkundige zaken bemoeide. Intusschen scheen het alsof hij bestemd was, om aan alle hoofden van het Fransche gouvernement, hetzij overweldigend of wettig, te behagen. Door **ROBESPIERRE** opgeroepen om bij hem verslag van zijn werk over de kleeding te afleggen, ontving hij een zeer vriendelijk onthaal en onderhield zich met hem verscheidene uren. Deze bijeenkomst werd dikwijls vernieuwd, en **ROBESPIERRE** verbond zich al meer en meer aan **DENON**, hoewel hij wist, dat dezelve tot een aristocratisch geslacht behoorde. De dood van dezen dwingeland ontstloeg **DENON** van eenen niet zeer stroelenden invloed. Het tijdvak van het *Directorium* bragt hij zonder eeni-

ge aanmerkelijke gebeurtenissen ten einde, tot dat hij **BONAPARTE**, bij **Mevrouw BEAUHARNAIS**, leerd kennen. Zij behaagden elkander wederkeerig. Hij begeleidde dien veroveraar naar *Egypte*, alwaar hij het werk over dat land *collationneerde*. Toen **NAPOLEON** eerste consul werd, benoemde hij hem tot opper-toeziener van het *Museum*, en belastte hem vervolgens met de gedenkpenningen zijner geschiedenis, met de oprigting der zuil der plaats *Vendôme* en der voornaamste gedenktekenen. **DENON** volgde **BONAPARTE** overal in hoedanigheid van geschiedkundig schilder, en had voor hem dezelfde geestdrift als **TALMA** en de schilder **DAVID**. Ook waren zij de drie, wien het het gemakkelijkst viel, om bij **NAPOLEON** toegang te vinden. Na den val van den laatste, tijdens de herstelling der **BOURBONS**, had **LODEWIJK XVIII.** die **DENON** aan het hof van zijnen groot-vader gekend had, de edelmoedigheid hem in zijne posten te handhaven. Maar toen **BONAPARTE** weder in 1815 terug kwam, was **DENON** een der eersten, die hem hunne hulde kwamen aanbieden. Bij de tweede terugkomst van den koning werd de heer **PUYMAURIN** tot directeur van de munt der gedenkpenningen benoemd, en de graaf van **TORBIN**, tot bestuurder

van het Museum; desniet-femin werd DENON bij bevel van den 21 Maart 1816 tot lid der akademie van schoone kunsten benoemd. Hij hield zich bezig, om de zeldzaamheden, die zijn kabinet bevatten te etsen, een zeer nuttig werk voor de kunsten, toen hij den 26 April 1825 in den ouderdom van 86 jaren overleed. Men heeft van hem; 1.º *Voyage en Sicile* (Reizen in Sicilië), 1788, in 8.º — 2.º *Voyage dans la haute et basse Egypte pendant les campagnes du général BONAPARTE* (Reizen in Opper- en Neder-Egypte, gedurende de veldtogten van den generaal BONAPARTE, 1802, 2 dl.ⁿ, in fol.: met platen of 3 dl.ⁿ in 12.º zonder platen. Dit werk wordt zoowel door den Franschman als door den vreemdeling op prijs gesteld en is onderscheidene malen in het Engelsch vertaald. Zonder een groot kunstenaar te zijn, was DENON een man van smaak en een uitmuntend navorscher.

DENORES. — Zie NORES.

DENS (PETRUS), werd den 1 September 1690, te Boom, een dorp in de provincie Antwerpen, geboren. In de promotie van 1711, werd hij onder 103 mededingers aan de universiteit van Leuven, tot secundus verklaard. In het groot collegie zijne god-

geleerde studiën voltrokken hebbende, werd hij in 1717 naar de abdij van *Affligem* geroepen, om aldaar den nieuwelingen de theologie te verklaren. In 1723 tot het doctoraat der godgeleerdheid bevorderd, beriep hem de aartsbisschop van *Mechelen* naar zijn seminarie, om de zelve bedieningen waarteneemen, waarvan hij zich met vollen ijver en onvermoeiden arbeid kweet. Datgroe, wat hij bij andere schrijvers in de zedeleer nuttigs en navolgenswaardig vond, op eene korte en klare wijze voordragende, zonder zich met nuttelooze of ongepaste vraagpunten in te laten. In 1729 werd hij plebaan van de RUMOLDUS-kerk te *Mechelen* en in 1735 tegelijk *Examinator Synodalis* en president van het seminarie. Twee jaren later verliet hij zijne plebanie, werd toen kanonik in de Domkerk, daarop *Kanonik-Gradueel*, en eindelijk in 1754, aarts-priester. Na verscheidene jaren met onderscheidene lichaamskwalen geworstden te hebben, overleed hij den 15 Februarij 1775. Hij was hoogst-eenvoudig in zeden en kleeding, spaarzaam voor zich zelve, maar milddadig jegens den arme, zeer ervaren in de praktische godgeleerdheid en een groot voorstander der wetenschappen. Daarom gaf hij zich veel moeite, om de reeds in

bediening zijnde geestelijken tot de studiën aantesporen, de zoo nuttige jaarlijksche schriftelijke examens, welke thans in sommige seminariën van België en elders ingevoerd zijn, ter welker beantwoording in eenige diocesen, de mededingers naar eene opengevallen bediening en in andere wederom de kapellaans geroepen worden, zijn voornamelijk door de bemoeijingen van DENS tot stand gebragt; die, welke van 1745 — 1797, in het seminarie van Mechelen, voorgesteld en beantwoord zijn, zijn voor de vierdemaal uitgegeven, onder den titel van *Quæstionus annui Concursus Mecheleniensis unacum responsionibus*, Mechelen, 1828, in 8.°, bij welke uitgave de plaatsen uit de theologie van DENS, alwaar die vraagpunten opgelost zijn, aangehaald worden, en waarbij een zakkelijk en teropzoeeking zeer gemakkelijk *Indew rerum* gevoegd is. DENS is voornamelijk bekend door zijne *Theologia ad usum Seminariorum et Sacra Theologiæ alumnorum* Mechl. 1819 — 1828, 7 vol. in 8.° van dezelfde, heeft hij zelf twee deelen de *Virtute religionis et de Sacramento pœnitentiæ*, welke in 1757, in 4.° voor de eerste maal gedrukt zijn, zamengesteld: de andere vijf deelen zijn door verschillende professoren aan het seminarie te Mechelen,

gedicteerd, en daarna bij elkander uitgegeven. Beide deze uitgaven zijn met aanmerkingen van den Heer MOZER verrijkt, welke achter elk deel een *Appendix* met belangrijke gedenkstukken der Paussen, bullen, enz. gevoegd heeft. Deze theologie is vroeger menigmaal herdrukt, als te *Leuven*, *Maastricht* en voornamelijk te *Luik*, alle seminariën der *Nederlanden* en eenige van *Duitschland* hebben reeds bij derzelve oprigting, dezelfde als klassiek aangenomen. In hoever, echter deze theologie aan de aanmerking in het artikel BAILLY (LODEWIJK) beantwoordt, laten wij onzen kundigenen werkzaam hoogleeraren over.

DENTRECOLLES (FRANCISCUS XAVERIUS), een Jesuit in 1664 te *Lyon* geboren, wijdde zich met pater PARENIN, aan de *Missie* van *Sina* toe. Hij werd aldaar even zoo vele jaren gebruikt als hij, en overleed even zeer den 2 Julij 1741. Zijn beminnelijk karakter, zijn indringende geest, zijne zachte en bescheidene manieren, deden hem de achting en de toegenegenheid der geletterden en des volks verwerven. Hij liet een aantal werken in de Sinesche taal drukken, hetzij om de waarheid der godsdienst aan de Heidenen te overtuigen, hetzij om de

nieuwe geloovigen in de godsvrucht te onderhouden. Behalve die schriften, welke ons niet bekend kunnen zijn, hebben wij van hem onderscheidene belangrijke stukken in de verzameling der *Lettres édifiantes et curieuses* (*Stichtelijke en belangrijke Brieven*) en in de *Geschiedenis van Sina* door Pater DU HALDE.

DENYS (JOANNES BAPTISTA), gewoon geneesheer des konings van *Frankrijk*, den 3 October 1704, te *Parijs*, zijne geboortestad, alwaar waar hij met roem, de wijsbegeerte en wiskunde onderwees, geboren. Hij hield aan zijn huis *Conférentiën* over allerlei onderwerpen, die in 4.° onder dezen titel gedrukt zijn: *Recueil des mémoires etc.* (*Verzameling van memoriën en conférentiën over de kunsten en wetenschappen den Dauphin aangeboden*), *Parijs*, 1772. De *Conférentiën* begonnen in 1664 en duurden nog in 1672. Men vindt in die *Memoriën* vele belangrijke zaken, maar ook vele *empirische* inbeeldingen. Nog heeft hij, in 1668 twee *Brieven* in 8.° in het licht gegeven, waarvan de eene ten onderwerp heeft onderscheidene proefnemingen, van overstorting des bloeds op menschen aangewend; de andere handelt over eene zinneloosheid door

de overstorting genezen. Hij was een groot voorstander dier praktijk; doch dezelve werd bij een besluit van het parlement, dat van de slechte uitwerkselen, die zij had te weeg gebragt, onderrigt was, verboden. — Zie LIBAVIUS.

DENYS. — Zie DENIS (PETRUS).

DENYSOT (NICOLAAS), een Fransche schilder en dichter, in 1515, te *Mans* geboren, schilderde vrij wel, doch dichtte slecht. Hij muntte vooral uit in de teekening en overleed te *Parijs* in 1559. Deze dichter wilde JOPELLE navolgen; eene slechte kopij van een slecht voorbeeld. In 1553 gaf hij onder den naam van *Comte d'Alsnois* (die eene kunstige letterverzetting van den zijnen is), *Gezangen* (*Cantiques*) in 8.° in het licht. Men gelooft, dat hij ook deel heeft gehad aan de *Verhalen* van DESPÉRIERS.

DEODATUS of DIÉ (*Heilige*), in 655 Bisschop van *Nevers*, verliet zijnen zetel, en begaf zich naar het *Vosges-gebergte*, om zich aan het gebed en de overweging toe te wijden. Hij overleed in de armen van den heiligen HIDULPHUS, zijnen vriend, volgens sommigen den 19 Junij 679, en volgens anderen in 684.

Hij is het, die den naam aan de stad *Saint Dié* in *Lotharingen* heeft gegeven. In 1635 verbrandde het Zweedsche leger de kas met een gedeelte der overblijfselen van den heiligen DEODATUS. De abt RIGUET heeft *memorien* in het licht gegeven, het leven van den heiligen DEODATUS betreffende, *Nanci*, 1701, in 4.º

DECUINUS. — Zie THEODUINUS, Bisschop van *Luik*.

DEO-GRATIAS (*Heilige*), op verzoek van Keizer VALENTINIANUS III., in 454, ten tijde van koning GENSERIK, tot Bisschop van *Karthago* verkozen, onderscheidde zich door zijne liefdadigheid jegens de armen en de gevangenen, en overleed in 457. Men ziet in het Collegie der ex-Jesuiten van *Hradisch* in *Moravie*, eene zeer schoone en grootē schilderij, waarop de heilige DEO-GRATIAS, de heilige DEUS-DEDITUS en de heilige QUODVULT-DEUS, als de drie patronen der overeenstemming met den wil van God vereerd, zijn afgebeeld; boven aan de schilderij ziet men Engelen, die deze spreuk zwaaijen: *fiat voluntas tua, sicut in caelo et in terra.*

DEPARCIEUX. — Zie PAR-

CIEUX.

DEPÈRE (de hertog MATHEUS) commandeur van het legioen van eer, pair van *Frankrijk*, werd in 1754 te *Toulouse* geboren, alwaar hij president was, toen hij als afgevaardigde bij de wetgevende vergadering benoemd werd, hij had er zitting in tot de opening der Nationale Conventie. Gedurende de zittingen van deze onstuimige vergadering verwijderde hij zich van het staatsstoneel en trad er niet weder op, dan in 1795 toen hij door zijn departement tot den raad der ouden verkozen werd. Hij bepaalde zijne werkzaamheden tot het stuk der geldmiddelen. Hij liet het besluit goedkeuren, waarbij de aankoopers van nationale goederen in hunnen eigendom daarvan werden verzekerd. Ook werd op zijne motie de loterij hersteld. De gebeurtenis van den 18 *Brunaire* (25 December 1799) bragt hem in den Senaat, en wel te zelden dage dat NAPOLEON en de twee andere Consuls in bediening traden, hetwelk op dien zonderlingen dag van zijnen ijver getuigt. Daar hij grondige kennis had van den akkerbouw, zoo belastte hem NAPOLEON om de heilanden van *Bordeaux* te gaan opnemen, ten einde middelen te beramen om die uitgestrekte landstreek te

ontginnen. Hij gaf zijn verslag deswege over, welke zeker nuttige wenken bevatte, maar hetwelk tot dus verre nog niet bewerkstelligd is. DEPERE was een der eerste, welke in 1814 voor de vervalting van NAPOLEON en voor een voorloopig bestuur stemde. Koning LODEWIJK XVIII. verhief hem tot de waardigheid van pair. Tijdens de terugkomst van NAPOLEON hield hij zich verwijderd, en bij de tweede herstelling behield hij zijnen titel van pair. De hertog DEPERE is de schrijver van eene uitmuntende handleiding van de werkdadige akkerbouwkunde (*Manuel d'agriculture pratique*), Parijs 1806, in 8.º Hij is den 8 December 1826 te Toulouse overleden.

DEPERTHES (JOANNES LODEWIJK HUBERTUS SIMON), advokaat, werd den 12 Julij 1730 te Reims geboren. Hij is bekend door het volgende werk: 1.º *Traité etc. (Verhandeling over het nut der geschiedenis en de pligten des geschiedschrijvers)*, Reims, 1787, 2 dl.ⁿ in 8.º — Dit werk, dat door de tafereelen uit de oude en nieuwe geschiedenis gevolgd is, is voltooid door NÉE DE LA ROCHELLE, en herdrukt onder der titel van *Guide enz. (Gids voor de Geschiedenis)*, Parijs, 1803, 3 dl.ⁿ, in

8.º Nog heeft men hem verscheidene goede Verhandelingen te danken, zoo als: *Rélatiōns d'infortune etc. (Verhaal van ongeluksvallen ter zee uit eene tot dus verre onuitgegevene verzameling getrokken)*, Reims, 1791, 3 dl.ⁿ in 8.º Deze verzameling is voltooid en herdrukt onder den titel van *Geschiedenis der schipbreuken*, Parijs, 1789, 3 dl.ⁿ in 8.º met platen. DEPERTHES is te Montfaucon, in 1792 overleden.

DERCYLLIDAS, of, volgens JUSTINUS, HERCYLLIDAS, ook SISYPHUS, bijgenaamd, omtrent het jaar 400 vóór J. C. veldheer der Lacedemoniërs, veroverde verscheidene steden op de Perzers. Op het punt zijnde, om tot eenen veldslag te komen, bewoog hij behendiglijk, PHARNABAZES en TISSAPHERNES, veldheer van ARTAXERXES, om een verdrag te onderteekenen, door hetwelke de Perzers in 397 vóór J. C. zich verbonden, de Grieksche steden in vrijheid te laten.

DERHAM (WILLIAM), regent van Upminster in het graafschap Essex, lid der koninklijke maatschappij van Londen en kanonik van Windsor, te Stowton bij Worcester, in 1657 geboren, heeft zich eenen beroemden naam gemaakt door

zijne begaafdheid voor de natuurkunde, en vooral door het gebruik, dat hij er van gemaakt heeft. In 1711 en 1712 vervulde hij de stichting van BOYLE met den grootsten luister. Hij overleed te *Londen* in 1735. Men heeft van hem de *Natuurlijke Godgeleerdheid* en de *Sterrekundige Godgeleerdheid* in het Fransch vertaald, de eene in 1730, en de andere in 1729, beide in 8. vo, en waardig om in alle talen overgebracht te worden, hoewel er eenige stelselmattige denkbeelden en gewaagde en zonderlinge inzigten in voorkomen. Door het eerste werk verdiende hij den titel van Doctor in de godgeleerdheid, waarvan de Universiteit van *Oxford* hem de brieven zond, zonder eenige der gewone formaliteiten van hem te vorderen. Deze beide schriften zijn de korte inhoud der Leerreden, welke hij in 1711 en 1712 gepredikt had. De Godsdienst wordt er in bewezen door de wonderen der natuur. Nog heeft men in de Wijsgeerige Overeenkomsten verscheidene andere werken van hem.

DERJAVINE (GABRIËL ROMANOWITSCH), een staatsman, en eene der schoonste geniën van de Russische natie, werd den 3 Julij 1743 te *Casan* geboren. Een lyrisch, didaktisch en dra-

matisch schrijver zijnde, heeft hij zich in elk dezer betrekkingen verheven getoond: hij heeft den roem van CATHARINA II. bezongen, en zich steeds zijn onderwerp waardig gekeurd. Een Russische kunstregter (MERZLIAKOF), heeft op hem toegepast, hetgene wat QUINTILIANUS van OVIDIUS zeide: *Nimius sui ingenii amator*. DERJAVINE was het werktuig zijner eigene fortun. In 1774 was hij, na veertien dienstjaren en onderscheidene veldtogten nog slechts luitenant; maar in 1777 tot de burgerlijke dienst overgegaan zijnde, maakte hij in dezelve snelle voordeelingen. CATHARINA II. had hem tot secretaris van staat benoemd. PAUL I. verhief hem tot den rang van geheimraad, en ALEXANDER vertrouwde hem het ministerie van Justitie toe. In 1803 verzocht hij om zijn ontslag, hetwelk hij ook verkreeg, en overleed den 6 Julij 1816. DERJAVINE was lid van bijna alle akademieën en geleerde genootschappen van *Rusland*. Zijne *Volledige Werken*, zijn te *Petersburg* in 1810 en 1815, gedrukt.

DES-ADRETS. — Zie ADRETS.

DESAGULIERS (JOANNES THEOPHILUS), te *la Rochelle* in 1683 geboren, was de

zoon van eenen Protestant-schen predikant. Bij de in-trekking van het edikt van *Nantes*, stak zijn vader naar *Engeland* over. Na te *Oxford* gestudeerd te hebben, kwam de jonge DESA-GULIERS te *Londen* de proef-ondervindelijke natuurkunde beoefenen, waardoor hij de deuren der koninklijke maatschappij voor zich geopend zag. Na eenige jaren in *Holland* te hebben doorgebracht, keerde hij naar *Engeland* terug, alwaar hij eene jaarwedde van 300 ponden Sterlings ontving. Hij vond uit en vervaardigde nieuwe werktuigen, verbeterde de bekende en gaf eene cursus van proefondervindelijke natuurkunde, volgens het stelsel van NEWTON, waarbij men de geleerden en staatsmannen waarop *Groot-Brittannië* toenmaals kon roemen, tegenwoordig zag. Hij had de eer van onder zijne toehoorders te tellen, koning GEORGE I., en den prins van *Wallis* (van wien hij later den geestelijken staat omhelsd hebbende, kappellaan werd), die van hem de Newtoniaansche wijsbegeerte wilden leeren. Hij bracht zijne lessen in orde, en gaf dezelve in het licht onder den titel van *Verhandeling over de proefondervindelijke natuurkunde*, in 2 dl.ⁿ, met een aantal platen verrijkt. Het einde van

zijn leven was ongelukkig. Hij verloor, zegt men, zijne verstandelijke vermogens, en overleed in een aanval van dolzinnigheid in 1743.

DESAIX DE VOYGOUX (LODEWIJK KAREL ANTONIUS), een Fransch veldheer, werd in 1768, te *Saint-Hilaire d'Agat* in *Auvergne*, uit eene adellijke familie geboren. Hij volbragt zijne studiën aan de school van *Esfiat*, kwam in den ouderdom van 15 jaren, als tweede luitenant in het regiment van *Bretagne*. Na in 1791 commissaris van oorlog te zijn geweest, werd hij adjudant van den generaal VICTOR DE BROGLIE. De partij der omwenteling gekozen hebbende, maakte hij snelle vorderingen en onderscheidde zich te *Lauterburg* alwaar hij ligtelijk gekwetst werd. In 1796 had DESAIX het bevel over eene afdeeling des legers van MOREAU; hij verdreef het corps van den prins van *Condé* uit *Offenburg* en met de verdediging der sterkte van *Kehl* belast, handhaafde hij zich met de grootste dapperheid tegen de menigvuldige aanvallen van prins KAREL. DESAIX volgde vervolgens BONAPARTE in *Egypte*; hij behaalde te *Chebreiss* eene zegepraal op de Mammelukken, en versloeg vervolgens hunnen aanvoerder MUHRAD-BEX in eenen

bloedigen slag, die hem van geheel *Opper-Egypte* meester maakte. Door de gematigdheid van zijn bestuur verdiende DESAIX van de inwoners den vleijenden naam van *regtvaardigen sultan*. Na het verdrag van *El-Arish*, verliet hij *Egypte*, en kwam in *Frankrijk* op den oogenblik, waarop de eerste Consul tegen *Italië* optrok. Hij haastte zich, om zich met het leger te vereenigen, en had bijna de geheele eer van den gedenkwaardigen slag van *Marengo* (14 Junij 1800), waarin hij over het reserve-corps het bevel voerde. Reeds waren de vleugels van het Fransche leger gekeerd, en de ruitery ingebroken, toen DESAIX met zijn corps kwam toeschieten, met zulk een geweld op de Oostenrijkers aanviel, dat hij de overwinning bepaalde. Het was in dezen schitterenden aanval, dat hij den doodelijken slag ontving. Men zegt dat BONAPARTE zijne verdiensten benijdende, en de beschuldigingen vreezende, welke die veldheer tegen hem, door zijne vlugt uit *Egypte* kon aanvoeren, van dien oogenblik gebruik maakte, om er zich van te ontdoen, en dat hij dien afschuwelijken last aan den generaal SAVARY opdroeg; maar zulks is niet bewezen geweest. Het lijk van dien dapperen veldheer werd gezalfd, en naar het ziekenhuis van den *Sint-*

Bernard-berg gebragt, alwaar het bestuur hem een gedenkteeken deed oprigten. Nog twee andere gedenkteeken zijn er te zijner gedachtenis opgericht, het eene op de plaats *Dauphiné* en het andere op het plein *des Victoires* te *Parijs*. Deze veldheer had eene zachte en bescheidenen inborst, en onderscheidde zich vooral door eene zeldzame belangeloosheid. SANCÈRE DESPRÉAUX heeft in 1800 eene korte Levensschets en eene Lijkrede van den Generaal DESAIX in het licht gegeven.

DESAUGIERS (MARCUS ANTONIUS), te *Frejus*, in 1742 geboren, leerde de toonkunst zonder meester, kwam in 1774 te *Parijs*, en maakte zich aldaar bekend door onderscheidene werken, in de koninklijke akademie van toonkunst, en in de *Opéra-comique* voorgesteld. Hij stond in vriendschapsbetrekking met GLUCK en SACCHINI, en het was om de gedachtenis van dezen laatste te vereeren, dat hij eene *requiem-mis*, die zeer op prijs wordt gesteld vervaardigde. Hij overleed te *Parijs* in 1793.

DESAUGIERS (MARCUS ANTONIUS), vervaardiger van tooneelstukjes werd in 1777 te *Parijs* geboren. Hij was de 2.^e zoon van den voor-

gaande en liet zich door zijne gemakkelijke rijmelarijen als een der werkzaamste leden van het *Caveau*, een kof-fijhuis, alwaar de beruchtste vervaardigers van liederen der stad *Parijs* zich lieten vinden, vroegtijdig kennen. **DESAUGIBES** was in dit opzigt, de mededinger van **BRENGER**, en zoo hij hem al niet in verbeeldingskracht en bitse kwinkslagen evenaarde, zoo laat hij hem in de vloeibaarheid in den stijl, in bevalligheid en blijgeestigheid verre achter zich. **DESAUGIERS** had reeds verscheidene liederen en kleine tooneelstukken ten druk overgegeven, toen hij in 1815 directeur van het tooneel *des Vaudevilles* werd, welk tooneel reeds zeer dikwijls deszelfs voortbrengselen had uitgevoerd. Ofschoon hij onder **NAPOLEON**, gelijk zoo vele anderen, aan den afgod van den dag zijne schatting van lof betaald had, zoo was hij sedert de troonherstelling een warm koningsgezinde. Na het tweede verval van **BONAPARTE**; maakte hij een tooneelstuk in *Vaudevilles* getiteld. *De bepaalde tijd eener regering er de regering van eenen bepaalden tijd* (*Le terme d'un regne et le regne d'un terme*), welke hij de eer had aan **LODEWIJK XVIII.** aan te bieden. Een onvermoeid schrijver zijnde, had hij, behalve zijne liede-

ren en verschillende gedichten, (*Chansons et poésies*) 3 deelen in 18.º van tijd tot tijd uitgegeven, 1808, 1812, 1816, meer dan honderd *Vaudevilles* vervaardigd, eenige echter met behulp van **GENTIL**, wij zullen de bekendste hier aanstippen: *La chatte merveilleuse* (*de wonderlijke kat*). *Les deux Boxeurs* (*de twee bokkers*). *Arlequin musard* (*Arlekijn de talmer*). *Les trois étages* (*de drie verdiepingen*). *Monsieur SANS-GÈNE* (*Mijnheer zonder dwang*). *La matrimoniomanie* (*de trouwziekte*). *Milord Go ou le dixhuit brumaire* (*Milord Go of de achttiende brumaire*). *Les nouvelles de PANTIN* (*de nieuwstijdingsn van PANTIN*). *Le mariage de DUMOLLET* (*Het huwelijk van DUMOLLET*). *Le dîner du MAGDELON* (*het middagmaal van MAGDELON*). *PIERROT ou le diamant perdu* (*PIERROT of de verloren diamant*) enz. Hij heeft in 1820 ook nog een blijspel in een bedrijf in het licht gegeven. Het onderwerp is eene anecdote eener herberg, alwaar een vader op zijne eigene dochter verliefd is, zonder haar te kennen, hetgeen tot vertooningen aanleiding geeft, welke minder bevallig dan zedeloos zijn; overigens was **DESAUGIERS** menschlievend, verplichtend, en aan-

houdend zijner familie hulp toebrengende. Hij is te *Parijs* den 16 Augustus 1827 overleden. — Zijn oudste broeder AUGUSTUS FELIX DESAUGIERS eerste secretaris van het gezantschap naar *Rome* in 1791 en in *Denemarken* in 1793, is schrijver van eene ode op de ontworpen landing in *Engeland*. (*Ode sur la descente projetée en Angleterre* 1798.) Van een *cantate over den vrede* (*Cantate sur la paix*), 1802. DESAUGIERS (J. J.) de jongste der drie broeders, welke tweede secretaris bij het *Fransche* gezantschap te *Kopenhagen* en daarna *consul* generaal in *Dantzig* geweest is, heeft in 1800 eene *fransche* vertaling van het *hoogduitsche* werk van HEEREN in het licht gegeven, dat ten titel voert *gedichten over de staatkundige en commerciële betrekkingen met de oude volken van Afrika*.

DESAULT (PETRUS, Doctor in de geneeskunde, zeer ervaren in de theorie, en gelukkig in de praktijk, gaf in 1733 in 12° te *Bordeaux* eene *Dsisertation etc.* (*Verhandeling over de Venusziekten*) in het licht. Hij had het stelsel van DEIDIER aangenomen (zie dat artikel.) DESAULT is in 1737 in den ouderdom van 62 jaren overleden. In het

Magasin encyclopédique; 1799, Dl. VI: blz. 30, vindt men eene *Levensschets* van PETRUS DESAULT door *TOURNON*.

DESAULT (PETRUS JOZEF), een beroemd heelmeester werd in 1744 te *Magny-Vernais* bij *Lure* in *Franche Comté* geboren. Eenige ambtsbroeders, zijnen roem benijdende, hebben uitgestrooid, dat hij geene *classische* studiën volbragt had; maar het is zeker, dat de jonge DESAULT in een *Collegie* geplaatst werd, dat hij zich op de *schoone letteren* toelagde, voornamelijk op de *wiskunde*, waarin hij *schitterende* voordeelingen maakte. Zijne ouders hadden hem tot den *geestelijken* staat bestemd. Maar de jonge DESAULT zijne geringe neiging tot dien stand in *aanmerking* nemende, koos de *heelkunde*, en beoefende de eerste *grondbeginselen* dier wetenschap eerst onder eenen meester van zijn dorp, en vervolgens in het *militaire hospitaal* van *Belfort*. Hij vond geene *grootte hulppronnen* in de *lessen* van de *hoofden* der *gezondheidsdienst* van dat *ziekenhuis*. Het waren zeer gewone mannen; maar van *natuurleergierig* en *navorschend* zijnde, wist hij van de *verscheidenheid* en de *menigte* der *heelkundige* ge-

vallen, welke de oorlog hem aanbood, gebruik te maken, en hij leerde op deze wijze, datgene, wat zijne meesters niet in staat zouden zijn geweest hem te onderwijzen. Tot dus verre had hij geenen anderen gids, dan zijne ontluikende genie gehad. Hij kwam in 1764 te *Parijs* om in de lessen der groote mannen de kunde te putten, waarnaar hij zoo begeerig was, en werd de kweekeling van den beroemden ANTONIUS PETIT, bij wien hij zich weldra wist te doen onderscheiden. In korten tijd zag hij zich in staat om eene openbare cursus van ontleedkundig onderwijs te openen; en hoewel hij zich niet sierlijk uitdrukte, en zijne woordvoegingen niet zuiver waren, werden zijne lessen echter om derzelver duidelijkheid en orde, met de levendigste belangstelling bijgewoond. In 1782 werd hij tot hoofd van het gasthuis *la Charité* benoemd en hij verkreeg in 1788, boven eene menigte mededingers, denzelfden post in dat van het *Hôtel-Dieu*, DESAULT stelde voor, om in de kunstbewerkingen, het regte mes het kromme te doen vervangen; daar het eerste met het voorregt gepaard gaat, om de deelen, welke hetzelfde in eene mindere uitgestrektheid omvat, te

snijden. De proefneming van dat mes werd in *Bicêtre* gedaan, en de uitvinding van DESAULT werd algemeen goedgekeurd. In 1776 werd DESAULT na een tienjarig professoraat, als lid van het heelkundig bestuur aangenomen, en kort daarna tot lid der koninklijke akademie, en vervolgens tot raad van de blijvende Commissie derzelve benoemd. In het begin van den omwentelingsoorlog in 1792, werd hij tot lid der gezondheids-Commissie van de legerbenden benoemd; maar zijn ijver om zijne bedieningen te vervullen, kon hem niet bevrijden van de vervolgingen, die tegen alle weldenkenden gerigt waren. Hij werd door CHAUMETTE aangeklaagd, den 28 Mei 1793 in hechtenis genomen, en in de revolutionnaire gevangnissen geworpen. De beweging, welke deze gevangenneming onder zijne kweekelingen en talrijke zieken verwekte deed het *Comité* van algemeene veiligheid besluiten, hem na eene driedaagsche gevangenschap weder in vrijheid te stellen; maar sedert dat tijdstip behield hij eene zekere droefgeestigheid, die door de revolutionnaire onheilen aanmerkelijk toenam, en hem na den noodlottigen dag van *prairial*, in de grootste

nederslagtigheid dompelde. De zoon van den ongelukkigen **LODEWIJK XVI.** was ziek in den tempel, ten gevolge van de slechte behandeling van het wanschepsel, onder wiens opzigt hij stond. **DESAULT** werd tot hem gezonden, en stelde hoewel vruchteloos, al de hulpmiddelen zijner kunst bij hem in het werk. In den nacht van den 29 Mei 1795 werd hij zelf door eene onregelmatige koorts aangevallen, die met eene ijelhoofdigheid begon, en zoodanig toenam, dat hij den 1 Junij daaropvolgende reeds bezweek. Het onverwachte van dezen dood, trof eene menigte personen, welke uitstrooiden, dat hij vergeven was, als zijne dienst aan de misdadige oogmerken niet hebbende willende leenen, welke men zeide hem toevertrouwd te zijn, om den ongelukkigen prins te doen omkomen. De bijna plotselijke dood van **CHOPPART**, die **DESAULT** in de behandeling van den jongen **DAUPHIN** was opgevolgd en meer nog die van den ongelukkigen prins zelven, versterkten dit vermoeden. **DESAULT** heeft den roem van een bekwaam heelmeeester verdiend: » De heilkunde heeft **PEREY** gezegd, was voor **DESAULT** eene aangeborene neiging, even gelijk de krijgskunde er eene voor den grooten **CONDÉ** was, »

Men kan echter zeggen, dat die groote begaafdheden verduisterd zijn, door zijne onkunde in de geneeskunde, en door eene zekere soort van minachting, welke hij voor die wetenschap aan den dag legde.

DES AUTELS. — Zie **AUTEL.**

DES BARREAUX. — Zie **BARREAUX.**

DESBILLONS (**FRANCISCUS JOZEF TERRASSE**), te *Châteauneuf*, aan de *Cher*, in het bisdom *Bourges*, den 26 Januarij 1711 geboren, ging in 1727 onder de Jesuiten. Gedurende 5 jaren onderwees hij de lagere klassen, en gedurende 6 jaren de *Rhetorica* te *Caen*, te *Nevers*, te *la Flèche* en te *Bourges*. Door zijne overstapen naar het collegie van **LODEWIJK den Grooten**, te *Parijs* gezonden, om zijne *Fabelen* te doen drukken, bragt hij aldaar omtrent 15 jaren tot in 1762 door, wanneer er zulk eene groote verandering in zijne maatschappij voorviel. Toen de Jesuiten verplicht werden, om *Frankrijk* te verlaten, vond pater **DESBILLONS**, eene even zoo eervolle als voordeelige schuilplaats, bij den palts-keurvorst, eenen verlichten beschermer der talenten, die hem eenen post in het collegie van *Manheim*

gaf, en er eene jaarwedde van omtrent 1000 kroonen, Fransche munt, bijvoegde. Hij overleed aldaar den 19 Maart 1789. Zijne bibliotheek was zeer uitgebreid en uitgezocht, niet alleen ten opzichte van de zeldzaamheid en belangrijkheid der boeken, maar ook met betrekking tot de schoonheid der uitgaven. Bij zijnen nitersten wil, door hem in Latijnsche verzen geschreven, heeft hij zijne bibliotheek aan de priesters der congregatie van den heiligen LAZARUS gelegateerd, die de Jesuiten in den *Palts* vervangen hebben, en met welke hij altijd in het collegie van *Manheim* geleefd heeft, op voorwaarde dat de prefekt der keurvorstelijke bibliotheek er die werken uit kon kiezen, welke hem zouden passen: dit was eene erkentelijke hulde aan den keurvorst, die steeds zulk eene bijzondere belangstelling in hem had genomen. Een oordeelkundige kunstregter heeft hem den *laatste* der Romeinen genoemd, als diegene, welke in die tijden van een volslagen verval der Romeinsche taal, dezelve met den meesten ijver beoefend had. Zijne zedigheid evenaarde zijne geleerdheid. Weinig, en altijd met juistheid en omzigtigheid sprekende, de gezelschappen vermijdende, en enkel

diegene ziende, welke hem kwamen bezoeken, voedde hij in zijne eenzaamheid die gerustheid des geestes, welke volgens de aanmerking van eenen waren wijze, de geheele zuiverheid en al der rijkdommen der deugd vooronderstelt (*in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus qui est in conspectu Dei locuples* I. *Petr.* III, 4). Er bestaat van hem: 1.° *Fabulæ Æsopiæ, libri XV.* Dezelve zijn te *Glasgow, Oxford, Augsburg, Manheim, Parijs* enz. herdrukt. Er bestaat eene Fransche vertaling dier fabelen, door den schrijver zelve gedaan, en te *Manheim*, met den tekst er naast, in 1769, in 2 dl.ⁿ in 8.vo gedrukt. Dit is het werk, hetwelk aan pater *DESBILLONS* het meest tot eer verstrekt. De kenners oordeelen dezelve waardig, om aan die van *PHÆDRUS* tot een tegenhanger te dienen. De duidelijkheid, de openhartigheid, de juistheid der fabelvoorstelling, de zuiverheid en sierlijkheid des stijls, alles verzekert aan dezelve eene soort van mededinging. Een met het Latijn onbekende kunstregter, heeft gezegd, dat het moeilijk is, de verdienste van een werk te bepalen in eene doode taal geschreven. Hij heeft niet overwogen, dat juist het tegendeel waar is. Daar de doode talen,

de eenige onveranderlijke zijn, de eenige die regels en voorbeelden hebben, op welke de eigenzinnigheid en de veranderlijkheid des gebruiks niets meer vermogen, zoo zijn zij ook de eenige, die tot veilige en blijvende oordeelvellingen kunnen dienen. In plaats, dat in de levende talen, die vooral, waarop de hervormende bespiegelingen zich onophoudelijk oefenen, hetgene wat in eenen tijd bewonderd wordt, onverdragelijk of zelfs onverstaanbaar wordt in eenen anderen.

— 2.º *Nouveaux éclaircissemens etc.* (Nieuwe verklaring betrekkelijk het leven en de werken van **WILLEM POSTEL**), Luik, 1773, in 8.vo; zeldzaam en vol nasporingen. (Zie **POSTEL**). —

3.º *Histoire de la vie etc.* (Geschiedenis van het Christelijke leven en de krijgskundige heldendaden van **Mevrouw DE SAINT BALMONT**). (Zie **BALMONT**), Luik, 1773, in 8.vo —

4.º *De imitatione CHRISTI libri quatuor, ad veram lectionem revocati et auctori THOMÆ à KEMPIS, canonico regulari sancti AUGUSTINI de novo vindicati*, 1780, in 8.vo

Behalve de verdienste der nauwkeurigheid, en van de herstelling van den oorspronkelijken tekst, wordt deze uitgave gezocht, om de geleerde verhandeling, die aan het hoofd derzelve is, en die dit werk aan **THOMAS**

à **KEMPIS**, deszelfs waren schrijver, toekent (zie de artikels **AMORT**, **NAUDÉ**, **KEMPIS**), — 5.º *PHÆDRI fabularum Æsopiarum, libri quinque, cum notis et emendationibus*, **Fr. Jos DESBILLONS** ex ejus commentario pleniore desumptis, **Manheim**, 1786, in 8.vo, eene uitgave, waardig, om naast diegene gesteld te worden, welke pater **BROTIER**, ons van denzelfden **PHÆDRUS** heeft geleverd. Het *Commentarium*, waaruit deze aantekeningen ontleend zijn, bestaat nog in handschrift.

— 6.º *Ars bene valendi etc.* **Heidelberg**, 1788, in 8.vo

De eenvoudige en ongedwongene bevalligheden van eenen goeden Latijnschen stijl vertoonen zich in dit dichtstuk, dat in Jambische verzen geschreven is. De dichter geeft er allerlei voorschriften in van eenen heilzamen leefregel. Men vindt er eene lange woordenreeks in tegen het gebruik van de koffij, thee en chocolade, welke hij bijna geheel verbiedt; alsmede eene zielroerende uitwijding over het verval der Latijnsche taal, welke de dichter aan de wijsbegeerte van den dag toeschrijft. Hij is echter van gevoelen, dat, daar de Catholijke kerk haar aangenomen, en tot hare eigene taal gemaakt heeft, dezelve nooit geheel kan te niet gaan, en dat zij zoo lang zal duren als de kerk zelve.

Pater DESBILLONS heeft verscheidene werken in zijne portefeuille nagelaten. Hij had eene geschiedenis der Latijnsche taal geschreven, en zeker moet dezelve uitmuntend zijn, wijl niemand het Latijn beter verstond dan hij. Men spreekt ook van eenige tooneelstukken van DESBILLONS, in het Latijn geschreven.

DESBOIS (FRANCISCUS ALEXANDER AUBERT DE LA CHESNAYE), den 17 Junij 1699, te *Ernée*, bij *Mayenne* geboren, werd capucijner, volhardde niet in zijne roeping, en keerde weldra in de wereld terug. Daar hij geene fortuin bezat, werkte hij om te leven; maar zijn werk bepaalde zich bijna altijd tot compilatiën, die hem niet beletten, om den 29 Februarij 1784, in het gasthuis te sterven. Zie hier de naamlijst derzelve: 1.° *Le parfait Cocher (De volmaakte Koetsier)*, 1744, in 12. mo — 2.° *Dict. Mil. (Krijgskundig Woordenboek)*, 1758, 3 dl.ⁿ in 8.° — 3.° *Dict. d'Agriculture (Landbouwkundig Woordenboek)*, 1751, 2 dl.ⁿ — 4.° *Lettres Hollandaises (Hollandsche Brieven)*, 1747, 2 dl.ⁿ in 12.° en eene menigte andere niet zeer belangrijke werken. Sommigen hebben hem gedeeltelijk de dagtraden van den abt DES FONTAINES toegeschreven; doch zulks is

ten onregte. DESBOIS bezat noch het oordeel, noch den stijl, die in de schriften van dien bekwaamen letterkundige doorstralen. Hij heeft hem ongetwijfeld eenige diensten kunnen bewijzen: al de geleerden zijn in het geval om dezelve te kunnen ontvangen; maar men zou hen van hunne beste werken berooven, wanneer men op dien grond de eer derzelve aan anderen wilde toekennen.

DESBOIS. — Zie BOIS (ENGELBERTUS DES).

DESBOIS DE ROCHFORT (ELEONORA MARIA), in 1749 te *Parijs* geboren, was doctor der *Sorbonne*, algemeen vicaris van *la Rochelle* en later pastoor van *Saint-André des arts*, te *Parijs*. Gedurende dat hij aan het hoofd dier parochie was, onderscheidde hij zich door zijnen ijver en zijne liefdadigheid. Hij rigtte in dezelve een liefdadig gesticht op, aan hetwelke hij bij zijnen uitersten wil, een jaarlijksch inkomen van 300 Franken maakte. Gedurende den gestrengen winter van 1784 en 1785, maakte hij van zijne pastorie eene ruime stookplaats, alwaar men dag en nacht de ongelukkigen ontving, die hunne toevlugt derwaarts kwamen nemen. Na dit alles is het moeilijk te begrijpen, hoe het mogelijk is, dat DESBOIS de grond-

beginselen der Fransche omwenteling aankleefde, en in 1791, door het departement der *Somme*, waarvan hij Constitutionele Bisschop was, tot lid der wetgevende vergadering werd benoemd; maar het offer, dat hij aan de denkbeelden van den tijd had opgedragen, kon hem van de vervolgingen niet bevrijden; hij werd in hechtenis genomen, en om hem des te meer te vernederen, sloot men hem met ontuchtige vrouwspersonen op. Na eene gevangenschap van twee en twintig maanden, aan de vrijheid wedergegeven, werd hij boekdrukker, en het is uit zijne persen, dat de verschillende schriften voortkwamen, ten voordeele van de Constitutionele geestelijkheid in het licht gegeven. DESBOIS deed in 1801 afstand van zijn bisdom van *Amiens*, slechts zelden was hij in die stad verschenen, ofschoon hij er eene soort van kerkvergadering heeft gehouden. Er bestaat van hem: 1.° *Mémoire etc. (Verhandeling over de algemeene ellenden des winters van 1788 — 89, voorgelezen in eene vergadering, op het stadhuis van Parijs gehouden)*, 1789, in 12. mo — 2.° *Lettre pastorale (Herderlijke brief)*, 1791, in 8. vo Dezelve werd gevolgd door verscheidene andere. — 3.° *Lettre etc. (Aanwijzingsbrief der tweede nationale kerk-*

vergadering) 1800, in 8. vo, gezamenlijk opgemaakt met de heeren GRÉGOIRE, SAURINE en WANDELAINCOURT. — 4.° *Annales de la religion etc. (Jaarboeken der godsdienst, of Gedenkschriften, om te dienen tot de geschiedenis der 18. de eeuw, door eene maatschappij vrienden van godsdienst en vrede)*, 1795 — 1803, 18 dl. n, in 8. vo; die vrienden van Godsdienst en vrede, waren de heeren GRÉGOIRE, MANVIELLE, DESBOIS enz. — 5.° *Actes etc. (Handelingen der kerkvergadering van Amiens)*, 1800, in 8. vo DESBOIS heeft verscheidene artikels aan de *Encyclopédie par ordre de matières* geleverd; onder andere het artikel *Cimetière (Kerkhof)*, waarin hij het begraven in de kerken zeer laakt. Het is ook volgens zijne bouwstoffen, dat het artikel *Hôpital (Gasthuis)* is ontworpen. Nog heeft hij in handschrift nagelaten een werk, getiteld: *Recherches etc. (Nasporingen over de oude en hedendaagsche, buitenlandsche en nationale gestichten van weldadigheid)*, 4 dl. n, in 4. vo Hij had te dien einde op last van het bestuur eene reis naar *Engeland* gedaan. DESBOIS is den 5 September 1807 overleden.

DESBORDEAUX (PETRUS FRANCISCUS FREDERIK), werd den 16 Maart 1763 te *Caen*

geboren, waar hij den doctoralen hoed ontving. Na een verblijf van eenige maanden te *Parijs*, keerde hij naar zijne vaderstad terug, werd er als professor der universiteit aangenomen, met welker leden hij eene verklaring ondertekende tegen de besluiten van de eerste volksverteenwoordiging; hij bleef altijd der monarchie toegedaan; onder het schrikbewind verdacht geworden zijnde, werd hij in de gevangenis geworpen, en kreeg zijne vrijheid niet eerder terug dan na den dood van ROBESPIERRE (den 9 Thermidor.) Bij de organisatie der universiteit kon *Caen*, slechts eene tweede school bekomen, desniettemin beriep men er de bekwaamste meesters en DESBORDEAUX onderwees er de geneeskunde (*thérapeutique*.) Hij volgde het leerstelsel van den onsterfelijken BICHAT; ontwikkeld in zijne *Considérations préliminaires sur l'anatomie générale*, welke tot grondregel stelde » dat elk genezend middel niets anders ten doel heeft, dan om de bedorvene levenseigenschappen tot derzelve natuurlijke staat terug te brengen." De heer DESBORDEAUX regelt de geneesmiddelen volgens derzelve resultaten, op elke dier eigenschappen; verdeelt dezelve eerst in opwekkende en pijnstillende, daar elke levenseigenschap dezelve we-

der tot onderverdeeling strekt. Hij was eerste geneesheer van al de gasthuizen van *Caen*, lid van vele geneeskundige maatschappijen en medelid van de geneeskundige school van *Parijs*. Hij overleed den 25 Julij 1821. Men heeft van hem: 1.° *Nouvelle orthopédie ou précis sur les difformités que l'on peut prévenir et corriger dans les enfans* (Nieuwe kunst om de lichaamsgebreken van jonge kinderen te genezen enz.), 1805, in 8.° — 2.° *Dissertation etc.* (Verhandeling over de regtstreeksche oorzaak der oorspronkelijk koortsen, welke op eene besmettelijke wijze in Europa heerschen, en over de middelen, om zich aan dezelve te onttrekken), 1815, in 12.°

DESBOULMIERS (JOANNES AUGUSTINUS JULIEN, bekend onder den naam van), wjl die schrijver dezen naam boven dien van zijnen vader verkoos. Hij begaf zich onder de lichtgewapende krijgsbenden, dan daar hij geene vorderingen in dezelve maakte, koos hij de loopbaan der letteren. Hij begon met romans, leverde vervolgens eenige boertige blijspelen, en compileerde, in 7 dl.ⁿ in 12.° *Histoire etc.* (*Geheime en beredeneerde Geschiedenis van het Italiaansche tooneel, sedert deszelfs herstel, tot in het jaar 1769*

en die van de *Kermis*, in hetzelfde jaar in 2 deelen; eene wijdloopige verzameling in eenen onnaauwkeurigen en neologischen stijl geschreven. DESBOULMIERS overleed aan eene borstkwaal in 1771, in den ouderdom van omtrent 40 jaren. Men heeft nog van hem romans, waarvan de meestbekende ten titel voert: *De tout un peu (Van alles een weinig)*. Dit is een mengmoes van *Verhalen*, die den beuzelachtigen geest des schrijvers ten bewijze verstrekt. Er komen ook verzen in voor, die niet beter zijn. Zijne *Geschiedenis van den markgraaf van SOLANGES*, en die van de *Dochters der 18.^e eeuw*, hebben eenigen voorbijgaanden opgang gemaakt, volgens het beuzelachtige en onbestendige der eeuw afgemeten. Onder zijne werken, welke eenigen opgang maakten, behoort men zijne Vertaling van de wijsgeerige, zedekundige en beoordeelende gedachten enz., van HUME, 1767, in 12.mo mede aantehalen.

DESCARTES (RENÉ) of RENATUS CARTESIUS, den 31 Maart 1596 te *la Haye in Touraine*, uit eene adellijke en oude familie geboren, werd door zijne neiging zoo wel als door zijne geboorte tot den militairen stand bewogen. Hij diende in hoedanigheid van vrijwilliger bij het beleg van *la Rochelle*,

en in *Holland* onder prins MAURITS. Hij was te *Breda* in garnizoen, toen het beroemde wiskundige vraagstuk van IZAÄK BEEKMAN, Rector der Latijnsche scholen van *Dordrecht*, in het licht verscheen, hetwelk hij oploste. Na bij verschillende belegeringen tegenwoordig te zijn geweest, kwam hij te *Parijs*, om zich op de wijsbegeerte en wiskunde toe te leggen. Hij wilde niet meer lezen, dan in hetgene, wat hij het *grootte boek der wereld* noemde, en hield zich geheel en al bezig met het maken van proefnemingen en overwegingen. DESCARTES had vroeger eene reis naar de hoofdstad gedaan; maar had zich aldaar enkel bekend gemaakt door zijnen hartstogt voor het spel. Nadat deze hartstogt verdoofd was, won et de wijsbeerte door. Hij bezat alles wat vereischt wordt, om derzelver gedaante te veranderen; eene schitterende en sterke verbeeldingskracht, die, in zijn bijzonder leven, alsmede in zijne wijze van redeneren, van hem een zonderling mensch maakte; kundigheden veeleer uit zich zelf dan uit boeken geput; veel ijver om de vooroordeelen te bestrijden. De peripatetische wijsbegeerte had toenmaals in *Frankrijk* de overhand; het was gevaarlijk, dezelve aan te randen. DESCARTES begaf zich naar *Egmond* in *Holland*, ten ein-

de niet verplicht te zijn, de zelve te moeten ontzien. Gedurende een vijf en twintig jarig verblijf, dat hij in de *Vereenigde Nederlanden* hield, won hij eenige aanhangers, die met geestdrift voor hem bezielde waren, maar maakte zich ook vele vijanden. De Hoogeschool van *Utrecht*, werd, door den ijver van *RENNER* en *REGIS*, beide leerlingen van *DESCARTES*, bij derzelve stichting reeds *Cartesiaansch*. Maar toen *VOETIUS* tot Rector dier Universiteit was benoemd, verbood hij er de grondbeginselen van den Franschen wijsgeer te onderwijzen. *VOETIUS* randde vooral een nieuw bewijs van het bestaan van God aan, door *DESCARTES* op eene meer spitsvinnige dan bondige wijze uitgedacht, maar dat geenzins bewees, zoo als *VOETIUS* zulks beweerde, dat de Fransche wijsgeer diegene verwierp, welke beter waren. » Het is echter waar, zegt een onpartijdige schrijver, dat het eenigzins onvoorzigtig was, om in een zoo ernstig en bondig bewezen onderwerp, listige geslepenheid te gebruiken; en dat, indien men den geest van *DESCARTES* juist volgens deze spitsvinnigheid beoordeelde, men bewogen zou zijn, om te gelooven, dat hij minder de waarheid dan de nieuwigheid zocht; dat hij meer begaafdheid bezat,

om te verdelgen, dan om op te bouwen. » *DESCARTES* vond niet minder hinderpalen in *Engeland*, en dit weerhield hem, op eene reis, welke hij derwaarts deed, om zich aldaar te vestigen. Hij kwam eenigen tijd daarna te *Parijs*. Men legde hem eene jaarwedde toe van 3000 livres, waarvan hij het brevet bekwam, zonder ooit iets te ontvangen; hetwelk hem al lagchende deed zeggen, *dät nooit een parkement hem zoo veel geld had gekost*. De koningin *CHRISTINA*, wenschte sedert lang hem te zien. *CHANUT*, afgezant van *Frankrijk* in *Zweden*, werd met deze onderhandeling belast, met welke hij in den beginne moeite had, om te slagen. Hoe filosofisch *DESCARTES* ook wezen mogt, vreesde hij echter de nevelen van het Noorden. » Een man (schreef hij aan den onderhandelaar) *in de tuinen van Touraine* geboren, en zich in een land ophoudende, waar, wel is waar, minder honig, maar welligt meer melk is, dan in het aan de Israëlieten beloofde land, kan niet ligt besluiten hetzelfde te verlaten, om in het land der beeren, door rotsen en ijsbergen omringd, te gaan leven. » *Ik stel*, zeide hij daarenboven, *mijne vrijheid op zulk eenen hoogen prijs, dat al de koningen der wereld mij dezelve niet zouden kunnen afkopen.*

Hij gaf echter aan de aanzoe-ken, en welligt ook aan de hoop toe, en begaf zich naar *Stokholm*. CHRISTINA ont-haalde hem op eene onder-scheidende wijze, en ontsloeg hem van alle onderwerping der hovelingen. Zij verzocht hem, haar dagelijks, ten vijf ure des morgens in ha-re bibliotheekzaal te onder-houden. Zij wilde hem met eene jaarwedde van 3000 kroonen tot bestuurder eener akademie maken, welke zij dacht opterigten. Zij bewees hem eindelijk zoo vele toe-gegenegenheid, dat toen hij den 11 Februarij 1650 over-leed, men op eene belagche-lijke wijze uitstrooide, dat de taalkundigen van *Stok-holm* de voorkeur benijden-de, welke de koningin aan de wijsbegeerte boven de ta-len gaf, door vergif den dood des wijsgeers bevorderd hadden. Het ware vergif was een slechte leefregel, eene nieuwe levenswijze, en een van zijn vaderland verschillend luchtgestel. Zijn ligchaam werd 17 jaren na zijnen dood naar *Frankrijk* vervoerd, door de zorgen van DALIBERT, secretaris des konings, die het na eene plegtige lijkdienst in de kerk van *Sainte - Geneviève - du - Mont*, liet bijzetten. Indien DESCARTES met eenige men-schelijke zwakheden behebt was, bezat hij ook de voor-naamste deugden eens wij-zen. Hij was matig, beza-

digd, een vriend der afzon-dering, erkentelijk, mildda-dig, gevoelig voor de vriend-schap, teeder, medelijdend. *Wanneer men mij eene be-leediging doet*, zeide hij, *tracht ik mijne ziel zoo hoog te verheffen, dat de belediging haar niet be-reikt*. De eerzucht zoo min als de wraak hadden eenigen invloed op hem. Hij zeide zoo als OVIDIUS: *Verborgen leven, is geluk-kig leven*. Men heeft er over getwist of hij gehuwd is geweest; maar het schijnt dat men daaraan niet kan twijfelen, na de uitgave van een geschrift in het *Année littéraire*, van 1785 N.º 26. blz. 66. opgenomen. Deze wijsgeer liet een aan-tal werken na. De voor-naamste zijn, zijne *Princi-pes (Grondbeginselen)*, in 12.º, zijne *Overwegingen*, 2 dl.º in 12.º; zijne *Leer-wijze*, 2 dl.º in 12.º, *Ver-handeling over den mensch* in 12.º, en eene groote *Verzameling van Brieven*, in 6 dl.º in 12.º, in het geheel 13 dl.º in 12.º. DES-CARTES had er eenige in het latijn, en eenige ande-re in het fransch geschre-ven; maar zijne vrienden hebben dezelve wederkeurig in elke dezer beide talen vertolkt. De Latijnsche uitgave, in *Holland* ge-drukt, bestaat uit 6 dl.º in 4.º. Men vindt onder zijne *Brieven*, een Latijnsch

werkje, ten titel voerende : *Censura quarundam epistolarum BALZACII*, een oordeel over eenige brieven van BALZAC, waarin men ziet, dat hij niet zonder gevoel voor de schoone letteren was; maar de wijsbegeerte onderdrukte deze neiging, en nam hem geheel en al in. » Hij heeft het niet zoo ver gebragt, als zijne aanhangers zulks gemeend hebben, zegt een geleerde, maar het scheelt toch veel, dat de wetenschappen hem zoo weinig te danken hebben, als zijne vijanden zulks beweren. » Het is zeker, dat hij veel heeft toegebragt, om het juk af te schudden, dat een kwalijk begrepen eerbied voor de oudheid aan de oude wijsbegeerte had doen ondergaan, hoewel hij misschien niet even zoo wel is geslaagd, in de vervaardiging van datgene, wat hij ondernomen heeft, om in deszelfs plaats te stellen, hetwelk aan VOLT-AIRE heeft doen zeggen :

Ma raison n'a plus de foi
 Pour RENÉ le visionnaire:
 Songeur de la nouvelle loi,
 Il éblouit plus qu'il n'éclaire.
 Dans une épaisse obscurité
 Il fait brûler des étincelles;
 Il a gravement débité.
 Un tas brillant d'erreurs nouvelles,
 Pour mettre à la place de celles
 De la bavarde antiquité.

vennatuurkundige bespiegelingen, dan in de meetkundige *méthodes* stellende, waarvan hij de uitvinder was, gaf hij zijne meetkunde enkel als een bijzonder hoofdstuk zijner leerwijze in het licht. De nakomelingschap heeft er anders over geoordeeld dan hij, en zij heeft in de meetkundige werken van DESCARTES het schoonste bewijs zijner genie gezien. Vóór hem was de beteekening, welke men in de oplossing der verschillende vergelijkingen bezigde, opgesmukt met de *materiele* betrekkingen, door welke men de *algebra* met denkbeelden van lengte, oppervlakte en vastheid verbond; hij bevrijdde haar het eerst van vreemde bespiegelingen, die haar beperkten. Volgens deze oude bepaling der *Algebra* waren de achtereenvolgende producten eener zelfde grootheid, in de drie eerste afmetingen der uitgebreidheid, door eenen vierhoek en door eenen teerling, somtijds door eene letter boven de hoeveelheid, somtijds eindelijk door herhaling van dezelfde letter voorgesteld, door middel van welke de hoeveelheid was aangewezen. In plaats van al die verwarrende beteekeningen, nam DESCARTES eene duidelijke, eenvoudige en vooral berekenbare aan; hij plaat-

Veel meer belang in de bo-

VIII. DEEL.

X

ste een getalmerk boven de grootheid, en door de verschillende waardijen van dat getalmerk, wees hij zijne verschillende magten aan. Door zijne denkbeelden aldus algemeen te maken en te vereenvoudigen, door dezelve van alle betrekkingen te bevrijden, die dezelve verwarden en in derzelve gang belemmerden, gelukte het hem de groote ontdekking der toepassing van de *Algebra* op de meetkunde te doen. Zijne wijsbegeerte onderging na zijnen dood de grootste tegenspraak. De beroemde HUET bragt aan dezelve door een werk in een uitgezocht latijn geschreven, en ten titel voerende: *Censura philosophiæ cartesianæ*, Parijs, 1694, in 12.º de geduchtste slagen toe. Men stelde alles in het werk om dezelve uit de universiteiten en scholen te verbannen. Gedurende verscheidene jaren had er een hevige twist in die van Angers plaats. De beroemde Pater LAMI, tot het *Oratorium* behorende, die als toen in die stad onderwees, werd het offer zijner verkleefdheid aan het Cartesianismus; men verbande hem naar *Saint-Martin de Miséré*, in het bisdom Grenoble. De overste van het *Oratorium* verbood aan alle Hoogleeraars zijner Congregatie de nieuwe wijsbe-

geerte te onderwijzen. Dit geschil deed verscheidene schriften ontstaan, die thans vergeten zijn. De Lofrede van DESCARTES, door den Heer THOMAS, heeft in 1765 den prijs der fransche akademie behaald. Ook kan men zijn Leven door BAILLET raadplegen, doch hoe koel de geschiedschrijver voor het overige ook wezen moge, is hij dikwerf een overdreven bewonderaar. Men vindt eene schoone Lofrede van DESCARTES, en een prachtig afbeeldsel der omwenteling, welke hij in de geleerde en letterkundige wereld te weeg bragt, in de beroemde verhandeling van Pater GUÉNARD, een Jesuit. De abt DE LA MENNAIS heeft in het tweede deel zijner *Proeve over de onverschilligheid in het stuk van Godsdienst*, de grondbeginselen der wijsbegeerte van dien grooten man geheel en al omvergeworpen. Wij laten het aan den tijd over, om tusschen die twee groote mededingers uitspraak te doen; de eerste in den beginne gedurende zijn leven vervolgd, en door zeer bekwame mannen aangerand, eindigde met de oproerige school te onderwerpen: de tweede heeft ook zoodra hij zich heeft opgedaan, vele tegensprekers gevonden, wie weet of dezelfde zegepraal ook niet voor hem is weg-

gelegd. (*).

DESCARTES (CATHARINA), te Rennes in 1706 overleden, eene nicht van den beroerden wijsgeer, handhaafden door haren geest en hare kunde, op eene waardige wijze den roem van haren oom. Een schoone geest heeft van haar gezegd, dat *de geest van den grooten RENATUS aan het spinroketen deel was gevallen*. Zij schreef vrij wel, in dichtmaat en in onrijm. Er bestaat van haar *l'Ombre etc.* (*De Schim van DESCARTES*), en *Rélation etc.* (*Verhaal van den dood van DESCAR-*

TES); twee stukjes, waarvan het laatste met rijm en onrijm doormengd, op eene vernuftige, natuurlijke en kiesche wijze geschreven is.

DESCHAMPS. — Zie CHAMPS.

DESCHAMPS (JACOBUS), doctor der Sorbonne, pastoor van Dangu, den 6 Maart 1677 te Virunmerville, in het bisdom Rouanen geboren, en den 3 October 1759 overleden, bezat alle deugden en kundigheden van zijnen staat. Er bestaat van hem: eene *Nieuwe Vertaling* (in het Fransch), van den *Profeet ISAÏAS* met voor-

X 2

(*) *Dat dit vermoeden der vervolgers van de FELLER's Woordenboek enz. zeer gegrond is geweest, bewijst de sedert het taatste tiental jaren steeds meer en meer toenemende belangstelling in het stelsel eens mans, die bij de bedorvenheid der eeuw door de Voorzienigheid schijnt daargesteld te zijn, om, als eene onwrikbare rots, de onstuimigste aanvallen, waarmede het ongeloof en de eigendunk, de ware wijsbegeerte en regtzinnige godgeleerdheid bespringen, te trotseren en zelfs uittetarten. Het gevalt ons bij deze gelegenheid, de heerlijke schildering van dien Kerkvader onzer eeuw, door een zeer achtenswaardig Geestelijke (V. V. A. t.) voor een paar jaren in een onzer Vaderlandsche Tijdschriften medegedeeld, alhier te herhalen.*

* *DE LA MENNAIS is de man onzer eeuw, of liever indien de menschelijke maatschappij niet veroordeeld is, om, ten gevolge van het verval van geloof en zeden, in deze eeuw te vergaan, indien beide hersteld en op derzelver ware grondslagen zullen gevestigd worden, dan zal het DE LA MENNAIS zijn, die er het fundament voor weder gevonden en algemeen bekend gemaakt heeft, waarvoor het dankbaar nageslacht zijnen naam zegenen en den gelukkigeren tijd de eeuw van DE LA MENNAIS noemen zal.*

afgaande *Verhandelingen* en *Aanmerkingen*, die eenigen opgang maakte, doch ook eenige hekelingen vond. De-zelve kwam in 1760, in 12.mo in het licht. DESCHAMPS bezat eenen buitengewonen ijver voor de opvoeding der jeugd; de jonge planten, onder zijne oogen aangekweekt, droegen heerlijke vruchten voor kerk en staat. Om der jeugd nog na zijnen dood nuttig te zijn, had hij al zijne roerende goederen, welke op 5,000 franks geschat werden, zijner parochie-kerk gelegateerd, om voor het intrest eene schoolmeesteres te onderhouden.

DESCHAMPS (CLAUDIUS FRANCISCUS), kapellaan der kerk van *Orléans*, werd in die stad den 10 April 1745 geboren. Bij toeval eenen stom geboren kweekeling hebbende leeren kennen, aan wien PERCIRA het vermogen der spraak had geschonken, trof hem dit wonder der kunst zoodanig, dat hij zich aan de opvoeding der doofstommen wilde toewijden. Hij ging naar de voorschriften van PERCIRA te werk, die hem verkieslijk schenen, boven diegene, welke de beroemde abt DE L'ÉPÉE in dezelfde opvoeding aanwendde. Het was voornamelijk aan

Het is de abt DE LA MENNAIS, die met zijnen doordringenden geest den afgrond, waarin onze tijdgenooten verzonken zijn, (Impii cum in profundum venerint, contemnant) durfden inzien, en er de geheele diepte van te peilen (Essai sur l'Indifférence), die het verwoestend beginsel, den eigendunk (le sens privé) durfde opsporen en aanvallen, en met zijn vorschend vernuft door alle eeuwen rondzoekende, het alleen heilzaam, alleen behoedend grondbeginsel (quod semper, quod ubique, quod ad omnibus) in zijn oorspronkelijk regt herstellen. DE LA MENNAIS is de stichter en het hoofd dier school van uitmuntende mannen, LAURENTIE, GERBET, O MAHONY enz., welke leerwijze zoo algemeen worden zal, als zij op de algemeenheid rust, eene leerwijze, welke tegen den stroom der huidige verdorvenheid moedig opworstelende, den eigenlijken grond van alle menschelijke wetenschap en zekerheid in de overlevering vindt, de bijzondere rede, de bron en schuilhoek van alle dwaling, ketterij en ongeloovigheid voor de algemeene rede doet zwichten, en bewijst dat gelooven gaat vóór weten en vóór bewijzen. De geleerden die zich gewaardigen mogten dit te lezen en het niet verstaan, noodigen wij uit, de werken van voornoemde mannen te lezen, alvorens ons te beoordeelen. . . .

Vertaler.

de geringere volksklasse, dat hij zijne kosteloze lessen aanbood; hij heeft verscheidene werken over de opvoeding, welke hij ondernomen had, in het licht gegeven. Zie hier de voor naamste: 1.º *Cours, etc.* (*Verhandeling over de aanvangsgronden van het Onderwijs der Doofstommen*), Parijs, DEBURE 1779; het *Journal des Savans*, gaf in April 1779 een gunstig verslag van dit werk. — 2.º *De la Manière, etc.* (*Over de wijze, om in het gebrek van ooren te voorzien*), dienende ten vervolg op de Verhandeling, Parijs, 1783, in 12.mo De abt DESCHAMPS overleed in Januarij 1791, bijna onbekend; maar door zijne vrienden en kweekelingen zeer betreurd.

DESEINE (LODEWIJK PETRUS), een bekwaam beeldhouwer te *Parijs*, in 1750 geboren. Na in 1780 den grooten prijs behaald te hebben, ging hij zijne oefeningen te *Rome*, in hoedanigheid van gepensioneerde des konings volbrengen. In *Parijs* teruggekeerd zijnde, werd hij in 1785 door de oude akademie van schilderen beeldhouwkunde aangenomen. Een vijand der omwenteling en steeds aan de goede grondbeginselen verkleefd zijnde, verzette hij zich met moed, maar vruch-

teloos tegen de vernietiging der akademie, welke de *Anarchisten*, even gelijk zoo vele andere nuttige gestichten, vernietigden. DESEINE was te gelijker tijd eengoed koningsgezinde, regtschappen en godsdienstig. Hij stierf in die gevoelens den 13 October 1822 in den ouderdom van 72 jaren. Zijne voornaamste werken zijn: 1.º *BACCHUS en HEBÉ*, in marmer, vervaardigd voor het kasteel van *Chantilly* en die voor DESEINE den titel van beeldhouwer van den prins van *Condé* verdienden. — 2.º *LODEWIJK XVI.*, borstbeeld. — 3.º *LODEWIJK XVII.*, borstbeeld. Dit is het eenige naar de natuur gevormde borstbeeld van dezen jongen en ongelukkigen prins. — 4.º *PIUS VII.*, borstbeeld. Dit verschafte aan den kunstenaar de ridderorde van den gouden spoor. — 5.º *L'HÔPITAL en d'AGUESSEAU*; men ziet deze beelden op de trappen van den voorgevel van het paleis van het wetgevend lichaam. — 6.º *De statüen van het lijden van JESUS CHRISTUS en zijn graf*, half verheven beeldwerk in de kapel van het *Calvarium* geplaatst achter het koor der kerk van den heiligen *Rochus*. — 7.º *Het praalgraf van den kardinaal DE BELLOY*, van groote uitgebreidheid in eene kapel dicht bij het koor der kerk van onze Lieve Vrouwe. — 8.º *Het*

pruulgraf van [den hertog van ENGHIE] voor de kapel van Vincennes. DESEINE kon dit werk niet voltooijen, zijn neef DURAND gepensioneerd van den koning, te Rome, is met derzelver voltooiing belast geworden. Als schrijver heeft hij de navolgende werken nagelaten: 1.° *Réfutation d'un projet de règlement pour l'académie centrale de peinture, sculpture, gravure, et architecture, présenté à l'assemblée nationale par la majorité des membres de l'académie royale de peinture* (Wederlegging van een ontwerp van reglement voor de centrale akademie van schilder- beeldhouw- graveer- en bouwkunde enz.); 1791, in 8. vo — 2.° *Considérations sur les académies et particulièrement sur celles de peinture, sculpture et architecture, présentées à l'assemblée nationale* (Aanmerkingen op de akademiën en voornamelijk op die van schilder- beeldhouw- en bouwkunde enz.); 1791, in 8. vo — 3.° *Lettre sur la sculpture destinée à orner les temples Catholiques, adressée au premier Consul* (Brief over de beeldhouwkunde, ter versiering der Catholijke kerkgebouwen, enz.); 1802. — 4.° *Notices historiques sur les anciennes académies de peinture, de sculpture et architecture* (Geschiedkundige aanteeke-

ningen over de oude akademiën van schilder- beeldhouw- en bouwkunde), 1814. — 5.° *Mémoire sur la nécessité du rétablissement des maîtrises et corporations* (Verhandeling over de noodzakelijkheid der herstelling van de meesterregten en gilden), 1815, in 4. to

DESENNE (ALEXANDER JOZEF), een bekwaam teekenaar van vignetten, te Parijs in 1785 geboren, toonde reeds vroegstijdig, smaak voor de kunsten; maar tot in den ouderdom van 25 jaren stelde hij zich tevreden met copïist te zijn: in 1812 vervaardigde hij zijne eerste vignetten tot sieraad der boeken. Tot aan zijnen dood, die in 1827 plaats had, werkte hij aan de verfraaijng eener menigte uitgaven, zoo als die van BOILEAU, MOLIÈRE, VOLTAIRE, J. J. ROUSSEAU, BEAUMARCHAIS, BERNARDIN DE ST. PIERRE tot welker goeden uitslag hij op eene krachtadige wijze heeft bijgedragen. Niemand heeft beter dan hij een ontwerp weten te bevatten, hetzelfde schikken, er den gepasten stijl toe aantewenden, verscheidenheid in de groepen van hetzelfde brengen, beweging, en uitdrukking aan zijne figuren geven, dezelve kleeden, en door bijvoegsels, de plaatsen, tijdvakken en standen aanwijzen, zich eindelijk

met den geest eens schrijvers vereenigen. Daar hij in de laatste tijden zijns levens, met het teekenen der vignetten, voor de werken van WALTER SCOTT belast werd, gevoelde hij, dat hij in zeker opzigt zijn talent moest veranderen, en de Engelsche manier navolgen; maar hij deed zulks als een bekwaam man, aan zijne teekeningen een scherper uitwerksel gevende, en echter de zuiverheid der vorm, en de bevalligheid der zamenstelling behoudende.

DESERIZ: (JOZEF INNOCENTIUS), te *Neytra*, in 1702 uit eene adellijke Hongaarsche familie geboren, religieus der orde van de Christelijke scholen, onderwees met roem de godgeleerdheid te *Raab*, was overste van onderscheidene gestichten zijner orde, begaf zich vervolgens naar *Rome*, alwaar hij assistent van den generaal werd. Dáár bragt hij al zijne vrije uren door, om de bibliotheken, en vooral die van het vatikaan te doorsnuffelen, en bouwstoffen te verzamelen voor de werken, welke hij bepeinsde. BENEDICTUS XIV. zond hem in hoedanigheid van legaat naar *Wallachijë*, tot den hospodar KONSTANTIÏN MAUROCORATO; hij had de voldoening niet van in zijnen last te slagen. In *Hongarijë* te-

ruggekeerd, begaf hij zich naar *Watzten*, alwaar hij, vrij van alle zorgen, zich geheel aan de studie toewijde. Hij overleed in 1765, en heeft nagelaten: 1.° *Tractatus ad probandam piacularum flammaram existentiam*, Raab, 1738, in 8. vo — 2.° *De initiis ac majoribus Hungarorum commentaria*, Bude, 1748 — 1760, 5 dl. n in fol. — 3.° *Historia episcopatus diœcesis ac civitatis Vaciensis*, 1763. Werken, waarin eene groote geleerdheid doorstraalt, doch waaraan somtijds eene gezonde oordeelkunde ontbreekt, zoo als de Jesuit GEORGE PRAY zulks in zijne *Annales veteres Hunnorum* heeft aangetoond.

DESESSARTS (ALEXIS), te *Parijs* in 1687 geboren, omhelsde den geestelijken staat. Hij schaarde zich onder de *appellanten*, en werkte mede aan de schriften, die in 1713 en 1714 tegen de bulle werden in het licht gegeven. Hij had vier broeders, die alle geestelijken, en alle van hetzelfde gevoelen waren. Hun huis was de plaats der bijeenkomst, en zoo veel als het adres-kantoor. ALEXIS DESESSARTS nam deel aan al de geschillen van dien tijd; hij was een der warmste voorstanders van het *figurismus*, en schreef tegen den abt DEBONNAIRE, die dat

stelsel aanrandde (zie *ETÉ-
MARE*). Er bestaat van hem:
1.° *Défense etc.* (*Verdedi-
ging van het gevoelen der
kerkvaders, over de aan-
staande terugkomst van ELI-
AS, en over den waren zin
der heilige Schriften*) 1737,
in 12.mo — 2.° *Suite etc.*
(*Vervolg der verdediging*),
1740, 2 dl.ⁿ in 12.mo —
3.° *Examen etc.* (*Onderzoek
naar het gevoelen der kerk-
vaders en oude Joden naar
de duurzaamheid der eeu-
wen*), 1739, in 12.mo — 4.°
Dissertation etc. (*Verhande-
ling, waarin bewezen wordt,
dat de heilige PAULUS niet
leert, dat het huwelijk kan
ontbonden worden, wanneer
eene der partijen de Chris-
telijke godsdienst omhelst*),
Parijs, 1765, in 12.mo — 5.°
Difficultés etc. (*Voorgestel-
de bezwaren, ten opzichte ee-
ner verklaring over de godde-
lijke deugden*), tegen *PETIT-
PIED*, 1741. — 6.° *Doctrine
etc.* (*Leer van den heiligen
THOMAS over het voorwerp
en de onderscheiding der
goddelijke deugden*), 1742. —
7.° *Défense etc.* (*Verdedi-
ging van dat Geschrift*),
1743. Hij overleed den 12
Mei 1774.

DESESSARTS (JOANNES BAP-
TISTA), meer bekend onder
den naam van **PONCET DE-
SESSARTS**, diaken, te *Pa-
rijs* in 1681 geboren, broe-
der van den voorgaande,
deelde in zijn gevoelen en in

zijn ijver voor de zaak van
het Jansenismus. Hij deed
verscheidene reizen naar
Holland, om pater *QUES-
NEL* te bezoeken, en offerde
zelfs zijne fortuin op, ter
handhaving der zaak, wel-
ke hij verdedigde; hij nam
een zeer aanmerkelijk deel
aan het werk der *Convulsi-
onarissen*, en schreef ter
verdediging van hetzelfde.
Hij overleed te *Parijs*, den
23 December 1762, en heeft
nagelaten: 1.° *Apologie etc.*
(*Verdediging van den heil-
igen PAULUS tegen de
verdediging van CHARLOT-
TE*), 1731. — 2.° *Dix neuf
etc.* (*Negentien Brieven o-
ver het werk der convulsi-
onarissen*), van 1734 tot
1737. — 3.° *De la possi-
bilité etc.* (*Over de moge-
lijkheid der vermengelingen
in de bovennatuurlijke wer-
ken van het wonderdadige*),
— 4.° *Autorité etc.* (*Ge-
zag der wonderen en ge-
bruik, dat men er van moet
maken*). — 5.° *Traité etc.*
(*Verhandeling over de magt
des duivels*). — 6.° *Obser-
vations etc.* (*Aanmerkin-
gen op de Breve van BE-
NEDICTUS XIV.*, aan den
grooten geloofsonderzoeker
in *Spanje*), en verscheide-
ne andere werken. Ondanks
dezen grooten ijver, ging
PONCET DESESSARTS echter
in den geest zelfs van vele
personen zijner partij voor
eenen stijfhoofdigen dwee-
per en *Visionaris* door.

DESÈZE (De Graaf RAYMUNDUS of ROMAIN), Pair van *Frankrijk*, Groot-tresorier der orde van den heiligen Geest, Commandeur der orde des konings van *Frankrijk*, en eerste president der regtbank van Cassatie, werd te *Bordeaux* in 1750 geboren. Reeds vroegtijdig nam hij het beroep van advocaat waar, en oefende hetzelfde langen tijd in zijne geboortestad met zoo veel roem uit, dat de Heer de VERGENNES, toenmaals eerste minister, hem zijn verlangen liet te kennen geven, van hem aan de balie van *Parijs* verbonden te zien. Door deze eervolle uitnoodiging bekoord, begaf DESÈZE zich naar de hoofdstad, alwaar hij lid van den raad der koningin werd, en eenen grooten roem verwierf, in de zaak van den vrijheer van BEZENVAL, en in die van MONSIEUR (later LODEWIJK XVIII.), tegen de erfgenamen van LA BRETIGUÈRE; deze was de laatste, welke het parlement beoordeeld heeft. Het was in 1792, dat de roem van DESÈZE aanmerkelijk toenam. Door LODEWIJK XVI. verkozen, om hem met TRONCHET en MALESHERBES te verdedigen, kweet hij zich van dien moeilijken en gevaarvollen last, en den 26 December 1792, sprak hij voor de balie der Conventie die beroemde verdedigingsrede van den

ongelukkigigen vorst uit. Lang na de regtspleging van den koninklijken martelaar, in hechtenis genomen, werd DESÈZE den 9 *Thermidor* weder in vrijheid gesteld; onder het *Directorium* en het keizerlijk bestuur vereerde hij zich, door eene standvastige weigering van alle waardigheid. Eindelijk sloeg in 1815 het uur der belooning van dien grooten man, hij verkreeg achtereenvolgend blijkbare en wel verdiende gunsten van de koninklijke edelmoedigheid, in welke hij tot aan zijnen dood, die den 2 Mei 1828 plaats had, gehandhaafd werd. Daags vóór zijn overlijden werd hij door den aartsbisshop van *Parijs* met de genademiddelen der stervenden voorzien, en eenige uren vóór hetzelfde verzamelde hij zijne laatste krachten, om zijnen rondom zijn sterfbed verzamelde kinderen het laatste vaarwel toetespreken. Onder de woorden, welke hij hun toesprak, haalt men de volgende aan. *Zoo als ik, hebt gij altijd het pad van uwen pligt bewandeld, gaat voort aldus te leven!*

DESFAUCHERETS (JOANNES LODEWIJK BROUSSE), een tooneeldichter, was de zoon van eenen zaakverzorger bij het parlement, en werd in 1742 geboren. Hij begon zijne loopbaan met *l'Avare*

etc. (*De als milddadig beschouwde gieriguard*), een berijmd blijspel in vijf bedrijven, in 1794 ten tooneele gevoerd, en dat door het publiek algemeen werd uitgefloten. Maar, hetzij, dat zijn stuk een dergelijk onthaal verdiende, hetzij dat zijne vijanden van deze gelegenheid gebruik wilden maken, om zijne eigenliefde te vernederen, de jonge DESFAUCHERETS maakte van deze les gebruik, en het luisterrijk onthaal, dat aan een tweede blijspel, in drie bedrijven en in verzen (*het geheime huwelijk*), in 1786 ten tooneele gevoerd, te beurt vielt; deed hem zijn ongeval vergeten. Dit stuk, met regt als de eerste zijner letterkundige titels beschouwd, is in het tooneelregister van het *Théâtre-Français* gebleven. Hij heeft daarenboven aan het tooneel bezorgd: 1.° *Les dangers etc.* (*De gevaren der laatdunkendheid*), berijmd blijspel in vijf bedrijven, dat niet zeer gunstig onthaald werd, het onderwerp is veel te zwak, om stof tot vijf bedrijven te leveren. — 2.° *Le Portrait etc.* (*Het afbeeldsel of het gevaar van alles te lezen*), berijmd blijspel in één bedrijf, 1786. — 3.° *l'Astronome, la Punition* (*De sterrekundige, de straf*), kluchtige zangspelen 1799. Men kan hier bijvoegen onderscheidene *Vaudevilles*, wel-

ke hij of alleen, of gezamenlijk met zijnen vriend ROGER en anderen heeft zamengesteld. Hij werd in 1789, tot luitenant van den Maire bij het bureau der openbare gestichten en later tot lid van het bestuur des departements benoemd; maar daar hij den revolutionairen *verdacht* was geworden, verloor hij zijnen post, en week uit. Toen gunstiger omstandigheden hem weder vergunden, om te voorschijn te komen, werd hij weder bij het departementaal bestuur geplaatst, eerst als *chef de bureau*, en daarna als bestuurder der burgerlijke godshuizen. Hij nam den post van *Censor*, bij het ministerie van politie waar, toen hij den 18 Februarij 1808 overleed.

DESFONTAINES (RENATUS), een beroemd kruidkundige, in 1745 te *Parijs* geboren, werd lid van het oude instituut, daarop lid van de akademie van wetenschappen, en ridder van het legion van eer. Hij heeft waargenomen dat in de *monocotyledone*-planten (planten, welke met eenen hollen stengel opschieten) denieuwe houtachtige vezeltjes daar uitbotten, waar het nieuwe hout, met eenen knobbel van het oude afgezonderd, begint; daarenboven heeft hij de wijze der wassing van planten en boomen welke

slechts één zaadvat hebben aangetoond. Hij is in December 1826 in zijn 81 jaar overleden, en heeft de volgende werken nagalaten: 1.° *Manuel de cristallographia ou abrégé de cristallographie de ROMÉ DE LILLE*, 1792, in 8.° (Handleiding der bergglaskunde of de bergglaskunde van ROMÉ DE LILLE verkort.) — 2.° *Flora Atlantica sive historia plantarum quæ in Atlantis agrò tunetano et algerdiensi crescut*, 1798, in 4.° — 3.° *Tableau de l'école de botanique du Muséum d'histoire naturelle*, (Beschrijving der kruidkundige school van het Muséum der natuurlijke historie), 1805, 15 dl. in 8.° — 4.° *Choix des plantes du Corollaire des instituts de Tournefort*, (Keuze van planten van den tweeden tuin van het instituut van Tournefort), Parijs, 1808, in 4.° met platen, dit werk heeft hij volgens zijn kruidboek uitgegeven. — 5.° *Histoire des arbres et arbrisseaux qui peuvent être cultivés en pleine terre, sur le sol de la France*, (Geschiedenis der boomen en heesters, welke in Frankrijk kunnen aangekweekt worden), 1809, 2 dl. in 8.° Nog vele *Verhandelingen*, welke in het *journal des Savants* zijn opgenomen. DESFONTAINES is een der bewerkers geweest van de *Encyclopédie* van de *Annales du mu-*

séum d'histoire naturelle en van het *Journal des sciences médicales*.

DESFONTAINES. — Zie FONTAINES (PETRUS FRANCISCUS GUYOT DES).

DESFORGES (PETRUS JOANNES BAPTISTA CHOUARD), den 15 September 1746 te Parijs geboren, begon zijne studiën in het collegie Mazarin, en vervolgde dezelve aan dat van Beauvais, alwaar hij den abt DELILLE, LAGRANGE en THOMAS tot meesters had. Naauwelijks negen jaren oud zijnde, kwam hij op het denkbeeld, om treurspelen te vervaardigen, waarvan de onderwerpen waren: TANTALUS en PÉLOPS en de dood van JEREMIAS. Toen hij het collegie verliet beoefende hij de geneeskunde, die hij weldra liet varen voor de schilderkunde, welke op hare beurt ook weder verlaten werd. Zijn vader, die een rijke koopman in porselein was, eensklaps zijne fortuin verloren hebbende, zag DESFORGES, om in zijn bestaan te voorzien, zich genoodzaakt, om Italiaansche zangstukjes, tegen twaalf Frans het stuk, te vertalen. Na gedurende eenigen tijd, de post van *Surnuméraire* in een bureau te hebben waargenomen, en vreezende van dien kant geen voordeeligen post te erlangen, besloot hij toonee-

list te worden, en trad den 25 Janaarj 1769 het eerst in den Italiaanschen schouwburg op. Zijn proefstuk gelukte: hij werd aangenomen. Hij bleef echter niet in *Parijs*, maar speelde achter-eenvolgend te *Caen*, *Tours*, *Marseille* en *Bordeaux*. Hij was met eene *actrice* gehuwd, met welke hij zich voor *Petersburg* verbond, alwaar hij eenigen tijd vertoefde; bij zijne terugkomst uit *Rusland*, liet hij het tooneelberoep geheel en al varen en legde zich op de beoefening der letteren toe. Zijne vrouw werd in 1775 bij de *Comédie Italienne* aangenomen, alwaar zij zich sedert dien tijd onder den naam van *Madame PHILIPPE* heeft bekend gemaakt. DESFORGES is te *Parijs* den 13 Augustus 1806 overleden. Met vuur had hij de revolutionnaire denkbeelden omhelsd, en behalve zijne reeds genoemde werken, en een aantal andere, onteerde hij zijne talenten ter verdediging der omwenteling in de volgende stukken. *Alisbelle, of de misdaden der leenbaarheid*, zangspel in drie bedrijven, 1794. — *Les Epoux etc. (De gescheiden echtgenooten)*, berijmd blijspel in drie bedrijven, 1799. Ook kent men van hem nog eenige Romans, in eenen zeer vrijen stijl, voornamelijk die, welke ten titel voert: *le Poëte etc. (De dichter of gedenkschriften*

van eenen letterkundige door hem zelven beschreven), 1798, 4 dl.ⁿ in 12.mo Deze Roman, waarin de schrijver zich zelven heeft willen afschilderen, had behoorren getiteld te worden: *Gedenkschriften van eenen losbol*. In de daad op elke blad-ontmoet men dartele tooneelen. Niets kan voor de jeugd gevaarlijker zijn, dan het lezen van zulk een onzedelijk werk. Het is dus niet zonder reden, dat een kunstregter van DESFORGES gezegd heeft:

Fuis, auteur dangereux ! fuis
 écrivain obscène !
 Ton nom seul fait rougir la
 pudique beauté.
 Va porter ton encens à l'im-
 moralité.

DESFORGES heeft in handschrift nagelaten, eene *Vertaling* in Fransche verzen van het *Verlost Jeruzalem* en van een gedeelte der tooneelkundige werken van METASTASIUS.

DESFORGES - MAILLARD (PAULUS), in 1699 te *Croisic* in *Bretagne* geboren, bleef volkomen onbekend, ofschoon hij van tijd tot tijd dichtstukken aan verschillende dagbladen zond. Daar hij onder zijnen naam niet had kunnen slagen, kwam hij omtrent het jaar 1732 op het denkbeeld, om onder den naam van Meisvrouw MALCRAIS DE LA VIGNE, *Briev*en te schrijven, half in onrijm en half in dichtmaat.

Al de dichters vierden als om strijd deze nieuwe zang-godin, en deden haar zelfs zeer galante verklaringen. Eindelijk legde DESFORGES het momaangezigt af en hij werd door zijne bewonderaars en minnaars uitgejouwd. » Eene goede les, zegt een zedelijk dichter voor de eigenliefde, en meer nog voor de slaafsche en opgetogene lezers, die de speelballen van eenen nagemaakten roem zijn.” Dit voorval gaf aanleiding tot het meesterstuk der *Métromanie* (zucht tot rijmen) van PRON. Er bestaat van hem: 1.° *Poésies etc.* (*Gedichten van Mejufvrouw MALCRAIS DE LA VIGNE*). — 2.° *Poésies etc.* (*Fransche en Latijnsche gedichten, op de inneming van Bergen-op-zoom*). — 3.° *Les arbres* (*De boomen*), een minnedicht. — 4.° *Œuvres etc.* (*Werken in dichtmaat en in proza*), 1759, 2 dl.ⁿ in 12.mo Hij overleed den 10 December 1772.

DESFOURS DE GENETIÈRE (CLAUDIUS FRANCISCUS), een convulsionaris, was de zoon van den laatsten president van het hof der munten te *Lyon*, waar hij in 1775 geboren werd. Zijne familie was vermaagschapt aan den prins van MONTBARREY, minister van oorlog onder LODEWIJK XV. en had heel en al de godsdienstige stelsels van *Port-Royal* aangehomen. DESFOURS nog

zeer jong zijnde omhelsde diezelfde gevoelens, die zich nog versterkten bij de vaders van het Oratorium, bij welke hij zijne studiën in het collegie van *Juilly* volbragt. Het hof der munten te *Lyon* afgeschaff zijnde, verloor zijn vader eenige jaren voor de staatkundige onlusten in *Frankryk* zijnen post, maar hij liet zijnen zoon een vaderlijk erfgoed na, hetwelk voldoende was, om in rust en in welgesteldheid te leven. DESFOURS liet alles varen, om de partij der Jansenisten te volgen en al hunne gevoelens te omhelzen. Men weet, dat toen een zekere diaken, PARIS genaamd, (zie dat artikel) overleden was, men beweerde, dat eenige mirakelen bij zijn graf plaats hadden, dat door den broeder van den overledene op het kerkhof van den heiligen MEDARDUS was opgericht. Deze mirakelen gaven (in 1731) aanleiding tot de beruchte convulsionarissen, waaruit zich eene soort van sekte vormde, uit den schoot zelve der Jansenisten ontleend. De gewaande mirakelen en beroeringen hielden op, zoodra het gouvernement het kerkhof van den heiligen MEDARDUS door eenen muur liet omringen; maar de sekte nam op eene geheimzinnige wijze in *Parijs* en te *Lyon* toe; in onzen tijd bestond zij nog. DESFOURS was een der warmste voor-

standers derzelve en de geestdrijverij was de eenige zaak, die hem zijn geheele leven bezig hield. Hij wijdde er zijn geheele verstand aan, en offerde er zijne fortuin en zijne rust aan op, ondernam groote reizen, om nieuwe convulsionarissen te vinden of te vormen en om de gewigtigste zaken, betrekkelijk de oude sektarissen in te zamelen, waar er vele onder waren, die door de partij als even zoo vele profeten geëerbiedigd werden; zoowel als zijne sektebroeders, was DESFOURS een der gezworenste vijanden der omwenteling. Hij beschouwde dezelve, volgens hunne geheimzinnige gevoelens, als eene straf van den Hemel aan *Frankrijk* en aan de *Bourbons* opgelegd, » wijl zij de waarheid in de doktoren en leerlingen van *Port-Royal* vervolgd hadden; » om die waarheid te handhaven en te bevorderen had hij in dat tijdvak geheime drukpersen, waaruit werken voortkwamen, die den stempel van de onervarenheid van den drukker droegen. De partij der convulsionarissen was innig vereenigd tot aan het Concordaat van 1802. Toen verdeelden zij zich. DESFOURS was een dergenen die weigerden de nieuwe organisatie der Gallikaansche kerk te erkennen. Altijd op de nasporing uit zijnde, om nieuwe convulsionarissen en hun-

ne aanhangers te vinden, begaf zich DESFOURS naar *Zwitserland*, maar daar deze reis de verdenking van het toenmalige bestuur opgewekt had, werd hij in hechtenis genomen, en zes maanden in den tempel opgesloten. Sommige beweerden, dat de hoofdoorzaak van deze gevangenneming, een klein boekje over het vonnis van den Hertog van ENGHEN was, hetwelk DESFOURS in het geheim uitgegeven had. In weerwil hunner openlijke zedelijke belijdenis, geven de verlichtten aller landen zich dikwijls aan de laakbaarste buitensporigheden over; een zeker aantal geestdrijvers had zulks gemeen met hem, maar men moet aan DESFOURS dit regt doen wedervaren, dat hij altijd zuivere, zelfs strenge zeden had, om zonder twijfel zijne meesters van *Port-Royal* na te volgen, die hunne aanhangers als vrome kluizenaars afschilderden. Indien hij niet in vele ongeregeldheden van vele convulsionarissen deelde, zoo had hij niet te min hunne stelsels met eene niet zeer gewone geestdrift, omhelsd; zoo als zij allen, was DESFOURS vooringenomen met het doel van hun *groot werk*, te weten met de toekomstige bekeering der Joden tot het Christendom; deze hoop boezemde hem zulk eene liefde voor het volk van *Israël* in,

dat hij op het punt stond, om ecne jonge Jodin te huwen, maar de voorstellingen zijner familie en die zijner sektebroeders beletten, dat dat huwelijk niet voltrokken werd. Tegen de laatste jaren van zijn leven, verviel hij tot de grootste armoede, daar hij zijn vaderlijk erfgoed geheel en al in nuttelooze reizen, en eigenzinnige ondernemingen tot het drukken van zijne werken, en eindelijk in de uitdeeling van geld aan zijne vrienden, de convulsionarissen, verteerd had. Tot overmaat van verdriet eindigde hij, met hen in gevoelen verdeeld te zijn; weldra zag hij zich van iedereen verlaten. Eene jufvrouw van Lyon, van eenen gevorderden ouderdom, die DESFOURS DE GENETIÈRE voor den deugdzaamsten man aanzag, nam hem in haar huis op; hij stierf aldaar den 30 Augustus 1819, in den ouderdom van 62 jaren. Daar DESFOURS de hulpmiddelen der godsdienst, niet dan van eenen Priester zijner sekte had willen ontvangen, zoo weigerde de geestelijkheid zijner parochie bij zijne lijkplegtigheid tegenwoordig te zijn. Zijne aanhangers van hunnen kanten betwistten elkander zijne kleederen, verdeelden, onder elkander zijne haren en riepen hem als eenen Heilige aan. Zie hier de lijst der werken van DESFOURS DE GENETIÈRE: 1.°

Les trois états de l'homme (De drie standen van den mensch), 1768, in 8. vo zonder drukoord; die drie standen zijn: *Avant la loi, sous la loi, sous la grâce (Voor de wet, onder de wet, onder de genade.)* Het is onnoodig te zeggen, dat de schrijver deze drie standen volgens zijne godsdienstige gevoelens voorstelt.—2.° *Protestations contre les calomnies (Vertogen tegen de lasteringen)*, Lyon, 1788. Dit boekje is een schotschrift tegen een geschrift van eenen Dominikaner vader CRÈPE. — 3.° *Recueil etc. (Verzameling van belangrijke voorzeggingen, sedert 1737, door verschillende personen over verscheidene belangrijke gebeurtenissen gedaan)*, 1792, zonder drukoord, Lyon, 2 dl.ⁿ, in 12.° In alle betrekkingen een zonderling werk, en dat niets anders dan eene verzameling is van uittreksels van Redevoeringen van verschillende convulsionarissen, die de lieden van de partij als profeten eerbiedigden; die onverduwelijke fragmenten in eene tijdrekenkundige orde geplaatst, dragen elk de teekening van den dag en het jaar van den 26 Maart 1733 tot den 30 Mei 1792. Zij behooren grootendeels steeds aan broeder PÉTRUS (den advokaat PINAULT), aan broeder THOMAS, aan zuster MARIA en aan zuster HOLDA (Mejufvrouw FONTAU), die

bij de geestdrijvers als de profetesse der omwenteling wordt beschouwd. Anderen van dezelfde sekten spreken er ook over en hunne vrienden en vrouwen vinden er voorzeggingen in over de herstelling der Jesuiten, over eenen vijandelijken inval, over de burgerlijke constitutie der geestelijkheid enz. Men bemerkt in den stijl van die gewaande profeten eene zichtbare gemaaktheid om de ware profeten van de Heilige Schrift te willen navolgen. Maar zelfs vooronderstellende, dat de vrienden der sekte den datum niet verminkt hebben, zijn al deze voorzeggingen bedolven in eene opeenstapeling van loftuitingen voor de Jansenisten, in zoo weinig samenhangende zaken en uitdrukkingen, dat men al de verblindings van het geloof der convulsionarissen noodig heeft, om er de duistere voorzegging in te onthullen. Die van zuster HOLDA by. zijn in het oorspronkelijke verdund in 35 deelen in 12.º Den Heer GREGOIRE is het somtijds ingevallen het werk van DESFOURS aan te halen in zijne *Histoire etc.* (*Geschiedenis der Godsdienstige secten*) IV. *Avis etc.* (*Raadgeving aan de Catholyken over de hoedanigheid en de teekens der tijden waarin wij leven*), een werk den Bisschop van Lascar, den

Heer DE NOËL opgedragen, *Lyon*, 1795, één dl. in 12.º DESFOURS heeft later drie verkortingen (in 1799) van het werk van MONTGERONS in het licht gegeven getiteld: *La véritable etc.* (*de waarheid der wonderen door de voorspraak van PARIS en andere appelanten gewrocht*), in 4.º met platen. Dat boek, dat in dien tijd veel gerucht maakte, stond in groote eere bij de geestdrijvers, maar wat zij ook schrijven of zeggen, verstandige lieden hebben nooit en zullen nimmer het werk der convulsionarissen anders beschouwen, dan een *geestelijk magnetismus*, zie *Recueil de Prières* 1 dl. in 18.º hetzelfde is zonder titel en jaartal; maar het is niet ouder dan het jaar 1794, want men vindt er zinspelingen in op den dood van LODEWIJK XVI. van MARIA ANTOINETTE en mevrouw ELIZABETH; het overige bevat gebeden hetzij om de herroeping van het Joodsche volk en de komst van den Profet ELIAS te vragen of ter eere van den gelukzaligen FRANCISCUS de P. (PARIS) die de wonderdoener der secte is. Men moet echter DESFOURS voor het volgende werk dank weten: *La véritable grandeur etc.* (*De ware grootheid of de standvastigheid en grootheid van LODEWIJK XVI., in zijne rampen, zijne klui-*

sters en in zijnen dood.) Een dichtstuk, *Lyon*, GRASOT, 1814, in 8.vo, met eene *Opdragt aan de Verbondene mogendheden, die Frankrijk verlost hebben* enz. Het is te bejammeren dat dit dichtstuk niet voltooid is. DESFOURS stierf toen hij er de laatste hand aan legde.

DESGABETS (ROBERTUS), in het Bisdóm *Verdun* geboren, een Benediktijner van den heiligen VANNES, algemeen procureur zijner Congregatie, was een dergenen, welke het meeste toebagten, om de wetenschappen in hun genootschap in eere te stellen. Hij beproefde de overstorting des bloeds op een' zijner vrienden te *Parijs*; maar daar die ontdekking toenmaals verwaarloosd werd, zoo eigenden de Engelschen zich dezelve toe, hoewel DESGABETS er het eerste denkbeeld van gehad, en hetzelfde uitgevoerd had (Zie DENYS — JOANNES BAPTISTA). Deze geleerde Benediktijner overleed den 13 Maart 1678, te *Breuil bij Commerci*. Er bestaan van hem verscheidene werken, de meeste in handschrift. Hij schreef veel over het altaargeheim, en wilde eenige wijze gevonden hebben, om dit onuitsprekelijke geheim, volgens de grondbeginselen der wijsbegeerte te verklaren. Beter ware het, het-

zelve, volgens de grondbeginselen des geloofs, nederig te aanbidden; hetwelk hij ook deed, toen zijne oversten hem hadden doen gevoelen, dat zij beducht waren, dat hij eenige inbreuk op het geloof der Kerk zoude maken.

DESGODETS (ANTONIUS), bouwkunstenaar des konings van *Frankrijk*, te *Parijs* in 1653 geboren, in 1674 door COLBERT naar *Rome* gezonden, werd hij op weg gevangen genomen, en naar *Algiers* gevoerd. Na eene zestienmaandsche gevangenschap, met veel geduld ondergaan, begaf hij zich naar *Rome*, en vertoefde aldaar drie jaren. Het was gedurende dit verblijf, dat hij zijn werk *Edifices antiques etc.* (*Oude gebouwen van Rome, zeer naauwkeurig geteekend en afgemeten*), 1 dl. in fol. met pl. schreef, *Parijs*, 1682. Dit werk wordt om deszelfs naauwkeurigheid en de schoonheid der platen zeer gezocht. Hij overleed den 20 Mei 1728. Volgens zijne lessen heeft men na zijnen dood gedrukt: *Les Lois etc. (de Wetten der gebouwen)*, 1776, in 8.vo enz. Nog vond men onder zijne papieren eene *Verhandeling over de bouwkundige orde*; eene *Verhandeling over de Fransche orde*; eene *over de Koepeldaken* enz. maar die handschriften zijn

niet in het licht gegeven.

DESGROUAI (N.), den 6 October 1766 te *Parijs*, in den ouderdom van 63 jaren overleden, hoogleeraar bij het koninklijk Collegie van *Toulouse*, had met roem de schoone letteren in andere steden onderwezen. Hij was te *Thiais* bij *Choisi le Roi*, in 1703 van arme ouders geboren. Er bestaat van hem een werk ten titel voerende: *les Gasconismes corrigés (de Gaskonjesche spreekwijzen verbeterd)*, in 8.vo voor de eerste maal in 1766 in 8.vo, en voor de laatste maal in 1812 in 12.º gedrukt. Dit is eene hekeling der Gaskonjers. DESGROUAI had geschillen gehad met den abt DES FONTAINES, tegen wien hij schotschriften in het licht gaf, die thans vergeten zijn.

DESHAYS (JOANNES BAPTISTA HENDRIK), een schilder te *Rouanen* in 1729 geboren, en den 10 Februarij 1765 overleden, had van de natuur dien zeldzamen aanleg ontvangen, welke de schoonste hoop oplevert, en waaraan hij volmaakt wel beantwoordde. Zijne voornaamste werken zijn: 1. de *Geschiedenis van den H. ANDREAS*, in 4 groote schilderijen, welke hij voor zijne geboortestad vervaardigde; — 2.º de *Lotgevallen van HELENA*, in 8 stukken,

voor de fabriek van *Beauvais*; — 3.º de *Dood van den H. BENEDICTUS*, voor *Orleans*; deze schilderij is zijn meesterstuk, er heerscht eene natuurlijke verbeelding en eene waarheid in, die billijker wijze door de kenners bewonderd worden; 4.º de *Verlossing van den H. PETRUS*, voor *Versailles*; — 5.º het *Huwelijk der H. Maagd*; — 6.º de *Opwekking van LAZARUS*; — 7.º de *Kuischheid van JOZEF*, enz. werken, waarvan de meeste in 1761 en 1763 in de kunstzaal zijn uitgesteld en de algemeene goedkeuring hebben weggedragen. COCHIN de Jonge heeft *Brieven over het leven van DESHAYS* in het licht gegeven, 1765, in 12.º

DESHOULIÈRES. — Zie HOULIÈRES.

DESIDERIUS, broeder van den tiran MAGNENTIUS, verkreeg in het jaar 361 van dien vorst den titel van *Cæsar*. Hij ondersteunde zijnen broeder in deszelfs voorspoed en tegenspoed, en volgde hem naar *Lyon*, werwaarts hij zich, na uit *Italië* verdreven te zijn, begeven had. Daar MAGNENTIUS aan zijne nederlagen niet wilde overleven, zoo bragt hij zich in Augustus 353 om het leven. Deze onmensche overveldiger had, zegt men, vooraf zijne moeder van het

leven beroofd en het is zeker, dat hij DESIDERIUS met verschillende steken doorboorde. Nadat deze van zijne wonden genezen was, ging hij zich voor de voeten van CONSTANTIUS werpen, die, naar men meent, hem in het leven spaarde.

DESIDERIUS (*Heilige*), Bisschop van *Langres*, onderging den marteldood in 409 toen de Alanen, Sueven en Wandalen, *Gallië* verwoestten. De Kerk viert zijnen feestdag op den 23 Mei. Zijn leven door WARNAHAIRE beschreven, is in de Verzameling der Bollandisten op den 22 Mei gedrukt.

DESIDERIUS (*Heilige*), te *Autun* geboren; volgde VENUS, in 596 in het Aartsbisd. *Vienne* op. BRUNECHILDE verbitterd, dat hij haar, hare ongeregelde levenswijze had verweten, zond hem in ballingschap, zij riep hem terug, zich inbeeldende hem te kunnen omkooopen; maar hem onbuigzaam vindende, deed zij hem in 607, aan de boorden der rivier *Chalarone*, op zeven uren afstands van *Lyon*, vermoorden.

DESIDERIUS, laatste koning der Longobarden, maakte zich in 772, op paus ADRIANUS I., meester van het stadhouderschap van *Raven-*

na, en plunderde de omstreken van *Rome*. KAREL de Grootte snelde den Opperpriester te hulp. DESIDERIUS, in *Pavia* belegerd, gaf zich in 774, aan KAREL den Grooten, als krijgsgevangene over, die hem met de koningin ANSA, zijne echtgenoot, naar het klooster van *Corbië* zond: het is aldaar, dat de Longobardische koning zijn leven in godvruchtige oefeningen eindigde, waardoor hij zulk eenen grooten roem van heiligheid verwierf. Slechts een enkele zijner zonen ontsnapte aan de ongelukken zijner familie, en redde zich naar *Konstantinopel*, alwaar hij met de waardigheid van patriciër bekleed werd. Op deze wijze ging het Longobardische rijk in *Italië* te niet, nadat hetzelfde 206 jaren bestaan had.

DESILLES (De Ridder), een edelman uit *Bretagne*, werd den 7 Maart 1767 te *Saint-Malo* geboren. Nog zeer jong zijnde, begaf hij zich reeds in de krijgsmilitaire dienst, en was officier bij het koninklijke regiment infanterie, toen op den 30 Augustus 1790, de verschrikkelijke opstand onder de bezetting van *Nancy*, waarvan dat regiment een gedeelte uitmaakte, losbarstte. De markgraaf DE BOULLÉ ontving bevel, om met drie

duizend man nationale gardes, of linietroepen, die aan **LODEWIJK XVI.** getrouw waren gebleven, tegen de muitelingen op te trekken. Alvorens geweld te gebruiken, spoorde de Markgraaf de muitelingen door zachte middelen aan, om tot de orde terugtekeeren; hij was op het punt, om daarin te slagen, toen het gemeen en verscheidene soldaten der bezetting, door de muitelingen, die niets dan wanorde wilden, aangespoord, op de koningsgezinden een groot stuk geschuts, met schroot geladen, rigtten. **DESILLES** schiet voor die woedenden, en rukt bij herhaling de lonten uit de handen der kanonniërs; hen op deze wijze niet kunnende bedwingen, plaatst hij zich voor den mond van het kanon; men rukt er hem af, hij springt op een ander stuk van 24 ponden, hetwelk men gereed maakte om afteschieten, gaat op het laadgat zitten, en wordt in die houding vermoord. Het kanon wordt ontbrand, en een zestigtal soldaten vallen dood neder; de maarschalk **DE BOUILLE** drong alstoen te midden der geweerschoten, de stad binnen, en het gelukte hem de muitelingen te beteugelen, die over hunnen vijandelijken aanval gestraft werden. De opstand te *Nancy* is een gewigtig tijdstip in de geschiedenis

der Fransche omwenteling; het is met dezelve, dat de eerste scheuring tusschen de revolutionnairèn begint. De eene keurden het gedrag der muitelingen goed, de andere integendeel eischten hunne straf. Deze laatste overlaadden met lof de trouw van **DESILLES**, welke door de nationale vergadering gevierd, en het onderwerp van onderscheidene tooneelstukken werd, terwijl men alom zijn portret en borstbeeld zag; maar deze soort van openbare zegepraal duurde niet lang. **DESILLES** verdween weldra naast de afgoden van bloed, en zijne edele daad redde zijne familie niet van de ballingschap.

DÉSIRÉ (ARTUS), een priester, vol van den vurigsten ijver tegen het Calvinismus, maar die geene begaafdheid bezat, om hetzelfde met beleid te bestrijden, begaf zich onder de *Ligue*, en werd in 1561 toen hij op de *Loire* was, om zich naar **PHILIPPUS II.**, koning van *Spanje* te begeven, in hechtenis genomen. Eenige aanhangers der *Ligue*, hadden hem met een verzoekschrift aan dien vorst belast, om hem te smeeken, de Catholijke godsdienst te hulp te komen, welke men in *Frankrijk* op het punt waande van te niet te zullen gaan. **Désir-**

né werd door het parlement tot eene openbare en schandelijke schuldbelijdenis, en tot eene vijfjarige gevangenschap bij de Karthuizers veroordeeld. Zijne werken, die zeer talrijk zijn, hebben zonderlinge titels, met den geest zijner eeuw strookende, en de bondige redeneringen, welke dezelve bevatten; zijn niet met de passende deftigheid en waar- digheid voorgedragen.

DESJARDINS (MARTINUS VAN DEN BOGART, bekend onder den naam van), een beroemde beeldhouwer, te Breda, in 1640 geboren, oefende zijne talenten in Frankrijk. Het gedenkteeken van het plein des Victoires te Parijs, dat LODEWIJK XIV. voorstelde door de overwinning gekroond, was van hem. Verscheidene kerken dier hoofdstad waren met zijne voortbrengselen versierd. Het standbeeld van LODEWIJK XIV. hetwelk men voor de Fransche omwenteling op het plein Bellecour te Lyon zag, wordt voor zijn meesterstuk gehouden. De vier Evangelisten en de Grieksche en Latijnsche kerkvaders, welke men op het portaal der kerk van het collegie MAZARIN zag, benevens de nacht, welke op het klein park te Versailles prijkte, zijn ook het werk van de-

zen Noord-Brabander. Hij overleed te Parijs, den 2. Mei 1694.

DESLANDES (ANDREAS FRANCISCUS BOUREAU), te Pondichéry in 1690 geboren, algemeen Commissaris der Marine te Rochefort en te Brest, lid der koninklijke akademie van Berlijn, overleed in 1757 te Parijs, waarwaarts hij zich begeven had, na zijne posten te hebben nedergelegd. Deze man zou aan Frankrijk nuttiger zijn geweest, indien hij zijne vrijheid van denken had weten te beteugelen. Zijne werken zijn van een geestig, maar niet altijd van een oordeelkundig man, en nog minder van eenen Christen. Het schijnt echter zeker, volgens een verslag van zijne laatste oogenblikken, door den markgraaf DE LA SONE, zijnen schoonzoon geschreven, en waarvan de Heer VILLENAVE het oorspronkelijke bezit, dat hij bij zijnen dood de gevoelens heeft herroepen, welke hij gedurende zijn leven had aan den dag gelegd. De voornaamste uit zijne pen gevloede schriften zijn: 1.º *Histoire etc.* (Beoordeelende geschiedenis der wijsbegeerte), 4 dl.º in 12. mo waarvan de drie eerste in 1737 te Amsterdam, in 12. mo in het licht verschenen: een werk, dat eene zwakke wijsbegeerte en eene beperk-

te letterkunde aankondigde: » Het is, zeide VOLTAIRE, een oude gemaakte scholier, een boersche schoone geest." De eenige verdienste van hetzelfde bestaat in eenige bijzonderheden over de oude wijsgeeren, die studie en nasporingen in de oogen dergenen vooronderstellen, welke niet weten, dat de schrijver alles geput heeft uit **DIOGENES LAERTIUS**, en uit de aantekeningen van **MENAGE**. Het doel van den schrijver is geweest, om die oude waanwijzen van *Griekenland* en *Rome*, omtrent welke verdiensten verstandige lieden zich niet vergisten, voor bewonderenswaardige wijzen te doen doorgaan. (Zie **COLLIUS**, **LUCIANUS**, **SOCRATES**, **PLATO**, **ZENO** enz.). — 2.° *Essai etc.* (*Proeve over de scheepvaart en den handel*), in 8vo, een werk, waaraan redenkunst, naauwkeurigheid en zelfs smaak ontbreekt. Men vindt in hetzelfde bijna geene opeenvolging in de denkbeelden, en zelden komt het eene uit het andere voort. — 3.° *Recueil etc.* (*Verzameling van verschillende Verhandelingen over de natuurkunde en de natuurlijke Historie*), in 2 dl.ⁿ in 12.mo; dezelve bevatten eenige vrij belangrijke stukken, geschikt, om beide wetenschappen te volmaken. — 4.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van CONSTAN-*

TIUS enz.); een lasterlijke roman, enkel door den haat tegen het Christendom uit de pen gevloeid. — 5.° *Voyage etc.* (*Reize door Engeland*), 1717, in 12.mo — 6.° *Latijnsche Gedichten*, die de verdienste der betamelijkheid niet bezitten. Er bestaan nog van hem eenige onbekende werken, waarvan er eenige onteerd zijn: *PYGMALION*, in 12.°; *de Fortuin*, in 12.° *de Gravin van MONTFERRAT*, in 12.°; *Overweging op de groote mannen, die al boertende gestorven zijn*, kl. in 12.° De *Overwegingen* des schrijvers op den dood, zijn geene overwegingen, maar kwinkslagen, die zelfs den toonder kwinkslagen missen. Nog behoort men bij de onderscheidene werken diens schrijvers, te voegen: *Traité etc.* (*Verhandeling over de onderscheidene trappen der zedelijke zekerheid, opzigtens de menschelijke kundigheden*), Parijs, 1750, in 12.°; *Landæsi poemata*, Londen, 1716. Men vindt in de werken van **DESLANDES** eene bekentenis dierbaar tot roem van de godsdienst tegen de hedendaagsche wijsbegeerte, en die hare plaats kon vinden in een zeer belangrijk werk, dat ten titel zoude voeren: *Geschiedenis des levens en der bijzondere gevoelens der wijsgeeren van de achttiende eeuw*. **DESLANDES** had in zijne jeugd

het verlangen gekoesterd, om in de congregatie van het *Oratorium* te gaan. » Familie-inzigten, zeide hij, vereenigd met eene onvermijdelijke reis, welke ik in vreemde landen moest doen, beletten mij die partij te kiezen. Hoezeer heb ik later reden gehad, om er berouw over te gevoelen, vooral toen ik aan de menschen overgeleverd, en in eenen maalstroom van zaken gewikkeld, naar het zachte en geruste leven van het *Oratorium* gezocht heb.

DESLAURIERS, een tooneellist van het hôtel van *Bourgogne*, meer bekend onder den naam van BRUSCAMPILLE welken hij bij zijne komst tot het tooneel aannam, leefde in 1634, is de schrijver van de *fantaisies van BRUSCAMPILLE*, dikwerf in 12.º gedrukt. Dit is een werk vol met de platste kluchten.

DESLYONS (JOANNES), doctor der *Sorbonne*, deken en theoloogaal van *Senlis*, werd te *Pontoise* in 1615 geboren, en overleed te *Senlis* in 1700. Hij was een zonderling man, die bij zijnen uitersten wil beval, hem in eene looden doorkist te begraven. » Zulks geschiedde niet uit pracht, zeide hij, maar om zich tegen het bijna algemeene mis-

bruik te verzetten, van het zij in de kerken hetzij op de kerkhoven de lijken op elkander te begraven;» hetwelk hij meende te strijden met den 15. Canon der kerkvergadering van *Auxerre*, welke zegt: *Non licet mortuum super mortuum mitti*. Men moet bekennen, dat men in onze dagen al te weinig eerbied voor die arme overblijfselen der Christelijke menschheid heeft. Men heeft van hem een aantal werken in eenen harden stijl geschreven; maar de geleerde aanmerkingen zijn er met volle handen in uitgestrooid. De voornaamste zijn: 1.º *Discours etc.* (*Kerkelijke redevoeringen tegen het Heidendom, enz.*) 1664, in 1670, in 12.º herdrukt. Hij verheft zich met nadruk, maar niet zonder zich eenigzins belagchelijk te maken, tegen den koningskoek en de boon. BARTHELEMI advokaat van *Senlis*, vervaardigde eene lange *Verdedigrede van het banket der koningen*, 1664, in 12.º De waarheid is, dat die volksgebruiken, zelfs al mogt derzelve oude oorsprong eenigzins verdacht wezen, toch zeer onschuldig zijn, en op zich zelve, en in den geest van degene, welke dezelve uitoefenen. En het is sedert dat die familie-vermaken plaats hebben gemaakt voor

luidruchtiger vreugdebedrijven, dat de zeden op zulk eene treurige wijze veranderd zijn. — 2.º *Lettre etc.* (*Kerkelyke Brief, betrekkelijk de begraafplaats der priesters.*) De schrijver bestrijdt, diegene, welke beweren, dat de priesters, even gelijk de leeken met het aangezicht en de voeten naar het altaar moeten gekeerd zijn. — 3.º *Traité etc.* (*Verhandeling over het oude regt van het Bisdom Parijs op Pontoise*), 1694, in 8.º — 4.º *Défense etc.* (*Verdediging der ware godsvrucht, jegens de heilige Maagd*), 1651, in 4.º Voor het overige was DESLYONS, op zijne zonderlingheden na, een zeer achtenswaardig, geleerd, aan de oude kerkgebruiken verkleefd man, die niets vuriger wenschte dan de laatste hersteld te zien, die evenzeer door zijn voorbeeld als door zijne leerreden predikte, en de deugden uitoefende alvorens dezelve te leeren.

DESLYONS (ANTONIUS), een Jesuit te Bethune geboren, en te Bergen in Henegouwen, den 11 Julij 1648 overleden, heeft gedichten nagelaten, te Antwerpen in 1640, en later te Rome en te Praag gedrukt. Die gedichten zijn, volgens het oordeel der dagblad-schrijvers van *Trevoux* (Januarij 1704, blz. 63) niet

minder dan die van Pater HOSCH. Hij heeft meer vrijheid aan zijne versificatie gegeven en de vruchtbare levendigheid van OVIDIUS nagevolgd.

DESMAHIS (JOZEF FRANCISCUS EDUARD DE CORSEM-BLEU), te *Sully-sur-Loire*, den 3 Februarij 1722 geboren, en den 25 Februarij 1761 overleden, gaf reeds in zijne jeugd bewijzen van de kieschheid van zijnen geest. Men heeft van hem *Œuvres diverses* (*Verscheidene werken*), in 1763 en 1775 in 12.º verzameld. Een vlug dichttalent, eene ongedwongene berijming, vrijwel aangewende lofspraken en hekelingen: ziedaar de voornaamste eigenschappen dezer verzameling. Men vindt er soms ook zedspreuken in, die op eene uitmuntende wijze zijn uitgedrukt, zoodat dezelve eenen diepen en aangename indruk verwekken, zoo als de volgende;

Le monde est un tyran dont
je fais mon esclave;
Du poids de sa censure accablant
qui le craint,
Il se laisse enchaîner par celui
lui qui le brave.

In 1777 is er volgens zijne handschriften eene volledige uitgave zijner werken in het licht verschenen, met zijne geschiedkundige lofreden, *Parijs*, 2 dl. in 12.º

DESMARIS. — Zie GROSTESTE.

DESMARIS of DES MAIZEAUX (PETRUS), lid der maatschappij van Londen, was de zoon van eenen Protestantischen predikant en werd in Auvergne geboren. Reeds vroegtijdig begaf hij zich naar Engeland, en overleed aldaar in 1745, in den ouderdom van 79 jaren. Hij had zeer naauwe betrekkingen gehad met SAINT EVREMONT en BAYLE, en gaf eene uitgave in het licht der werken van SAINT EVREMONT, 3 dl.ⁿ in 4.º met het leven des schrijvers al te vol kleine bijzonderheden en beuzelachtige woordwisselingen. Ook gaf hij de *Geschiedenis van BAYLE*, en die zijner werken in het licht. Dit laatste geschrift biedt een beknopt denkbeeld van al de boeken van BAYLE aan. Dezelve wordt gevonden aan het hoofd van zijn Woordenboek der uitgave van 1730, en hetzelfde is in 1732 te 's Gravenhage in 2 dl.ⁿ in 12.º herdrukt. DESMARIS is daarenboven de uitgever van de verzameling der werken van BAYLE, in hetzelfde jaar in 4 dl.ⁿ in fol. in het licht gegeven. Nog heeft men van hem andere uitgaven, waarbij de schrijver dikwerf aanmerkingen heeft gevoegd

vol letterkundige bijzonderheden, waarvan vele enkel de vrucht der inbeelding zijn, en aan welke men zich wel moet wachten, geloof te hechten.

DESMARIS. — Zie REGNIER-DESMARIS.

DESMARES (TOUSSAINT GUIDO JOZEF), priester van het Oratorium, berucht door zijne dweepzucht, werd in 1599 te Vire in Normandië geboren. Men zond hem naar Rome om de gevoelens van JANSENIUS te verdedigen. Hij sprak te dien einde voor INNOCENTIUS X. eene redevoering uit, welke men in het *Dagblad* van SAINT-AMOUR vindt. Zijne verkleefdheid aan de gevoelens van den Bisschop van Iperen, haalde hem wel verdiende ongenaden op den hals. Men zocht hem naar de Bastille te brengen; maar hij ontsnapte, en nam voor het overige zijner dagen zijnen intrek in het huis van den hertog van LANCOURT, een' der vurigste voorstanders van de partij, in het Bisdom Beauvais. Op eenen zekeren dag, toen LODEWIJK XIV. zich in hetzelfde bevond, stelde die heer pater DESMARES aan den koning voor. De grijsaard zeide tot den vorst: *Sire, ik verzoek u om een gunstbewijs?* — *Vraag, antwoordde LODEWIJK XIV., en ik*

zal het u toestaan. — *Sire*, vervolgde de Oratist, *sta mij toe, mijnen bril op te zetten, opdat ik het aangezigt van mijnen koning beschouwe*. Dit compliment behaagde aan den vorst, die in eenen, in het stuk van godsdienst verbijsterden, grijsaard, de openhartigheid van eenen getrouwen onderdaan waarnam. Pater DESMARES overleed in 1687, na gezamenlijk met D. RIVET, de *Necrologie van Port-Royal* te hebben zamengesteld, welke in 1723, in 4.to gedrukt werd. Het is te bejammeren, dat hij zich niet met iets nuttigers heeft bezig gehouden.

DESMARETS DE SAINT-SORLIN. — Zie MARETS.

DESMARETS (NICOLAAS), een neef van COLBERT, en minister van staat, onder de regering van LODEWIJK XIV., daarna algemeen tegenboekhouder der geldmiddelen, in 1721 overleden, toonde zich door zijn verstand en zijnen ijver, zijnen oom waardig. Hij liet eene zeer belangrijke *Memorie* over zijn bestuur na. Dit onderscheidene malen gedrukte geschrift, kan zulks niet te veel zijn, voor degene, die den doolhof der geldmiddelen wenschen te kennen. De eerste uitgave is van 1716, in 8.vo

DESMARETTES. — Zie BRUN (JOANNES BAPTISTA LE).

DESMARQUETS (KAREL), procureur bij de regtbank het *Châtelet*, te *Parijs*, den 21 Maart 1760, in den ouderdom van 62 jaren overleden, is bekend door een voor de praktizijns zeer nuttig werk, getiteld: *Stijl van het Châtelet van Parijs*, 1770, in 4.vo

DESMASURES. — Zie MASURIUS (LODEWIJK).

DESMEUNIER of DÈMEUNIER (JOANNES NICOLAAS), te *Neseroy*, in *Franche-Comté*, den 15 Maart 1751 geboren, kwam zich te *Parijs* vestigen, alwaar hij tot koninklijken boekenkeurder benoemd werd. In het begin der omwenteling was hij gewoon secretaris van MONSIEUR, later LODEWIJK XVIII. Hij gaf twee schriften in het licht, ten titel voerende: *Voorwaarden tot de wettigheid der algemeene staten; en Raadgevingen aan de afgevaardigden, die de natie moeten voorstellen*. Hij werd zelf door den burgerstand tot een' van deszelfs vertegenwoordigers verkozen, en werd ook lid van de nationale vergadering, later *constituerende* genaamd. De *Biographie moderne*; en het register van den *Moniteur*, deelen de gevoelens mede, welke hij uitbragt. DESMEUNIER werd vervolgens lid van het *Directorium*, van het departement van *Parijs*,

maar hij nam zijn ontslag toen PÉTION, als maire van *Parijs* was hersteld. In 1797 verscheen hij andermaal op het tooneel, als mededinger na den openstaanden post van lid van het Directorium, dien men aan BARTHÉLEMI gaf. Na den 18 *Brumaire* (9 November 1799) werd hij door den behoedenden Senaat tot lid van het tribunaat benoemd, en werd voorzitter van dat ligchaam, hetwelk hem tot Candidaat van den Senaat verkoos, waarin hij in 1802, als titularis van het Senateurschap van *Toulouse* verscheen, en tot aan zijnen dood, die in 1814 voorviel, zitting had. Een man, die al de tijdvakken der omwenteling had gevolgd, kon zich onder den wil van NAPOLEON niet anders dan buigen; ook was hij een der rekbaarste Senateurs, en stemde altijd voor de maatregelen des keizers, zelfs al was de stemopneming heimelijk. Behalve de reeds aangevoerde stukjes, heeft men nog van hem: 1.° *Esprit etc.* (*Geest der gebruiken en gewoonten van verschillende volken*), 1776 — 1780, 3 dl.ⁿ, in 8.vo VOLT-AIRE schreef hem over dit werk; eenen zeer vleijenden brief, in zijne Briefwisseling voorkomende. — 2.° *Essais etc.* (*Proeven over de Vereenigde Staten*), *Parijs*, 1786, in 4.° — 3.° *Amérique indépendante etc.* (*On-*

afhankelijk Amerika; of de verschillende Constitutien der dertien gewesten), *Gend*, 1790, 4 dl.ⁿ, in 8.vo Daarenboven heeft hij een aantal werken uit het Engelsch in het Fransch vertaald.

DESMOLETS (PETRUS NICOLAAS) Bibliothekaris van het gesticht van het *Oratorium*, den 26 April 1760, in het drie en tachtigste jaar van zijnen ouderdom te *Parijs*, zijne geboortestad, overleden, verbond zich bijzonder aan de letterkundige geschiedenis, en behaalde veel roem in dat vak. Zijn voornameste werk is een vervolg der *Mémoires etc.* (*Letteren Geschiedkundige gedenkschriften van SALLENGRE*), *Parijs*, 1726 — 1732, 11 dl.ⁿ. De abt GOUJET heeft deel gehad aan dat werk, dat eenige belangrijke stukken bevat. Hij was de uitgever der Verhandeling: *De tabernaculo fœderis* van pater LAMI, en van verscheidene andere werken. Zie POUJET.

DESMOND (JOANNA FITZGERALD), echtgenoot van JACOBUS, veertienden graaf van *Desmond*, werd in 1464 in het graafschap *Waterfort* in *Ierland* geboren, gaf een merkwaardig voorbeeld van langlevendheid. Zij zag achtereenvolgend regeren EDUARD IV., RICHARD III. en JACOBUS I., die in 1603 den troon beklom. Zij had ge-

urende langen tijd aan het hof geleefd; na den dood van haren echtgenoot, begaf zij zich naar *Inchiquin*, een landgoed van denzelfven, in het graafschap *Thosmond*. In den ouderdom van 140 jaren, deed zij nog eene reis naar *Londen*, om de hulp van het gouvernement in te roepen, daar zij door het verval van het huis *Desmond*, hetwelk haar bestendig haren lijftogt betaald had, in verlegenheid was geraakt. Zij stierf onder de regering van *JACOBUS I.*, omtrent het jaar 1608; anderen beweren dat zij zelfs den ouderdom van 165 jaren zoude bereikt hebben. *Sir WALTER RALEIGH* had deze buitengewone vrouw gekend, en maakt in zijne *Algemeene Geschiedenis* melding van haar. *BACO* verhaalt in zijne *Geschiedenis des levens en des doods*, dat de gravin van *DESMOND* driemaal van tanden verwisseld had.

DESMOULINS (CAMILLUS), werd in 1762 te *Guise* in *Picardijë* geboren, en was de zoon van eenen luitenant bij het schoutambt dier kleine stad, die zijne toevlugt nam tot de welwillendheid van het kapittel van *Laon*, om in de kosten der opvoeding van zijnen zoon te voorzien; *CAMILLUS* verkreeg eene beurs voor het Collegie van *LODEWIK den Grooten*, te *Parijs*, alwaar hij de medeleerling en vriend van

den al te beruchten *ROBESPIERRE* werd; met roem volbragt hij zijne studiën, en zou er nuttige vruchten van hebben kunnen plukken indien dezelve door wijze raadgevingen waren geleid geworden, en indien hij niet begonnen had, zijnen geest en zijn hart door het noodlottige lezen der wijsgeeren zijner eeuw te bederven. Het stelsel van *HELVETIUS* werd dat van *DESMOULINS*, en het najagen van vermaken, de geheele regel van zijn gedrag. Reeds bij de opening der algemeene staten was het *Palais-Royal* de vergaderplaats geworden van alle uitdagers der nieuwigheden, welke men wilde invoeren. *DESMOULINS* liet nooit na, om zich bij die zamenrottingen te bevinden, van welke hij een der vurigste redenaars was. Ofschoon hij zeer stamelde, had hij echter door zijne stoute redevoeringen en zijne overdrevene voordragten, eene onwetende menigte voor zich ingenomen, die altijd met geestdrift bezielde wordt voor den genen, die hare verbeeldingskracht weet op te winden, en hare dolzinnigheid te vleijen. Toen op den 12 Julij 1789 het berigt van het vertrek van *NECKER*, zich in *Parijs* verspreid had, werd de geheele hoofdstad eensklaps door de grootste gisting bewogen. CA-

MILLUS DESMOULINS, die geheime instructiën bezat, maakte op eene bekwame wijze gebruik van die gesteldheid der geesten. Hij komt uit een koffijhuis te voorschijn, in de eene hand een pistool en in de andere eenen degen houdende, klimt op eenen stoel, maakt het berigt bekend en een boomblad bij wijze van kokarde, aan zijnen hoed hechtende, noodigt hij de menigte uit, om de wapens op te vatten, en hem te volgen. Oogenblikkelijk worden het *Palais Royal* en de naburige wijken door eene woedende volksmenigte overstroomd; men begeeft zich van alle punten der hoofdstad derwaarts. DESMOULINS stelt zich aan hun hoofd; de schouwtooneelen waren op het punt van te beginnen, men breekt de ingangen derzelve open onder de kreten van: *Te wapen! te wapen!* al de aanschouwers worden er uitgedreven, waarvan de grootste menigte zich bij de muitelingen voegt. Alle be-geven zich op eene onstuimige wijze naar den beeldhouwer CURTIUS, nemen de borstbeelden van den hertog van OBLÉANS en NECKER weg, die zij al zegevierende door de straten en publieke pleinen ronddragen. Onder de constituerende vergadering bleef DESMOULINS de woedendste en vooral de nuttigste zaakvoerder van de hoofden

der omwenteling. Hij nam in zijne oproerige schotschriften den titel aan van *algemeen procureur der lanta-rens*, en trachtte het volk tot de uiterste buitensporigheden te bewegen, het zij in de verzamelingen, waarin hij het woord voerde, hetzij in zijne schriften en vooral in zijn dagbladen titel voerende: *Révolutions de France et de Brabant*. DESMOULINS bestuurde ook de naamlooze geschriften, waarin men het gouvernement met eenen volksopstand bedreigde en het verbranden der huizen van de afgevaardigden, die de oppermagtige bekrachtiging en twee kamers wilden. De Heer MALOUE, over een en ander verontwaardigd zijnde, klaagde CAMILLUS DESMOULINS onderscheidene malen bij de vergadering aan, als eenen aanspoorder tot moord, en verkreeg zelfs, dat hij voor het *Châtelet* werd gevoerd; maar de bescherming van ROBESPIERRE redde hem. Nog werd hij achtervolgd; maar ook vruchteloos als een der voornaamste aanstokers van den opstand van het *Champ-de-Mars*. Na den val van den Minister DELESSART, randa hij BRISSET en de afgevaardigden der *Gironde* aan, die tot dusverre hetzelfde pad, als de overige vijanden des konings betraden. Hij was het en de dagblad-

schrijver MORANDE, welke de benaming van *Brissotijnen* en *Girondijnen* uitdachten, welke hunnen ondergang voorbereidde. Hij schreef, om hun ontwerp, de verdelging van de overblijfselen der monarchie (een denkbeeld, waarmede toenmaals enkel nog de grootste heethoofden zwanger gingen) te ontsluijeren en beweerde dat die partij geen ander doel had dan den oorlog aan *Oostenrijk* te doen verklaren. Intusschen moet CAMILLUS DESMOULINS daarom niet minder als een der grootste vijanden van LODEWIJK XVI. beschouwd worden. Uit al zijn vermogen werkte hij mede tot de omwenteling van den 10 Augustus. Om hem te beloonen, benoemde DANTON hem tot zijnen secretaris, en het schijnt zeker, dat hij aan de Septembermoorden grootelijks aandeel nam (zie DANTON), welke hij, met zijne gewone onbescheidenheid, in zijn dagblad als aangekondigd had. Hij beproefde vervolgens, om die moordtooneelen te regtvaardigen, door te zeggen, dat alles in orde was afgelopen; dat het volk enkel de contra-revolutionnairn gestraft, en zelfs verscheidene Aristokraten gespaard had. CAMILLUS DESMOULINS werd door het Dep.t van *Parijs* tot afgevaardigde bij de Conventie benoemd, al-

waar hij voor den dood van LODEWIJK XVI. stemde. Na die misdaad werd DESMOULINS gematigder. Hij verdedigde den Generaal ARTHUR DILLON, welken men vogelvrij verklaren wilde, tot op den laatsten oogenblik en beschuldigde het gedrag der afgevaardigden, die met eenen bijzonderen last naar de *Vendée* waren gezonden. Intusschen werden de vogelvrijverklaringen dagelijks verschrikkelijker; hij waande dezelve te zullen doen ophouden, door een tijdschrift in het licht te geven: *Le vieux Cordelier* genaamd. DESMOULINS had zich niet vreden gesteld, in hetzelfde den grond der zaken aan te randen, hij had zelfs de voornaamste hoofden met uitzondering van ROBESPIERRE, dien hij nog zijnen vriend waande, in een belagchelijk licht gesteld. Hij overlaadde M. B. en SAINT JUST met bittere schampreden, en zeide van dezen laatste, dat hij het hoofd droeg als een Heilig Sacrament. „Ik zal het hem wel op eene andere wijze doen dragen,” zeide SAINT JUST; en gezamenlijk met M. B. klaagde hij hem aan, als eenen gematigde, als eenen contra-revolutionnair, en op dat tijdstip, werd er niet meer vereischt, om naar het schavot te worden gezonden. ROBESPIERRE be-

proefde in den beginne, om hem te verdedigen, en zeide in eene vergadering der Jakobijnen, waarin de beschuldigde tegenwoordig was, dat men zich te vreden behoorde te stellen, met het *pamphlet* te verbranden. *Verbranden is niet beantwoorden,*" hernam DESMOULINS. ROBESPIERRE over dezen uitval gebelgd, liet hem aan zijne vijanden over, die hem als medepligtige van DANTON, die juist in hechtenis was genomen, in staat van beschuldiging verklaarden, en hij werd naar de gevangenis van het *Luxembourg* gevoerd. Hij bleef niet lang in dezelve; maar hetgene, wat hem het meest bedroefde, was, zijne vrouw die hij hartstogtelijk beminde, dagelijks onder de vensters der gevangenis te zien jammeren. Zij had hem eene huwelijksgift, die hem jaarlijks 6000 *livres* opleverde, mede ten huwelijck gebragt, en gevorderd, dat hun huwelijck door een onbeëdigd priester, die de onderwijzer van DESMOULINS was geweest, en voor wien de revolutionnaire nog steeds den grootsten eerbied koesterde, zou ingezegend worden. Zeker is zulks een eerbied uit gewoonte geweest, want DESMOULINS overleed als een ongeloofige. Voor de revolutionnaire regtbank gevoerd, betoonde

hij veel ongeduld en verontwaardiging, niet begrijpende, hoe hij zich voor regters beyond, met welke hij had gewedijverd, om de zaak der omwenteling te doen zegeviëren. Toen de voorzitter hem vraagde hoe oud hij was, antwoordde hij: „Drie en dertig jaren de ouderdom van den *Sansculotte* JESUS, een ouderdom den revolutionnairen zeer noodlottig." Na zijne veroordeeling bood hij uit al zijne magt tegenstand aan de geregtsdienaars, die belast waren, om hem te bewaken; hij schuimbekte van woede; zijne kleederen waren geheel verscheurd en hij kwam bijna half naakt op de strafplaats. Den 5 April 1794 werd hij met DANTON, LACROIX en anderen ter dood gebragt. Zijne innemende echtgenoot onderging eenige dagen daarna hetzelfde lot; zij toonde meer standvastigheid dan hij, en kondigde haren moordenaars aan, dat zij op hunne beurt hun hoofd op dat schavot zoude brengen; waarop zij het bloed zoo veler onschuldige slagtoffers deden stroomen. DESMOULINS, die de afgevaardigden naar de *Vendée* had durven beschuldigen, en de gruwelen, welke zij in dat ongelukkige land bedreven als misdaden voorstellen, werd na den 9 *Thermidor* als een der slagtoffers zijner

dwingelandij beschouwd, en zijne gedachtenis werd door diegene vereerd, welke dien dag als overwinnaars overleefden. Behalve het reeds aangevoerde heeft men van hem: 1.° *Satires etc.* (*Hekeldichten of keuze der beste dichtstukken, die de omwenteling zijn voorafgegaan, of gevolgd hebben*), Parijs, 1792. Deze verzameling is, wat de dichtkunde betreft, geheel erbarmelijk, en bevat enkel onbeschaafde *rapsodiën*. — 2.° *Opusculus etc.* (*Stukjes van CAMILLUS DESMOULINS*), Parijs, 1790. — 3.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der omwenteling en van de zes eerste maanden der Republiek*), 1793, in 8 vo. Dit stukje werd in het Engelsch vertaald, en had twee uitgaven, Londen, 1794.

DESNITZKI (MICHAËN), in 1752 bij *Moskau* geboren, en den 24 Maart 1821, te *St. Petersburg* overleden, métropoliet van *Novogorod*, *St. Petersburg*, *Esthland* en *Finland*, ridder der Russische orden, voorzitter der heilige Synode, en lid van onderscheidene geleerde genootschappen, is een der beroemdste gewijde redenaars, welke *Rusland* in deze laatste tijden heeft voortgebracht. Zijne deugden maakten hem voor zijne kudden niet minder dierbaar, dan zijne talenten hun nuttig

waren. De volledige verzameling zijner *Leerredenen* is te *St. Petersburg* in 10 dl.ⁿ gedrukt, 1816 — 1820.

DESORGUES (THEODORUS), in 1759 te *Aix in Provence* geboren, beoefende het lierdicht. Overdreven in alles, omhelsde hij de grondbeginselen der omwenteling met eene soort van woede, en wijdde aan den lof derzelve vele zijner werken toe, waarin de begaafdheid indien zij in dezelve mogt gevonden worden, door eene ergerende goddeloosheid geheel wordt uitgewischt. Ontevreden van onder het bestuur van BONAPARTE niet genoeg beloond te worden, vervaardigde hij een liedje, dat met deze regels eindigde:

Oui, le grand NAPOLÉON
Est un grand CAMÉLÉON.

Deze scherts werd door het hooger gezag niet welopgenomen, en DESORGUES, als gek beschouwd, werd naar *Charenton* gezonden, alwaar hij in 1808 overleden is. Wij moeten eenen trek tot zijnen lof aanhalen. Nadat PONTIUS DIONYSIUS ECOUCHARD-LEBRUN, in zijne gedichten de gedrochten der omwenteling bezongen had, schoot DESORGUES het volgende puntdicht tegen hem uit:

Oui, le fléau le plus fa-
neste,

D'une lyre banale obtiendrait
les accords:

Si la peste avait des trésors,

LEBRUN serait soudain le chan-
tre de la peste.

DESORGUES was, even ge-
lijk ESOPUS, mismaakt, en
bultig van achteren en van
voren. Om de lagchers te
doen zwijgen, die het be-
lagchelijk vonden, zoodanig
een man de meest demago-
gische grondbeginselen te
zien prediken en de muite-
rijen bezingen, vulde hij
zijne kamer met Sinesche
pöppen, en sliep in het mid-
den derzelve in eene hang-
mat. Zijne werken zijn: 1.
ROUSSEAU of de kindscheit, 1795, in 8.º — 2.
*Epître etc. (Brief over Ita-
lië)*, gevolgd door eenige
andere gedichten, over het-
zelfde land, 1797, in 8.º
Men vindt er een Italiaansch
liedje in, *la primavera* ge-
naamd, en den *Lofzang aan
het Opperwezen*, dien de
dichter, op bevel van ROBES-
PIERRE, vervaardigde. — 3.
*Chant de guerre etc. (Krijgs-
zang tegen Oostenrijk)* voor-
afgegaan door de drie zusters
(*de dichtkunde, de schil-
der- en toonkunst*), 1799,
in 8.º — 4.
*VOLTAIRE, of
het vermogen der wijsbe-
geerte*, 1799, in 8.º — 5.
*Les fêtes etc. (De feesten
der genie)*, door andere lier-
dichten voorafgegaan, 1800,
in 8.º — 6.
*Mon conclave
(Mijn conclave)*, gevolgd

VIII. DEEL.

door de beide Italiën (*Tos-
kanen en Provence*). On-
der de daarachter gedrukte
stukken, onderscheidt men
*Chant funèbre pour les ma-
nes de PIE VI. (Lijkzang
voor de schim van PIUS
VI.)* Het *Conclave* is slechts
een zeer kwaadaardig hekel-
dicht, en de *Lijkzang* bevat
enkel lompe beleedigingen
tegen eenen Opperpriester,
die zich evenzeer door zijne
deugden als door zijne on-
gelukken aanbeval. — 7.
*Chant funèbre etc. (Lijk-
zang ter eere der krijgslie-
den in den slag van Maren-
go gesneuveld)*, door andere
proeven van lierzangen voor-
afgegaan, 1800, in 8.vo —
8.
*Hommage à la paix
(Hulde aan den vrede)*,
1801, in 8.vo In dit boek-
deel vindt men een blijspel
getiteld: *le Pape et le Musti
etc. (de Paus en de Musti
of de verzoening der Gods-
diensten)*, in denzelfden
geest als het *Conclave* ge-
schreven. Men beschouwt
als zijne beste werken, den
*Lofzang aan het Opperwe-
zen en de Transteverijnen*.
De Transteverijnen zijn die-
gene onder de inwoners van
Rome, aan gene zijde des
Tibers (Trastevere). Zij be-
schouwen zich als de ware
afstammelingen der Troja-
nen. Tijdens de onlusten
ten van de hoofdstad der
Kerk, toonden zij zich zeer
verknocht aan PIUS VI. en bij

Z

gevolg vijanden dergenen, welke dit eerbiedwaardige hoofd der Kerk vervolgden, hetwelk den lof van DESORGUES niet kon wegdragen.

DESORMEAUX (JOZEF LODEWIJK RIPAUT), den 3 November 1724 te Orleans geboren, volbragt zijne studiën aan het Collegie der Jesuiten dier stad, en gaf zich geheel en al aan de beoefening der geschiedenis over. Te Parijs gekomen zijnde, maakte hij zich bij den prins van Condé bekend, die hem tot hoogst deszelfs bibliothecaris, daarna tot algemeen overste der Fransche en vreemde infanterie benoemde, en voor hem eindelijk de aanstelling van geschiedschrijver van het huis van BOURBON verkreeg (1772). Hij was in 1771 bij de Akademie der opschriften en schoone letteren aangenomen. DESORMEAUX, getrouw aan het huis, dat hem met weldaden overladen had, zag met de grootste smart de ongelukken, waarin de omwenteling hetzelfde dompelde. Hij overleed den 21 Maart 1793, en heeft nagelaten: 1.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der zamenzweringen*), 9.e en 10.e dl. (de acht eerste zijn van DUPONT-DU-TERTRE). DESORMEAUX vervolgde dit werk niet. — 2.° *Abrégé chronologique etc.* (*Beknopte tijdrekenkunde der Geschiede-*

nis van Spanje), 1758, 5 dl.ⁿ in 12.mo Dit werk maakte veel opgang. Te bejammeren is het, dat de schrijver, bij de zamenstelling van hetzelfde, geschiedschrijvers heeft geraadpleegd, aan welke men partijdigheid te last legt. — 3.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van den maarschalk van LUXEMBOURG, voorafgegaan van de Geschiedenis van het huis van MONTMORENCY*), 1764, 5 dl.ⁿ in 12.mo Deze geschiedenis wordt als het beste zijner werken beschouwd. — 4.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van LODEWIJK van BOURBON, Prins van CONDÉ*), 1766 — 1768, 4 dl.ⁿ in 12.mo, in het Hoogduitsch vertaald, Potsdam, 1783. — 5.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van het huis van BOURBON*), 1773 — 1788, 5 dl.ⁿ in 4.to Het 5.e deel eindigt met de regering van HENDRIK III. De omwenteling belette de uitgave van het vervolg. Men verwijt aan DESORMEAUX soms in oordeelkunde te kort te schieten, en meer lofredenaar dan geschiedschrijver te zijn; maar zijn werk zal zeer nuttige bouwstoffen verschaffen, aan dengenen, die eene geschiedenis zou willen schrijven, welke nog aan de Fransche letterkunde ontbreekt.

DESPAULX (dom RAYMONDUS), een benediktijner der Congregatie van den heili-

gen *MATRUS*, werd den 14 September 1726 te *Miélan* in het Fransche dep. van de *Gers* geboren, en volbragt zijne studien bij de Jesuiten. Na de vernietiging dier maatschappij vormden de *Behediktijnen*, met verscheidene opvoedingsgestichten belast, een Collegie in hunne abdij van *Sorèze*. Dom *DESPAULX*, werd de bestuurder van hetzelfde, en droeg door de zorg welke hij aanwendde, om er de studien te doen bloeijen, veel bij tot den roem van dat gesticht. Na de oprigting der nieuwe universiteit, werd hij tot algemeen inspecteur der studien, en gewoon raadsheer benoemd. Den 6 April 1814, stemde hij voor de vervallenverklaring van *BONAPARTE*, en verklaarde zich ten gunste der *Bourbons*; de koning handhaafde hem in zijnen post. Bij de terugkomst van *NAPOLEON* in *Frankrijk* in 1815, werd *DESPAULX* door dien overweldiger, tot algemeen Inspecteur benoemd: in de laatste jaren zijns levens verzocht hij om zijn ontslag. *DESPAULX* overleed in September 1818 als lid van het legioen van eer.

DESPAUTÈRE (JOANNES), een Vlaamsche taalkundige, werd in het jaar 1460 te *Ninove*, een stadje in *Oost-Vlaanderen*, geboren. Hij

onderwees de schoone letteren te *Leuven*, te *Hertogenbosch*, te *Berg-Saint-Vinow*, en eindelijk te *Comines*, alwaar hij in 1520 overleed. Hij heeft *Rudimenta's*, eene *Spraakkunst*, eene *Woordvoeging*, eene *Verhandeling over de figuren en het gebruik eener uitdrukking in eenen figuurlijken zin* nagelaten, welke in een deel in fol. onder den titel van *Commentarii grammatici* in 1537, gedrukt zijn. Deze werken vond men vroeger in alle Collegien, maar sedert dat er meer geregelde in het licht zijn verschenen, worden dezelve enkel nog door de geleerden geraadpleegd. Dezelve zijn bij uitnemendheid geschikt, om de gronden van het Latijn te leeren kennen. —

DESPESSES (ANTONIUS), in 1591, op een kasteel van zijnen vader in de nabuurschap van *Alais* geboren, oefende eerst het beroep van advokaat, bij het parlement van *Parijs*, en daarna in zijne geboorteplaats uit. Eenigen tijd hield hij zich met pleitgedingen bezig, doch een gering toeval deed er hem van afzien. Eens voor het hof pleitende, verdiepte hij zich, volgens het gebruik van zijnen tijd in afwijkingen, en hield eene breede uitwijding over *Ethiopië*. Een prokureur,

die achter hem stond, zeide *Daar is hij in Ethiopië, welligt komt hij er nimmer uit.* Deze woorden bragten hem in verwarring, en hij wilde niet weder pleiten. Hij overleed in 1658. Zijne *Œuvres (Werken)* zijn verscheidene malen gedrukt. De laatste uitgave is van *Lyon*, 1750, 3 dl.ⁿ in fol. » Deze schrijver, zegt BRETONNIER, is zeer lofwaardig, wegens zijnen veelvuldigen arbeid, doch hij is zulks zeer weinig door zijne nauwkeurigheid. Zijne aaahalingen zijn noch getrouw, noch juist, doch kunnen echter zeer goed tot zaakregister dienen.

D'ESPEISSES. — Zie FAYE (JACOBUS).

D'ESPENCE. — Zie ESPENCE (CLAUDIUS D').

DESPERIERS. — Zie PERRIERS.

DESPORTES. — Zie PORTES (PHILIPPUS DES).

DESPORTES (FRANCISCUS), in 1661, in *Champagne* geboren, openbaarde zijne be-gaafdheden voor de schilderkunst gedurende eene ziekte. Hij lag te bed en verveelde zich, men gaf hem eene plaat, met welker af-teekening hij zich vermaakte, en deze proeve getuigde van zijnen smaak. De koning maakte van zijne dienst

gebruik, beloonde hem en de akademie van schilderkunde opende hem hare deuren. Hij overleed te *Parijs* in 1743. Zijn zacht en beminnelijk karakter, werd verhoogd door edele en ongedwongene manieren. Hij muntte uit in het schilderen van snaaksche voorstellingen, dieren, bloemen, vruchten, moeskruiden, landschappen, jagten en slaagde vooral wel in het portret. Zijn waarheid nabootsend, vlug en ongedwongen penseel stelde de natuur en hare bekoorlijkheden voor. Hij liet eenen zoon en eenen neef na, die zijnen roem handhaafden.

DESPORTES (JOANNES BAPTISTA RENATUS POUPPÉE), doctor in de geneeskunde, werd den 28 September 1704, te *Vitré* in *Bretagne* geboren. Zijne familie, oorspronkelijk van *la Flèche* in *Anjou*, had reeds onderscheidene geneesheeren voortgebracht. DESPORTES was de vijfde van zijnen naam. Hij was pas 28 jaren, toen hij in 1732 verkozen werd, om den post van koninklijk geneesheer op het eiland *Sint-Domingo* waar te nemen; en in 1738 benoemde hem de koninklijke akademie van wetenschappen tot een harer Correspondenten. Aan de *Fransche Kaap* gekomen, zag hij, dat er geene enkele beschrij-

ving der ziekten bestond, welke dat eiland verwoesten. Bij zijne aankomst begon hij zijne waarnemingen over dat onderwerp, en zette dezelve gedurende 14 jaren tot aan zijnen dood voort. Er bestaat van hem: 1.º *Histoire etc. (Geschiedenis der ziekten van Sint-Domingo)*, Parijs, 1770, 3 dl.ⁿ in 12.º — 2.º *Traité des plantes etc. (Verhandeling over de gebruikelijke planten van Amerika enz.)*. Dezelve bevat de wijze, waarop men gemeend heeft, die planten, volgens de gelegenheden, onder die van *Europa* aantene men, en eene lijst van alle planten welke de schrijver te *Sint-Domingo* ontdekt heeft, met derzelve Fransche, Karaïbische, Latijnsche namen en derzelve verschillende gebruiken; eindelijk Memoiriën of Verhandelingen over de voornaamste plantaadjen en fabrieken der eilanden, de suiker, de koffij, de kakau, de indigo, het katoen, enz. Hij overleed in het kwartier *Morin* op het eiland en de kust van *Sint-Domingo*, den 15 Februarij 1748, in den ouderdom van 43 jaren en 5 maanden. Onder de diensten, welke hij aan de menscheid in dat gewest bewees, moet men de herstelling tellen van het ziekenhuis der *Kaap*, hetwelk hij met meer dan 80 bedden vermeerderde.

DESPRÉAUX. — Zie BOILEAU.

DESPREMIENIL. — Zie ESPREMIENIL.

DESPRÉS of DES PRÉS. — Zie MONTPEZAT.

DESPREZ BOISSY (KARL), werd te *Parijs* in 1730 geboren; sloeg de regtsgeleerde loopbaan in, waarin hij ook eenigen roem behaalde. Maar het schijnt, dat hij zich voornamelijk met het tooneel bezig hield, ten minste als men zal oordeelen naar zijn werk, getiteld: *Lettres sur les spectacles (Brieven over de schouwspelen)*, 1759, 3de uitgave, 1780, 2 dl.ⁿ in 12.º Het tweede deel is eene *Catalogue raisonné (Beredeneerde Lijst)*, der werken, die tegen en voor de schouwspelen in het licht waren verschenen en die in 1771, 1772, 1773, onder den titel van *Histoire etc. (Geschiedenis der werken voor en tegen de tooneelen)*, reeds was uitgegeven; dit werk van DESPREZ maakte genoeg opgang, en opende hem den toegang tot verschillende, zoowel Fransche als vreemde geleerde genootschappen. Hij verdient eenen grooteren en beteren lof, voor eene andere roemrijke daad, die vrij wat nuttiger voor de maatschappij was. Hij bestuur-

de, met behulp van zijnen broeder, een liefdadig gesticht tot ondersteuning der huis- en zich schamende armen opgericht, en toonde in de uitoefening dier bediening, eenen ijver, eene onbaatzuchtigheid en zelfs eene weldadigheid, die hem bij zijnen schier plotselijken dood, den 29 Maart 1787, door alle brave menschen deed betreuren.

DESPRUETS (JOANNES), in het Latijn DE PRUETIS, algemeen abt van premonstratheit, werd in 1525 geboren. Nog zeer jong zijnde, ging hij in de premonstratenzerorde, en legde zijne gelofte af in de abdij van *la Grâce-Dieu* of *Saint Jean de la Castelle*, in het bisdom *Aire*. Daar de premonstratenzerabdij, door den dood van den kardinaal DE FERRARE, aan het hof van *Rome* openstond, en de begeving daardoor aan den Paus vervallen was, zoo benoemde GREGORIUS XIII. te dien einde DESPRUETS. Hij nam bezit derzelve den 11 Junij 1573; hij beriep dadelijk een algemeen kapittel, en herstelde alom de regels, daar, waar dezelve verzuimd werden. De koning gaf hem eene zending naar *Rome*, en hij was bij de kerkvergadering van *Reims* tegenwoordig, welke door den aartsbisschop LODEWIJK VAN GUISE beroepen was. Hij overleed den 15 Mei

1596, aan eene aanstekelijke ziekte. Men kent van hem; *Des livres etc.* (*Boeken, over de wederleggende godgeleerdheid*), Parijs, 1672, waarin hij de Calvinisten wederlegt. — 2.° *Des Sermons etc.* (*Leerredenen en Redevoeringen, eene Verhandeling over de Sacramenten en beknopte Commentarieren over den Bijbel*) — 3.° *Anti-Calvinus, seu calvinianæ pravitatis refutatio*. Dit laatste werk was niet voltooid toen hij overleed.

DESPUNA. — Zie THEODORA DESPUNA.

DESROCHES. — Zie ROCHES.

DESSALINES (JACOBUS), eerste keizer van *Haiti*, was op de *Goudkust* in *Afrika* geboren, en had aan eenen zwarten vrije van de volkplanting behoord, over welke hij eens moest regeren. Hij toonde vele werkende kracht in de eerste onlusten van *Sint-Domingo*, was adjudant van JOANNES FRANCISCUS, een der zwarte veldheeren, en ging vervolgens tot de partij van TOUSSAINT-LOUVERTURE over, wiens luitenant hij werd, voerde met roem den oorlog tegen den Mulatschen generaal RIGAUD, die in dienst van *Frankrijk* was, sloeg ook den generaal LECIERC in 1802 en onderwierp

zich na de verbanning van TOUSSAINT. Hij legde altoen veel ijver aan den dag, om de ontwapening der Zwarten te bewerktelligigen; doch weldra maakte hij weder gemeene zaak met hen. Hij begaf zich naar het noordelijk gedeelte van *Sint-Domingo*, deed hetzelfde aan het muiten slaan, handhaafde zich aldaar tegen de herhaalde aanvallen van ROCHAMBEAU, gaf groote bewijzen van moed en tegenwoordigheid van geest in den bloedigen slag van *Saint-Marc*, die den Franschen alle hoop benam, om zich op het eiland te handhaven, en maakte zich eindelijk met den titel van keizer en onder den naam van JACOBUS I. meester van het opperste gezag. De slechte uitslag eener poging, door hem tegen het Spaansche gedeelte van *Sint-Domingo* gerigt, alwaar de Franschen zich nog handhaafden, verbitterde zijne inborst, die reeds den stempel eener sombere wreedheid droeg. Verscheidene zijner veldheeren aan welker hoofd zich de neger CHRISTOFFEL en de mulat, PETHION, bevonden, zijne bloeddorstige dwingelandij moede, maakten er een einde aan, door hem in 1806 te vermoorden.

D'ESSÉE. — Zie MONTALEMBERT!

DESSOLLES (JOANNES JOZEF PAULUS AUGUSTINUS, Markgraaf), luitenant-generaal en pair van *Frankryk*, president van den raad der ministers onder LODEWIJK XVIII. enz., werd den 3 Julij 1767 te *Auch* in het departement van *Gers*, uit eene aanzienlijke, adellijke familie geboren. Zoodra de omwenteling hare bloedige fakkel ontstoken had, schaarde DESSOLLES zich dadelijk onder de krijgsbanieren, om, zou hij moeten sterven, in den strijd voor het vaderland, en niet als een offer van het *Terrorismus* te vallen, en gedroeg zich in die betrekking zoo voorbeeldig, dat hij weldra tot kapitein, ja zelfs tot brigade-generaal-majoor bevorderd werd. Als zoodanig sloeg hij de Oostenrijkers in *Valteline*, bij *Santa-Maria*. In 1799 werd hij chef van den algemeenen staf, verwierf de vriendschap van MOREAU, en onderscheidde zich voornamelijk bij *Novi* en *Hohenlinden*. Later legde hij in het proces van MOREAU de levendigste belangstelling voor zijnen beschermer, aan den dag, en nam vervolgens de wijk naar zijne goederen, en ofschoon hij tot tweemaal door NAPOLEON weder bij het leger beroepen werd, keerde hij echter altijd zoodra mogelijk naar zijne goederen terug. Ofschoon hij

den keizer den Russischen veldtocht zeer had afgeraden, woonde hij denzelven echter bij als chef van den staf van vorst EUGENIUS, trok *Smolensko* binnen, doch verliet alstoen het leger, zoo als men wil, om zijne zwakke gezondheid. Hij was het, die als bevelhebber der Parijsche nationale garde tegen het voorstel van NAPOLEON, om de regering aan MARIA LOUISA overtegeven, voor de BOURBONS stemde. LOUWIS XVIII., verhief hem tot pair en minister van staat; gedurende de 100 dagen, leefde hij stil op zijne goederen. Na de terugkomst des konings, kwam hij weder in het ministerie en werd markgraaf. Den 28 December 1818, verving hij als voorzitter van den raad der ministers, den hertog van RICHELIEU, en verkreeg ook de portefeuille van buitenslandsche zaken. Twee maanden verhief hij zich heviglijk in den raad, tegen de ontworpen verandering in de wet der verkiezingen; en nam met twee eenige ambtgenooten van zijn gevoelen, den maarschalk GOUVION-ST-CYR en den vrijheer LOUIS zijn ontslag, en ontving van het publiek de eervolle benaming van *Ministre honnête homme*. Hij ging weder zitting nemen onder de pairs, alwaar hij zich tot aan zijnen dood, te *Parijs*, in 1828 voorgevallen,

bestendig als een der hechtste steunen der openbare vrijheden, deed onderscheiden.

DESTOUCHES (ANDREAS CARDINAL), te *Parijs* in 1672 geboren, en in 1749 overleden, vergezelde Pater TACHARD, een Jesuit, naar *Siam*, met oogmerk, om na die reis in de maatschappij te gaan. In *Frankrijk* teruggekeerd, veranderde hij van smaak, en hij verkoos de loopbaan der wapenen. Het was in de dienst, dat hij zijne begaafdheden voor de toonkunst gevoelde ontluiken; hij verliet dezelve om er zich geheel en al aan toe te wijden. Hij verwierf weldra eenen grooten roem door zijn zangspel *Issé*. De Koning vond zoo veel smaak in hetzelfde, dat hij hem met eenen beurs van 200 *louis d'or* vereerde, er bijvoegende, dat zulks slechts voorloopig was, en dat sedert LULLI geene muziek hem zoo zeer behaagd had als de zijne." Het zonderlingste hiervan is, dat hij, toen hij dit stuk vervaardigde met het componeren geheel en al onbekend was. Hij leerde vervolgens de regels, maar dezelve verkoelden zijne genie, en zijne overige werken, evenaarden *Issé* niet. DESTOUCHES overleed als Opperbestuurder der Koninklijke muziek, en algemeen Inspecteur der koninklijke A-

kademie van toonkunst, met eene jaarwedde van 4000 livres.

DESTOUCHES (PHILIPPUS NERICAULT), te *Tours*, in 1680 geboren, kweekeling in het Collegie des quatre nations te *Parijs*, vrijwilliger in een regiment infanterie, verliet de dienst, om zich aan den maakgraaf DE PUYSEUX, afgevaardigde in *Zwitserland*, te verbinden. Zijne tooneelkundige voortbrengselen maakten hem bij den regent bekend. Daar deze vorst wist, dat hij de kennis van de belangen der hoven bezat, zond hij hem in 1717 met den abt DU BOIS naar *Londen*, om dezen in zijne onderhandelingen behulpzaam te zijn. Hij bragt aldaar 7 jaren door, *Frankrijk* met ijver dienende. Nadat de Hertog van *Orléans* overleden was, had DESTOUCHES slechts het geringe vermaak, van zich de fortuin voor te stellen, welke hij zou hebben kunnen maken, indien die prins in het leven ware gebleven. *Fontaineau*, in de nabijheid van *Melun* scheen hem toe, eene geschikte eenzaamheid te zijn, om hem de fortuin, en hare eigenzinnigheden te doen vergeten. Hij kocht dezelve, en beoefende er tot op het einde zijner dagen, den landbouw en de Muzen. De

kardinaal DE FLEURY wilde hem aan dezelve onttrekken, om hem naar *Petersburg* te zenden. De dichter weigerde dat gezantschap. Hij overleed den 4 Julij 1751. Zijn zoon heeft de uitgave der *Werken* (*Œuvres*) van zijnen vader bestuurd, die op bevel van LODERWIJK XV. in 1757, in het *Louvre*, in 4 dl.ⁿ in 4.to plaats had. Dezelve zijn later herdrukt in 10 dl.ⁿ in 12.º Men vindt, zegt een schrijver, die hem zeer wel gekend heeft, in de stukken van DESTOUCHES geenszins de kracht en de vrolijkheid van REGNARD, nog minder de navolgende schilderijen van het menschelijke hart, dat natuurlijke, die ware boeterij, dat uitmuntende koddige, hetwelk de verdienste van MOLIÈRE uitmaakt, doch na hen heeft hij zich zeker veel roem verworven." Een lof, op de *Blijspelen* van DESTOUCHES toepasselijk, is, dat dezelve meer van de losbandigheid en wulpscheit des tooneels verwijderd zijn, dan al degene, welke door het beuzelachtige en de bedorvenheid der eeuw zoo zeer gezocht worden. Zie MOLIÈRE, REGNARD, enz.

DETRIANUS, een beroemde bouwkunstenaar onder HADRIANUS, herstelde het *Pantheon*, het *Basilicum* van Ner-

TUNUS, de baden van AGRIPINA enz. Zijn meesterstuk was de *Steenen sluis* of het *Graf van HADRIANUS*, en de *brug ÆLIENUS*, thans de *brug Sint-Angelo* genaamd.

DEUCALION, koning van *Thessalië*, zoon van PROMETHEUS en van PANDORA, huwde PYRRHA, dochter van EPIMETHEUS, zijnen oom, JUPITER spaarde enkel deze beide echtgenooten in de algemeene overstroming. Zij verwekten het menschelijk geslacht, en bevolkten de wereld weder, door steenen achter zich uit te werpen, zoo als de Godspraak van THEMIS hun voorzegd had. De steenen van DEUCALION werden in mannen en die van PYRRHA in vrouwen veranderd. Deze fabel van DEUCALION steunt, zoo als men het ziet, op de gewijde *Geschiedenis*, maar eene aan *Griekenland* bijzonder eigene gebeurtenis heeft dezelve met vreemde omstandigheden overladen. Men verhaalt, dat de loop der rivier *Peneus*, onder de regering van DEUCALION, door eene aardbeving belemmerd werd, op de plaats, waar die rivier door de wateren van vier andere gezwollen, zich in de zee ontlast, en dat er in dat jaar zulk een overvloedige regen viel, dat geheel *Thessalië* overstroomd werd; maar eene dergelijke

gebeurtenis heeft niet, al vooronderstelt men ook de waarheid derzelve, de uitroeijing van het menschelijke geslacht kunnen doen vooronderstellen, zoodanig als OVIDIUS dezelve in het eerste boek der *Herschepingen* verhaalt, waarin hij ons de geschiedenis van DEUCALION ontwikkelt.

DEURHOFF (WILLEM), een bovennatuurkundige, in Maart 1650 te *Amsterdam* geboren. In zijne geboortestad oefende hij het beroep van koffermaker en verkooper uit, toen hij met de leer van DESCARTES en het stelsel van SPINOZA bekend raakte. Het was als toen dat de bovennatuurkundige denkbeelden in zijn hoofd gistten, en zich met godsdienstige gevoelens verbonden, welke hij reeds was toegedaan. Weldra kwam hij openlijk met valsche denkbeelden voor den dag, die veel gerucht maakten, en die hij hardnekkiglijk verdedigde. Zijne schriften werden eerst door hem zelve in 6 stukken in 8.º van 1684 tot 1702 bij gedeelten uitgegeven, en in het jaar 1715 in eengesmolten in twee zware deelen in 4.º onder den titel van DEURHOFF'S *Godgeleerdheid*. Hij gaf nog andere godgeleerde en bovennatuurkundige werken in het licht, en overleed in 1717; sommi-

gen, die hem meenden te verstaan, en dus zijn gevoelen omhelsden, werden naar hem *Deurhovianen* genaamd.

DEUS - DEDITUS. — Zie ADEODATUS (*Heilige*).

DEUSING of **DEUSINGIUS** (**ANTONIUS**), te *Meurs* in de *Pruisische Rijn-gewesten*, den 15 October 1612 geboren, was hoogleeraar der wiskunde in zijne geboortestad, daarna in de wijsbegeerte, natuur- en wiskunde te *Harderwijk*, vervolgens hoogleeraar in de Geneeskunde aan dezelfde Universiteit, en verkreeg eindelijk in 1647, den eersten leerstoel der geneeskunde te *Groningen*, alwaar hij, na in 1652 lijfarts van **Prins Willem Frederik van Nassau** te zijn geworden, den 30 Januarij 1666 overleed. Hij was een waarlijk kundig geneesheer, en was niet alleen al de taken dier wetenschap magtig; maar had ook al diegene beoefend, welke er betrekking op hebben. Behalve het latijn had hij de Arabische, Turksche en Perzische talen geleerd. Men verwijt hem al te bijtend te zijn geweest, en van zich daardoor vele vijanden op den hals te hebben gehaald. Hij heeft een aantal werken nagelaten, de voornaamste zijn: 1.° *De vero systema-*

te mundi, Amsterdam, 1643 in 4.° Hij neemt een bijzonder stelsel aan, op de bouwvallen van die van **COPERNICUS** en **PTOLOMEUS** gebouwd. — 2.° *De mundi officio*, Groningen, 1647, in 4.° — 3.° *Excercitationes anathomicæ*, Groningen, 1651, in 4.° — 4.° *Fasciculus dissertationum*, Groningen, 1660. Dezelve zijn ten getalle van vijftien en handelen over onderwerpen, uit de heilige Schrift ontleend, die betrekking hebben tot de natuurlijke historie. — 5.° *Æconomia corporis animalis*, enz. Groningen, 1660 — 1661, 5 dlⁿ in 12.° Men kan de volledige lijst zijner werken vinden in de *Bibliothèque des écrivains médecins* door **MANGET**, en in *Pater NICERON XXII. Dl. Hoevel DEUSING* protestantsch was, paarde hij echter opregte grondbeginselen van godsdienstig- en zedelijkheid met uitgebreide kundigheden.

DEUSING (HERMANUS), zoon van den voorgaande, geboren te *Groningen* den 14 Maart 1654, overleden den 3 Januarij 1722 beoefende de regts- en godgeleerdheid, en bepaalde zich tot de latgenoemde wetenschap. Hij heeft zich eenen naam gemaakt door zijne *Historia allegorica Veteris et Novi Testamenti*

juncta revelatione mysterii sacro-sanctæ triados. Groningen, 1690, in 4.º en *Franeker*, 1701, en door zijne *Explicatio allegorico prophetica Historiarum mosaicarum*, Utrecht, 1719, in 4.º Werken vol Coccejaansche droomerijen. (Zie COCCEJUS.-JOANNES —), die hem vele onaangenaamheden op den hals haalden, hij werd van het avondmaal uitgesloten, en zag zich verplicht, de wijk naar een vreemd land te nemen.

DEVAUX (JOANNES), een heelmeeester te *Parijs*, den 27. Janurrij 1649 geboren, en in dezelfde stad den 2. Mei 1729 overleden, verkrijkte het publiek met een aantal werken, zuiver in het fransch, en vrij sierlijk in het latijn geschreven: 1.º *le Médecin de soi-même etc.* (De geneesheer van zich zelve enz.), in 12.º niet zeer algemeen; hoewel dikwerf herdrukt. — 2.º *L'art etc.* (De kunst om een heilkundig verslag te doen), 1703, in 12.º verscheidene malen herdrukt. De schrijver leert het gebruik, de formulieren, den meest gebruikelijken stijl, die tot het geven van een heilkundig verslag vereischt worden kennen. — 3.º Onderscheidene vertalingen (in het fransch), der verhandeling over de Venusziekte van MUSITANI, der beknópte ontleedkunde

van HEISTER; der zetregels van HIPPOCRATES enz. — 4.º *Index funereus chirurgicorum parisiensium ab anno 1315 ad annum 1714*, zelfde jaar, *Trévoux*, in 12.º Het ontbrak DEVAUX noch aan geest, noch aan kundigheden; maar hij omvatte te veel onderwerpen, en kende zijne krachten niet bij het behandelen van vele derzelve.

DEVELLE (CLAUDIUS JULIUS), te *Autun* in 1692 geboren, legde in 1725 bij de Theatijnen zijne gelofte af en overleed in Junij 1765. Er bestaat van hem: 1.º *Traité etc.* (Verhandeling over de eenvoudigheid des geloofs). — 2.º *Nouveau traité etc.* (Nieuwe verhandeling over het gezag der kerk). — 3.º *Lettre à etc.* (Brief aan den abt de B. over de onsterfelijkheid der ziel). In zijne Bibliotheek van Bourgondië geeft de abt PAPILLON aan DEVELLE den voornaam van JACOBUS, en doet hem in 1687 geboren worden.

DEVENTER (JOANNES VAN), was meester ie de orde der minder-broeders van de provincie *Keulen*. Hij onderscheidde zich door zijne schriften tegen de wederdoopers en Lutheranen. Er bestaat van hem *Exegesis Evangelicæ veritatis*, tegen de Augsburgsche geloofsbe-

lijdenis, *Keulen*, 1535, in 8.vo Op den rijksdag te *Augsburg* bood hij dit werk den keizer aan. Zijn geschrift tegen de wederdoopers voerde den titel van *Catapulta*. Hij heeft ook nog andere werken geschreven.

DEVENTER (WIJNAND AUGUSTIJNSZ VAN) een der samenverbondene edelen tegen het Spaansche bestuur in de *Nederlanden*, waarom hij door den hertog van ALBA gebannen werd. Ook vindt men hem in zijn vonnis beschuldigd, onder BREDERODE gediend, vijandelijkheden gepleegd, in de omstreken van *Meerkerk*, brandschattingen van 's konings onderdanen gevorderd, en zich met kwaden toeleg van *Vianen* naar *Amsterdam* begeven te hebben.

DEVENTER (HENDRIK VAN), dus genoemd naar zijne geboorteplaats, een beroemd genees- en verloskundige der achttiende eeuw, oefende zijne kunst met het beste gevolg, te *Groningen*, en in vele andere Hollandsche steden uit, en werd onderscheidene malen naar *Denemarken* beroepen, te dienste van koning CHRISTIAAN V., van wien hij aanzienlijke belooningen ontving. Er bestaat van hem: 1.º *Novum lumen obstetricantium*, enz., *Leyden*, 1701, in 4.º — 2.º *Ulterius examen par-*

tuum difficultium enz. ibid., 1725, in 4.º — 3.º *Operationum chirurgicarum novum lumen enz. ibid.*, 1733, in 4.º — 4.º Een nagelaten werk, getiteld *Rachitis*, *ibid.*, 1739, in 4.º

DEVEREUX of D'EVREUX.
— Zie ESSEX.

DEVILLERS (KAREL), in 1724 geboren, ging zich, nog zeer jong zijnde, te *Lyon* vestigen, alwaar hij natuurkundige lessen gaf. Hij had een zeer schoon natuurkundig kabinet verzameld, hetwelk hij voor eene lijfrente van 2,000 franken verkocht. Hij werkte aan eene nieuwe verzameling en verkreeg eene zaal in het stadhuis van *Lyon*, om er natuurkundige lessen te geven. Hij overleed in 1809. Men kent noch den naam zijner geboorteplaats, noch dien zijner ouders. Er bestaat van hem: 1.º *Journées etc. (Natuurkundige dagreizen)*, 1761, 2 dl.ⁿ, in 8.º Dit werk is in denzelfden smaak als de *Werelden van FONTENELLE*, en de *Brieven aan een Duitsche prinses door EULER*. — 2.º *Le Colosse etc. (Het reuzenbeeld met leemen voeten)*, 1784, in 8.º Het reuzenbeeld is niets anders dan het dierlijk magnetismus, hetwelk DEVILLERS bestrijdt. Hij heeft ook grootelijks deel gehad aan de *Théorie des trois élémens*; maar zijnen voor-

naamsten letterkundigen roem heeft hij behaald door de uitgave der *Entomologie (Leer der gekorvene diertjes)* van LINNÆUS, onder dezen titel: *CAROLI LINNÆI entomologia, fauce Suecicæ descriptionibus aucta, enz.* Lyon, 1789, 4 dl.ⁿ, in 8.º

DEVONIUS. — Zie BALDWIN.

DEVONSHIRE (GEORGINA-CAVENDISH, hertogin van), eene Engelsche dame, evenzeer beroemd door hare dichtsterlijke begaafdheden, als door de bevalligheden van haren geest en de schoonheid van haar gelaat. Men kent van haar onderscheidene zeer geachte dichtstukken, waaronder het voornaamste is de *Overtogt van den Sint-Gothard*, nog beroemder geworden, door de vertaling in het Fransch, welke DELILLE er van geleverd heeft. Toen de hertogin van DEVONSHIRE haar gedicht in het licht gaf, zond zij er hem een exemplaar van, met de volgende dichtregels:

Vous dont la lyre enchanteresse
Unit la force à la douceur,
De la nature amant flatteur,
Vous qui l'embellissez sans
cesse,
J'ose vous offrir en tremblant
De l'humble pré la fleur nouvelle;
Je la voudrais une immortelle
Si vous acceptez le présent.

Deze dame vereenigde met die beminnelijke hoedanighe-

den de deugden harer sekse. Zij overleed in Mei 1806.

DEVONSHIRE (ELIZABET HERVEY, hertogin van), zoo zeer bekend door haren geest, en door hare zucht voor de kunsten, was de weduwe van den heer FORSTER, toen zij in 1812, met den hertog van DEVONSHIRE in den echt trad. Op nieuw weduwe geworden zijnde, ging zij zich in 1815 te Rome vestigen, en maakte aldaar een edel gebruik van hare fortuin, door de geleerden, kunstenaars, onheidskundigen, de door hunnen rang en door hunne verdiensten beroemde reizigers allet gewesten tot zich te lokken; belangrijk nasporingen of opdelvingen te bekostigen, een aantal schilderijen te koopen, en zich zelve met de bezorging van prachtige uitgaven te belasten, onder welke men vooral moet aanhalen, die der Italiaansche vertaling van VIRGILIUS, door HANNIBAL CARO, slechts ten getale van honderd vijftig exemplaren getrokken, waarvan er door haar één aan de koninklijke Bibliotheek van Parijs is aangeboden. De zucht voor de kunsten en wetenschappen werden bij de hertogin van DEVONSHIRE nog overtroffen, door de liefdadigste gewoonten en de zachtste deugden. Zij overleed te Rome in 1824.

DEVOTI (JOANNES), een Italiaansch leeraar in het kerkelijke regt, werd te Rome den 11 Julij 1740 geboren. Nadat hij het burger- en kerkelijke regt beoefend had, werd hij tot doctor bevorderd en als advokaat van het Roomsche hof benoemd. DEVOTI was nog geen twintig jaren, toen hij den leerstoel van het kerkelijke regt aan het collegie *Sapience* bekleedde, en muntte zoo uit, dat Pius VI. hem in 1789 tot bisschop van *Agnani* benoemde. Zijn opvolger Pius VII. gaf hem het aartsbisdom *Karthago in partibus infidelium*, hield DEVOTI bij zich, en benoemde hem vervolgens tot secretaris der breven aan de vorsten, tot prelaat zijner geheimkamer, heer en consultant der congregatiën voor de vrijheden en den *Index*. Deze kundige prelaat stierf den 18 September 1820, in den ouderdom van 73 jaren te Rome. Hij heeft verscheidene werken over het kerkelijke regt uitgegeven, als: 1.° *De notissimis in jure legibus*. — 2.° *Kerkelijke instelling* (in het Latijn) 4. dl.ⁿ Dit werk maakte veel opgang; behalve twee uitgaven, welke men te Rome in het licht deed verschijnen, werd het herdrukt bij het leven van den schrijver, in het overige van *Italië*, in *Duitschland* en *Spanje*, waar FERDINAND VII. be-

val, dat men door het onderwijs in het kerkelijke regt bij voorkeur het werk van DEVOTI moest gebruiken. De schrijver had in 1814, eenige op de omstandigheden van dat merkwaardig tijdvak toepasselijke bijvoegselen vervaardigd, waarin *Europa* en de kerk door den val van NAPOLEON eene nieuwe gedaante verkregen. Het werk van DEVOTI, aldus vermeerderd, had in korten tijd twee uitgaven. Het is te bejammeren, dat de dood hem belet heeft, het volgende werk te voltooijen. — 3.° *Inst. canonicum universum* 3 dl.ⁿ

DEXTER (LUCIUS FLAVIUS), overste der keizerlijke lijfwacht, onder THEODOSIUS den Grooten, zoon van PACIENUS, Bisschop van *Barcelona*, verdiende door zijne deugd en zijne kunde, dat de heilige HIERONYMUS, hem zijne Verhandeling over de kerkelijke schrijvers opdroeg. De kronijk, welke men onder den naam van DEXTER heeft in het licht gegeven, is ondergeschoven (die van DEXTER is niet tot ons gekomen). Dezelve schijnt tegen het einde der zestiende eeuw in *Spanje* te zijn gefabriceerd, en bevat de godvruchtige overleveringen der oude Spanjaarden, welke in dat land in omloop zijn geweest. De Commentariën, welke pater Bi-

VARIUS er bij gevoegd heeft, zijn zonder smaak, zonder onderscheiding en zonder oordeel: NICOLAAS ANTONIO, de markgraaf PERALTA, dom LODEWIJK DE SALASAR, en FERRERAS hebben geschreven, om te bewijzen, dat deze kronijk niet geloofwaardig was. Dezelve is met de commentarien van BIVARIUS te *Lyón*, in 1627, in fol. gedrukt. DEXTER stierf van verdriet toen hij *Spanje* door de barbaren bedreigd zag. Hij was een bloedverwant van den geschiedschrijver OROSUS, een vriend van den dichter PRUDENTIUS, aan wien hij zijne werken opdroeg.

DEYNUM (JOANNES BAPTISTA), werd in 1620, te *Antwerpen* uit eene aanzienlijke en rijke familie geboren. Hij muntte uit, in het schilderen van kleine portretten in waterverw, en andere voorwerpen in miniatuur, die aan de hoven van *Frankrijk* en *Spanje* zeer gezocht werden. Hij kocht te *Antwerpen* eenen post van kapitein der burgerwacht, maar daar hij eene zachte inborst bezat, kon hij zich niet de woelige levenswijze niet vereenigen, welke die post na zich sleept, en hij legde denzelfven neder, om zijne overige levensdagen in de uitoefening der schilderkunst doortebrengeu.

DEYSTER (LODEWIJK VAN), een Vlaamsch schilder, te *Brugge* in 1656 geboren, en in dezelfde stad in 1717 overleden, heeft onderscheidene geachte schilderijen vervaardigd, onder welke men vooral opmerkt, een *Overlijden der H. Maagd*; — de *Geschiedenis van JUDITH*, en verscheidene andere stukken, enz. Hij had eene reis door *Italië* gedaan, waarvan zijn penseel het kenmerk droeg. Daar DEYSTER op het einde van zijn leven eensklaps eenen bepaalden smaak voor de toonkunst had opgevat, zoo liet hij in den ouderdom van 50 jaren de schilderkunde varen, om het beroep van luitmaker uitte oefenen.

DEZ (JOANNES), een Jesuit, den 3 April 1643, te *Claudefontaine*, bij *Sainte-Menehould*, in *Champagne* geboren, legde zich met roem op de kanselwelsprekendheid toe. Rector van het collegie van *Sedan* geworden zijnde, bevljttigde hij zich op de wederleggende godgeleerdheid, en werkte met ijver en vrucht aan de bekeering van een aantal Calvinisten. Hij overleed te *Straatsburg*, den 12 September 1712, na vijf malen provinciaal te zijn geweest, en liet eenige schriften na, waarvan de voornaamste zijn: 1.º *La reunion etc.* (De vereeniging der Protestanten

van Straatsburg met de Roomsche Kerk, even noodzakelijk voor hunne zaligheid, als gemakkelijk, volgens hunne grondbeginselen), in 8. vo, 1687; herdrukt in 1701, en, ofschoon slechts een middelmatig schrift, in het Hoogduitsch vertaald. Dit werk bezit echter de niet zeer gewone verdienste der duidelijkheid en juistheid. — 2.° *La foi etc.* (*Het geloof der Christenen en Catholijken gegeregtevaardigd, tegen de Deïsten, Joden, Mahometanen, Socinianen en andere ketters*); in 12. mo, 4 dl. n Parijs, 1714. Pater Dez was door LOBEWIK XIV., en den kardinaal von FÜRSTENBERG gebruikt tot de oprigting van een koninklijk collégie, een seminarie en eene Catholijke universiteit aan de Fransche Jesuiten van Straatsburg toevertrouwd. Hij was rector dier universiteit, en volgde den Dauphin, op bevel des konings in *Duitschland* en *Vlaanderen*, in hoedanigheid van Biechtvader van dien vorst.

DEZALLIER D'ARGENVILLE (ANTONIUS JOZEF), te Parijs, den 4 Julij 1680 geboren, en rentmeester derzelfde stad, maakte zijne voornaamste studie van de natuurlijke historie. Hij heeft de artikels *Hydrographie* (*Waterbeschrijving*) en *Jar-*

VIII. DEEL.

dinage (*tuinmanswerk*) voor de *Encyclopédie* geleverd. Men heeft hem te danken: 1.° *la Théorie etc.* (*De theorie en de praktijk van den tuinarbeid*), 1748, in 4 to — 2.° *La conchyliologie etc.* (*De schelpkunde of verhandeling over den aard der schelpen*). Dit belangrijk werk wordt zeer op prijs gesteld, en men heeft hetzelfde in 1780, in 2 dl. n in 4 to herdrukt; maar hetzelfde is niet volledig. Nog heeft D'ARGENVILLE in het Latijn geschreven: 3.° *Proeve eener optelling aller delfstoffen, welke in de verschillende gewesten van Frankrijk gevonden worden.* — 4.° *Oryctologia of Verhandeling over de steenen, mineralen, metalen, en andere delfstoffen*, Parijs, 1755, in 4. to Zijn smaak voor de natuurlijke historie was niet uitsluitend. Hij was de verlichte vriend van verscheidene kunsten. Men ziet er eene proeve van in zijn *Abbrégé etc.* (*Beknopte levensbeschrijving van eenige beroemde schilders*), die echter niet zonder gebreken is, 1745, 3 dl. n in 4. to, of 1762, 4 dl. n in 4 to Hij overleed te Parijs, den 29 November 1765.

DIACETIUS. — Zie JACCETIUS.

DIACONO (JOANNES), een

geleerde Napolitaner, leefde in de negende eeuw. Men heeft van hem eene *Kronijk der Bisschoppen van Napels*, en andere werken, (Zie MURATORI, *Rerum italicarum scriptores*, II. dl. 2 hoofdst. en de *Acta Sanct*). Men moet hem niet verwarren met PETRUS DIACONO van Napels, eenen monnik van den berg *Cassino*, kapellaan van keizer LOTHARIUS, van wien er bestaat eene kronijk van het klooster *Monte-Cassino*, een vervolg der kronijk van JOANNES DIACONO, en een *Leven van den heiligen ATHANASIUS*. Sommige schrijven hem ook eene *Verzameling der Longobardische wetten* en *Capitularia's* van KAREL den Grooten, PIPYN, enz. toe.

DIADOCHUS, in 460, bisschop van *Photica* in *Illyrië*, liet eene *Verhandeling over de Geestelijke volmaaktheid* na, welke men in de bibliotheek der kerkvaders aantreft.

DIADUMENIANUS (MARCUS OPELIUS MACRINUS ANTONINUS), zoon van keizer MACRINUS en van NONNIA CELSA, werd den 19 September van het jaar 202 onzer tijdrekening geboren. Hij werd DIADUMENIANUS bijgenaamd, wijl hij met eene soort van kapsel ter wereld kwam, dat men als eene vorstelijke kroon (*diadem*) beschouwde. Toen het

leger, na den dood van CARACALLA, in 217, den keizerlijken troon aan zijnen vader had gegeven, werd hij tot *Cæsar* verheven. MACRINUS liet hem ANTONINUS noemen, een naam, die den Romeinen zoo dierbaar was, zich verbeeldende, dat deze titel het rijk aan zijne familie zoude verzekeren. Maar deze voorzorgen waren nutteloos; want vader en zoon werden in het volgende jaar reeds vermoord.

DIAGO (FRANCISCO), een Dominikaner, geschiedschrijver van *Arragon*, te *Bibel* of *Vivel*, een stadje in het koninkrijk *Valencia* in Spanje, geboren, schreef onderscheidene werken, waarvan het beste is: *Geschiedenis der Graven van Barcelona, volgens de oorspronkelijke titels ontworpen*, 1603, in fol., en *die van het koninkrijk Valencia*, hetwelk hij in 1613 in fol. in het licht gaf. Hij had het vervolg dezer laatste beloofd; maar hij overleed in 1615, alvorens zijne beloften te hebben kunnen vervullen.

DIAGORAS, bijgenaamd de *Godverzaker*, behoortig van *Melos*, werd in de ongodisterij gedompeld, door eene beleediging, welke zijne eigenliefde had ondergaan, want bijna altijd doet de hartstogt den geest van het spoor wijken. Men ontroofde hem een zijner dichtwer-

ken; hij deed den dief een proces aan, welke zwoer, dat het dichtstuk hem toebehoorde, en er den roem en de vruchten van plukte. Door den goeden uitslag dezer logen verbitterd, verweet **DIAGORAS** zulks aan God zelve, in wiens naam dezelve in het geregt was aangenomen, en gaf zich aan al de dolzinnigheden der goddeloosheid over. De lasteringen, welke hij, zoowel in zijne uitdrukkingen als in zijne geschriften, tegen de Godheid uitbraakte, ontwaakten den ijver van den *Areopagus*. Zijn hoofd werd op prijs gesteld. Men beloofde een talent aan al degene, die hem doodden, en twee aan degene, die hem levend overleveren zouden. Want in de regtsgeleerdheid aller beschaafde natiën, is de godverzaking altijd als eene hoofdmisdaad tegen de openbare orde, en als de omverwerping der maatschappij beschouwd, die geheel op de kennis van God berust. Sommigen zijn van gevoelen, dat die **DIAGORAS**, die het slagtoffer van eenen meeneed was, een andere dan **DIAGORAS** van *Melos* is geweest. Het schijnt zelfs, dat deze niet om godverzaking werd veroordeeld, maar wijl hij in eerbied jegens de goden van *Griekenland* te kort geschoten, en de plegtigheden van het heidendom in een

belagchelijk lichtgesteld had. Deze zinnelooze leefde in het jaar 416 vóór J. C.

DIAGORAS, een kampvechter van het eiland *Rhodus*, omtrent het jaar 460 vóór J. C. tot wiens eer **PINDARUS** eene schoone ode vervaardigde, welke tot ons is gekomen. Dezelve werd in gouden letters in den tempel van **MINERVA** geschreven.

DIANA, Godin der jacht, dochter van **JUPITER** en **LATONA**, was de zuster van **APOLLO**. De fabel noemt haar **LUNA** of **PHOEBE** in den hemel, **DIANA** op de aarde en **HECATE** in de hel. Het is uit hoofde van deze verschillende benamingen, dat men haar met drie hoofden, en onder drie gedaanten afschilderde, en dat men haar den naam van *driedubbele HECATE* gaf. Men stelt haar gewoonlijk voor op eene gouden kar, door hinden getrokken, met eenen boog en koker vol pijlen gewapend, in een rijk purperkleurig gewaad, tot aan de kniën opgeschort, gekleed, met eene halve maan op het hoofd. Men beschouwde haar als de Godin der kuischheid, wijl zij **ACTEON**, die de onbescheidenheid had gehad, haar in het bad te beschouwen, veranderd had. . . . Een schrijver zegt, dat men **DIANA** heeft willen doen door-

doorgaan voor de maan in den Hemel, de Godin der jagt op de aarde, en PROSERPINE in de Hel, wyl de kuischheid onder de deugd-den schittert, als de maan onder de sterren; wyl de jagt eene oefening is, die de liefde verwijdert; en eindelijk wyl de kuischheid op de hel doet zegevieren. Deze verklaring is wijzer dan de fabel welke zij uitlegt, doch dezelve is niet zeer natuurlijk. De beroemdste aller tempels, ter eere van DIANA opgerigt, was te *Efeze*. Dit gebouw, hetwelk voor een der zeven wonderen der wereld doorging, doch dat in vergelyking met de groote tempels der Christenen, weinig beteekende (Zie ICTINUS), werd op den dag der geboorte van ALEXANDER den Groote, in het jaar 356 vóór J. C., door eenen dwaas EROSTRATUS genaamd, verbrand. — Zie EROSTRATUS.

DIANA, Hertogin van *Castro*, daarna van *Montmorency*, was de dochter van HENDRIK II., koning van *Frankrijk*, die haar bij PHILIPPA DES DUCS, jonkvrouw van *Cony*, verwekt had. Koning FRANCISCUS I., maakte uit hoofde van haren geest en hare deugd, veel werk van haar. Zij had een bewonderenswaardig geheugen, en leerde het Italiaansch, Spaansch en Latijn. De Koning haar va-

der huwde haar in 1553 uit aan HORATIUS FARNESE, Hertog van *Castro*, maar deze veelbelovende jonge prins, werd zes maanden na zijn huwelijk bij de verdediging der Citadel van *Hesdin*, gedood. DIANA huwde in 1557 andermaal met FRANCISCUS, Hertog van *Montmorency*, oudsten zoon van ANNA, Connestabel van *Frankrijk*. Deze dame nam grootelijks deel aan de ongelukken van *Frankrijk* gedurende de burgeroorlogen, en vermeerderde dezelve, zonder zulks te willen, door HENDRIK III., met de partij der Hugenootten te vereenigen. Zij deed het lijk der koningin CATHARINA DE MEDICIS, van *Blois* naar *Saint-Denis* vervoeren, dat men aldaar in 1609 in de Kapel der VALLOIS begroef; en in het volgende jaar, dat van HENDRIK III., hetwelk te *Compiègne* was, om in het zelfde graf bijgezet te worden. DIANA overleed te *Parijs*, den 11 Januarij 1619 in den ouderdom van 80 jaren en werd in de Minderbroederskerk begraven, alwaar men haar graf in de kapel van *Angoulême* ziet.

DIANA MANTUANA, van *Volterre*, dochter van JOANNES BAPTISTA MANTUAN, verwierf in de 16.^e eeuw veel roem door hare gravures in koper.

DIANA VAN POITIERS. —
Zie POITIERS.

DIANA (ANTONINUS), een beroemd *Casuis*t, reguliër Geestelijke van de orde der Theatijnen te *Palermo*, den 32 Julij 1663, in den ouderdom van 68 Jaren overleden, liet verscheidene zedelijke werken na 1667, *Antwerpen*, 9 dl.ⁿ in fol. De voornaamste zijn: *Resolutionium moralium partes duodecim*, te *Antwerpen* in 1656 onder den titel van *Summa DIANA*, in 8 dl.ⁿ, in fol., gedrukt. Zijne zedeleer is zeer toegevend, en misschien al te zeer. Hij stond in vriendschapsbetrekking met *COTTON*, *CARAMUEL*, enz.

DIAS (BALTHASAR), een Portugeesch dichter, te *Madera* in het begin der zeventiende eeuw blind geboren. Dit gebrek belette hem niet, de schoone letteren te beoefenen, en hij slaagde vooral wel in die stukken, welke de Portugezen en Spanjaarden *autos* en *actes* noemen. Onder de door hem nagelatene werken, kent men voornamelijk het *Vonnis van koning SALOMON*, *Evora*, 1612; *het Lijden*, *Lissabon*, 1613; *de heilige ALEXIS*; *CATHARINA*; *de list der vrouwen*; *Raad om wel te huwen*, *Lissabon*, 1633. *Geschiedenis der keizerin POR-*

CINA, vrouw van keizer *LODONIUS van Rome*, *Lissabon*, 1660; *Treurspel van den Markgraaf van Mantua en van keizer KARREL den Grooten*, *Lissabon*, 1665. Hij overleed in 1685.

DIAS GOMES (FRANCISCUS), een Portugeesch dichter, te *Lissabon* in de maand Maart 1745 geboren. Zijn vader, hoewel niet zeer gegoed, en zich van eenen geringen handel generende, in zijnen zoon eenen gelukkigen aanleg bespeurd hebbende, liet hem classieke studien maken, met oogmerk, om hem eenmaal in de burgerlijke overheid eenen post te doen bekleeden. Doch op den raad van eenen broeder, door wien hij zich liet geleiden, nam hij hem van de Universiteit weg, en plaatste hem aan het hoofd van zijnen kleinen handel. Intusschen hadden de studien, welke *DIAS* volbragt had, den tijd gehad, om zijnen smaak voor de letteren en diehkunde te ontwikkelen, op welke hij zich te midden der beuzelachtige bijzonderheden van zijn beroep toeleigde. Men heeft van hem drie uitmuntende redevoeringen: de eerste in 1792, door de akademie van wetenschappen bekrond, is eene beredeneerde ontleding van den stijl der voornaamste classieke por-

tugeesche schrijvers en voornamelijk van CAMOËNS. De tweede is een vergelijking der Geschiedenis van don JUAN DE CASTRO door FREIRE DE ANDRADA en van het leven van don PAULUS DE LIMA door DIÉGO DE COUTO. De derde handelt over den goeden smaak in de dichtkunde. Hij is de schrijver van twee treurspelen, E-LECTRA en IPHIGENIA. De verzameling zijner *Dichtwerken*, welke de Akademie van Lissabon in 1799 ten voordeele der weduwe en kinderen des schrijvers, heeft doen drukken, bevat zeven treurzangen, twaalf oden en drie lofzangen. DIAS overleed den 30 Mei 1795, zonder den tijd te hebben gehad, een beschrijvend en didactisch gedicht te voltoojen, dat ten titel voerde: *de Jaargetijden en de Henriqueida*, een heldendicht, waarvan het onderwerp de verovering van *Ceuta* was. Aan het hoofd der gedichten van DIAS ten koste der akademie gedrukt, vindt men een zeer wel geschreven verslag over zijn leven en zijne werken.

DIAS (MICHAËL), een Aragonees, en togtgenoot van CHRISTOPHORUS COLUMBUS, ontdekte in 1495 de goudmijnen van den heiligen CHRISTOPHEL, in de nieuwe wereld. Hij bragt veel toe tot de stichting van *Nieuw-I-*

sabella, later *Sint-Domingo* genaamd. Hij werd verscheidene jaren daarna luitenant van den landvoogd van *Porto-Rico*, een beroemd eiland, en onderging aldaar eenige onaangenaamheden. Hij werd in 1509 in *Spanje* gevangen genomen, en vervolgens in zijnen post hersteld, en overleed in 1512.

DIAS (JOANNES BERNARDUS), Bisschop van *Calahorra*, was de natuurlijke zoon, uit een beroemd Spaansch huis. In 1552 was hij bij de kerkvergadering van *Trente* tegenwoordig, en hij overleed in 1656. Hij is de schrijver van verschillende werken, in het Latijn en in het Spaansch: 1.º *Practica criminalis canonica*, Alcala, 1594, in fol. — 2.º *Regula juris* enz.

DIAS (PHILIPPUS), een beroemde Franciskaner predikant, van *Braganza*, den 9 April 1600, in den geur van heiligheid overleden. Zijne *Leerreden* zijn in 8 deelen gedrukt.

DIAS (BARTHOLOMEUS), een Portugeesch zeevaarder, werd in Augustus 1486, met twee schepen en een *aviso* uitgezonden, om ontdekkingen aan de zuidzijde van *Afrika* te doen. Het was op deze reis, dat hij de kaap de *Goede Hoop* ontdekte, aan welke hij den naam

van *Cabo Tormentoso* gaf, maar die koning JOANNES II., anders wilde genaamd hebben, wyl hij vol van de hoop was, dat men, langs deze kaap, later den weg naar *Oost-Indië* zoude vinden. DIAZ was in 1497 mede bij den togt van VASCO DE GAMA, die hem echter naar *Portugal* terug zond, alvorens het doel der reis bereikt te hebben. Toen CABRAL naar *Indië* vertrok, was DIAZ aan boord van een der schepen der vloot; doch ging den 29 Mei 1500 door eenen hevigen storm met vier schepen te gronde.

DICASTILLO (JOANNES), een Jesuit, in 1585 te *Napels* geboren, onderwees de wijsbegeerte en godgeleerdheid te *Murcia*, *Toledo* en overleed in 1653 te *Ingolstadt*. Er bestaan van hem onderscheidene *Godgeleerde Verhandelingen*.

DICÆARCHUS van *Messina* in *Sicilië*, een beroemd wijsgeer, geschiedschrijver en wiskunstenaar, was eender waardigste leerlingen van ARISTOTELES. Hij maakte in de uitmuntende werken, welke hij schreef veel gebruik van de lessen van dien grooten meester. Er bestaan nog slechts eenige fragmenten van. Het meest geachte was zijne *Republiek van Sparta*, in 3 boeken, die

Lacedemon jaarlijks tot onderwijs der jonge Spartanen, openlijk liet voorlezen. Men vindt zijne *Descriptio montis Pelii* in *Geographiæ veteris scriptores græci minores*, Oxford, 1698 4 dl.ⁿ in 8.vo — 2.º *De statu Græciæ*, Augsburg 1600 in 8.vo Dit werk komt in de verzameling van *Oxford* voor.

DICENEUS, een Egyptisch wijsgeer, begaf zich naar het land der Scythen, behaagde aan hunnen koning, en verzachtte, zegt men, deszelfs woeste inborst zoolwel als die van zijne onderdanen. Vreezende, dat zijne grondregels en wetten uit hunnen geest mogten gewischt worden, vervaardigde hij een boek van dezelve. Deze wijsgeer veranderde die Barbaren zoodanig, dat zij hunne wijnbergen uitrooiden, en zich geheel en al van wijn onthielden, om niet tot de ongeregeldheden te vervallen, welke dezelve te weeg bragt. De beste lessen der oude wijsgeeren bragten, wanneer dezelve niet geheel onvruchtbaar waren, altijd eenige overdrevene uitwerkse-len te weeg, en hunne wijsheid zelve kan zich van overdrevenheid niet onthouden. DICENEUS leefde ten tijde van AUGUSTUS.

DICKINSON of DICKENSON

(EDMUND), een beroemde Engelsche genees- en scheikundige, werd in 1624 geboren, en was de zoon van eenen predikant van *Appleton*, in het Graafschap *Berk*; na zich op nuttige en aangename wetenschappen te hebben toegelegd, wijdde hij zich aan de scheikunde en aan al de dwaasheden der alchimistische goudzoekers-toe. Hij overleed in 1707, en heeft nagelaten: 1.º *Delphi phœnicizantes*, Oxford, 1655, in 8.º Hij beweert hierin, dat alles, wat men van de godspraak van *Delphos* verhaalt uit de geschiedenis van Jozué en de gewijde boeken ontleend is. — 2.º *De Noe adventu in Italiam*, Oxford, 1655, in 8.º; een werk, waarin men even zoo vele fabelen als geleerde aantekeningen vindt. — 3.º *De origine druidum*. — 4.º *Physica vetus et vera, sive de naturali veritate hexametris mosaici*, Rotterdam, 1703, in 4.ta Nog heeft men van hem eene *Verhandeling over de Grieksche spelen* enz. Al deze werken zijn geleerd, doch zonder juistheid, noch oordeelkunde; zij strekken evenzeer ten bewijs van de zonderlinge verbeeldingskracht als van de kunde des schrijvers.

DICQUEMARE (JACOBUS FRANCISCUS), den 7 Maart 1733 te *Havre* geboren, on-

derwees in die stad de natuurkunde en Natuurlijke Historie. Na den geestelijken staat te hebben omhelsd, werd hij in 1770, door de zucht tot de wetenschappen en kunsten, naar *Parijs* gevoerd, en, na er de kundigheden te hebben opgedaan, naar welke zijn geest dorstte, keerde hij naar zijne geboortestad terug, om dezelve in uitoefening te brengen, alwaar hij zich vooral met de beoefening der zeedieren, zonder wervelbeenderen bezig hield. Zijne nasporingen gingen met eenen onvermoeiden ijver gepaard; zijne pogingen werden met nuttige ontdekkingen bekroond, zoodat hij den titel van *vertrouweling der natuur* verwierf, en de deuren van onderscheidene geleerde genootschappen voor hem geopend werden. Hij bepaalde zich niet tot de beoefening der natuurlijke Historie; de aardrijks-sterrescheepvaart- schilder- en tekenkunde waren mede het voorwerp zijner vlijt. Men ziet van hem in de gasthuiskerk van *Havre* vijf groote schilderijen in olieverw, die zich door de zuiverheid der teekening aanbevelen. De vergadering der geestelijkheid van *Frankrijk* bewees in 1786 op bevel van haren voorzitter, eene hulde aan zijne talenten en aan zijne verdiensten. De abt Dic-

QUEMARE overleed den 29 Maart 1789, na eene langdurige en smartelijke ziekte. Hij heeft nagelaten: 1.° *Idee etc.* (*Algemeen denkbeeld der sterrekunde*), Parijs, 1769, in 8.° met 24 platen. Dit werk werd in 1771, onder dezen titel herdrukt: *Connaissance etc.* (*De kennis der sterrekunde gemakkelyk en voor iedereen vatbaar gemaakt.*) Deze uitgave is vermeerderd door een geschied- en tijdrekenkundig vertoog over de vorderingen der sterrekunde. — 2.° *Description etc.* (*Beschrijving van het Cosmoplanium*), uitgevonden en vervaardigd door den abt DICQUEMARE, aan den abt NOLLET opgedragen, in 4.° Het *Cosmoplanium* is een aardrijkskundig en cosmographisch werktuig. — 3.° Meer dan zeventig *memoiriën* in het *Journal de physique* van 1772 tot 1789 opgenomen.

DICTYNNA, eene Nimf van het eiland *Creta*, aan welke men de uitvinding der jagerstrikken toeschrijft. Men geloofte, dat zij dezelve is, als BRITOMARTIS, dochter van JUPITER, die zich in de zee wierp, om de vervolgingen van MINOS te vermijden en die op verzoek van DIANA, onder de onsterfelijken werd geplaatst. Deze Godin had ook den

bijnaam van DICTYNNA.

DICTYS van *Creta* volgde INOMENEUS, in het beleg van Troje, -en schreef, zegt men, de geschiedenis van dien beruchten togt. Een geleerde der 16.° eeuw schreef eene *Geschiedenis van den Trojaanschen oorlog*, die hij onder den naam van DICTYS in het licht gaf. Dit ondergeschoven werk werd voor de eerste maal te Mentz, men weet niet in welk jaar, gedrukt. Mevrouw DACIER leverde er eene uitgave van ten gebruik van den Dauphin, 1680, in 8.° met DARES PHRYGIUS. PERIZONIUS gaf er eene andere van in het licht in 2 dl.ⁿ in 8.° 1702, welke men bij de schrijvers *cum notis Variorum* voegt.

DIDERIK. — Zie DIEDERIK.

DIDEROT, (DIONYSIUS), de zoon van eenen messenmaker van Langres, in die stad in 1712 geboren, begon zijne loopbaan te Parijs met den post van onderwijzer. Zijne genie maakte hem weldra bekend, en het gebruik, dat hij van dezelve maakte, verwekte hem onaangenaamheden; maar zijne verbindtenis, met d'ALEMBERT tot de onderneming der zwaarlijvige *encyclopédie*, vergoedde die onaangenaamheden, door den lof, welke

steeds aan lieden te beurt valt, die tot eenige factie behooren. Naar *Petersburg* beroepen, ontving hij, na een zeer kortstondig verblijf, bevel, om van daar te vertrekken; de bijtende critiek, welke hij ten opzichte van allerlei onderwerpen uitoeffende, was niet naar den smaak van het hof. Men zag bij deze gelegenheid hetgene, wat men reeds niet dan al te zeer in zijne werken zag, namelijk het verlangen, om door de menigte opgemerkt te worden. Hij deed de reis van *Petersburg* naar *Parijs*, in eenen nachtrok, en met eene slaapmuts op; en wandelde aldus uitgedoscht door de meestbevolkte steden: de nieuwsgierigen lieten niet na, om te vragen, wie die buitengewone man was, en zijn knecht antwoordde: *Het is de beroemde DIDEROT*. Maar, al was hij niet vrij van ijdellheid, schijnt hij echter niet, zoo als de meeste zijner makkers, door den dorst der aardische bezittingen gekweld te zijn geweest: men weet niet of men het aan onverschilligheid of aan eene kwalijk geplaatste zuinigheid moet toeschrijven, dat hij zich dikwerf in verlegenheid bevond, en verplicht was, om zich van zijne bibliotheek te ontdoen, die de keizerin van *Rusland* kocht, er hem tot aan zijnen dood het gebruik van

latende. Ofschoon men hem als een der grootste bevooreraars der valsche wijsbegeerte beschouwt, en hij, die benaming door zijnen ijver, ter voortplanting der dwalingen van dezelve verdient, bezat hij echter de slinksche staatkunde en listige geveinsdheid van zijnen vriend niet; vrijer en openhartiger zijnde, was hij der sekte minder nuttig. De eene bezat eene afgetrokkene werkzaamheid, die zonder gerucht, veel verrigtte; de andere een vurige ijver, die met veel gedruisch somtijds weinig uitvoerde. Men zal zich verwonderen te vernemen, dat hij tot in het dweepachtige toe, de vriend der Jesuiten is geweest, zoodanig zelfs, dat hij bijna het slagtoffer zijner verkleefdheid is geworden. Dit ten minste verzekert hij ons zelf in eenen brief aan pater CASTEL, bij gelegenheid eener beoordeeling, welke pater BERTHIER van een zijner werken had gedaan: » Hoe komt pater BERTHIER, zegt hij, op het denkbeeld, om een regtschapen man te vervolgen, die geene andere vijanden heeft, dan die, welke hij zich door zijne verkleefdheid aan de maatschappij van JESUS verworven heeft, en die, hoe ontvreden hij daarover ook moge wezen, met de uiterste minachting de wapenen verwerpt, die men hem tegen dezelve

aanbod. Zal ik het u zeggen mijn eerwaardige vader? zonder twijfel, zal ik het u zeggen; want gij zijt een waarheidminnend man, en bijgevolg gereed, om anderen als zoodanig te beschouwen. Naauwelijks waren mijne beide brieven in het licht verschenen, of ik ontving een briefje van dezen inhoud: *Indien de Heer DIDEROT zich op de Jesuiten wil wreken, heeft men geld en memorien te zijne dienste; hij is een regtschapen man, men weet zulks. Hij behoeft slechts te spreken, men wacht zijn antwoord.* Zie hier het verwachte antwoord. *Ik zal zonder de hulp van iemand, mij in mijn geschil met pater BERTHIER, wel weten te redden. Ik heb geen geld, maar ik heb zulks niet noodig. Wat de mijn aangeboden memoriën betreft, zoo zou ik daurvangeen gebruik kunnen maken, dan na dezelve zeer aandachtig onderzocht te hebben, waartoe het mij aan tijd ontbreekt.* Ik ben, Mijn Heer en eerwaardige Vader, met den diepsten eerbied, en alle achting, welke men aan mannen van eene verhevene verdienste verschuldigd is, enz." In eenen brief den 2 Julij 1731 aan denzelfden pater CASTEL gerigt, zegt DIDEROT: » Ik ken niets zoo snedig, zoo schrander, noch zoo ongedwongen, noch

waarin zoo veel smaak en juistheid doorstraalt als uwe aanmerkingen; gij hebt in alles gelijk..... Gij hebt zoowel al het goede opgemerkt, wat er in die kleine schriften voorkomt, dat terwijl gij er het zwakke en zelfs slechte in opmerkt, er in uw uittreksel eene opwekking van hekeling en lof voorkomt, waarover ik zeer tevreden zoude zijn geweest; want ik bemin vooral de waarheid en de deugd, en wanneer die hoedanigheden zich in eenen zelfden mensch vereenigen, kan hij, in mijnen geest, met de goden gelijk gesteld worden; oordeel dus, Mijn Heer, over de gevoelens van toegenegenheid en eerbied, welke ik u moet toedragen." Deze wijsgeer overleed op eene buitenplaats bij *Parijs*, den 30 Julij 1784, na wel gegeten te hebben. Zijne begraving, die even als die van D'ALEMBERT eenige moeilijkheid onderging, is in stilte afgevoerd, ondanks den ijver der sekte, die aan de lijkplegtigheid van een harer hoofden allen luister had willen bijzetten. Er bestaat van hem: 1.° *Prospectus* der Encyclopédie, en verschillende artikelen in dat zoo berucht gewordene werk gelascht, van hetwelke hij ons zelf het juiste denkbeeld geeft, door hetzelfde eenen *afgrond* te noemen, *waarin zekere voddenvoerders*

door elkander eene oneindige menigte, slecht gekende, slecht overdachte, goede, kwade, onzekere en altijd niet zamenhangende en ongerijmde dingen wierpen. — Men heeft er, voegt hij er bij, een verachtelijk geslacht van arbeiders toe gebruikt, die, niets wetende, en zich verbeeldende alles te weten, zich door eene vertwijfelende algemeenheid trachten te onderscheiden, op alles aanvieten, alles verwarden, alles bedierven enz. (Zie ALEMBERT, CHAMBERS — EPHRAÏM). — De nieuwe uitgave, welke men er onder den titel van *Encyclopédie méthodique* van geleverd heeft, is nog gebrekiger en vooral nog wanstalliger gemaakt, door de dolzinnigheden der ongodsdienstige wijsbegeerte. Daar de abt BERGIER zich het godgeleerd gedeelte had voorbehouden, zoo heeft men zich beijverd, om de dwalingen, welke voor dat gedeelte bestemd waren, in al de andere te verspreiden. De geschiedenis, de aardrijkskunde, ja zelfs de spraakkunst en de meetkunde zijn aan de dweepzucht der goddeloosheid dienstbaar gemaakt. — 2.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van Griekenland, naar STANYAN vertaald*), 1743, 3 dl.ⁿ in 12.mo — 3.° *Œuvres etc.* (*Tooneelkundige werken, met eene Verhandeling over de too-*

neelpoëzij), 2 dl.ⁿ in 12.mo 1771. — 4.° *Mémoires etc.* (*Verhandelingen over verschillende wiskundige onderwerpen*), 1748, in 8.vo — 5.° *Lettres etc.* (*Brieven over de doofstommen*), 2 dl.ⁿ in 12.mo, 1751. — 6.° *Le sixième sens.* (*Het zesde zintuig*), in 12.mo 1751. In dit, het voorgaande en de beide volgende werken, steken, juiste opmerkingen, levendige gevoelens vol vuur, aanmerkelijk af, bij gedrogtelijke ongerijmdheden, met de treurige bespiegelingen van het *materialismus*. — 7.° *Penseés etc.* (*Wijsgeerige gedachten*), 1746, in 12.mo herdrukt onder den titel van *Etrennes etc.* (*Nieuwjaarsgeschenken aan de sterke geesten*), 1757. Onder de tallooze drogredenen en valscheden, vindt men er belangrijke trekken in, zoo als deze: * Indien een mensch, die slechts een of twee dagen gezien had, zich eensklaps in eene maatschappij van blinden verplaatst zag, zou hij of moeten zwijgen, of voor eenen dwaas doorgaan; hij zou hun dagelijks eenig nieuw geheim aankondigen, dat zulks enkel voor hen zoude zijn, en die de sterke geesten zich tot eene deugd zouden rekenen niet te gelooven. Zouden de verdedigers der Godsdienst niet grootelijks partij kunnen trekken van eene zoo hardnekkige, in zeker opzigt zoo billijke,

en echter zoo weinig gegronde ongeloofigheid?" De Heer ROUDIER DE VILLEMÉR (zie dat artikel) heeft tegen die *Wijsgeerige gedachten*, onder denzelfden titel 4 deeltjes in het licht gegeven, die te *Luik* in 1789 herdrukt zijn, en eene verzameling van bondige overwegingen bevatten, even zoo duidelijk en verstaanbaar, als die van DIDEROT duister en verward zijn. — 8° *Les bijoux etc. (De onbescheidene kleinooden)*, 1748, 3 dl n in 12.mo Een ligtzinnig voortbrengsel, vol nuttelooze woorden, dat allen standen van lezers evenzeer verveelt, als het den regtschappen lieden, door de vuile reden, die het bevat, walgt. — 9° Eenige losse stukjes over verschillende onderwerpen, en verscheidene handschriften aan zijne nicht nagelaten door hem zelve in de grondbeginselen der valsche wijsbegeerte opgevoed, voor welke de drukkers 2000 *louis d'or* hebben geboden. Men ziet dat, terwijl de waarde van zoo vele eertijds kostbare voorwerpen, op eene buitengewone wijze vermindert, die des vergifts steeds toenemende is. DIDEROT was een ongodist, en hij vond genoeg en belijdenis dezer leer in gezelschappen af te leggen; alsdan gaf hij zich aan zijne geestdrift over en sprak met even zoo veel vuur als ge-

makkelijkheid. Het schijnt nogtans dat DIDEROT aan een Opperwezen geloofde, want hij verzet zich somtijds tegen de godverzakkers en onderscheidt die in drie klassen: *in werkelijke; in sceptikers, die alles in twijfel trekken, en in dezulke, welke zoo leven alsof zij overtuigd zijn dat er geen God bestaat.* Hij verfoeit deze laatste, omdat zij een ander napraten, hij beklagt de ware godloochenaars, en bidt God voor de *sceptikers*. FREDERIK II. had geene achtting voor DIDEROT; in eenen brief, welke deze vorst aan D'ALEMBERT schreef, laat hij zich dus uit: » Men zegt, dat men DIDEROT te *Petersburg* (in 1774) voor een vervelend redekavelaar houdt. Hij raaskalt onop houdelijk over dezelfde zaken. Dit weet ik, dat ik, hoezeer ik een vriend van het lezen ben, zijne schriften niet zou kunnen lezen. Er heerscht een overdreven toon en eene roekeloosheid in dezelve, welke het gevoel mijner vrijheid schokt." Ofschoon van natuur goed, heeft de wijsgeerige dweepsucht, hem soms zijne inborst doen verzaken. Nimmer zal men zich zonder huivering deze beide dichtregels herinneren, uit zijnen mond gevloeid, en in een zijner werken opgeteekend:

Et ses mains purdiraient les entrailles du prêtre

Au défaut d'un cordon pour étrangler les rois.

Men moet echter bekennen, dat de meeste der werken van DIDEROT niet gevaarlijk zijn, wyl men dezelve niet leest; om dezelve te lezen, behoorde men ze te verstaan, en het is tegenwoordig bewezen, dat de schrijver zich zelve niet verstond. Hetgeen, wat verwondering moet verwekken; is dat de wijsgeer van Langres met zijne geestdrift en opgewondene verbeeldingskracht, slechts een afschrijver is geweest. BACO maakt aanspraak op de denkbeelden *over de verklaring der natuur*. De *Grondbeginselen der zedelijke wijsbegeerte* behooren aan mijlord SCHAFTSBURY, zoowel als de *wijsgeerige gedachten*. Het is zeer waarschijnlijk, dat het vuur van dezen schrijver meer in zijn hoofd dan in zijne ziel was, en dat hij in zijne werken en in zijne taal; enkel den toon van eenen bezetene aannam, om daardoor de menigte te misleiden. Zijne gewaande gevoeligheid werd enkel door gehuil en stuiptrekkingen uitgedrukt. De lieden der groote wereld, zelve aan groote betuigingen gewoon, die niets beteekenen, hadden zich door dit gewaande zielroerende niet moeten doen verleiden. Niets is schandelijker voor eenen geletterde, en vooral voor eenen wijsgeer, dan in de

maatschappij derol van kwakzalver te spelen; het is echter daardoor, dat de meeste tegenwoordig fortuin maken, en ziedaar de vruchten, welke uit den omgang der geletterden met de lieden van de groote wereld voortspruiten. De *Pantominen* van DIDEROT en de nadruk zijner wartaal, hebben hem meer roem verschaft dan zijne werken. Indien hij eenige begaafdheid heeft bezeten, is het die van de menschen te kennen, en hen genoeg te verachten, om derzelve onderwerping door ellendige kluchten te beproeven, waarvan de dwazen alleen de speelballen kunnen zijn. Hij was ook beroemd bij de vreemdelingen, die niet in staat zijn, om de Fransche schrijvers naar waarde te beoordeelen, en voor welke de meest opgehemelde altijd de beste zijn. Tegenwoordig, nu hij geene andere aanbeveling meer heeft dan zijne werken, is hij op zijne ware plaats gesteld, en bijna vergeten. *Le père de famille* (*De huisvader*) is het eenige voortbrengsel, dat hem overleeft; en het is aan dit romaneske tooneelstukje, waarvan de zamenhang eene aaneenschakeling van wartaal is, dat dit groote hoofd der filozofische partij nog een overblijfsel van bestaan te danken heeft.

DIDIER (**WILLEM DE SAINT-**), een provençaal dichter der 12.^e eeuw, op het kasteel *Veillac*, in het Bisdom *Puy* geboren, berijmde de fabel van *Aesopus* in zijne landtaal; ook maakte hij zich door andere werken bekend, onder anderen door eene *Verhandeling over de droomen*, waarin hij regels opgeeft, om enkel aangenaam te droomen. Deze regels bestaan in een matig leven, het niet overladen zijner maag met spijsen; ten einde dezelve geene grove opstijgingen en treurige denkbeelden naar het hoofd doe klimmen. Wanneer men met deze inachtneming zuivere zeden en een vlekkeloos geweten paart, mag men gelooven, dat men werkelijk geene al te verschrikkelijke droomen zal hebben. Volgens *NOSTRODAMUS* zou **DIDIER** in 1185 overleden zijn.

DIDIUS (**JULIANUS SEVERUS**), Romeinsch keizer, werd den 29 Januarij 133 te *Milane*, uit eene aanzienlijke familie geboren. Hij was de klein-zoon van **SALVIUS-JULIANUS**, een bekwaam regtsgeleerde, die tweemaal Consul en prefekt van *Rome* was. Na den moord van keizer **PERTINAX**, door de *prætors*, in 193, kocht **DIDIUS** de keizerlijke waardigheid voor den prijs van 6250 *drachma's* aan elk der soldaten van de keizerlijke lijfwacht.

Maar, daar **SEPTIMUS SEVERUS**, die door het leger van *Illyrië* was uitgeroepen, eenigen tijd daarna door den Senaat erkend werd; zoo werd **DIDIUS** door de soldaten onthalsd.

DIDO of **ELIZA**, dochter van **BELUS**, koning der *Tyriërs*, en echtgenoot van **SICHEUS**, den rijksten aller *Phœniciërs*, verloor haren echtgenoot, door de trouweloosheid van haren eigen broeder, **PYGMALION**, die hem vermoordde, om zich van zijne schatten meester te maken. **DIDO** ontsnapte aan de vervolgingen van dien wreedaard. Op eene gelukkige wijze in eene Afrikaansche haven, regt tegen over *Drepano* in *Sicilië* geland zijnde, legde zij aldaar de grondslagen der stad *Byrsa*, later onder den naam van *Karthago* zoo beroemd. **HIARBAS**, koning van *Mauritanië*, zocht haar ten huwelijk. Uit vreeze van door de wapenen van haren minnaar en het verlangen harer onderdanen gedwongen te worden, deze verbintenis aan te nemen, liet zij eenen houtstapel oprigten, en na, als ter bevrediging der schim van haren echtgenoot, alvorens **HIARBAS** te huwen, slagtoffers op hetzelfde opgedragen te hebben, beklom zij den brandstapel, en gaf zich, in tegenwoordigheid van het volk, eenen dolksteek; dit

gebeurde in het jaar 890 v. J. C. Al deze bijzonderheden behooren welligt meer tot de fabelleer dan tot de geschiedenis, zoowel als de minnarijen dier koningin met ÆNEAS. Het schijnt zeker, dat deze vorstin eerst 300 jaren na den Trojaanschen vorst op de wereld kwam. Welligt heeft VIRGILIUS deze tijdrekenkundige dwaling gekend; maar liever wilde hij zich dezelve veroorloven, dan zijn dichtstuk van een voor de Romeinen zoo aangenaam en belangrijk bijverdichtsel te be-rooven. Men vindt in hetzelfde den oorsprong van den ingeboren haat van Rome en *Karthago*, in het opkomen dier beide steden. Indien men zich aan de Tijdrekenkunde van NEWTON konde houden, zou VIRGILIUS over dezen misslag in de tijdrekening volkomen geregtvaardigd zijn; want de Engelsche wijsgeer maakt van Dido en ÆNEAS tijdgenooten; doch men weet, dat zijne tijdrekenkunde weinig op prijs wordt gesteld. Indien er voor het overige, nooit een ÆNEAS, noch stad *Troje*, noch oorlog der Grieken tegen die stad is geweest, is dit geschil over het tijdvak des bestuurs van Dido meer dan nutteloos. Zie HOMERUS.

DIDOT (FRANCISCUS AMBROSIOUS), een beroemde boekdrukker, te *Parijs* in Januarij 1730 geboren, was de

zoon van eenen boekdrukker, en werd door zijnen vader tot dat beroep bestemd. Hij wijdde zich geheel aan zijne kunst toe, welke hij in *Frankrijk* tot den hoogsten trap van volmaaktheid bragt. Het was in zijne drukkerij, dat in 1780, in *Frankrijk*, de eerste drukproeven op velijn papier werden gedaan. Zijne uitgaven, die zich evenzeer door derzelve schoonheid als nauwkeurigheid aanbevelen, worden zeer gezocht. LODEWIJK XVI. belastte hem, om, voor de opvoeding van den Dauphin, eene keuze van Fransche classieke schrijvers, in 18.º in 8.º en in 4.º te herdrukken. Deze laatste is door zijnen ondsten zoon vervolgd en tot 31 deelen gebragt. FRANCISCUS AMBROSIOUS DIDOT is den 10 Julij 1804 overleden, twee zonen nalatende, die de erfgenamen zijner talenten zijn.

DIDYMUS van *Alexandrië* bijgenaamd *Chalcentrès* of *metalen ingewanden*, uit hoofde van zijne zucht voor de studie, die door niets kon verzwakt worden, liet, volgens SENEGA tot 4000 *verhandelingen* na. Men kan ligtelijk oordeelen, dat dezelve niet zeer nauwkeurig noch lang konden zijn. De ouden hebben verzuimd er ons de lijst van te leveren. Zulks zou ook voor hen een groot werk zijn ge-

weest, dat voor ons weinig nut had gehad. De schrijver was zelf dikwerf verlegen, om te antwoorden over welk onderwerp hij gewerkt had. Sommigen schrijven hem de *Verklaringen* toe op den *Illias* en de *Odysee*, welke SCREVELIUS in zijne uitgave van HOMERUS, *Amsterdam*, 1656, 2 dl.ⁿ in 4.to heeft in het licht gegeven; maar daar DIDYMUS, in die *Verklaringen* zelf word aangehaald, zoo schijnen dezelve van een' later schrijver te zijn. Deze onvermoeide *Compiler* was een geduchte *Censor*. Hoe bewonderenswaardig de stijl van CICERO ook wezen moge, was dezelve voor zijne hekeling niet veilig: maar CICERO blijft bestaan, en wie kent DIDYMUS?

DIDYMUS van *Alexandrië*, alwaar hij in het jaar 308 der Christelijke tijdrekening geboren werd, ofschoon in den ouderdom van 5 jaren het gezigt reeds verloren hebbende, verwierf hij echter uitgebreide kundigheden, door zich de gewijde en ongewijde schrijvers te doen voorlezen. Men wil zelfs, dat hij in de wiskunde doorgrond, die het gebruik des gezichts onvermijdelijk schijnt te vorderen. Hij legde zich voornamelijk op de godgeleerdheid toe. De leerstoel der school van *Alexandrië*

werd aan hem, als aan den waardigsten toevertrouwd. De heilige HIERONYMUS, RUFFINUS, PALLADIUS, ISIDORUS en verscheidene andere beroemde mannen, waren zijne leerlingen. De heilige ATHANASIUS en de heilige ANTONIUS droegen hem de grootste achting toe. Toen deze laatste hem was komen bezoeken, en DIDYMUS hem te kennen had gegeven, hoe zeer het hem smartte van het gezigt beroofd te zijn, zeide hem de heilige kluisenaar: »Ik verwonder mij, dat een oordeelkundig man, zoo als gij, eene zaak betreurt, die gemeen is aan de vliegen, aan de mieren, en aan de verachtelijkste dieren, zoo wel als aan de menschen; en dat hij zich niet verheugt, er eene te bezitten, welke enkel in de Apostelen, in de Heiligen, in de Engelen wordt aangetroffen, door welke wij God zelven zien, en die in ons het vuur eener zoo lichtgevende wetenschap ontsteekt." Ondanks de loftuitingen, welke de heilige HIERONYMUS aan DIDYMUS toezwaait, ontveinst hij zijne verkleefdheid niet aan eenige dwaalingen van ORIGENES; en dit heeft hem na zijnen dood door de vijfde algemeene Kerkvergadering doen veroordeelen; maar wijl hij dezelve niet met hardnekkig-

heid heeft verdedigd, moet men deze veroordeeling enkel beschouwen als betrekking hebbende op zijne schriften; tenzij men vooronderstelle, dat de trotschheid, de wetenschap zoo nabij komende, de eenvoudigheid zijns geloofs ondernijnd hebbe. Men kent het tijdstip, van het overlijden van DIDYMUS niet juist, maar hij had zijn 83.^e jaar bereikt toen de heilige HIERONYMUS, hem op zijne lijst der kerkelijke schrijvers eene plaats inruimde. Verscheidene schrijvers zijn van gevoelen, dat hij in het jaar 395 overleed. Van al zijne Werken blijft ons nog over: 1.º *Verhandeling over den heiligen Geest*, door den heiligen HIERONYMUS in het Latijn vertaald. — 2.º Een aanzienlijk *fragment* eener *Verhandeling tegen de Manicheërs*. — 3.º *Verhandeling over de canonieke Brieven*. — 4.º *Fragmenten* van een *Commentarium over de parabels van SALOMON*.

DIEBITSCH SABALKANSKI (HANS KAREL FREDERIK ANTOON VON), jongste zoon van HANS EHRENFRIED VON DIEBITSCH en NARDEN uit een oud adellijk geslacht van Silezië afstammende, werd den 13 Mei 1785 geboren, en trad, nog geen twaalf jaar oud zijnde, als kadet bij het kadetten-corps te Berlyn, de militaire loopbaan

in. Terwijl de jonge DIEBITSCH op deze school de eerste gronden zijner militaire opvoeding legde, was zijn vader, als Generaal-Majoor in Russische dienst overgegaan. Deze bijzonderheid gaf ook tot den overgang van zijnen zoon aanleiding. De koning van Pruisen ontsloeg in 1801 den jongen DIEBITSCH, als tweede luitenant, uit zijne dienst en met de uitstekendste getuigschriften voorzien, genoot de zestienjarige jongeling ook bij den Russischen Monarch eene gunstige onderscheiding. Aan zijne keuze overgelaten zijnde in welk regiment der keizerlijke lijfwacht hij zijne militaire loopbaan in Rusland wilde beginnen, koos hij, op aanraden zijns vaders, het regiment SEMENOW van de garde lanciers, waarbij hij als vaandrigaangesteld werd. In deze zijne nieuwe betrekking loogenstrafte DIEBITSCH de getuigenissen zijner vorige leermeesters en opperhoofden niet. Hij was steeds een voorbeeld in de uitoefening zijner militaire pligten, tot dat het jaar 1805 hem het vreedzaam garnizoensleven voor het krijgsgewoel deed verwisselen. Bij *Austerlitz* was DIEBITSCH voor de eerste maal getuige van eenen veldslag, en werd hij door een gewerschot in de rechter hand gekwetst. In

weerwil dezer wonde bleef hij onverzettelijk op zijnen post, gedroeg zich onverschrokken en werd ter beëlooning zijner dapperheid, door den keizer met eenen gouden eeredegen begiftigd. — De veldtocht nam een einde; het jaar 1807 voerde de Russen andermaal ten strijde; DIEBITSCH was te *Eilau* en *Friedland* tegenwoordig en keerde met den kapiteinsrang en twee ridderorden, die van *St. George* van *Rusland*, en die van *pour le mérite* van *Pruissen*, uit dezen veldtocht terug. Bij den veldtocht van 1812 werd de zeven en twintigjarige officier bij den Generalen staf benoemd, en aan den Generaal WITGENSTEIN toegevoegd. Van dien oogenblik af dagteekent zijne luisterrijke militaire loopbaan. Zijne groote bekwaamheden hadden gelegenheid zich te ontwikkelen; hij verwierf het vertrouwen van zijnen opperbevelhebber en werd spoedig tot luitenant-kolonel bevorderd. Gedurende dezen geheelen veldtocht was DIEBITSCH onontbeerlijk geworden. *Rusland's* keizer, den opperbevelhebber WITGENSTEIN vorstelijk beloonende, ging ook den ondergeschikten niet onopmerkzaam voorbij, en onderscheidene ridderorden, benevens de benoeming tot generaal-majoor waren de bewijzen van 's keizers te-

vredeñheid; den verdienstelijken DIEBITSCH geschonken. De uitmuntende wijze, waarop de generaal DIEBITSCH in December ten aanzien van het Pruisische korps van *York* handelde, verwierf hem nieuwe bewijzen van 's keizers dankbaarheid; de *Russische St. ANNA-orde* der eerste klasse beloofde deze verdiensten. Ten gevolge van veranderingen, welke bij het Russische leger, dat weder naar *Silezië* teruggedrongen was, plaats hadden, werd DIEBITSCH als kwartiermeester-generaal bij het legerkorps van BARCLAY DE TOLLY verplaatst. Hij werd echter gedurende den wapenstilstand naar *Reichenbach* gezonden, en hielp aldaar op den 14 Junij 1813, het geheime verdrag tusschen *Rusland*, *Oostenrijk*, *Pruissen* en *Engeland* sluiten. Na het eindigen van den wapenstilstand nam DIEBITSCH in de daaropvolgende veldslagen van *Dresden*, *Ulm*, *Leipzig*, enz. een levendig aandeel, en onderscheidde zich in alle. Na den veldslag van *Leipzig*, werd DIEBITSCH tot Luitenant-Generaal bevorderd en met onderscheidene ridderorden vereerd. Hij had toen een leeftijd van acht en twintig en eendiensttijd van zestien jaren!!! In de besluiteloosheid waarin de legerhoofden, na de nederlaag van den Generaal St. PRIEST en de in-

neming van *Rheims* gebragt waren, was **DIEBITSCH** een der *weinigen*, wier juist overzigt het gevaar inzag, en wiens dringende voorstellen de wankelmoedigheid der meerderheid overwon. De gelukkige gevolgen daarvan zijn te bekend, dan dat wij hier bijzonder daarbij zonden stilstaan. Na de terugkomst van **NAPOLEON** van *Elba*, werd **DIEBITSCH** als Chef van den Generalen staf, bij het eerste legercorps geplaatst, en later tot Generaal-Adjutant des keizers benoemd. Eene bijzondere genegenheid verbond den nieuwbenoemden Adjutant aan den keizer, hij vergezelde den vorst op de bekende zamenkomst te *Larbach* en deelde tot aan **ALEXANDER'S** dood, in deszelfs onbepaaldst vertrouwen. In 1820 werd **DIEBITSCH** tot chef van den grooten keizerlijken staf benoemd. In deze betrekking verwierf hij zich omtrent *Rusland's* krachten en hulpmiddelen eenen schat van kundigheden, welke hij dan ook in zijnen veldtocht tegen de Turken, roemrijk wist toe te passen. Bij de uitgebarstene onlusten in het Rus-

sisch leger onderscheidde **DIEBITSCH** zich andermaal door ijver en trouw zoo voordeelig, dat hij ook het vertrouwen van zijnen nieuwen keizer in eenen hoogen graad, verwierf. Zijn veldtocht tegen de Turken, hechte nieuwe bladeren in zijnen lauwerkrans. Nog te versch is deze in elks geheugen, dan dat wij daarvan bijzonderheden zouden vermelden. Zijn bijnaam **SABALKANSKI** herinnert zijn roemrijkste wapenfeit in dezen veldtocht, die hem tevens den roem als een der grootste veldheeren van deze eeuw verwierf. Eene slechts korte rust viel den dapperen veldheer na dezen roemrijken strijd ten deel. De opstand der *Polen* riep hem weder aan het hoofd van *Rusland's* heer; doch het was hem niet vergund den begonnen veldtocht te eindigen. Eene snellenhevig-werkende ongesteldheid nam hem den 29 Mei (10 Junij) 1831 te midden van de uitvoering zijner ontwerpen weg en beroofde *Rusland's* regeerder onbetwistbaar van een der hechtste zuilen zijner monarchie (*). De veldmaarschalk **DIEBITSCH** tot graaf verhe-

(*) Ter wederlegging der ongerijmdste geruchten, die zich over het uiteinde van den Russischen veldmaarschalk hebben verspreid, en tevens, om tot een bewijs te dienen van de achting en den eerbied, die hem het Russische leger toedreeg, volge hier het uittreksel van eenen geloofwaardigen brief, uit het Russische Hoofdkwartier Pul-

ven, en; behalve de reeds vermeldde, nog met onderscheidene Russische en andere ridder-orden beschenken stierf in den bloei des mannelijken levens. Hij laat eene gade na (een ge-

boren Baronesse van *Tornau*) doch geene kinderen, om den beroemden naam *DIEBITSCH* bij het nageslacht voort te planten. De oudste zoon van zijnen zwager, de ritmeester *VON PRITT-*

B b 3

tusk van 30 Mei (11 Junij), 1831, voorkomende in N.º 150 der *Kolnische Zeitung*, van zondag den 26 Junij 1831. *Het groote, gevoelige verlies, dat wij gisteren geleden hebben, zal u langs buitengewone wegen reeds bekend zijn. De Held, die nog onlangs de trotschheid der Turken vernederde, en; ondanks de ongunstigste omstandigheden, op het punt stond, om in het aangezicht van Europa, eenen tweeden grooten oorlog te beslissen, — de overwinnaar van Kulewtscha, Praga en Ostrolenka, de veldmaarschalk DIEBITSCH SABALKANSKI, is niet meer. Geen vijandelijke kogel heeft hem gedood, — de dood overviel hem midden in het vreedzame kwartier. Sedert 8 dagen stonden wij bij Pultusk, het weder was sedert den slag van Ostrolenka geducht, geen dag zonder regen, de lucht vol dampen, de wolken schenen dicht over de aarde te hangen. De Veldmaarschalk, die tot dus verre eene sterke gezondheid had genoten, beklaagde zich op den 28 Mei (9 Junij) des avonds, over loom- en mattigheid; eene aderlating vertigtte hem. Op den 29 Mei (10 Junij), des morgens vroeg, bevond hij zich vrij wel, en des middags was hij een lijk! eene beroerte had een einde aan zijn leven gemaakt. — Onbeschrijfelijk was de indruk dien dit bericht bij het leger te weeg bragt. Wie was hem genaderd zonder hem lief te hebben, wie had hem nader leeren kennen, zonder hem te vereeren! Zijne militaire verdiensten kon men ook buiten 's lands waarderen; — maar zijne zachte, edele, regtvaardigheid-minnende inborst, kon men enkel in de nabijheid geheel leeren kennen. Nu is hij verdwenen, en met hem duizend verwachtingen, duizend vooruitzigten, die aan zijnen levensdraad geknoopt waren. — Tot op de beslissing des keizers, heeft de Chef van den algemeenen staf des legers, Generaal der Infanterie, Graaf TOLL, het opperbevel op zich genomen. In onze algemeene smart, is dit nog onze troost, dat den waardige, een waardige opvolgt. . . !"*

Vertaler.

WITZ GAFFERON genoot steeds de vaderlijke genegenheid van zijnen oom.

DIEDERIK of DIRK I., eerste graaf van *Holland*; een man, van wien alles, zoo niet duister, ten minste vol verwarring en onzekerheid is. Onder de regering van den Frankischen koning KAREL den Dikken, had zekere Vriesche graaf GEROLF, wiens bezittingen tusschen *Utrecht* en *Bodegrave* gelegen waren, en die zeer gezien was bij den keizer, al eens meer gezag en goedederen verkregen. Men beweert, dat deze GEROLF de vader was van DIEDERIK I. dien KAREL de Eenvoudige in 898 hij opene brieven in het grafelijk bewind bevestigde. Met de aanstelling van dezen DIEDERIK I. verdween de algemeene benaming van *Vriesland* voor de geheele *Nederlanden*, en bepaalde zich enkel tot het Noordelijk en Noodwestelijk gedeelte ten Noorden van het meer van *Flevo* (*Zuiderzee*): het meer Zuidelijke gedeelte verkreeg den naam van *Holland*, *Gelderland* enz. *België* dien van *Zee-land*, *Vluanderen*, *Braband*, *Luxemburg*, enz. Na de Noormannen en Saksers veel afbreuk te hebben gedaan, overleed DIEDERIK I. den 7 October 923, en werd in het klooster te *Egmond*, dat, door zijne milde giften, na

eenen fellen brand weder hersteld was, begraven.

DIEDERIK of DIRK II., zoon en opvolger van den voorgaande, beteugelde de wederspannige *West-Vriezen*, en liet de door hien verbrande, beroemde abdij van *Egmond* in steenen weder opbouwen, en plaatste ter vervanging der nonnen, *Benediktijner* monniken in dezelve, met WONEBOLD als abt aan het hoofd. In 925 noodzaakte hij de in *Vriesland* doorgedrongene Hunnen het land te ontruimen. In 985 werd hij door keizer OTTO III. in het vol bezit gesteld van eenige landen, die hij te voren slechts van het rijk te leen gehonden had; doch hij overleefde dit gunstbewijs niet lang, maar stierf op het kasteel te *Gend*, den 6 Mei 989; hij werd bij zijne twee jaren vroeger gestorvene gemalin HILDEGARDE in de kloosterkerk te *Egmond* begraven, en door zijn zoon ARNOUT of ARNULPHUS (zie dat artikel) opgevolgd.

DIEDERIK of DIRK III., vierde graaf van *Holland*, was naauwelijks twaalf jaren oud, toen hij in 993, onder voogdijenschap zijner moeder LUITGARDE, zijnen vader ARNOUT in het bestuur opvolgde. Hij stichtte in 1015 de stad *Dordrecht*; waarschijnlijk op de plaats

waar het onde *Durfos* gelegen was; hetwelk aanleiding tot hevige geschillen gaf. Hij liet namelijk bij zijne nieuwe stad eenen zwarten tol heffen van de schepen, die de *Merwe* op- en afvoeren: hetwelk zeer ten nadeele was van den handel van *Tiel* (toenmaals eene voorname koopstad). Men beklaagde zich hierover op den Rijksdag te *Nymegen*, bij keizer HENDRIK II., die den Utrechtschen Bisschop ADELBOLDUS, met de *Merwede* beleende, en aan GODFRIED, hertog van *Lotharingen*, bevel gaf om *Dordrecht* te slechten, en de *Vriezen* van daar te verdrijven. Doch de uitvoering van dit bevel ging niet zoo gemakkelijk als men zich wel had voorgesteld. GODFRIED's talrijk leger, met de doorsnedene landstreek onbekend, geraakte er in Julij 1018 slaags, in wanorde en op de vlugt. Groot was het verlies: GODFRIED en REINIER van *Henegouwen* werden gevangen genomen, en DIEDERIK bleef in het bezit van het land. In 1038 ondernam deze graaf eene bedevaart naar *Jeruzalem* en overleed na zijne terugkomst den 27 Mei 1039.

DIEDERIK of DIRK IV., zoon en opvolger van den voorgaande, geraakte in 1045 in twist met BOUDEVIN V., Graaf van *Vlaan-*

deren, die eenen inval in *Vriesland* deed, en, na het aanrigten van vele verwoestingen, in zegepraal naar huis keerde. Om zich hierover te wreken, sloot DIEDERIK een verbond met GODFRIED, hertog van *Neder-Lotharingen*, veroverde met hem gemeenschappelijk *Nijmegen*, en verbrandde het keizerlijk paleis aldaar. In 1047 tastte DIEDERIK den keizer, die weder met eene vloot afgekomen was, bij *Vlaardingen* aan, en teisterde gemelde vloot zoodanig, dat HENDRIK zich te naauwernood naar *Utrecht* kon redden. *Dordrecht* en de overige plaatsen vielen den Graaf weder in handen, doch in gemelde stad werd hij op eene verraderlijke wijze vermoord. Een Keulenaar, wiens bisschops-broeder hij op eene tornooijspel te *Lark* uit het zadel geligt had, zoodat deze het bestierf, had zich te *Dordrecht* in een huis verborgen, uit een venster van hetwelke hij den Graaf in het voorbijgaan, een' vergiftigden pijl in de dije schoot, aan welke wond hij na drie dagen, den 14 Mei 1049 overleed.

DIEDERIK of DIRK V., zevende graaf van *Holland*, kwam na het overlijden van zijnen vader FLORIS I., in 1061, onder voogdijschap van zijne moeder, GEERTRUID

van *Saksen*, die met den zoon van *ROUDEWIJN V.*, graaf van *Vlaanderen*, *ROBERT*, bijgenaamd *den Vries* in den echt trad. In 1077 werd *DIEDERIK* zelf als graaf erkend, en bleef in het gerust bezit zijner erfelijke goederen tot aan zijnen dood, den 17 Julij 1091 voorgevallen. Als eene bijzonderheid dient van hem vermeld te worden, dat hij de eerste der *Hollandsche Graven* was, die den titel van *door Gods genade Graaf van Holland* voerde, en dat onder zijn bestuur het eigenlijke *Holland* zich van *Vriesland* afscheidde.

DIEDERIK of *DIRK VI.*, negende Graaf van *Holland*, geraakte na het overlijden van zijnen vader *FLORIS II.* of *den Vette*, den 2 Maart 1122, onder voogdijschap van zijne moeder *PETRONELLA* van *Saksen*. Doch zoondra hij het bestuur zelf in handen nam, beoorloogde hij de *West-Vriezen*, door zijnen broeder *FLORIS den Zwarte* tegen hem opgeruid. Door *DIEDERIK* in 1132 geslagen, werd *Alkmaar*, uit weerwraak door de opstandelingen geplunderd; en het naburige land, tot voor *Haarlem* verwoest. *DIEDERIK* geraakte daarop in oorlog met *HERIBERTUS*, bisschop van *Utrecht*, die *Otto van Bentheim*, s'graven schoonbroeder, welke vijandelijk in het bis-

dom was gevallen, te *Utrecht* gevangen hield. *DIEDERIK* had de *Bisschoppelijke* hoofdstad reeds berend, en stond op het punt om dezelve te bestormen; toen *HERIBERTUS*, naar het voorbeeld van vele godvruchtige bisschoppen der oude tijden, ja zelfs van *Paus Leo den Grooten*, meer vertrouwen in de godsvrucht dan in het rapier stellende; met zijne geheele geestelijkheid en in alle kerkelijke pracht, de stad uittoog, om van zijne geestelijke wapens, ten opzichte der *Hollanders*, gebruik te maken, met dat gevolg, dat de Graaf helmen zwaard, aan 's bisschops voeten nederleggende, blootshoofds en barrevoets, onder belofte van het beleg dadelijk te zullen opbreken, om vergiffenis smeekte. De vrome *HERIBERT*, niets meer verlangende, rigtte den Graaf op; gaf hem den kus des vredes, die in het gevolg van beide zijden ongeschonden onderhouden werd. In het volgende jaar nam hij, benevens *DIRK van den Elzas*, Graaf van *Vlaanderen*, deel aan eenen nieuwen kruistogt, waarvan de uitslag echter zeer noodlottig was, en, nabij zijne terugkomst de strooperijen der *West-Vriezen*, in 1155 beteugeteld te hebben, overleed hij den 5 Augustus 1157.

DIEDERIK of *DIRK VII.*,

elfde Graaf van *Holland*, volgde zijn vader FLORIS III. in 1190 op. Zijn broeder WILLEM, die tijdens den dood zijns vaders, den koning van *Engeland*, RICHARD LEEUWENHART, in *Palestina* de Sarracenen hielp bevechten, hitste, bij zijne terugkomst de Dregter-Vriezen tegen zijnen broeder op, terwijl deze, wegens de herstelling van den Geervlietschen tol, door de Vlamingen met eenen inval in *Zeeland* bedriegd werd. DIEDERIK trok met een leger derwaarts, en behaalde eene overwinning, die den vijand het land deed ruimen; terwijl zijne vrouw de dappere ADELHEIDE van *Kleef*, WILLEM, met zijne West-Vriezen, in 1195, in een gevecht bij *Alkmaar*, waarin hij meer dan vierduizend man verloor, en zelf met moeite het lijf bergde, betugelde. Door tusschenkomst van BALDUINUS II., bisschop van *Utrecht*, 'sgraven moeder ADA, en andere edelen, werd te *Haarlem*, de zoen tusschen DIEDERIK en WILLEM, en een verdrag gesloten, waarbij aan WILLEM, de Vriesche Graafschappen *Oostergo* en *Westergo* ten deel vielen. Graaf DIEDERIK, die bij het overlijden van Bisschop BOUDEWIJN, in 1196, zijn' oom DIEDERIK den domproost, op den ontruimden *Utrechtschen*

zetel wilde overheffen, geraakte, hierdoor eerst in onmin met OTTO II., graaf van *Gelder*, doch een huwelijk van graaf WILLEM, met de dochter des Gelderschen graafs ALEIDA bragt weldra eene verzoening te weeg. DIEDERIK, door WILLEM ondersteund, belegerde *Utrecht*, terwijl graaf OTTO *Deventer* overmeesterde; doch deze viel aan HENDRIK I., hertog van *Braband* in handen. Graaf DIEDERIK brak nu het beleg van *Utrecht* op, viel in *Braband*, nam 's *Hertogenbosch* in, verwoestte *Tiel*, doch werd door den hertog overvallen, geslagen en gevangen genomen. In het volgende jaar 1203, werd hij en OTTO van *Gelder*, tegen eenen losprijs van 2000 marken zilver, op eene zeer vernederende voorwaarde ontslagen. De spijt en het verdriet over den ongelukkigen uitslag dezer krijgsverrigting, stortten graaf DIEDERIK weldra in eene zware ziekte, waaraan hij in November 1203 te *Dordrecht* overleed.

DIEDERIK VAN NIEM. —
Zie THEODORUS.

DIEMEN (ANTONIUS VAN),
Gouverneur - Generaal van
Néerlands - Indiën, in 1593
te *Culenburg* geboren, alwaar zijn vader de waardigheid van burgemeester be-

kleedde, had zich eerst aan den handel toegewijd, doch zich in die betrekking, zegt men, met schulden overladden hebbende, begaf hij zich om zijne schuldeischers te ontgaan, onder eenen versierden naam, als gemeen adelborst, naar Indië. Zich aldaar weldra door zijne buitengewone bekwaamheid in het schrijven onderscheidende, werd hij achtereenvolgend tot de aanzienlijkste posten bevorderd. Zijn bestuur onderscheidde zich door zeer voordeelige verdragten met de koningen van *Ternate* en *Laos* en met den onderkoning van *Gou* gesloten; door de ontdekking van een groot eiland, *Diemens eiland* genaamd, door die van *Nieuw-Zeeland*, en van eenige andere, door *LA PÉROUSE*, *BROUGHTON* en *KRUSENSTERN* voortgezet. Hij overleed op den 19 April 1645 te *Batavia*, en werd op den 21 in de door hem aldaar gestichte kerk, begraven.

DIEMERBROEK (**YSBRAND VAN**), den 13 December 1609 te *Montfoort*, in de provincie *Utrecht*, geboren, en den 17 November 1674 te *Utrecht* overleden, onderwees de ontleed- en geneeskunde in de laatstgenoemde stad, met den meesten roem. Zijne werken zijn: 1.° *Vier boeken over de pest*, *Amsterdam*, 1665, in 4.to, mede in een verzameling van genees-

kundige verhandelingen opgenomen te *Geneve*, in 1721 in 4.to uitgegeven. De schrijver verhaalt de geschiedenis dezer noodlottige ziekte, door redeneringen en de ondervinding bevestigd. — 2.° *Ontleedkunde van het menschelijke ligchaam*, *Leijden*, en *Geneve*, 1779, in 4.to — 3.° *Verhandeling over de borst- en hoofdziekten*. Al deze werken zijn door **TIMANNUS DIEMERBROEK**, apotheker te *Utrecht*, zoon van dezen geneesheer, te *Utrecht*, in 1685, in fol. en te *Geneve*, in 1687, 2 dl.ⁿ in 4.to, gezamenlijk uitgegeven. De platen der ontleedkundige boeken zijn niet nauwkeurig, en de aanmerkingen schieten soms in juistheid en waarheid te kort.

DIEPENBEEK (**ABRAHAM**), een schilder, in 1607, te *'s Hertogenbosch* geboren, beoefende zijne knst onder **RUBENS**, en legde zich in den beginne toe, om op glas te werken. Hij liet zulks vervolgens weder varen, om zich op de schilderkunde met olieverw. toeteleggen. **DIEPENBEEK** is minder bekend door zijne schilderijen, dan door zijne teekeningen, die zeer talrijk zijn. Men bespeurt in zijne werken, eene gelukkig en ongedwongene genie; zijne zamenstellingen zijn bevallig. Hij was bijzonder wel bekend met de dagschaduw; zijn koloriet

was vol kracht. Het grootste werk, dat men volgens dezen meester heeft in het licht gegeven, is de *Tempel der Muzen*. Hij heeft veel aan godsdienstige onderwerpen gewerkt. Het is tot hem, dat de Vlaamsche graveurs hunne toevlugt namen, wanneer zij vignetten, *thesis*, kleine beelden; ten gebruike der scholen en congregatiën, te vervaardigen hadden. Hij overleed in 1675 te *Antwerpen*, alwaar hij tot bestuurder der akademie benoemd was.

DIEREVILLE (. . .), een Fransch reiziger, te *Pont-Lévéque* in *Normandijë* geboren, maakte zich eerst bekend door eenige vlugtige stukken in den *MERCURE galant* gelascht, en ging vervolgens den 20 Augustus 1699 scheep naar *Amerika*. Bij zijne terugkomst in *Europa* in 1700, gaf hij een verhaal in het licht van zijne reis in *Acadië* of *nieuw Frankrijk*, *Rouanen*, in 12.mo, *Amsterdam*, 1708, in 12.mo

DIETRICH (JOANNES KOENRAAD), den 19 Januarij 1613 te *Bützbach* in *Wetterau* geboren, en den 24 Junij 1669 als hoogleeraar der talen te *Giessen* overleden, maakte zich bekend door verscheidene werken, onder andere door zijne *Oudheden van het oude en nieuwe tes-*

tament, 1671, in fol., met diepzinnige geleerde aanmerkingen doorzaaid; door een *Lexicon etymologicum græcum*, dat op prijs wordt gesteld, en door *Historia imperatorum germanicorum familiae saxonicae*, *Giessen*, 1666, in 4.º; een geschiedkundig stuk, dat zeer op prijs wordt gesteld.

DIETRICH of DIETERICH (CHRISTIAAN WILLEM ERNST), den 30 October 1712, te *Weimar* geboren, is een der beste schilders van de Duitse school geweest. Hij ontving van zijnen vader de eerste lessen der teekenkunde, en volmaakte zich vervolgens onder ALEXANDER THIELE. Hij volgde in de groote zamenstellingen, de wijze van BOTH, van WOUWERMANS, en vooral van REMBRAND. Hij was de mededinger van BERGHEM in de beelden der landschappen; van DESJARDINS in de bevalige kleur der graszoden en planten; van POELenburg in de vervallene muren en bouwvallen. Hij had in 1734 eene reis naar *Holland* gedaan, ook ging hij in 1735 in *Italië* de groote meesters beoefenen. De beroemdste schilderijen van dien kunstenaar zijn: een *CHRISTUS-beeld*, en eene *Aanbidding der Wijzen*, die men in het Museum van het *Louvre* op de ten toonstelling van het jaar 9 heeft gezien. *Di-*

TRICH was ook zeer ervaren in het etsen met sterk water. Zijn werk, uit 160 platen bestaande, wordt zelden volledig aangetroffen. DIETRICH overleed te *Dresden*, in 1774.

DIETRICH (PHILIPPUS FREDERIK, vrijheer von), te *Straatsburg* in 1748 geboren, had eenen bepaalden lust voor de bergstofkunde. Hij doorkruiste een groot gedeelte van *Europa*, om den grond van dat werelddeel te beoefenen, en gaf te dien einde onderscheidene *Memoiriën* in het licht, die hem in *Frankrijk* en *Duitschland* bekend maakten. Hij was lid van onderscheidene genootschappen en bekleedde onder *LODEWIJK XV.* en *LODEWIJK XVI.* verschillende posten, onder andere, die van Commissaris des konings voor de mijnen, vuurmonden en bosschen des koninkrijks, en van algemeen secretaris der Zwitsers en Graauwbunders enz. Zijn staatkundig gedrag gedurende de omwenteling heeft tot zulke tegenstrijdige oordeelvellingen aanleiding gegeven, dat men niets stelligs weet, dan dat hij als eerste constitutionelen maire van *Straatsburg*, het adres te weeg bragt en ontwierp, waarin de stedelijke raad dier stad, in 1792, de onschendbaarheid des konings verzoekt. Voor de balie ge-

daagd, vlugtte hij naar *Zwitserland*, en kwam vervolgens te *Parijs* terug, alwaar hij zich als gevangene in de abdij stelde. Hij werd voor de regtbank van *Straatsburg* gevoerd, en later voor die van *Besançon*, alwaar hij op de verklaring der gezworenen, bij vonnis van den 7 Maart 1793, geheel werd vrijgesproken; maar daar zijne vijanden hem op de lijst der uitgewekenen hadden doen brengen, werd hij gevangen gehouden en den 28 December 1793 door de Revolutionnaire regtbank ter dood veroordeeld. Er bestaat van hem: 1.° *Vindiciæ dogmatis GROTIANI de rescriptiōe*, *Straatsburg*, 1767, in 4.to — 2.° *Discription etc.* (*Beschrijving der liggingen van de ertsen, ijzer en zoutgroeven der Pireneën enz.*) Dit is het begin van een groot werk, dat zich over geheel *Frankrijk* moest uitstrekken. Het 3de en 4de stuk, het 3de deel nitmakende, kwam te *Parijs*, in 1789, in 4.to, in het licht. Nog heeft men hem onderscheidene Vertalingen uit het Hoogduitsch, in het Fransch over de delfstof- en scheidkunde te danken.

DIETRICH' (JOANNES GEORGE), een geleerde Duitscher, heeft de *Verklaringen* in zijne taal en in het Latijn geleverd, der planten, waarvan de platen voorkomen in het

werk, getiteld: *Phytantozæ iconographia*, Regensburg, 1737 — 1745, 4 dl.ⁿ, in fol. bevattende 1025 gekleurde platen. De exemplaren op groot papier van dit werk worden zeer gezocht.

DIEU (LODEWIJK DE), een Protestantsch. hoogleeraar, en principaal van het Waalsch collegie van *Leijden*, werd den 7 April 1590 te *Vlissingen* geboren, en overleed den 23 December 1642; hij was zeer ervaren in de Oostersche talen, en heeft nagelaten: 1.º *Compendium grammaticæ hebraicæ, et dictionariolum præcipuarum radicum*, *Leijden*, 1626, in 4.to — 2.º *Apocalypsis S. JOANNIS edita caractere syro et hebræo cum versione latina et notis*, *Leijden*, 1627, in 4.to Deze Syrische overzetting wordt in de Polyglottische Bijbels van *Parijs* en *Londen* gevonden. **LODEWIJK DE DIEU** heeft in zijne Vertaling de wendingen de genie der Syrische taal behouden. — 3.º *Animadversiones sive Commentarius in quatuor Evangelia in quo collatis syri, arabici, Evangelii hebræi vulgati, etc., versionibus difficiliora loca illustrantur*, *Leijden*, 1631, in 4.to — 4.º *Animadversiones in Actus apostolorum*, *Leijden*, 1632, in 4.to — 5.º *Historia Christi persice conscripta a P. HIERONIMO XAVIER, latine reddita et*

animadversionibus notata, *Leijden*, 1638, in 4.to Hij bewijst in deze aantekeningen, dat pater **HIERONYMUS XAVIER** in onzuivere bronnen geput heeft. — 1.º *Rudimenta linguæ persicæ*, *Leijden*, 1639, in 4.to Deze Spraakkunst wordt op prijs gesteld, doch dezelve is eigenlijk niet van **LODEWIJK DE DIEU**, maar van **JOANNES ELICHMA**, eenen geleerden Deen. — 7.º *Animadversiones in divi PAULI, Epistolam ad Romanos etc.*, 1646, in 4.to De zonen van **LODEWIJK DE DIEU**, verzekeren, als uitgevers van dit werk, dat het doel dier aanmerkingen van hunnen vader was, om de misslagen der Dordsche vertaling aantetoonen. — 9.º *Critica sacra*, *Amsterdam*, 1693. Dit is eene uitgave, met al datgene vermeerderd, wat **LODEWIJK DE DIEU** over de H. Schrift geschreven heeft. Men ziet er in, dat hij meer belang in de *Vulgata* stelt, dan de meeste der Protestanten, en dat hij aan deze oude en eerbiedwaardige overzetting het regt doet wedervaren, hetwelk hetzelfde verdient. (Zie **AMAMA**, **BUKENTOP**, *Heilige HIERONYMUS*, enz.) — 10.º *Grammatica linguarum orientalium hebræorum, chaldæorum et syrorum inter se collatarum*, *Frankfort*, 1683, in 4.to

DIEUŁAFOI (JOZEF MARIA

ARNOLDUS (MICHAËL), een tooneel-dichter werd te *Toulouse* in 1762 geboren, volbragt aldaar zijne regtsgeleerde studiën, en werd a's advokaat aangenomen. Hij begon dat beroep toen bloedverwanten, die groote rijkdommen te *St. Domingo* bezaten, hem verzochten naar die kolonie te komen. DIEULAFOI vestigde zich aldaar en had reeds voordeelige winstberekeningen gemaakt toen de opstand der Negers al zijne hoop verijdelde. Zijne plantagiën werden verwoest, zijn huis werd in asch gelegd en met moeite ont kwam hij in 1793 aan de moordenaren der Kaap; door den eeniggetrouwen Neger, die hem overbleef, kon hij zich nog naar *Philadelphie* redden. In *Frankrijk* teruggekeerd, en zijn verblijf in *Parijs* gevestigd hebbende, legde hij zich van 1798 af op het tooneelgedicht toe, en werkte voor de bijtooneelen. DIEULAFOI bleef altijd koningsgezind, zelfs onder de regering van BONAPARTE gaf hij er een bewijs van door het schoone lied getiteld: *Réclamation des pièces de cinq liards*. Dit onderwerp werd hem ingegeven door het besluit van 1803, hetwelk de koperen munten, waarop het letterteeken van LODEWIJK XVI. door twee in elkander gevlochten L. L. geslagen was, afschafte. Men kende daaraan-

boven van hem geene diergelegenheidsstukken geschreven, om den afgod van den dag den wierook toe te zwaaijen. Sedert lang ziek, bereigde hij zich tot eenen Christelijken dood; nog eenige oogenblikken voor dat hij den geest gaf en nadat hij de heilmiddelen der Kerk ontvangen had, zeide hij aan een' zijner vrienden de navolgende dichtregelen voor:

Folles vanités de la vie,
 Effacez vous de mon esprit;
 Mon âme n'a plus qu'une envie,
 C'est d'embrasser son Dieu,
 c'est de voir J.-CHRIST,
 Bien adorable! ô seul bien qui
 me reste
 Hâte toi de répondre à mes
 vœux, à ma foi
 Ouvre moi Dieu clément, la
 demeure céleste,
 La véritable vie est de vivre
 avec toi.

DIEULAFOI overleed den 13 December 1823 in den ouderdom van 61 jaren. Men heeft van hem: 1° *Le Portrait etc.* (Het afbeeldsel van MICHAËL CERVANTES), blijspel in 3 bedrijven, 1803. — 2° (Met den Heer GRESIN) JEANNE D'ARC in 3 bedrijven. — 3° (Met den Heer BRIFFAUT) *Les dieux rivaux*. (De mededingende goden) — 4° (met denzelfden) *Olympia* opera in 3 bedrijven. Wij gaan de titels van meer dan 30 kleine stukjes gewoonlijk onder den naam van *vaudevilles* bekend, waarvan er eenige gemeenschappelijk met andere schrijvers ge-

schreven zijn, stilzwijgende voorbij. *Épître à un athée* (*Brief aan een godlooche-naar*), aan Mevrouw de hertogin van AUGOULÈME opgedragen, *Ode sur le siècle de LOUIS XIV.* (*Ode op de eeuw van LODEWIJK XIV.*) enz.

DIEVE (PETRUS VAN). — Zie DIVEUS.

DIGBY (KENELM), onder den naam van *Riuder Digby* in 1603 geboren, was de zoon van EYVARD DIGBY, die deel nam aan de zamenzwering des buskruids tegen JACOBUS I., en tot straf voor die misdaad onthoofd werd. De zoon, door de ongelukken des vaders onderwezen, gaf zoo vele bewijzen van getrouwheid aan zijnen vorst, dat hij in het bezit zijner goederen hersteld werd. KAREL I., die hem niet minder beminde dan JACOBUS, benoemde hem tot edelman zijner kamer, algemeen bewindhebber zijner zeemagt, en bestuurder van het zee-arsenaal der heilige Drieëenheid. Hij onderscheidde zich tegen de Venetianen, en behaalde op hen onderscheidene voordeelen. De wapenen deden hem de letteren niet verzuimen. Hij bevljigtte zich op de talen, op de staat-wis- en vooral op de scheikunde. Zijne studiën waren niet vruchteloos. Hij ontdekte uitmun-

tende geneesmiddelen, welke hij kosteloos aan de armen, en aan al e andere personen gaf, welke dezelve noodig hadden. De verkleefdheid van DIGBY aan de koninklijke familie, logenstrafte zich niet, zelfs niet in de ongelukken, welke dezelve wedervoer. De koningin, weduwe van KAREL I., zond hem tweemaal in gezantschap naar PAUS INNOCENTIUS X. Onder CROMWEL zag hij, zonder zich te beklagen, zijne goederen verbeurd verklaard en zijnen persoon verbannen. Zonder te morren nam hij de wijk naar *Frankrijk*, en keerde niet eerder naar *Engeland* terug, dan nadat KAREL II. op den troon hersteld was. Hij overleed aldaar den 11 Junij 1662 aan den steen. Men heeft hem te danken: 1.° *Verhandeling over de onsterfelijkheid der ziel*, in het Engelsch, 1661, in 4°, in het Latijn vertaald en in 1664, te *Frankfort*, in 8.° in het licht gegeven. De schrijver had over dit gewigtige onderwerp lange *conferentien* met DESCARTES gehad, en daarvan grootelijks partij getrokken. — 2.° *Verhandeling over de plantwording*; door DAPPET, uit het Engelsch in het Latijn vertaald, 1683, in 12 mo — 3.° *Verhandeling over de Sympathie-poeder, ter genezing van wonden*, door LAURENTIUS STRAUSIUS in het La-

tijn vertaald, en te *Parijs* eerst in 1658, daarna in 1661, en eindelijk in 1730 met de Verhandeling van KAREL DE DIONIS, over de lintworm.

DIGEON (de Burggraaf ALEXANDER ELIZABETH MICHAËL), werd den 26 Junij 1771 te *Parijs* geboren. In Januarij 1792 trad hij als tweede luitenant in eene afdeling infanterie, en ging in Maart met denzelfden titel tot het 9.^e regiment jagers te paard over; gedurende dien tijd diende hij bestendig bij het paardenvolk. Op het veld van eer tot onderscheidene rangen bevorderd, werd hij achtereenvolgend kapitein bij de dragonders, commandant van een escadron, en in 1802 kolonel. Toen werd hij belast met het organiseren van het 26.^e regiment Piemontezzer-jagers en na den slag bij *Austerlitz* (25 December 1805) verkreeg hij het kruis van het legioen van eer. DIGEON deed in 1807, in den veldtocht tegen *Pruissen* en *Polen*, zijnen schedel met nieuwe lauwers sieren, en werd den 31 Maart deszelfden jaars met den rang van brigade generaal beloond. In 1803 naar *Spanje* gezonden, onderscheidde hij zich in een bloedig gevecht tegen de legermagt van CARTANOS, alwaar hij nieuwen roem verwierf. In 1812 werd hij tot

burgerlijken en militairen gouverneur van een gedeelte van *Andaluzië*, hetgeen de steden en districten van *Cordova* en *Jaen* bevatte, aangesteld. Hij was in deze betrekking even zoo menschlievend, als hij in het slagveld kloek was. Dit ongelukkig volk, onder elkander afwisselende knevelarijen zuchtende, was in de diepste ellende gestort. Met de geestelijkheid en de plaatselijke autoriteiten mede werkende, gelukte het hem eene maatschappij van weldadigheid op te richten, welke zich ten pligt stelde, om de meestnoodlijgenden hulp toe te brengen; om een navolgenswaardig voorbeeld te geven, besteedde hij daar een deel van zijn traktement toe, welk voorbeeld de geestelijkheid en goeode lieden ruimschoots volgde. Door dit middel voorzag hij gedurende de zes volle maanden in de behoeften van zeven duizend ongelukkigen. Hij had het beheer en het toezigt over de verschillende depôts, door hem tot stand gebragt, opgedragen aan den abt DE VIENNE, eenen uitgewekenen Franschman, welke zich bij de inwoners van *Cordova* zeer bemind gemaakt had. Deze geestelijke vergenoegde zich niet met de weldadige inzichten van den generaal DIGEON te ondersteunen; maar hij liet een groot gedeelte

akkerland met aardappelen, welke daar weinig geplant worden, bepoten. Dit voorbeeld vond navolging; in korten tijd zag men in een, door de ligging vruchtbaar, land, eenen overvloedigen oogst, welke een gezond en overvloedig voedsel aan de ongelukkigen verschafte. Al de militaire oversten en de ambtenaren van onderscheiden rang wedijverden in eidelmoedigheid, om aan het edele doel van hunnen generaal te beantwoorden. Hierdoor zegenden men te *Cordova* en te *Jaen*, den naam der Franschen; terwijl men bijna over geheel *Spanje* al datgene vloekte, wat over de *Pyreneën* kwam. Op het einde van 1813 ging de burggraaf *DIGEON* tot het leger van den maarschalk *SUCHET* over, waarbij hij het bevel over de gansche ruitery en over de eerste afdeeling voetvolk verkreeg. In Maart deszelfden jaars nog werd hij divisie-generaal. In deze hoedanigheid diende hij in Februarij 1814 bij het leger van *Lyon*, onder den maarschalk *AUGEREAU*, en commandeerde de achterhoede. Hij gaf zijne toestemming tot de vervallenverklaring van *BONAPARTE*, verdedigde *Lodewijk XVIII.* en bleef zijn eed altijd getrouw. In 1814 tot ridder van den Heiligen *Lodewijk* geslagen, werd hij daarop inspecteur generaal

VIII. DEEL.

in de 6.^e, 7.^e en 9.^e militaire divisie en te gelijk belast, om verscheidene regimenten cavalerie te organiseren. Op den oogenblik, dat hij zich in 1815 met dezelfde bemoeijingen in de 18.^e, 21.^e en 22.^e militaire divisie bezig hield, en dat hij zich te *Nivers* bevond, zette *BONAPARTE* te *Cannes* voet aan land. Des morgens den 7 Maart kreeg *DIGEON* bevel om zich bij *Monsieur* (*KAREL X.*), te begeven. Hij spande al zijne krachten in, om de soldaten in de gehoorzaamheid te houden, maar hierin niet kunnende slagen, en zich door zijne troepen, welke zich met *NAPOLEON* aan de brug van de *Guillotièrre* gingen vereenigen, verlaten ziende, kwam hij met den hertog van *Tarente* alleen te *Parijs* aan. Hij weigerde alle dienst gedurende de *honderd dagen* van *NAPOLEONS* nieuw bestuur, en bij de terugkomst van den koning, werd hij adjudant van *Monsieur*, daarna van de divisie ligte ruitery der koninklijke garde, en te gelijktijd met het organiseren en inspecteren der vier regimenten van diezelfde divisie belast. Den 20 Maart 1816 schonk hem de koning den titel van burggraaf en eenige jaren later vertrouwde hij hem *ad interim* de portefeuille van oorlog toe, gedurende eene

C e

reis welke de maarschalk van BELLUNE naar *Bayonne* deed. De burggraaf was een krijgsheld in zijn hart: getuige hiervan is eene breede wonde in zijn gelaat, welke hem echter niet wanstallig maakte. Hij is den 2 Augustus 1826 in den ouderdom van 55 jaren overleden.

DIGGES (LEONARDUS), een Engelsch edelman, en wiskunstenaar, in 1574 overleden, heeft in het licht gegeven: 1.° *Tectonicum*, waarin met weinige woorden de wijze wordt opgegeven, om de grootte van alle landerijen enz., nauwkeurig te meten en te berekenen, 1547, in 4.° — 2.° *Eeuwigdurende weervoorspellingen* enz., 1555 — 1564, in 4.°, door TH. DIGGES met verbeteringen en bijvoegsels herdrukt, 1592, in 4.° Dezelven kunnen met die van MATTHIEU LANSBERG en DON ANTONIO DE MAGINO gelijk gesteld worden. — THOMAS DIGGES, zijn zoon, in 1595 overleden, schijnt door de werken, welke hij in het licht heeft gegeven, zich op dezelfde studie te hebben toegelegd als zijn vader. Men heeft van hem: 1.° *Scalæ mathematicæ*, 1573, in 4.° — 2.° *Krijgskundige rekenkunde*, 1579, in 4.° Nog heeft hij in het licht gegeven: *Beweeggrond tot vereeniging ter handhaving van de gevestigde godsdienst*,

1601, in 8.vo Deze beweeggrond kan niet goed zijn, dan wanneer dezelve de eenige ware godsdienst ten onderwerp heeft. — De zoon van dezen laatste, DUNDLEY DIGGES, in 1583 geboren, heeft zich in de wetenschappen en de onderhandelingen onderscheiden. Hij was onder KAREL I. verscheidene malen afgevaardigde bij het parlement, en werd door JACOBUS I. als afgezant naar *Rusland* gezonden. Hij overleed den 8 Maart 1639. Er bestaat van hem: 1.° *Brieven over den handel*, 1645, in 4.° — 2.° *De volmaakte Afgezant*, enz., Londen, 1655, in fol. Deze verzameling verspreidt een groot licht, over de geschiedenis en de kuiperijen der koningin ELIZABETH.

DIGNA of DUGNA, eene moedige vrouw van *Aquila*, eene eertijds zeer bloeiende stad, en door ATTILA verwoest, verkoos zich liever van het leven te berooven, dan in het verlies harer eer toetstemmen. Toen die stad in het jaar 452 vóór J. C. door genoemden koning der Hunnen was ingenomen, waagde de barbaar eenen aanslag op hare kuischheid. Zij verzocht hem, om op eene gallerij te komen, zich houdende, alsof zij hem een gewichtig geheim wilde mededeelen; maar zoodra zij op die plaats was, welks

op de zee uitzag, wierp zij zich in dezelve neder, den dwingeland toeroepende: *Volg mij, indien gij mij wilt bezitten.* Men kan in de artikels APOLLONIA en RAZIAS eenige overwegingen, over het zedelijke van dergelijke daden lezen.

DIJK (ANTONIUS VAN), een beroemd schilder, den 22 Maart 1599, te *Antwerpen* geboren. Zijne moeder, die een kunstnaares met de borduurnaald was, en ook landschappen schilderde, vond vermaak, hem reeds in zijne kindschheid te doen teekenen. Hij vond smaak in die kunst en kwam in de school van den beroemden RUBENS, die hem mede aan zijne schilderijen liet werken. Men heeft zelfs gezegd, dat hij het grootste gedeelte van zijn werk verrijt. VAN DIJK heeft onderscheidene geschiedkundige schilderstukken vervaardigd, die zeer op prijs worden gesteld, doch vooral heeft hij den naam van *Koning der Portretschilders* verdiend. Door zijne kunst had deze schilder eene aanzienlijke fortuin verworven, was met de dochter van den Engelschen graaf GORRE in den echt getreden, en hield eene prachtige *equipage*; zijne tafel werd luisterrijk bediend, en hij had toonkunstenaars en alchimisten

in zijne dienst. Om in zijne verteringen te voorzien, moest hij door zijnen arbeid zijne inkomsten vermeerderen; de overhaasting, met welke hij alstoen schilderde, wordt in zijne laatste schilderijen duidelijk waargenomen, die op verre na niet zoo zeer op prijs worden gesteld als de eerste. VAN DIJK begaf zich naar *Frankrijk*, doch vertoefde aldaar niet lang. Hij stak daarop naar *Engeland* over, alwaar KAREL I. hem door zijne weldaden geboeid hield. Een al te aanhoudende arbeid veroorzaakte hem ongesteldheden, die hem in 1640 te *Londen* aan de schoone kunsten ontroofden. Men erkent in de stukken van VAN DIJK de grondbeginselen, door RUBENS steeds opgevolgd; hij was echter noch zoo algemeen, noch zoo geleerd als die groote man: maar zijn penseel is vloeiender en zuiverder dan dat van zijnen meester; aan zijne vleeschkleuren heeft hij meer frischheid en aan zijne tekening meer sierlijkheid gegeven.

DILLENUS (JOANNES JACOBUS), te *Darmstad*, in *Duitschland* geboren, en hoogleeraar der kruidkunde te *Oxford*, overleed den 2 April 1747. Er bestaat van hem: 1.° *Catalogus plantarum circa Giessam sponte*

nascentium, Frankfort, 1719 in 12.mo — 2.º *Hortus Elthamensis*, Londen, 1732, 2 dl.ⁿ in fol., met een aantal platen. — 3.º *Historia muscorum*, in fol.

DIMAS DE LA CROIX (*Pater*), een barvoeter-karmeliet, werd te *Monteleone*, in *Toskane* geboren. Zijn naam was **JACOBUS TONELLI**. Hij werd in 1615 naar de missiën van *Perzië* gezonden, alwaar zijne zachtmoedigheid en liefdadigheid, hem zelfs door de vijanden van den Christelijken naam deden hoogachten. Arme *Armenianen*, schuldenaars van het gouvernement, stonden in de wreede keuze, of den dood te ondergaan of hun geloof te verzaken. **DIMAS** en de karmeliten vonden gelegenheid, om hun een gedeelte der som te verschaffen, welke zij schuldig waren, en hun het overige te doen kwijtschelden. Toen **CHAB-ABDAS**, door eene Engelsche vloot ondersteund, *Ormus* van de Portugeezen veroverde, begaf **DIMAS**, die vikaris te *Ormus* was, zich naar *Ispahan*, alwaar hij dezelfde bedieningen waarnam. Hij werd vervolgens tot provinciaal-vikaris, van al de Perzische en Indische zendingen benoemd. In 1654 benoemde Paus **URBANUS** hem tot belooning voor de diensten, welke hij aan de godsdienst bewezen had, tot bis-

schop van *Babylonië* en zond hem al de teekenen zijner nieuwe waardigheid. Maar de nederige religieus weigerde deze eer. Hij overleed te *Ispahan*, den 23 December 1639, bemind en vereerd van al de Europeanen, die hun handel naar *Ispahan* lokte, van het geheele volk en van den vorst zelfs, die in dien nederigen religieus, een voorbeeld van godsvrucht, liefdadigheid en gedienschtigheid bewonderde. **ADAM OLEARIUS**, die te *Ispahan* als gezantschapsraad en secretaris resideerde, schept behagen in den lof zijner deugden uitteviden. **DIMAS** had een *Perzisch-Italiaansch Woordenboek* zamengesteld, dat hij aan **IMHOR**, hoofd der gezantschapsedellieden gaf. Deze vertaalde hetzelve in het Latijn, en beloofde hetzelve te doen drukken; het schijnt niet, dat hij zijn woord heeft gehouden.

DIMITRIJ. — Zie **DEMETRIUS**.

DINA, dochter van **JAKOB** en **LIA**, in het jaar 1754 vóór J. C. geboren, werd onteerd door **SICHEM**, zoon van **HENOR**, koning van *Salem*. Om zich over dezen hoon te wreken, maakten **SIMEON** en **LEVI**, hare broeders, gebruik van den tijd, waarop de *Sichemiten* zich, ter uitvoering van het ver-

drag tusschen hunnen vorst en JAKOB gesloten, hadden doen besnijden, vermoordden hen alle, en plunderden hunne stad.

DINARCHUS, een Grieksch redenaar, zoon van SOSTRATUS en leerling van THEOPHRASTUS, won veel geld met het zamenstellen van redevoeringen, en onderscheidde zich door zijnen haat tegen DEMOSTHENES, die verre boven hem verheven was; de beste zijner redevoeringen is die, waarin hij dien beroemden redenaar beschuldigt, zich door het goud van HARPALUS te hebben doen omkoopen. Hij werd zelf beschuldigd, zich door de geschenken van de vijanden der republiek te hebben laten omkoopen, nam de vlugt en kwam, eerst na verloop van 15 jaren, in het jaar 340 vóór J. C. terug. Van 64 *Redevoeringen*, welke hij had zamengesteld, blijven er slechts drie over, die op de rijkdommen van HARPALUS betrekking hebben; eene derzelve is tegen DEMOSTHENES gerigt. Men vindt dezelve in de verzameling der oude schrijvers van ETIENNE, 1575, in fol. of in die van Venetië, 1513, 3 dl.ⁿ in fol. — Zie ANDOCIDES.

DINIZ DA CRUZ (ANTONIUS), in 1730 te *Castello de Vide*, in de provincie *Alemtejo*

geboren, is de beroemdste lierdichter van *Portugal* geweest. Na zijne *humaniora* bij de Jesuiten volbragt te hebben, ging hij de regtsgeleerdheid aan de universiteit van *Coimbra* beoefenen, te gelijkertijd hield hij zich bezig met het lezen der classieke schrijvers, vooral der Grieksché en Latijnsche dichters, onder welke PINDARUS zijn geliefkoosde schrijver werd. Daar hij zich beijverde, om den goeden smaak in de Portugesche letterkunde te doen herleven, en in dat oogmerk door de Vaders *Oratoristen* van *Lissabon* ondersteund werd, stichtte hij in die stad een genootschap, onder den naam van *Arcadia* bekend, waarvan de leden door hunne opstellen in onrijm en in dichtmaat werkzaam waren, om den goeden smaak te verspreiden en er de grondbeginselen van te bepalen. Tijdens den aanslag, den 3 September 1759, tegen den persoon van koning JOZEF gepleegd, en die de kwaadwilligen, aan eenige leden eener orde, even zoo eerbiedwaardig door hare deugden als door hare kunde, toeschreven, vervaardigde DINIZ eene beroemde *Ode*, die alleen voldoende zou zijn, om hem onder de grootste dichters te rangschikken. Men vindt in dit meesterstuk de vormen, de majesteit en het

vuur van den Thebaanschen dichter. Door zulk eenen schoonen uitslag aangemoedigd, vervaardigde hij, op de onbevleete ontvangenis der heilige Maagd, eene andere schoone *Ode*, de talenten waardig, welke hij in zijn eerste stuk had ontwikkeld. DINIZ ondernam vervolgens, om de groote veldheeren en staatsmannen des vaderlands te vieren, en gaf eene verzameling van *Heldendichten* in het licht, die weldra gevolgd werd door eene andere verzameling van vlugtige gedichten, onder den titel van *Herschepingen*. Nog bestaat er van hem een hoertig-verheven gedicht, de *Wij-kwast* genaamd. Dit gedicht, heeft ondanks het heuzelachtige, en de slechte keuze des onderwerps, niet de minste overeenkomst, met den *Lutrin* (*Zanglesenaar*) van BOILEAU. DINIZ bekleedde onderscheidene overheidsposten, onder andere die van kanselier van het *Relaçam* van *Rio-Janeiro*, en van lid van den oppersten raad der volkplantingen. Deze beroemde dichter overleed te *Rio-Janeiro* in 1798. Verscheidene zijner gedichten zijn te *Parijs* in 1814 gedrukt.

DINOGRATES, een beroemde beeldhouwer, ondernam een reusachtig werk, waarvan de stof de berg *Athos* zelf moest zijn. De berg *Athos*,

tegenwoordig *Monte-Santo*, is een aan *Macedonië* gehecht schiereiland, dat in den *Archipel* uitsteekt, tusschen den zeeboezem van *Monte-Santo*, eertijds den zeeboezem *Strimonia* en de golf *Singitica*. Hij bood aan, dezen buitengemeen hoogen berg te behouwen, en er een standbeeld van ALEXANDER den Groote van te vormen, in welke hand eene ruimte te laten, waarop men eene stad kon bouwen, en de zee tusschen zijne beenen te doen doormoeren, ten einde gemeenschap daar te stellen, tusschen de beide zeeboezems, die door dit schiereiland van elkander gescheiden waren. Hij overleed toen zijn werk pas in het ruwe geschetst was. Anderen zeggen, dat ALEXANDER weigerde, er hem aan te laten werken. PLINIUS zegt, dat » DINOGRATES den tempel van DIANA te *Efeze* herstelde, die door den brand van EROSTRATUS vernield was, en dat, na de laatste hand aan dit groote werk gelegd te hebben, hij naar *Alexandrië* overstak, alwaar PTOLOMEUS PHILADELPHUS, koning van *Egypte*, hem beval eenen tempel te bouwen, om aan de gedachtenis van zijne vrouw ARSINOË te worden toegewijd. In de teekening, welke de bouwkunstenaar van dat gebouw vervaardigde, had hij zich voorgesteld, om aan

het gewelf van dien tempel eenen grooten zeilsteen te plaatsen, die het standbeeld dier Vorstin, dat geheel van ijzer zoude zijn geweest als in de lucht zoude hebben opgehangen, om de volken te verplichten, door dit wonder, meer eerbied voor die koningin te hebben; maar daar de koning intuschen overleed, werd dit oogmerk niet ten uitvoer gebracht." Dit verhaal komt weinig met de tijdrekende overeen, want bij den dood van ARSINOË was DINOCRATES reeds bijna 120 jaren oud. Men denkt gewoonlijk dat DINOCRATES, STENOCRATES, STESICRATUS, DIOCLES van Macedonië, dezelfde persoon zijn; maar het verhaal van PLINIUS doet vooronderstellen, dat men dezelve moet onderscheiden en er ten minste twee verschillende personen van maken.

DINOSTRATUS, een oude wiskunstenaar, de tijdgenoot van PLATO, bezocht de school van dien wijsgeer, eene school, die door de beoefening der wiskunde, zoo beroemd is geweest. Hij is een dergenen, die het meeste toebrogen aan

de aanzienlijke vorderingen, welke zij aldaar maakte. Men houdt hem voor den uitvinder der *Quadratrix* (*) dus genoemd, omdat, indien men dezelve in haar geheel kon beschrijven, men de *quadratura circuli* (**) zoude hebben.

DINOTH (RICHARD), een protestantsch geschiedschrijver, te *Coutances* geboren, in 1580 overleden, heeft een werk nagelaten, ten titel voerende: *De bello civili gallico libri VI.*, Bazel, 1682, in 4.to Deze geschiedenis gaat van 1555 tot 1577. Volgens zijne bekentenis, heeft DINOTH zich enkel van de geschiedenissen van THEODORUS BEZA en LA POPELINIÈRE beëindigd. Men heeft van dien zelfden schrijver verscheidene andere geschiedkundige werken.

DINOUART (ANTONIUS JOZEF TOSSANUS), een priester te *Amiens*, den 1 November 1716 geboren, en te *Parijs*, den 23 April 1786 overleden, is bekend door het *Journal ecclésiastique* (*Kerkelijk dagblad*), een nuttig werk, waarin men dikwerf belangrijke en leer-

C c 4

(*) *Eene kromme lijn, door behulp van welke men eenen cirkel in vieren kan verdeelen.* Vertaler.

(**) *Een kwadraat, hetwelk juist zoo groot is, als de inhoud van eenen cirkel.* Vertaler.

zame artikels aantreft. In het geheel zou meer zamenhang en overeenkomst heerschen, indien de schrijver, door de aanhangers der *kleine kerk* (de Jansenistische factie) geboeid, zich niet door de vooringenomenheden eener listige sekte had doen medeslepen, en ruimschoots lasteringen had uitgebraakt, tegen degene, die dezelve ontmaskerden. De uitgave, welke hij geleverd heeft, van de beknopte kerkelijke geschiedenis van MACQUER, het *Leven van PALAFOX* (zie dat artikel), dragen den stempel dier treurige gesteldheid, die, terwijl zij den schrijver foltert ook onrust en wantrouwen in den geest des lezers verspreidt. Nog bestaat er van hem: 1.° *Manuel des pasteurs* (*Handleiding der Herders*), 3 dl.ⁿ in 12.mo — 2.° *Rhétorique du prédicateur* (*Wet-spreekkunde des predikers*), uit het latijn vertaald van AUGUSTINUS VALERIO, Bisschop van *Verona*, en kardinaal, *Parijs*, 1750, in 12.mo Op verscheidene plaatsen heeft de schrijver zijne eigene denkbeelden, die van het oorspronkelijke doen vervangen; men verwijt hem ook, stukken weggelaten te hebben, die wel verdienen bewaard te blijven. De

stijl maakt er de voornaamste verdienste niet van uit. In het algemeen schreef hij op eene flauwe wijdloopige en onnaauwkeurige wijze. — 3.° Eene uitgave van de *Sarcothea* van MASENIUS, met de *Vertaling* (in het fransch). — 4.° Eene *beknopte uitgave* der gewijde *Embryologia* (*), van CANGIAMILA (zie dat artikel). Men kan hem, als den verkorten schrijver, verwijten, in het stuk van bovennatuurkunde en *physiologie*, wat al te ingewikkeld te zijn geweest, en daardoor gevolgtrekkingen te hebben gemaakt, die verwarren en in het zedekundige onbruikbaar zijn. — 5.° Eenige *Latijnsche lofzangen; uitgaven* van verschillende werken enz. Men kan de Catalogus van dit alles, door den schrijver zelven vervaardigd, vinden in het *Journal ecclésiastique*, 1 November 1780, blz. 184.

DINTER, DINTHER of DINTERUS (EDMOND), dus genoemd, naar het dorp van dien naam in het distrikt's *Hertogenbosch*, was achtereenvolgeed secretaris van ANTONIUS, JOANNES IV., PHILIPPUS I., en PHILIPPUS den Goede, Hertogen van *Bourgondië* en *Braband*.

(*) *Verhandeling over de aangeborene vrucht.*
Vertaler.

Het hofleven moede, omhelsde hij den geestelijken staat, werd kanonik van den H. PETRUS te *Leuven*, begaf zich vervolgens onder de reguliere kanoniken van *Corsendonk* bij *Turnhout*, en overleed te *Brussel*, den 17 Februarij 1448. Hij heeft nagelaten: 1.° een *Kronijk* der Hertogen van *Lotharingen* en *Braband*, van 281 tot 1442, in het latijn. Het handschrift derzelve wordt nog te *Corsendonk* bewaard en onderscheidene afschriften in verschillende huizen der *Nederlanden*, onder anderen een met aantekeningen van den Heer LE MIRE. Deze kronijk verdient het licht te zien, uit hoofde van een aantal oorspronkelijke stukken, die dezelve bevat, en om bijzonderheden, welke de schrijver, als getuige derzelve aanvoert. — 2.° *Genealogia ducum Burgundiæ, Brabantiaë*, enz. *Frankfort*, 1529 en in de *Rerum germanicarum scriptores* van FRÉHÉRUS, 3 dl., en in die van STRUVIUS, 3e dl. Dit geslachtregister is niet zeer nauwkeurig.

DINUS, te *Mugello*, een vlek in *Toskanen*, geboren, een regtsgeleerde, en Hoogleeraar der regten te *Bologna*, bloeide op het einde der 13. e eeuw. Hij ging, om zijne welsprekkunde, de

levendigheid van zijnen geest en de zuiverheid van zijnen stijl, voor den eersten regtsgeleerde van zijnen tijd door. Paus BONIFACIUS VIII., liet hem aan de Compilatie van het zesde boek der *Decretaliën*, *Sexte* genaamd, arbeiden. Deze regtsgeleerde overleed te *Bologna* in 1303, volgens sommigen van verdriet, van niet met het Roomsche purper te zijn vereerd. Hij is de schrijver van verscheidene werken over het burgerlijke regt: 1.° *Commentarium in regulas juris pontificii*, in 8.° CYNOS, zijn leerling verzekert, dat hetzelfde de uitgezochte grondregels dezer wetenschap behelst, en volgens ALCIAT, is het een werk dat woordelijk verdient van buiten geleerd te worden. Maar degene, die weten, dat KAREL DU MOULIN, hetzelfde met aantekeningen verrijkende, er eene menigte fouten in verbeterd heeft, zullen zien, dat dezen lof overdreven is. — 2.° *De glossis contrariis*, 2 dl.ⁿ in fol., waarin ook vele misslagen geslopen zijn, enz.

DIO CASSIUS, van *Nicea* in *Bithynië*, werd door verschillende keizers tot de eerste waardigheden verheven, door PERTINAX tot den rang van *Senator*, door SEVERUS tot het Consulaat, door MACRINUS tot den post

van landvoogd van *Smirna* en *Pergamus*, door ALEXANDER SEVERUS tot dien van landvoogd van *Afrika*, van *Dalmatië* en van *Pannonië*. Dio kwam te *Rome* terug, alwaar hij in 229 voor de tweede maal tot Consul werd verheven, en keerde vervolgens weder naar zijn land, alwaar hij zijne dagen eindigde. DIO-CASSIUS was een rechtschapen man in zoo verre men zulks kan zijn, wanneer men de rol van hoveling heeft gespeeld. Toen hij aan het hof was, begaf hij zich dikwerf naar *Capua*, om de letteren te beoefenen, en in rust te werken. Na gedurende tien jaren memorien te hebben verzameld, schreef hij eene *Romeinsche Geschiedenis* in tachtig boeken. Dezelve begon met de komst van AENEAS in *Italië*, en eindigde met de regering van ALEXANDER SEVERUS. Er blijft ons slechts een gedeelte van dat werk over. De vier en dertig eerste boeken zijn verloren geraakt. De 20 volgende, van het einde van het 35.^e tot het 54.^e zijn volledig, de zes volgende verminkt en er blijven ons slechts eenige fragmenten van de 20 laatste over. Er bestaat eene vrij wel geschrevene verkorting dier geschiedenis, van het 35 boek af, door XIPHILINUS, patriarch van *Konstantinopel*, in de 11.^e

eeuw. Dio had THUCYDIDES tot zijn voorbeeld genomen, hij volgt hem zeer na in zijne wijze van verhalen, en vooral in zijne redevoeringen. Zijn stijl is duidelijk, zijne grondregels bondig, beraden en oordeelkundig, zijne uitdrukkingen edel, zijn verhaaltoon vloeiend, zijne afwijkingen gelukkig; maar men beschuldigt hem, zonderling, partijdig, en evenzeer tot de vleijerij als tot de hekeling genegen te zijn geweest. Men moet echter niet litzinniglijk datgene verwerpen, wat hij van de ondeugden van eenige beroemde mannen zegt, aan welke gelijktijdige vleijers en de bewonderende nakomelingschap deugden hebben toegeschreven, welke zij niet bezaten. De beste uitgave van dezen geschiedschrijver, is die van HERMANUS SAMUEL REIMARUS, te *Hamburg*, 1750, in fol. 2 dl.ⁿ in het Grieksch en in het Latijn, met geleerde aantekeningen. Ook wordt die van LEUNCLAVIUS op prijs gesteld, *Hanau*, in fol., 1606.

DIO-CHRYSOSTOMUS, dus genaamd, uit hoofde van zijne welsprekendheid, een redenaar en wijsgeer van *Prusa*, in *Bithynië*, werkte vruchteloos om VESPASIANUS te bewegen, het rijk te verlaten. Onder DOMITIANUS, die hem haatte, was

hij zelf verplicht, Rome te verlaten. Hij hield zijnen naam en zijne geboorte verborgen, en leefde verscheidene jaren onbekend, van stad tot stad en van land tot land dwalende, aan alles gebrek hebbende; dikwerf verplicht om het land te bebouwen, ten einde te kunnen leven, en door zijnen moed, dien stand tot eer verstrekkende. Hij doorkruiste op deze wijze *Moesia* en *Thracië*, en drong tot bij de Scyten door. Toen DOMITIANUS sneefde, was DIO in het gewaad eens bedelaars, in een kamp des Romeinschen legers, dat op het punt stond, om aan het muiten te slaan. Hij maakte zich bekend, en bevredigde den opstand. DIO kwam onder keizer TRAJANUS terug. Deze vorst, een vriend der talenten, liet hem dikwerf in zijne draagbaar plaats nemen, ten einde zich met hem te kunnen onderhouden, en deed hem zijne triomfkar beklimmen. De eerste uitgave zijner werken, is die van *Milane*. 1676, in fol., de beste van *Parijs*, 1704, in fol. Men vindt er 80 *Redevoeringen* in, waarin zeer welsprekende stukken voorkomen; en eene verhandeling in 4 boeken: *Over de pligten der koningen*,

waarin de wijsbegeerte lessen aan de koningen geeft. Het tweede deel der *Vies des orateurs Grecs (Levensbeschrijvingen der Grieksche redenaars)*, door BREQUIGNY, is geheel aan DIO-CHRYSOSTOMUS toegewijd; hetzelfde bevat een Leven van dien redenaar, en de vertaling (in het Fransch) van verscheidene zijner redevoeringen.

DIOCLÈS, een held, bij de Megariërs vereerd, die te zijner eere spelen vierden, *Diocles* of *Diocleiden* genaamd.

DIOCLÈS, een meetkundige, bekend door de kromme lijn, *cyssoides* genaamd, welke hij uitdacht tot de oplossing van het *problema*, der middelbare meetkundige proportionele grootheid (*), bloeide vóór de vijftiende eeuw.

DIOCLÈS. - Zie DINOGRATES.

DIOCLETIANUS (CAJUS VALERIUS AURELIUS), wiens naam vóór zijne verheffing tot de keizerlijke waardigheid, DIOCLÈS was, werd in 245 te *Dioclea* in *Dalmatië* geboren. De eene zeggen, dat hij de zoon van een griffier was, en anderen, dat hij een slaaf was geweest. Het gene, wat ze-

(*) Middelbare grootheid tusschen 2 andere, zoodat de betrekking, welke dezelve met eene dier grootheden heeft, dezelfde is, als de betrekking der andere met dezelve.

ker is, is dat hij uit eene zeer geringe familie was gesproten. Hij begon door soldaat te zijn, en klom trapsgewijze tot den post van generaal. Hij had het bevel over de officieren van het paleis, toen hij in 284, na den moord van NUMERIANUS, tot de keizerlijke waardigheid werd verheven. Men zegt, dat hij APER, den moordenaar van dien vorst, eigenhandig vermoordde, om de voorzegging te vervullen, welke eene Gallische priesteres hem gedaan had, dat hij keizer zou worden, zoodra hij APER zelf zou opgeofferd hebben. Daar dit woord in het Latijn *wild zwijn* beteekent, doodde hij eerst al de wilde zwijnen, welke hij ontmoette; maar toen hij APER had ter dood gebragt, zeide hij aan MAXIMIANUS - HERCULES, aan wien hij deze voorzegging had toevertrouwd: *Ziedaar de voorzegging der priesteres vervuld.* Deze MAXIMIANUS - HERCULES was zijn vriend. Zij waren eenvoudige soldaten in dezelfde compagnie geweest; in 286 deelde hij met hem het rijk. Zeer naauw vereenigd alvorens te regeren, waren zij zulks nog veel naauwer, toen zij op den troon zaten; en, hoewel zij geene bloedverwanten waren, noemde men hen echter broeders. Hij benoemde vervolgens in 292 twee nieuwe *Cæsars*,

CONSTANTIUS CHLORUS en GALERIUS MAXIMIANUS. Deze vermenigvuldiging van keizers boorde den staat in den grond, wyl ieder hunner zoo vele officieren en soldaten als zijne ambtgenooten wilde hebben, was men verplicht, de belastingen aanmerkelijk te vermeerderen. Het was GALERIUS, die aan DIOCLETIANUS zijnen haat tegen het Christendom inboezemde. Volgens EUSEBIUS had hij hetzelfde gedurende verscheidene jaren bemind, maar hij veranderde eensklaps van gevoelen. Zijne ambtgenooten hadden bevel, om elk in zijn departement, al degene tot folteringen te veroordeelen, welke de Christelijke godsdienst beleden, hunne kerken te doen afbranden, hunne boeken te verbranden, de minste onder hen, als slaven te verkopen, en de aanzienlijksten aan openbare oneer blootstellen. Deze vervolging, de laatste vóór KONSTANTIJN, begon in het negentiende jaar der regering van DIOCLETIANUS (dat is in het jaar 303 na J. C., en 239 jaren, na de eerste onder NERO); dezelve duurde tien jaren, zoowel onder dezen keizer als onder zijne opvolgers. Het getal der Martelaren was zoo groot, dat de vijanden des Christendoms aan hetzelfde den doodslag waanden te hebben toegebragt, en er zich op beroemden in een

opschrift, hetwelk vermeldde, dat zij den naam en de bijgeloovigheid der Christenen vernietigd, en de oude dienst der Goden hersteld hadden. Om zich over eene dergelijke zaak te beroemen, had men vele geloovigen moeten doen omkomen. Hoe durven dus DODWEL, VOLTAIRE en GIBBON, eene zoo geloofwaardig bevestigde zaak ontkennen? Maar wel verre, dat de vervolging den ondergang van het Christendom zoude bespoedigen, diende dezelve enkel, om de Godsdienst te doen zegevieren (Zie RUINART). Te midden der Barbaarsche straf oefeningen verviel DIOCLETIANUS, door eene kwijnende ziekte aangetast, tot zulk eené zwakheid, dat men hem dood waande. Hij herstelde weder van dezelve, maar zijn geest, geheel en al verzwakt, had niet meer dan schemeringen van rede. GALERIUS kwam in allerijl van Antiochië terug, en zeide hem onbewimpeld, dat hij van het bestuur des rijks moest afzien. Deze taal belgden den zwaarmoedigen grijsaard, wiens trotschheid er niet van wilde hooren. Maar GALERIUS bedreigde, en men moest zich onderwerpen. Men bewoog MAXIMIANUS-HERKULES, om denzelfden afstand te doen; en de beide Cæsars GALERIUS en CONSTANTIUS, werden op denzelfden dag (1 Mei 305) tot August-

tussen uitgeroepen. Hij leefde, of liever leidde nog negen jaren een plantenleven, in zijne eenzaamheid van Solona, door sommigen als zijne geboorteplaats beschouwd, aanschouwer, en eene der voornaamste oorzaken der rampen, welke het land van alle kanten teisterden. Wanneer de vervolging slechts bijzonder was geweest, waren de kastijdingen des Hemels niet algemeen. Zij verspreidden zich in dezelfde evenredigheid als de geweldenarijen der goddeloosheid. Na de woedendste der vervolgingen, het toppunt en de voltrekking van al degene, welke reeds waren voorafgegaan, drukte de arm Gods gevoeliger en zichtbaarder dan ooit op het rijk en de keizers. Behalve de verwoestingen der pest, de verschrikkelijke stormen en aardbevingen, drongen de Barbaarsche volken, vroeger met eenige invallen in afgelégene gewesten tevreden, als door eenen hun vreemden geest gedreven, en de vrees en den eerbied voor den Romeinschen naam geheel uit het oog verliezende, tot in het hart van deszelfs edelste erflanden door. De verwoesting was zoodanig, dat men verscheidene eeuwen daarna, zelfs in het hart des rijks niet dan verstrooide hutten vond, daar waar vroeger aanzienlijke steden waren geweest. De

opstanden en burgeroorlogen, voltooiden de verwoesting van hetgene, wat de barbaarschheid had gespaard. Het laatste jaar der heiligschendinge dwingelandij, had er eene vernielende droogte plaats, die door onvruchtbaarheid en hongersnood werd gevolgd. Na dat eene talrijke menigte burgers, stuk voor stuk, al hunne bezittingen hadden verkocht, verkochten zij eindelijk hunne kinderen, ten einde in staat te zijn, hun leven te verlengen. Behalve eenige schatrijke familiën, waren ouders en kinderen, dienstboden en meesters, alle zoo mager en uitgeteerd, dat men zich zou verbeeld hebben, veel eer dwalende scharen van schimmen, dan levende menschen te zien. Eensklaps vielen zij geheel uitgeput op de straten en openbare pleinen neder, alwaar de lijken zonder begrafenis verrotten. De besmetting scheen bij voorkeur diegene te treffen, welke de rijkdommen tegen den honger beveiligden. Er ontstond eene zonderlinge ziekte, die het gezigt aandoende, aan eene menigte personen, mannen, vrouwen en kinderen één oog of het geheele gezigt deed verliezen; even alsof zulks was, om om het aantal belijders van het Christendom, van elken ouderdom, en van beide geslachten te wreken, aan welke de vervolgers de oogen

hadden doen uitsteken. » Geen dezer dwingelanden, zegt een geschiedschrijver, ontsnapte aan de slagen der hemelsche wraak. *DIOCLETIANUS* verloor, welis waar, het leven niet opleene gewelddadige wijze; maar zijne kwijnende, treurige en verachtelijke ouderdom was iets bitterder en wreeder voor hem, om te verduren. Hij deed zich van de eene plaats naar de andere vervoeren; door gestadige schrikbeelden achtervolgd, gebruikte hij bijna geen voedsel, en kon hij geen uur gerust slapen. Onder den last van zijn wezenlijk en ingebeeld hartzeer gebukt, had hij de kracht niet, om eenigen schijn van betamelijkheid in acht te nemen. Men zag hem dikwijls met al de zwakheid eener vrouw of eens kinds weenen. Toen hij den voorspoed van *KONSTANTIJN*, en het begin der zegepraal des Christendoms vernam, gaf hij zich aan de hevigste aandoeningen der wanhoop over; in zijne dolle woede ging hij zelfs zoo ver, dat hij zich zelven sloeg. Hij ging op den grond liggen, en boezemde kreten uit; die naar het gehuil van wilde dieren geleken: eindelijk koos hij de partij om den hongerdood te sterven. Hij overleed te *Salona* in het jaar 313 na J. C. Men kan niet ontkennen, dat zonder de gruwelijke wreedheden omtrent de Christenen met ee-

ne koelbloedigheid uitgeoefend, welke met de menselijke natuur schijnt te strijden, en die eene verfoeijelijke inborst vooronderstelt, hij als een moedig soldaat, een dapper officier, en een uitmuntend veldheer, grooten lof zou verdiend hebben. Hij maakte eenige regtvaardige wetten; verfraade eenige steden des rijks, vooral *Rome, Milane, Nicomedië* en *Karthago*, met prachtige gebouwen. Maar zijn luister grensde zeer aan pracht en trotschheid. Zijne opvolgers, GALERIUS-MAXIMIANUS, MAXIMINUS DADA en MAXENTIUS, zijne ijdelheid navolgende, wilden naar zijn voorbeeld, dat men hen *Eeuwigen* zouden noemen, dat men voor de standbeelden dier aardwormen, even als voor die der Goden zoude nederknielen. » DIOCLETIANUS en zijne opvolgers, zegt een schrijver, droegen prachtige gouden en zijden gewaden, en men zag niet dan met verontwaardiging, hunne schoenen zelfs met edelgesteenten bezet. Nieuwe bepalingen en nieuwe plegtigheden maakten dagelijks den toegang tot hunne gewijde personen moeilijker. De dienstdoende officieren, in verschillende posten (toenmaals *Scholen* genaamd) geplaatst, bewaakten met de grootste voorzorg de toegangen tot het paleis. De inwendige appartementen, waren aan de

waakzaamheid der gesnedenen toevertrouwd, wier getal en invloed, onophoudelijk toenemende, op eene zichtbare wijze, den voortgang der dwingelandij te kennen gaven." LACTANTIUS en EUSEBIUS verzekeerden, dat het keizerrijk onder dezen keizer, tot aan de vervolging tegen de Christenen bloeide, en de eerste schrijft deze onmenselijke vervolging meer bijzonder aan GALERIUS toe; tot dien tijd waren er zeer vele Christenen onder de krijgsbanieren en er bestond zelfs eene geheele keurbende van Christenen, welke om hunne godsdienst niet lastig gevallen werden. Maar GALERIUS wilde zijnen weldoener hatelijk maken, om hem te onttroonen. Hij beschuldigde hem van wanbedrijven, daar zij onschuldig aan waren, de beide brandstichtingen der paleizen van *Nicomedië* werden hun aangewreven; de wigchelaren vervloekten hem. DIOCLETIAAN reeds oud zijnde, en van alle kanten besprongen wordende, zegt LACTANTIUS, kon niet wederstaan noch aan zijne vrienden, noch aan de goden en bewilligde in de eischen van GALERIUS; maar wilde dat men zich bepalen zoude, met hunne bedehuizen te ontnemen en met hen van de legers weg te zenden, en verbood alle lijfstraffen; GALERIUS vierde in deze ver-

volging zijne geheele wreedheid den teugel. Dezelfde LACTANTIUS noemt DIOCLETIAAN een slecht mensch, maar een goed vorst. DIOCLETIAAN overwon de Bagarden, eenen Gallischen stam, de Sarracenen en de Thebanen van *Egypte*; heroverde *Mesopotamië* op den koning van *Perzië*, versloeg de Anglen, de Germanen, de Gothen, en de Sarmaten. Hij bragt den zetel des rijks naar *Nicomedië* over, en van toen af taande de oude luster van *Rome*. Hij deed renbanen, tempels, schouwspelen, muntkamers en tuighuizen bouwen, enz. enz. *De tijdrekening van DIOCLETIANUS of der Martelaren*, die langen tijd in de Kerk in gebruik is geweest, en zulks nog bij de Cophten en Abyssiniërs is, begint den 29 Augustus van het jaar 284. Men heeft de afbeelding der door hem gebouwde badhuizen in 1558 gegraveerd. Men vindt dezelve ook in den *Trésor d'Antiquités (Schatkamer der ouden)* van DU BOULAI, in fol. (*). BOSSUET, naar den naam van den grooten vervolger zoekende, op eene raadselachtige wijze in het XIII. Hoofddeel van het boek der *Openba-*

ring uitgedrukt, heeft gemeend denzelven in *Diocletianus* gevonden te hebben

DIOCRE (RAIMUNDUS), de naam van eenen kanonik der Lieve Vrouwen kerk van *Parijs*, die men meent in 1084 in den geur van heiligheid gestorven te zijn. Men heeft van hem een wonder verhaald, dat door de beste *Critici* wordt toegesproken. Nadat zijn lijk, zegt men, in het koor zijner kerk was gebragt, verhief hij, bij deze woorden der vierde les uit de Getijden voor de overledenen: *Responde mihi etc.* zijn hoofd buiten de kist, en riep tot driemaal toe, met luider stemme: *Justo Deo judicio accusatus sum ... Judicatus sum ...* In zijne Verhandeling *de vera causa secessus sancti BRUNONIS in eremum*, beweert LAUNOY, dat voor den tijd van GERSON en van den heiligen ANTONINUS, die na het jaar 1400 leefden, geen enkel schrijver over dit gewaande wonder had gesproken, en dat deze overlevering der Karthuisers slecht gegrond is. Verschillende geleerden hebben op deze Verhandeling geantwoord, onder an-

(*) Ook treft men dezelve aan in het werk van den Amsterdamschen beeldhouwer PETRUS SCHENK, onder den titel van *Roma aeterna bekend*, van welke belangrijke Verzameling dezelve N.° 92, 93 en 94 uitmaken.

dereh Pater JOANNES COLOMBI, een Jésuit, door zijne *Dissertatio de Carthusianorum initiis, seu quod BRUNO adactus fuerit in eremum vocibus hominis redi-vivi Parisiis qui se accusatum, judicatum, damnatum exclumabat.* Hij haalt in dezelve de getuigenis aan van eenige geschiedschrijvers, die, zoo als hij beweert, vóór het jaar 1400 over dat wonder hebben gesproken, en onder anderen den schrijver, die in 1150 een verhaal der beginselen van de Karthuizers heeft zamengesteld; eenen religieus dier orde, uit het klooster van *Merya* in *Bugey*, in een handvest van 1298; *WILLEM VAN ERBURA* of *YVREA*, die in 1315 schreef: *Lib. de origine et veritate perfecti religionis*; de schrijver der kronijk van de priors der Karthuizerorde, die van 1383 tot in 1391 gebloed heeft; en eindelijk *HENDRIK VAN KALKAR*, die in 1398 eene verhandeling over den oorsprong der Karthuizers schreef. Het schijnt echter, dat het stilzwijgen van den heiligen *Bruno*, in zijnen brief aan *Rudolf*, waarin hij de beweegredenen zijner afzondering ontwikkelt, een ontegensprekelijke bewijsgrond tegen de waarheid eener zoo buitengewone gebeurtenis is. Laat ons hier bijvoegen, dat

VIII. DEEL,

dit wonder, in deszelfs geheel en zamenhang beschouwd, van de natuur dergene schijnt af te wijken, waarmede de Voorzienigheid haren weldadigen en lichtverspreidenden gang heeft gekenmerkt. De Zaligma-ker antwoordde aan den- genen, die Hem een dergelijk wonder vraagde: *Si MOISEN et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent* (Indien gij *MOZES* en de profeten niet hoort, zoo zult gij ook niet gelooven, al ware het, dat iemand van den dood verrees). *LUC. XVI. 31.*

DIODATI (*JOANNES*), een predikant en hoogleeraar der godgeleerdheid te *Geneve*; werd te *Lucca* geboren, en overleed te *Geneve* in 1649, in den ouderdom van 73 jaren. Er bestaat van hem: 1.º eene *Vertaling des Bijbels* in het Italiaansch, voor de eerste maal in 1607, te *Geneve*, met aantekeningen in het licht gegeven, en in dezelfde stad, in 1641, in fol. herdrukt. Zulks is veeleer eene omschrijving dan eene vertaling. Zijne aantekeningen komen nader bij de overwegingen van eenen godgeleerde, dan bij de aanmerkingen van eenen goeden *criticus*. — 2.º eene *Vertaling des Bijbels* in het Fransch, in fol. te *Geneve* in 1644, in eenen barbaar-

D d

schen stijl geschreven. — 3.º eene *Vertaling in het Fransch* van de Geschiedenis der Kerkvergadering van *Trente*, door *FRA-PAOLO*, even zoo slecht geschreven als zijn bijbel.

DIONORUS van *Sicilië*, dus genoemd, wyl hij oorspronkelijk was van *Agyra* of *Agirium* (tegenwoordig *San-Filippo d'Agirone*), eene Siciliaansche stad, schreef onder *JULIUS CAESAR* en onder *AUGUSTUS*. Men heeft van hem eene *Geschiedkundige Bibliotheek*, de vrucht van dertigjarige nasporingen. Men verzekert, dat hij zelf de plaatsen was gaan bezoeken, waarover hij moest spreken, maar het tegendeel blijkt niet dan al te zeer door hetgene hij van dezelve zegt. Zijn werk was in *XL*. Boeken verdeeld, waarvan er ons slechts *XV*. met eenige fragmenten overblijven. Het bevatte de geschiedenis van bijna al de volken der aarde, Egyptenaren, Assyriërs, Meders, Perzers, Grieken, Romeinen, Karthagiers. Zijn stijl is noch sierlijk, noch opgesmukt, maar eenvoudig duidelijk en verstaanbaar; en deze eenvoudigheid heeft niets laags noch kruipends. Langwijlig in beuzel- en fabelachtige bijzonderheden, stapt hij lichtzinnig over gewigtige zaken heen. Maar wyl hij veel uit andere schrij-

vers bijeenverzameld had, zoo stelt zijne *Geschiedenis* van tijd tot tijd belangrijke daadzaken voor, en men moet het verlies zijner overige boeken zeer betreuren, die veel licht over de oude geschiedenis zouden hebben verspreid. *DIONORUS* is in het Hoogduitsch vertaald door *HÉROLD*, in het Latijn door *POGGIO*, in het Fransch door den abt *TERRASSON*. Men wil, dat de laatste deze vertaling, die uit 7 deelen in 12.mo bestaat, enkel ondernam, om te bewijzen, hoe blind de bewonderaars der ouden zijn. Het is niet te goeder trouw de zaak der nieuwere schrijvers bepleiten door zich te verbeelden hun eenen voorrang te verzekeren, met hen tegen *DIONORUS* van *Sicilië* over te stellen, die een geschiedschrijver van den tweeden rang, hoewel voor de oude geschiedenis onvermijdelijk noodzakelijk is. Zijne ligtgeloovigheid schijnt in verscheidene plaatsen door, en voornamelijk in zijne *Beschrijving van het eiland Panchaja*, waarop men, zoo ver als het gezigt draagt, lanen van welriekende boomen ziet, en fonteinen, die eene menigte met bloemen omzoomde kanalen vormen, elders onbekende vogelen, die onder een eeuwig lommer zingen, eenen marmeren tempel ter lengte van 4000 voeten enz. aantreft. Voor

het overige is de vertaling van TERRASSON zeer onnaauwkeurig. DIODORUS is echter in het algemeen minder met fabelen en sprookjes opgevuld dan CTESIAS en HERODOTUS. Hetwelk aan PLINIUS den oude heeft doen zeggen: *Primus apud Græcos nugari desit DIODORUS*. De eerste Latijnsche uitgave zijner werken, is die van MILANE, 1472, in fol. De beste van den tekst zijn die van HENDRIK ETIENNE, in het Grieksch, 1559, volmaakt wel gedrukt; en die van WEISSELANGEN, te Amsterdam in het Grieksch en in het Latijn, met de aanmerkingen van verschillende schrijvers, de verschillende tekstverklaringen, en al de fragmenten van den Grieksch en Geschiedschrijver, 1746, 2 dl.ⁿ in fol. Deze uitgave is door de Maatschappij van Tweebruggen (1793 — 1801) in 11 dl.ⁿ in 8.vo herdrukt. Die van L. RODEMANN, Hanau, 2 dl.ⁿ in 1604 wordt ook zeer op prijs gesteld.

DIODORUS van Antiochië, een priester dier kerk, en vervolgens Bisschop van Tarsus, was een leerling van SYLVANUS, en meester van den H. JOANNES CHRYSOSTOMUS, van den H. BASILIUS en van den H. ATHANASIUS. Deze Heiligen weiden grootelijks uit in den lof zijner deugden en van

zijn ijver voor het geloof; loftuitingen, die door de eerste Kerkvergadering van Konstantinopel bevestigd zijn. De heilige CYRILLUS integendeel noemt hem den vijand der eer van J. C. en beschouwt hem als den voorlooper van NESTORIUS; maar deze beoordeeling schijnt niet gegrond. DIODORUS was een der eerste *Commentatbrs*, die zich aan de letter der H. Schrift hielden, zonder zich met verbloemde redenen op te houden; maar er blijft ons van zijne werken niets anders over dan fragmenten, voorkomende in de *Chaine des pères Grecs*. Zulks is een klein verlies, indien het waar is, zoo als men gezegd heeft, dat hij de zucht voor den letterlijken zin zoo ver dreef, dat hij zelfs de profetiën ten opzichte van JESUS CHRISTUS krachteloos maakte.

DIODOTUS. — Zie TRYPHON.

DIOGENES APOLLONIATES, onderscheidde zich onder de wijsgeeren, die in Jonië bloeiden, alvorens dat SOCRATES te Athene filosofeerde. Hij was de leerling en opvolger van ANAXIMENES in de Jonische school. Hij verbeterde eenigzins het gevoelen van zijnen meester aangaande de eerste oorzaak, erkende zoo als hij, dat de lucht de eerste stof aller

wezens was; doch hij schreef dit eerste beginsel aan eene goddelijke kracht toe. Men beweert, dat hij de eerste was, die opmerkte, dat de lucht verdikt en verdunt. Hij bloeide omtrent het jaar 500 vóór J. C.

DIOGENES *Cynicus*, te *Sinope*, eene stad in *Pontus* geboren, werd, als een valsche munter uit zijn land verdreven. Zijn vader, die een bankier was, werd om dezelfde misdaad verbannen. Van een' valschen munter, werd hij een *Cyniker*. Zijne straf deed zijne wijsbegeerte geboren worden; dezelve was eenen zoo edelen oorsprong waardig. *Sinope* verlatende, nam hij eenen slaaf mede, MENADUS genaamd, die hem kort daarna verliet. Toen men hem aanraadde, denzelven te doen achtervolgen, antwoordde hij: *Zou het niet belagchelyk zyn, dat MENADUS zonder DIOGENES, en dat DIOGENES niet zonder MENADUS kon leven?* Te *Athene* gekomen, ging hij ANTISTHENES, den stichter der *Cynische* sekte, opzoeken; maar deze wijsgeer, die zijne school gesloten had, wilde hem niet ontvangen. Hij kwam andermaal terug. ANTISTHENES nam eenen stok, om hem weg te drijven, doch eindelijk door zijne volharding overwonnen, stond hij hem toe, zijn leerling te zyn. Hij

had er geen, die eenen meer overdreven ijver bezat. DI- OGENES voegde bij de gebruiken van het *Cynismus*, nieuwe zonderlingheden. Hij nam eenen stok, en eenen knapzak, en had geen ander huisraad dan eene nap. Eens een jong kind ontdekt hebbende, dat uit het holle der hand dronk, zeide hij, terwijl hij zijne nap verbrijzelde: *Hij leert mij, dat ik nog iets overtolligs bezit.* Eene ton diende hem tot woning, en overal voerde hij zijn huis met zich rond. Dat men echter niet denke, dat hij met zijnen gelapten mantel, zijnen knapzak en zijne ton, zediger geworden zij; hij was even zoo trotsch op zijnen misthoop, als een *Perzische* vorst op zijnen troon. Deze trotsche drogredenaar, eens bij PLATO gekomen zijnde, wiens wijsbegeerte zacht en gemakkelijk was, ging op een schoon tapijt staan, zeggende: *Ik trap de pracht van PLATO met de voeten.* — Ja, hernam deze, maar met eene andere soort van pracht. . . . Daar PLATO den mensch een tweevoetig dier zonder vederen had genoemd, zoo plukte DI OGENES eenen haan, en hem in zijne school werpende, zeide hij: *Ziedaar de mensch van PLATO.* Het is waarschijnlijk alstoen dat PLATO zeide, dat DI OGENES een gekke SOCRATES was. . . . Toen ALEXANDER de Grootte, te Co-

rinthe was, wilde hij dezen zonderlingen man gaan bezoeken, hij vraagde hem, wat hij voor hem kon doen. **DI-OGENES** verzocht hem slechts eenigzins uit den weg te gaan, en hem zijne zonn niet te benemen. Dit antwoord scheen zoo verheven aan den veroveraar, die er, zonder twijfel, het grondbeginsel niet van inzag, dat hij zeide: *Indien ik ALEXANDER niet was, wilde ik DIOGENES zijn*.... Op eenen zeker tijd verscheen de *Cyniker*, op helderen dag, met eene lantaren in de hand op het openbare plein. Men vraagde hem, wat hij zocht: *Een mensch*, antwoordde hij.... Een andermaal zag hij regters, die eenen man, naar de strafplaats geleidden, welke slechts de waarde van een glazen fleschje uit de openbare schatkist had gestolen. *Ziedaar groote dieven*, zeide hij, *die eenen kleinen geleiden*..... Eene vrouw ziende, die zich aan eenen oljfbroom had opgehangen, riep hij uit: *het ware te wenschen, dat alle boomen dergelijke vruchten droegen*.... Hij was eenigen tijd gevangen geweest. Toen men hem wilde verkoopen, schreeuwde hij: *Wie wil eenen meester koopen?* Men vraagde hem; *wat kunt gij doen?* — *Den menschen bevelen*, antwoordde de ijdele *Cyniker*. Door eenen adellijken *Corin-*

ther, gekocht zijnde, zeide hij hem: *Gij zijt mijn meester; maar maak u gereed, om mij te gehoorzamen, even gelijk de grooten aan de geneesheeren*. Toen zijne vrienden hem wilden terugkoopen, zeide hij hun: *Gij zijt dwaazen; de leeuwen zijn niet de slaven dergene, welke hen voeden, maar deze zijn de knechten der leeuwen* **DIOGENES** kweet zich in zijne betrekking, bij zijnen nieuwen meester, zoowel, dat **XENIADES** (dus was zijn naam) hem zijne zonen en goederen toevertrouwde. Men geloofte, dat hij in dit huis oud werd en in het jaar 323 vóór J. C. (tegelijk met **ALEXANDER den grooten**) overleed. Hij beval, zegt men, dat zijn lijk in eenen kuil zou geworpen worden, en dat men het enkel met eenig stof zoude bedekken. *Maar gij zult ter prooie aan de beesten verstrekken*, zeiden hem zijne vrienden: — *Wel nu*, antwoordde hij, *dat men mij eenen stok in de handen geve, om de beesten weg te jagen*. — *En hoe zoudt gij zulks kunnen doen, hernoemen zij, wijl gij niets zult gevoelen?* — *Weinig is er mij dus ook aangelegen?* zeide **DIOGENES**, *of de dieren mij verscheuren?* Men nam zijne onverschilligheid voor de laatste eer niet in aanmerking. Zijne vrienden

hielden te *Corinthe*, voor hem eene luisterrijke lijkplegtigheid. De inwoners van *Sinope*, rigtten standbeelden op te zijner eer. Zijn graf werd met eene zuil versierd, waarop men eenen marmeren hond plaatste. Het was met dit dier, dat men de Cynikers vergeleek, wijl zij er de geilheid van bezaten, en iedereen aanblafte. Men haalt eenige goede, hoewel zeer eenvoudige en zeer gewone zederegels van hem aan. » Men versterkt zich het ligchaam door oefeningen, en men verzuimt, om zich de ziel door deugden te versterken..... De taalkundigen houden zich bezig, om de misslagen van anderen te bevitten, en denken er niet aan, om de hunne te verbeteren.... De toonkunstenaars zijn bezorgd, om hunne instrumenten te stemmen, zonder zich om de overeenstemming hunner hartstogten te bekommeren..... De redenaars bevljigten zich, om wel te spreken, doch geenszins om wel te handelen.... De gierigaards zijn onophoudelijk bezig, om rijkdommen op een te stapelen, en weten er zich niet van te bedienen." Deze grondregels zijn goed; maar de Cyniker had er ook die zeer rampzalig waren. Onbeschaamd gaf hij zich aan de verragandste buitensporigheden der onzuiverheid over, zeggen-

de, » dat hij dezelve even zoo gemakkelijk wenschte te kunnen bevredigen, als de begeerten zijner maag." Hij beroemde zich, op zijne schanddaden, over welke men verplicht is, eenen sluijer te trekken. Zijn geringe eerbied voor de openbare betamelijkheid, zijne trotschheid onder zijne lompen, zijne bijtende en kwaadaardige bedilzucht, en, volgens sommigen, zijne neiging tot de godverzaking, hebben der nakomelingschap doen denken, dat de gewaande deugden van *DIOGENES*, enkel kwalijk vermonde ondeugden waren, en dat zijne rede eene ware dwaasheid moet genoemd worden. Het schijnt, dat God ons in dezen wijsgeer meer dan in elken anderen heeft willen aantoonen, tot hoeverre de buitensporigheden van eenen mensch gaan, die eene valsche wijsheid najaagt, en die van de gewone wijze afwijkende, met de dolle zucht behebt is, om zonderling te zijn, in zijne grondbeginzelen en in zijne zeden. Een later schrijver heeft hem op deze beknopte wijze afgeschilderd: » Zijne lessen droegen den stempel van zijnen eersten smaak: hij verminkte de wijsbegeerte, even gelijk hij zulks de munten had gedaan. De Cynische sekte behaagde hem meer dan al de andere; het kostte hem weinig, om van alles

afstand te doen; hij had niets; en wanneer men niets heeft, kan men straffeloos de geheele wereld beleedigen. Eene nap tot huisraad, eene ton tot woning, een mantel en een knapzak maakten al zijne bezittingen uit; maar deze toestel der zedigheid, kon de trotschheid niet verbergen, die uit zijne *poriën* tevoorschijn kwam. Zijn antwoord aan ALEXANDER, zijn dwaas zoeken op helderen dag met eene lantaren naar een mensch, verraden zijne inborst; zijne niet zeer kiesche zeden, hebben doen zeggen, dat men niet in het binnenste zijner ton moest zien."

DIOGENES *Babylonius*, een Stoisch wijsgeer, dus genoemd, wjl hij te *Seleucia*, bij *Babylon*, geboren was. Hij was de leerling van CHRYSIPPUS; de Atheners zonden hem in het jaar 155 vóór J. C. met CARNEADES en CRITOLAUS naar *Rome*. DIOGENES overleed in den ouderdom van acht en tachtig jaren, na de wijsheid op de gewone wijze der Filozofen, dat is met meer gerucht dan vrucht, te hebben gepredikt.

DIOGENES *Laërtius*, te *Laërte*, een stadje in *Cilicië*, geboren, een epikurisch wijsgeer, schreef in het Grieksch *Levensbeschrijving der wijsgeeren*, in tien boeken ver-

deeld. Dit werk is tot ons gekomen. Ofschoon hetzelfde zonder bevalligheid, zonder orde en zelfs zonder naauwkeurigheid is, is hetzelfde den denkenden menschen echter dierbaar, wjl men er het karakter en de zeden der beroemdste wijsgeeren der oudheid in beoefenen kan. Hij bezat geen oordeelvermogen genoeg, om het ware van het valsche te onderscheiden; hij heeft dus alles verzameld, en dikwerf verhaalt hij de tegenstrijdigste overleveringen. Deze geschiedschrijver schoot in geest te kort; hij hield zich echter met het maken van verzen bezig, waarmede hij zijne *Levensbeschrijving der wijsgeeren* overladen heeft; dezelve zijn nog platter dan zijne proza. Hij had eene *Verzameling van Puntdichten* zamengesteld, tot welke hij dikwerf verwijst. Hij leefde omtrent het jaar 193 na J. C. De eerste uitgave zijner werken, is die van *Venetië*, 1475, in fol. de beste is die van *Amsterdam*, 1692, met de aanmerkingen van MÉNAGE, 2 dl.ⁿ in 4.to Een vreemde schrijver, heeft dezelve in het Fransch, met eenen Hoogduitschen stijl vertaald. Zijne Vertaling is bij SCHNEIDER te *Amsterdam*, en te *Rouanen* onder denzelfden naam, in 1761, in 3 dl.ⁿ in 12.mo gedrukt. Men heeft

er het Leven des schrijvers, die van EPICETUS en CONFUCIUS, en een beknopt geschiedkundig verslag der voornaamste wijsgeerige vrouwen der oudheid bijgevoegd. Men heeft eene uitgave van DIOGENES, te Coire met de aantekeningen van LONGUEIL, 2 dl.ⁿ in 8.vo gedrukt, welke men bij de schrijvers, *cum notis Variorum* voegt. De beide brieven van EPICURUS, welke de geheele leer van DIOGENES LAËRTIUS bevatten, zijn in 1813, te Leipzig herdrukt.

DIOGENIANUS, van *Heraclæa in Pontus*, een beroemde Grieksche taalkundige der 2.^e eeuw heeft nagelaten: *Adagia, sive Proverbia græca*; gr. lat. ab AND. SCHOTTO, Antwerpen, 1612, in 4.to

DIOGNETUS, een wijsgeer, onder MARCUS AURELIUS, gaf aan dien vorst lessen in de deugd, en leerde hem zamenspraken maken. De leerling had steeds vele achtting voor zijnen meester. Men geloof, dat hij dezelfde is, aan wien de *Brief aan DIOGNETUS* gerigt is, die onder de werken van den heiligen JUSTINUS gevonden wordt. Het schijnt zeker, dat deze Brief niet aan eenen Jood is geschreven, zoo als eenige geleerden zulks gemeend hebben, maar wel aan eenen Heiden. De wijze, waarop de schrijver,

aan dengenen, aan wien hij schrijft, over de valsche goden spreekt, laat daaromtrent bijna geene twijfeling over. » Beschouw, zegt hij, aan DIOGNETUS, niet alleen met de oogen des ligchaams, maar ook met die des geestes, op welke wijze, en onder welke gedaante, diegene bestaan, welke gij als goden beschouwt. De eene is van steen, de andere van koper; en desniettegenstaande, aanbidt en dient gij dezelve.» Zou men aldus tot eenen Jood spreken? Deze Brief aan DIOGNETUS is eender dierbaarste stukken der kerkelijke oudheid. Niets kan vergeleken worden met het afbeeldsel, hetwelk de schrijver in denzelven van het leven, de zeden der eerste Christenen schetst; en hetgene, wat hij van de geheimen der godsdienst zegt, is vol kracht en grootheid.

DIOMEDA, dochter van PHORBAS, die ACHILLES in de plaats van BRISEÏS stelde, toen deze hem door AGAMEMNON ontnomen werd.

DIOMEDES, zoon van TYDEUS, was koning van *Ætolië*, en mededinger van ACHILLES en AJAX. Hij streed in het beleg van Troje tegen ÆNEAS en HECTOR; kwam des nachts met behulp van ULYSSES in de citadel van Troje, waaruit hij het *Palladium* wegnam.

DIOMEDES, een taalkundige, ouder dan PRISCIANUS, wyl deze hem dikwerf aanhaalt. Wij hebben van hem 3 boeken, *De oratione partibus oratoris, et vario rhetorum genere libri tres*. Er bestaan verscheidene uitgaven van dezelve. Die, welke ELIAS PUTSCHIUS, in 1605, in zijne verzameling der *Grammatici veteres*, in 4.to van dezelve leverde, wordt voor de beste gehouden.

DION, een beroemd veldheer, de zoon van HIPPARINUS, schoon-zoon van DIONYSIUS den Oude: tiran van *Syracusa*, en schoonbroeder van DIONYSIUS den jonge, bewoog dezen laatsten Vorst, PLATO aan zijn hof te beroepen; maar daar de lessen des wijsgeers niets aan zijn gewelddadig bestuur veranderden, zóo wappende DION, die allerlei beledigingen, tot zelfs de schaking zijner vrouw van hem had moeten verduren, zich tegen hem, en verdreef hem uit *Syracusa*. Na groote diensten aan zijn vaderland te hebben bewezen, werd hij in het jaar 354 vóór J. C. door CALLIPUS een' zijner vrienden vermoord. » Het is moeilijk, zegt een geschiedschrijver, zoo vele goede hoedanigheden vereenigd te vinden, als men er in DION aantrof.

Grootheid van ziel, edele gevoelens, edelmoedigheid, heldhaftige dapperheid, uitgebreide inzigten, onwrikbare standvastigheid in de grootste gevaren, en in de onverwachtste tegenspoeden der fortuin; eene zelfs al te ver gedrevene liefde voor het vaderland en voor het algemeene welzijn; ziedaar een gedeelte zijner deugden. Het ontwerp, dat hij vormde, om zijn vaderland van het juk der dwingelandij te verlossen, de stoutmoedigheid en wijsheid met welke hij hetzelfde ten uitvoer bragt, doen zien, waartoe hij in staat was. Indien het waar is, dat hij, van het gevaar gewaarschouwd zijnde, hetwelk hem bedreigde, bestendiglijk geweigerd heeft om zijnen moordenaar voor te komen, is deze trek alleen voldoende, om zijnen lof te volmaken.

DION-CASSIUS. — Zie DION-CASSIUS.

DION-CHRYSOSTOMUS. — Zie DION CHRYSOSTOMUS.

DIONIS (PETRUS), raadsheer en eerste heelmeeester van Mevrouw de *Dauphine* en der kinderen van *Frankrijk*, werd tot betooger benoemd der ontleedkundige opensnijdingen en der heelkundige kunstbewerkingen, bij de oprigting van dien

Ieerstoel door **LODEWIJK XIV.** in den koninklijken plantentuin. Deze bekwame man overleed in 1718, na onderscheidene werken in het licht te hebben gegeven, die zoo wel in als buiten *Frankrijk* op de gunstigste wijze onthaald werden. De bondigheid, de orde, de juistheid gaan in dezelve met de zuiverheid van stijl gepaard. De meest gezochte zijn: 1.° *Cours etc.* (*Verhandeling van heekundige kunstbewerkingen*), 1707, herdrukt voor de derde maal in 1736, te *Parijs* in 8.vo met aanmerkingen van den beroemden **LA FAYE** — 2.° *Anatomie etc.* (*Ontleding des menschen*), een werk tot zelfs in de *Tartaarsche taal* vertolkt, door pater **PARENNIN**, een Jesuit, en waarvan de beste uitgave is van 1728, door **DEVAUX**. — 3.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de wijze, om vrouwen in de verlossing behulpzaam te zijn*), in 8.vo zeer geacht enz.

DIONIS DU SEJOUR (**ACHILLES PETRUS**), lid der Akademie van wetenschappen, werd te *Parijs* den 11 Januarij 1634 geboren. Hij volbragt zijne studien in een collegie der Jesuiten, en het was in dat gesticht, dat hij met den jongen **GOUDIN**, eene vriendschap aanging, welke dezelve bestemming

en dezelfde smaak voor de regtsgeleerde loopbaan, voor hun geheele leven bevestigde. Zij legden zich bijzonder op de wis- en sterrekunde toe, zonder daarom de beoefening der wetten te verzuimen. **DIONIS** werd in 1758 tot raadsheer bij het parlement aangenomen, eerst bij de hoogere kamer der geregtelijke onderzoekingen, daarna in 1779, bij de grootere kamer. Hij begon met zich bekend te maken door de beide volgende werken, welke hij gezamenlijk met zijnen vriend **GOUDIN** in het licht gaf: *Traité etc.* (*Verhandeling over de algebraische kromme lijnen*), *Parijs*, 1756, 1 dl. in 12.° en *Recherches etc.* (*Nasporingen over de zonnewijzerkunde, de teruggang der dwaalsterren en de zonsverduisteringen*), 1761, in 12.mo De andere werken van **DIONIS** zijn: 1.° *Essai etc.* (*Proeve over de kometen in het algemeen en voornamelijk over die, welke de aarde kunnen naderen*), 1775. **LALANDE** gaf aanleiding tot de zamenstelling van dit werk. Hij had twee jaren vroeger eene memorie over hetzelfde onderwerp geschreven, hij kon dezelve niet lezen bij de wederopening der Akademie; maar het onderwerp werd bekend, en de onkunde strooide uit, dat hij den val eener komeet had aangekondigd en

de verslagenheid maakte zich meester van het geheele volk. DIONIS was een dergenen, die het meeste werkten, om de zwakke geesten gerust te stellen, door het gewaande gevaar aan een gestreng onderzoek te onderwerpen, en door al de omstandigheden bekend te maken, die er vereischt werden, om deze botsing der aarde tegen eene kommet te doen plaats hebben, en hij durft bevestigen, dat naar alle waarschijnlijkheden deze verschrikkelijke gebeurtenis, eerst na een aantal eeuwen kon plaats hebben. — 2.º *Essai etc.* (*Proeve over de luchtverschijnselen, betrekkelijk de verdwijningen van den kring van SATURNUS*), 1776, in 8. vo — 3.º *Traité etc.* (*Ontleedkundige verhandeling over de schijnbare bewegingen der hemelligchamen*), 1786, 1789, 2 dl.ⁿ in 4.to Dit is eene verhandeling van onleedkundige sterrekunde. Hij hield zich bezig met de algemeene oplossing der gelijkmakingen, toen hij door eene kwaadaardige koorts werd aangeast; de ongelukken van zijn vaderland, en het treurige uiteinde van verscheidene zijner ambtgenooten bij het parlement verergerden zijne ziekte. Hij overleed den 22 Augustus 1794. De sterrekunde heeft aan dezen werkzamen geleerde veel te

danken. De verduisteringen vooral waren nooit zoo in het bijzondere behandeld als door DIONIS. Hij was lid der Akademiën van *Stokholm*, van *Göttingen* en van de Koninklijke maatschappij van *Londen*.

DIONISI (PHILIPPUS LAURENTIUS), *Beneficiarius* der hoofdkerk van het vatikaan te Rome in 1711 geboren, en in die stad den 11 Maart 1789 overleden, was zeer ervaren in de Latijnsche, Grieksche en Hebreeuwsche talen, en alles wat tot de kerkelijke geleerdheid behoort. Zijne werken zijn: 1.º *Sacrarum vaticanæ basilicæ cryptarum monumenta*, 1773, in fol. met drie en tachtig platen. — 2.º *Antiquissimi vesperarum paschaliū ritus expositio, de sacro inferioris ætatis processu dominicæ resurrectionis Christi ante vesperus in vaticanæ basilicæ usitato conjectura*, zonder den naam des schrijvers, Rome, 1780 in fol. Hij had daarenboven met den abt MARTINETTI grootelijks deel aan de samenstelling van het *Bullaria vaticano*, en de voorrede van dat groote werk is geheel door hem zamengesteld.

DIONYSIUS - AREOPAGITA (*Heilige*), een der regters van den *Areopagus*, werd na door den heiligen PAU-

lus bekeerd te zijn, tot Bisschop van *Athene* aangesteld. Hij eindigde in die stad zijn leven door den marteldood in het jaar 95 na J. C. De kerk van *Soissons* beweert zijn hoofd te bezitten, dat in 1205 uit *Konstantinopel* naar *Frankrijk* zoude overgebracht zijn. Paus INNOCENTIUS III., zond zijn ligchaam, dat uit *Griekenland* naar *Rome* was vervoerd, naar de abdij van den *Heiligen DIONYSIUS*. Men heeft aan den heiligen DIONYSIUS verscheidene werken toegeschreven, welke de critiek erkent niet van hem te zijn. De stijl dier werken, en derzelve inrigting zijn zeer verwijderd van de wijze, waarop men in de eerste en tweede eeuw schreef, en schijnen van de vijfde te zijn. Men heeft dezelve alle herdrukt in 2 dl.ⁿ in fol. Grieksch en Latijn, *Antwerpen*, 1634, door pater BALTHASAR CORDIER, een Jesuit, bijeenverzameld. Het eerste deel bevat de *Voorreden van den heiligen MAXIMUS en van GEORGE PACHIMERUS*, het boek der *Hemelsche Hierarchie* in 15 hoofddeelen, dat der *Kerkelijke Hierarchie*, in 7, en dat der *Goddelijke namen* in 13 hoofddeelen. Het tweede deel bevat de *verborgene Godgeleerdheid*, in 5 hoofddeelen, en eenige *Brieven*. Men vindt zijne *Liturgie* in een klein deel

in 8.º, *Keulen*, 1530, zeldzaam en ten titel voerende: *Ritus et observationes antiquissimæ*. Zijne werken komen ook in de *Bibliotheek* der kerkvaders voor. Men heeft verscheidene levensbeschrijvingen van den heiligen DIONYSIUS, uit SIMÉON METAPHRASTES, SUNDAS, NICEPHORUS, METHODIUS, GUERIN, Pater HALLOIX en andere ontleend.

DIONYSIUS (*Heilige*), een beroemde Bisschop van *Corinthe* in de tweede eeuw, had verscheidene Brieven geschreven. EUSEBIUS heeft er belangrijke fragmenten van bewaard.

DIONYSIUS (*Heilige*), eerste Bisschop van *Parijs*, werd onder het bestuur van keizer DECIUS, in het jaar 240, naar *Gallië* gezonden. Hij werd met de martelkroon vereerd, daar hij met zijne medegezellen RUSTICIUS en ELEUTHERUS, de eene priester en de andere diaken, op den berg van *MERCURIUS*, naar deze gebeurtenis *Berg der Martelaren* (*Mont des Martyrs*) en in het vervolg van tijden *Montmartre* genaamd (en nooit *Mons Martis*, zoo als *SAINT-FOIX* zulks in zijne *Romaneske Proeven over Parijs* beweert). Naar den *Berg van MERCURIUS*, zegt *RAOUL DE PRESLES*, werd geleid Monseigneur de heilige

DIONYSIUS en zijne medegezellen, om aan MERCURIUS in zijnen tempel, die daar was, en waarvan de oude muur nog bestaat, te offeren, en wyl hij zulks niet wilde doen, werd hij met zijne medegezellen, naar de plaats geleid, waar zijne kapel is, en daar werden zij alle onthoofd, en daarom werd de berg, die tot dus verre den naam van *Mont de MERCURE* had gedragen, *Mont des Martyrs* genaamd, welken naam dezelve tegenwoordig nog voert." Men heeft dezen heiligen Bisschop zeer ten onregte met den heiligen DIONYSIUS AREOPAGITA verward. HILDUINUS, abt van *Saint-Denys*, was de eerste, die in de negende eeuw ondernam om te bewijzen, dat de Bisschop van *Parijs* dezelfde was, als de Bisschop van *Athene*. Dit gevoelen ging door HILDUINUS van *Parijs* naar *Rome* over, van de Romeinen werd het door METHODIUS zijnen tijdgenoot tot de Grieken overgebracht; en uit *Griekenland* keerde het weder naar *Frankrijk* terug, door de vertaling, welke ANASTASIUS van het Leven van den heiligen DIONYSIUS, door METHODIUS geschreven, vervaardigde. Dit gevoelen wordt tegenwoordig geheel en al verworpen, zelfs door de legendeschrijvers, zoo als men zulks in de Brevieren van *Parijs* en *Rouanen* kan

zien. Het denkbeeld, dat de heilige DIONYSIUS na zijne onthoofding, zijn hoofd in zijne handen zoude genomen hebben, is welligt het uitwerksel der oude schilderstukken en beelden, die op deze wijze de soort van zijnen marteldood uitdrukten. De MARCA schrijft aan FORTUNATUS eene Levensbeschrijving van den heiligen DIONYSIUS toe, welke FRANCISCUS BOSQUET in zijne *Histor. eccles. gallicanæ*, heeft opgenomen. Er bestaat eene kronijk van den heiligen DIONYSIUS, herder van *Frankrijk*, in 4.to gothisch, en zonder jaartal, en een Leven van den heiligen DIONYSIUS in Fransche verzen, door COURTOT, *Parijs*, 1629, in 4.to

DIONYSIUS (*Heilige*), patriarch van *Alexandrië*, in 247 opvolger van HERACLAS op dien stoel, werd bekeerd, door het lezen der Brieven van den heiligen PAULUS, eene lees oefening, die de regtschapene geesten, de zielen, geschikt om de waarheid te beminnen en te smaken, niet anders kan dan overtuigen en diep treffen (*Zie PAULUS — Heilige —*). Zijn moed, zijn ijver, zijne liefdadigheid, schitterden met luister gedurende de vervolgingen, welke zich onder het keizerlijk bestuur van PHILIPPUS en onder dat van DECIUS in 250 tegen zij-

ne kerk verhieven. Zijne deugden schitterden niet minder gedurende de scheuring der Novatianen tegen Paus CORNELIUS, en in de verwoesting, welke de dwaling van SABELLIUS te weeg bragt, die de drie personen der Godheid vermengde. Deze ketterij verwoestte *Pentapolis*. DIONYSIUS verpletterde dezelve door onderscheidene welsprekende Brieven. Gedurende de vervolgingen van VALERIANUS werd hij verbannen. » In zijne ballingschap, zegt een geschiedschrijver, hield zich de ijverige herder niet ontslagen van de zorg voor den stoel, van welken hij verdreven was. Hij onderzocht zeer naauwkeuriglijk naar hetgene, wat er voorviel, voorzag de kudde van toepasselijke onderrichtingen en vermaningen. Hij lokte nu het eene, dan het andere gedeelte der kudde tot zich, om door zich zelven alles te doen, wat hem mogelijk was; overtuigd, dat de Bisschoppelijke bediening nooit volmaakt wel kan vervangen worden, en dat niets van de persoonlijke werkzaamheid in die betrekking ontslaat, dan de volstreckte onmogelijkheid.” Door het gebruiken van eenige vergelijkingen, die niet met de eenheid van natuur schenen overeenstemmen, SABELLIUS wederlegd hebbende, werd hij daadelijk zelf beschuldigd, en

verpligt, om zich te regtvaardigen; dit deed hij op de voldoende wijze, zich beklagende, dat men aan eenige zijner uitdrukkingen, eenen al te letterlijken en te uitgebreiden zin had gegeven. Waarop de abt PLUQUET, in zijn Woordenboek der ketterijen, drie aanmerkingen maakt, die bijzonder gewigtig zijn, ten opzichte van de leer der oude Kerkvaders over de Drieëenheid, en die wij daarom alhier zullen aanhalen: » 1.° SABELLIUS loochende, dat de Vader en de Zoon onderscheiden waren, en de Catholijken beweerden tegen hem, dat de Vader en de Zoon onderscheidene wezens waren; door de natuur van het geschildpunt, waren de Catholijken dus genegen, om tusschen de verschillende personen, de grootst-mogelijke onderscheiding te stellen: daar dus de vergelijkingen van DIONYSIUS van *Alexandrië*, die letterlijk genomen, vooronderstelden dat J. C. eene van den Vader verschillende natuur heeft; als dwalingen zijn beschouwd, wyl dezelve tegen de medezelfstandigheid des Woords streden, zoo moest dit leerstuk niet alleen onderscheidelijk in de Kerk onderwezen, maar daarenboven nog als een grond-leerstuk van de Christelijke godsdienst beschouwd worden. 2.° Het blijkt ten

duidelijkste, dat de Catholijken beweerden, dat de Vader, de Zoon en de heilige Geest, noch verschillende namen waren, aan de Goddelijke natuur gegeven, uit hoofde der verschillende uitwerkselen, welke zij voortbragt, noch drie zelfstandigheden, noch drie wezens van eene verschillende natuur. Het geloof der Kerk ten opzichte van de Drieëenheid was dus toenmaals, zoo als hetzelfde tegenwoordig is, en het bewijst in JURIEU, FAYDIT en doctor OEHMS eene verregaande onkunde, als zij de Catholijke kerk durven beschuldigen, omtrent dat leerstuk veranderd te zijn. 3.º Het voorbeeld van DIONYSIUS van *Alexandrië* doet zien, dat men niet moet oordeelen, dat een Kerkvader, de medezelfstandigheid des Woords niet geloofd heeft, wijl men in dien Kerkvader, vergelijkingen aantreft, die, gedrongen en ten strengste genomen zijnde, tot gevolgtrekkingen geleiden, welke met dit leerstelsel strijden." (Zie CORDEMOI — L. G. DE — BULL, PETAU). De heilige DIONYSIUS overleed in het jaar 265, na de kerk van *Alexandrië*, gedurende elf jaren bestuurd te hebben. Zijne schriften zijn niet tot ons gekomen. Er bestaan slechts eenige fragmenten van met zijnen *Brief aan BASILIDES*, verscheidene

malen gedrukt met eene Latijnsche vertaling en een *Commentarium* van BALSAMON, *Parijs*, 1561, 1575 en 1589. Deze Brief is onder de oude Canons der Grieksche kerk begrepen. Men heeft ook den Brief van den heiligen DIONYSIUS tegen PAULUS *Samosatenus*, Grieksch en Latijn, met verklaringen van TURRIEN, *Parijs*, 1610 en 1624. Zijn stijl is verheven; hij is hoogdrayend in zijne beschrijvingen en aandoenlijk in zijne vermaningen. Hij was het leerstellige, de tucht en het zedekundige volkomen meester, met de sterkste bewijsgronden tegen zijne tegenkanters paarde hij de gematigdheid en zachtmoedigheid. De vaders der tweede kerkvadering van *Antiochië*, tegen PAULUS *Samostenus*, vereerden zijne gedachtenis, en de heilige ATHANASIUS nam zijne verdediging op zich tegen de Arianen. De Latijnsche Kerk viert zijn feest den 17 November.

DIONYSIUS (*Heilige*), een Romein, de opvolger van den heiligen SIXTUS II. op den stoel van den heiligen PETRUS, bestuurde de Kerk van *Rome*, stichtte en onderwees dezelve, gedurende 10 jaren en eenige maanden. Hij werd verkozen den 22 Julij 259, en overleed den 26 December 269. In het jaar 261 hield hij eene

kerkvergadering, waarin hij de ketterij van SABELLIUS, en de tegenovergestelde dwaling, later door ARIUS verdedigd, veroordeelde. Men vindt in de *Epistolæ romanorum pontificum* van D. COUSTANT in fol. Brieven van dezen Opperpriester tegen SABELLIUS.

DIONYSIUS (*Heilige*), Bisschop van *Milane*, verdedigde in de kerkvergadering dier stad in 355, het geloof van het Concilie van *Nicea*. Hij had vervolgens de zwakheid, om de veroordeeling van den heiligen ATHANASIUS te ondertekenen; maar zijnen misslag hersteld hebbende, zond keizer CONSTANTIUS, hem in ballingschap naar *Cappadocië*, alwaar hij na eenigen tijd, overleed.

DIONYSIUS, uit hoofde van zijne gestalte *de Kleine* bijgenaamd, werd in *Scytië* geboren. Hij begaf zich naar *Rome*, en werd abt van een klooster. Hij is het, die het eerste de wijze heeft ingevoerd, om de jaren sedert de geboorte van J. C. te tellen, en die dezelve volgens het tijdvak der gewone tijdrekening heeft bepaald, welke nogtans de ware niet is. Er bestaat van hem een *Codex van Canons*, volgens de getuigenis van CASSIODORUS, door de Kerk van *Rome*, en vol-

gens die van HINGMAR, door de Kerk van *Frankrijk* en de overige Latijnsche kerken goedgekeurd en aangenomen (JUSTEL heeft in 1628 eene uitgave dier verzameling geleverd). DIONYSIUS vermeerderde denzelven later met eene *Verzameling der pauselijke wetten*, welke met die van SIRICIUS begint, en met die van ANASTASIUS eindigt. Nog bestaat er van hem de Vertaling der *Verhandeling van den heiligen GREGORIUS van Nizza, over de schepping van den mensch*; van eenen *Brief van PRATERIUS over het Pascha*, van het *Leven van den heiligen PACOMUS*, van eene *Verhandeling* en twee *Brieven van PROCLUS*. De zin wordt getrouw en zuiver medegedeeld, maar geenszins in sierlijke en uitgezochte bewoordingen. CASSIODORUS, die hem met lofspraken heeft overladen, verzekert, dat hij het Grieksch zoo volmaakt wel kende, dat wanneer hij de oogen op een boek wierp, in die taal geschreven, hij hetzelfde in het Latijn las, en een Latijnsch in het Grieksch. DIONYSIUS overleed in 540, onder de regering van JUSTINIANUS.

DIONYSIUS LEWIS, bijgenaamd *de Karthuizer*, te *Rikel* bij *Looz*, in de provincie *Limburg* geboren, leefde 48 jaren bij de Kar-

thuizers van *Roermond*, en overleed in 1471 in den ouderdom van 69, en, volgens FABRICIUS van 77 jaren, na de Kerk door zijne kunde en zijne deugden gediend te hebben. Zijne aanhoudende verkleefdheid aan de bespiegeling verwierf hem den naam van *Verrukkend leeraar*. Hij schreef aan den Paus, en aan onderscheidene Christen-vorsten, om hen te onderrigten, dat het verlies van het Oostersche rijk een uitwerksel der gramschap Gods was, billijker wijze tegen de geloovigen ontstoken. Men heeft van hem een aantal werken, vol van heilzame lessen, en eene opwekkende zalving, doch zonder beschaafdheid en verhevenheid geschreven. EUGENIUS IV. zeide, *dat de Kerk gelukkig was, zulk eenen zoon te bezitten*. DIONYSIUS had veel gelezen, en in de gewone zaken, ontbrak het hem niet aan schranderheid. Hij maakte eene gelukkige toepassing van de teksten der heilige Schrift. Hij was matig en wijs in zijne geestelijkheid en er is zeker geen *mistieke* schrijver, wiens werken met meer vermaak en vrucht gelezen worden. De zijne zijn in 21 deelen in fol. zijne Commentariën daaronder begrepen, te *Keulen* in 1549 gezamenlijk uitgegeven. Zijne *Verhandeling tegen den Ko-*

ran, *Keulen*, 1553, in 8. vo is niet zeer algemeen. Dezelve is in vijf boeken verdeeld. Zijne *Verhandeling De quatuor novissimis* wordt zeer op prijs gesteld. JACOBUS BOILEAU, noemt zijne *Verhandeling: De vita et moribus canonicorum*, *Keulen*, 1670, in 12. mo De *verhandeling De bello instituendo adversus Turcas* werd, om eenige gedwongene toepassingen, en om verscheidene zonderlinge hersenschimmen, welke dezelve bevatte verboden. Er komen ook in zijne *Verhandeling over het Vagevuur* zulke zonderlinge zaken voor, dat POSSEVIN, in zijn *Apparatus sacer*, vermoedt, dat dezelve er door eene vreemde hand ingelascht zijn.

DIONYSIUS, tiran van *Heraclea*, in *Pontus*, maakte gebruik van de overwinningen van ALEXANDER, den *Groote* op de Perzers, om zijne tirannie te bevestigen; maar enkel door buigzaamheid handhaafde hij zich gedurende het leven van dien held. Na deszelfs dood werd hij verontrust door PERDICAS, een van deszelfs opvolgers. Toen deze in het jaar 321 vóór J. C. gedood was, huwde de tiran met AMESTRIS, eene dochter des broeders van DARIUS, nam den titel van koning aan, en vereenigde met zijne sta-

ten verscheidene gewigtige plaatsen, welke hij in den omtrek van *Heraclea* veroverde. Het overige van zijn leven werd enkel door vermaken ingenomen. Hij was zoo overmatig dik, dat hij met zijne logge massa niet in het publiek durfde verschijnen. Wanneer hij gehoor gaf, of geregtelijke uitspraak deed, sloot hij zich zegt men, in eene kas op, uit vrees dat men zijn aangezicht mogt zien. Hij sliep bijna altijd zoo vast, dat men hem niet kon wakker maken dan door hem naalden in het vleesch te steken. Deze gedrogtelijke man overleed in het jaar 304 vóór J. C. in den ouderdom van 55 jaren, twee zonen en eene dochter, onder het Regenschap zijner vrouw, nalatende.

DIONYSIUS I., tiran van *Syracusa*, zoon van HERMOCRATES, werd van eenvoudig griffier, veldheer der Syracusers, en vervolgens hun tiran. Hij voer met nadruk uit tegen de oude overheidspersonen, deed hen afzetten, nieuwe aanstellen, en plaatste zich in het jaar 405 vóór J. C. aan hun hoofd. Om zijne tirannie te vestigen, vermeederde hij de soldij der soldaten, riep de bannelingen terug, en liet zich door het volk wachten geven. Hij onderhield bijna altijd den oorlog tegen de Karthagers, doch met verschillend geluk. Nadat de

stad *Gela* door deze was ingenomen, stonden de Syracusers tegen hem op. De tiran beteugelde hen, beval den moord der in *Sicilië* verspreide Karthagers, en zwoer eenen eeuwigen haat aan *Karthago*. Bij de drift, om te bevelen, voegde hij nog die van verzen te maken. Hij zond zijnen broeder THEODORUS naar *Olympia*, om er in zijnen naam naar den prijs der dichtkunde en naar dien des wedloops te dingen. Zijne werken werden uitgejouwd. Daar hij zich niet op de spotters kon wreken, wreekte hij zich op zijne onderdanen. Al de schoone geesten van *Syracusa*, die aan zijne tafel aten, waren bezorgd, den krijgsman, maar nog meer den dichter te prijzen. Slechts een zekere PHILOXENUS, beroemd door zijne *drinkliederen*, liet zich door den stroom niet medeslepen. DIONYSIUS las hem eens een dichtstuk voor, waarover hij zijn gevoelen wilde weten: deze openhartige man verklaarde hem zonder omwegen, dat hetzelfde slecht was. De vorst beval, dat men hem naar de steengroeven zoude brengen; doch op verzoek van zijn hof, liet hij hem weder in vrijheid stellen. Den volgenden dag koos hij datgene, wat hij zijne meesterstukken waande, om dezelve aan PHILOXENUS te laten zien. De

dichter, zonder een enkel woord te antwoorden, wendde zich tot den hoofdman der lijfwacht, en zeide hem: *Dat men mij naar de steengroeven terug brenge.* Dit tooneel heeft zich in zeker opzigt in onze tijden vernieuwd. Men weet, dat de eerste, die eenige critiek op het gedicht van SAINT-LAMBERT heeft gewaagd, de gevangenis tot antwoord heeft bekomen. Hieruit volgt, dat onze wijsbegeerte niet zachter is, dan die van den dwingeland DIONYSIUS. Nog was hij een koning, die zich aldus over de critiek wreekte, in plaats dat het alhier slechts een eenvoudige *academicus* is. De tiran werd te *Athene* minder gestrenge gelijk beoordeeld. Om naar den prijs te dingen, liet hij er een zijner treurspelen ten tooneele voeren, en men verklaarde hem als overwinnaar. Deze zegepraal vleide hem meer dan al zijne overwinningen. Hij beval, dat men aan de goden plegtige dankbetuigingen zoude doen. Er hadden gedurende verscheidene dagen, te *Syracusa* prachtige feesten plaats. De vervoering zijner vreugde stond hem niet toe zich aan tafel te matigen, en volgens C. NEPOS overleed hij aan eene maagoverlading, in het 38. ste jaar zijner regering, in 368 vóór J. C. het 63. e van zijnen

ouderdom. PLINIUS verhaalt, dat hij, even als SOPHOCLES, bij het vernemen, dat zijn dichtstuk den prijs had behaald, van vreugde stierf; maar JUSTINUS zegt, dat hij door zijne onderdanen gedood werd. DIONYSIUS was met al de ondeugden van eenen overweldiger behebt; hij was heerschzuchtig, wreed; wraakgierig, argwanend. Hij liet een onderaardsch huis bouwen met eene breede gracht omringd, hetwelk zijne vrouw en zijne zonen niet mogten binnen treden, dan na hunne klederen te hebben afgelegd, uit vreeze dat zij verborgene wapenen mogten hebben. Hij droeg altijd een harnas. Toen zijn barbier hem eens gezegd had, dat zijn leven in zijne handen was, deed hij hem sterven, en zag zich verplicht, om zich zelve den baard af te branden. Zijne goddeloosheid is niet minder bekend dan zijn wantrouwen. Hij plunderde de tempels en standbeelden der goden, en trachtte zijne roofzucht door kwinkslagen te regtvaardigen; maar deze gewelddadigheden, hoewel ten opzichte van eene valsche godendienst uitgeoefend, verdragen niet te min eene misdadige en ongodsdienstige ziel, de gramschap van den waren God waardig, die dikwerf de heiligschending zelfs onder de Heidenen gestraff

heeft (Zie *PTOLOMEUS PHILADELPHUS*).

DIONYSIUS II., bijgenaamd *de Jonge*, zoon en opvolger van den voorgaande, liet op raad van *DION*, zijnen schoonbroeder, *PLATO* aan zijn hof komen. De wijsgeer verzachtte het hart van den dwingeland niet; er worden andere lessen en andere indrukken vereischt, om het hart der menschen te veranderen. Deze belediging deed de wraak in het hart van *DION* ontwaken, die *DIONYSIUS* aanrandde, en hem in het jaar 343 vóór J. C. verplichtte *Syracusá* te verlaten. Tien jaren daarna kwam hij weder binnen hetzelfde, en werd andermaal verdreven door *TIMOLEON*, veldheer der *Corinthers*. Deze zond hem naar *Athene*, alwaar hij, om een bestaan te vinden, verplicht was, eene school te openen; deze laatste bijzonderheid is echter door sommige geleerden tegengesproken. De omstandigheden van zijnen dood zijn onbekend, doch hij bereikte eenen hoogen ouderdom.

DIONYSIUS HALICARNASSEUS, werd te *Halicarnassus*, eertijds *Zephyrium*, eene stad in *Carië*, de gewone verblijfplaats der koningen van dat gewest, waar ook *HERODOTUS* het eerste levenslicht zag, geboren.

DIONYSIUS verliet dezelve in het jaar 30 vóór J. C. en kwam te *Rome*, alwaar hij 22 jaren vertoefde. Hij leerde aldaar de latijnsche taal, ten einde zich in staat te stellen, om de geschiedschrijvers van dat land te raadplegen. Op de naartigste wijze beoefende hij alle schrijvers, zoo wel Grieksche als Latijnsche, die over het Romeinsche volk gesproken hadden. Het is met die hulpbronnen, dat hij zijne *Romeinsche Oudheden*, in 20 Boeken schreef, waarvan er ons enkel de 11 eerste overblijven, die tot het jaar 312 der stichting van *Rome* gaan, en eenige fragmenten der overigen. De *Abt BELLANGER*, doctor der *Sorbonne*, heeft er eene Fransche vertaling met aantekeningen van geleverd, *Paris*, 1723, 2 dl.ⁿ in 4.º Te gelijkertijd is er ook eene door pater *LE JAI*, een Jesuit in het licht verschenen. Dezelve hebben beide hare verdiensten, doch in eenen verschillenden smaak. De oude en nieuwere schrijvers, die over *DIONYSIUS* hebben gesproken, erkennen in hem, volgens Pater *LE JAI*, eene vlugge genie, eene diepe geleerdheid, een nauwkeurig onderscheidingsvermogen, en eene oordeelkundige critiek. *HENDRIK ETIENNE* zegt, dat de Romeinsche geschiedenis niet beter kon geschreven zijn

dan DIONYSIUS HALICARNASEUS, in het Grieksch en TITUS LIVIUS in het Latijn gedaan hebben. Deze uitspraak is met betrekking tot den stijl niet nauwkeurig waar. Die van den Latijnschen geschiedschrijver is veel schooner, edeler, grootscher, levendiger dan die van den Grieksch geschiedschrijver, bijna altijd zwak, langdradig en kwijnend. Hetgene, wat dezelve gemeen hebben, is dat zij beide somtijds te ligtgevoelig zijn; maar DIONYSIUS is veeleer een afschrijver van oude stukken dan een geschiedschrijver. Nog bestaan van hem: 1.° *Vergelijkingen van eenige oude geschiedschrijvers*. Deze stukken komen voor in de uitgave zijner *Werken*, te Oxford, in 1704, in 2 dl. in fol. door JOANNES HUDSON, in het Grieksch en in het Latijn in het licht gegeven, deze uitgave is de beste, welke er tot dus verre bestaat; die van *Frankfort*, 1586 in fol. wordt ook zeer op prijs gesteld. — 2.° *De structura orationis*, in het Grieksch en Latijn, Londen, 1702, in 8.°

DIONYSIUS, koning van Portugal, den 9 October 1261 geboren, volgde zijn vader ALFONSUS III. op, en huwde met de Infante ELIZABETH, dochter van don

PEDRO III., koning van Aragon, in 1282. In het volgende jaar bevestigde hij, in de algemeene staten, de kerkelijke vrijheden, en verkreeg daardoor de onthefing der Censuren, waarmede hem de Bisschoppen belegd hadden, wyl hij dezelve geschonden had. Deze vorst, een vriend der letteren, rigtte te *Lissabon* eene Universiteit op, welke hij in 1308 naar *Coimbra* verplaatste; de voorregten, welke hij aan dezelve verleende, lokten een groot aantal geleerden derwaarts. Het was alstoen dat de Portugesche taal, eene regelmatigige gedaante begon aan te nemen. De steden van Portugal waren grootendeels in slechten staat; DIONYSIUS bevlijtigde zich, om dezelve te herstellen en te verfraaijen. In het jaar 1312 stichtte hij de stad *Montreal*. Nadat de Terpeliërs vernietigd waren, verkreeg hij van den paus, in het jaar 1319 de vereeniging der goederen, welke zij in Portugal bezaten, met die van de militaire *Christusorde*, welke hij juist gesticht had. In 1320 was hij verplicht de wapenen op te nemen, om zijnen zoon ALFONSUS te beteugelen, die een gedeelte der natie tegen hem in opstand had gebracht. De Koningin ELIZABETH, die als eene hei-

lige vereerd wordt, bewerkte in 1322 eene verzoening tusschen haren zoon, en den koning haren echtgenoot, maar deze vrede was niet bestendig, en de verdeeldheid begon in het volgende jaar reeds weder. De Koningin werd nog eenmaal middelaarster, en slaagde in 1324, om den vader met den zoon op nieuw te verzoenen. Deze huisselijke verdrietelijkheden ondermijnden, zoodanig de gezondheid des konings, dat hij den 6 Januarij 1325 overleed. De Kronijk der regering van DIONYSIUS is door RODERICH DE PINA beschreven, *Lissabon*, 1729, in fol. Men kan ook die regering in het *Monarchia lusitana* van BRANDAM, 5.e en 6 Dl.ⁿ raadplegen.

DIONYSIUS van *Carax* of *Periégetes*, een aardrijkskundige, te *Carax* in *Gelukkelig-Arabië*, te *Byzantium* volgens SUIDAS, en volgens anderen te *Corinthe* geboren, aan wien men eene *Beschrijving der Aarde* in Grieksche verzen toeschrijft. De eene, onder andere VOSSIUS, doen hem leven ten tijde van AUGUSTUS; maar SCALIGER en SAUMAISE, verplaatsen hem onder de regering van SEVERUS of MARCUS AURELIUS; en dit gevoelen schijnt het meeste gegrond, zijn werk is te *Oxford*, 1697, 1704, en

1610, in 8.vo, gedrukt. De uitgave van 1710 is de volledigste, maar in die van 1704 komen kaarten voor, welke noch in de uitgave van 1697, noch in die van 1710 voorkomen. Nog bestaat er eene andere uitgave in het Grieksch en in het Latijn door T. LE FEVRE, *Saumur*, 1676, in 8.vo

DIONYSIUS van *Genua* (Pater), een Kapucijner in 1636 geboren en in 1695 overleden, geschiedschrijver zijner orde, heeft nagelaten: *Bibliotheca scriptorum ordinis minorum sancti FRANCISCI capucinorum*, *Genua*, 1680, *ibid*, 1691, in fol. herziene en veel verbeterde uitgave, *Venetie*, 1747, in fol., deze vierde uitgave heeft men aan de zorgen van Pater BERARD van *Bologna*, tot dezelfde orde behoorende, te danken. Deze uitgave is boven de andere verheven, hoewel dezelve nog niet zonder vele gebreken is. De schrijvers zijn er in eene alphabetische orde volgens hunne doopnamen gerangschikt, maar de familie-naam ontbreekt bijna altijd. De teksten der werken zijn er gewoonlijk in het latijn vertaald, en somtijds verminkt, en daarenboven zijn er een aantal schrijvers van verdiensten vergeten. Hoe onvolmaakt echter dit werk ook wezen moge, is het nood-

zakelijk en zelfs onvermijdelijk om de *Bibliographie* der kloosterorden volledig te maken. Men zou zich daarenboven bedriegen, indien men dacht, dat deze orde arm is in schrijvers en beroemde mannen. Men telt in dezelve duizend twee en tachtig schrijvers, Geschiedkundigen, levensbeschrijvers, reizigers, aardrijksletter- taal-, natuur-, en wiskundigen, dichters, en vooral Godgeleerden.

DIOPHANTES, een Grieksch wiskunstenaar, waarvan er ons 6 boeken met *rekenkundige vraagstukken*, voor de eerste maal in 1575, daarna te *Parijs* in 1621, in fol. gedrukt. Dit is het eerste en eenige Grieksche schrift, waarin men sporen van de *Algebra* aantreft, hetwelk doet vooronderstellen, dat hij er de uitvinder van is. In de bewerking zijner oplossingen, die zeer moeilijke vraagstukken ten onderwerp hebben, legt hij vele schrandereid aan den dag. Deze zes boeken, het overblijfsel van een werk in 13., zijn in den beginne vertaald, en met aantekeningen vermeerderd geweest, door XYLANDER; vervolgens op nieuw, en op eene meer schrandere wijze, door BACHET DE MEZIRIAC; en eindelijk herdrukt met de aantekeningen van FERMAT in

1670. De tijd, waarin deze wiskunstenaar geleefd heeft, is zeer onzeker, de gevoelens daaromtrent verschillen van 200 jaren vóór J. C., tot 400 jaren na het begin der Christelijke tijdrekening.

DIOSCORIDES (PEDANIUS en niet PEDACIUS), een geneesheer te *Anazarbus* in *Cilicië*, omtrent het begin der Christelijke tijdrekening geboren, heeft een zeer beroemd werk over de geneeskunde in het algemeen, uit de drie rijken der Natuur ontleend, nagelaten. Er heeft eertijds een groot geschil bestaan tusschen PANDULFUS COLLENUTIUS, en LEONICUS THOMÆUS, om te weten of PLINIUS DIOSCORIDES was gevolgd, zoo als de laatste zulks meende, of dat DIOSCORIDES zijn werk uit dat van PLINIUS had ontleend, hetwelk het gevoelen van COLLENUTIUS was. Wat hier ook van wezen moge, DIOSCORIDES volgde in den beginne de loophaan der wapenen, en legde zich vervolgens op de kennis der geneeskundige kruiden toe, waarover hij zijn werk schreef, *Venetie*, 1499, in fol. in het Grieksch en in het latijn zeer spoedig gevolgd, door degene, die na hem dit onderwerp hebben behandeld, en door MATTHIOLE in de 16.^e eeuw met aantekeningen verrijkt,

Dioscorus, patriarch van *Alexandrië*, vroeger diaken en gevolmagtigde (*apocrisaire*) dier kerk, oefende deze laatste bediening uit, toen hij den ouden twist over den voorrang op den patriarch van *Antiochië* vernieuwde. Toen de zaak in 439 voor eene kerkvergadering van *Konstantinopel* gebracht was, verdedigde THEODORETUS, suffragaan van *Antiochië*, de regten dier kerk op zulk eene welsprekende wijze dat DIOSCORUS, aan de kraecht zijner redeneringen toegaf; maar zulks was ondanks zich zelve, en van dien oogenblik af, vatte hij eenen onverzoenlijken haat op tegen zijnen overwinnaar. In 445, na den dood van den heiligen CYRILLUS, tot patriarch verkozen, nam hij den ketter EUTYCHES in zijne bescherming. In de valsche kerkvergadering van *Efeze*, in 449, met zoo veel regt de *plundering van Efeze* genaamd, verdedigde hij op eene hardnekkige wijze zijne dwalingen. Alle regels werden in die oproerige vergadering geschonden. Honderd dertig Bisschoppen door vleijerijen omgekocht, of door bedreigingen beschroomd gemaakt onderteekenden de herstelling van EUTYCHES, en de afzetting van den heiligen FLAVIANUS, die deze slechte behandeling niet lang overleefde. Na de ver-

gadering durfde DIOSCORUS tegen den heiligen paus LEO een banvonniss uitspreken, hetwelk hij door tien Bisschoppen liet onderteekenen; maar in het volgende jaar werd hij in eene kerkvergadering van *Konstantinopel* afgezet. Voor de algemeene Kerkvergadering van *Chalcedon* gedaagd, weigerde hij aldaar te verschijnen. Dit Concilie in 451 gehouden, zette hem, na drie oproepingen, en bij verstek af van de Bisschoppelijke en priesterlijke waardigheid. Verscheidene personen boden smeekschriften tegen hem aan, waarin men al zijne misdaden ontsluitte. De keizer verbande hem naar *Gangres* in *Paphlagonië*, waar hij in 454 op eene ellendige wijze overleed. Eene geveinsdheid van stelsel meer nog dan van inborst, zegt een geschiedschrijver, en eene aaneenschakeling van listen hadden dezen gevaarlijken man op den patriarchalen stoel van *Alexandrië* gebracht; een van EUTYCHES geheel verschillende huichelaar, en die zonder zich, zoo als die gestrenge verleider, tot de uitwendige en moeilijke waarnemingen der deugd te verbinden, zich met eene wereldsgezindheid en eene geheel wereldsche pracht, met meer dan dubbelzinnige zeden, met schreeuwend onregtvaardigheden, en

ware knevelarijen voor eenen Heilige uitgaf, die door de schrik, welke zijne willekeurigheid inboezemde, en door de kuiperijen eener menigte ondergeschikte dwingelanden, welke de smaak voor dezelfde ondeugden, en de verzekering van de strafeloosheid, aan zijn lot verbonden, tot zelfs de betuigingen van achting en eerbied apherste; een ondernemende geest, wiens hardnekkigheid niet te beteugelen was, wiens vermetelheid zelfs niet door het vooruitzicht der noodlottigste uitersten kon bedwongen worden, zoodanig eindelijk als het noodig was, om de droomerijen van eenen onbekenden opgetogene berucht te maken, en er het belagchelijken van te bedekken."

DIOSCORUS, diaken van Rome, in 530, op denzelfden dag waarop **BONIFACIUS II.**, op den opperpriesterlijken stoel werd geplaatst, tot onwettigen paus verkoren, overleed drie weken daarna.

DIPPEL (**JOANNES KOENRAAD**), een schrijver, berucht door overdrevene en dweepzuchtige gevoelens, werd den 10 Augustus 1663 op het slot *Frankenstein*, bij *Darmstadt* geboren, en noemde zich in zijne werken **CHRISTIANUS DEMOCRITUS**. Hij legde zich in den

beginne toe, op de wederleggende godgeleerdheid tegen de *piétisten*, eene sekte, tegen welke hij te *Straatsburg* openlijk uitvoer. Daar zijn ergerlijk leven, hem verplicht had, die stad te verlaten, kwam hij te *Gies-sen*. Hij droeg zich aldaar als een even zoo ijverig voorstander van het *piétismus*, als hij te *Straatsburg* er een tegenstrever van was geweest. Hij wilde eene vrouw en eenen post van hoogleeraar hebben, en daar hij in beide verwachtingen werd te leur gesteld, ligtte hij het masker af, en ransde de gewaand hervormde godsdienst in zijn *Papismus protestantium vapulans*, op eene hevige wijze aan. Daar dit werk de Protestanten tegen hem in het harnas had gejaagd, zoo liet hij de godgeleerdheid varen, om zich op de scheikunde toeteleggen. Hij strooide uit, dat het hem na verloop van acht maanden, gelukt was, genoeg goud te vervaardigen, om eene buitenplaats, welke hij voor 50,000 Gulden kocht, te betalen. De goudmaker verkeerde toenmaals werkelijk in eenen behoeftigen staat, en moest zich tegen de vervolgingen zijner schuldeischers verborgen houden. Na verschillende landen doorkruist, *Berlijn*, *Koppenhagen*, *Frankfort*, *Leijden*, *Amsterdam*,

Altona, Hamburg bezocht, en alomt gevangen gezet te hebben, werd hij in 1727, naar *Stokholm* beroepen, om den koning van *Zweden* geneeskundig te behandelen. De geestelijkheid van dat rijk, hoewel verheugd, dat men den koning genas, was echter verbitterd, dat zulks door een' man geschiedde, die openlijk met hunne godsdienst den spot dreef, en verkreeg, dat de goudzoekende arts, de hoofdstad moest verlaten. *DIPPEL* keerde naar *Duitschland* terug, zonder noch van gedrag, noch van gevoelen te veranderen. Daar het gerucht van zijnen dood zich verscheidene malen valschelijk had verspreid, zoo gaf deze zonderling in 1733, eene soort van patent in het licht, waarin hij aankondigde, dat hij niet voor het jaar 1808 zoude sterven; eene voorzegging, die niet vervuld werd; want op den 25 April 1734, vond men hem dood in zijn bed op het kasteel van *Wittgenstein*. *DIPPEL* verdiende eene plaats in de geschiedenis der scheikundige wijsbegeerte, zoowel als in die der zinneloosheden van het menschelijke geslacht. Men schrijft hem echter eene nuttige uitvinding toe, namelijk die van het Berlijnsch of Pruissisch blaauw. Zijne werken zijn ten getale van zeventig. Men kan de titels derzelve in de

Geschiedenis der Hessische geleerden, door *STRIEDES* zien. Al deze werken zijn in het Hoogduitsch.

DIRCE, koningin van *Thebe*. *LYCUS* scheidde van *ANTIOPE*, om met haar in den echt te treden. De kinderen van *ANTIOPE* over dezen hoon gebelgd, bonden hare medeminnares aan den staart van eenen woedenden stier. — Er heeft eene andere *DIRCÉ* bestaan, die, daar zij hare schoonheid met die van *PALLAS* had durven vergelijken in eenen visch veranderd werd.

DIRK. — Zie *DIEDERIK*, Graven van *Holland*.

DIROYS (*FRANCISCUS*), leeraar der *Sorbonne*, was in den beginne de leermeester van *THOMAS DU FOSSÉ*, den vriend der kloosterlingen van *Port-Royal*. Zijn kweekeling bragt hem in betrekking met de broeders van dat beruchte klooster; maar zijne verkleefdheid aan de besluiten van den heiligen Stoel; bragt hem bij hen in ongenade. Hij overleed als kanonik van *Avranches*, alwaar hij in 1691 nog leefde, bij zijne ambtsbroeders en zijnen bisschop zeer in aanzien. Er bestaat van hem: 1.° *Preuves et préjugés etc.* (*Bewijzen en vooroordeelen voor de Christelijke en Catholijke godsdienst, tegen*

de valsche godsdiensten en de ongodisterij), Parijs, 1683, in 4.º; een vrij goed werk. — 2.º *Histoire etc. (Kerkelijke Geschiedenis van elke eeuw)*, welke men in de Beknopte Geschiedenis van Frankrijk van MÉZÉRAI aantreft, is volgens memoriën geschreven, welke hij geleverd had; en ofschoon dezelve met meer naauwkeurigheid dan sierlijkheid geschreven is, maakt zij echter niet het minste sieraad van dat werk uit.

DITMAR, bisschop van Mersburg, in 1005; in 1018 in den ouderdom van 40 jaren overleden; was de zoon van SIEGFRIED, graaf van Saksen, en was een benedictijner-monnik in het klooster van Maagdeburg geweest. Hij liet eene Kronijk na, om tot de geschiedenis der Keizers, HENDRIK I., OTTO II. en III., en HENDRIK II. te dienen. Deze kronijk, met opregtheid geschreven, is verscheidene malen in het licht gegeven. De geleerde LEIBNITZ, heeft deze kronijk in zijne schrijvers, tot luister der geschiedenis van Brunswijk verstrekkende, met verschillende tekstverklaringen en verbeteringen, in fol., in het licht gegeven. Deze uitgave is de eerste geweest, waarin geene gapingen voorkwamen; maar die, welke in 1790 te Dresden in

het licht gegeven, en door URSINES in het Hoogduitsch vertaald is, is nog boven dezelve verheven. Door middel van het handschrift van Dresden, heeft de uitgever onderscheidene fouten verbeterd, die in de uitgave van LEIBNITZ voorkomen.

DITMAR (JUSTUS CHRISTOFFEL), den 13 Maart 1677, te Rothemburg, in het Hessische geboren, lid der akademie van Berlijn, hoogleeraar in de geschiedenis te Frankfort aan de Oder, in die stad in 1737 overleden, heeft nagelaten: 1.º *Scriptorum rerum germanicarum volumen*, Frankfort, 1727, in fol. — 2.º *Dissertationes academicæ*, Leipzig, 1737, in 4.º; betrekkelijk tot de lessen, welke hij gaf. — 3.º Eene Uitgave van TACITUS: *De moribus Germanorum*, met een geleerd *Commentarium*, Frankfort, 1725. — 4.º *Commentatio de ordine militari Balneo*, 1729, in fol. — 5.º *Geschiedenis der orde van den heiligen JOANNES*, in Brandenburg, 1728, in 4.º, in het Hoogduitsch. — 6.º Eene Uitgave der Jaarboeken van de hertogdommen Kleef, Gulik, enz. van TESCHENMACHER (zie dat artikel), welke hij met aantekeningen handvesten, enz. heeft vermeerderd, Frankfort en Leipzig, 1721, in fol. Nog heeft men hem

akademische Verhandelingen, betrekkelijk zijne cursus te danken.

DITTON (HUMPHREY), te *Salisbury*, in 1675 geboren, meester van de wiskundige school, in het CHRISTUS-gasthuis, te *Londen* opgericht, vereenigde zich met den beroemden WILLIAM WHISTON; zijnen vriend, om het geheim der lengten ter zee optesporen. Zij vleiden zich beide zulks gevonden te hebben. Deze ontdekking was eene koddige zaak. Zij hadden uitgedacht, om op eenen zekeren afstand vuurwerken te plaatsen, die aan de schepen den lengtegraad moesten te kennen geven. Gedurende eenigen tijd zag men te *Londen* en in de omstreken niets dan die kunstflikkeringen, ten einde proeven hunner uitvinding te geven. Dit alles slaagde hun zeer slecht: met schande en eene groote schade, kwamen zij er af. DITTON hield zich nuttiger bezig met de bewijzen van de godsdienst, waarover hij het volgende werk heeft in het licht gegeven: *Bewijs der Christelyke Godsdienst*, *Londen*, 1712, in 8.vo De schrijver volgt de wijze der meekundigen, en bedient zich van dezelve met roem tegen de Deïsten. Hij overleed in 1715.

DIVUS-FIDIUS, een oude

God der Sabijnen, wiens dienst naar *Rome* overging. Deze DIVUS of DEUS-FIDIUS, en somtijds eenvoudiglijk FIDIUS, werd als de *God der goede trouw* beschouwd; van waar bij de ouden het zoo menigvuldig in zwang zijnde gebruik ontstaan was, van bij die godheid te zweren. Het formulier des eeds was *Me Divus-Fidius*, hetwelk men in denzelfden zin moet verstaan als *Me Hercules*. Men hield hem voor eenen zoon van JUPITER, en sommigen hebben hem met HERCULES verward.

DIVÆUS of VAN DIEVE (PETRUS), te *Leuven* in 1536 geboren, legde zich reeds in zijne jeugd met het beste gevolg op de schoone letteren toe. In 1571 werd hij griffier der magistraat van *Leuven*, en in het jaar 1575 droeg men hem de nasporing der voorregten dier stad op. Hij legde zijne bedieningen neder in het jaar 1582, om zich aan de partij van den prins van *Oranje* te verbinden, hetwelk doet vermoeden, dat hij het geloof zijner vaders verliet. Toen in 1590 *Mechelen* door de Engelschen en Vereenigde Staten was ingenomen, werd DIVÆUS tot Pensionaris dier stad benoemd. Niet lang had hij genot van deze bediening, want hij overleed in 1591. Hij stond met onderscheidene geleerden in

eene nauwe vriendschapsbetrekking, en vooral met JUSTUS LIPSIUS, die verscheidene malen heeft gezegd, in de Nederlandsche geschiedenis en in de oudheden, veel nut van de kundigheden van DIVÆUS te hebben gehad. Er bestaat van DIVÆUS: 1.° *De antiquitatibus Brabantiae, et rerum brabantiarum, libri XIX.*, welke AUBERTUS LEMIRE, in 1610, te Antwerpen heeft doen drukken; een werk, waarin eene groote geleerdheid doorstraalt. — 2.° *De Galliae belgicae antiquitibus liber, statum ejus, quem sub Romanorum imperio habuit, complectens, Antwerpen, 1565.* — 3.° *Rerum Lovaniensium libri IV. et Annalium oppidi Lovaniensis, libri VIII.* De heer PAQUOT heeft eene schoone uitgave van al zijne werken, in één deel in fol., met bijvoegsels en tafels geleverd, Leuven, 1757. DIVÆUS heeft nog verscheidene met de voorgaande overeenkomende werken geschreven; maar dezelve hebben het licht niet gezien.

DIVICON, aanvoerder en veldheer der Helvetiërs (thans de Zwitsers), maakte zich beroemd door de nederlaag van CASSIUS, en door de trotschheid, met welke hij tot JULIUS CÆSAR sprak. Hij was tot dien veroveraar gezonden, om hem deszelfs bondgenoot-

schap te vragen, en daar CÆSAR gijzelaars eischte, antwoordde hem de dappere veldheer, *dat zijne natie niet gewoon was, gijzelaars te geven, maar wel van er te ontvangen*; en verwijderde zich daarop in het jaar 58 vóór J. C. De tegenwoordige Zwitsers bezitten nog iets van de dapperheid en de regtschapenheid van DIVICON.

DIVITIAC, een Gallisch priester en wijsgeer door CICERO en CÆSAR, die hem gekend hadden, geacht en bemind, was een der hoofden van de Republiek van Autun. Hij was de eerste, die de Romeinen in dat gedeelte van Gallië invoerde.

DJAAFAR-KHAN, neef van den beroemden KERYM, vorst van Perzië, was in 1779, door SSADIC, zijnen vader, den opvolger van KERYM, tot landvoogd van Beïboun en Chester benoemd. Toen SSADIC in 1781, door den eerzuchtigen ALY-MOURAD CHAH, werd verdrongen en verdolgd, behield DJAAFAR zijnen post, door zich op eene lafhartige wijze aan dien overweldiger te onderwerpen. Na den dood van ALY-MOURAD, in 1784, wilde hij den troon beklimmen en kwam in mededinging met den gesnedene AGHÁ MOHAMMED, den oom van FATH-ALY, tegenwoordigen keizer van Perzië. De wer-

teling was lang en verschrikkelijk, en *Perzië* bevond zich gedurende eenigen tijd, tusschen die beide heerschzuchtige mededingers verdeeld. Na eindelijk een gedeelte van zijn leger verloren, en met verwoedheid, door den geduchten gesnedenen vervolgd te zijn geweest, zag *DJAAFAR* zich genoodzaakt, de vlugt te nemen; maar hij kon aan het vergif en het staal der beide zamenzweerders niet ontsnappen, die hem te *Chyraz* den 14 Mei 1788 deden omkomen. Zijn zoon *LOUTHF-ALY-KHÂN* sneefde in 1794 in den strijd tegen *AGHÀ-MOHAMMED*. Met hem eindigde het huis der *ZENDS*, door *VELYL-KERYM KHAN*, in 1750 in *Perzië* gesticht.

DJEZZAR (*AHMED*), pacha van *Accon* en *Sais*, was in *Bosnië* geboren. Na zich zelve aan eenen slavenhandelaar verkocht te hebben, werd hij naar *Egypte* vervoerd, en door den beroemden *ALY-BEY* gekocht, en van eenen Mammelukschen slaaf, geraakte hij tot de waardigheid van landvoogd van *Cairo*. Eene buitengewone wreedheid deed hem den naam van *slagter* geven, en onder al zijne titels was deze degene, waarop hij zich het meeste beroemde. Door den Emir *YOUSOUF*, tot het bestuur van *Bairout*, eene Syrische stad, benoemd,

was hij nauwelijks in het bezit getreden, of hij maakte zich meester van vijftig duizend piasters, aan den prins *YOUSOUF* toebehorende, en om dezelve te behouden, verklaarde hij geenen anderen meester dan den sultan te erkennen. *YOUSOUF* heimelijk door de bescherming van den pacha van *Damascus*, van *DHAHER* en de Russen ondersteund, kwam *Bairout* belegeren. *DJEZZAR*, genoodzaakt, om zich over te geven, volgde *DHAHER* naar *Accon*, vanwaar hij weldra ontsnapte. Met dapperheid en vernuft en eene steeds gunstige fortuin begaafd, werd hij in 1775 door *HASSAN*, kapitein-pacha, die hem met de beteugeling der muitelingen belastte, tot pacha van *Accon* en *Sais* benoemd. Hij kwam de bevelen van zijnen begunstiger met getrouwheid na, beteugelde de Beduinen van *Sagr*, vernederde de *Druzers* en vernietigde de familie van den *cheik* en bijna al de *Motualis*. Door dezen voorspoed verwierf hij nieuwe gunstbewijzen van de porte, die hem in 1785, de drie staarten en den titel van *visir* zond. Hij vergrootte zijne staten, en behield zijn bestuur ondanks de porte, van welke hij niet meer wilde afhangen. Gedurende meer dan twintig jaren oefende hij verschrikkelijke

knevelarijen tegen de inwoners van *Syrië* uit, toen het Fransche leger in *Egypte* landde. Sedert lang het gezag der porte niet meer erkennende, wachtte hij de bevelen derzelve niet af, om zich tegen de Franschen te verklaren; zonder antwoord zond hij den officier, hem door BONAPARTE gezonden, terug, en liet al de Franschen, die zich te *Accon* bevonden, in boeijen klinken. Daar de porte hem middelerwijl tot de waardigheid van pacha van *Egypte* had verheven, maakte hij de noodige voorbereidselen, om den Franschen het hoofd te bieden. Op alle punten geslagen en achtervolgd, zag hij zich verplicht, zich in *Accon* op te sluiten. Hij stond zelfs op het punt, om die stad te verlaten, toen SIDNEY-SMITH, zijnen moed kwam opwekken; terwijl PHÉLIPEAUX, een uitgeweken Fransch officier, zich met de verdediging der stad belast had, zagen de Franschen, zich na 61 dagen, den 21 Mei 1799 verplicht, het beleg op te breken. Gedurende dit beleg deed DJEZZAR onderscheidene uitvalen, waarin hij bewijzen eener groote dapperheid aan den dag legde. Toen de Franschen *Egypte* verlieten, gelukte het aan DJEZZAR, om zich in zijn bestuur te handhaven, en zulks ondanks het ongunstige ver-

slag, hetwelk de Groot-vizier met wien hij aanmerkelijke geschillen had gehad, aan den Grooten Heer deed. Hij overleed in Mei 1804, onnoemelijke schatten nalatende. Zie hier het afbeeldsel, hetwelk een Engelsche reiziger, die in 1801 *Accon* bezocht, van dezen Pacha maakte: » DJEZZAR was te gelijktijd, zijn minister, kanselier, schatmeester en secretaris, dikwerf zelfs zijn kok en tuinman, en somtijds regter en heul." Zijne vrouwen ondergingen de wreedste slavernij en zijne bedienden waren grootendeels op allerlei wijzen verminkt. Volgens het verhaal van den vrijheer van TOTT, liet DJEZZAR, toen hij het binnenste gedeelte van *Bairout* liet vernieuwen, om hetzelfde tegen de Russen te verdedigen, een aantal personen van de Grieksche Godsdienst, in muren metselen, en tijdens zijne reize door *Syrië*, zag men de hoofden dier ongelukige slagtoffers nog, welke de *slagter* had ontbloot gelaten, om des te beter genot van hunne gruwelijke foltering te kunnen hebben. De kolonel SEBASTIANI (later Generaal en minister), werd met eene zending bij dien pacha belast, toen het fransche bestuur zijnen handel in den *Levant* wilde herstellen; hij werd vriendelijk door DJEZZAR

ontvangen, die hem zeide: » Weet gij, waarom ik u heb ontvangen en ik vermaak heb, u te zien; het is omdat gij zonder *firman* komt, ik stel niet het minste belang in de bevelen van den *divan*, en ik koester de grootste minachting voor zijnen eenoogigen vizier. Men zegt, dat DJEZAR een wreed mensch is, maar intusschen heb ik niemand noodig, en men zoekt mij op. Ik ben arm geboren, mijn vader heeft mij enkel zijnen moed nagelaten. Door mijnen ijver ben ik verheven; maar zulks maakt mij niet trotsch, want alles eindigt, en welligt heden, of morgen zal DJEZAR een einde nemen. . . . Wijl God het aldus gewild heeft, is de koning van *Frankrijk*, die vermogend was, omgekomen. NABUCHODONOSOR, die de grootste koning van zijnen tijd was, werd door eene mug gedood," enz.

DLUGOSZ (JOANNES), een Pool, kanonik van *Krakau* en *Sandomir*, overleed in 1480, in den ouderdom van 65 jaren, is de schrijver eener *Geschiedenis van Polen*, in het latijn, *Frankfort*, 1711, in fol. in 12 boeken. Het 13.^e werd te *Leipzig* in 1712, in fol. gedrukt. De schrijver, hoewel nauwkeurig en getrouw, is, zegt LENGLET, niet vrij

geweest van de barbaarsheid zijner eeuw. Hij begint zijne geschiedenis met den oorsprong zijner natie en vervolgt dezelve tot in 1480.

DOBRTZHOFFER (MARTINUS), een Duitsche Jesuit, werd als missionaris naar *Paraguay* gezonden; na er 22 jaren in de moeilijkste Apostolische bedieningen te hebben doorgebracht, kwam hij in *Europa* terug, en gaf in het licht *Historia de Abiponibus equestri bellicosaque Paraquariae natione*, enz. Weenen, 1783—1784, 3 dl.ⁿ in 8.vo, met kaarten en platen. A. KREIL, Hoogleeraar te *Pest*, gaf er te gelijkertijd eene vertaling in het Hoogduitsch van in het licht. Deze Jesuit overleed in 1791. Zijn werk bevat belangrijke bewijsstukken, in alles wat de natuur- en staatkundige aardrijksbeschrijving, en de natuurlijke historie van het land betreft, wordt er in de geringste bijzonderheden in behandeld.

DOBSON (WILLIAM), een Engelsche schilder, te *Londen* in 1610 geboren, verbond zich aan de wijze van VAN DIJK, en werd de vriend van dien beroemden schilder. Deze meester bood hem aan KAREL I. aan, die hem tot Hoogstdezeszelfs eersten schilder benoemde. Hij

werd aan het hof en in de stad, zoo zeer gezocht, dat hij niet kon voldoen aan al hetgene, wat hem besteld werd. Zijne wijze was te gelijkertijd zacht en krachtvol, zijne hoofden schijnen te leven. Zijne niet zeer geregelde levenswijze verkortte zijne dagen. Hij overleed te *Londen* in 1647, slechts 37 jaren oud zijnde.

DODART (DIONYSIUS), raadsheer en geneesheer des konings van *Frankrijk*, en eerste geneesheer van den prins en de prinses van *Conti*, en eindelijk van *Lodewijk XIV.* lid der Akademie van wetenschappen, werd te *Parijs* in 1634 geboren, en overleed aldaar in 1707, algemeen betreurd. Hij was met eene ernstige inborst geboren, zegt *Fontenelle*, en de Christelijke aandacht, met welke hij bij voortdoring op zich zelve waakte, was niet geschikt, om hem daarvan af te brengen. Maar wel verre dat dit ernstige met iets gestrengs of zwaarmoedigs zoude gepaard gaan, liet hetzelfde veeleer die wijze en duurzame vreugde, de vrucht eener gezuiverde rede, en van een gerust geweten, ten duideljkste blijken. *Gui-Patin*, even zoo karig in lofspraken als mild in hekelingen, noemde hem *Monstrum sine vitio*, een

wonder van wijsheid en wetenschap, zonder eenig gebrek. Er bestaat van hem: *Mémoire etc.* (*Verhandeling om tot de geschiedenis der planten te dienen.*), *Parijs*, 1676, in fol. een werk door de Akademie in het licht gegeven, welke hij met eene schoone voorrede versierde. — 2.º *Statica medicina gallica*, in eene verzameling over dit onderwerp, 2 dl.ⁿ in 12.mo — 3.º *Verhandelingen*, in handschrift over de aderlating, over den leefregel der ouden, over hunnen drank. Hij had ook veel gewerkt, over de spijsvertering en de uitwaseming, ten einde de waarnemingen van *Santorius* na te gaan, en te bekrachtigen; waarnemingen, welker uitslag van zoo vele omstandigheden afhangt, dat men denzelven nog niet met juistheid heeft kunnen bepalen. — *Joannes Baptista Claudius Dodart*, zijn zoon, zoo als hij, eerste geneesheer te *Parijs*, in 1730 overleden, liet *Aanteekeningen* na, op de algemeene geschiedenis der geneesmiddelen door *Petrus Pomey*.

DODDRIDGE (PHILIPPUS), een Anglikaansch Godgeleerde, in 1702 te *Londen* geboren, en in 1751 te *Lissabon* overleden, werwaarts hij zich begeven had, om van lucht te veranderen, is

de schrijver van onderscheidene werken, die in *Engeland* zeer gezocht worden. De meest bekende zijn *Leerreden*, in 8.vo, met eenvoudigheid geschreven.

DODECHIN, een priester der 14.^e eeuw, te *Logenstein* in het keurvorstendom *Trier* geboren, bezocht *Palestina*; waarvan hij eene *Beschrijving* leverde, en vervolgde de *Kronijk* van **MARIANUS SCOTUS** van 1083 tot 1200.

DODONÆUS of **DODOENS** (**REMBERT**), den 19 Junij 1517 te *Mechelen* geboren. Zijn vader **DIONYSIUS DODOENS** was uit *Staveren* in *Vriesland*, afkomstig; Reeds zeer jong werd hij naar *Leuven* gezonden, om zich op de geneeskunde toe te leggen. Na in zijn zeventiende jaar den doctoralen hoed ontvangen te hebben, begaf hij zich naar de beroemdste Hoogeschoolen van *Duitschland*, *Frankrijk* en *Italië*; teruggekomen, droeg keizer **MAXIMILIAAN II.**; en na het overlijden van dien vorst, **RUDOLF II.** hem, wegens zijne uitstekende kunde de waardigheid van lijfarts op. De zucht naar een meer stil leven, deed hem naar zijn vaderland terugkeeren, waarna hij in 1582, tot hoogleeraar in de geneeskunde te *Leijden* benoemd werd, en alwaar hij in 1585 over-

leed. Hij liet verscheidene werken na over zijne kunst; 1.º *Geschiedenis der planten*, in het Latijn met platen, *Antwerpen*, 1644, in fol. De beschrijving der vreemde planten, vooral die der Indische is voornamelijk ontleend uit de werken van **KAREL CLUSIUS**. — 2.º *Eene Uitgave van PAULUS-ÆGINETES*, *Bazel*, 1546. — 3.º *Medicinalium observationum exempla rara*, *Antwerpen*, 1585, in 8.vo enz.

DODSON (**MICHAËL**), een kundig advokaat, werd in 1732 te *Marlborough*, in het Graafschap *Wiltshire* geboren. Hij bezat al de schitterende hoedanigheden des redenaars niet, maar hij onderscheidde zich vooral door de wijsheid zijner raadgevingen. Hij maakte van de gewijde schriften zijne geliefkoosde studie, en behoorde tot eene maatschappij in 1783 ter bevordering van de bijbelkennis ingesteld. In 1770 werd hij tot een der Commissarissen van de bankbreuken benoemd, en hij bekleedde dezen post tot aan zijnen dood, te *Londen*, in 1799 voorgevallen. Er bestaat van hem: 1.º *Eene nieuwe vertaling van Isaïas met aantekeningen om tot vervolg te dienen, op die van doctor LOWTH*, en *aanmerkingen op eenige deelen der vertaling van dien geleerden bisschop door eenen*

leek, 1790, 1 dl. in 8.vo —
2.° *Levensbeschrijving van*
sir MICHAËL FORSTER, zijn'
oom, die in de nieuwe uit-
gave der *Biographia brit-*
tannica, in fol. herdrukt is.

DODSWORTH (RUTGER), in
1585 te *Sint Oswald*, in het
Graafschap *Yorck* geboren,
heeft met DUGDALE (zie dat
artikel) aan het *Monasticon*
anglicanum gewerkt. Hij
overleed in 1654.

DODWELL (HENDRIK), te
Dublin, in 1641 van arme
ouders geboren, kon niet
dan met vele moeite zijne
eerste studiën volbrengen.
Door een zijner bloedver-
wanten ondersteund, maak-
te hij vorderingen, die hem
in 1688 den post van hoog-
leeraar in de geschiedenis
te *Oxford* bezorgden; maar
in 1691 werd hij van deze
bediening beroofd, wjl hij
geweigerd had, den eed van
getrouwheid aan koning
WILLIAM te zweren. Hij o-
verleed in 1711, als een
man, die zeer ervaren was,
in de heilige Schrift, de
kerkelijke Geschiedenis, en
de werken der Kerkvaders,
maar die van den anderen
kant eene eigenzinnige en
gemelijke inborst bezat,
welke somtijds in zijne wer-
ken doorstraalt. Men heeft
van hem verscheidene schrif-
ten, waarvan de voornaam-
ste zijn: 1.° Eene verhan-

deling tegen de nonconfor-
misten, vol zonderlinge
denkbeelden, maar die niet
te verwonderen zijn, in ee-
nen man van elken leer- en
geloofsregel onthloot, en aan
de gevolgtrekkingen van den
privaat-geest overgegeven.
Hij beweert in dezelve, dat
de ziel, van natuur sterfe-
lijk, de onsterfelijkheid,
enkel door het doopsel be-
komt, dat door van de bis-
choppen wettig gewijde
priesters bediend wordt. —
2.° *Latijnsche verhandelun-*
gen over den heiligen CY-
PRIANUS, 1684, in 8.vo
Hij beweert in dezelve, dat
het getal der martelaren niet
zoo groot is geweest, als de
kerkelijke geschiedschrijvers
zeggen. Dom RUINART we-
derlegde hem bondiglijk, in
de geleerde voorrede waar-
mede hij de opregte Acten
der martelaren verrijkte. Een
schrijver, die het gevoelen
van DODWELL omhelsd heeft,
beweert dat zijnen tegen-
strever de martelaren, en
de gewone overledenen, de
vervolgingen, om het stuk
van godsdienst, en de staat-
kundige vervolgingen niet
genoegzaam onderscheiden
heeft. Maar dit gevoelen
is valsch, en het is des te
minder aannemelijk, daar
het van eenen schrijver voort-
komt, die het zich tot eene
taak heeft gesteld, om al
de bewijzen van het Christen-
dom te verzwakken (Zie Dio-

CLETIANUS, RUINART). — 3.º *Eene Verhandeling over de wijze om de Godgeleerdheid te beoefenen*, in het Engelsch. — 4.º *Geographiæ veteris scriptores græci minores*, Oxford, 1698 en 1712 4 dl.ⁿ, zeldzaam en geacht. De schrijver heeft deze uitgave met aanmerkingen en verhandelingen versierd. — 5.º *De veteribus Græcorum Romanorumque cyclis*, Oxford, 1702, in 4.º — 6.º *Annales THUCYDIDIS et XENOPHONTIS*, 1702, in 4.º, een zeer gezocht werk. — 7.º Verscheidene uitgaven van classieke schrijvers, welke hij door aantekeningen heeft opgehelderd. De gene, die meer in het bijzonder de overige voortbrengselen van DODWELL wenschen te kennen, kunnen het *Beknopte overzicht der werken van HENDRIK DODWELL, met een levensberigt van dien schrijver* door FRANCISCUS BROKESBY in het licht gegeven, raadplegen. Maar men moet zich niet letterlijk houden aan hetgene wat die schrijver er van zegt, die dikwerf den tooneens lofredenaars aanneemt. DODWELL was er bijzonder op gesteld, om zich te onderscheiden en dit gebrek is welligt de eenige oorzaak der zonderlinge en onverdragelijke gevoelens, welke hij aan den dag heeft gelegd. Het is welligt ook deze gesteldheid van zijn

hart, die hem op het denkbeeld heeft gebragt, dat de martelaars, welligt den dood uit ijdelheid zouden hebben kunnen ondergaan; een even zoo buitensporig als onchristelijk denkbeeld. Een schoone roem, om als booswichten ter dood te worden gebragt, om voor de oogen van het geheele Romeinsche rijk eerloos te worden verklaard, en bij eene verachtelijke en vervolgte sekte te worden vereerd. Deze uit-sporige gevoelens, hebben den Heer BURNET Anglikaansch Bisschop van *Salisbury* in eenen brief aan DODWELL doen zeggen, dat een VANINI, een HOBBS, een SPINOSA, geen ongerijmder en ongodsdienstiger zaken zouden hebben kunnen voortbrengen. » Intuschen voegt hij er bij: gij hebt uwe misslagen niet erkend, zoq als gij zulks openlijk had behoeven te doen. . . . Ik kan u verzekeren, dat ik liever zou wenschen te kunnen lezen noch schrijven, dan te studeren of boeken te schrijven, met de bedoelingen, welke gij u sedert dertig jaren hebt voorgesteld. Gij zijt een vriend der nieuwigheden en paradoxe stellingen, en gij stelt uwe kunde in het werk, om dezelve te verdedigen. . . . Ik acht, zoq als ik zulks verpligt ben, verscheidene goede en schoone hoedanighe-

den, welke gij bezit; maar ik betreur uw ongeluk, in alles, wat gij berispelijks hebt gedaan." De heer CHRIS-HULL, doctor in de Godgeleerdheid en lid der Universiteit van *Oxford* stelt DODWELL in dien rang van geleerden, welke geschikt zijn om te *compileren*, maar niet in staat, om over het verzamelde, wel te oordeelen, en wel te redeneren: » Ik wil geenzins, zegt hij, den roem verminderen, op welchen hij aanspraak heeft; maar ik wil dat gezag vernederen, onder welks begunstiging hij zijne dwalingen uitstrooit. Ik geloof dat het menschelijke geslacht meer regt op de kennis der waarheid heeft, dan de schrijver op den roem, welchen hij door eene valsche, en ten onregt aangewende kunde, geniet." De eerste werken, waarin DODWELL zijne valsche leer begon te ontvouwen, waren zijne *verhandelingen over de priesterschap en het altaar*, 1683, zijne *verhandeling over het regt der geestelijkheid en der leeken* en vooral zijne *opregte handelingen der martelaren*.

DIEDERLEIN (JOANNES CHRISTOFFEL), een Luthersch predikant en hoogleeraar in de godgeleerdheid, werd den 20 Januarij 1746 te *Windsheim* in *Krankenland* gebo-

ren. Na zijne studiën, die zich niet alleen tot de godgeleerdheid, maar ook tot wiskunde, en Oostersche talen uitstrekten, aan de universiteit van *Altorf* volbragt te hebben, kwam hij te *Windsheim* terug, alwaar hij Diaken der hoofdkerk werd; zijne vrije uren besteedde hij aan het lezen der kerkvaders en der godgeleerden, en werd in 1772 aan de universiteit van *Altorf* beroepen, om er eenen leerstoel der godgeleerdheid waartenemen. Hij was begonnen zich beroemd te maken, door zijne begaafdheid voor den kansel, en hij voltooide zulks, door de geleerde werken, welke hij in het licht gaf. In 1782 begaf hij zich naar *Jena*, om er den tweeden leerstoel der godgeleerdheid te bekleeden, yaarin hij den beroemden GRIESBACH opvolgde, die tot den eersten bevorderd was. Deze geleerde overleed te *Jena* den 2 December 1792. Onder de talrijke schriften, welke hij heeft nagelaten, onderscheidt men: 1.° eene *Latijnsche Vertaling* der Profetiën van ISAIAS, volgens den Hebreewwschen tekst vervaardigd, en met beoordeelende aanteekeningen vergezeld. — 2.° Eene *Hoogduitsche Vertaling* der Spreuken van SALOMON, met aanteekeningen, 1778, in 8.vo — 3.° De *Ecclesiastes*

en het Hooglied, in het Hoogduitsch vertaald, met aantekeningen, 1784 en 1792, in 8.vo — 4.º *Institutio theologi Christiani*, dikwerf herdrukt. — 5.º *Summa institutionis theologi Christiani*, 1782, in 8.vo — 6.º *Opuscula theologica*, Leipzig, 1789, in 8.vo — 7.º *Christelyke leer*, naar de behoeften van onzen tijd ingerigt, in het Hoogduitsch, *Neurenberg*, van 1785 tot 1802; dit is eene nieuwe inrigting van het *Institutio theologi Christiani*. De zes laatste deelen zijn na den dood van DÖDERLEIN door C. G. JUNGE in het licht gegeven. — 8.º *Godgeleerde Bibliotheek*, in het Hoogduitsch, *Leipzig*, van 1780 tot 1792 in 8.vo, 4 dl.ⁿ — 9.º *Godgeleerd dagblad*, in het Hoogduitsch, *Jena*, 1792, in 8.vo, een dl. — 10.º *Bibliu hebraica... Cum variis lectionibus*, Leipzig, 1793, in 8.vo, daarbij moet men nog voegen een aantal *Leerreden* en *Verhandelingen*. De Schriften van dezen geleerde zijn even belangrijk, en door de sierlijkheid en zuiverheid des stijls, en door de uitgebreide geleerde aanmerkingen, en de dikwerf naauwkeurige critiek, waarvan zij den stempel dragen. DÖDERLEIN is een dergenen, die het meest hebben bijgedragen tot de invoering van dat nieuwe theologische stel-

sel, hetwelk tegenwoordig in bijna al de Luthersche Universiteiten van *Duitschland* de overhand heeft, en dat, terwijl het de grondbeginselen vernietigt, waarop de eerste hervormers het Protestantische geloof gebouwd hadden, het Christendom mede met omverweping bedreigt. Op het einde van zijn leven, zag hij met bekommering de noodlottige gevolgen van dat nieuwe stelsel in: hoezeer zou hij zich niet bedroeven, indien hij tegenwoordig zijne vrees geheel en al verwezenlijkt zag!

DOEDIJNS. — Zie DOUDIJNS.

Doëg, een Idumeër, schildknaap van SAÛL. Hij was het, die aan dien vorst het berigt bragt, dat DAVID, door Nobé trekkende, met den hoogen-priester ACHIMELECH, tegen hem in zamenzwering was getreden. Deze laster maakte SAÛL zoo verwoed, dat hij de stad Nobé verwoestte, en door de hand van den lafhartigen Doëg in het jaar 1061 vóór J. C. den hoogen-priester en 85 priesters van het leven liet berooven. Het is bij deze gelegenheid, dat DAVID de 51.e en 108.e Psalmen zamenstelde.

DOES. — Zie DOUSA (JANUS).

DOES (JAKOB VAN DER), een Hollandsch schilder, in 1623 te *Amsterdam* geboren, was in den beginne de kweekeling van NICOLAAS MOJAART, en reisde vervolgens in *Frankrijk* en *Italië*, alwaar hij zijne eerste studiën tot volkomenheid bragt. In *Holland* teruggekeerd, vestigde hij zich te 's *Gravenhage*, alwaar hij in 1673 overleed. Ofschoon de stukken van VAN DER DOES meestal den stempel zijner zwaar-moedige inborst dragen, schilderde hij echter beval-lig; was zeer ervaren in het verkiezen van licht en bruin; verstond de groepswijze kop-peling der dieren bijzonder wel; en is door niemand in het schilderen van schapen en geiten, zoo in natuurlij-ke teekening als wijze van schilderen, overtroffen. In het keizerlijke kabinet te *Weenen* bevindt zich een uitmuntend stuk van dezen meester, een landschap in den omtrek van *Rome* voor-stellende.

DOES (SIMON VAN DER), zoon van den voorgaande, in 1653 geboren, volgde de-zelfde loopbaan en dezelfde schilderwijze en vestigde zich te *Autwerpen*, alwaar hij veel voor de schilderij-koopers werkte, die zijne voortbrengselen, in ver-schillende kabinetten van *Europa* hebben verspreid.

Hij overleed in 1717.

DOES (JAKOB VAN DER), in 1654 geboren, broeder van den voorgaande, was de kweekeling van KAREL DUJARDIN en van LAIRESSE. Hij was, in het gevolg van den Hollandschen afgezant, te *Parijs* gekomen, toen een vroege dood hem aan de kunsten ontrukte, welke hij met het beste gevolg beoefende.

DOEVEREN (GUALTERUS VAN), werd in 1730 te *Phi-lippine*, in dit distrikt *Hulst* der provincie *Zeeland*, ge-boren. Te *Leijden* en te *Parijs* oefende hij zich in de voornaamste takken der geneeskunde onder de be-roemde hoogleeraren MUS-SCHENBROEK, de beide AL-BINUSSEN, GAUBIUS, VAN ROOIJEN en WINTER, te *Leij-den* en te *Parijs* onder NOL-LET, TERREIN, ASTRUC, PE-TIT en LEVRET. In 1753 werd hij te *Leijden* tot doc-tor in de geneeskunde be-vorderd, welke hij sedert dien tijd in die stad uitoe-fende. Reeds in het volgen-de naar werd hij tot Hoog-leeraar in de heel- en ont-leedkunde aan de Hooge-school van *Groningen* be-roepen, in welke betrek-king hij zoo veel roem inoog-ste, dat hem in 1771 den leerstoel der beschouwelijke en praktikale geneeskunde

te *Leijden* werd opgedragen. VAN DOEVEREN slaagde bijzonder gelukkig met de inenting der kinderziekte, van welke hij een bijzonder voorstander was. Hij overleed den 31 December 1783. Als geneesheer genoot hij de achting van het algemeen, zoowel als het vertrouwen zijner ambtgenooten. Nadat de Hoogleraar BURMAN, uit eene kwaadaardige koorts hersteld was, in welke hij hem als arts bediend had, sprak hij hem met deze woorden toe: *quod vivam, quod vigeam, hoc, DOUVERENNE! tuum est.* Vele uit- en inlandsche geleerde maatschappijen hadden hem het lidmaatschap opgedragen, zoo als die van *Haarlem, Rotterdam, Vlissingen*, het genootschap der natuuronderzoekers te *Berlijn*, de koninklijke maatschappij van geneeskunde te *Parijs*, de maatschappij van landbouw in *Amsterdam, Utrechts-provinciaal genootschap*, en de geneeskundige maatschappij te *Edimburg*. Behalve verscheidene uitmuntende Akademische redevoeringen heeft deze geleerde nog nagelaten: 1.º *Epistolæ ad CL. ECHARD SANDIFORT de felici successu insitionis variolarum.* — 2.º *Primoæ lineæ de cognoscendis mulierum morbis in usus Academicos*, sedert den druk in 1775 op nieuw te *Leipzig* uitgegeven door

J. C. F. SCHLEGEL. — 3.º *Sermo Academicus de remedio morbi, sive de malis quæ hominibus a remediis sanandi causa adhibitis sæpenumero accidere solent*, welke in 1779 te *Leyden* in het licht kwam. Wijders vindt men van hem in het 12.^e deel der Verhandelingen van de maatschappij der wetenschappen te *Haarlem*, eene Verhandeling over de *ware kinderpokjes*, die meer dan eenmaal denzelfden mensch aantasten en in het 1.^e stuk der Verhandelingen der maatschappij van proefondervindelijke wijsbegeerte te *Rotterdam* een verhoog over de *nieuwe manier van het doorsteken der blaas*, met proeven bevestigd.

DOISSIN (LODEWIJK), een Jesuit in 1721 in *Amerika* geboren, is bekend door zijne beide latijnsche Gedichten, het eene over de *Beeldhouw*-en het andere over de *graveerkunde*. Men bespeurt in dezelve eenen zuiveren en vloeienden stijl; eene vrije en ongedwongene bewoording, vol vuur en verhevenheid; met smaak uitgekozene voorbeelden, die met even zoo vele bevalligheid, als juistheid aangewend worden. Zijn dichtstuk over de *Beeldhouwkunde* vooral, biedt beschrijvingen en eene kracht van koloriet aan, die dikwerf de taal der eeuw van

AUGUSTUS doen herleven Beide kwamen te *Parijs* in 1757, in I dl., in 12.mo, met de vertaling in het licht. Deze Jesuït overleed te *Parijs* in 1753 aan de kinderziekte.

DOKKUM (HERMANUS VAN), uit zeer aanzienlijke ouders in de stad van dien naam geboren, was een man, die zich van de jeugd af, met grooten roem in alle beschaafde wetenschappen, en ook in de Godleerdheid, oefende; waartoe de natuur, als zijnde hij zeer welsprekend, mede het hare toebragt. Eerst Priester te *Leeuwarden* zijnde, werd hij er naderhand als opperpastoor van *St. Vitus* aangesteld, in welke waardigheid hij zich met allen lof en roem gedroeg. Gedurende zijn leven in het jaar 1514, werden eenige van zijne schriften gedrukt, onder anderen eene *Verklaring over de zeventien eerste Psalmen van DAVID*. Met den achttienden bezig zijnde, begonnen hem zijne verstandelijke vermogens te begeven en kort daarop volgde zijn dood.

DOKKUM (JOANNES VAN), was, volgens de getuigenis van VIGLIUS, in een zijner brieven aan NICOLAAS EVERHARDI, een man met een meer dan gewoon verstand begaafd. In het werk van VIGLIUS vindt men een troost-

brief, door VIGLIUS aan VAN DOKKUM, over het afsterven van zijnen zoon geschreven.

DOLABELLA (PUBLIUS CORNELIUS), schoonzoon van CICERO, onderscheidde zich gedurende de burgeroorlogen van *Rome*, door zijne oproerige inborst, en door zijne verkleefdheid aan de partij van JULIUS CÆSAR. Hij bevond zich met hem in de veldslagen van *Pharsales*, van *Afrika* en van *Munda*. Tot volkstribuun verkozen, wilde hij eene voor de schuldeischers zeer nadeelige wet invoeren. MARCUS ANTONIUS verzette zich openlijk tegen een ontwerp hetwelk hij enkel gevormd had, om diegene te leur te stellen, aan welke hij schuldig was, en om het volk in zijne belangen te winnen. De terugkomst van CÆSAR te *Rome* maakte een einde aan deze onlusten. Toen deze held eenige jaren daarna op het punt stond, om tegen de Parthers op te trekken, liet hij DOLABELLA in zijne plaats tot consul benoemen, hoewel deze de door de wet gevoerdouderdom nog niet had bereikt. MARCUS ANTONIUS, zijn ambtgenoot dwarsboomde deze verheffing; maar nadat CÆSAR gedood was, zag hij zich verplicht DOLABELLA te erkennen, aan wien de landvoog-

dijschap van *Syrië* ten deel viel. **CASSIUS** kwam dezen nieuwen landvoogd voor. Daar **DOLABELLA** vreesde hem niet te zullen kunnen verdrijven, zoo hield hij zich te *Smyrna* op, alwaar hij **TREBONIUS**, landvoogd van *Klein-Azië*, een der zamengezworenen, die deel aan den dood van **CÆSAR** had gehad, verraderlijk liet vermoorden. Deze moord deed hem tot vijand der republiek verklaren. Na eindelijk eenigen voorspoed in *Klein-Azie* behaald te hebben, bragt hij zich zelven te *Laodicea*, waarin hij door **CASSIUS** belegerd werd, in het jaar 43 vóór J. C. om het leven. Hij was alstoen eerst 26 of 27 jaren oud.

DOLCÉ (LODEWIJK), te *Venetie* in 1508 geboren, en in dezelfde stad den 29 April 1568 overleden, werd in hetzelfde graf gelegd, dat drie jaren vroeger de overblijfselen van **RUSCELLI**, zijnen **ZOÏLE**, had opgenomen. Hij is meer bekend door zijne dichtwerken, en door verschillende vertalingen der oude schrijvers, dan door zijne daden. » Hij was, zegt **BAILLET**, een der beste schrijvers zijner eeuw. Zijn stijl is zacht, zuiver en sierlijk, maar de honger noodzaakte hem dikwerf zijne werken te verlengen, en stond hem niet toe, er al de nauwkeurigheid in

te brengen, welke dezelve zouden gevorderd hebben." De volgende worden gezocht: 1.° *Dialogo della Pittura intitolato l'Aretno*, Venetië, 1557, in 8.° Dit werk is met de fransche vertaling daarneven herdrukt, *Florence*, 1735. — 2.° *Il primo libro di scarpante paladino, canti X.*, Venetië, 1536, in 4.° een dichtstuk, dat onvolledig is gebleven. — 3.° *L' Achille e l'Eneide di messer LODOVICO DOLCÉ, dove egli tessendo la toria della Iliade d' HOMERO a quella di l'Eneide di VIRGILIO, ambedue l'ha maravigliosamente ridotte in ottava rima*, Venetië, 1572, in 4.° — 4.° *Le prime impresse del conte ORLANDO*, 1572, in 4.° — 5.° *Gedichten* in verschillende verzamelingen, onder anderen, in die van **BERNI**. — 6.° *Leven van KAREL V.*, Venetië, 1561, in 4.° in het Italiaansch, zeer op prijs gesteld, doch niet zeer algemeen. — 7.° *Leven van Keizer FERDINAND I.*, Venetië, 1566, in 8.° De Italiaansche Bibliotheek van **HAYM**, haalt meer dan 70 werken van hem aan, wij hebben enkel de voornaamste aangevoerd.

DOLCE of **DOLCI** (**CARLO**); een beroemde schilder der Florentijnsche school, de kweekeling van **JACOBUS VIGNALI**, in 1616 te *Florence*

geboren, en aldaar in 1686 overleden, onderscheidde zich door een zacht en overeenstemmend koloriet. Zijne portretten worden zeer gezocht, en als meesterstukken beschouwd. Ook bestaan er van hem verscheidene zeer geachte schilderstukken, onder andere: *J. C. in den olyftuin*, dat men vóór 1815 in het museum van het Louvre zag. *HERODIAS het hoofd van den heiligen JOANNES den Dooper dragende*; eene heilige *CÆCILIA*; — *JESUS CHRISTUS, het brood zegende*; — *de H. Maagd den Zaligmaker zogende*. Dit laatste is door F. BARTOLOZZI gegraveerd. — *AGNES*, zijne dochter, in 1690 overleden, heeft met het beste gevolg talrijke kopijen der schilderijen van haren vader uitgevoerd: het koninklijk museum van *Frankrijk* bezit van haar *CHRISTUS voor eenen kelk*.

DOLERA (CLEMENS), Bisschop van *Foligni*, kardinaal der orde van den heiligen FRANCISCUS, waarvan hij evenzeer overste werd, was te *Moneglia* geboren; hij onderscheidde zich door zijne kunde en zijne deugd, en overleed te *Rome* in 1568. Het voornaamste zijner werken voert ten titel: *Compendium theologicarum institutionem*, *Rome*, 1565, in 8. vo

DOLET (STEPHANUS), werd te *Orleans* in 1509 van ouders geboren, die zich evenzeer door hunnen rang als door hunne pracht onderscheidden. Hij vermeldt ons zelf zijne geboorteplaats in eene opdracht aan den kardinaal DE *TOURNON*, in het 11^e boek zijner *Latijnsche gedichten*. Sommigen hebben beweerd, dat hij de natuurlijke zoon van FRANCISCUS I. was, ofschoon hij nooit als zoodanig is erkend geworden; maar behalve, dat deze daadzaak niet bewezen is, komt dezelve daarenboven zeer weinig met den ouderdom van FRANCISCUS I., overeen, die zelf in 1494 geboren werd. Wat hier ook van wezen moge, **DOLET**, tegelijkertijd boekdrukker, dichter, redenaar en oudheidkundige, was in alles overdreven, de eene met loftuitingen overladende, de anderen zonder mate schendende, steeds aangerand en aanrandende, van de eene buitengemeen bemind, van anderen woedend gehaat; boven zijnen ouderdom geleerd, onophoudelijk werkzaam, voor het overige trotsch, minachtend, wraakgierig en onrustig. Hij werd om zijne ongodsdienstigheid gevangen gezet. In de hoop, dat deze verbetering hem wijzer zou hebben gemaakt, verwierf de kundige **CASSELLANUS** voor hem de vrijheid. Hij beloofde veel en

hield niets, en werd in 1546, te *Parijs* als een godloochenaar verbrand. » Men ziet niet, zegt een schrijver, dat onze wijsgeeren zich beijverd hebben, om zulk een ijveraar te regtvaardigen. Zijne al te klaarblijkelijke en al te zeer beoefende ongodisterij, heeft hem welligt van de gemeenschap uitgesloten, en de welsprekende pennen teruggehouden, die soms bekoord mogten zijn geweest, om hem zoo als zoo vele anderen, in zijne vorige eer te herstellen. Het is echter waarschijnlijk, dat hij in de oogen der schrijvers van het *Système de la nature* genade zou hebben gevonden. De grondbeginselen van dat gedrogtelijke werk, zijn juist dezelfde als die van DOLET. Men zegt, dat hij alvorens den geest te geven, betuigde, dat zijne werken zaken behelsde, welke hij zelf niet verstond, en nooit verstaan had; hetwelk ongetwijfeld ligtelijk is te gelooven: welke *materialist* begrijpt de wartaal, waardoor hij het bestaan van eenen God zoekt te verdonkeren? Er bestaat van hem: 1.° *Commentarii linguæ latinæ*, 2dl.ⁿ in fol., *Lyon*, 1536 — 1538, die door een derde hadden behooren gevolgd te worden. Dit werk, een meesterstuk der boekdrukkunst, is zeldzaam geworden. Het is eene soort van Woordenboek

der Latijnsche taal. Men wil dat hij de wendingen en sijnheden derzelve zeer welkende, vooral die van CICCERO; zijnen geliefkoosden schrijver; hij schreef echter niet natuurlijk, in het Latijn; zijne *proza* ruikt naar den scholier, die thema's maakt; het is een zamenweefsel van gebedelde volzinnen. — 2.° *Carminum libri IV.*, 1538, in 4.to; deze dichtstukken zijn erbarmelijk, vooral de lierdichten. — 3.° *Formulæ latinæ locutionum*, *Lyon*, 1539. in fol., dit werk is een Woordenboek, hetwelk twee andere deelen behoorde te hebben. — 4.° *Tweede Hel van DOLET*, 1544, in 8.vo — 5.° *De officio legati*, *Lyon*, 1538, in 4.to — 6.° *FRANCISCI I. facta*, in verzen, *Lyon*, 1529, in 4.to — 7.° Hetzelfde in het Fransch, in 4.to — 8.° *De re navali*, *Lyon*, 1537, in 4.to — 9.° *Recueil etc.* (*Verzameling van Brieven in Fransche verzen*). Er bestaat eene Levensbeschrijving van STEPHANUS DOLET, door NÉE DE LA ROCHELLE, *Parijs*, 1779, in 8.vo Aan welker einde men de lijst der werken van DOLET aantreft.

DOLGOROUKI (IWAN, Prins van), Zoon van ALEXIS DOLGOROUKI, onder-gouverneur van PETER II., Czar van Rusland, wist zulk eene

invloed op dien vorst te verkrijgen, toen dezelve in 1727 den troon beklom, dat hij MENZIKOF verdrong, die zich van het geheele gezag had meester gemaakt en alleen regeerde. MENZIKOF en zijne geheele familie werden naar *Siberië* verbannen. DOLGOROUKI genoot de geheele gunst van den jongen vorst. IWAN had eene zuster, die aan den Czar werd verloofd; maar de vroege dood van dien vorst was oorzaak dat het huwelijk niet plaats had. Ziende dat de Czar aan de ziekte, waardoor hij bevangen was, bezwijken zoude, fabriceerde DOLGOROUKI een testament, waardoor de prinses CATHARINA, als keizerin en erfgename des rijks werd benoemd. Prins IWAN had dit testament in den naam des Czars ondertekend, wyl hij gewoon was, om gedurende het leven des vorsten, en op diens bevel, deszelfs naam te onderteekenen. Nauwelijks had PETER II. de oogen gesloten, of prins IWAN verliet met den degen in de hand zijne kamer, roepende: *Leve de Keizerin CATHARINA!* maar daar hem niemand antwoordde, ging hij beschaamd henen en verbrandde het testament. Sommigen beweren, dat dit testament nooit bestaan heeft. Wat hier ook van wezen moge, de vader van IWAN liet de keuze vallen, op de

prinses ANNA, hertogin van *Coerland*. Hij wilde haar gezag bepalen, zij stemde in alles toe; maar wist er zich in het vervolg van te bevrijden. De DOLGOROUKI's werden naar *Siberië* verbannen, en de zonen van MENZIKOF uit hetzelfde teruggeroepen. In 1738 werd deze ongelukkige familie bijna geheel en al aan de afgunst van BIREN, staatsdienaar der keizerin ANNA, opgeofferd. De prinsen IWAN en WASILIJ werden geradbraakt, twee anderen gevierendeeld, en nog anderen onthoofd. De nakomelingen dezer familie werden door PETER III. in de waardigheden hersteld, welke door hunne voorouders bezeten waren, welke verhevene posten bekleed hadden.

DOLGOROUKI (JOANNES MICHAELOWITZ, Prins van), uit de beroemde familie van den voorgaande, in 1764 te *Moskau* geboren, en in 1824 overleden, had in den beginne de wapens gevoerd en met roem onderscheidene veldtogten tegen de Turken en de Zweden gemaakt. Hij bekleedde vervolgens aanzienlijke administrative posten, en verkreeg in 1812 met den rang van geheimraad, zijn ontslag. Deze Prins, die uitmuntende studiën had gemaakt, en de doode talen volkomen meester was, heeft zich door onderscheidene dichtstukken,

waarin de liefde tot de waarheid evenzeer als die des vaderlands doorstraalt in den eersten rang der nieuwere letterkundigen van zijn land geplaatst; hij heeft vooral in *Brieven* en *Hekeldichten* uitgemunt. Er bestaan drie volledige uitgaven zijner werken. De derde, die de beste is, kwam te *Moskau* in 1819, met eene opdracht aan de Universiteit dier stad in het licht.

DÖLL (FREDERIK WILLEM), Hoogleraar der beeldhouwkunde in *Gotha*, te *Hildburghausen* in 1750 geboren, een der bekwaamste beeldhouwers van *Duitschland*, die door de ondersteuning van den hertog ERNST van *Gotha* en onder de leiding van eenen REIFENSTEIN en WINKELMANN zulk een uitmuntende kunstenaar werd. Zijn eerste werk van belang was *WINKELMANN'S Gedenkteeken*, andere beroemde kunstwerken van hem zijn: *Geloof, Liefde en Hoop, Het gedenkteeken van LEIBNIZ te Hanover* en het *Gedenkteeken van KEPLER, te Regensburg*. Al zijne Werken dragen het kenmerk van eene diepzinnige studie der ouden. Hij overleed te *Gotha* in 1816.

DOLLIÈRES (N.), een Jesuit uit *Lotharingen*, heeft zich in *Sina* door zijnen

ijver en zijne werkzaamheid, van 1758 tot 1780 onderscheiden, in welk laatste jaar hij te *Pekin* overleed, na eene uitmuntende *Catechismus* in het licht te hebben gegeven, waarvan er meer dan 50,000 exemplaren in dat uitgestrekte rijk in omloop zijn.

DOLLOND (JOHN), een beroemde Engelsche gezigtkundige, in 1706 geboren en in 1761 overleden, Lid der koninklijke maatschappij is de uitvinder der *Achromatische* verrekijkers. Aan de Wijsgeerige overeenkomsten (*Transactions Philosophiques*) heeft hij verschillende *Verhandelingen* over Optische onderwerpen geleverd. — **DOLLOND (PETRUS)**, zoon van den voorgaande en mede een beroemd gezigtkundige, werd in 1730 geboren, en overleed bij *Londen*, in 1820, Lid van de Amerikaanse wijsgeerige maatschappij van *Philadelphia*, heeft behalve onderscheidene verhandelingen, in Tijdschriften opgenomen, nagelaten: *Some account of the late discovery made by the late JOHN DOLLON F. R. S.* enz. 1789, in 4.to waarin hij de gedachtenis van zijnen vader tegen een vreemd dagblad verdedigt.

DOLMANS (PETRUS), een Jesuit, in de omstreken van *Maastricht* geboren, en den

29 September 1751 overleden, heeft medegewerkt aan de *Acta Sanctorum* van 1736 tot 1739

DOLOMIEU (DEODATUS GUY-SYLVANUS TANCRÉDE GRATTET, markgraaf van), werd den 24 Junij 1750 te *Dolomieu* bij *Latour-Dupin* in *Dauphiné* geboren. Reeds van de wieg af in de orde van *Malta* opgenomen, ging hij in den ouderdom van 15 jaren in hoedanigheid van officier onder de Carabiniers. Daar hij in den eersten kruistogt reeds geschil had met eenen ridder dergalei, ging hij te *Gaeta* aan land, en doodde zijne tegenpartij. De statuten waren uitdrukkelijk; hij werd veroordeeld om het gewaad te verliezen; maar de Groot-meester, door zijne jeugd getroffen, schonk hem genade. **DOLOMIEU** bleef echter negen maanden in de gevangenis, en het is alstoen, dat hij, om zijnen treurigen toestand te verzachten, zich aan den arbeid toewijdde, en de lust voor de natuurkundige studien zich in hem ontwikkelde, die zich uitbreidde en bevestigde, door de lessen, welke hij te *Metz* van den bekwamen Natuurkundige **THIRION** ontving. Alstoen wenshende, om zich geheel aan eene wetenschap overtegeven, die voor hem een hartstogt geworden was, verliet hij de Carabiniers;

zich naar *Malta* begeeven hebbende, ondernam hij verscheidene reizen naar *Sicilië* en *Italië*, en maakte nuttige ontdekkingen voor de aard- en delfstofkunde. In *Frankrijk* teruggekeerd, liet hij zich door den vloed der omwenteling medeslepen, en zijn ijver voor de nieuwe ontdekkingen in de natuurlijke historie, bewoog hem, om zich bij den togt naar *Egypte* te voegen. Daar de Fransche vloot zich aan de kusten van *Malta* had opgehouden, had **DOLOMIEU** de onvoorzigtigheid, om zich met eene zending, naar den Grootmeester te belasten, waarvan het doel was, om het eiland aan de Franschen te doen overgeven. *Europa*, de beweegredenen niet kende, welke hem tot deze daad kon bewegen, kon hem niet dan laken, en hem beschuldigen de orde verraden te hebben, welke hij gezworen had te verdedigen. — Gedurende al den tijd, dat hij in *Egypte* verbleef, hield hij zich bezig, om het land te bedefenen, en aan ontdekkingen te werken, die voor de natuurkundige wetenschappen nuttig zijn. Den 7 Maart 1799 te *Alexandrië* scheep gegaan zijnde, om weder naar *Frankrijk* overtesteken, kwam er een lek aan het wrakke schip, aan boord van hetwelke hij zich bevond, en hij achtte zich zeer gelukkig, te *Tarente*

aan land te kunnen komen; maar *Napels* was toenmaals in oorlog met de Franschen. Hij werd met de overige Franschen in hechtenis genomen, en in eene stinkende gevangenis geworpen, waarin men te zijnen opzigte allerlei wreedheden uitoefende, en de vrijheid werd hem niet wedergegeven, dan door een uitdrukkelijk artikel van het verdrag, den 15 Januarij 1801 tusschen *Frankrijk* en FERDINAND IV. gesloten, en na eene een en twintigmaandsche gevangenschap. In *Frankrijk* aankomende, werd hij tot den leerstoel der delfstofkunde bij het *museum*, door den dood van den beroemden DAUBENTON openstaande, benoemd. Met roem vervulde hij dezen post, doch bekleedde denzelven niet lang. Na eene reis door *Zwitserland* en *Savooije*, werd hij door eene boosaardige koorts aangeast, die hem den 28 November 1801, na eene ziekte van zeven dagen, in het graf sleepte. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Voyage aux îles de Lipari (Reis naar de Liparische eilanden enz.)*, Parijs, 1783, in 8.vo — 2.° *Mémoire etc. (Verhandeling over eene aardbeving in Calabrië)*, in 8.vo Rome, 1784. — 3.° *Mémoire etc. (Verhandeling over de Ponza-eilanden, en Beredeneerde lijst, over de voortbrengselen van den Et-*

na), Parijs, 1788, in 8.vo — 4.° *Mémoires etc. (Verhandeling over de uitgedoofde vuurspuwende bergen van Val-di-Noto)*, beknopt verslag eener reis, in Junij 1781, naar den *Etna* gedaan. Hij heeft daarenboven onderscheidene belangrijke *Verhandelingen* en *Memorien*, over algemeene geologische onderwerpen in het *Journal de physique*, en een aantal bijzondere plaatsbeschrijvingen enz. in het licht gegeven.

DOLON, een Trojaan, en buitengewoon snellooper, die als verspieder naar de legerplaats der Grieken gezonden zijnde, door DIOMEDES en ULYSSES gedood werd.

DOMAT of DAUMAT (JOANES), koninklijke advokaat bij het landsgeregte van *Clermont* in *Auvergne*, was in die stad den 30 November 1625 geboren. Door zijne kunde, zijne regtschapenheid en zijne opregtheid werd hij de scheidsman van zijn gewest. De kloosterlingen van *Port-Royal*, met welke hij in zeer naauwe betrekking stond, raadpleegden hem, zelfs in godgeleerde onderwerpen. Gedurende de laatste ziekte van PASCAL, was DOMAT te *Parÿs*. Hij ontving zijne laatste zucht, en werd de bewaarder van een gedeelte zijner geheimeste papieren. De verwarring

die in de wetten heerschte, bewoog hem, zich dezelve tot eene bijzondere studie te maken. Hij legde zich op dezen arbeid toe, die in den beginne enkel voor hem en diegene zijner kinderen bestemd was, welke den tabbaard zouden aannemen. Ee-nige zijner vrienden, aan welke hij zijne denkbeelden mededeelde, bewogen hem dezelve aan de eerste overheidspersonen medetedeelen; hij kwam te dien einde in 1685 te *Parijs*; op het be-rigt van den heer PELLETIER, toenmaals algemeen tegen-boekhouder, beval LOUWIK XIV. aan DOMAT, dezelve in het licht te geven en verleende hem eene jaarwedde van 2000 *livres*. DOMAT te *Parijs* gevestigd, vertoonde zijn werk naar mate, dat hij hetzelfde schreef aan de beroemdste regtsgeleerden. D'AUGUESSEAU, toenmaals staatsraad, zeide hem, na het hooren voorlezen van een gedeelte, waarin er over den woeker wordt gehandeld: »Ik wist, dat de woeker door de H. Schrift en door de wetten verboden werd, maar ik wist niet, dat de-zelve met het natuurregt streed.» De *Burgerlyke wetten in derzelver natuurlijke orde* kwamen eindelijk in 1689, in 4.to in het licht. Dezelve bestaan uit 6 deelen, in welke men niet alleen ziet, dat de schrijver

VIII. DEEL.

den geest der wetten meester, maar dat hij daarenboven zeer in staat was, om er de jonge regtsgeleerden mede bekend te maken. Dit is het voornaamste doel van zijn werk, en dat doel schijnt geheel bereikt te zijn. De drie eerste deelen, handelen over de burgerlijke wetten, in derzelver natuurlijke orde, het 4.^e en 5.^e over het openbare regt, en het 6.^e bevat eene keuze der wetten. Deze bekwame man overleed te *Parijs*, in 1696, in den ouderdom van 70 jaren. Na zijnen dood gaf men te *Luxemburg*, in 1702, eene uitgave van zijn werk in folio, in het licht; hetzelfde is later verscheidene malen herdrukt. De meest-volledige uitgave is die van 1777 in fol. met eene bijlage door DE JONV.

DOMBROWKA, de CLOTILDE der Polen, was de dochter van BOLESLAUS I., koning van *Boheme*. Nadat MICISLAW, hertog van *Polen*, haar ten huwelijk had gevraagd, werd zij aan hem, op voorwaarde verleend, dat hij en zijn volk de Christelijke Godsdienst zoude omhelzen. DOMBROWKA begaf zich naar *Gesne*, door eene menigte jonge priesters vergezeld, die den Polen het geloof moesten verkondigen. MICISLAW hield woord: hij werd op denzelfden dag (5

G g

Maart 965) gedoopt en getrouwd. De heeren van zijn hof volgden zijn voorbeeld, en hij vaardigde een besluit uit, waarbij zijnen onderdanen bevolen werd, de bijgeloovigheden des Heidendoms te verlaten. Onder andere kinderen werd DOMBROWKA uit haar huwelijk geboren, BOLESLAUS, bijgenaamd de *Onverschrokkenene*, eerste koning van *Polen*. Deze vorstin overleed te *Gesne*, in 976.

DOMENICHI (LODEWIJK), te *Piawenza* geboren, en in 1564, in den ouderdom van 50 jaren overleden, heeft behalve vele Italiaansche Vertalingen van oude schrijvers, de volgende kleinigheden in het licht gegeven: 1.° *De Hertog als Hoveling*, een Blijspel, *Florence*, 1563, in 8.vo — 2.° *Dialoghi d'amore*. Venetië, 1562, in 8.vo — 3.° *Facezie, motti e burle di diversi persone*, Venetië, 1568, in 8.vo, met bijlagen van THOMAS PORCACCHI. — 4.° *Storia de detti e fatti notabili di diversi principi*, etc. 1565, in 8.vo — 5.° *La nobiltà delle donne*, 1554, in 8.vo — 6.° *La Donna di corte*, *Lucca*, 1564, in 4. to — 7.° *Rime*, Venetië, 1544, in 8.vo — Nog heeft hij in het licht gegeven; *Over de Zeden der Turken*, Venetië, 1548, in 8.vo en *Geschiedkundige stukken*, in 14 boe-

ken, *Venetië*, 1594; een belangrijk werk, dat naar de wijze van VALERIUS MAXIMUS, eene mengeling van allerlei geschiedkundige daadzaken bevat.

DOMENICO of DOMENICHINO,
— Zie ZAMPIERI.

DOMINICA (ANNIA), eene dochter van den patriciër, PETRONIUS, en echtgenoot van keizer VALENS, bezat eene driftige inborst, en eenen hardnekkigen geest. Zij vervolgde op eene wreede wijze de Catholijken, en bewoog VALENS het Arianismus te beschermen. Toen tachtig geestelijken aan het hof waren gekomen, om den keizer te smeeken, eenen Ariaanschen bisschop, van den stoel van *Konstantinopel* te ontzetten, antwoordde hun deze vorst, door zijne echtgenoot tegen hen verbitterd, niet anders, dan door hen aan boord van een schip te doen gaan, hetwelk men in volle zee in brand stak. Na den dood van VALENS, in 378, verdedigde DOMINICA *Konstantinopel*, dat door de Gothen belegerd werd; en door de aanmoedigingen welke zij aan de troepen gaf, werden zij van de muren dier stad verdreven. Men vooronderstelt, dat deze vorstin kort daarna in ballingschap gezonden werd; maar dat zij later van keizer THEODOSIUS de vrij-

heid verkreeg, om hare dagen te *Konstantinopel* te komen eindigen.

DOMINICI of **DOMINICUS** (**JOANNES**), te *Florence* van arme ouders geboren, ging, na vele pogingen daartoe aangewend te hebben, in de orde van den heiligen **DOMINICUS**; en onderscheidde zich in dezelve door zijne godsvrucht en zijne kunde. Hij ging door al de rangen zijner orde, en was een groote ijveraar der kloostertucht. De scheuring, die toenmaals de kerk verwoestte, trof hem op eene smartelijke wijze. Hij sprak met veel vuur en onverschrokkenheid over dezelve tot **GREGORIUS XII.**, die, wel verre van er zich over te beleedigen, hem tot Aartsbisschop van *Ragusa* benoemde, in 1408 tot kardinaal verhief, en hem als legaat naar de kerkvergadering van *Constans* zond. Hij legde eenigen tijd daarna zijne Aartsbisschoppelijke waardigheid neder, en werd tegen wil en dank in hoedanigheid van legaat naar *Polen*, *Boheme* en *Hongarijē* gezonden, ten einde aan de uitroeijing van de dwalingen der Hussiten te arbeiden. Hij overleed in 1419. De heilige **ANTONINUS**, zijn kweekeling, heeft in weinige woorden zijne lofredede uitgesproken: *Ultra dignitatem eximiam scientiæ et sapien-*

tia, morum sanctitate effulsit in ecclesia Dei. Men heeft van **DOMINICI** eene Verhandeling over de *Liefdadigheid* in het Italiaansch, en *Lucula noctis* in het Latijn, die men bij de paters Dominikanen te *Florence* in handschrift bewaart.

DOMINICUS (*Heilige*), *Loricat* of *de geharnaste*, dus genoemd, wjl hij een hemd van ijzeren maliën droeg, hetwelk hij enkel uittrok om zich eene vrijwillige tuchtiging te geven. Het was niet enkel voor zich zelve, dat **DOMINICUS** zich geëselde, het was ook om voor de boosheden van anderen te boeten; en de gemakkelijke zondaars waren niet huiverig, om tot de moedige liefdadigheid van den goeden kluzenaar hunne toevlugt te nemen. Hij overleed den 14 October 1060, in eene kluzenaars woning van het *Appenijnsche gebergte*. Men zou zeker onregt handelen, indien men die buitengewone boetplegingen wilde laken, dezelve hebben haar nut gehad, wjl zij, diegene heiligende, welke dezelve uitoefende, ook goede uitwerkselen op den geest der volken hadden. » De menschen zegt een wijze en godvruchtige schrijver, hebben weinig vertrouwen, in degene, die met heft, en zoo als zij

leven; er moeten van tijd tot tijd buitengewone menschen opstaan, die hen verbazen, die hunne aandacht opwekken, om hen gezellig te maken, om hun eene zedeleer te doen smaken, die hun mishaat; God heeft er zoodanige verwekt, wanneer het Hem behaagd heeft, en ten spijt der wijsbegeerte hebben zij veel goed gedaan." (Zie PATRICIUS, SIMEON STYLITES.) De schrijver van het al te beruchte *Dictionnaire philosophique* (*Wijsgeerig Woordenboek*), heeft den heiligen DOMINICUS *Loricat*, met den volgenden verward; maar dergelijke misslagen behoeven niet te verbazen, daar de geleerdheid der hendaagsche wijsgeeren genoegzaam bekend is. PETRUS DAMIENS heeft zijn leven beschreven, dat ook uitgebreider, en met verhandelingen door TARCHI is in het licht gegeven; *Rome*, 1751.

DOMINICUS (*Heilige*), Insteller van de orde der predikheeren, werd te *Calahorra* (oudtijds *Calagora*), in *Oud-Kastilië*, in 1170 van adellijke en deugdzaame ouders geboren. In den ouderdom van 14 jaren werd hij naar *Palentia* gezonden, waar toenmaals de beroemdste school van *Kastilië* was. Koning ALFONSUS IX., had er de geleerden van *Frank-*

rijk en *Italië* bijeenverzameld, en Hoogleeraars in alle faculteiten aangesteld. DOMINICUS onderscheidde er zich gedurende 9 jaren, door de dubbele verdienste des geestes en der wijsheid. Na deze school verlaten te hebben werd hij regulier kanonik en onder-prior der hoofdkerk van *Osma*. Na dat zijn Bisschop door ALFONSUS naar *Frankrijk* werd gezonden, om de aan zijnen zoon verloofde Prinses te vergezellen, volgde hem DOMINICUS. De dood dier Prinses deed hun van het oogmerk afzien, om naar *Spanje* terug te keeren: zij vestigden zich in *Frankrijk* met abten van de Cisterzienser-orde, legaten van den paus, om aan de bekeering der Waldenzer en Albigenzer ketteren te arbeiden, waarmede *Languedoc* besmet was. De zending nam van dien oogenblik af eene nieuwe gedaante aan. » DOMINICUS, zegt een latere godgeleerde, overtuigd, dat de geest der ketterij uit de godvergetenheid, uit de verzaking van de dienst Gods, en de verachting der Christelijke werken geboren wordt, ondernam, om de godsvrucht te doen herleven, en slaagde door dit middel beter dan door geschilpunten aan te voeren. Alom voerde hij het gebruik van den *roze-krans* in, die uit een samenhang der meest algeme-

ne en hartelijkste gebeden bestaat, die gemakkelijk te begrijpen en te beoefenen zijn; die het volk onderwijzende, hetzelfde tevens op eene heilige wijze bezig houden, en door de overweging der heilige waarheden treffen, waarbij de eenvoudige geloovige, zonder kennis van boeken en zelfs van letters, langen tijd een bepaalde orde van gebeden volgt, die zijne ziel zonder inspanning des geestes en zonder gedwongenheid tot God verheven houden; eene oefening, die een onberekenbaar nut heeft gesticht en zulks nog dagelijks op die plaatsen doet, waar deze stichtelijke oefening tegen de verstrooiing en de onverschilligheid der eeuw, nog onderhouden wordt; eene oefening, aan de nederige en zediglijk godsdienstige zielen des tedierbaarder, wyl zij niet van den smaak eener gekunstelde en scherpzinnige godsvrucht is. De eerste vruchten van den ijver van DOMINICUS openbaarden zich op de *Conférentie van Pamiers* in 1206. Het hoofd der Waldensers zwoer zijne dwalingen af, in handen van den Bisschop van *Osma*. » De ongeloo- vigen, naschrijvers der protestanten (zeggen de *encyclopédisten*) zijn op de onbetamelijkste en hevigste wijze tegen DOMINICUS uit-

gevaaren. Zij hebben hem als eenen onstuimigen en dweeepachtigen prediker afgeschilderd, die tegen de ketters liever den wereldlijken arm, dan de overtuiging gebruikte, die de oorzaak was van den oorlog, welke men den Albigenzers aandeed, alsmede van de wreedheden, waarmede die krijg vergezeld ging. De waarheid is, dat de H. DOMINICUS tegen de Albigenzers nooit iets anders dan leerreden, conferentiën, Christelijke liefde en geduld in het werk stelde. In deze missie komende, deed hij den abten van *Citeaux*, die er werkzaam waren, opmerken, dat het eenige middel om te slagen was, de zachtmoedigheid, den ijver en de armoede der Apostelen na te volgen, hij overreedde hen, hunne rijtuigen en bedienden weg te zenden, en gaf hun het voorbeeld der Apostolische liefdadigheid. Hij had niet het minste deel aan den oorlog welken men den Albigenzers aandeed. Deze ketters hadden er zelve aanleiding toe gegeven, door, onder de bescherming der Graven van *Toulouse*, *Foix*, *Comminges* en *Béarn* de wapenen op te nemen, door de Bisschoppen, priesters en monniken te verdrijven, door de kloosters en kerken te plunderen en te vernielen en het

bloed der Catholijken te doen stroomen (ZIE MONTFORT — SIMON —). De H. DOMINICUS predikte zoowel tegen de buitensporigheden door de kruisvaarders bedreven, als tegen de wreedheden der Albigenzers." (*Encyclopedie, méthodique*, art. *Dominicain*). DOMINICUS verkreeg door zijnen ijveren den post van geloofsonderzoeker in *Languedoc*; en legde in 1216 de grondslagen zijner orde te *Toulouse*, welke door Paus HONORIUS III. werd goedgekeurd. In overeenstemming met zijne ambtgenooten, had de heilige ordestichter, om zich, tegen de nieuwe godsdiensten, naar het Concilie van *Lateranen* te rigten, den regel van den heiligen AUGUSTINUS omhelsd; maar hij voegde er eenige strengere oefeningen bij. De predikheeren waren bij hunne eerste instelling noch bedelmonniken, noch aan het rechtsgebied der Bisschoppen ontheven, maar reguliere kanoniken. In 1217 verkregen zij van de Universiteit van *Parijs*, de kerk van den heiligen JACOBUS, van waar zij ook den naam van *Jacobijnen* verkregen. DOMINICUS was de eerste overste zijner orde. Dit nieuwe gezin vermenigvuldigde zich zoodanig, dat hetzelfde tegenwoordig in 45 provinciën verdeeld is, waarvan er 11 in

Azië, Afrika en Amerika zijn, zonder 12 Congregatiën of bijzondere broederschappen te tellen, die door algemeene - Vikarissen bestuurd worden. De meester van het heilig paleis te *Rome* is altijd een religieus dier orde. Het was de heilige DOMINICUS, die HONORIUS III. overhaalde, om eenen *Lector* van het heilig paleis aan te stellen; deze post was in den beginne niet zeer aanzienlijk; maar degene, die er later mede bekleed waren, den titel van *meester van het heilig paleis* bekomen hebbende, zijn aanzienlijke officieren geworden. De orde van den heiligen DOMINICUS had bij den dood van den stichter in 1221 voorgevallen reeds groote vorderingen gemaakt. Hij had kort te voren in een algemeen kapittel, dat jaar gehouden, acht provincialen doen verkiezen, om zijne broeders in *Spanje, Frankrijk, Lombardijë, Romagna, Provence, Duitschland, Hongarijë en Engeland* verspreid, te besturen. Paus GREGORIUS IX., canoniseerde hem 14 jaren na zijnen dood. Degene, die meer bijzonder dezen beroemden ordestichter wenschen te kennen, kunnen het *Leven van den H. DOMINICUS (Vie de Saint DOMINIQUE)*, *Parijs*, 1739, in 4. to, door Pater Tournon, geschiedschrijver der be-

roemde mannen zijner orde, raadplegen. Men telt meer dan tien Levensbeschrijvingen van den H. DOMINICUS, in het Latijn, Fransch en Spaansch geschreven; vijf gelijktijdige Geschiedschrijvers hebben dezelve geboekt. De orde van den heiligen DOMINICUS heeft zich te allen tijde bijzonder onderscheiden door hare regtzinnigheid, en hare verkleefdheid aan de Catholijke kerk, en in deze eeuw van bedorvenheid en wijsgeerige dolzinnigheid, is zij eene dergene, welke in haren schoot de minste ont-aarde en bedorvene kinderen heeft gehad.

DOMINICUS van *San-Gemignano*, een beroemde regstgeleerde der vijftiende eeuw, schreef *Commentariën op het 6e boek der Decretaliën*, 1471, in fol., en andere werken, waarin noch orde noch oordeel sterk doorstralen.

DOMINIS (MARCUS ANTONIUS DE), een ex-jesuit, behoorende tot de familie van Paus GREGORIUS X.: hij verliet de maatschappij om bisschop van *Segnia*, in *Dalmatië* te worden, en verkreeg vervolgens het aartsbisdom *Spalatro*. De vlijerijen der protestanten, de hoop op eene ongestoorde rust en de vrijheid, lokten

hem in 1616 naar *Engeland*. Deze reis, zeide hij, had ten doel, om aan de vereeniging der godsdiensten te werken; maar werkelijk was zulks, om een land te bewonen, waar hij zijne werken kon laten drukken, zonder de gevoeligheid der Catholijken te vreezen te hebben. Gedurende zijn verblijf op dat eiland, gaf hij in 1619 in het licht: *Geschiedenis der kerkvergadering van Trente*, door FRA PAOLO, onder den naam van PETRUS SOAVE POLANO. Deze onrustige en ondernemende prelaat was aan koning JACOBUS I., wiens heerschende hartstogt was, een geleerde te schijnen, niet nutteloos. Te midden der betuigingen van vriendschap, eerbied en achting, waar mede de koning en de Engelsche geestelijkheid hem overlaadden, gevoelde hij wroegingen. Dezelve namen toe, toen zijne laatdunkenheden, zijne ijdelheid en gierigheid, die hij in den beginne verborgen had gehouden, en later al te zeer ontwikkelde, hem allen invloed in *Engeland* hadden doen verliezen. GREGORIUS XV., zijn vriend, en medeleerling, daarvan onderrigt zijnde, liet hem door den Spaanschen afgezant zeggen, dat hij zonder eenige vrees terug konde komen. Alvorens te vertrekken, wilde DOMINIS door

eene opzienbarende daad zijne terugkeering tot het geloof der kerk kenmerken, door eene daad, die geschikt zoude zijn, om de ergernis uittewisschen, die zijne verwijdering uit dezelve had te weeg gebragt. Hij beklom te *Londen* den predikstoel, en herriep alles, wat hij tegen de kerk gezegd of geschreven had. JACOBUS I. door deze opspraak-makende daad, verbitterd, beval hem binnen drie dagen zijne staten te verlaten. De aartsbisschop te *Rome* aangekomen, zwoer openlijk zijne dwalingen af, en vraagde in een openbaar consistorie vergiffenis voor zijne avvalligheid. Zijne onbestendige en eigenzinnige inborst stond hem niet toe, om in vrede genot te hebben, van de bevalligheden van zijn nieuw verblijf. Onderschepte brieven deden oordeelen, dat hem reeds in 1623, dat is zes maanden na zijne terugkeering, zijne bekeering berouwde. URBANUS VIII. liet hem in het kasteel van *Sint-Angelo* opsluiten, waarin hij in 1625, in den ouderdom van 64 jaren overleed. Er bestaat van hem: 1.° Eene groote verhandeling: *De republica ecclesiastica* 3 dl.ⁿ in fol., *Londen*, 1617 en 1620: *Frankfort*, 1658. » Dit werk, zegt een kunstregter, niet alleen vervaardigd, om het gezag der kerk en den voor-

rang des pauses, maar zelfs de noodzakelijkheid van een zichtbaar Opperhoofd te vernietigen, moest zeker aan de Engelsche-puriteinen behagen; maar het is te verwonderen, dat JACOBUS I. hetzelfde geduld, en niet gezien heeft, dat een man, die geen hoofd in de kerk wil, er ook geen in den staat zal gedooien." Het werk werd den 15 December 1617 door de theologische faculteit van *Parijs* gecensureerd, op eene geleerde wijze wederlegd door NICOLAAS COEFFETAU, en, bij vonnis der regtbank van geloofsonderzoek, met het lijk van deszelfs schrijver in het *FLORA-veld* verbrand. Een beruchte *Compiler* dezer eeuw, die hem in zijne leer is gevolgd, heeft hem ook gevolgd in zijne onbestendigheid en zucht tot veranderingen. — 2.° *De radiis visus et lucis in vitris perspectivis et iride, tractatus*, Venetië, 1611, in 4.° Hij spreekt hierin over de verrekijkers, waarvan de uitvinding toenmaals nieuw was, en redeneert over het licht en de kleuren, vooral over diegene, welke in den regenboog schitteren: een onderwerp dat pater GRIMALDI lang vóór hem had behandeld, dat pater DES CHALES, DESCARTES en NEWTON later hebben behandeld, zonder dat de nevelen, waarin hetzelfde gehuld is, geheel verdwenen

zijn: want men moet het ontstaan van den regenboog, met de verscheidenheid van deszelfs kleuren niet verwarren (Zie NEWTON). Deze scheurzieke bisschop was bijna in de vergetelheid vervallen, toen nieuwigheidspredikers dezer eeuw, ondernamen, om zijne dwalingen te doen herleven, ten opzichte van het huwelijk, dat hij aan de eigenzinnigheid en veranderlijkheid der menschelijke wetgeving onderwerpt. LAUNOY had reeds vruchteloos getracht, om deze dwaling ingang te doen vinden. Maar behalve de Catholijke Godgeleerden, die zich eenpariglijk tegen eene leer verheven, welke niet alleen de Godsdienst, maar zelfs de burgerlijke maatschappij ondermijnde, zag men zelfs wijsgeeren van den dag, zich tegen eene regtsgeleerdheid verheffen, waarvan zij de geheele ongerijmdheid begrepen.

DOMITIA - LONGINA, dochter van den beroemden CORBULO, veldheer onder NERO, vrouw van DOMITIANUS, maakte zich berucht door hare losbandigheid, daar zij eene eer in stelde. Zij was in den beginne uitgehuwd geweest aan LUCIUS AELIUS LAMIA, van wien DOMITIANUS haar schaakte. Haar omgang met den tooneelspeeler PARIS, en hare overige

uitspattingen ontdekt zijnde, werd zij door den keizer weggezonden, maar hij kon zich niet onthouden, haar eenigen tijd daarna terugtenemen. DOMITIA, haren echtgenoot moede, nam deelaan de zamenzwering van PARTHENIUS en STEPHANUS, in welke DOMITIANUS het leven verloor. Het was op deze wijze, dat zij zich van de vrees bevrijdde, waarin zij dagelijks verkeerde, van aan zijne wraak en zijnen minnen nijd opgeofferd te worden. Men had haar van bloedschande met keizer TITUS, haren schoonbroeder, beschuldigd; zij onthief zich van dien blaam door eene eed, en de onbeschaamdheid, met welke zij hare overige misdaden bekende, maakte haar bij deze gelegenheid geloofwaardig. DOMITIA overleed onder TRAJANUS. Zij bezat eene volmaakte schoonheid, bevallige manieren, eenen grooten lust, om te behagen, en eenen verheven geest, die in staat was, om alles te ondernemen. DOMITIANUS had zij eenen zoon gebaar, die jong stierf, en onder de Goden werd geplaatst.

DOMITIANUS (TITUS FLAVIUS), broeder van TITUS, zoon van VESPASIANUS en van FLAVIA DOMITILLA, in het jaar 51 der Christelijke tijdrekening geboren, deed zich in het jaar 81, zonder den

dood van TIRUS aftewachten, tot keizer uitroepen; doch, volgens sommige schrijvers, ontdeed hij zich weldra van denzelve, door vergif. Zijne komst tot de keizerlijke waardigheid, beloofde in het begin aan het Romeinsche volk, heldere dagen. Hij nam eene gemaakte zachtheid, milddadigheid, gematigdheid, belangeloosheid aan, hield zich alsof hij een vriend der regtvaardigheid, en een vijand der haarkloverijen der aanbengers en hekelzuchtigen was. Hij herstelde de door het vuur verteerde boekverzamelingen, en liet van verschillende plaatsen, voornamelijk van *Alexandrië*, exemplaren van boeken komen. Hij versierde *Rome* met onderscheidene schoone gebouwen. Maar deze gelukkige beginselen eindigden door ongehoorde wreedheden: hij stortte het bloed der Christenen en wilde hunnen naam verdelgen. Het is onder zijne regering en op zijn bevel, dat de heilige JOANNES, de Evangelist, in eenen ketel met kokende olie werd geworpen. Onder voorwendsel van onkuischheid liet hij CORNELIA, de eerste der Vestaalde maagden, levend begraven. Het was zeker niet uit eene beweegreden van deugd, dat hij een zoodanig vonnis velde, want het gedrocht leefde langen tijd, met zijne eigene nicht, als

met zijne wettige vrouw. Niet te vreden van zich met deze bloedschande te bezoe- delen, maakte hij zich eer- loos, door die misdaad tegen de natuur, welke zoo vele verwoestingen onder de heers- chappij des Heidendoms heeft gemaakt, en die de H. PAULUS met zulke ver- schrikkelijke kleuren in het 1e Hoofddeel van den brief aan de Romeinen, afschildert; niets evenaarde zijne geilheid, dan alleen zijne trotschheid. Hij wilde dat men hem, in al de hem aan- gebodene verzoekschriften, de namen van *God* en *Heer* zoude geven. Dit gedrogt, door de wroegingen zijner misdaden, en door de ver- schillende voorzeggingen der sterrewigchelaars verontrust, verkeerde in aanhoudende angsten. Zijne vrees deed hem op het denkbeeld kom- men, om de galerij van zijn paleis, op welke hij gewoon- lijk wandelde, met steenen te doen omringen, waarin men zijn afbeeldsel bijna als in een spiegel zag, ten einde door de weerkaatsing van het licht te ontdekken, of niemand hem volgde. Al- le voorzorgen waren hem echter van geen nut. Hij werd den 18 September 96, door STEPHANUS, eenen vrij- gelatene zijner vrouw DO- MITIA, na 15 jaren en 5 da- gen geregeerd te hebben, vermoord. De senaat be- roofde hem na zijnen dood

van alle eerbewijzen, en zelfs van de begraving. Hij had eertijds dit beroemde ligchaam beroepen, om te beslissen, in welke soort van vaas hij eene tarbot moest doen koken. Een andermaal belegerde hij hetzelfde, en liet het met soldaten omringen. Op eenen anderen dag de voornaamste senatoren te eten genoodigd hebbende, liet hij dezelve plegtstatiglijk, naar eene groote zaal geleiden, die geheel met zwart behangen was, en door eenige lijктоortsen verlicht werd, die enkel dienden, om verschillende doodkisten te doen zien, op welke men de namen der gasten las. Op denzelfden oogenblik zag men geheel naakte mannen de zaal binnen treden, even zoo zwart als het behangsel, in de eene hand eenen degen en in de andere eene ontstokene toorts houdende. Nadat deze soort van *Furiën* de Senatoren eenigen tijd verschrikt hadden, openden zij hun de deur. DOMITIANUS deed deze verschrikkelijke tooneelen met belachelijke gepaard gaan. Hij hield zich geheele dagen in zijn kabinet op, enkel bezig om vliegen met eene scherpe gouden stift te vangen. Men vraagde aan eenen zekeren snaak of de keizer alleen was? — Zoo geheel alleen, antwoordde hij, dat er zelfs geene vlieg bij hem is. Men moet ech-

ter bekennen, dat DOMITIANUS, niet zoo dwaas, en niet zoo teugelloos was, als CALIGULA en NERO. Te midden van al zijne buitensporigheden, was hij er op bedacht, om de gerechtigheid in zijn rijk te handhaven; hij verdreef de filozofen wier trotscheid, heimelijke listen en gevaarlijke kuiperijen hij kende (Zie VESPASIANUS). Hij is de laatste der 12 keizers, welke men *Cæsars* noemde. NERVA volgde hem op.

DOMITIANUS (DOMITIUS), veldheer van keizer DIOCLETIANUS in *Egypte*, nam het keizerlijke purper in 288, in *Alexandrië* aan. Hij handhaafde zich gedurende twee jaren, en behaalde zelfs eenige overwinningen. Zijn uiteinde is onbekend, waarschijnlijk was hetzelfde treurig. Zijne gedenkeningen stellen hem als ontrent 40 jaren oud, met een ernstig gelaat en regelmatige wezenstrekken voor.

DOMITILLA (FLAVIA), dochter van FLAVIUS LIBERALIS, griffier der geldmiddelen, behaagde aan VESPASIANUS, die in het begin van het jaar 40 met haar in den echt trad. Op het einde van December deszelfden jaars, bragt zij TITUS ter wereld. De geschiedschrijvers wijden uit in haren lof.

DOMITILLA (*Heilige FLAVIA*), echtgenoot van den consul FLAVIUS CLEMENS; en nicht van DOMITIANUS; zij had zoowel als haar echtgenoot, het Christendom omhelsd. Zij werden beide beschuldigd; FLAVIUS werd op bevel des keizers ter dood gebracht, en zijne vrouw naar het eiland *Pandataria* verbannen. De geschiedenis maakt verder geen gewag van DOMITILLA; en hetgene, wat men er verder bijvoegt; is uit verdachte bronnen geput.

DOMITILLA (*Heilige FLAVIA*), nicht van FLAVIUS CLEMENS, ontving den gewijden sluier van den heiligen CLEMENS, werd naar het eiland *Pontia* verbannen, alwaar zij in kleine cellen woonde, die men ten tijde van den heiligen HIERONYMUS nog zag (*Epist. 27 de PAULA*). Gedurende de vervolgingen van DOMITIANUS, werd zij in het jaar 96, te *Teracina*, met EUPHROSINA en THEODORA verbrand.

DOMISIUS AENOBARBUS (CNEJUS), een Romeinsch Consul in het jaar 96 vóór J. C. voerde het bevel in het *Transalpisch Gallië*, waarwaarts hij gezonden werd, om de onlusten te doen bedaren, die aldaar waren gerezen. BITUITUS, koning of Opperhoofd der Auvergna-

ten, die toenmaals hun gebied van *Narbonne* tot aan de grenzen van *Marseille* en van de *Pireneën* tot aan den *Oceaan* en den *Rijn* uitstrekten, de *Rhône* met een talrijk leger overgetrokken zijnde, zoo trok DOMITIUS tegen hem op. De troepen, elkander bij de zamenvloeiing der *Sorgue* en *Rhône* ontmoetende, werden handgemeen. DOMITIUS was zegevierend; 20,000 man van BITUITUS werden in de pan gehakt, en 3000 gevangen genomen. De schrik, welke het gezigt der olifanten den Galliers inboezemde, bragt veel toe tot hunne nederlaag. De overwinnaar liet op de plaats een gedenkteeken zijner overwinning oprigten. Sommige schrijvers zijn van gevoelen, dat dit zegeteeken in *Carpen-trás*, alwaar men nog tegenwoordig eenen vierkantentoren ziet, aan welker zijmuren gekluisterde gevangenen zijn uitgehouwen, werd opgerigt. DOMITIUS was vol trotschheid en heerschezucht. Men vindt aangeteekend, dat hij zich op eenen olifant als in zegepraal door het geheele Romeinsche gewest liet rondragen. Hij was het, die *Occitanië* of *Languedoc* aan de republiek onderwierp.

DOMNA. — Zie JULIA
DOMNA.

DOMNUS of **DONUS I.**, een Romein, tot Paus verkozen, den 2 November 676, na den dood van **ADEODATUS II.**, overleed den 11 April 678. Hij maakte een einde aan de scheuring der Kerk van *Ravenna*, die beweerde van het regtsgebied van den heiligen Stoel ontheven te zijn.

DOMNUS of **DONUS II.**, een Romein, volgde **BENEDICTUS VI.** in 974 op, gedurende de geweldenarij van den onwettigen Paus **BONIFACIUS VII.**, die **BENEDICTUS VI.** had doen wurgen. Het schijnt, dat zijne pauselijke waardigheid slechts eenige maanden geduurd heeft. **BENEDICTUS VII.** volgde hem op.

DONALD I., was de eerste koning van *Schotland*, die het Christendom omhelsde, maar, ondanks zijne pogingen, kon hij het Heidendom in zijne staten niet geheel ontwortelen. Hij liet zijne onderdanen de zachtheden van eenen langdurigen vrede smaken, zonder echter te verzuimen hen in den wapenhandel te oefenen. Hij deed **SEPTIMUS-SEVERUS**, die met eene groote magt in *Bretagne* was gevallen den oorlog aan, en sloot vervolgens den vrede met dien keizer. Deze wijze en deugdzame koning overleed in 216, na 21 jaren geregeerd te hebben. — **DONALD II.**, koning van *Schotland* in de

3.^e eeuw, overleed kort na den troon te hebben beklommen, door **DONALD**, prins der *Hebridische eilanden* overwonnen zijnde. — **DONALD III.**, maakte zich meester van den troon na den dood van den voorgaande, deed zijne onderdanen door zijne dwingelandij aan het muiten slaan, en werd in 260, na eene vijfjarige regering gedood. — **DONALD IV.** koning van *Schotland*, in 647 overleden, bragt veel toe, om het koninkrijk *Northumberland*, weder onder het gezag der zonen van **ETHELRED** te brengen, en bevorderde het geloof in dat land. — **DONALD V.**, koning van *Schotland*, in 858 overleden; hield zich veel meer met zijne vermaken, dan met het geluk zijner onderdanen bezig, werd door de *Picters* en *Britten* overwonnen, verloor een gedeelte van zijn rijk, werd door zijne eigene onderdanen onttroond, en overleed in de gevangenis. — **DONALD VI.**, koning van *Schotland*, behoorde tot het klein getal dergenen, welke eene beroemde herinnering hebben nagelaten, onderscheidde zich door zijnen moed, door met **ALFRED** tegen de *Deenen* te strijden, bevredigde de onlusten, die in het Noorden van *Schotland* ontstonden, en overleed volgens sommige geschiedschrijvers, in het jaar 903. — **DONALD**

VII., of DUNCAN I., regeerde *Schotland* met regtvaardigheid; maar zijne regering werd door verdeeldheden en door de ondernemingen der Noorwegers verontrust. Hij kwam in 1040 om het leven, als een slagtoffer der strikken, welke MACBETH hem spande. — DONALD VIII., bijgenaamd *Bane (de Witte)*, zoon van DONALD VII., en broeder van MALCOLM III.; begaf zich, tijdens de overweldiging van MACBETH, naar de *Hebridische eilanden*, riep de hulp in van MAGNUS, koning van *Noorwegen*, onttroonde MACBETH, maakte zich ten nadeele der zonen van MALCOLM, meester van de kroon, werd zelf na eene regering van 3 jaren ontroond, en overleed in de kluisters, in 1098.

DONATI (ALEXANDER), een Jesuit van *Sienna*, in 1640, te *Rome*, in den ouderdom van 56 jaren overleden, deed in 1639, in die stad, in 4.to eene Beschrijving van het oude en nieuwe *Rome*, in het licht verschijnen: *Roma vetus recens utriusque adificiis ad eruditam cognitionem expositis*. Dezelve is veel naauwkeuriger en beter bewerkt, dan al degene, welke vóór hem in het licht waren verschenen. Men verwijt hem echter de zuilen; en andere bouwkunstige sieraden, welke door de oudheid beschadigd wa-

ren, door ingebeelde te hebben vervangen. GRÆVIUS heeft hem eene plaats gegeven in het 3.^e dl. zijner *Romeinsche oudheden*. Nog bestaat er van hem *Gedichten*, Keulen, 1630, in 8.vo — 2.º *Ars poëtica libri tres*, een zeer geacht dichtstuk. — 3.º *Suevia*, een Latijnsch treurspel. — 4.º *CONSTANTINUS Romæ liberator*, dichtstuk, 1640, en *Frankfort* 1654. — 5.º een *Leven van PAULUS V.* enz.

DONATO, meer bekend onder den naam van DONATELLO, een bouwkunstenaar en beeldhouwer, te *Florence* geboren, werd door de Republiek van *Venetië* verkozen, om te *Padua*, het metalen standbeeld te paard, hetwelk dat ligchaam aan GATAMELLATA, veldheer der *Venetaansche* legerbenden toewijdde, op te rigten. COSMUS DE MEDICIS gebruikte hem in verscheidene niet minder belangrijke werken. Ook vervaardigde hij voor den raad zijner geboortestad eene *JUDITH*, het hoofd van *HOLOFERNES* afhouwende, dat hij als zijn meesterstuk beschouwde. DONATO overleed in 1466, in den ouderdom van 83 jaren.

DONATO (HIERONYMUS), te *Venetië* geboren, was zeer ervaren in de schoone letteren en in de talen; in 1496 voerde hij het bevel in *Bres-*

cia en in 1498 in *Ferrare*. In 1510 werd hij tot afgezant benoemd bij JULIUS II. dien hij met de Republiek van *Venetië* verzoende. Hij overleed te *Rome* in 1513. Hij was een zeer goede staatkundige. Er bestaan van hem: 1.° *Vijf Brieven*, vol geest, en niet die van POLITIANUS en PIC DE LA MIRANDOLE, in 1682 gedrukt. 2.° De Latijnsche *Vertaling* eener *Verhandeling* van ALEXANDER APHRODISEUS, in het Grieksch. — 3.° Eene *Verdediging van den voorrang der Roomsche Kerk*, 1525.

DONATO (MARCELLUS), ridder van den heiligen STEPHANUS van *Florence*, had aanzienlijke bedieningen te *Mantua* en overleed in het begin der 16. e eeuw. Men heeft van hem *Verklaringen op de Latijnsche schrijvers der Romeinsche Geschiedenis*, Frankfort, 1607, in 8. v o een werk, waarin vele geleerde aanmerkingen voorkomen.

DONATUS (Heilige), Bisschop van *Arezzo* in *Toskanen*, was volgens den heiligen GREGORIUS den Grooten, beroemd door zijne deugden en zijne wonderen. Hij werd onder de regering van JULIANUS den *Afvallige*, door QUADRATIANUS, keizerlijk landvoogd van *Toskanen*, om zijne Godsdienst in hechte-

nis genomen. Geweigerd hebbende, om aan de afgoden te offeren, werd hij tot onderscheidene folteringen veroordeeld, die hij met eenen waarlijk Christelijken moed onderging. Hij bekroonde zijne marteling in 361, met het zwaard. Zijne overblijfselen worden nog in de hoofdkerk van *Arezzo* bewaard.

DONATUS (Heilige), zoon van WANDALENUS, Hertog van het *Transjurasch-Bourgondië*, werd door den heiligen COLUMBANUS, Abt van *Luxeuil*, gedoopt. In de abdij opgevoed zijnde, legde hij in dezelve zijne geloften af. Zijne deugden deden hem in 624 op den bisschoppelijken stoel van *Besançon* verheffen. In het volgende jaar was hij bij de eerste kerkvergadering van *Reims* tegenwoordig, alsmede bij die, welke in 644 of 650 te *Châlons* gehouden werd. Hij was het, die in zijne bisschoppelijke stad het klooster van den H. PAULUS stichtte. De heilige DONATUS overleed in 660. Hij is de schrijver eener onderrigting, getiteld: *Commonitorium*, aan de monniken van den heiligen PAULUS en den heiligen STEPHANUS gerigt.

DONATUS (ÆLIUS), een taalkenner te *Rome*, in de 4. e eeuw, en een der leermeesters van den heiligen

HIERONYMUS, schreef *Commentariën op TERENTIUS en VIRGILIUS*, die verloren zijn geraakt; degene, die den naam van dezen schrijver dragen, zijn ondergeschoven. Men heeft van hem eene verhandeling *De barbarismo et octo partibus orationis*, die bij **DIOMEDES** gevonden wordt, *Venedië*, in fol. zonder jaartal, en afzonderlijk, 1522, in fol. Men schrijft het *Commentarium op TERENTIUS* aan **EVANTHIUS** toe.

DONATUS, Bisschop van *Cassanorus* in *Numidië*. beschuldigde **MENSURIUS**, Bisschop van *Karthago* van gedurende de vervolgingen de heilige Schriften aan de heidenen te hebben overgeleverd, en kwam in scheuring met hem. Dit is het eerste tijdvak der scheuring van de Donatisten. Hij was in 311 bij de Kerkvergadering van 70 Bisschoppen van *Numidië* tegenwoordig, die **CÆCILIANUS** afzetten, wiens voornaamste beschuldiger hij in de Kerkvergadering van *Rome* was. Hij keerde vervolgens naar *Afrika* terug, alwaar hij zijn afzettingen en excommunicatie-vonnissen tegen hem door paus **MELCHIADES** uitgesproken, ontving.

DONATUS, een scheurzieke Bisschop van *Karthago*, van den voorgaande onderschei-

den, doch tot dezelfde sekte behorende en zelfs, na den dood van **MAJORINUS**, dien hij in 316 opvolgde, het hoofd dier partij, was een bekwaam, geleerd en zedelijk man, maar zoo onverdragelijk trotsch, dat hij iedereen onder zich stelde. Hij bevestigde de scheuring in *Afrika*, zoo door zijn gezag; als door zijne schriften. Zekere dolzinnigen zijner sekte, die zich verdedigers der regtvaardigheid noemden, gingen met de wapens in de hand, de slaven in vrijheid stellende, en de schuldeischers noodzakende hunne schuldenaars kwijt te schelden. Men zond soldaten tegen hen op, die er verscheidene doodden, maar het kwaad was al te zeer ingeworteld, om op zulk eene wijze te eindigen. Deze sectarissen, door verschillende Kerkvergaderingen veroordeeld, door die van *Rome*, in 313, door die van *Arles*, in 314, werden geheel beschaamd gemaakt, in de beroemde *Conferentie*, in 411 te *Karthago* tusschen de Catholijke Bisschoppen en de Donatisten gehouden. De heilige **AUGUSTINUS** (zie dat artikel) belast, om voor de Catholijken te spreken, roerde al de geschilpunten in den grond aan. De twee honderd zes en tachtig Bisschoppen, waaruit deze vergadering was zamenge-

steld, boden op zijne aansporing aan, om hunne zetels, ten gunste van de Donatiste Bisschoppen, die zich vereenigen wilden, aftestaan, indien het Catholijke volk ongaarne twee hoofden op eenen zelfden zetel, zoude zien zitten. De welsprekendheid en de zachtmoedigheid van den heiligen AUGUSTINUS, gepaard met de edelmoedigheid dier prelaten, doofden deze ongelukkige scheuring bijna geheel en al uit. DONATUS, het onderwerp van dit artikel, en bij welke gelegenheid wij over de Donatisten gesproken hebben, was in 355 in ballingschap overleden.

DONDI (JACOBUS), in het het Latijn DONDUS of DE DONDIS, een beroemde geneesheer van *Padua*, bijgenaamd *Aggregator*, uit hoofde van de groote verzameling van geneesmiddelen, welke hij vervaardigd had, was niet minder ervaren in de wis- dan in de geneeskunde. Hij vond een uurwerk uit van een nieuw maaksel. Men zag er niet alleen op de uren van den dag en den nacht, de dagen der maand en de feesten des jaars, maar ook den jaarloop der zon en dien der maan. De goede uitslag dezer uitvinding, die sedert dien tijd on-eindig verbeterd is, deed hem JACOBUS HOROLOGIUS

VIII. DEEL.

noemen, een naam, die in zijne familie altijd is bewaard gebleven. Het was ook DONDI, die het eerst het geheim uitvond, om zout te vervaardigen uit water van de fontein *Albano* in het *Paduaansch*. Hij overleed volgens sommigen in 1350, en volgens anderen in 1345; er zijn er, die hem tot in 1385 doen leven. Hij heeft eenige natuur- en geneeskundige werken nagelaten. Men heeft van hem alleen: *Promptuarium medicinae, Venetië*, 1481, in fol. en gezamenlijk met JOANNES DONDI, zijn zoon: *De fontibus calidis Patavini agri*, in eene Verhandeling *De balneis, Venetië*, 1553, in fol.

DONDUCCI. — Zie MASTELLETA.

DONEAU of DONELLUS (HUGO), in 1523, en volgens sommigen in 1527, te *Châlons-sur-Saône* geboren, hoogleeraar in de regtsgeleerdheid te *Bourges* en te *Orleans*, begaf zich naar *Duitschland*, om er ongehinderd het Calvinismus te kunnen belijden. Hij werd Hoogleeraar in de regten, en rector der universiteit van *Heidelberg*, hij verkreeg vervolgens denzelfden post te *Leijden*: maar, verdacht van deel te hebben genomen in eene zamenzwering (want

H h

de onrust der sekte is de eenige niet, die de afvalligen achtervolgt) verkreeg hij bevel, om het land te ontruimen. DONEAU begaf zich naar *Allorf* bij *Neurenberg*, onderwees er de rechtsgeleerdheid, en overleed aldaar in 1594. Men heeft zijne werken gezamenlijk uitgegeven onder den titel van *Commentaria de jure civili*, door J. A. KONING, 4 dl.ⁿ, in 8.vo *Neurenberg*, 1801 — 1808. — *Opera posthuma*, in 8.vo De meest geachte zijn diegene, welke hij zamenstelde, over *de testamenten en uiterstewillen*. Hetgene, wat evenzeer tegen zijne kunde als tegen zijn karakter inneemt is zijne blinde afgunst tegen *CUJAS*, over wien hij nooit dan met verachting spreekt.

DONELLUS. — Zie het voorgaande artikel.

DONGEN (ADRIANUS VAN), den 30 Augustus 1754 op *den Hout*, een gehucht onder *Oosterhout*, in de provincie *Noordbrabant*, van brave, deftige ouders geboren, gaf van jongs af de schitterendste blijken van bekwaamheid en godsvrucht, en deed zien, dat hij tot hooge dingen was bestemd. De lagere studiën met den grootsten lof ten einde gebracht hebbende, volgde hij aan de vermaarde hoogeschool van *Leuven* den cursus der filosofie met het

gevolg, dat hij eene eerste plaats verwierf, en begaf zich vervolgens, ten einde zijne aangeborene neiging, de roepstem des Heeren, te volgen, in het bisschoppelijke seminarie te *Antwerpen*, alwaar hij door godsvrucht en vernuft, zich onder de kweekelingen der H. Godgeleerdheid, allergunstigst onderscheidde; en zijne zuivere zeden en zijne geleerdheid, aldaar op de schitterendste wijze uitblonken. Den 19 December 1778, werd hij tot het H. Priesterschap verheven, welker genadekracht ook *in hem niet ledig is geweest*; want, van toen af belast men de zielzorg in onderscheidene plaatsen, heeft hij zoo als *EZECHIAS* gedaan, hetgeen goed, regt en waarachtig is voor den Heere zijnen God, in de geheele waarneming van de dienst van des Heeren huize; zoowel toen hij in lagere bedieningen was, als inzonderheid toen hij om zijne uitmuntende trouwe over het weinige, weldra over veel gesteld wordende, tot pastoor van *Breda* werd bevorderd. Want nu over dien schaapstal gesteld zijnde, wordt hij dier kudde een luisterrijk voorbeeld, ontziet hij geen arbeid, geene moeite; hij brengt weder het weggedrevene; verbindt het gekwetste, versterkt het zwakke en geneest het kranke; — hij voedt zijne kudde door

woord en voorbeeld, door de vrucht van zijne vurige gebeden. Intusschen wordt het bisdom van *Antwerpen* vernietigd, en krachtens de overeenkomst van den H. Stoel met het toenmalige Fransche bestuur, op den 15 Julij 1801 getroffen, ten deele in het aartsbisdom van *Mechelen* ingelijfd, zoodat de dekanaten van *Breda* en *Bergen-op-Zoom* nu zonder herder waren. Over dat voorname gedeelte des genoemden voormaligen bisdoms, werd ADRIANUS VAN DONGEN door PIUS VII., bij *Breve* van den 22 Maart 1803, tot apostolischen vicarius, aangesteld. Nu zich een uitgestrekter werkkring aangewezen ziende, paarde hij de bijzondere zorg voor zijne gemeente, met die voor het geheele vikariaat, op eene luistervolle wijze. Niettegenstaande, dat zoo uitgestrekte zorg zijne schouderen zwaar drukte, behartigde hij de belangen zijner parochie, met den meesten ijver, terwijl hij beseftte, dat hij niet alleen het voorbeeld der kudde, maar ook die der herderen moest wezen. Deze verhevenheid verdonkerde in geenen deele den luister zijner deugden, maar hij oefende zich gestadig in ootmoed., altoos gedachtig aan het zeggen: *Die onder u de meeste is, worde als de minste, en die voorgan-*

ger is zij als dienaar. In zijn huis, dat voor een ieder open stond, heeft hij, als een tweede ABRAHAM, het geluk gehad een' Engel te herbergen, in den persoon van zijne eminentie den kardinaal VAN FRANKENBERG, die door de Fransche conventie uit zijn aartsbisdom verjaagd, in hetzelfde zijn godzalig leven heeft geëindigd; terwijl de gemeente der Heiligen, zijne aalmoezen verkondigt. Hij heerschte niet over de geestelijkheid, maar wist met den grooten FENELON, alleen door liefde te heerschen. Vriend van eendragt doelde hij alleen om allen met zich en onderling te vereenigen. In hetgeen de Zaligmaker van zijne Apostelen vereischte, eenvoudig als duiven, en voorzigtig als slangen te zijn, blonk hij uit: immers, welk eene voorzigtigheid en eenvoudigheid vereenigde hij in zich, bij den drang der omstandigheden, welke hem onder verschillende rijksbesturen drukte. Bij alle voorvallen wist hij den keizer wat des keizers, Gode wat Godes is te geven, week waar te wijken en stond waar te staan, pligt gebod; altoos onwrikbaar steunende op de rots, op welke CHRISTUS zijne kerk gebouwd heeft. Regt kinderlijk was zijne gehoorzaamheid en zijn eerbied: jegens den algemeenen

Vader der geloovigen Pius VII., die hem ook, nadat het onweder der Fransche beroerten was voorbijgetrokken, met eenen brief van gelukwenschingen en goedkeuring zijns gedrags vereerde; met één woord, hij was alles voor allen en *had goede getuigenis ook van degene, die buiten zijn.* Nadat hij dertien jaren lang op de bijzondere zorg voor zijne gemeente, als mede op die van zijn vicariaat, zich onvermoeid had toegelegd, vermeende hij, ontwarende, dat zijne krachten verminderden, de dagen die hem nog overig waren, uitsluitend tot het algemeene welzijn te moeten besteden, legde zijn herdersambt neder, en vertrok naar het dorp *Hoeven*, in de genoemde provincie, alwaar hij door de goedgunstigheid des Nederlandschen konings, het bisschoppelijke huis *Bovendonk* tot zijne woonplaats, en te zamen tot een seminarie had verkregen. In deze rustplaats was hij niet werkeloos, maar zag van daar, als van eenen hoogen wachttoren op zijn volk neder; bespiedde de nooden zijner kudde, en diende met de hem eigene omzigtigheid, tijdig de noodige hulpmiddelen toe. Hier beraamde, hier ondernam hij een werk, dat hem een onsterfelijken naam heeft verworven; een werk, dat aan groote zwa-

righeden was onderworpen, en slechts door groot beleid en standvastigheid, kon ten uitvoer gebragt worden; te weten: de stad *Breda* was niet in parochiën verdeeld; hier uit sproten, zoo als hij bij ondervinding wist, geene geringe nadeelen voort. De herder kende er zijne schapen niet genoegzaam, en de schapen hadden er geenen vasten herder. De ijvervolle man omschreef die stad, verdeelde haar in drie parochiën, en bereikte in korten tijd door beleid en moed, volkomen zijn doel; terwijl met de jaren, zijne herderlijke zorg toenam, en hij grootere dingen tot stand bragt. Het H. Sacrament des vormsels was in de Noord-Nederlandsche gewesten bij gebrek aan bisschoppen, den geloovigen in langen tijd niet toegediend. Onze Hoog Eerwaardige, nu grijs geworden in de zorg voor de zijnen, welke hij tot hiertoe, zoo gelukkig, door woord en voorbeeld had gevoed, werd bij besluit van Z. H. Pius VII. van den 26 Januarij 1823, waardig geoordeeld, om als buitengewoon bedienaar des vormsels, gedurende den tijd van drie jaren, de zwakken aan de bijzondere genade van den heiligen Geest, ter versterking in geloof en deugd, te doen deelachtig worden. Nu mogt men onzen zeventigjarigen grijsaard, met onvermoeiden

ijver, steden en dorpen zien doorreizen, om duizenden van allen ouderdom, zoo onderhoorigen als van elders toesnellenden, de handen op te leggen. De jaren van die delegatie geëindigd zijnde, ontwaarde hij, dat de tijd zijner ontbinding nabij was, en bereidde hij zich alzoo tot een zalig sterfuur, blijvende altoos even bezorgd voor het heil zijner onderhoorigen, en, opdat hij ook na den dood, ten voorbeelde zoude dienen, beval hij eene ontelbare menigte liefdewerken, na zijn verscheiden te verrigten; na alles ten beste geregeld te hebben, rukte de dood hem, den leidsman, den herder, den vader zijner onderhoorigen, voorzien van de heilige Sacramenten der stervenden, zoo wij vertrouwen, vol van verdiensten in CHRISTUS, den 27 November 1826, uit het midden der zijnen weg.

DONI (ANTONIUS FRANCISCUS), een Florentijner, was eerst een Serviter monnik, en daarna een wereldlijk priester: hij overleed in 1574, in den ouderdom van 60 jaren. Hij was lid der akademie van *Peregrini* en nam er den akademischen naam van *BIZARRO* aan, volkomen passende aan zijne inborst, die hekelachtig en bijtend was. Er bestaat van hem: *Italiaansche Brieven*, in

8. vo, *La Libreria*, 1557, in 8. vo, *La Zucca*, 1565, 4 dl. n, in 8. vo, met platen, *I Mondi celesti, terrestri ed infernali enz.*, in 4. to; van dit werk bestaat er eene oude vertaling in het Fransch, *I Marmi, cioè Ragionamenti fatti a i marmi di Fiarenza, Venetië*, 1552, in 4. to

DONI D'ATTICHI (LODEWIJK), oorspronkelijk van *Florence*, werd een minderbroeder. De kardinaal van *RICHELIEU*, die hem gedurende zijne afzondering in *Avignon* gekend had, was over zijne zedigheid en zijne kunde getroffen geweest. Hij deed hem het Bisdom van *Riez* geven, waarin hij veel nut stichtte. Van den stoel van *Riez* ging hij tot dien van *Autun* over, en en overleed in 1664, in den ouderdom van 68 jaren. Hij heeft in het licht gegeven: 1.° *Histoire etc. (Algemeene geschiedenis der Franciskaner orde)*, Parijs, 1624, in 4. to, niet zeer op prijs gesteld. — 2.° *Vie etc. (Levensbeschrijving der Koningin JOANNA)*, stichtster der *Annonciaden*, Parijs, 1625, in 12. mo — 3.° *Die van den kardinaal BERULLE*, in het latijn, *Parijs*, 1649, in 8. vo — 4.° *Geschiedenis der kardinalen*, in het latijn, 1660, 2 dl. n in fol., enz. Zijne Latijn-

sche werken zijn in een verdragelijker stijl dan de fransche, welker uitdrukkingen verouderd, en nooit zeer schitterend zijn geweest.

DONKER (PETRUS), had tot meester in de schilderkunde den beroemden **JACOBUS JORDAANS**, van *Antwerpen*, onder wien hij zulke aanzienlijke vorderingen maakte, dat hij zich in staat stelde, om zonder gids te arbeiden. In 1659 begaf hij zich naar *Frankfort*, om er de krooning van Keizer **LEOPOLD** bij te wonen, en vervaardigde aldaar eenige schilderijen. Van daar begaf hij zich in het gevolg van den Hertog van **CRECQUI** naar *Rome*, en legde er zich gedurende zeven volle jaren met de meeste vlijt op de schilderkunde toe. Daarna keerde hij naar zijn vaderland terug, alwaar hij in 1668 overleed.

DONNE (JOANNES) te *Londen* in 1573 geboren; werd in de Catholijke godsdienst opgevoed, die hij later verliet; hij reisde door een gedeelte van *Europa*, en maakte zich in zijn vaderland bekend door zijne *Minne- en Hekeldichten*. Hij overleed in 1631. Deze dichter was te gelykertijd een zintwister over geloofsgeschillen, een predikant en een *ascetisch* schrijver. Men heeft van hem allerlei soort van

werken. Het meest bekende is een slecht zintwistend boek, getiteld: *Pseudo-Martyr*, 1613, in 4.º De schrijver vervaardigde hetzelfde op bevel van **JACOBUS I.**, om tot antwoord op de bewijsgronden der Catholijke kerk tegen den eed van *suprematie* en getrouwheid te dienen; hij werd er voor beloofd, door den post van kapellaan des konings en deken van den heiligen **PAULUS**. Nog kent men hem een *Verdedigschrift van den zelfmoord* toe, waarin hij ter bekrachtiging zijner buitensporige denkbeelden, het voorbeeld van een aantal Heidensche helden, dat van eenige Heiligen van het oude Testament, van eenen menigte martelaren, belijders, boetelingen enz. aanhaalt; Ja, **JESUS CHRISTUS** zelf wordt als een bewijs van zijn ongerijmd stelsel aangevoerd. (Zie zijne levensbeschrijving door **JOANNES WATTON**, te *Londen*, 1658, in het Engelsch in het licht gegeven.)

DONNER (GEORGE RAPHAËL), een beroemde beeldhouwer in 1680 te *Eszlingen*, bij *Weenen* geboren, was in het begin goudwerker, ontving zijne eerste ontwikkeling in de kunst van **JOANNES GUILIANI**, eenen beeldhouwer, die zich in die gewesten ophield, werd vervolgens stempelsnijder, en wijdde zich sedert 1726 ge-

heel aan de beeldhouwkunde toe. De werken van DONNER prijken als meesterstukken in onderscheidene kerken en paleizen van *Oostenrijk*; voornamelijk bewondert men de heerlijke beeldzuilen, die een sieraad der springfontein, op de nieuwe markt te *Weenen* zijn, en het standbeeld van KAREL VI. te *Breitenfürth*. Onder zijne leerlingen telt men als voorname kunstenaars, zijne broeders, MATTHIAS, *Medailleur* en Hoogleeraar der Akademie, en SEBASTIAAN, eenen hekwamen beeldhouwer, verder FRITSCH BALTHASAR, NICOLAAS MOLL en FREDERIK OESER. Hij overleed te *Weenen*, den 16 Februarij 1741.

DONUS. — Zie DOMNUS.

DOPPELMAYR (JOANNES GABRIËL), te *Neurenberg* in 1671 geboren; liet de studie der regtsgeleerdheid, waartoe zijne ouders hem bestemd hadden, varen, om zich op de wiskunde toe te leggen, waartoe de natuur hem eene meer bijzondere begaafdheid scheen geschonken te hebben. Na zich door reizen, welke hij in *Holland* en *Engeland* deed, in deze wetenschap meer ervaren te hebben gemaakt, onderwees hij dezelve in zijne geboortestad. De Akademie van *Petersburg*, *Lon-*

den en *Berlijn* namen hem tot lid aan. Hij overleed in 1750. Behalve *Vertalingen* in het Hoogduitsch, van verschillende fransche en Engelsche werken in het vak van sterre- en werktuigkunde, heeft men hem onderscheidene *aardrijks-* en *natuurkundige* werken, in zijne taal geschreven te danken. Hij heeft ook eenige Latijnsche in het licht gegeven, zoo als: 1.° *Physica experimentis illustrata*, in 4. to — 2.° *Atlas cœlestis, in quo 30 tabulæ astronomiæ æri incisæ continentur*, in fol. 1742.

DOPPET (FRANCISCUS AMÉDEUS), te *Chambéry*, in Maart 1753 geboren, koos in den beginne den militairen stand, en diende onder de Fransche gardes. Na deze loopbaan te hebben verlaten, beoefende hij de geneeskunde, en werd aan de universiteit van *Turin* als *doctor* aangenomen; na eenigen tijd in *Zwitserland* te hebben gereisd, begaf hij zich naar *Parijs*, alwaar hij geneeskundige werken, romans en gedichten in het licht gaf, die een slecht denkbeeld van zijne kunde en talenten gaven. Met eene buitengewone geestdrift omhelsde hij de grondbeginselen der omwenteling. In het begin der omwenteling te *Grenoble* gevestigd, on-

derscheidde hij zich, onder de Democraten dier stad, door zijne oproerige redevoeringen. Door AUBERT DUBAYET naar *Parijs* gevoerd, was hij lid der volksgenootschappen, rigtte de *Club der Vreemdelingen*, en het *Legioen der Allobrogen* op, en werkte met CARRA en MERCIER aan de uitgave der *Annales politiques (Staatkundige jaarboeken)*, van 1792 tot op den noodlottigen dag van den 10 Augustus, dien hij door zijne schriften had voorbereid, en aan welker voltrekking hij een zeer werkzaam aandeel nam. Toen na den inval van *Savooye*, de Savoijaarden eene nationale vergadering vormden, was DOPPET lid dezelve; hij stemde voor de vereeniging van dat gewest met *Frankrijk*, en was een der vier afgevaardigden in 1792, te dien einde door de Conventie gezonden. In den *Federalismus*-oorlog, diende hij onder CARTEAUX, in hoedanigheid van Brigade-generaal. Tot opperveldheer van heer van het leger der *Alpen* benoemd, belegerde hij *Lyon*, en trok den 9 October 1793 binnen die stad. Het schijnt, dat hij zich uit al zijne magt tegen de plundering en bloedstorting verzette, DOPPET werd vervolgens met de herovering van *Toulon* belast; hij begon het beleg dier stad, en werd als bevelhebber naar

het leger der Oostelijke *Pireneën* gezonden. Hij deed in den beginne de Spanjaarden wijken en behaalde eenige voordeelen, maar eene ernstige ziekte staakte zijnen voorspoed, en hij werd in het bevelhebberschap door den generaal DUGOMMIER vervangen. Zoodra hij hersteld was, werd hij met het bevel der troepen in de beide *Cerdagnes* belast, die de dood van DAGOBERT zonder hoofd had gelaten. Na in *Katalonië* te zijn doorgedrongen, sloeg hij de Spanjaarden, en ont nam hun onderscheidene steden; maar op zijne beurt geslagen zijnde, wierp hij, in eenen brief aan de Conventie, onderteekend; de *Saus-Culotte* DOPPET (eenen titel, die hem dierbaarscheen) de geheele schuld daarvan, op de veldheeren DELATRE en DAVOUST. De slechte staat zijner gezondheid, dwong hem andermaal, om den 28 September 1794 het bevelhebberschap neder te leggen. Hij bleef eenigen tijd buiten bediening, en werd vervolgens tot bevelhebber van *Metz* benoemd; maar ook dezen post behield hij niet lang. Na den 18 *Fructidor* op het tooneel herröpen, werd hij tot lid van den raad der vijfhonderden benoemd; maar zijne verheffing werd vernietigd door de wet van den 22 *Floréal*. Van dat tijd-

stip af heeft DOPPET in de vergetelheid geleefd, tot aan zijnen dood, in 1800 te Aix in Savooije voorgevallen. Indien hij niet al de hoedanigheden van een bekwaam veldheer heeft aan den dag gelegd, kan men hem echter geene dapperheid betwisten, zoo als men ook moet zeggen, dat hij van natuur, zacht en menschlievend, enkel in de dolzinnigheid en misslagen der omwenteling heeft gedeeld, door de zwakheid van zijn hoofd, die hem niet toestond zijne geestdrift te beteugelen. Onder de door hem nagelatene werken, willen wij aanhalen: 1.° *Traité etc.* (*Bespiegelende en beoefenende verhandeling over het dierlijk magnetismus*), Turin, 1784, 6 dl.ⁿ in 8.° — 2.° *Le medecin etc.* (*de Wijsgeerige Arts*), 1786, dit is eene hevige uitvaring tegen de verkoopers en uitdeelaars van geheime geneesmiddelen. — 3.° *Le Medecin etc.* (*De liefde-arts*), Paphos; en Parijs, 1797, in 8.°, een *medico-romantisch* werk, om ons van de uitdrukking des schrijvers te bedienen. — 4.° *Des moyens etc.* (*Over de middelen, om de personen tot het leven terug te roepen, die naar allen schijn dood zijn.*), Chambery, 1787, in 8.° — 5.° *Etat moral etc.* (*Zedelijke,*

burgelijke en staatkundige Staat van het huis van Savooijë), Parijs, 1791, in 8.°; in het Hoogduitsch vertaald, 1793, in 8.° — 6.° *Mémoire etc.* (*Staat en letterkundige gedenkschriften van den generaal DOPPET*), Carouge, 1797, in 8.°; dit is het beste werk van den schrijver. Hetzelve bevat belangrijke daadzaken, waarvan de geschiedschrijver kan gebruik maken; maar de stijl van hetzelfde is slecht.

DORAT of DAURAT (JOANNES), in het latijn AURATUS een Grieksch, Latijnsch en Fransch dichter, te Limoges geboren, bezat een on aangenaam uiterlijk, met eene kiesche en edele ziel. Zijn ware naam was DINEMANDI of DISNEMATIN, en hij sproot uit eene aanzienlijke familie. Hij verwierf zoo veel roem door zijne Gedichten, dat de dichters, zijne tijdgenooten hem den naam van *Franschen PINDARUS* gaven, een bijnaam, dien de nakomelingschap hem niet heeft laten behouden. KAREL IX. stichtte voor hem den post van *Koninklijk dichter*. SCALIGER zegt dat hij meer dan 50000 Grieksche of Latijnsche dichtregels vervaardigde. Men gaf geen boek in het licht, of hij versierde het titelblad met eenig vers, of

stierf bijna geen slechts eenigzins bekende persoon, of zijne zangninf bezong het verlies deszelve. Hij overleed den 1 November 1588, in den ouderdom van meer dan 80 jaren. Op het einde zijner dagen verloor hij zijne vrouw en hertrouwde met een meisje van negentien jaren, aan zijne vrienden, die hem daarover bespotten, ten antwoord gevende, dat zulks eene dichterlijke vrijheid was. Zijne gedichten werden gezamenlijk, te *Parijs*, in 1586, in 2 dl.ⁿ in 8.vo gedrukt. Dezelve zijn voor het grootste gedeelte zonder kracht zonder kieschheid en zonder zuiverheid. Indien hij zijne Lierdichten had weten te verbeteren en te beschaven, en vooral aan dezelve die kracht en nadruk te geven, welke die van HORATIUS en PINDARUS kenschetsen, zou hij eenig deel aan den roem dier beide dichters kunnen gehad hebben. DORAT was de eerste, die in *Frankrijk* de *anagramma's* (kunstige letterverzetten), invoerde, een schóólspeel, dat men aan de vervaardigers van naamverzen en woordenraadsels moet overlaten. De grootste verdiensten van DORAT is, veel te hebben bijgedragen, tot de herstelling der Grieksche taal, die hij onder uitmuntende meesters geleerd had. Hij had te

Parijs, eenen leerstoel van koninklijk hoogleeraar in die taal, waarmede hij in 1560 voorzien werd, en bekleedde denzelve met veel roem.

DORAT (CLAUDIUS JOZEF), musketier der lijfwacht des konings van *Frankrijk*, sedert 1758, in de letterkunde bekend, schrijver van een dichtstuk over de *mondelingsche voordragt*, van een treurspel, *REGULUS* genaamd, enz., werd den 31 December 1734 te *Parijs* geboren. Men heeft hem den *Dichter der bevalligheden* genoemd, maar hij was te gelijkertijd de dichter der losbandigheid. Na VOLTAIRES heeft in onze dagen niemand beter dan hij in de luchtige dichtstukken geslaagd; hij heeft in die soort eene menigte aangename werken vervaardigd, aan welke er enkel meer eerbied voor de bescheidenheid en deugd ontbreekt; degene, waarin hij omzigtiger is te werk gegaan, worden door de weldenkenden met vermaak gelezen; men vindt in dezelve die naïviteit, die zachte ongekunsteldheid, welke enkel aan de genie behoort. Iedereen kent het volgende stuk uit den *Brief aan de kometen*, die de sterrekundigen, voorspellers eener komeet, die in 1773, de aarde moest verdelgen, zoo zeer beschaamd heeft.

En traçant votre itinéraire,

Tous les radoteurs culculans,
Et tous les aveugles lorgnans,
Epars sur notre fourmilière,
Souvant, par bonheur pour la
terre

Se trompent de quelques mil-
le ans.

Cette erreur, quoique très-lé-
gère;

Rend un peu de calme à nos
sens;

Elle rassure nos enfans,
Nos esprits forts, nos femme-
lettes;

Fait qu'on ne croit plus aux
lorgnettes,

A l'astrolabe des savans;

Que l'on rit au nez des pro-
phètes,

Que l'on danse au bruit des
volcans,

Et qu'on se bat l'œil des co-
mètes.

Degene, die de Gedichten
van DORAT beminnen, zul-
len niet te vreden zijn, over
het eenigzins strenge en he-
kelachtige oordeel, dat een
voor het overige schrandere
schrijver, over den dichter
en deszelfs voortbrengselen
velde:

L'on berne tant la manie in-
discrète

De ces messieurs qui, dans
leurs petits vers,

Voulant se peindre en heros de
toilette,

De leurs ardeurs glacent tout
l'univers.

Tel fut DORAT, ce fameux co-
ryphée

Des écrivains accueillis à Pa-
phos:

Il n'y puisait dans sa tête e-
chauffée

Qu'un vain jargon et des sen-
timens faux.

Sans cesse il eut la fureur de
paraître

Fin persifleur et léger petit-
maître,

Prompt à vanter les préten-
dus appas

De cent LAÏS qu'il ne connais-
sait pas.

Suivant la rime il variait leur
forme,

Tout fut changé sitôt qu'il les
chanta:

La vieille IRIE, malgré sa tail-
le énorme,

Entre dix doigts dans ses vers
s'ajusta;

Et bien qu'elle eût un nez long
et difforme,

D'un nez fripon sa muse la
dota.

DORAT is te *Parijs*, den 29
April 1780 overleden. In

1786 heeft men zijne *Œu-*

vrès choisies (*Uitgezochte*

Werken), 3 dl.ⁿ in 12.mo in

het licht gegeven.

DORBAY (FRANCISCUS), een

Fransche bouwkunstenaar,

en kweekeling van den be-
roemden LODEWIJK LEVAU,

leverde de teekening der
kerk van het Collegie der

vier-Natiën, en van ver-
scheidene groote werken aan

het *Louvre* en de *Tuileries*.

Hij overleed in 1697, te

Parijs, zijne geboorteplaats.

DORÉ (JACOBUS), een Do-
minikaner, doctor der *Sor-*

bonne, hoogleeraar der god-
geleerdheid in zijne orde,

te *Orleans* op het einde der
vijftiende eeuw geboren, en

niet te *Saint-Pol*, in *Ar-*

tois, zoo als PATER LE LONG,

zulks zegt, in 1569 over-
leden, is, naar men meent,

door RABELAIS te kennen ge-
geven, onder den naam van

onzen meester *DORIBUS*. Hij

is enkel bekend, door wer-
ken, op eene zonderlinge

wijze geschreven, en even zoo zonderling getiteld; dit was de smaak zijner eeuw. De meest in het oog loopende zijn: 1.° *Het torelidwifje des weduwlijken staats*, 1574, in 16.° — 2.° *De eenzame mosch*. — 3.° *De negen geneesmiddelen van den zieken Christen*. — 4.° *De zwavelstoken des goddelijken vuurs*. — 5.° *Het geestelyke hert*. — 6.° *Het genade-conserf*, uit den Psalm *Conserva me* ontleend. — 7.° *De ontleding der ledematen onzes Heeren J. C.* enz.

DORIA (ANDREAS), een edele Genuees, de grootste zeeheld zijner eeuw, werd in 1468, te *Oneglia*, een stadje aan de kust van *Genua*, waarvan zijn vader medeleenheer was, geboren. Hij begon met de wapens te land te dragen, en onderscheidde zich gedurende verscheidene jaren in de dienst van verschillende Italiaansche vorsten. In zijn vaderland teruggekeerd, werd hij tot tweemaal naar *Corsika* gezonden, voerde er met roem den oorlog tegen de muitelingen van dat eiland, die weder onder de gehoorzaamheid der Republiek kwamen. De roem van dapperheid en voorzigtigheid, dien DORIA verworven had, deden hem in 1513 tot kapitein-generaal der galeijen van *Genua* benoemen;

en het verdient opmerking dat hij reeds meen dan 42 jaren oud was, toen hij het beroep van den zee-oorlog begon. De Afrikaansche zeeschuimers, die toenmaals de *Middellandsche zee* onveilig maakten, verschaften hem de eerste gelegenheid om zich te onderscheiden. Hij achtervolgde dezelve onophoudelijk, en verrijkte zich in korten tijd met hunnen buit, waarvan de opbrengst, gevoegd bij de ondersteuning zijner vrienden, hem in staat stelde, om vier galeijen te koop. Omwentelingen, in het bestuur van *Genua* voorgevallen, bewogen in het vervolg DORIA, om in de dienst van FRANCISCUS I. te gaan. Na de gevangenneming van dien vorst te *Pavia*, op de Fransche ministers misnoegd, en aangezocht door CLEMENS VII., verbond hij zich aan dien opperpriester, die hem tot hoogstdezelfs admiraal benoemde. Maar nadat Rome in 1527 door den Connestabel van BOURBON was ingenomen, bevond de paus zich buiten staat, om DORIA bij zijne soldij te onderhouden, en bewoog hem, om weder in dienst van *Frankrijk* te gaan. FRANCISCUS I. ontving hem met open armen, en benoemde hem tot generaal zijner galeijen, met een inkomen van 36,000 kroonen, waarbij hij later den titel van *Admiraal der Levant*.

sche zeeën voegde. DORIA was toenmaals de eigenaar van 8 welgewapende galeijen. Het is aan hem voornamelijk, dat de Franschen de onderwerping van *Genua* te danken hadden, waaruit de ADORNEN in dat zelfde jaar 1527 verdreven werden. In het volgende jaar behaalde PHILIPPINUS DORIA, zijn neef en luitenant, dien hij met acht galeijen naar de kusten van het koninkrijk *Napels* had gezonden, om er de krijgsverrigtingen van het Fransche leger, onder de bevelen van LAUTREC te begunstigen, eene volkomene overwinning op de zeemagt des keizers te *Capo-d'Orso*, bij de golf van *Salerno*. Nadat de keizerlijke vloot vernield was, kon *Napels*, door LAUTREC belegerd, ter zee niet meer bijgesprongen worden; maar het stond op het punt, om te bezwijken, en de inneming der hoofdstad, zou de verovering van het geheele rijk na zich hebben gesleept, toen DORIA eensklaps *Frankrijk* verliet, om den keizer te dienen. Deze afval deed de onderneming op *Napels* mislukken, en had het volkomen verval der zaken van FRANCISCUS I. in *Italië* ten gevolge. Wat de beweegredenen betreft, die hem tot deze verandering bewogen, zoo schijnt het, dat de ministers van FRANCISCUS I., den invloed van dezen

vreemdeling benijdende, die hen daarenboven met de fierheid van eenen republikein en de openhartigheid van eenen zeeman behandelde, getracht hadden, om hem in den geest des koning in ongenade te brengen en er gedeeltelijk in geslaagd hadden. DORIA, verbitterd en verontwaardigd, wachtte slechts op een voorwendsel om zijnen spijt te doen uitbarsten, zijne vijanden deden hetzelve weldra geboren worden. Zij bewogen den koning, om zich van de stad *Savona*, den Genuezen toebehoorende, meester te maken, de haven derzelve te vergrooten, en er eene mededingster der hoofdstad van te maken. Vruchteloos deed DORIA in den naam der republiek vertogen, om zulks te beletten; dezelve werden niet alleen niet aangehoord, maar zelfs kwalijk verklaard, en men schilderde hem bij den koning af, als eenen man, die zich openlijk tegen zijnen wil verzette. Men deed meer, men bewoog zelfs den vorst hem te doen in hechtenis nemen, en 12 galeijen, onder aanvoering van BARBEZIEUX, ontvingen bevel, om eerst naar *Genua* te gaan, ten einde er zich van zijnen persoon te verzekeren, en daarna naar *Napels* overtesteken, om er zich van zijne galeijen meester te maken, waarover PHILIPPINUS, zijn neef, het bevel voerde.

Maar DORIA was den slag voorgekomen door zich naar *Lerice*, aan den zeeboezem van *Spezia* te begeven, van waar hij eenen Brigantijn naar PHILIPPINUS afzond, om hem in allerijl tot zich te roepen. Hij achtte zich be-regtigd, om zich aldus te gedragen, daar de tijd van zijne verbindtenis met den koning ten einde was. Van dien oogenblik af was DORIA op niets meer bedacht, dan om zijne verbindtenis met den keizer te sluiten, die hem sedert lang had aan-gezocht. Men zag alstoen, door eene vrij gewone terug-keering, maar waarvan de geheele eer aan DORIA toe-behoorde, dat FRANCISCUS I. hem door allerlei verzoen-ningmiddelen weder voor zich zocht te winnen; maar noch de luisterrijkste belof-ten, noch de bemiddeling zelfs van paus CLEMENS VII., konden zijn besluit veran-deren. Hetgene, wat ten allen tijde de gedachtenis van DORIA in eere moet houden, is de weigering, welke hij bij deze gelegenheid deed, van het oppergebied van *Gen-ua*, hetwelk hem door den keizer werd aangeboden. Den titel van hersteller boven dien van meester verkiezen-de, bepaalde hij dat *Genua*, in geval hetzelfde de Fransche overheersching mogt afschud-den, onder de keizerlijke bescherming zoude vrij blij-ven. Het ontbrak enkel nog

aan zijnen roem, van zelf de bevrijder van zijn vader-land te zijn. De ongeluk-ke uitslag van den togt naar *Napels*, bemoedigde hem, om nog in hetzelfde jaar (1528), de onderneming te beproeven; en zich met 13 galeijen en 500 manschap-pen voor *Genua* vertoond hebbende, maakte hij zich in eenen enkelen nacht mees-ter van hetzelfde, zonder een druppel bloeds te storten. Door dezen togt verdiende hij den titel van *Vader en Bevrijder des Vaderlands*, die hem door een besluit van den senaat werd toege-kend. Hetzelfde besluit be-val, dat er te zijner eer, een standbeeld zou worden opgericht, en dat men voor hem uit de openbare schat-kist een paleis zoude koop-en. Er werd alstoen te *Genua* door de raadsheeren een nieuw bestuur gevormd; en dit bestuur is hetzelfde, dat nog tegenwoordig be-staat; zoodat hij niet alleen de bevrijder, maar zelfs de wetgever van zijn vaderland werd. DORIA vond bij kei-zer KAREL V. al de voor-deelen, die hij kon wen-schen. De vorst schonk hem zijn geheele vertrouwen, en benoemde hem tót algemeenen zeevoogd, met een ge-heel en onbepaald gezag. Hij bezat toenmaals in eigendom 12 galeijen, die, door zijn verdrag, in de dienst des keizers moesten onderhouden

worden, en dit getal werd later tot 22 gebracht. DORIA ging voort met zich door onderscheidene zeetogten te onderscheiden, en bewees den keizer de gewigtigste diensten. In 1532 ontnam hij den Turken de steden, *Coron* en *Patras* aan de Grieksche kusten. De verovering van *Tunis* en het fort *Goletta*, waarbij KAREL V. in 1535 in persoon wilde tegenwoordig zijn, had men voornamelijk aan de dapperheid en bekwaamheid van DORIA te danken. Het was tegen zijnen wil en raad, dat de keizer in 1541 den ongelukkigen togt van *Algiers* ondernam, waarbij hij een gedeelte zijner vloot en zijner soldaten, en DORIA elf zijner galeijen verloor. Andermaal onderging zijnen roem in 1539 eenigen schok bij het gevecht van *Prevesa*. Zich met de keizerlijke vloot, vereenigd met die der Venetianen, en de pauselijke galeijen, in tegenwoordigheid van het Turksche leger, onder de bevelen van BARBAROSSA, die veel geringer in sterkte dan de zijne was, bevonden hebbende, vermeed hij het gevecht en liet eene zegepraal ontsnappen, die verzekerd scheen. Sommige geschiedschrijvers hebben deze werkeloosheid voorgesteld als het uitwerksel eener overeenkomst met BARBAROSSA aangegaan, om den oorlog te doen voortduren;

maar dit sprookje door BRANTOME aangenomen, die steeds gereed is om aan volksgeruchten gewigt bij te zetten, is van alle waarschijnlijkheid ontbloot. Men weet, dat de groote veldheeren dikwerf door ernstige beweegredenen worden teruggehouden, daar waar de menigte der strijders niet dan den gebaanden weg tot de zegepraal ziet. De Afrikaansche zeeschuurmers hadden nooit een geduchter vijand dan DORIA; hij en zijne luitenants ontnamen hun gestadig onnoemelijk rijke buiten. De ijver en de diensten, door dien grooten man aan KAREL V. bewezen, verwierven voor hem de orde van het Gulden Vlies, de beleening van het prinsdom *Melphes* en het markgraafschap *Tursi* in het koninkrijk *Napels*, voor hem en zijne erfgenamen, benevens de waardigheid van grootkanselier van dat rijk. Het was eerst in het jaar 1556, in den ouderdom van bijna 90 jaren, dat hij ophield zijne galeijen te bestijgen en in persoon het bevel te voeren. Onder het gewigt der jaren gebukt, verkreeg hij van PHILIPPUS II., koning van *Spanje*, de vergunning om JOANNES ANDREAS DORIA, zijnen neef, tot zijnen onderbevelhebber te verkiezen. Hij eindigde zijne lange en roemrijke loopbaan in 1566 in den ouderdom van

bijna 93 jaren zonder nakomelingschap, ofschoon hij gehuwd is geweest, en zonder op verre na een zoo groot vermogen na te laten, als men het zou kunnen vermoeden, na de gelegenheden, die hij had gehad, om zich te verrijken. Maar de overdrevenheid zijner pracht, en geringe orde in zijne huiselijke zaken hadden zijne fortuin zeer verminderd. Weinig menschen hebben, zonder den privaatstand te verlaten, op het tooneel der wereld, eene zoo groote rol gespeeld als DORIA: in *Genua*, door zijne medeburgers als de verlosser en de beschermgeest des vaderlands vereerd, buitenslands, om zoo te spreken, met zijne galeijen alleen den rang eener zee-mogendheid handhavende. Weinig menschen hebben tevens in den loop van een zoo lang leven een meer bestendiger voorspoed genoten. Tweemaal was zijn ondergang beraamd; de eerste maal in 1547 door de zamenzwering van den graaf JOANNES LODEWIJK FIESQUE, voornamelijk tegen hem gericht: maar de onderneming mislukte door den dood van den aanvoerder, juist op den oogenblik der uitvoering; de andere maal kort daarna door die van JULIUS CIBO, welke ontdekt werd, en aan derzelve bewerker het hoofd kostte; deze beide zamenzweringen hadden geen an-

der uitwerksel, dan te *Genua* en in geheel *Italië* het gezag en den roem van dezen grooten man te doen toenemen. Sommige schrijvers hebben DORIA van wreedheid beschuldigd, en er eenige voorbeelden van aangehaald; maar zij hebben welligt geen behoorlijk onderscheid gemaakt tusschen de wreedheid en die gestrengheid, welke eenen zeeman ter handhaving der tucht en ter voorkoming der ononderwerpelijkheid, volstrekt noodzakelijk is.

DORIA (ANTONIUS), een beroemd Genuesch kapitein, de bloedverwant van den voorgaande, maakte zich te gelijker tijd beroemd. Er hestaat van hem: *Geschiedenis der gebeurtenissen onder KARTEL V. in de wereld voorgevallen, Genua, 1571, in 4.to*

DORIGNY (MICHAËL), een schilder en graveur in 1617 te *Saint-Quentin* geboren, leerling en schoonzoon van den beroemden VOUET, volgde zijne wijze van zeer nabij. Hij eiste met sterkwaater, het grootste gedeelte zijner werken en gaf aan dezelve, het ware karakter van derzelve meester. Deze kunstenaar overleed als hoogleeraar der akademie van schilderkunde te *Parijs* in 1665. Hij liet twee zonen na, LODEWIJK en NICOLAAS, die zich mede in de schilder- en graveerkunde onder-

scheiden hebben. De oudste overleed te *Verona* in 1742, en de jongste in 1746, te *Parijs* als lid der akademie.

DORIGNY. — Zie ORIGNY.

DORINCK of DORING (MATTHEUS), een Duitsche Franciskaner-monnik, hoogleeraar der godgeleerdheid in zijne orde, in de veertiende eeuw in *Thuringen* geboren en te *Kiritz* overleden, zonder dat men het juiste tijdstip van zijnen dood kenne; maar sterke redenen doen gelooven, dat hij in 1465 niet meer leefde. Hij is naar men meent de schrijver van den *Beknopten geschiedkundigen Spiegel* door VINCENTIUS van *Beauvais*, tot in 1493 vervolgd. Men gelooft dat dit het is, wat men gewoonlijk de kronijk van *Neurenberg* noemt, wjl de eerste uitgave deszelve in 1492 in die stad in 4° plaats had. Sommige schrijvers kennen deze kronijk, welligt met meer regt, aan HERMAN SCHEDEL toe. De schrijver, wie hij ook wezen moge, is in zeker opzigt de voorlooper van LUTHER geweest: zijne dweepzucht behoeft het bij die van dien ketter in het minst niet onder te doen.

D'ORLEANS. — Zie CHERUBIN en ORLÉANS.

DORMANS (JOANNES DE),
VIII. DEEL.

Kardinaal Bisschop van *Beauvais*, Kanselier van *Frankrijk*, onder KAREL V., overleed den 7 November 1373, had te *Parijs*, in 1370 het *Collegie van DORMANS*, bijgenaamd van den H. JOANNES van *Beauvais*, gesticht. Zijn roem als een bekwaam en regtschape man, was de oorzaak zijner fortuin; zijn vader was slechts een eenvoudige procureur, die zich VAN DORMANS liet noemen, wjl hij van dit vlek afkomstig was. Zijne zonen kochten vervolgens de heerlijkheid van hunne geboorteplaats. De Kardinaal had tot neef MILO DE DORMANS, achtereenvolgend Bisschop van *Angers*, *Bayeux* en *Beauvais* en in 1380 kanselier.

DORNAU (GASPARD), in het Latijn DORNAVIUS, een geneesheer, redenaar en dichter te *Ziegenrück* in het *Voigtland* geboren, en den 28 September 1632, in den ouderdom van 55 jaren, als raadsheer en lijfarts der vorsten van *Brieg* en *Lignitz* overleden. Er bestaan van hem verscheidene werken, waarvan de meest bekende zijn: 1.º *Amphitheatrum sapientiae socraticae*, enz. in fol. 2 dl.ⁿ, *Hanover*, 1619. — 2.º *Homo diabolus, sive silloge scriptorum de columnia; Parallela morum saeculi; Enco-*

miūm scarabœi; Invidiæ encomiūm; Culumniæ representatio; Encomiūm cæcitatī, nemini frigillæ pellicani, authoribus incertis, Frankfort, 1618, in 4.to — 3.º De incremento dominationis turcicæ, enz.

DORNEVAL, een Parijzenaar, in 1766 overleden, heeft zijn leven doorgebracht, met alleen of in gemeenschap voor *la Foire* (een schouwburg) te werken. Zijne beste stukken komen in het *Théâtre de la Foire* (Tooneel van *la Foire*) voor, dat hij met **LE SAGE**, in 10 deelen in 12.º heeft in het licht gegeven.

DORNKRELL (**JACOBUS**), een Lutersche godgeleerde en predikant, te *Luneburg* in 1643 geboren, en te *Hamburg*, in 1704 overleden, liet, onder den titel van *Biblia historico-harmonica*, enz., een door de geleerden zeer geacht werk na.

DOROTHEA (*Heilige*), eene maagd en martelares, is beroemd door de bestendige weigering, die zij deed van in den echt te treden, en de afgoden te aanbidden, en zulks ondanks de verschrikkelijkste folteringen, welke **FABRICIUS**, landvoogd van *Cæsarea*, haar deed verduren. Zij bekeerde twee afvallige vrouwen, aan welke men den last had opgedra-

gen, om haar te verleiden. Daar niets in staat was, om hare standvastigheid aan het wankelen te brengen, zoo veroordeelde haar de rechter, om het hoofd te verliezen. Toen men haar naar de strafplaats voerde, vraagde haar een jongeling, **THEOPHILUS** genaamd, die haar had hooren zeggen, dat zij zich met haren goddelijken Bruidegom ging vereenigen, al schertsende, naar vruchten en bloemen uit den tuin van haren Bruidegom. Door een uitwerksel der goddelijke almacht, zond hem de Heilige dezelve werkelijk. Het wonder trof **THEOPHILUS** zoodanig, dat hij zich bekeerde. Men is van gevoelen, dat de marteldood dezer Heilige onder **DIOCLETIANUS** plaats had. Haar lichaam rust in de beroemde kerk, die te *Rome*, aan gene zijde des *Tibers*, haren naam draagt. Zij wordt in het oude *Martyrologium*, aan den heiligen **HIERONYMUS** toegeschreven, genoemd. — Men moet haar niet verwarren met eene andere Heilige van denzelfden naam, en uit een der beroemdste huizen van *Alexandrië* gesproten, die na op eene standvastige wijze geweigerd te hebben, om aan de geile drift van **MAXIMINUS** te voldoen, door dien keizer in 308 van al hare goederen beroofd, en tot ballingschap veroordeeld werd.

DOROTHEUS, een leerling van den Monnik **JOANNES**, bijgenaamd den *Profeet*, en meester van den Jood **DOSITHEUS**, was in het jaar 560, aan het hoofd van een klooster in *Palestina*. Er bestaat van hem: *Leerreden of Onderrigtingen voor de Monniken*, door den abt **DE RANCÉ** in het Fransch vertaald, 1686, in 8.º; en *Grieksche en Latijnsche Brieven*. Deze werken komen voor in het *Actuarium* van de Bibliotheek der kerkvaders, van 1623, 1.º dl. bladz. 743. De stijl derzelve is vrij eenvoudig, doch vol zalving. Anderen schrijven deze *Leerreden* en *Brieven*, met genoegzame waarschijnlijkheid, aan eenen **DOROTHEUS** toe, in *Pontus* geboren, bijgenaamd den *Jonge*, archimandriet (Grieksche abt) van een beroemd klooster, dat uit hoofde van het aantal monniken, *Chilicomus* werd genaamd. Hij leefde omtrent het jaar 1020. **JOANNES MAUROPUS**, zijn leerling, heeft zijn leven beschreven.

DORPIUS (MARTINUS), te *Naaldwijk* in *Zuid-Holland* geboren, Hoogleeraar der wijsbegeerte te *Leuven*, was, volgens de getuigenis van **ERASMUS**, de eerste, die de studie der schoone letteren met die der wijsbegeerte en godgeleerdheid

vereenigde. Hij stierf in den bloei zijner jaren den 31 Mei 1525. **HADRIAAN VAN BAARLAND** heeft hem in zijne *Kronijk der hertogen van Brabant* eene schoone lofspraak toegewijd. Er bestaat van **DORPIUS**: 1.º *Epistola de Hollandorum moribus*. — 2.º *Oratio de laudibus academicæ Lovaniensis*, Leuven, 1513. — 3.º Een *Brief* aan **ERASMUS** over zijnen *Lof der dwaasheid*. — 4.º Eenige *Akademische Redevoeringen* en *Gedichten* enz.

DORSANNE (ANTONIUS), te *Issoudun*, in *Berry* geboren, doctor der *Sorbonnè*, zanger der kerk van *Parijs*, was groot vikaris, en officiaal van hetzelfde diocees, onder den kardinaal **DE NOAILLES**. Hij overleed in 1728 van smart, over de zuivere en eenvoudige aanneming der bulle *Unigenitus*, die de kardinaal **DE NOAILLES** gedaan had. Er bestaat van hem een *Dagverhaal (Journal)*, bevattende de Geschiedenis en bijzonderheden van hetgene, wat er te *Rome* en in *Frankrijk* belangrijks in de zaak der bulle *Unigenitus* is voorgevallen, 2 dl. n in 4.º, of 6 dl. n in 12.º, de Bijlagen daaronder begrepen. **VILLEFORE**, de schrijver der bijzonderheden, betrekkelijk die bulle, heeft zich in de samenstelling van

zijn werk veel van dit *Dagverhaal* bediend, zoodat men in beide deze werken vele valsche daadzaken aantreft. De schrijver der bijzonderheden brengt zijne geschiedenis niet verder, dan tot in 1718; de schrijver van het *Dagverhaal* heeft dezelve tot in 1728 voortgezet. Het verhaal van den eerste is levendig en vloeiend; dat van den tweede is eenvoudig en onbeschaafd. Beide verraden den partijgeest.

DORSET (THOMAS SACKVILLE, Graaf van), groot-schatmeester van *Engelund*, in 1536, te *Witham* geboren, reisde door *Frankrijk* en *Italië*. Hij oefende zich in die landen, in de geschiedenis, de talen en de staatkunde. Bij zijne terugkomst in *Engelund*, nam hij bezit, van de aanzienlijke goederen, welke zijn vader, in 1566 overleden, hem had nagelaten. In korten tijd verteerde hij het grootste gedeelte derzelve. Tot vrijheer van *Buckhurst*, in het graafschap *Dorset*, verheven, werd hij, in 1571, als afgezant naar *Frankrijk*, tot KAREL IX, en in 1587, in dezelve hoedanigheid naar de *Verenigde Provinciën* gezonden. De goede uitslag, waarmede hij zich van deze verschillende zendingen kweet, deden hem in 1589 tot ridder van den kousenband, in 1591 tot kanselier der uni-

versiteit van *Oxford*, en eindelijk in 1598 tot groot-schatmeester van *Engelund* benoemen. Hij bekleedde dezen post met eer tot aan zijnen dood, die den 19 Augustus 1608, bijna plotseling, te midden zijner ambtgenooten, en in tegenwoordigheid der koningin, plaats had. Men heeft van hem eenige *Brieven*, in verschillende werken gedrukt, die ten bewijze verstrekken, dat hij een geleerd man was.

DORSET (KAREL SACKVILLE Graaf van), afstammeling van den voorgaande, in 1637 geboren, hield zich bijna enkel en alleen met de schoone letteren bezig. Zijn ijver voor die studie, deed hem eenige openbare bedieningen van de hand wijzen. Hij nam echter gezantschappen aan, waarbij het enkel, om complimenten te doen was. Hij behoorde tot het getal der misnoegden, die JACOBUS II. verdreven, om WILLIAM op den troon te plaatsen, en hij diende dezen laatste zoo wel, dat hij lid van deszelfs geheimraad werd. Hij verwijderde zich in 1698, en overleed te *Bath*, den 10 Januarij 1706. Er bestaat van hem: 1.° *Spiegel der Overheidspersonen*, berijmd, met eene prozaïsche voorrede. De inleiding, die op deze voorrede volgt, is vol van eene waarlijk schilderachtige dichtkunde. — 2.°

De berijmde *Geschiedenis van den ongelukkigen hertog van BUCKINGHAM, ten tijde van RICHARD II.* Zijne gedichten zijn met die van ROCHESTER en ROSCOMMON, gezamenlijk uitgegeven, Londen, 1731, in 12.mo

DOSA (GEORGE), een boer, uit *Ciculië* (een gewest van *Zevenbergen*), werd in 1513, door de Hongaarsche boeren, toen zij de wapenen tegen de geestelijkheid en den adel opnamen, tot koning van *Hongarijè* gekroond. JOANNES, waijwode van *Zevenbergen*, versloeg de muitelingen in het volgende jaar, en nam hunnen koning gevangen. Om hem voor zijne overweldigingen en zijne misdaden te straffen, liet men hem op eenen gloeiend ijzeren troon zitten, met eene kroon op het hoofd en eenen sceppter in de hand, die beide van hetzelfde metaal, en evenzeer gloeiend waren. Negen zijner medeplichtigen, die aan eene volstrekte vaste van 15 dagen overleefd hadden (40 waren er tot deze straf veroordeeld geweest, onder welke er 31 bezweken waren) ontvingen bevel hunnen ongelukkigen schijn-koning aantevallen, en met de tanden te verscheuren. Na deze gruwelijke folteringen, werd hij gevierendeeld, en zijne ledematen in de verschillende

gewesten van *Hongarijè* ten toon gesteld. De ongelukkige Dosa onderging deze onmenschelijkheden, zonder zich te beklagen. Het eenige, wat hij verzocht, was, dat men zijnen broeder mogt sparen. De overige gevangenen werden gespitst, levend gevild of aan molenwieken gebonden. Ofschoon er geene soort van *geraffineerde* wreedheid was of deze booswichten hadden dezelfde, ten opzichte van de beroemdste mannen in de geestelijkheid en den adel uitgeoefend, zou men echter wenschen, zegt de wijze en oordeelkundige ISTHUANFI, dat de Christelijke zachtmoedigheid, hunne regtvaardige strafoefening eenigzins gematigd had.

DOSCHES (FRANCISCUS), een zinnelooze kweekeling van den zinneloozen SIMON MORIN. De schriften, waarin hij zijne buitensporige droomerijen heeft opgeteekend, zijn buitengemeen zeldzaam, en verdienen alleen door rijke filozofen gezocht te worden, die begeerig zijn, om te weten, tot welke ongerijmdheden de menschelijke geest vervallen kan. Zij zullen in een zeer zeldzaam schrift van DOSCHES, slechts uit 4 bladz.ⁿ in 4.to bestaande, en *Beknopt tuighuis des geloofs* getiteld, vinden, tot hoever een *sok-*

taris zijne dolzinnigheid kan brengen,

DOSITHEUS, een Joodsch officier; zoon van **BACENOR**; versloeg het leger van **TIMOTHEUS**, sloeg **GORGAS**, en maakte hem krijgsgevangen; maar terwijl hij hem wegvoerde, hieuw hem een vijandelijk ruiter met eenen sabelslag den schouder af. **DOSITHEUS** overleed aan deze wond, in het jaar 163 vóór J. C., na door zijnen moed, waarmede hij eene groote voorzigtigheid paarde, zijn vaderland groote diensten te hebben bewezen.

DOSMA DELGADO (**RODERICH**), kanonik van *Badajoz* in *Spanje*, zijne geboorteplaats, was zeer ervaren in de Oostersche talen, er bestaan van hem onderscheidene werken over de H. Schrift, onder andere eene verhandeling *De auctoritate sanctæ scripturæ*, in fol. Hij overleed in 1607, in den ouderdom van 74 jaren.

DOSO (**DOSI** en **GIAMBATISTA**), twee broeders, en zeer bekwame schilders, die in de 15.^e en 16.^e eeuw leefden. De eerste was de gunsteling van den hertog **ALFONSO** van *Ferrare*, en de vriend van **ARIOSTO**, die hem in zijnen **ORLANDO** (23^e gezang) vereerde. Ook **TITIAAN**, in wiens manier hij meestal

werkte, en met wien hij onderscheidene kamers van het hertoglijke paleis beschilderde, was hem bijzonder toegedaan. In *Dresden* bevinden zich acht schilderstukken van **Dosso Dossi**, onder welke een, den redenstrijd der vier Kerkvaders voorstellende, bijzonder uitmunt.

DOTTEVILLE (**JOANNES HENDRIK**), den 22 December 1716, te *Palaiseau*, bij *Versailles*, geboren, ging in de Congregatie van het *Oratorium*, en overleed den 25 October 1807. Hij is door de volgende werken bekend: 1.º *Traduction etc.* (*Vertaling* — in het Fransch — van **SALUSTIUS**, met het *Leven van dien geschiedschrijver en beoordeelende aanmerkingen*). Er zijn verscheidene uitgaven van in het licht verschenen, de 5.^e in 12.mo is van 1806. Deze vertaling wordt als zijn beste werk beschouwd. — 2.º *Histoire etc.* (*Geschiedenis van TACITUS, in het Latijn en in het Fransch, met aantekeningen op den tekst*), 1772, 2 dl.ⁿ in 12.mo — 3.º *Annales etc.* (*Jaarboeken van TACITUS, regeringen van CLAUDIUS en NERO*), 1774, 2 dl.ⁿ in 12.mo; (*Regeringen van TIBERIUS en CALIGULA*), 1779, 2 dl.ⁿ in 12.mo Op verzoek zijner vrienden gaf hij eene volledige *Vertaling* (in het Fransch) van **TACITUS** in

het licht, maar deed dezelve vergezeld gaan, met de *Vertalingen* van het Leven van AGRICOLA, Over de zeden der Germanen, en het Leven van TACITUS, door den Abt DE LA BLETTERIE, 4.^e uitgave, 1779, 7 dl.ⁿ in 8.º Pater DOTTEVILLE, heeft door eene Bijlage de gebeurtenissen, in de Jaarboeken beschreven, in verband gebragt met het begin der Geschiedenissen. — 4.º *Vertaling* (in het Fransch), van het blijspel van PLAUTUS, *Mostellaria* genaamd, met den tekst, volgens onderscheidene handschriften en de beste uitgaven, herzien, 1803, in 8.º Al deze vertalingen, worden in het algemeen op prijs gesteld, en zijn vooral belangrijk door de geleerde aantekeningen, waarmede dezelve vergezeld gaan.

Dou. — Douw.

DOUBLET (FRANCISCUS), te Chartres in 1751 geboren, was besturend doctor der geneeskundige faculteit van Parijs, en later Hoogleeraar aan de gezondheidschool dier stad. In zijne jeugd door het lezen van reisbeschrijvingen verleid, ontsnapte hij uit het vaderlijke huis, en doorkruiste met een' zijner medeleerlingen Italië en Holland; maar van dezen hartstogt gene-

zen, kwam hij te Parijs de geneeskunde beoefenen, en werd aldaar als doctor aangenomen. In 1780 werd hij tot geneesheer van het ziekenhuis Vaugirard benoemd, hetwelk voor de vondelingen bestemd, en, op zijnen raad opgericht was; zijne voornaamste werken zijn: 1.º *Observations etc.* (*Waarnemingen in de afdeelingen der burgerlijke gasthuizen gemaakt*), Parijs, 1788, 4 dl.ⁿ in 8.vo, 4.e uitgave. — 2.º *Nouvelles recherches etc.* (*Nieuwe nasporingen over de scharlakenkoorts*), 1791, in 8.º, op bevel des konings van Frankrijk in het licht gegeven. — 3.º *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de noodzakelijkheid om eene verbetering in de gevangnissen daar te stellen, en over de middelen, om dezelve te bewerkstelligen*), Parijs, 1791. Hij heeft verder onderscheidene belangrijke artikels voor de *Encyclopedie methodique* geleverd. Deze kundige arts, overleed te Parijs, in 1795.

DOUCIN (LODEWIJK), een Jesuit, te Vernon geboren, en in 1726 te Orleans overleden, was, volgens sommigen, de schrijver van het beruchte *Kerkelijke Problema*, waarin hij het gedrag van den Heer DE NOAILLES ten opzichte van de *Réflexi-*

ons morales (*Zedelijke overwegingen*) van pater QUESNEL; hekelde. (Zie NOAILLES-LODEWIJK ANTONIUS DE-) Hij werd naar Rome gezonden; en onderscheidde zich door zijnen ijver voor de bulle *Unigenitus*. Er bestaat van hem: 1.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van het Nestorianismus*), *Parijs*, 1698, in 4.°; belangrijk en zeer gezocht. Al hetgene, wat deze beruchte ketterij betreft, wordt er naauwkeuriglijk in ontwikkeld; aan het hoofd van het boekdeel vindt men, als om tot voorrede te dienen, eene verhandeling, welke ten titel voert: *Over de godheid van J. C.*, door NESTORIUS bestreden, en door den heiligen CYRILLUS bewezen. — 2.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van het Origenismus*), vol geleerde nasporingen, en met eene gezonde oordeelkunde. — 3.° *Mémorial etc.* (*Beknopt gedenkschrift over den staat en den voortgang van het Jansenismus in Holland*), door den schrijver zamengesteld, toen hij zich in 1697, in het gevolg van den Graaf van Créci, naar het congres van *Rijswijk* begaf. 4.° *Onderscheidene Schriften over de tijdsomstandigheden.*

DOUDIJS of DOEDIJS (WILLEM), een beroemd Nederlandsch historie-schilder, werd in 1630 te 's Gravenha-

ge geboren. Zijn vader was burgemeester en kapitein der burgerij; en wyl hij in hem lust voor de schilderkunde ontwaarde, plaatste hij hem bij ALEXANDER PETIT. Maar de genie van DOUDIJS bragt meer oefening aan zijne vorderingen, dan de kunde zijns meesters, en stelde hem weldra in staat, om den weg van Rome inteslaan, ten einde aldaar zijne talenten volkomen te ontwikkelen. Hij beoefende zorgvuldiglijk de oorspronkelijke stukken der grootste meesters, en schiep te daarin zoo veel vermaak, dat hij twaalf achtereenvolgende jaren te Rome vertoefde, gedurende welke hij dien goeden Italiaanschen smaak verwierf, die zijn penseel in zijn vaderland zoo zeer op prijs deed stellen. Hij was een der eersten en voornaamsten, die in 1661 medewerkten aan de oprigting van een genootschap van schilders te 's Gravenhage, waarvan hij dikwerf bestuurder was. Hij was verheven in zijne ordonnantien, naauwkeurig in de teekening zijner naaktheden, natuurlijk in zijne kleedingen en bewonderenswaardig in zijn koloriet. Duizenden door hem vervaardigde stukken, zijn hiervan getuigen, en voornamelijk dat voortreffelijke schilderstuk, op het stadhuis zijner geboorteplaats, *het regt van SALOMON* voorstellende. DOU-

DIJNS overleed in 1697.

DOUFFET, DUFFET of DOUFFLET (GERARDUS), een bekwaam schilder, werd te Luik den 16 Augustus 1594 geboren. JOANNES TAULIER, een Luikenaar, en een zekere PERPÈTE van Dinant, waren zijne eerste meesters. In 1609 begaf hij zich naar Antwerpen, alwaar de beroemde RUBENS hem onder zijne kweekelingen opnam; DOUFFET maakte aldaar groote vorderingen. In 1614 begaf hij zich naar Rome, en verbleef aldaar zeven jaren, de beoefening der groote voorbeelden, met die der dicht- en geschiedkunde vereenigende, welke laatste wetenschappen eenen schilder voor de ordonnantie zijner onderwerpen zoo noodzakelijk zijn. Na zich eenigen tijd te Venetië te hebben opgehouden, kwam hij in 1622 in zijne geboortestad terug. Zijn roem was hem aldaar vooruitgegaan, als om strijd maakte men gebruik van zijne kunst: de kerken en huizen van aanzienlijken, leveren nog de bewijzen zijner begaafdheid op. Maar om een juist denkbeeld van het talent der zamenstelling van DOUFFET te hebben, moet men de zeer breedvoerige beschrijving lezen, welke DE FIGAGE van de twee voornaamste stukken van dezen meester geeft, welke in de

kunst-galerij van *Dusseldorp* bewaard worden, en die eertijds te *Luik* bestonden, waarvan het eene N.° 39 voorstelt de *Vinding van het heilige kruis*, en het andere N.° 65, *Paus NICOLAAS V., den grafkelder van den heiligen FRANCISCUS van Assise bezoekende*. Hij muntte evenzeer in geschiedkundige stukken en in portretten uit. Zijne houdingen zijn wel gekozen, in zijne gelaatstrekken heerscht eene bewonderenswaardige verscheidenheid, zijn koloriet is buitengemeen zacht. Hij overleed in 1660.

DOUGLAS (WILLEM VAN), een Schotsch heer der veertiende eeuw, uit een der oudste huizen van dat rijk, van hetwelke BUCHANAN de gescheidenis heeft geschreven. Nadat ROBERT BRUCE, koning van *Schotland*, gelofte had gedaan, van tegen de ongeloofigen ter kruisvaart te trekken, en zulks bij zijn leven niet had kunnen volbrengen, zoo beval hij aan DOUGLAS, zijn hart, na zijner dood, naar *Palestina* te brengen, en hetzelfde aan het heilige graf aanbieden. Nadat de koning in 1327 overleden was, vertrok DOUGLAS naar het *Heilige Land*; maar hij werd, zegt men, onder weg, met zijn geheele gevolg, dat uit den aanzienlijksten adel van

het land was zamengesteld; vermoord.

DOUGLAS (JACOBUS), een Engelsche ontleedkundige, die in de praktijk der bevallingen uitmuntte. Hij onderwees de geneeskunde te Londen, in het begin der achttiende eeuw. Men heeft hem de volgende werken te danken: 1.° *Bibliographiæ anatomicæ specimen*, voor de eerste maal te Londen gedrukt; en in het vervolg met vermeerderingen te Leijden, 1734, in 8 vo — 2.° *Myographiæ comparatæ specimen*, Londen, 1707. De schrijver toont in dit stuk, het verschil der spieren in den mensch en in den hond aan. Men heeft hetzelfde in het Latijn vertaald, en te Leijden in 1729 gedrukt. — 3.° *Beschrijving van het buikvlies*, in het Engelsch, Londen, 1730. DOUGLAS is te Londen, in 1742, overleden, eenen roem nalatende, dien de tijd gewettigd heeft.

DOUGLAS (JOANNES), een Anglikaansch bisschop, in 1721 te Pittenween in Schotland geboren. Na zijne studiën aan de universiteit van Oxford volbragt te hebben, werd hij in 1744, in hoedanigheid van kapellaan aan het 3^e regt der gardes te voet, hetwelk toenmaals een gedeelte uitmaakte, van het leger der bondgenooten in

Vlaanderen, verbonden, en hij was bij den slag van Fontenoi tegenwoordig. In Engeland teruggekeerd, bekleedde hij er onderscheidene kerkelijke bedieningen, en vergezelde vervolgens den zoon van Lord BATH, op zijne reizen. Hij verkreeg onderscheidene beneficiën, en werd in 1762, door de bescherming van Lord BATH, die hem zelfs bij zijn overlijden, zijne bibliotheek legateerde, tot kanonik van Windsor benoemd. In 1787 werd hij tot het bisdom van Carlisle verheven, en vervolgens naar dat van Salisbury verplaatst. Hij was lid der landbouwkundige maatschappij van Londen, van die der oudheidkundigen derzelfde stad, en een der opziëners van het Britsch museum. Deze prelaat overleed in 1806. Men kent van hem: 1.° *Criterion miraculorum*, 1753, in 8 vo. Een werk, waarin DOUGLAS met even zoo veel begaafdheid als voordeel het gezag der wonderen, dat HUME in zijne wijsgeerige proeven had aangerand, verdedigt. — 2.° MILTON, van de beschuldiging van letterdieverij, hem door LAU aangewreven, verdedigt, 1750.

DOUJAT (JOANNES), te Toulouse uit eene aanzienlijke familie geboren, te Parijs den 27 October 1688, in den ouderdom van 79 jaren

overleden, was Deken der besturende doctoren van de regtsgeleerde faculteit van *Parijs*, eerste koninklijk hoogleeraar in het kanonieke regt, geschiedschrijver des konings van *Frankrijk*, en lid der Fransche akademie. Hij werd door PERIGNI tot eersten onderwijzer van den *Dauphin* benoemd, om aan dien prins de eerste grondbeginselen der geschiedenis en fabelleer medetedeelen. Zijne werken en zijne diensten verwierven hem den lof der geleerden en jaarwedden van den troon. Hij verdient nog meer lof door zijne zedigheid, zijne belangeloosheid en zijne regtschapenheid, te midden van de klippen des hofs, dan door zijne boeken. De voornaamste zijn: 1.° *Abrégé etc. (Beknopte Grieksche en Romeinsche geschiedenis, naar VELLEÏUS, PATERCULUS vertaald, Parijs, 1679 en 1708, in 12mo* Deze vertaling is in eenen zwakken stijl geschreven: de vertaler versierde dezelve met bijlagen, uit de beste schrijvers der oudheid ontleend, en met eene tijdrekenkunde. De abt PAUL heeft er in 1770 in 8.vo en in 12.mo eene betere van geleverd. — 2.° Eene goede *Uitgave* van TITUS-LIVIUS; een werk, even als het voorgaande tot gebruik van den *Dauphin* vervaardigd, en met geleerde aantekeningen voorzien, 6 dl.ⁿ in 4.° — 3.°

Prænotiones canonicæ et civiles, Parijs, 1687, in 4.° dit is zijn beste werk. — 4.° *Histoire etc. (Geschiedenis van het kanonieke regt), 1685, in 12.mo* — 5.° *Die van het burgerlijke regt, Parijs, 1678, in 12.°* in het Latijn. — 6.° Eene *Latijnsche uitgave* der instellingen tot het kerkelijke regt van LANCELOT, *Parijs, 1685, 2 dl.ⁿ in 12.mo*; met vele aantekeningen.

DOUSA (JANUS), of eigenlijk JOHAN VAN DER DOES, werd den 6 December 1545 te *Leijden* geboren, zijne ouders waren JOHAN VAN DER DOES en ANNA VAN NEYENRODE, beide uit adellijk geslacht gesproten. In 1550 was hij reeds ouderloos en werd door zijn grootvader FRANS VAN NEYENRODE in 1555 naar *Lier* ter schole gezonden, vervolgens bezocht hij *Leuven* en *Douai*, en voleindigde zijne studien te *Parijs*, van waar hij in zijne geboorteplaats terugkwam, en in 1564 huwde met ELIZABETH VAN ZUYLEN VAN DER HAER, bij welke hij twaalf kinderen won. Reeds in 1566 betrad VAN DER DOES, het staats-tooneel, als onderteekenaar van het verbond der edelen. Toen in 1572 de staten van *Holland* en *Zeeland* besloten onderstand van geld en volk te verzoeken bij ELIZABETH, koning van *Engel-*

land, was VAN DER DOES een der gezanten; doch zijn grootsten roem verwierf hij door het kloekmoedig verdedigen van *Leijden*, over welke stad hij het bevel voerde toen zij in 1574 door de Spanjaards belegerd en op het uiterste gebragt was, en waarbij hij eenen moed aan den dag legde, die eene betere zaak waardig was. Na het ontzet der stad werd hij Bezorger (*Curator*) der aldaar opgerigte Hoogeschool, welke waardigheid hij negen en twintig jaren met lof bekleed heeft, behalve die van Dijkgraaf van *Rijnland*, Registermeester van *Holland*, lid van den Hoo-gen Raad en andere gewigtige ambten. Zijn staatkundig beleid, zijne schranderheid en zijne beproefde trouw bleken in de hagchelijkste omstandigheden des lands. Na den dood van WILLEM I., Prins van *Oranje*, begaf hij zich in stilte, zelfs buiten weten van zijne vrouw en vrienden, naar *Engeland* met oogmerk om den weg te banen tot andere onderhandelingen met de koningin, terwijl anderen hulp zochten bij *Frankrijk*; en toen, na het afbreken van den handel met dit rijk de opperheerschappij over de *Nederlanden* in 1585 der Engelsche koningin ELIZABETH werd aangeboden, was VAN DER DOES onder de gezanten de eerste wegens

Holland. Meermalen is hij ook tot andere gewigtige gezantschappen gebruikt geworden en den listigen Graaf van *Leicester* dwarsboomde hij op alle wijzen in zijne heerschzuchtige oogmerken gedurende deszelfs kortstondige landvoogdijschap. VAN DER DOES was ongetwijfeld als staatsman, als held, als geleerde en als dichter een der grootste mannen van zijnen tijd. Het is onbegrijpelijk, dat hij, overladen met gewigtige doorgaans ongelijkaardige werkzaamheden, genoegzaam tijd en gelegenheid heeft kunnen vinden tot het samenstellen van zulk eene verbazende menigte geschriften, meestal in Latijnsche dichtmaat dat ons bestek niet toelaat, die hier allen op te geven. Ondertusschen werd zijn werkzaam en roemvol leven slechts tot het negen en vijftigste jaar gerek. In den nazomer van 1604 ongesteld uit *Vriesland* in *Noordwijk* teruggekomen zijnde, verergerde zijne ziekte en hij stierf den 12 October deszelfden jaars. Zijn lijk werd naar 's *Gravenhage* gevoerd en aldaar begraven. De bezorgers der Leijdsche Hoogeschool deden zijne nagedachtenis vieren met eene lijkrede door DANIEL HEINSIUS, hetwelk insgsljks door PETRUS BERTIUS geschiedde, ook werd hem ter eere een fraaije ge-

denkpenning gemunt, die men in de *Beschrijving der Nederlandsche Historiepenningen*, van VAN LOON, 1 Dl., blz. 200, afgebeeld en beschreven vindt. Een zijner achtingswaardige afstammelingen liet in 1792 in de kerk te *Noordwijk* een prachtig marmeren gedenkteeken oprigten ter eere van zijn' onsterfelijken voorzaat, met een uitvoerig Latijnsch opschrift, ten bewijze hoezeer nog in later tijd zijne nagedachtenis in waarde gehouden werd. De voornaamste van 's mans nagelatene schriften zijn: 1.° *Jaarboeken van Holland*, (*Bataviæ Hollandiæque Annales*), in treurverzen en in proza, in 4.°, *Leijden*, begonnen door JANUS DOUSA, zoon, en vervolgd tot het jaar 1520 door DOUSA, vader herdrukt, enkel in onrijm in 1617, met een *Commentarium* van den geleerden HUGO GROTIUS. — 2.° *Aanteekeningen* op SALLUSTIUS, PETRONIUS, CATULLUS, TIBULLUS en PROPERTIUS, HORATIUS, PLAUTUS, enz. — 3.° *Echo, sive lusus imaginis jocosæ*, 's Gravenhage, 1603, in 4.° — 4.° *Poemata*, *Leijden*, 1609, enz. Een zuiver en sierlijk latijn, vele verscheidenheid van naauwkeurig ontwikkelde denkbeelden, is hetgene, wat de werken van DOUSA onderscheidt; regtschapene lieden verwijten hem echter

steeds, in dezelve de regels der welvoegelijkheid en kuischheid geschonden te hebben. — DOUSA liet vier zonen na, die den roem van hunnen vader handhaafden. De meest bekende waren JANUS, een dichter, wijsgeer en wiskunstenaar, de leermeester van Prins FREDERIK HENDRIK, en opziener der Bibliotheek van *Leijden*, alwaar hij in 1596 in den ouderdom van 25 jaren overleed. Er bestaan van hem *Latijnsche gedichten*, 1607, in 8.° — GEORGE, zeer ervaren in de talen, die eene reis deed naar *Konstantinopel*. en in het licht gaf: 1.° *Verhaal zijner reis*, Antwerpen, 1599 in 8.° — 2.° *Georgii Codini selecta de originibus Constantinopolitanis*, in het Grieksch en Latijn, met aanmerkingen van MEURSIUS Geneve, 1607, in 8.° — GEORGE DOUSA overleed in 1599, op het eiland *Sint-Thomas*, op reis zijnde, om zich naar de *Indien* te begeben.

D'OUVILLE. — Zie OUVILLE.

DOUVRE (THOMAS DE), rentmeester der kerk van *Rayeux*, in die stad in 1027, uit eene oude familie geboren, is de eerste Normandijner, dien WILLEM de *Veroveraar*, op den bisschoppelijken stoel van *Yorck* in *Engeland* plaatste. Hij was

zulks waardig, door zijne deugden en zijne kunde. Hij herstelde zijne hoofdkerk, onderwees zijne leeken door zijne redevoeringen en zijne voorbeelden, bewees zijner geestelijkheid groote weldaden, schreef eenige werken over het kerkgezang, en overleed in 1109, na zijnen stoel 28 jaren te hebben bekleed.

DOUVRE (THOMAS DE), neef van den voorgaande, als geestelijke aan HENDRIK I., koning van Engeland, verbonden, werd in 1108 ook Aartsbisschop van Yorck. Zijn vader SAMSON DE DOUVRE, was, alvorens kanonik van Bayeux, en vervolgens bisschop van Worcester, in Engeland te worden, gehuwd geweest, en had, ten minste nog eenen anderen zoon (RICHARD II.), die bisschop van Bayeux werd. THOMAS had groote geschilden met den heiligen ANSELMUS, aartsbisschop van Kantenberg, over den voorrang hunner kerken. Men verhaalt, dat, toen in eene ernstige ziekte de geneesheeren, hem een geneesmiddel opgaven, hetwelk met de zuiverheid streed, hij verklaarde liever te willen sterven, dan zijn leven tot zulk eenen prijs te koop. God zegende zijne standvastigheid en zijn geloof, en gaf hem zijne vorige gezondheid terug. Hij

overleed in 1114.

DOUVRE (ISABELLA DE), uit dezelfde familie als de voorgaande, was de minnaresse van ROBERT, graaf van Gloucester, natuurlijken zoon van HENDRIK I., koning van Engeland, en baarde hem eenen zoon (RICHARD), dien die vorst in 1133 tot het bisdom van Bayeux verhieft. Zich in den herfst der jaren ziende, en afkeerig van de wereld, die eenen afkeer tegen haar had opgevat, begaf ISABELLA zich naar Bayeux, om aldaar hare dagen te eindigen, en overleed aldaar, hoog bejaard, in 1166.

DOUW of DOUWESZ (GERARDUS), van Vriesche afkomst, werd den 7 April 1613, te Leyden geboren; een kweekeling van den beroemden schilder REMBRANT VAN RIJN zijnde, maakte hij onder dien uitmuntenden meester buitengewone vorderingen in de schilderkunde. Deze kunstenaar hield zich voornamelijk bezig met het vervaardigen van kleine schilderstukken, welke hij deed betalen, naar evenredigheid van den tijd, dien hij er toe besteedde, en waarbij hij gewoonlijk een uur arbeids tegen eenen Gulden berekende. Niets is volkomener dan zijne kleine schilderstukken, en men heeft een vergrootglas noodig, om er al de trekken nauwken-

rig van te onderscheiden. Zijne beelden zijn vol leven en bezitten een bewonderenswaardig karakteristiek; zijn koloriet is frisch en krachtvol. Douw spaarde den tijd niet aan hetgene, wat hij vervaardigde. Hij hield zich verscheidenene dagen bezig, om een bezemstokje voortestellen, en vijf dagen, om de hand van Mevrouw SPIERING, op eenen leuningstoel rustende, afte-schilderen. Men beschouwt hem als den uitvinder eener kunstige wijze, om groote schilderstukken, in het klein te brengen. Tot zijne voor-naamste schilderstukken behooren: *Een Kluizenaar*, ten voete uit geteekend, liggende geknield te bidden, terwijl op zijn gelaat opregte godsvrucht is te lezen; — *een oude man bij kaarslicht eene pen versnijden-de*; — *eene oude vrouw, welke met hare kat speelt*; — *de avondschool, waar de vijf, bij de kinderen geplaatste kaarsen, licht op de tafel verspreiden en de geheele school verlichten*, trekt de aandacht en verwondering van ieder tot zich. Dit onschatbaar kunstgewrocht, is op het *Triphuis te Amsterdam*, thans tot een museum ingerigt; *een Barbierswinkel, en daarin een boer, die van de huig geligt wordt, daar een oud berje bij staat te huilen, benevens andere beeldjes*;

— *de waterzuchtige vrouw*, waarvoor 30,000 Gulden is betaald geworden, en welk stuk zich met een ander niet minder schoon, *zijne moeder* voorstellende, *die in den Bijbel leest, en zijne oude vrouw, die aandachtig toelustert*, in het *Museum te Parijs* bevindt. Enkele uitmuntende stukken, benevens zijn eigen afbeeldsel, bevinden zich in de galerij te *Dresden*. Het eenige groote schilderstuk, dat er nog van hem bestaat, stelt de *Onthoofding van den H. JOANNES den Dooper* voor. — Douw overleed in 1680, een aanzienlijk vermogen nalatende; nog heden zijn zijne stukken de duurste van die der Nederlandsche school. In 1809, kocht men een zijner kleine schilderstukken voor het koninklijk Hollandsch museum voor 17,000 Gulden en in het volgende jaar golden zijne werken, op de verkooping van P. DE SMETH, te *Amsterdam*, het meeste, daar dezelve in het algemeen, voor de som van 5 tot 10,000 Guldens verkocht werden.

DOVIA (PAULUS MATHIAS), uit de beroemde familie van dien naam, eenen tak der prinsen van *Angri* te *Napels* geboren, alwaar hij in Maart 1745, in den ouderdom van 84 jaren overleden is, is de schrijver van on-

scheidene wiskundige werken, van verscheidene *Beoordeelende en wijsgeerige Verhandelungen*, en van een werk, ten titel voerende: *La Vita civile de PAOLO MATTHIA DOVIA, con un Trattato della educazione de' principi*, Frankfort en Napels, 3 dl.ⁿ in 12.º De 3^e uitgave, die uit 544 bladz. bestaat, is de beste van alle. Nadat de schrijver het nut der staatkundige werken heeft vastgesteld, doet hij eenen hevigen uitval tegen die van MACHIAVEL. DOVIA heeft in dit werk de grondbeginselen, op welke de burgerlijke maatschappij gevestigd is, zeer wel ontwikkeld, en heeft aan vorsten en onderdanen regels van gedrag gegeven, die even zoo wijs als bondig zijn.

DOW (ALEXANDER), in 1720 in *Schotland* geboren, was de zoon van eenen koopman, die hem tot den handel bestemde, toen de jonge Dow ten gevolge van een tweegevecht, zich verplicht zag, zijn vaderland te verlaten. Hij verbond zich als eenvoudig matroos, op de schepen der Indische - maatschappij, en door zijne talenten gelukte het hem, om tot secretaris, van den gouverneur van *Bencoulen* benoemd te worden. Kort daarna werd hij tot den rang van luitenant-kolonel verheven; zijne militaire werkzaamheden

plaatsten hem weldra in den rang der beroemdste officieren. Hij was kolonel, toen lord CLEVE in *Indië* de grondslagen der Engelsche magt legde. Dow, de knevelarijen moede, waaronder de inwoners van dat ongelukkige geweest gebukt gingen, was een der officieren, die weigerden, om deel te nemen, aan die willekeurige en gewelddadige handelingen, die de staatkunde welligt eischte, maar die door de regtvaardigheid en mensche-lijkheid verworpen werden; woorden die voor de *Engelschen* slechts ijdele klanken zijn, wanneer het om de voldoening hunner heerschen en hebzucht te doen is. In *Engeland* teruggekeerd, gaf hij een werk in het licht getiteld: *History of Hindoostan*, uit het Perzisch vertaald, 1768 — 1770. Twee jaren na de laatste uitgave gaf hij het derde deel in het licht. Dow heeft de verdienste, in eene Europeesche taal de eerste geloofwaardige geschiedenis der voornaamste Muzelmansche Dynastien in *Indië* geleverd te hebben. Aan het hoofd van het werk heeft hij eene *verhandeling* geplaatst over de taal, de inborst, de gewijde boeken en de Godsdienst der Indianen. Deze verhandeling is in het Fransch vertaald door BERGIER, *Parijs*, 1769, in 12.º Dow heeft nog eene andere vertaling

geleverd van de Perzische verhalen, onder den titel van: *Tales of Inet Ullah of Dehty*, 1768, 2 dl.ⁿ in 12.º, in het fransch vertaald, 1769, 2 dl.ⁿ in 12.º Dow beoefende de tooneel-poëzij, maar met minder geluk dan de Oostersche letterkunde. Hij overleed in Indië in 1779.

DOYAT (JOANNES DE), een man van zeer geringe afkomst, Vassaal des Hertogs van BOURBON, won door het vernederende beroep van bespieder en aanbinger, het vertrouwen van LOUWIK XI. Hij wilde zich onderscheiden door de officieren en zelfs den persoon des hertogs van BOURBON aan te randen; maar die prins werd van de lasteringen tegen hem ingebragt ontheven. Dan wel verre, dat zijn vijand zoude gestraft worden, werd hij tot landvoogd van *Auvergne* benoemd, en hij maakte zich den dwingeland van diegene, welke zijne meesters hadden behooren te zijn. LOUWIK XI. beval hem, bij zijn overlijden aan KAREL VIII. aan. Zijn invloed verblindde hem; hij had de onbeschaamdheid, om op de goederen en personen van eenige prinszen inbreuk te maken. Zijne aanslagen bleven niet ongestraft, in 1484 werden hem

na door beulshanden gegeeseld te zijn, aan de kaak te *Parijs* de tong doorboord, en een oor afgesneden. Van daar werd hij naar *Montferrand* in *Auvergne*, zijne geboorteplaats, gevoerd, alwaar hem, na andermaal gegeeseld te zijn, het andere oor werd afgesneden.

DOYEN (GABRIËL FRANCISCUS), een schilder, te *Parijs*, in 1726, met eenen bepaalden smaak voor de teekenkunst geboren. Naauwelijks twaalf jaren oud zijnde, ging hij in de school van VAN LOO, en dong in den ouderdom van 20 jaren naar den hoogsten prijs der schilderkunde mede, welken hij behaalde. Hij ging zich vervolgens, in 1748 te *Rome* volmaken, alwaar de meesterstukken van CARACCIO, CORTONA, JULIUS ROMANUS, en vooral van MICHAËL ANGELO, beurtelings het voorwerp zijner oefeningen, en zijner verrukkingen waren. Na de voornaamste steden van *Italië* bezocht te hebben, kwam hij in 1755 te *Parijs* terug. De stukken, welke hij in die stad ten uitvoer bragt, zijn de *Dood van VIRGINIA*, waaraan hij twee volle jaren op de ijverigste wijze werkzaam was, en waardoor hij in 1758 als lid der schilder-Akademie werd aangenomen, *de pest ziekte het*

heilige vuur genaamd, voor de kerk van den heiligen RICHUS. Deze schilderij wordt voor het meesterstuk van DOYEN gehouden. De *zegëpraal van THETIS op de wateren*, op bevel van het hof ondernomen. Den *Dood van den heiligen LOBEWIJK*, voor de kapel der militaire school. Toen de onlusten der omwenteling de kunsten noodzaakten, om kalinte in vreemde landen te gaan zoeken, begaf DOYEN zich naar *Rusland*, alwaar de Czarin hem op eene vlejjende wijze onthaalde, en hem tot Hoogleeraar der schilder-Akademie van *Petersburg* benoemde. Na den dood dier vorstin, gaf PAUL I. hem dezelfde bewijzen van toegenegenheid. DOYEN vervaardigde verschillende werken voor het paleis des Czars, zoo in olieverw als op natte kalk, die zijnen roem waardig waren. Deze bekwame kunstenaar overleed te *St. Petersburg* den 5 Junij 1806, na een zestienjarig verblijf in *Rusland*.

DRABICIUS (NICOLAAS), een Protestantsch predikant in 1587 te *Strasnitz* in *Moravië* geboren, werd uit zijn land verdreven, en begaf zich in 1628 naar *Hongarië*. Hij liet de predikdienst varen, om zich aan de dronkenschap over te geven. Daar hij zich door

dit gedrag verachtelijk maakte, kwam hij, om zich weder in achting te brengen op het denkbeeld, om openbaringen te veinzen. Zijne droomerijen, die alle door de uitkomst gelogenstrafft werden, hadden geen ander doel dan om den oorlog tegen de Catholijken, en tegen het huis van *Oostenrijk*, dat den Calvinisten zoo vijandig was, te verwekken. De keizerlijken wreekten zich op zijne opvoerige schriften door hem te doen omkomen. Anderen beweren, dat hij in *Turkië* stierf, werwaarts hij de wijk had genomen. Zijn voornaamste werk is getiteld: *Lux in tenebris*, Amsterdam, 1657, een titel zeer slecht passende voor het duistere des onderwerps en voor de eigenzinnigheid der denkbeelden des schrijvers. COMMENIUS heeft er in 1660 eene verkorting van in het licht gegeven, deze droomerijen zijn herdrukt met die van KOTTERUS en van CHRISTINA PONIATOWSKI, onder den titel van *Revelationes seculi nostri ab anno 1616 ad 1664 cum notis et figuris*, 1665, in 4.º De Vorst RAGOTSKI bediende zich van deze verschijnselen als van een werktuig, om het volk in beweging te brengen, maar hij hechtte er het minste geloof niet aan.

DRACHENBERG (CHRISTIAAN

JACOB), een Noordsche honderd-jarige, over wien men dikwerf in de nieuwspapieren heeft gesproken, overleed te *Aarhuus* in 1770, in het 146:^e jaar van zijnen ouderdom. Hij was in 1624 te *Stavanger* in *Noorwege* geboren, en tot in zijn 113:^e jaar ongehuwd gebleven, wanneer hij met eene zestigjarige weduwe in den echt trad. Gedurende de laatste jaren zijns levens werd hij door personen van den hoogsten rang bezocht, die zijn gezond oordeel, zijne tegenwoordigheid van geest en zijne nog bloeiende gezondheid bewonderden;

DRACO, een Atheensch wetgever, in het jaar 624 vóór J. C. Tot *archont* (eersten Overheids-persoon) verklaard, vervaardigde hij ter verbetering zijner medeburgers, wetten, die alom eene wreede gestrengheid ademden. De moordenaar en de van ledigheid overtuigde burger werden gelijk met den dood gestraft. Toen men hem naar de reden eener zoo kwalijk geplaatste gestrengheid vraagde, antwoordde hij: * dat de geringste overtredingen hem hadden toegeschenen den dood te verdienen, en dat hij geene andere straffen, voor de grootste had kunnen vinden." Zijne, volgens de uitdrukking

van den redenaar DEMADES; met bloed geschrevene wetten, hadden het lot der geweldige middelen. Zij werden in den beginne, verzacht, en later verwaarloosd. SOLON schafte dezelve alle af, met uitzondering van die op de moorden. Al wat ons nog van de wetten van DRACO overblijft, is gezamenlijk in het licht gegeven in een werk te *Lyon*, in 1538 onder dezen titel gedrukt, *Jurisprudentia vetus Draconis Prædulpho Prætorio collectore interprete*. Het uiteinde van DRACO was even zoo treurig als koddig. Na op het tooneel te zijn verschenen, juichte hem het volk bij herhaling toe, en wierp naar het gebruik van dien tijd, zoo veel kleederen en mutsen op hem af, dat hij onder den last der bewijzen van achting welke hij ontving, stikte. Het was om zoo te spreken het lot der wijzen des Heidendoms om op eene belagchelijke wijze te leven en te sterven; eene straf, die aan hunne trotscheid en opgeblazene verwaandheid verbonden scheen.

DRACONITES (JOANNES), een Protestantsch predikant van *Carlstadt* in *Frankenland* ondernam een *polyglot* uitgave des Bijbels, die hij echter niet kon ten einde brengen, daar hij in 1566,

in den ouderdom van 70 jaren overleed. Er bestaan van hem *Commentarien op de Evangelien der zondagen*, in het latijn, in fol., en andere werken, waarin men eenige letterkundige onderwerpen, zeer wel behandeld vindt.

DRACONTIUS, een Spaansch Christen-dichter, omtrent het midden der 5^e eeuw. Er bestaat van hem een 1.º *Dichtstuk op het zesdaagsche scheppingswerk*. — 2.º Een *Treurzang*, aan keizer THEODOSIUS den jonge opgedragen, *Leipzig*, 1653, in 8.º

DRAGUT-RAÏS, dat is kapitein, uit geringe ouders van *Natolië* geboren, eerst knecht bij een kaper, werd vervolgens de gunsteling van BARBAROSSA, en eindelijk zijn opvolger. Hij voerde de deelgenooten zijner zeeschuimerijen, met even zoo veel geluk en bekwaamheid, als die beruchte zeeroover tot den buit. Hij onderscheidde zich eerst aan de kusten van het koninkrijk *Napels* en *Calabrië*. Maar in 1550 werd hij door JOANNES DORIA, neef en luitenant van den beroemden ANDREAS DORIA, aan de kusten van *Corsika* overrompeld, en met verscheidene zijner schepen gevangen genomen, en verkreeg de vrijheid eerst na eenige jaren; en door middel van een losgeld weder. Deze lange

gevangenschap verbeterde den roover niet. In 1560 kwam hij in de haven van het eiland *Gerbes* voor anker liggen. ANDREAS DORIA ging er hem met zijne galeijen insluiten, welke alle aan den mond der haven derzelve anker wierpen, om hem allen terugtogt afteknijden. De kaper, zich ingesloten ziende, bedacht een redingsmiddel, dat hem gelukte. Door zijne bezorgdheid om de oevers van de haven te versterken, bragt hij DORIA in den waan, dat hij besloten had den ingang derzelve tot het uiterste toe te verdedigen. Hij deed te gelijkertijd eenen weg bannen, die op de plaats begon, waar zijne galeijen geankerd lagen, en op welken men eene verhooging oprigte, uit verscheidene stukken hout bestaande, die hij deed dekken door planken, die met ongel besmeerd waren, ten einde den gang te bevorderen van alles wat hij er wilde doen overglijden. Men heesch vervolgens, door middel van kabeltouwven, zijne galeijen op die planken, en door middel van houten rollen bragt men derzelve, tot op eene plaats van het eiland, waar de grond veel lager was. Hij had aan dien kant een nieuw kanaal doen graven, tegenover dat van *Cantara* (waar de Spanjaarden zich bevonden), waardoor zijne galeijen van

de eene zee in de andere gingen. DORIA vernam het berigt dezer buitengewone daad eerst door het verlies der hoofdstad van *Sicilië*, die DRAGUT bijna in zijn gezigt veroverde. Op deze wijze redde zich de kaper uit het gevaar. Hij had zich van het eiland *Gerbes* door eene verschrikkelijke trouweloosheid meester gemaakt. Onder voorwendsel van vriendschap, eenen zekeren SOLIMAN, die er Heer van was, in *Tripoli* hebbende doen komen, liet hij hem ophangen, en maakte er zich meester van. Vijf jaren daarna, beval SOLIMAN II. in 1565 aan DRAGUT, zich voor *Malta* te bevinden, dat hij belegerde; de zeeroover kwam er met 15 galeijen. Op eenen zekeren dag, dat hij de bres onderzocht, deed een kanonschot, waarmede een muur gebeukt werd, er eenige steenen afspringen, waarmede de kaper met zulk een geweld aan het hoofd getroffen werd, dat hij eenigen tijd daarna, aan de bekomene wonden overleed.

DRACHMIRE, echtgenoot van WRATISLAUS, hertog van *Boheme*. Gebelgd, dat haar man, bij zijn overlijden, het bestuur van dat land aan zijne moeder had overgegeven, deed zij haar in 929, wurgen. Eene zoo afschuwelijke daad, werd door

verscheidene andere misdaden gevolgd. Zij bewoog haren zoon BOLESLAUS, die een afgodendienaar en zeer wreed was, om zijnen broeder WENCESLAUS, wiens heilig en onschuldig leven aan deze ontaarde moeder onverdragelijk was, op een feestmaal te vermoorden. Maar zulke verregaande wandaden bleven niet lang ongestraft: zij kwam in eenen afgrond bij de stad *Praag*, om het leven, alwaar het scheen, dat de aarde zich geopend had, om haar intezwelgen.

DRAKE (FRANCISCUS), een der grootste zeevaarders van zijnen tijd, werd in 1545 bij *Tavistock*, in het graafschap *Devon* in *Engeland*, uit eene niet zeer aanzienlijke familie geboren. Zijn vader had hem in dienst van een stuurman zijner kennis gesteld, die hem bij zijn overlijden zijn schip naliet. De jongeling volgde eenigen tijd het beroep van zijnen weldoener: maar vernomen hebbende, dat men te *Plymouth* schepen naar *Amerika* uitrustte, verkocht hij het zijne in 1567, en kwam zijne dienst aanbieden aan JOANNES HAWKINS, kapitein der vloot. Men gaf hem het bevel over een schip, met hetwelke hij verscheidene schepen van de Spanjaarden veroverde. In 1577 vertrok DRAKE andermaal

met vijf schepen, met welke hij in drie jaren de wereld omzeilde, aanmerkelijke voordeelen op de Spanjaarden behaalde hun verschillende plaatsen en een aantal rijk beladene schepen ontnam. Eene nieuwe togt in 1585, verwierf hem nieuwen roem: hij maakte zich meester van eenige plaatsen op de *Canarische en Kuap-Verdische Eilanden*, op dat van *St. Domingo*, in het gewest van *Carthagena*, en in verscheidene andere van *Amerika*. De koningin ELIZABETH, die hem reeds tot ridder had benoemd, gaf hem de waardigheid van onder-admiraal. In 1587 en 1588 zond zij hem tegen de Spanjaarden op. In het eerste jaar boorde hij in de haven van *Cadix* 27 schepen in den grond, en in het volgende onderscheidde hij zich tegen de groote Spaansche vloot achtervolgd en door de winden en stormen reeds gedeeltelijk vernield. In 1595 stak FRANCISCUS DRAKE andermaal met eene vloot van 28 schepen in zee, en handhaafde den roem, welken hij in zijne vorige togten teeds behaald had. Hij maakte zich meester van *Sinte-Martha* en *Rio de la Hacha*, in *Amerika*, en van verscheidene andere steden. Eindelijk in *Porto-Belo* terugkomende, eindigde hij in 1596 zijne roemrijke loopbaan. Zijn

ligchaam had geen ander graf dan de zee, het tooneel zijner heldendaden. Zijne *Reis-beschrijvingen*, zijn in 1628 te *Londen*, in het Engelsch in het licht gegeven.

DRAKE (JACORUS), te *Cambridge* in 1607 geboren, legde zich in den beginne op de geneeskunde toe, liet vervolgens die studie varen om zich aan die der Geschiedenis toetewijden, en overleed te *Westminster*, den 2 Maart 1707. Men heeft hem te danken: 1.° *Gedenkschrift voor de kerk van Engeland*, 1711, in 8vo — 2.° *Historia angloscotica*, 1703, in 8.°; sommige kunstregters zeggen, dat hij er enkel de uitgever van is. — Men moet hem niet verwarren met FRANCISCUS DRAKE, die in het licht heeft gegeven: *Geschiedenis en oudheden der stad York*, *Londen*, 1737, in fol., in het Engelsch.

DRAKENBORCH (ARNOLD VAN), den 1 Januarij 1684, te *Utrecht* geboren, en sedert 1716 in die stad Hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid, en den 16 Maart 1748 overleden, heeft zich beroemd gemaakt door eenige werken, en vooral door zijne schoone uitgave van *TITUS LIVIUS*, in 7 dl.ⁿ in 4.°, *Leeyden*, 1738 — 1747. De aantekeningen, waarmede hij de-

zelve doet verzeld gaan, strekken zijner kunde tot eer, maar zij doen zulks minder aan zijnen smaak, daar het de meeste aan nauwkeurigheid ontbreekt. Ook heeft hij eene *Uitgave van SILIUS ITALICUS*, in 4.º 1717 geleverd. Deze is in denzelfden geest als de voorgaande, en wordt op prijs gesteld.

DRAPIER (ROCHUS), advocaat bij het parlement van *Parijs*, werd te *Verdun* in 1685 geboren, en overleed te *Parijs* in 1734, liet eenige werken na over de regtsgeleerdheid; 1.º *Recueil etc.* (*Verzameling van besluiten betrekkelijk de Beneficiën*), waarvan de beste uitgave is in 2 dl.ⁿ, in 12.º van 1732. — 2.º *Recueil, etc.* (*Verzameling van besluiten betrekkelijk de tienden*), in 1738, in 12.º herdrukt, door **BRUNET** met eene verhandeling van **CHAMPART** vermeerderd.

DRAPPIER (GUIDO), pastoor der parochie van den heiligen verlosser te *Beauvais*, overleed in 1716, in den ouderdom van meer dan 91 jaren, na die parochie 59 jaren bestuurd te hebben. De voornaamste werken, die van hem bestaan zijn: 1.º *Traité etc.* (*Verhandeling over de Offerande*), in 12.º, *Parijs*, 1685. — 2.º *Tradition etc.* (*Over-*

levering der kerk betrekkelijk het laatste oliesel), waarin wordt aangewezen, dat de pastoors de gewone bedienaars van hetzelfde zijn, *Lyon*, 1699, in 12.º — 3.º *Gouvernement etc.* (*Bestuur der Diocesen in het algemeen*), *Bazel*, 1707, 2 dl.ⁿ in 12.º — 4.º *Défense etc.* (*Verdediging der Abten commendatarissen en der eerste pastoors*), 1685. Dit is eene aaneenschakeling van smadelijke verwijtingen tegen beide, ofschoon de titel geheel iets anders belooft. Deschrijver bestrijdt het regt der hoofdpastoors met meer geleerdheid dan bondigheid. Hij roept vooral de vrijheid van de dienst des patroons in, waarover hij gedurende zijn geheele leven, met het kapittel van den heiligen **VASTUS** geschil voerde. Deze geschillen wekten de gal van **DRAPPIER** zeer op, zoodat zij in zijn werk overvloeit. — 5.º *Verscheidene Schriften ten voordeele van Pater QUESNEL*, zijn vriend.

DRAUDIUS (GEORGE), een Hoogduitsche schrijver, heeft in 3 zware deelen in 4.º, *Frankfort*, 1625, eene *Classieke Bibliotheek*, in het licht gegeven, waarin hij de titels van allerlei boeken heeft bijeen verzameld. Het is ten naasten bij eene Compilatie der werken, die op de Frankforter-missen zijn ver-

schenen; maar dezelve is zonder orde en vemelt van fouten. Vele derzelve heeft men in de laatste uitgaven verbeterd, en deze Bibliotheek, hoewel zeer onvolledig, is den boekenkenners echter zeer nuttig, vooral ten opzichte van de kennis der Duitsche voortbrengselen. Nog heeft men van hem *Historia nativitatis CHRISTI philologicis quibusdam argumentis illustrata commentatio de clepsoris veterum* enz.

DRAYTON (MICHAËL), een beroemde Engelsche Dichter, in 1563 in het graafschap *Warwick* geboren, overleed in 1631, en werd te *West-Munster* begraven. In 1781 heeft men eene volledige uitgave zijner *Werken*, in fol. in het licht gegeven, dezelve bestaan in *Treur- en Herderszangen, Lieder* enz. Zijne voornaamste werken zijn geschiedkundige dichtstukken in Alexandrijnsche versmaat als *de Baronnen-oorlog, Val van ROBERT van Normandyë, MATHILDES en GAVESTON, POLY ALBION*, dit laatste werk is eene geschiedkundige en plaatselijke beschrijving van *Engeland, de Slag van Azincourt; de Rampspoeden van de koningin MARGARETHA van Anjou*, drie godsdienstige dichtstukken, als *Noë MOZES, DAVID* en *GOLIATH*, veelvuldige heldendichten enz.

DREBBEL of DREBBER (CORNELIS), een bekwaam natuur- en werktuigkundige in 1572 te *Alkmaar* geboren, stak in 1604 naar *Engeland* over, alwaar hij door *JACOBUS I.* zeer wel onthaald werd. Eenigen tijd daarna riep keizer *RUDOLF* hem aan zijn hof; *FERDINAND II.* gaf hem tot onderwijzer aan zijn zoon. Hij keerde eindelijk naar *Engeland* terug, en overleed te *Londen* in 1634. Hij vervaardigde, zegt men, zekere werktuigen, om den regen, den hagel en het weerlicht, na te bootsen; door andere werktuigen, bragt hij eene koude te weeg, gelijk aan die des winters. Men beweert, dat hij er, op verzoek des konings van *Engeland*, en in Hoogstdezelfs tegenwoordigheid, in de zaal van *West-Munster* de proef van nam, en op eenen zomerschen dag zulk eene sterke koude te weeg bragt, dat men genoodzaakt was de zaal te verlaten. Hij had een glas vervaardigd, dat het licht eener kaars aan het andere einde eener zaal geplaatst tot zich trok, en zulk eene flikkering te weeg bragt, dat men er gemakkelijk bij kon lezen. Om te bepalen in hoe verre zulks kan waar zijn, behoorde men er de bijzonderheden en den uitslag op eene naauwkeurige en geloofwaardige wijze van te kennen. In de

Beschrijving van Alkmaar door BOOMKAMP wordt zulks zeker overdreven: intusschen schijnt de laatste door ons aangehaalde trek zich niet van de gewone regelen der spiegel- en verrekijkkunde te verwijderen. Onder 'smans nagelatene werken telt men: 1.° *Tractatus de natura elementorum quintessentia*, Leyden, 1608, en in 1702, te Rotterdam in het Nederduitsch uitgegeven. — 2.° *Epistola de machina Astronomica perpetuo mobili*, Leyden, 1620, en eindelijk 3.° een *Brief* aan keizer RUDOLF II., voorkomende in HARSDÖRFERS. *Delicis Physico mathematic.*, II. dl., bladz. 399, waarin hij een werktuig beschrijft, door hem *Machina musica perpetuo mobilis* genoemd. — Sommigen schrijven aan DREBBEL de uitvinding van het teleskoop toe (zie METIUS) doch met meer grond wordt hij voor den uitvinder van het mikroskoop en van den thermometer gehouden, twee nuttige werktuigen, waarvan het eerste in den beginne enkel in *Duitschland* bekend was, en voor de eerste maal in 1621 in het licht verscheen. FRANCISCUS FONTANA, met de ontdekking van DREBBEL onbekend, eigende zich deze uitvinding 30 jaren later toe. De thermometer van DREBBEL heeft plaats gemaakt voor

dien van AMONTONS, van LA HIRE, FAHRENHEIT en vooral voor dien van REAUMUR.

DRELINCOURT (KAREL), predikant der gewaand Hervormde kerk te Charenton, werd te Sedan in 1595 geboren, en overleed te Parijs in 1669, verwierf de achting der aanhangers zijner sekte, door onderscheidene werken tegen de Catholijken. De voornaamste zijn: 1.° een *Catechismus*, in 8. vo — 2.° *Abrégé etc.* (*Beknopte wederleggingen in geloofszaken*), beide vol van de vooroordeelen zijner sekte. — 3.° *Consultations etc.* (*Raadgevingen tegen de verschrikkingen des doods*), Amsterdam, 1721, 2 dl.ⁿ, in 8. vo — 4.° *La préparation etc.* (*De voorbereiding tot het heilige Avondmaal*). — 5.° *Sermons (Leerreden)*, 3 dl.ⁿ in 8. — 6.° *Le Hibou etc.* (*De uil der Jesuiten*), enz. Dit laatste werk heeft bij de vijanden der maatschappij een zeer gunstig onthaal gevonden; alle zamenraapsels zijn goed voor lieden, die tot factiën en partijschappen behooren, zoodra dezelve aan hunne vooringenomenheid en hunnen haat slechts dienstbaar zijn. — KAREL DRELINCOURT, zijn zoon, geneesheer te Montpellier, van wien men *Opuscles (Kleine Stukken)*, 1727, in 4.° heeft, overleed te

Leyden in 1697. — LAURENTIUS DRELINCOURT, zijn tweede zoon, overleed in 1680, in den ouderdom van 56 jaren, te *Niort*, alwaar hij predikant was, liet *Sermons (Leerreden)*, en eene verzameling van *Sonnets Crétiens (Christelijke klinkdichten)*, Amsterdam, 1766, in 12.mo na.

DRESSER (MATTHEUS), een Luthersche godgeleerde, den 24 Augustus 1536 te *Erfurt* geboren, studeerde te *Wittenberg*, onder LUTHER en MELANCHTHON. Na het Grieksch en de welsprekendheid aan verschillende Hoogeschoolen onderwezen te hebben, werd hij in 1581, hoogleeraar der *humaniora* te *Leipzig*, alwaar hij den 5 October 1607 overleed. Hij was een strenge Lutheraan, en een man, die een huigzaam en listig karakter bezat. Toen hij te *Oxford* was, wist hij den geest zijner ambtgenooten zoo wel te leiden, dat zij toestemden, dat men aan de Hoogeschool de Augsburgsche geloofsbelijdenis en het Hebreewsch zou onderwijzen. Er bestaan van hem onderscheidene letterkundige en godgeleerde werken: 1.º *Rhetoricæ inventionis dispositionis et elocutionis libri IV. quam plurimis exemplis illustrati*, Leipzig, 1585, in 8.º — 2.º *Tres libri progymnasmatum litteraturæ græcæ, cum exemplis modum scribendi monstrantibus*,

Leipzig, 1585, in 8.º — 3.º *Isagoge historica per millenarios distributa*, in het Hoogd. in fol.: dit geschrift wordt weinig geacht. — 4.º *De festis et præcipuis anni partibus, liber.* — 5.º *De festis diebus christianorum, judæorum et ethnicorum, liber*, in 8.º, hij behandelt hierin onderscheidene belangrijke zaken.

DREUX. — Zie PHILIPPUS DE DREUX.

DREVET (PETRUS), de naam van twee beroemde graveurs, vader en zoon; de vader was van *Lyon*, alwaar hij in 1664 geboren werd, de zoon werd in 1697 te *Parijs* geboren. Zij hebben, volgens den beroemden RIGAUD portretten gegraveerd, die meesterstukken der kunst zijn. De kieschheid, de bevalligheid en de naauwkeurigheid kenscheitsen hunne steeknaald. PETRUS DREVET, de zoon, lid der akademie van schilderkunde, overleed te *Parijs*, in 1739; en de vader in hetzelfde jaar. — CLAUDIUS DREVET hun bloedverwant, heeft hunnen roem met eer gehandhaafd. Hij is in 1782 overleden.

DREXELIUS (JEREMIAS), een Jesuit van *Augsburg*, hofprediker van den keurvorst van *Beijeren*, overleed te *Munchen*, in 1638,

in den onderdom van 57 jaren. Hij liet onderscheidene stichtelijke werken navolging en leerzame bijzonderheden, te *Antwerpen* in 1643, in 2 dl.ⁿ in fol., en in verscheidene deelen in 21mo gedrukt. Het meest bekende dezer werken is: *de Ongelukkige eeuwigheid, of de eeuwige straffen der verworpingen*, in het Latijn, een verschrikkelijk werk voor de verwijfdheid en ongeloovigheid dezer eeuw; vol verschrikkelijke schilderingen, doch geschikt, indien het met aandacht wordt gelezen, om de beste vruchten voort te brengen. » Het is, zonder twijfel mogelijk, zegt een godgeleerde, dat er in dit groote en verschrikkelijke tafereel der goddelijke wraak, trekken voorkomen, die niet bevestigd zijn, en in het algemeen zijn wij even weinig naauwkeurig van de wijze onderrigt, waarop het vonnis tegen de goddeloozen nitgesproken, volbragt zal worden, als wij van het bestaan en de uitvoering van hetzelfde verzekerd zijn; een vonnis, dat, zelfs, volgens de ongewijde wijsbegeerte, even zoo naauw met de goddelijke regtvaardigheid en bij gevolg met het wezen van God, als met de gegrondheid der zedeleer, en de veiligheid der menschelijke maatschappij verbonden is. » (Zie *Wijsg. Catech.* N.º 474, 475).

» Maar de onzekerheid, waarin wij verkeeren, ten opzichte van de bijzonderheden der straf, welke aan gene zijde des grafs op de misdaad wacht, moet datgene niet doen verachten, wat de Heiligen en ascetische schrijvers daarover geschreven hebben, hoewel dikwerf enkel volgens gissingen, wij dergelijke min of meer geloofwaardige beschrijvingen, altijd zeer geschikt zijn, om den indruk der groote waarheden te doorgronden, en om dezelve voor de menigte verstaanbaarder en nuttiger te maken.»

DRIDEN. — Zie DRYDEN.

DRIEDO, DRIEDE of DRIEDOENS (JOANNES), te *Turnhout*, in de provincie *Antwerpen* geboren, was doctor en Hoogleeraar der godgeleerdheid te *Leuven*, kanonik van den heiligen *Petrus*, Pastoor van *Sint-Jacob*, in dezelfde stad, en overleed in 1535 in den onderdom van 55 jaren. Men heeft van hem godgeleerde Verhandelingen, in 4 dl.ⁿ in fol. en in 4.to, 1533. De belangrijkste zijn: 1.º *De scripturis et dogmatibus.* — 2.º *De libertate Christiana.* — 3.º *De captivitate et redemptione generis humani.* — 4.º *De concordia liberi arbitrii et prædestinationis.* — 5.º *De gratia et libero arbitrio.*

DRIESCHEN (VAN DEN). —
Zie DRÜSIUS.

DRIESSEN (ANTONIUS), een Hollandsche godgeleerde predikant te *Utrecht*, daarna te *Groningen*, overleed in deze laatste stad in 1748, in den ouderdom van 64 jaren, is de schrijver van een aantal godgeleerde werken en strijdschriften, waarin meer geleerdheid, dan smaak noch gematigdheid doorstralen.

DRIESSEN (BERNARDUS), was in de *Missie van Holland* een deftig Geestelijke, en minnaar van studie; verdedigde in eene Leerrede, uitgegeven in het jaar 1795 te *Purmerend*, onder den titel van *Beweegredenen, om welke een Roomsche-Catholijk Priester den gevorderden eed op de rechten van den mensch enz., gerust doen kan*, de stelling van de toenmalige Publicatie van 31 Januarij van dat jaar, *over de regten van den mensch*, in den zin dat *ieder mensch het regt heeft om God zoodunig te dienen, zoo als hij wil, zonder daarin op eenige wijze te kunnen gedwongen worden*, ziende voornamelijk op het afschaffen der dwangmiddelen door het vorige bestuur in deze gewesten, vóór dien tijd tegen de Catholijken aangewend. Dit stukje vond echter geen algemeenen bijval, maar werd zelfs in een ander geschrift, onder den titel van *Buurmans aanmer-*

kingen op de beweegredenen enz. Amsterdam, 1795, nadrukkelijk wederlegd. — Ook bestaat er van hem eene uitgegevene leerrede, gehouden bij de inwijding van de kerk van den H. *Lodewijk* te *Leijden*. Beide hebben betrekkelijk de tijdsomstandigheden, waarin dezelve uitgesproken werden, eenige verdiensten. Van het jaar 1793 tot 1805 was zijn Eerw. Pastoor te *Purmerend*, en vervolgens te *Voor-schoten*, alwaar hij in 1814 overleden is.

DRIESSEN (PETRUS), te *Groningen*, in 1753 geboren, en hoogleeraar in de genees- en scheikunde aan de hoogeschool dier stad; had dezen leerstoel te danken, aan de diepe ervaringheid in de wetenschappen, en aan de groote begaafdheden, welke hij in de verschillende takken van onderwijs, waarmede hij aan dezelfde hoogeschool onder de titels van *lector*, buitengewoon hoogleeraar, en gewoon hoogleeraar der genees- en kruidkunde achtereenvolgend was belast geweest. Ook kon **DRIESSEN** zich beroemen de toegene- genheid en achting van de beroemde **DAUBENTON** en **PRINGLE** te hebben verworven, hij leerde deze geleerden kennen, op de reizen, welke hij in zijne jeugd ondernam, om zijne kundig-

heden tot meer volkomenheid te brengen. Er bestaat van hem eene: 1.° *Verhandeling over de voordeelen, welke er voor de kunsten en wetenschappen uit de beoefening der scheikunde voortvloeijen.* — 2.° *Verhandeling over de magnesia en de voornaamste loogen van het zeezout.* — 3.° *De arte pharmaceutica ad majorem dignitatem evehendâ* enz. — 4.° *Aanmerkingen over de natuur- en scheikunde.* — Hij heeft mede gewerkt aan de *Pharmacopœa Batava* en aan de *Pharmacopœa Belgica*. In 1806 viel hem het bestuur van den akademischen tuin ten deel. Ofschoon in zijne hooge jaren, volgens beschikking van den koning der *Nederlanden*, van alle verplichtingen ontslagen, was zulks echter niet in staat, om zijnen lust tot de werkzaamheid uittedooven, waarvan hij, tot aan zijne laatste doodelijke ziekte, door het houden van nog eenige lessen en andere werkzaamheden genoëgzame bewijzen gaf. Hij overleed, als lid der *Nederlandsche maatschappij van letteren, kunsten en wetenschappen*, te *Groningen*, den II Januarij 1828.

DRILLENBURG (WILLEM VAN), een Hollandsche schilder, in 1625 te *Utrecht*, uit eene aanzienlijke familie geboren, was een leerling van ABRAHAM BLOE-

MAART, doch nam vervolgens de werken van JOANNES BOTII tot voorbeeld, en zou dezelve geëvenaard hebben, indien zijn koloriet even zoo natuurlijk ware geweest. Hij was zeer zonderling in zijne manieren: somtijds hield hij zich gedurende eene geheele maand in zijn huis opgesloten, zonder zelfs aan de deur te komen. Dan weder wanneer hij zich in zijne eenzaamheid verveelde, kleedde hij zich als een ANONIS, en ging zich gedurende drie achtereenvolgende dagen en nachten, in de eerste kroeg opsluiten, die hij ontmoette. Hij was zeer werkzaam, en gedurende de wintersavonden schilderde hij landschappen, zelfs bij kaarslicht. Zijne schilderstukken, en vooral zijne landschappen worden door de liefhebbers zeer op prijs gesteld. In 1668 vestigde hij zich te *Dordrecht*. Het jaar van zijn overlijden is onbekend.

DRIVERIUS of THIRIVERIUS (JEREMIAS), in 1504 te *Brachel* in de provincie *Oost-Vlaanderen* geboren, hoogleeraar der geneeskunde te *Leuven*, overleed in 1551. Hij heeft onderscheidene werken nagelaten: 1.° *De missione sanguinis in pleuritide*, enz., in 4 to, *Leuven*, 1532. — 2.° *Medicinæ methodus*, in 8.° *Leijden*, 1592. — 3.° *Commentariën* op CELSUS en HIPPOCRATES, in fol. — 4.° *Paru-*

doxa de vento, aere, aquaet igne, in 8.° Antwerpen, 1542.

DROCTOVEUS (*Heilige*), oudtijds **TROTTEINS** of **DROTTEUS** genaamd, werd in 535, in het bisdom *Autun*, in *Bourgondië* geboren, en in de abdij van den H. **SYMPHORIANUS**, onder de leiding van den heiligen **HERMANUS**, welken men later op den bisschoppelijken stoel van *Parijs* plaatste, opgevoed. **DROCTOVEUS** was de eerste abt van het klooster, hetwelk koning **CHILDEBERT**, onder aanroeping van den heiligen **VINCENTIUS**, te *Parijs* gesticht had, en hetwelk thans onder den naam van *Saint-Germain-des-Prés* bekend is, en na de kloostertucht te hebben doen bloeijen, en aan zijne broeders het voorbeeld aller deugden gegeven te hebben, overleed hij heiliglijk, in 580. Zijne overblijfselen worden in *Saint-Germain-des-Prés* bewaard. De oorspronkelijke Levensbeschrijving van dien Heilige verloren geraakt zijnde, zoo verzamelde een monnik van zijn klooster **GISLEMAR** genaamd, die in de 9.° eeuw leefde, zorgvuldig alles wat de overlevering en eenige verspreide *Memoriën* er van behouden hadden. Men vindt deze stukken in **BOLLANDUS** en in **MABILLON**.

DROLLINGER (**KAREL FRE-**

DERIK), raadsheer aan het hof des markgraafs van *Bade-Durlach*, deszelfs bijzondere handvest-bewaarder en bibliothecaris, werd te *Durlach*, den 29 December 1688 geboren, en overleed te *Bazel*, den 1 Junij 1742. Hij beoefende met vlijt de Hoogduitsche taal en dichtkunde. Zijne *Dichterlijke Werken* zijn te *Bazel*, in 1743 in 8.°o gedrukt. Zijne *Gedichten* onderscheiden zich door een zuiver coloriet, door vele verhevenheid, en vooral door eene hoogst-bevallige welluidendheid.

DROMEUS, een berucht kampvechter, te *Symphalus*, eene oude stad in den *Peloponnesus* geboren. **PAUSANIUS**, die in zijne Beschrijving van *Griekenland* (6.° Boek) over hem spreekt zegt, dat hij tweemalen te *Olympia* even zoo veel malen te *Delphos*, drie malen te *Corinthe*, en vijfmalen te *Nemea* bekroond werd. Dezelfde geschiedschrijver voegt er bij, dat hij voor den eersten kampvechter gehouden wordt, die zich met vleesch begon te voeden. Voór hem, zegt hij, aten de kampvechters niets dan kaas, die men in manden deed uitdruipen. Ook spreekt **PAUSANIUS** nog over een standbeeld, dat men ter eere van **DROMEUS** had opgericht, en dat een werk van **PYTHAGORAS**, den beeldhouwer, was.

DROUAI (HUBERTUS), een schilder te *La Roque*, in *Normandijë*, in 1699 geboren, en te *Parijs* den 9 Februarij 1767 overleden, de zoon van eenen schilder, werd door zijnen smaak tot hetzelfde beroep medegesleept. Hij was niet rijk en niet alleen de stichter zijner fortuin; maar zag zich zelfs verplicht het werktuig te scheppen, waarvan hij zich moest bedienen, om tot dezelve te geraken. Hij kwam te *Parijs*, en bekostigde zijne reis door het geld, dat hij langzamerhand verdiend had; naarmate hij vorderingen maakte, begaf hij zich naar *Rouanen*; de vaderlijke goedkeuring en de aanmoediging zijner landgenooten waren zachter voor zijn hart dan alle lofspraken, welke hij sedert dien tijd verworven heeft. Het schijnt dat de hemel er behagen in genomen heeft, om zijne oude kinderliefde te beloonen. Die eerbiedwaardige grijsaard heeft de voldoening gesmaakt, welke geheel *Frankrijk* aan Drouais, zijnen zoon, verleend heeft, en hij was als verzekerd, dat, na zijnen dood, hunne namen gezamenlijk tot de nakomelingschap zouden overgaan. Die zoon, welke de talenten van zijn vader geërfd had, overleed in 1775.

DROUAI (JOANNES HERMA-

NUS), kleinzoor van den voorgaande; een Fransch schilder en kweekeling van DAVID, werd te *Parijs* in 1763 geboren en was nog geen twintig jaren toen hij na den grooten prijs der schilderkunde mededong, dien hij zou bekomen hebben, indien door eene overdrevenheid van dat edelmoe-dig wantrouwen van zich zelve, waarmede de ware talenten gewoonlijk gepaard gaan, hij zich niet verbeeld had, dat zijn schilderstuk beneden, dat zijner mededingers was, hij hetzelfde dus in stukket scheurde. Door den lof van zijnen meester aangemoedigd, vatte hij het penseel weder op en bragt de *Kunnesche vrouw aan de voeten des Zuligmakers* te voorschijn, welk stuk men in het museum van *Frankrijk* bewondert, benevens zijnen *MARIUS aan MINTURNÆ*, dat hij te *Rome* vervaardigde, en als eene hulde zijner kinderliefde aan zijne moeder zond. Door eenen zijne krachten te boven gaanden arbeid uitgeput, overleed deze jonge kunstenaar te *Rome* in 1788, tot leedwezen van de geheele Fransche school, die op zijne vroegrijpe begaafdheid de grootste hoop had gesteld.

DROUET (STEPHANUS FRANCISCUS), bibliothecaris der advokaten van *Parijs*, en zelf advokaat, werd in die

stad in 1725 geboren, en heeft vermeerderde uitgaven van verschillende werken in het licht gegeven, onder anderen: 1.° *Dictionnaire de MORERI* (*Woordenboek van MORERI*), Parijs, 1759, 10 dl.ⁿ in fol. Verscheidene zijner bijvoegsels worden op prijs gesteld en vooronderstellen geleerde nasporingen. Andere hebben enkel den lof van diegene verdiend, die aan de *kleine kerk* (Janseniste sekte) verkleefd zijn, welker gevoelens hij aanneemt, en welker belangen hij met al de dweepzucht van den sektengeest bepleit. Er komen artikels in voor, die geheel vergoten zijn, doch de meeste hebben er niets bij gewonnen (Zie MORERI). — 2.° *Méthode etc. (Wijze om de geschiedenis te beoefenen)*, van LENGLET DU FRESNOY, welk werk hij tot 15 dl.ⁿ in 12mo heeft gebracht, *Parijs*, 1772. In de lijst der voornaamste geschiedschrijvers, die een gedeelte uitmaakt van deze uitgave, komen aanmerkingen voor, die zeer sterk tegen zijne onpartijdigheid getuigen. » Onder de leerlingen van den nieuwen AUGUSTINUS, zegt de abt BERAULT hangt de bekwaamheid van de partij af, welke men omhelst: lofuitingen of verachtigen, gemaakte roem van bekwaamheid of onkunde, van ondeugd of deugd, alles draait om deze

spil. Deze *Compiler* overleed den 11 September 1779:

DROUET (JOANNES BAPTISTA), lid der Nationale Conventie, in *Frankrijk*, den 8 Januarij 1763 geboren, was postmeester te *St. Mennehold*, toen hij den 21 Junij 1791, LODEWIJK XVI. erkende, welke die stad doortrok, om zich naar *Montmédy* te begeven. DROUET sloeg eenen zijweg in, kwam den ongelukkigen vorst vooruit, deed hem den 22 Junij 1791 te *Varennes* aanhouden, bragt hem gevangelijk naar *Parijs* terug, en weigerde eene gratificatie van 30,000 franken, waarmede de Nationale vergadering die dienst wilde betalen. In 1792 nam hij, als afgevaardigde van het *Marne-Dep.* zitting te midden der overdrevenste leden der Conventie, en stemde in het proces des konings voor den dood, zonder uitstel. Na DUMORIEZ te hebben beschuldigd, keerde hij zijne woede tegen de Girondijnen, en in de bittere smaadwoorden, welke hij tegen hen uitbraakte, werd hij, om deze verschrikkelijke uitdrukking tot de orde geroepen: » Indien men tot het geluk des volks struikroover moet zijn, zoo laat ons struikrovers wezen." Kort daarop naar het leger van het Noorden gezonden, werd DROUET door de Oostenrijkers krijgsge-

vangen gemaakt, en in de citadel van *Spielberg* in *Moravië* opgesloten. Hij beproefde den 6 Julij 1794 te ontsnappen, springende ter hoogte van 200 voeten door een vensterraam zijner gevangenis, brak zich een been, en werd weder gevat. In 1795 met eenige zijner lotgenooten tegen Mevrouw de *Dauphine* uitgewisseld, had DROUET aan zijne gevangenschap, zijne komst tot den raad der vijf honderden te danken. Hij verbond zich in denzelven met het overblijfsel der demagogische partij, en beproefde om met hen het kamp van *Grenelle*, tegen het *Directorium* in opstand te brengen. Nadat deze poging mislukt was, vlugtte DROUET naar *Zwitserland*. Hij had dit geweest reeds verlaten, om naar *Indië* overtesteken, toen hij vernam, dat hij in zijne afwezigheid gevonnisd en vrijgesproken was. Bij zijne terugkomst in *Frankrijk* benoemden hem de Consuls tot Onderprefekt van *St. Meneshould*, eenen post, dien hij tot aan de eerste herstelling der *Bourbons* bekleedde. In 1815 werd hij bij de kamer der volksvertegenwoordigers afgevaardigde van het departement der *Marne*. Van de amnestie van den 6 Januarij 1816 uitgesloten, en tot de ballingschap veroordeeld, be-

gaf hij zich, onder den valschen naam van MERGER, naar *Macon*, bragt aldaar de laatste jaren zijns levens in de vergetelheid, en, naar het schijnt, in de uitoefening van Godsdienstige werken door. Men was zeer verbaasd te vernemen, toen hij, den 11 April 1824, in de levendigste gevoelens van een opregt berouw; den geest had gegeven, dat de gewaande MERGER, niemand anders was, dan de beruchte DROUET van *St. Meneshould*.

DROUIN (RENATUS), neef van den beruchten pater SERRI, een Jakobijn, ging zoo als hij in de orde van den H. DOMINICUS. De tijdsomstandigheden, waarin hij zich verwickelde, noodzaakte hem *Frankrijk* te verlaten. Hij onderwees de godgeleerdheid, te *Chambery* en te *Vercell*, en overleed in 1742 te *Yvré* in *Piémont* in het 60.e jaar van zijnen ouderdom. Men heeft van hem eene *Leerstellige en zedelijke Verhandeling over de Sacramenten*, Venetië, 1737, 2 dl.ⁿ in fol. Dit werk verraadt eene diepe geleerdheid, en eene groote ervarenheid in het leerstellige en zedekundige. Men heeft hetzelfde in 1775 te *Parijs*, met aantekeningen van Pater PATRUZZI, en Pater Ri-

CHARD, in 9 dl.^a in 12.mo herdrukt.

DROZ (PETRUS JACOBUS), een bekwaam werktuigkundige, werd den 28 Julij 1721, te *Chaux-le-Fond*, in het graafschap *Neuchâtel* geboren. Hij was in den beginne tot den geestelijken staat bestemd; maar eens eene zijner zusters met het uurwerk maken bezig ziende, ontwikkelde zulks in hem eenen levendigen smaak voor de werktuigkunde. Het ontwerp gevormd hebbende, om het hersenschimmige vraagstuk der eeuwigdurende, beweging op te lossen, kwam hij, daaraan werkende op het denkbeeld van een slingeruurwerk, dat door middel van twee ongelijk uittrekkelijke metalen, zonder opwinden zou kunnen gaan, zoo lang de stukken door de wrijving niet bedorven waren. DROZ ging dit slingeruurwerk te *Madrid* den koning van *Spanje* aanbieden, die na hetzelfde door eene commissie van kunstenaars te hebben doen onderzoeken, den vernuftigen uitvinder deszelfs tevredenheid te kennen gaf, door hem eene jaarwedde te verleenen. Bij zijne terugkomst uit *Spanje*, bragt hij het zonderlingste zijner werken, den schrijvenden *Automaut* namelijk, ten uitvoer. De zamentrekkende bewegingen der hand en vingers, in dit

bewonderenswaardige beeld, waren zichtbaar voor het oog, en regelmatig genoeg, om vrij bevallige letterteekens te maken. Het werktuigelijke, dat hetzelfde deed handelen, was inwendig. De Heer MAILLARDET, heeft te *Londen* een bijna gelijksoortig automaat ten uitvoer gebragt, doch waarvan het werktuigelijke in de zuil is geplaatst, die tot voetstuk dient. Deze schrandere kunstenaar werkte aan een sterrekundig uurwerk, toen hij den 28 November 1790 overleed. — Deszelfs zoon HENDRIK, in 1752 geboren, en in 1791 overleden, oefende zich in hetzelfde vak als zijn vader, en maakte zich er niet minder in beroemd:

DRUMMOND (WILLEM), een Schot, in 1585 geboren, beoefende de rechtsgeleerdheid in *Frankrijk*, alwaar zich de smaak voor de schoone letteren in hem ontwikkelde, en in zijn vaderland teruggekeerd, schreef hij zoo zuiver in onrijm en dichtmaat, dat men hem den bijnaam van den *Schotschen PETRARCHA* gaf. Hij overleed in 1649. Zijne *Dichtwerken* zijn in 1711 te *Edimburg* in fol. gedrukt. Nog heeft men van hem eene *Geschiedenis van Schotland van 1423 tot 1643*; *Londen*, 1682, in 8.vo in het Engelsch. Men heeft er in 1670 een vervolg van

in het licht gegeven. — DRUMMOND was der zaak van KAREL I. zeer toegeedaan, wiens dood zijne levensdagen verkortte.

DRUSILLA, dochter van AGRIPPA den Oude en zuster van AGRIPPA den Jonge, koningen van *Judea*, de schoonste vrouw van haren tijd, werd door haren vader aan EPIPHANES, zoon des konings ANTIOCHUS verloofd, op het woord, dat hij hem gaf van zich te doen besnijden. Daar deze vorst zijne belofte niet had willen houden, zoo huwde AGRIPPA de Jonge haar uit aan AZIZES, koning der Emezeniërs, die het Jodendom omhelsde, om haar te behagen. DRUSILLA werd haren echtgenoot weldra moede; zij verliet hem, om met FELIX, landvoogd van *Judea* in den echt te treden. De nijd, welken zij hare zuster BERENICE toedroeg, bragt haar tot dezen verkeerden stap, en deed haar zelfs hare godsdienst afzweren. Het is voor DRUSILLA en FELIX, dat de heilige PAULUS verscheen, zoo als men zulks in het 24.^e hoofddeel van de *Handelingen der Apostelen* zien kan.

DRUSILLA (JULIA), dochter van GERMANICUS en AGRIPPINA, en achterkleindochter van AUGUSTUS, werd in het jaar 15 der Christelijke

jaartelling te *Trier* geboren. Zij trad eerst met LUCIUS CASSIUS en daarna met deszelfs broeder, MARCUS LEPIDUS, in den echt. Hare buitensporigheden maakten haar bij de Romeinen tot een voorwerp van verachting. Keizer CALIGULA, haar broeder, had met haar eenen bloedschendigen omgang. Hij beminde haar zoo hartstogtelijk, dat, toen hij eens gevaarlijk was ziek geworden, hij haar tot erfgename van het rijk, en van zijn geheele vermogen had benoemd. Toen haar de dood in het jaar 38, aan hem ontnomen had, liet hij haar onder de godinnen plaatsen. De laagheid, waarin de senaat vervallen was, was zoo groot, dat een van deszelfs leden durfde zweren, dat hij de ziel van DRUSILLA had zien ten hemel stijgen. Deze schandelijke vleitaal, werd door den senaat toegejuicht, en men zag op menigvuldige penningen van DRUSILLA, den titel van DIVA met dien van AUGUSTA vereenigd. CALIGULA, welke ziek van verdriet geworden was, stelde spelen en feesten voor deze nieuwe godin in. De Romeinen hadden tot dusverre dergelijke godheden niet gekend; ook was zij voor de weldenkenden in haren gewaanden hemel niet minder hatelijk, dan zij zulks op de aarde

geweest was. Maar in het algemeen waren deze eerlooze tooneelen, een gevolg van den toestand der natie, reeds ontaard genoeg, om dezelve te verduren, en keizers te hebben, die den schandelijken moed bezaten, om dezelve voorttebrengen.

DRUSIUS of **VAN DEN DRIESCHEN** (**JOANNES**), want **DRUSIUS** is zijn gelatiniseerde naam, werd den 28 Junij 1550, te *Oudenâarden* in in *Oost-Vlaanderen* geboren, en was een der gematigdste Protestanten van de zestiende eeuw. Hij eerbiedigde de *Vulgata* en stelde af de kerkvaders op hoogen prijs. Meer dan eenmaal onderwierp hij zijne schriften aan het oordeel der Catholijke kerk, voornamelijk in het *Liber prætorum*, bladz. 454, waar hij zegt: *Provoco ad iudicium ecclesiæ catholicæ, cui me meaque omnia subijcio*. Hij was in de Catholijke godsdienst opgevoed; maar, daar zijn vader de nieuwe dwalingen omhelsd had, liet hij zich op deszelfs aansporing tot dezelve medeslepen. Hij was eerst hoogleeraar der Oos-

tersche talen te *Oxford*, daarna te *Leijden*, en van daar werd hij hoogleeraar der Hebreuwsche taal te *Franeker*. De algemeene staten belastten hem, om taalkundige aanmerkingen op de moeilijkste plaatsen van het Oude Testament te maken; een werk, dat hij zeer ver bragt, zonder het genoeg te smaken van hetzelfde voltooid te zien. Er bestaat van hem: 1.° *Uitmuntende Aanteekeningen op de H. Schrift*, afzonderlijk, 400 in fol. als in 4. to in het licht gegeven. — 2.° *Eene Verzameling van fragmenten uit de Hexaples* (*). — 3.° *Eene Hebreuwsche Spraakkunst*, in 4. to — 4.° *Verhandeling over de drie sekten der Joden*, in eene *Verzameling* ten titel voerende: *Trium scriptorum, de tribus Judæorum sectis, syntagma*, Delft, 1703, 2 dl. n in 4. to — 5.° *Aanteekeningen op Sulpitius-Severus*, die in de uitgave *cum notis variorum* zijn overgenomen. **VAN DEN DRIESCHEN** was zeer ervaren in de kennis der Hebreuwsche taal. **RICHARD SIMON** spreekt over hem als over eenen bekwaamen tolk. Hij had de oude en de bes-

(*) *De Hexaples zijn een werk, door ORIGENES in het licht gegeven, bevattende in zes colonnes, zes Grieksche Vertalingen van den Hebreuwschen tekst des Bijbels.*
Vertaler.

te der nieuwere schrijvers geraadpleegd. Zijne werken over de heilige Schrift waren zeldzaam, alvorens dat men dezelve in *Engeland*, in de verzameling der gewijde *Critici* herdrukt heeft. Hij overleed te *Franeker*, den 12 Februarij 1616. ABEL CURIANDER, schoonzoon van DRUSIUS, heeft zijne Levensbeschrijving in het licht gegeven: men vindt dezelve in de *Critici Sacri*.

DRUSIUS (JOANNES), zoon van den voorgaande, werd den 26 Junij 1588 te *Leijden* geboren, en onderscheidde zich door zijne vroegrijpe kundigheden. In den ouderdom van 5 jaren had hij reeds eenige kennis van de Latijnsche taal, 7 jaren oud zijnde, verklaarde hij het Boek der Psalmen in het Hebreuwsch; in zijn negende jaar las hij het Hebreuwsch zonder punten; en voegde er de punten bij, die, volgens de regels vereischt worden; in den ouderdom van 12 jaren, schreef hij in dichtmaat en in proza naar de wijze der Hebreërs; in zijn zeventiende jaar hield hij eene *Latijnsche Redevoering* voor JACOBUS I., koning van *Engeland*, die deszelfs geheele hof verraste en bekoorde. Dit vroegrijpe vernuft overleed aan den steen in den ouderdom van 21 jaren, na

de Vertaling uit het Hebreuwsch in het Latijn begonnen te hebben, der Reischrijving van BENJAMIN DE TUDELLE, en der kronijk van den tweeden tempel, die in handschrift zijn gebleven.

DRUSUS (MARCUS LIVIUS), was de zoon van DRUSUS, die als volks-tribuun, de aamtgenoot van CAJUS GRACCHUS was. Hij werd, even als zijn vader, met groote hoedanigheden, vele welsprekendheid, verstand en moed geboren; maar zijne overdrevene eerzucht bezwakte dezelve. De factie des Senaats en die der ridders verdeelden toenmaals de stad. DRUSUS naar het voorbeeld van alle listige gelukzoekers, trachtte de menigte aan zich te verbinden, en verklaarde zich voor de nieuwe aanspraakmakers tegen de oude bezitters. Hij stelde voor om de ontbrekende Senatoren, door even zoo vele ridders te doen vervangen; en tegelijkertijd aan die nieuwe overheden, het regt van te vonnissen toetestaan, zoodanig als de oude Senatoren zulks gehad hadden. Dit ontwerp verbitterde de vrienden der orde en der openbare rust. De misnoegdheid vermeerderde, toen hij de wet der GRACCHUSSEN, betrekkelijk de verdeeling der landerijen onder het volk en

die waardoor aan het Latijnsche volk het Romeinsche burgerregt zou worden verleend, wilde doen herleven. Daar DRUSUS de onregtvaardige wet van de verdeeling der landerijen, die met het geheiligd regt van eigendom streed, niet had kunnen doen doorgaan, wilde hij ten minste het woord houden, hetwelk hij op eene onberadene wijze aan de vreemdelingen had gegeven, en waarvan de uitvoering de Republiek aan verwoestende onlusten zou hebben overgegeven. Maar, door eene menigte Latijners gevolgd, die gekomen waren, om hem te ondersteunen, naar zijne woning terugkeerende, werd hij in het jaar 90 vóór J. C., aan den ingang van zijn huis vermoord; een waardig uiteinde zijner kuiperijen en zijner zucht naar nieuwigheden, die voor de Staten zoo geducht en de zekere voorlopers van derzelver ondergang zijn. — (Zie GRACCHUS.) DRUSUS was ook volks-tribuun, hij is de eerste geweest welke de geldstukken verbas-terd heeft door er een achtste gedeelte koper in te doen mengen.

DRUSUS (NERO CLAUDIUS), zoon van TIBERIUS NERO en van LIVIA, die later met AUGUSTUS in den echt trad, en broeder van keizer TIBERIUS, werd in het jaar 38 vóór J. C. geboren. Reeds

vroegtijdig onderscheidde hij zijnen moed. Na de Graubunders te hebben onderworpen, overwon hij de Galliërs en Germanen, en werd tot de waardigheid van *praetor* verheven. In hetzelfde jaar dat men hem het *praetorschap* opdroeg, keerde hij naar den *Rijn* terug, en verwierf zoo veel roem op dezen togt, dat men hem de eer van den zegetogt toekende, en hij tot landvoogd werd benoemd. Zoodra hij opgehouden had *praetor* te zijn, vereerden hem, de steeds zegepralende legerbenden met den titel van *Imperator*; maar AUGUSTUS vond niet geraden, hem dezen eernaam te bevestigen, en bestemde hem tot eenen nieuwen togt tegen de Germanen. De Belgen en Batavieren, als tot de Keizerlijke lijfwacht behoorende, waren hem in deze onderneming weder behulpzaam, en behaalden daardoor nieuwen roem; zij ondersteunden DRUSUS in het bevechten der Usipeten, Sueven, Sicambren en Vriezen, en hielpen hem zijne overwin-nende wapenen tot aan de *Wezer* en *Elbe* overbrengen. Nadat DRUSUS vruchteloze pogingen had aangewend, om deze rivier over te trekken, stelde hij zich te vreden met er zegetekens op te rigten, ten einde te doen weten, dat hij tot daartoe was doorgedron-

gen. Dio beweert, dat hij van den overtocht dier rivier door de verschijning eener reusachtig groote vrouw was teruggehouden, die hem zeide: *DRUSUS zal uwe eerzucht geene grenzen hebben? de schikgodinnen gedoogen niet dat gij verder zult gaan; gij nadert den eindpaal uwer heldendaden en uws levens.* Wat er ook van deze voorzeggingen moge wezen, de dappere krijgsverrigtingen van DRUSUS verwierven hem en zijne nakomelingen den bijnaam van GERMANICUS. Zijne dapperheid was zoo groot, dat zijn naam tot een spreekwoord werd, daar men met zeer vele waarschijnlijkheid geloofte dat de uitdrukking: *De Droes zal u halen* aan hem haar ontstaan verschuldigd is. Dan niet alleen door zijne dappere wapenfeiten, maar door inwendige verbeteringen, die hij in de *Nederlanden* te weeg bragt, maakte DRUSUS zijnen naam beroemd: hij liet een kanaal graven tusschen het tegenwoordige *IJssel-oord*, even boven *Arnhem*, en het door hem aangelegde *Drusus-burg* (thans *Doesburg*) waardoor hij den *ouden IJssel* met den *Rijn* vereenigde. Hij deed zulks, om de wateren van den *Rijn* af te leiden, den binnenlandschen handel te bevorderen, en om den oorlog te

gen de *Overrijnsche Germanen*, en de langs het Meer van *Flevo (Zuiderzee)* wonende *Vriezen* gemakkelijker te maken; ook heeft hij waarschijnlijk in het tegenwoordige *Zuid-Holland*, een dergelijk kanaal doen graven, waardoor hij de *Maas* met den *Rijn*, en dezen weder met het tegenwoordige *Haarlemmer-Meer* en daardoor ook met de *Zuiderzee* vereenigde. Deze doorsnijdingen werden ook de *kanalen of grachten van DRUSUS* genoemd. Een enkele blik op eene kaart van de toenmalige gesteldheid van *Nederland* doet ons zien, van welk een nut voor de gemeenschap en handelbetrekkingen, deze kanalen waren. Ook heeft hij een groot gedeelte des *Rijns* laten bedijken. Deze dappere veldheer aan welke de *Nederlanden* zulke groote verplichtingen hadden, overleed in het 30^e jaar van zijnen ouderdom, aan de gevolgen van eenen val van het paard. *Rome* verloor in hem eenen prins vol heldenmoed, goedheid en deugden, en die, indien hij AUGUSTUS op den troon vervangen had, het rijk van eene gedrogt, zoo als *TRIBERIUS* zou bevrijd hebben. Bij zijne vrouw *ANTONIA* had hij drie kinderen verwekt, *GERMANICUS*, *LIVIA* en *CLAUDIUS*.

DRUSUS, zoon van TIBERIUS en van VIPSANIA, had vele der gebreken van zijnen vader, de wreedheid, de drift, de zucht tot vermaken; doch bezat dezelve niet in denzelfden graad. Na in het jaar 10 der Christelijke tijdrekening schatmeester te zijn geweest, zond men hem na verloop van 5 jaren naar *Pannonië* om de legioenen, die bij den dood van AUGUSTUS, aan het muiten waren geslagen te bevredigen. De wijsheid en onverschrokkenheid, welke hij bij deze gelegenheid aan den dag legde, bragten hem tot het Consulaat. Hij onderscheidde zich niet minder in *Illyrië* van waar hij op eene behendige wijze de afdeelingen aanstookte, die *Duitschland* verwoestten. Om hem voor zijnen voorspoed te beloonen, kende hem de senaat de eer van den kleinen zegetogt toe. DRUSUS, in *Rome* teruggekeerd, werd met den keizer zijn vader tot Consul benoemd. Hij deelde vervolgens met hem de tribuunsmagt. Deze waardigheden schenen het rijk aan dien vorst te bevestigen, maar SEJANUS, een vermetele bedrieger, aan wien hij eenen klap had gegeven, verleide LIVIA, de vrouw van DRUSUS, en deed hem onder hare medewerking door eenen gesnedene vergiftigen. De geneesheer van LIVIA,

die ook een harer minnaars was, nam deel aan deze lafhartige zamenspanning. Het vergif was langzaam werkende, maar het sleepte niettemin DRUSUS in het jaar 23 na J. C. in het graf.

DRUSUS zoon van GERMANICUS en AGRIPPINA, genoot in den beginne eene groote gunst, en verkreeg gewigtige posten; maar de listige SEJANUS trachtte hem bij TIBERIUS in ongenade te brengen, en slaagde er in. Deze Keizer liet hem opsluiten, en verhoed aan al degene, die hem bewaakten, eenig voedsel te laten doorgaan. Men vondt hem dood na verloop van 9 dagen, in het jaar 33, het vulsel zijner matrassen gegeten hebbende. TIBERIUS had nog de lafhartige wreedheid, hem na zijnen dood, in den senaat te beschuldigen.

DRUTHMAR (CHRISTIAAN), uit *Aquitanië* geboren, monnik van *Corbië* in de 9.^e eeuw, onderwees in het klooster van *Malmedy*, in het prinsdom *Stavelo*. Wij hebben van dezen religieus een *Commentarium op den heiligen MATTHEUS*, dat in de 16.^e eeuw veel gerucht maakte. De nieuwsgezinden van dien tijd deden het in 1514 te *Straatsburg* in fol. met eenige bijvoegselen drukken, en strooi-

den er behendiglijk valsche stellingen over de *transsubstantiatie* in uit. Nadat het vergif ondekt was, werd het boek stiptelijk verboden, hetwelk hetzelfde zeldzaam heeft gemaakt. In 1530 gaf men er te *Hagenau* eene andere uitgave van in het licht, die als gelijkvormig aan de voorgaande, evenzeer verboden werd.

DRYADEN, in de fabelleer der Arkadische Grieken, woudnimfen, die men tot beschermgodinnen der boomen, namelijk der eikenboomen in de bosschen maakte. Volgens sommigen zouden **DRYADEN**, in het algemeen woudnimfen, maar **HAMADRIADEN** dezulke zijn, welke als beschermsters van bijzondere boomen, met dezelve leefden en stierven.

DRYANDER (JOANNES), wiens ware naam was **EICHMANN**, een Geneesheer en wiskunstenaar te *Wetteren* in het land van *Hessen*, onderwees te *Marpurg*, en overleed aldaar als een protestant in 1560. Men heeft hem onderscheidene wis- en geneeskundige werken, die alvorens de goede boeken van deze en de vorige eeuw bestonden, geraadpleegd werden. De grootste verplichting, welke men aan hem heeft, is dat hij ontdekkingen in de sterrekunde maakte,

eenige wiskundige werktuigen uitvond, of diegene verbeterde, welke reeds uitgevonden waren. Zijne *Anatomica capitis*, Marpurg, 1537, in 4.to met platen wordt op prijs gesteld, en zijne sterrekundige werken zijn: 1.º *De annulo Astronomica*. — 2.º *De Cylindro*. — 3.º *De Globulo terrestri*.

DRYANDER (FRANCISCUS), broeder van den voorgaande. — Zie **ENZINAS**.

DRYAS, dochter van **FAUNUS**, werd als de godin der kuisch- en zedigheid vereerd. Het was den mannen niet geoorloofd bij de offers tegenwoordig te zijn, welke haar werden opgedragen.

DRYDEN (JOHN), te *Aldwinckle* in het graafschap *Northampton* in 1631 geboren, toonde nog jong zijnde, eene vruchtbare en vatbare genie, en verhevene talenten voor de dichtkunde. In 1688 onder de regering van **JACOBUS II.**, aan wiens hof hij altijd wel onthaald was, werd hij Catholijk. De vijanden, welke zijne talenten, zijne inborst of zijne verandering van Godsdiensdienst hem verwekt hadden, spanden zamen, om zijnen val te bewerken. Koning **WILLIAM** trok hem zijne jaarwedden in; en de dich-

ter, die zijn vaderland zoo zeer tot een verstrekte, stierf den 1 Mei 1701 in armoede. Tot dat tijdstip door ieder een vergeten en verzuimd, veranderen de zaken, zoodra het om zijne begrafenis te doen is, van gedaante, en de geesdrift der deelnemers aan dezelve bragt vrij koddige tooneelen te weeg. De Bisschop van *Rochester* en Lord HALIFAX betwistten elkander de eer van hem te begraven. De Bisschop als Deken van het Kapittel van *West-Munster*, bood aan, hem in die kerk te begraven. HALIFAX, als de vriend der Muzen, eischte de voorkeur, en beloofde 500 ponden sterlings voor zijn praalgraf te betalen. » De Engelschen, zegt een schrijver, hebben steeds eenen bijzonderen smaak gehad voor de laatste eerbewijzingen. Men weet hoe vele gedenkteekenen zij hebben opgericht, hoe vele plegtige lijkdiensten zij gesticht hebben, voor lieden, die zij volgens den geregtelijken weg onthoofd hadden. En voor degene, die hunne loopbaan op eene zachtere wijze hebben geëindigd, is het altijd, indien zij slechts eenig gerucht achter de tooneelschermen of in de wereld hebben gemaakt, bij hunne begrafenis, of hunne lijkplegtigheden, dat hun luister wordt ten toon gespreid.» DRYDEN heeft zich in aller-

lei soorten van gedichten onderscheiden. Zijne werken zijn vol met natuurlijke en tevens schitterende, levendige, krachtvolle, stoute en hartstogtelijke bijzonderheden. Zijn roem zou vlekkeloos zijn, indien hij slechts het tiende gedeelte zijner werken vervaardigd, en de bescheidenheid en de zeden beter geëerbiedigd had. Hij bezat eene grootte gemakkelijkerheid, doch maakte er een misbruik van. Vandaar die verbazende, ongelijkvormigheden, en die menigeling van het platte en edele, van het kinderachtige en het verstandelijke. Zijne voornaamste voortbrengselen zijn: 1.° *Treurspelen*, waarin groote schoonheden, verspreid voorkomen, maar die, wat het geheel betreft slechts verhevene kluchten zijn. — 2.° *Blijspelen*, met eene, zelfs in die soort van werken weinig gewone uitgelatenheid. — 3.° *Zangspelen*, en verscheidene andere *Dichtstukken* in zijne *Tooneelkundige Werken* opgenomen, *Londen*, 1721, 3 dl.ⁿ in fol. Men vindt aan het hoofd derzelve eene lange *Verhandeling*, bij wijze van zamenpraak, over de *Tooneelpoëzij*. — 4.° *Fabels*, in 8. vo — 5.° Eene *Vertaling* van VIRGILIUS in Engelsche verzen, die hem hij zijne natie de grootste eer heeft verworven. — 6.° Eene andere van de *Hekeldich-*

ten van **JUVENALIS** en **PERSEUS**. — 7.° Eene *Vertaling* in onrijm van het Latijnsche Dichtstuk de schilderkunde van den beroemden **ALFONSUS DU FRESNOY**. Dezelve is verrijkt met aanmerkingen van **DE PILES** op dat werk en met eene schoone voorrede, waarin hij de dichtkunde met de schilderkunst vergelijkt. Al zijne werken zijn in 1808, in 18 dl.ⁿ in kl. 8.° door den beroemden **Sir WALTER SCOTT** uitgegeven, welke uitgave in 1812 herdrukt is.

DRYOPE, eene Akademiesche nimf, door **MERCURIUS** bemind. Eens haren zoon op hare armen houdende, brak zij een takje van eenen lotusboom, om het kind te vermaken. **BACCHUS**, aan wien deze boom was toegewijd, werd er zoo zeer overgebelgd, dat hij haar in eenen boom herschiep. Zij had slechts den tijd, om hare zuster te roepen, ten einde het kind te nemen, dat anders met haar in de schors zoude gesloten zijn geworden.

DSCHAMY, MOLLA (DJAMY), eigenlijk **ABDURRHAMAN EBN-ACHMED**, heeft zijnen bijnaam ontleend, van *Dscham*, in de Perzische provincie *Khorasan*; waar hij in 1414 geboren werd; een der grootste Perzische Dichters, dien het

volk bijna aanbad, en van welken **GÖTTE** zegt, dat hij de pogingen van al de vroegere Perzische dichters in zich vereenigde. Hij overleed te *Herat* in 1494. Zijne talrijke gedichten zijn meestal van eenen zeer geheimzinnigen inhoud. Het bevalige tafereel: *MEDSCHUN en LEYLA*, is door **CHEZY** in het Fransch, *Parijs*, 1805, en door **HARTMANN** in het Hoogduitsch, *Leipzig* 1807, vertaald.

DSCHINGIS-KHAN. — Zie GENGIS-KHAN.

DUAREN (FRANCISCUS), te *Saint-Brieux*, in *Bretagne* geboren, beroemd Hoogleraar, in de regtsgeleerdheid te *Bourges*, overleed in die stad in 1559, in den ouderdom van 50 jaren. Hij was, volgens **DU THOU**, na **ALCIAT**, de kundigste regtsgeleerde van zijnen tijd. Met de regtsgeleerdheid, vereenigde hij de schoone letteren en eene nauwkeurige kennis der oudheid. Er bestaat van hem: 1.° *De sacris ecclesiae ministeriis ac beneficiis libri VIII. pro libertate ecclesiae gallicae adversus romanam.* — 2.° *Commentariën op den Codex en de pandekten.* — 3.° *Verhandeling over de letterdieven.* Men heeft twee uitgaven der werken van **DUAREN**: de 1.° van *Lyon*, 1578, 2 dl.ⁿ in fol. is niet

zeer algemeen; de 2.^e te *Geneve*, 1603, in fol. wordt minder gezocht. Met de schriften van DUAREN had datgene plaats, wat CUJAS voor de zijne vreesde. Zijne scholieren voegden zoo goed als slecht, hij de werken, welke hij had zamengesteld, alles wat zij hem in zijne verklaringen hadden hooren zeggen, en deze mengeling werkte niet mede tot zijnen roem.

DUBARRAN. — Zie BARBEAU.

DUBOIS. — Zie verschillende artikels onder Bois (DU.)

DUBOIS (JOANNES), een bekwaam beeldhouwer, te *Dijon*, in 1626 geboren. Het is in deze stad, dat het grootste gedeelte zijner werken gevonden worden, waarvan de voornaamste zijn: 1.º *Standbeelden van den heiligen STEPHANUS en den heiligen MEDARDUS*, die men in het portaal der hoofdkerk zag. — 2.º Het *marmeren praalgraf van PETRUS ROBERT*, in dezelfde kerk. — 3.º *De beelden van den H. ANDREAS en den heiligen YVES* in de heilige kapel. — 4.º Het *praalgraf van CLAUDIUS BOUCHER*, in de Carmelieten kerk. — 5.º Het *praalgraf van MARGARETHA MUCIË* in de minderbroeders kerk. — 6.º Het *Hoofd-al-*

taar der [bezoeking, enz. Deze kunstenaar overleed den 29 November 1694. te *Dijon*, alwaar zijne verkleefdheid aan zijne familie hem steeds had opgehouden.

DUBOIS (N.), een fransch reiziger, in 1640 geboren, vertrok van *Port-Louis*, den 13 April 1669, en kwam den 2 October van hetzelfde jaar te *Madagaskar*. Het fransche bestuur van dat eiland, wilde hem het bevel over eene kleine bende geven, die bestemd was, om een gedeelte van hetzelfde te gaan bewonen; maar hij sloeg zulks van de hand. In 1673 kwam hij in *Frankrijk* terug, alwaar hij in het licht gaf: *Voyage etc.* (*Reizen, ondernomen, door den Heer D. B. naar de eilanden Dauphines of Madagaskar en Bourbon of Mascareigne in de jaren 1669 — 1672, waarin gehandeld wordt over de Groene Kump, de stad Surate, de eilanden St. Helena of Ascension enz.*), *Parijs*, 1674, in 12.mo De uitgebreide titel alleen biedt de ontleding van het geheele werk aan. Dit reisverhaal heeft ongetwijfeld van den kant der nieuwhed veel verloren, maar hetzelfde kan dienen om den lezer de vergelijking te doen maken, van hetgene wat toenmaals was, en wat wij thans kennen.

DUBOIS DE CRANCÉ (EDMOND LODEWIJK ALEXIS), te *Charleville* in 1747, uit eene oude burgerlijke familie geboren, was een der warmste voorstanders van de omwenteling. Hij omhelsde derzelver grondbeginselen, uit haat jegens den adel, over welken hij zich meende te moeten beklagen, wyl hij door behulp van getuigschriften, die later onvoldoende geoordeeld werden, onder de musketieren gegaan zijnde, hij zich gedwongen zag dat corps te verlaten. Hij was luitenant der maarschalken van *Frankrijk*, toen in 1789 de Algemeene Staten beroepen werden. Tot die vergadering door den burgerstand van het landvoogdijschap *Vitry* afgezonden, schaarde hij zich dadelijk onder die benden van muitelingen, welke men de partij van het *Palais-Royal* noemde, uit hoofde van de plaats, welke zij in de zaal aan de linkerzijde van den president innamen. De partij was in den beginne niet zeer aanzienlijk, want dezelve bestond enkel uit dertig of veertig leden, maar die door hunne stijfhoofdigheid en hunne kuiperijen, bijna altijd slaagden, om de besluiten te doen aannemen, welke hen begunstigten, en diegene te doen intrekken, welke hen dwarsboonden. Dubois toonde echter eenige gematigdheid, en was niet

altijd van het gevoelen zijner onstuimige ambtgenooten; hij vraagde dat de koning tot opperhoofd van het leger zou verklaard worden, een voorrecht, dat het grootste gedeelte der hervormers hem weigerden, en hij stemde er evenzeer voor, dat hij den titel van *Koning van Frankrijk* zou behouden. Deze hebben hem onder de mannen doen plaatsen, die de Republiek omver wilden werpen, om tot de monarchie terug te keeren, na de orde der koninklijke dynastie te hebben veranderd. Hij hield niet op, zich gedurende de geheele zitting te doen gelden, in de hoop van zich daardoor eenen naam te maken. Even gelijk MIRABEAU, door den adel van zijn gewest verworpen, wilde hij hem ook nabootsen; maar zijne talenten waren op verre na niet in staat, die van den afgevaardigde van *Provence* te evenaren; ook kwam hij zelfs bij de aanhangers zijner partij slechts weinig in aanmerking. Na de zitting, tot veldmaarschalk benoemd, weigerde hij, om onder den generaal LA FAYETTE te dienen, en begaf zich als officier onder de nationale garde van *Parijs*. Door het departement der *Ardennes* tot de Conventie gezonden, openbaarde hij dadelijk de grondbeginselen, waardoor hij den toegang tot die vergadering had verdiend, door

de partij van DANTON te omhelzen, op den oogenblik, waarop die geduchte demagoog, den noodlottigen dag van den 10 Augustus, en de verschrikkelijke moordtooneelen van den 2 September bewerkte. Hij nam deel aan alle afschuwelijke maatregelen, en verwierf daardoor eenen zekeren invloed. Tot commissaris der vergadering in de Departementen benoemd, en belast, om het gedrag van den generaal MONTESQUIOU, die over het Fransche leger aan de Savoische grenzen het bevel voerde, te onderzoeken, eischte hij de afzetting van dien veldheer, die *Frankrijk* verliet, op den oogenblik, waarop DUBOIS eene acte van beschuldiging tegen hem had doen uitbrengen. Tijdens het proces van den ongelukkigen LONEWIK XVI. toonde hij zich een van deszelfs bloeddorstigste vijanden, en stemde voor den dood zonder appel en zonder uitstel. Hij was het, die de zamenstelling van het Republikeinsche leger, door eene ineensmelting der linietroepen, met de nationale garden voorstelde, en die de wijze van bevordering deed aannemen, ten gunste des ouderdoms, waardoor eene menigte van onkundige mannen, tot de eerste rangen des legers werden verheven; ook deed hij het besluit tot de eerste ligting

van 300,000. manschappen uitvaardigen. Kort daarna tot voorzitter der vergadering en lid der Commissie van algemeen welzijn benoemd, werd hij vervolgens naar *Lyon* gezonden, om den opstand dier stad te beteugelen. Door bedreigingen niets van de burgers kunnende verkrijgen, besloot hij *Lyon* te belegeren, en wilde het bestuur daarvan aan den generaal KELLERMAN opdragen, die om geen deel te nemen aan de gewelddadige maatregelen, welke er het gevolg van moesten zijn, voorwendde, dat zijne tegenwoordigheid, bij het leger van *Savoije*, daar hij het bevel over voerde, onvermijdelijk noodzakelijk was. DUBOIS zag zich dus genoodzaakt, om met de troepen te handelen, welke hem overbleven. Na eenigen tijd op de stad te hebben doen schieten, deed hij den inwoners eene volkomene amnistie beloven, indien zij hem hunne bewindhebbers wilden overleveren. Deze lazen dit voorstel zelve aan het vergaderde volk voor, en het antwoord, onder dagteekening van 17 Augustus 1793, was een besluit, oogenblikkelijk met 20,000 handteekeningen voorzien, in hetwelke in den naam der stad *Lyon* verklaard werd, dat hare bewindhebbers nooit hadden opgehouden, haar geheele vertrouwen te bezitten. De Con-

ventie intusschen over den opstand der Lyonezen verschrikt, beklagde zich levendig aan DUBOIS over de traagheid, des belegs. Hij antwoordde dezelve aldus: » Het vuur (der vuurkogels) is gister avond te zeven ure (24 Augustus 1793), na dertig uren vruchteloos ter overweging te hebben gegeven, begonnen. De gloeiende kogels, hebben de wijk der poort *Saint-Clair* in in brand geschoten. De bommen hebben ten tien ure des avonds derzelve uitwerksel begonnen. Omtrent middernacht heeft hetzelfde zich aan de kaai der *Suone* op de geduchtste wijze geopenbaard, onnoemelijke magazijnen zijn de prooi der vlammen geworden. . . Men kan het verlies op twee honderd millioenen schatten. *Het zal der republiek eene harer gewigtigste steden en onnoemelijke opkoopingen van waren kosten.*» Ondanks de revolutionnaire geestdrift, waarvan hij zoo vele bewijzen had gegeven, deed deze laatste volzin hem echter van *moderantismus* beschuldigen. Hij werd teruggeroepen en zelfs in hechtenis genomen; doch verkreeg kort daarna zijne vrijheid weder, kwam weder in de Conventie, en in de Club der Jakobijnen, waarin hij voortging uit al zijne magt kuiperijen te gebruiken. De Club, verschrikt

door de heimelijke listen, die zelfs tot in haren schootplaats hadden, en vreezende, vijanden in hare eigene leden te vinden, besloot het genootschap te zuiveren, door de titels van elk harer leden te onderzoeken. Men moest te dien einde aan elken Jakobijn eenige vragen doen, en DUBOIS DE CRANCÉ stelde deze voor: *Wat hebt gij gedaan, om gehangen te worden, indien de tegenomwenteling mogt plaats hebben?* ROBESPIERRE, COUTHON en andere *terroristen*, over deze zonderlinge schampredenen, buitengemeen gebelgd, beijverden zich om de Club van DUBOIS te zuiveren, die echter zijnen geheelen invloed bij de Conventie niet verloor, en zelfs gelukkig genoeg was, om in den val van DANTON niet te deelen ofschoon hij steeds in zijne grondbeginselen gedeeld had. Daarin aan vele andere revolutionnairren gelijk toonde DUBOIS DE CRANCÉ zich zelfs na den 9 *Thermidor*, niet minder verbitterd tegen de Republikeinen en *federalisten*, dan hij zulks tegen LODEWIJK XVI. geweest was, en hij ging zelfs zoo ver, dat hij de vergoeding der verbeurdverklaarde goederen voorstelde, met uitzondering echter van de goederen der uitgewekenen, welke hij steeds eenen onverzoeuba-

ren haat bleef toedragen. Hij ging steeds voort, zich te doen gelden, zonder echter de aandacht van iemand tot zich te trekken, daar zijne ongenoegzaamheid algemeen erkend was. Intusschen benoemde hem het *Directorium*, waarvan hij de zaak met vuur verdedigd had, tot algemeen inspecteur en vervolgens tot minister van oorlog. Kort voor den 18 Brumaire verklaarde hij zich tegen BONAPARTE, en men wil zelfs, dat hij eene zamenzwering tegen hem zou gesmeed hebben. Maar BONAPARTE zegevierde en DUBOIS onderwierp zich. Zich verbeeldende, dat zijne aanslagen niet bekend waren, bood hij zich bij hem aan, om zijne bevelen te ontvangen, en de nieuwe consul antwoordde hem koeltjes: » Ik dacht dat gij mij uwe portefeuille bragt, » en hij gaf hem zijn ontslag. DUBOIS begaf zich naar zijn landgoed in *Champagne*. Zijn dood werd door de Fransche dagbladen, eerst in 1800, en vervolgens in 1805 aangekondigd, maar dezelve had eerst den 29 Junij 1814 te *Rethel* plaats. Onder de talrijke losse stukjes, welke hij over de tijdsomstandigheden in het licht gaf, willen wij aanvoeren: 1.° *Observations etc.* (*Waarnemingen over de militaire Constitutie, of Grondslagen van werkzaamheid aan de mili-*

taire Commissie voorgesteld), 1789, in 8.vo — 2.° *Lettre etc.* (*Brief, of afgelegd Verslag aan de Nationale vergadering van de werkzaamheden, de gevaren en de hinderpalen*), 1790, in 8.vo — 3.° *Tableau etc.* (*Tafereel der vervolgingen, welke BARRÈRE aan DUBOIS DE CRANCÉ, gedurende 15 maanden heeft doen ondergaan*), 1795, in 8.vo — 4.° *Réplique etc.* (*Antwoord van DUBOIS DE CRANCÉ aan BARRÈRE*), 1795, in 8.vo Men schrijft hem ook toe, *Veritable portrait etc.* (*Waar afbeeldsel onzer wetgevers, of galerij van schildersijen van den 5 Mei 1792*), in 8.vo DUBOIS schreef ook in de dagbladen, en hij was een der bezorgers van dat, hetwelk den titel van *l'Ami des lois* (*de Vriend der wetten*) voerde.

DUBOS (JOANNES BAPTISTA), te *Beauvais* in 1670 geboren, begon zijne studiën in zijne geboortestad, en kwam dezelve te *Parijs* volbrengen. Na in 1691 bij de *Sorbonne* tot doctor te zijn aangenomen, kwam hij onder *Torcy* in het bureau der Buitenlandsche Zaken. Deze staatsdienaar een regtvaardig waardeerder der verdiensten, erkende en maakte gebruik van die van den Abt Dubos. Hij werd aan verschillende Europesche hoven, in *Duitschland, Ita-*

lië, Engeland, de Vereenigde Provinciën, 'met gewichtige zaken belast', en kweet zich van dezelve als een man, die in de onderhandelingen volmaakt wel bedreven was. Men weet welk een aandeel hij aan de vredetraktaten van *Utrecht*, *Baden* en *Rastadt* had. Zijne werkzaamheden werden door beneficiën en jaarwedden, en eindelijk door de abdij van *Notre Dame de Ressons*, bij zijne geboortestad, beloond. Hij overleed plotselijk te *Parijs*, in 1742, als blijvend secretaris der Fransche akademie. Men weet tot welke wijsgeerige anekdote zijn dood aanleiding heeft gegeven (Zie FONTENELLES). Zijne werken zijn een bewijs van de verscheidenheid en uitgebreidheid zijner kundigheden. De voornaamste zijn: 1.° *Réflexions critiques etc.* (Beoordeelende aanmerkingen op de dicht-, schilder- en toonkunst), 1719, 2 dl.ⁿ in 12.mo, en in 1740, in 5 dl.ⁿ in 12.mo herdrukt. Het is een der nuttigste werken in dien smaak, welke men ooit over die onderwerpen bij eenige der Europesche natiën heeft geschreven. Hetgene, wat de goede hoedanigheid van dit werk uitmaakt, zegt de schrijver der *Eeuw van LODEWIJK XIV.*, is dat er slechts weinige dwalingen en vele ware, nieuwe en

diepzinnige overwegingen in voorkomen. Er is echter gebrek aan nauwkeurigheid en vooral aan orde in; maar de schrijver denkt en doet denken. Hij was echter niet met de toonkunst bekend, had nooit eenig vers kunnen maken, en bezat geene enkele schilderij; maar hij had veel gezien, gelezen, gehoord en nagedacht. De oude letterkunde was hem zoo wel bekend als de nieuwe, en de geleerde en vreemde talen, zoo wel als zijne eigene. — 2.° *Histoire etc.* (Geschiedenis der vier GORDIANUSSEN door gedenkpenningen bewezen en verheerlijkt), *Parijs*, 1695, in 12.mo Men neemt er gewoonlijk slechts drie aan; de schrijver beweert met vele geleerdheid, doch te gelijktijd met vele zedigheid, dat er vier zijn geweest. Zijn gevoelen schijnt niet aangenomen te zijn. — 3.° *Histoire critique etc.* (Beoordeelende geschiedenis over de stichting der Fransche monarchie in Gallië), 1734, 3 dl.ⁿ in 4.to; in 1743 met vermeerderingen en verbeteringen, in 2 dl.ⁿ in 4.to en 4 dl.ⁿ in 12.mo herdrukt. Het gevoelen van den abt DUBOS, is dat de Gallische volken, de Franken geroepen hebben, om hen te bestieren, welk gevoelen MONTESQUIEU, in het 30.e Boek van *L'esprit des lois* mede aankleeft. Hij

maakt van **CLONOVUS** veel-
 eer een staatkundige dan
 een veroveraar; en volgens
 de beste schrijvers was deze
 vorst veeleer een veroveraar
 dan een staatkundige. Men
 moet echter met den presi-
 dent **HÉNAULT** bekennen, dat
 men in dit werk voldoende
 ophelderingen aantreft, over
 vele duistere punten betrek-
 kelijk den oorsprong der
 Fransche natie. — 4.° *His-
 toire etc.* (*Geschiedenis van
 het verbond van Kamerijk*),
 in 1508 tegen de Republiek
 van *Venetië* gesloten; waar-
 van de beste uitgaven zijn
 van 1728, en 1785, 2 dl.ⁿ
 in 12.mo, een diepzinnig en
 belangrijk staatkundig werk.
 Het maakt de gebruiken en
 zeden van dien tijd bekend,
 zegt een schrijver, en kan
 in die betrekking tot een
 voorbeeld dienen. — 5.° *Les
 intérêts etc.* (*De belangen
 van Engeland, in den te-
 genwoordigen oorlog kwa-
 lijk begrepen*), Amsterdam,
 1704, in 12.°, een werk,
 dat volgens den abt **LEN-
 GLET**, in *Frankrijk* zeer
 gunstig werd opgenomen,
 maar dat op de Engelschen
 niet veel indruk maakte.

DUBOST (**ANTONIUS**), een
 schilder, in 1769 te *Lyon*
 geboren, nam eerst dienst
 in het leger der Republiek,
 en bragt het tot den rang
 van kapitein - adjudant, in
 het corps der genie. In 1796
 verzocht en verkreeg hij zijn

ontslag, deed onderscheide-
 ne reizen in *Zwitserland* en
Italië, van waar hij verschei-
 dene teekeningen van groote
 meesters medebragt, en zich
 weldra te *Parijs* ging ves-
 tigen, alwaar de fortuin
 welke hem zijn vader naliet,
 hem toestond om zeer onbe-
 krompen te leven. Hij maak-
 te zich aldaar welligt even-
 zeer en meer als een harts-
 togtelijk vriend van paar-
 den, dan als een kunstenaar
 bekend. Hij verzuimde ech-
 ter zijne kunst niet, voor
 welke hij eenige der hoeda-
 nigheden bezat, die talenten
 maar geene genie verraden.
 Het *Vertrek van BRUTUS en
 van PORCIA*, volgens alle
 waarschijnlijkheid, het eerste
 van zijne schilderijen, vond
 plaats in de zaal der ten-
 toonstelling van 1801. Zijn
DAMOCLES, in 1804 ten toon
 gesteld, verwierf hem eenen
 gouden eerpenning van het
 bestuur en den lof van **DA-
 VID**. Kort daarna vervaar-
 digde hij zijne schilderij van
VENUS en DIANA, welke
 men thans in het Museum
 van het *Louvre* ziet. In
 1806 bragt zijne drift voor
 de paarden hem in *Engel-
 land*, alwaar hij lange en
 hevige woordenwisselingen
 met den **H. F. TH. HOPE**, een
 rijken bankier, had, wiens
 lage wraak zich op den **DAMO-
 CLES** uitoefende, dien hij
 gekocht had, en in twee
 stukken sneed. Na duizen-
 de andere tegenheden, kwam

DUBOST in 1813 in *Frankrijk* terug, en hervatte zijne werkzaamheden. Wij zullen onder anderen twaalf onderwerpen aanhalen, het leven van den harddraver van *Newmarket* voorstellende. Hij lithographieerde dezelve in 1818 zelf volgens zijne eigene teekening, die hij op de plaatsen, gedurende zijn verblijf in *Engeland*, vervaardigd had. Deze zeer wel gekleurde steendrukplaten, kwamen met eenen verklarenden zeer belangrijken tekst, in het Fransch en in het Engelsch in het licht, met pracht op de persen van den Heer SMITH gedrukt (1 dl. gr. in fol. langwerpigt. DUBOST, wiens karakter altijd vrij eigenzinnig schijnt te zijn geweest, stierf ten gevolge van een tweegevecht, in 1825.

DOROUCHAGE (FRANCISCU'S JOZEF GRATEL, Burggraaf), minister van marine, te *Grenoble*, in 1749 geboren, diende eerst onder de artillerie te land, waarbij hij alle graden doorliep, tot dien van brigade-chef, dien hij in 1784 verkreeg. Nadat LOUWIK XVI. een corps artillerie voor de marine had opgericht, benoemde hij hem in 1786 tot onder-bestuurder en in 1792 tot algemeen inspecteur van hetzelfde. In hetzelfde jaar verkreeg hij de portefeuille der marine; en in zulke moeilijke om-

standigheden, toonde hij de getrouwste verkleefdheid aan den koning, dien hij den 10 Augustus tot in den schoot der vergadering vergezelde, waar de ongelukkige vorst eene schuilplaats ging zoeken. Voor zijne eigene veiligheid beducht, maakte DUBOUCHAGE zich gereed om *Frankrijk* te verlaten, toen een besluit der conventie hem den 15 September, tot zijnen post van algemeen-Inspecteur terugriep. Men weet niet, wat er van hem gedurende het overige der onwehteling is geworden; hetgene, wat zeker is, is dat hij zich in 1805 te *Parijs* buiten bediening bevond, toen hij op bevel van het bestuur, als medepligtige eener zamenzwering in hechtenis werd genomen, en verplicht was, eenen borgtocht te stellen, om de hoofdstad te mogen blijven bewonen, nog werd hij onder het toezigt der politie gesteld; tijdens de eerste *restauratie*, werd DUBOUCHAGE tot commandeur der orde van den H. LOUWIK benoemd; hij bleef te *Parijs* gedurende de honderd dagen, met den last, om er de koninklijke zaak dienstbaar te zijn. Den 27 September 1816 andermaal tot het ministerie van marine beroepen, maakte hij groote veranderingen in het personeel, al de officieren verwijderden-

de, die zich sedert de omwenteling gevormd hadden, en hunne posten aan diegene gevende, die, sedert dat tijdstip niet gediend hebbende, ten minste de gewoonte der zee verloren hadden; hij herstelde de kas van de invaliden der *Marine*, verplaatste het zeemans-collegie naar *Angoulême*, vraagde en verkreeg zijn ontslag in Junij 1817, ging tot de kamer der pairs over, en overleed te *Parijs* in April 1821.

DUBOUCHET. — Zie LANGLOIS.

DUBOURY (LODEWIJK FABRICIUS), een schilder en graveur in 1691, te *Amsterdam* geboren, was de kweekeling van JOANNES LAIRESSE en JACOBUS VAN HUYSUM. Hij heeft verliedde onderwerpen en zeer op prijs gestelde *plafonds* geschilderd. Zijne gravures zijn in den smaak van JOANNES PICART, zijnen vriend, en bestaan grootendeels in aardige vignetten, waarop bevallige onderwerpen met smaak zijn voorgesteld.

DUBRAW, DUBRAUSKY of DUBRAVIUS SCALA (JOANNES), in de 16.^e eeuw bisschop van *Olmutz* in *Moravië*, werd te *Pilsen* in *Boheme* geboren, en overleed in 1553, den roem van een godvruchtig en verlicht pre-

laat nalatende. Hij had zijne studiën in *Italië* volbragt en vervoegde zich bij STANISLAUS THEUSON, bisschop van *Olmutz*, zijnen voorzaat, wiens staten hij bestierde. Hij voerde de krijgschaar des bisschops tot hulp der stad *Weenen*, door de Turken belegerd aan, en gaf daar groote blijken van heldenmoed. De bedieningen der bisschoppelijke waardigheid beletten hem niet, om afgezant, eerst in *Silezië* en daarna in *Boheme*, en vervolgens voorzitter der kamer te zijn, welke opgericht was, om het regtsgeding optemaken der muitelingen, welke aan de Schmalkaldische onlusten hadden deelgenomen. Er bestaan van DUBRAW onderscheidene werken, waartoe behooren: 1.º *Hist. regni Bohemiacæ ab initio Bohemorum libri XXXIII.*, Gunther, 1552, in fol. *Bazel*, 1575, in fol. met tijdrekenkundige tafels, 1688, *Frankfort*, met de Geschiedenis van *Boheme* door ÆNEAS SYLVIVS, vermeerderd. Dit werk van DUBRAW is getrouw en naauwkeurig. — 2.º *De Piscinis libri V.*, *Zurich* 1557, *Neurenberg*, 1596, in 8.º ib. 1671, in 4.to

DUBREUL. — Zie BREUL.

DUBRICE of DUBRICIUS (*Heilige*), op het eiland *Miserbil* bij de rivier *Guy* geboren, maakte zich eerst

bekend in het gewest, tegenwoordig *Warwick* genaamd. Hij verklaarde er gedurende zeven jaren de heilige Schriften te *Hentlan* aan de *Avon*, en opende vervolgens eene tweede school te *Mochres* aan de rivier de *Wyë*. Uit alle deelen van *Bretagne* kwamen er leerlingen tot hem. De zorgen, die hij ten opzichte van dezelve besteedde, beletten hem niet, om zich met zijne eigene heiligmaking bezig te houden. In eene Kerkvergadering in 446 gehouden, door den heiligen HERMANUS tot Bisschop van *Lundaff* gezalfd, en vervolgens in 495 naar het Aartsbisdom van *Caerlon* verplaatst, legde hij zijne waardigheid neder ten gunste van den heiligen DAVID, en begaf zich naar het eiland *Bardsey* of *Deuy*, aan de kust van het gewest *Gaërnarvon*, alwaar hij kort daarna overleed. Men leest in CAMDEN en in andere schrijvers, dat er 20 duizend Kluizenaars of religieuzen op hetzelfde eiland begraven werden. » Te midden van de bedorvenheid, zegt een geschiedschrijver, die onder de oude Britten, vóór den inval der Angel-Saksen, heerschte, verwekte God heilige Herders, die door hunne redevoeringen en hunne voorbeelden, hunne landgenooten tot boetvaar-

digheid vermaanden.”

DUBUISSON (PAULUS UL-RICH), te *Lavel*, in 1753 geboren, kwam reeds vroegtijdig te *Parijs*. Zie hier hetgene, wat de *Biographie moderne* van dezen revolutionnair zegt: » Hij omhelsde met geestdrift de zaak der omwenteling. Maar, vreezende in *Frankrijk* gene rol te zullen kunnen spelen, begaf hij zich naar *België*, dat toenmaals aan het gisten was; verklaarde zich aldaar tegen de partij van VAN DER NOOT; werd in hechtenis genomen, en in 1790 weder in vrijheid gesteld. In *Parijs* teruggekeerd, verbond hij zich met de club der Jakobijnen, en werd tegen het einde van 1792, als commissaris van het uitvoerend bewind naar het leger van het Noorden gezonden. Hij volgde DUMOURIEZ in de verovering der *Nederlanden*, en ten tijde van deszelfs afval had hij met hem eene conferentie, waarvan hij den uitslag aan de conventie bekend maakte. Te dien einde als medepligtig beschuldigd, eischte hij zelf om in regten betrokken te worden, en een besluit van 6 April 1793; keurde zijn gedrag goed. Hij ging voort, om in de revolutionnaire partij te schitteren, scheen de kuiperijën van GUSMAN en PROLY toegegaan, en werd

door ROBÉSPIERRE aangeklaagd, als hebbende tweedragt onder de Jakobijnen willen zaaijen, die hem uit hun midden verbanden. Als medepligtige van HÉBERT, voor de revolutionnaire regtbank gevoerd, werd hij den 21 Maart 1791 ter dood veroordeeld." Hij werd op denzelfden dag met HÉBERT, CLOOTS, PERREYRA enz. naar het schavot gevoerd. Hij had de letteren beoefend en heeft nagelaten: 1.° *NADIR*, of *THAMAS-KOULIKAN*, een treurspel in 5 bedrijven, en in verzen, 1780, in 8.° De schrijver beroemde zich, hetzelfde in zeventien dagen vervaardigd te hebben, en men mag hem hierin wel gelooven; want het stuk is slechts eene gebrekkige vertaling uit het Italiaansch. — 2.° *Le vieux garçon* (*De oude vrijer*), een blijspel in 5 bedrijven en in verzen, 1783, in 8.° — 3.° *L'avare etc.* (*De als weldadig beschouwde gierigaard*), blijspel in 5 bedrijven, en in verzen, 1784. — 4.° *ALBERT en EMILIA*, een treurspel aan het Duitsche tooneel ontleend, 1785. — 5.° *SCANDERBERG*, treurspel in 5 bedrijven en in verzen, 1786, in 8.° — 6.° *TRASIMA et TIGAMÈNE*, een treurspel, 1791. — 7.° *Onderscheidene Zangspelen*, zoo als de *Beide Broeders*, *FLORA ZELIA* enz. — 8.° *Le tableau etc.* (*Het tafereel des wellustes*,

of de Vier deelen van den dag), een dichtstuk in vrije verzen, 1771, in 8.° De zedelijkheid wordt er niet zeer in geëerbiedigd. — 9.° *Abrégé etc.* (*Beknopte Geschiedenis der omwenteling van de Staten van Amerika*), 1779, in 8.° — 10.° *Nouvelles etc.* (*Nieuwe aanmerkingen op Sint-Domingo*) in antwoord op die van HILLIARD D'AUBERTEUIL, 1780, in 8.° — 11.° *Lettres etc.* (*Beoordeelende en Staatkundige Brieven over de volkplantingen en den handel der zeesteden van Frankrijk*) aan G. T. RAYNAL gerigt, 1785, in 8.° Dit werk wordt als het beste beschouwd van den schrijver.

DUO (FRONTO DU), of FRONTO DUCÆUS, een Jesuit de zoon van eenen raadsheer bij het parlement in 1558 te Bordeaux geboren, onderwees in verschillende huizen zijner orde te Pont-à-Mousson, te Bordeaux en te Parijs. Hij overleed in deze laatste stad den 25 September 1624; aan de smartelijke kwaal van den steen: die, welken hij in de blaas droeg, woog 5 oude oncen. Pater DUCÆUS was in alle takken van geleerdheid ervaren; maar zijn voornaamste deel was de Grieksche taal, en de critiek der schrijvers. Men heeft hem te danken: 1.° eene *Uitgave* der werken

van den heiligen JOANNES CHRYSOSTOMUS, in 6 dl.ⁿ in fol. SIMON RICHARD heeft er veel goeds van gezegd. Het ware, volgens hem te wenschen, dat wij eenen volledigen heiligen CHRYSOSTOMUS, uit de hand van dien Jesuit bezaten. Om deze uitgave volledig te maken, moet men datgene, wat de heilige CHRYSOSTOMUS over het Nieuwe Testament geschreven heeft, uit de uitgave van MOREL of COMMELIN, 4 of 2 dl.ⁿ, in fol. nemen. DUCÆUS heeft eene geheel Latijnsche uitgave van den heiligen CHRYSOSTOMUS geleverd, 1613, 6 dl.ⁿ in fol.; deze is volledig. — 2.º Eene *Uitgave* der werken van den heiligen GREGORIUS van *Nijssa*, in het Grieksch en Latijn, *Parijs*, 1615; 2 dl.ⁿ in fol. Bij wijze van bijlage, voegde hij er in 1618 een 3 dl. in fol. bij. Men verkiest dezelve boven die van CLAUDIUS MOREL, 1638. — 3.º Onderscheidene andere *uitgaven* van oude schrijvers; vooral van kerkvaders, waarvan er eenige met aantekeningen verzeld gaan, en waarvan NICEPHORUS CALIXTUS de beste is. — 4.º *Controverse etc.* (*Geschiedschriften tegen DUPLESSIS MORNAY*). — 5.º *Histoire tragique etc.* (*Treurige geschiedenis der Maagd van Domremi, anders gezegd,*

van Orléans), Nanci, 1581 in 4.º Dit is een treurspel, dat op eene prachtige wijze voor KAREL III., Hertog van *Lotharingen* werd uitgevoerd. Deze Vorst was er zoo zeer over te vreden, dat hij den dichter eene aanzienlijke som liet geven, om zich een nieuw kleed te koopen. In de daad de schrijver, een nederig en zich verstervend man, had er toenmaals een aan, waar de Evangelische armoede al te zeer aan uitblonk. Hij was een man, die zich van alle genot des levens had losgemaakt, die meer nog op zijne godvruchtige oefeningen, dan op zijne studiën gesteld was. Nooit gebruikte hij wijn bij zijne maaltijden, en reeds vroeg gewende hij zich om er dagelijks slechts eenen en wel eenen zeer matigen te nuttigen.

DUC (NICOLAAS LE), priester uit het diocees van *Rouanen* was in den beginne pastoor van *Trouville* (Fr. Dep.^t *Neder-Setne*) verliet zijne parochie, om op een grooter tooneel te verschijnen, werd vikaris van den *Heiligen PAULUS*, te *Parijs*, welken post hij gedurende 15 jaren waarnam, en werd in 1731 uit hoofde van zijne tegenkanting tegen de besluiten der kerk, door den aartsbisschop VINTIMILLE in interdict ge-

steld. Hij had reeds in het jaar 1728 aan de geestelijkheid eenen brief van toetredig aan de zaak van den Heer DE SENEZ, aangeboden, door de geestdrift voor de sekte zijne fortuin zoekende te bevorderen, of zich eenen naam in de wereld te maken. Hij slaagde noch in het eene noch in het andere, en overleed in 1744. Zijn Levensbeschrijver in de zelfde partij gewikkeld, schrijft hem toe: 1.° *l'Année ecclésiastique (het kerkelijke jaar)*, 15 dl.ⁿ in 12.° — 2.° *Eene vertaling (in het fransch), der Navolging van JESUS CHRISTUS*, met overwegingen en oefeningen. — 3.° Een gedeelte der *vertaling der Geschiedenis van den president DE THOU*, 16 dl.ⁿ in 4.to Men mag er aan twifelen of dat alles wel van hem is, dan of zijn levensbeschrijver er hem niet zonder grond mede vereerd heeft: in alle geval vindt men er niet veel in, dat in staat is om de wetenschappelijke rijkdommen der kleine kerk (der Jansenisten) te vergrooten.

DUCANGE. — Zie CANGE.

DUCAS (MICHAËL), een Grieksch geschiedschrijver, van wiens leven men niets weet, dan dat hij in verschillende onderhandelingen was gebruikt. Men heeft

van hem eene *Geschiedenis van het Grieksche Keizerrijk*, van de regering van den ouden ANDRONICUS tot aan den ondergang van het rijk. Men verkiest DUCAS boven CHALCODYLUS, wijl hij bijzonderheden verhaalt, die men elders niet vindt, en wijl hij dezelve als een verstandig man verhaalt, die van de meeste een getrouw getuige is geweest. Zijn werk werd in 1649, door de zorg van ISMAËL BOULLIAU, die hetzelfde met eene Latijnsche vertaling en geleerde aantekeningen verrijkte, op het Louvre in fol. gedrukt. Het maakt een gedeelte uit der schoone verzameling, onder den naam van Byzantische geschiedenis bekend.

DUCASSE (FRANCISCUS), een beroemde onderwijzer in het kerkelijke regt, te Lectoure geboren, was eerst Groot-Vikaris en Officiaal van Carcassone, en werd vervolgens kanonik, Aartsdiaken en Officiaal van Condom, alwaar hij in 1706 zijn leven eindigde. Er bestaan van hem twee verhandelingen, die door de regtsgeleerden zeer op prijs worden gesteld: de eene over de in *Geschild staande kerkelijke regtsmagt*, Agen, in 8.° 1695; en de andere over de *Vrijwillige regtsmagt*, Agen, in 4.°, 1697. Deze beide werken zijn ver-

eenigd te *Toulouse* in 1762 in het licht gegeven. De schrijver was diep ervaren in de H. Schrift, de kerkvaders en de oude en nieuwe Canonisten. Zijne zeden waren een' man van zijnen stand waardig.

DUCERCEAU. — Zie CERCEAU.

DUCHANGE (GASPARD), een graveur, te *Parijs* in 1662 geboren, en in 1756 overleden, maakte zijne talenten bekend door de platen van *Io*, *LEDA* en *DANAÉ*, die hij volgens *CORREGGIO* graveerde. Daar de onbetamelijkheid zijner onderwerpen hem wroegingen veroorzaakten, zoo had hij den moed de koperen platen derzelve onbruikbaar te maken. Onder verschillende werken van dien kunstenaar telt men den *maaltijd van den Farizeër*; en de *Verkoopers uit den tempel gedreven*, volgens twee schilderijen van *Saint-Martin-des-Champs*, te *Parijs* graveerd. Men vindt er die schoone volheid van sneden, die trotschheid en fijnheid in, die het krachtige en zachte, het karakter en den geest van *JOUVENET* op het koper overbrengen. DUCHANGE heeft met even zoo veel roem gegraveerd: de geboorte van *MARIA DE MEDITIS*, en de *Vergodding* (*Apo-*

théose) van *HENDRIK IV.*, volgens *RUBENS*. Hij was reeds 91 jaren oud, toen hij zijn laatste stuk graveerde.

DUCHAT (JACOB LE), de zoon van eenen commissaris van oorlog, werd den 23 Februarij 1658 te *Metz* geboren. Zijne familie was oorspronkelijk van *Troyes*, in *Champagne*, waaruit zij in 1572, met onderscheidene andere protestansche familiën gevlugt was. Een zijner voorzaten, *LODEWIJK FRANCISCUS LE DUCHAT*, had in de 16^e eeuw de Fransche en Latijnsche dichtkunde beoefend; maar zijne werken zijn tegenwoordig weinig bekend. *JACOB LE DUCHAT* volgde de balie tot aan de intrekking van het edikt van *Nantes*. Zich naar *Berlijn* begeeven hebbende, werd hij raadsheer bij de hoogere Fransche regtbank die stad, en overleed aldaar in 1735, zonder iets bondigs geschreven te hebben, zich met beuzelachtige onderwerpen, of met de *Uitgaven* van even zoo beuzelachtig of slechte werken bezig houdende, zoo als: die der *Confession de SANCY* (*Belydenis van SANCY*). — Die van het *Hekeldicht Menippea*, 1714, 3 dl. n in 8. vo, met nieuwe aanmerkingen vermeerderd, waarin het niet moeilijk is den sektengeest te herkennen, welken hij was toe-

gedaan. De schrijver bedacht niet, dat door de Catholijke *Ligue* in een belagchelijk licht te stellen, hij die der Protestanten, uit oproerige, aanhoudend tegen godsdienst en staat gewapende onderdanen bestaande, niet regtvaardigde. — 3 Van de *lotgevallen des vrijheers van FENESTE*, door F. A. D'AUBINÉ, met verscheidene aanmerkingen, met het leven des schrijvers, en met de bibliotheek van meester WILLEM vermeerderd, 1729, 2 dl.ⁿ in 12 mo — 4° Eene *Uitgave* der werken van RABELAIS met een *Commentarium*, in 6 dl.ⁿ in 8.vo en in 3 dl.ⁿ in 4.º, met platen, door den heroemden PICART. — 5.º Eene *Uitgave* der *Quinze joies du mariage* (*Vijftien vreugden des huwelijks*), een oud werk, dat hij in 1734, in 12.º in het licht gaf, en met aanmerkingen en verschillende lessen vermeerderde. — 6.º *Apologie pour HÉRODOTE*, (*Verdedigingsrede voor HERODOTUS*), een werk van HENDRIK ETIENNE, vol vuile redenen en onbetamelijkheden, 3 dl.ⁿ in 8.º met aantekeningen. FORMEY heeft na den dood van DUCHAT eene *Ducatianna*, in 2 dl.ⁿ in 8.º 1744 in het licht gegeven, eene compilatie geheel naar den leest van den geest des schrijvers geschoeid.

DUCHATTEL (GASPARD), een landbouwer van *Thouars*, in het Fr. Dep.^t der *Beide-Sèvres*, werd in 1766 geboren. In 1792 werd hij als afgevaardigde bij de Conventie benoemd, en was een der leden van dezelve, die edelmoedige, doch vruchteloze pogingen aanwendden, om den ongelukkigen LODEWIK XVI. te redden. Toen hij eene vermogende partij zich tegen dien vorst zag verklaren, vraagde hij, daar hij overtuigd was, dat het vruchteloos zoude wezen, om zich openlijk tegen deze helsche benden van revolutionnairen te verzetten, eerst den afstand van den vorst en daarna zijne verbanning; hetwelk een der minst-misdadige middelen was, welke men kon in het werk stellen, om het leven van den ongelukkigen koning te redden. Na dit gevoelen te hebben uitgebragt, werd DUCHATEL door eene ernstige ziekte aangetast; maar in zijn bed vernomen hebbende, dat de stemmen voor en tegen den koning wankelden, vergat hij zijne smarten, en liet zich naar de vergadering geleiden, waar hij juist op den oogenblik aankwam, waarop het laatste appel was afgelopen. Elke afgevaardigde was verplicht zijn gevoelen met luider stemme uittebrengen. De openbare galerijen en alle deelen der zaal waren volgepropt met

eene menigte booswichten, die met hunne sabels drilden, hunne pistolen ontblootten, en diegene bedreigden opteofferen, die den moed zouden hebben, om zich tegen den koningsmoord aantekanten, welken zij wilden voltrekken; maar hun bloedgierig geschreeuw, maakte DUCHATEL niet verlegen, die, met het hoofd in eene slaapmuts gewikkeld, het spreekgestoelte beklommen hebbende, voor de verbanning stemde. Ofschoon de stemopneming gesloten was, verzette de vergadering er zich niet tegen, dat deze stem geteld werd: eene opmerkenswaardige bijzonderheid, als men in aanmerking neemt, dat het niet om eene regtvaardige daad, maar wel om eenen wraakroependen koningsmoord te doen was. DUCHATEL werd eenigen tijd daarna tot commissaris bij het leger van het Noorden benoemd; COLLOT D'HERNOIS wilde zich tegen deze benoeming aankanten, zeggende, dat degene, die getracht hadden den *Dwingeland* te redden, het vertrouwen der natie niet konden bezitten. Daar DUCHATEL niet ontkende, dat zulks zijn voornemen geweest was, zoo vermeerderde hij de woede zijner vijanden, die hem weldra verklaarden als in verstandhouding zijnde met de opstandelingen der *Vendée*. Hij werd na de

omwenteling van den 31 Mei 1793 in staat van beschuldiging gesteld. DUCHATEL nam de vlugt naar *Bordeaux*, maar hij werd weldra aangehouden, van daar naar *Parijs* gevoerd, en voor de revolutionnaire regtbank gebracht. De president vroegde hem, als eene misdadige handeling, of hij het niet was, die met eene slaapmuts op het hoofd in de vergadering was gekomen, om ten gunste van LODEWIJK CAPET te stemmen. DUCHATEL antwoordde hem onverschrokken; »Wijl ik over geene mijner daden behoef te blozen, zoo verklaar ik, dat ik het ben" — De overige beschuldigingen, die men tegen hem aanvoerde, waren niet minder belagchelijk. Hij werd den 21 October 1794 met 20 zijner ambtgenooten ter dood veroordeeld.

DUCHÉ DE VANCY (JOZEF FRANCISCUS), werd te *Parijs*, den 29 October 1668 geboren, en was de zoon van een' gewoon edelman der kamer des konings. Zijn vader deed hem zorgvuldig opvoeden, maar dit was ook zijn geheele erfdeel. Door zijne geringe fortuin werd hij een dichter. De markgravin DE MAINTENON eenige zijner proeven gezien hebbende, verkoos hem, om gewijde gedichten aan hare kweekelingen van *Saint-Cyr* te lo-

veren. Zij beval hem zoo sterk aan PONTCHARTRAIN, staats-secretaris, aan, dat de minister, den dichter voor een' aanzienlijk man houdende, hem een bezoek ging geven. DUCHÉ, bij hem eenen staats secretaris ziende binnen komen, dacht dat men hem naar het *Bastille* ging brengen; maar hij werd weldra gerustgesteld door de beleefdheden des ministers. DUCHÉ verdiende dezelve. Hij bezat even zoo veel zachtheid in zijn karakter, als bevalligheid in zijnen geest. Nooit veroorloofde hij zich eenigen hekelachtigen trek; eene zeer zeldzame verdienste voor eenen dichter! ROUSSEAU en hij maakten gezamenlijk de bevalligheden der gezelschappen uit, waarin zij zich bevonden; maar de indruk, welken DUCHÉ maakte, hoewel in den beginne minder levendig, was duurzamer. Nog behaagde hij door de begaafdheid der mondelingsche voordragt, welke hij in eenen niet zeer gewonen graad bezat. Het genootschap der opschriften en schoone letteren nam hem in haar midden op. Het verloor hem in 1704. DUCHÉ heeft *Treurspelen* in het licht gegeven, onder welke men onderscheidt: JONATHAS, ABSALON en DEBORA; en *Zangspelen*, welke hij trachtte te doen vergeten door eene verzameling van *Stichtelij-*

ke Geschiedenissen, die men met even zoo vele stichting als vermaak leest; COLLET heeft er eene vermeerderde uitgave van geleverd, *Parijs*, 1767, in 12.mo Men heeft dezelve somtijds verward, met de godvruchtige en zedelijke geschiedenissen van den Abt DE CHOISI. Deze beide werken hebben hetzelfde doel, namelijk om de jeugd van beuzelachtige lees oefeningen terug te houden. De verzameling van den dichter is minder bekend dan die des abts; maar hij behoeft bij hem niet onder te doen, in verhevenheid van gevoelens, in waarheid van karaktersschilderingen, en zelfs in zachtheid van stijl. Te *Saint-Cyr* werden zijne gewijde lofzangen ook gezongen.

DUCHESNE (HENDRIK GARTIËL), werd te *Parijs* in 1739 geboren. Na goede studiën volbragt te hebben, oefende hij met goed gevolg de geestelijke en natuurlijke wetenschappen en de schoone letteren. In het begin het hoofd van het kantoor van algemeene agentschap en handvestbewaarder der geestelijkheid zijnde, werd hij later referendaris-raad bij de rekenkamer. Nadat hij zijn ontslag bekomen had, bemoeide hij zich gedurende twaalf jaren met een even zoo moeijelijk als voor de geleerden nuttig werk. Hij

vervaardigde eene volkomene ontleding van al de werken van Pater KIRCHER, beroemd om deszelfs diepe kunde en uitgebreide geleerdheid. Men kan zich een denkbeeld vormen van het moeilijke van dat werk, wanneer men in aanmerking neemt dat Pater KIRCHER ons 22 deelen in fol., 11 deelen in 4.to en 3 deelen in 8.vo heeft nagelaten, welke handelden over de natuur- aardrijks- oudheidkunde en over bijna alle wetenschappen. Het uittreksel of de ontleding van den heer DUCHESNE bevat slechts twee deelen in fol. in handschrift en dat wij hopen weldra in het licht te zien. Hij overleed den 21 December 1822 in den ouderdom van 83 jaren. Men heeft van hem: 1.º *La Physique, l'Histoire naturelle, Manuel du naturaliste (De natuurkunde, de natuurlijke historie enz.)*, door de heeren D. en M. DUCHESNE en MACQUER, *Parijs*, 1770, in 1 dl.ⁿ, in 8.vo; 1794, 4 dl., in 8.vo — 2.º *La France ecclésiastique (Kerkelijk Frankrijk)*, tot 1789, in 12.mo — 3.º *Dictionnaire de l'industrie ou Collection raisonnée des procédés utiles dans les sciences et les arts (Woor-denboek der nijverheid enz.)* id., 1776, in 8.vo, 3.e uitgave verbeterd en vermeerderd, 1806, in 8.vo — 4.º *Notice historique sur la vie et les ouvrages de J. B.*

PORTA gentilhomme Napolitain (Geschiedkundig verslag enz. van J. B. PORTA), id., 1801, in 8.º — 5.º *Comédie de TERENCE en vers Français (Blijspel van TERENTIUS enz.)*, id., 1806, 2 dl.ⁿ, in 8.º In deze verzameling komen er slechts drie tooneelstukken voor door DUCHESNE vertaald, de vertaling der drie anderen is van LA FONTAINE en van BARIN.

DUCHESNE. — Zie verder CHESNE.

DUCIS (JOANNES FRANCISCUS), werd in 1732 te *Versailles* geboren, volbragt zijne studiën in die stad en in het Collegie van *Orleans*. Hij was meer dan 30 jaren toen hij als tooneelschrijver optrad, door het treurspel *Amélie*, dat slecht onthaald werd. Ducis, die eenen bijzonderen smaak voor de Engelsche tooneelen had, putte uit SHAKESPEARE het onderwerp van HAMLET, welks verschijning op het Fransche tooneel den geest van den nieuwen tooneelschrijver openbaarde. Daarna volgde *ROMEO en JULIETTE*. Ducis gebruikte ditmaal enkel den titel en het onderwerp van het Engelsche treurspel, de drijfvederen en de bijzonderheden zijn van zijne vinding. In *ŒDIPE chez ADMÈTE*, beproefde hij de verhevenste

schoonheden van SOPHOCLES en EURIPIDES in een zelfde bestek te verzamelen, hetwelk hem echter slechts tamelijk gelukte. Hij slaagde beter in *Koning LEAR*, waar voor hij mede het onderwerp uit zijn geliefd dichtstuk putte. Hij ontleende er ook *Macbeth* uit, maar dit stuk werd van eene te duistere kleur gevonden en den afschuw die eenige bedrijven veroorzaakten deed hetzelfde spoedig verdwijnen. Het slaagde bij eene herhaling. *JEAN sans terre* (*JAN zonder land*), is het zwakste van alle werken van DUCIS; de nederlaag, welke hetzelfde ondervond, werd vergoed door het verschijnen van ORHELLO; dat door ieder een toegejuicht werd. DUCIS, die tot hiertoe het onderwerp van zijne stukken uit vreemde schrijvers had ontleend, wilde bewijzen dat hij op zich zelve kon staan; hij gaf zijne *Famille arabe* (*Arabische familie*), in het licht, dat door het publiek wel onthaald werd; maar *PHÉDOR en WALDAMIR*, zijn laatste werk, ondervond eene nederlaag, waarvan men de onaangenaamheden voor den ouderdom des schrijvers had behooren te sparen. DUCIS verving VOLTAIRE bij de akademie. Hij weigerde alle geschenken van BONAPARTE, die hem aan zich wilde verbinden en begaf zich naar *Versailles*, waar hij den 30

Maart 1817 overleed. Bij de terugkomst van den koning, wiens secretaris hij was geweest, had hij de eer zijner Majesteit voorgesteld te worden, en ontving van hem een onderscheidend onthaal. Hij was met de beroemdste letterkundigen van dat tijdvak bekend, maar van THOMAS hield hij het meest. De *œuvres de DUCIS* (*werken van DUCIS*), zijn in 1819 gezamenlijk uitgegeven, DIDOT, 3 dl.ⁿ, in 8.º en 6 dl.ⁿ, in 18.º

DUCLOS (KAREL PINEAU), in 1704, te *Dinant* in *Bretagne* geboren, ontving te *Parijs* eene zeer beschaafde opvoeding. Zijn smaak voor de letteren opende voor hem de deuren der geleerde genootschappen. Die der opschriften nam hem in 1739 en de Fransche akademie in 1747 op. Na den dood van MIRABEAU tot blijvend secretaris, der laatstgenoemde maatschappij benoemd, vervulde hij dezen post als een man, die de letterkunde bemint, en dezelve op prijs wist te stellen. Hoewel te *Parijs* wonende, werd hij in 1744 tot maire van *Dinant* benoemd; en in 1755 werd hij door patentbrieven des konings van *Frankrijk* en ter belooning van den ijver, welke de staten van *Bretagne* voor de dienst des vaderlands getoond hadden, veradeld. Hij overleed te

Parijs den 26 Maart 1772, met den titel van Geschiedschrijver van *Frankrijk*. Zijn onderhoud was even zoo aangenaam als leerzaam en vrolijk. De belangrijkste waarheden ontsnapten hem als kwinkslagen. Van natuur levendig en driftig, was hij dikwerf de gestrengte berisper, van ieder, die zich aan matigingen veroorloofde, zonder aanspraak op dezelve te hebben. Maar de onderdom, de ondervinding, het gebruik der wereld, eene bijzondere goedhartigheid leerden hem, dat men die harde waarheden voor de menschen in het algemeen moet besparen, daar dezelve aan bijzondere personen steeds mishagen. Zijne werken zijn: 1.° *Romans*, die meer vrij dan geestrijk zijn. — 2.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van LODERWIJK XI*), 3 dl.ⁿ in 12 mo, 1745, en *Bijlage*, 1746, 1 deel, met belangrijke nasporingen, in eenen beknotten en sierlijken, doch al te zeer afgebroken stijl geschreven. — 3.° *Considérations etc.* (*Overwegingen op de Zeden dezer eeuw*), een werk, vol nieuwe denkbeelden, en wel begrepene karakterschetsen. — 4.° *Remarques etc.* (*Aanmerkingen op de algemeene spraak-kunst van Port-Royal*). — Zie ARNAULD-ANTONIUS. — 5.° *Onderderscheidene Verhandelingen*, in de Gedenkschriften van de aka-

demie der schoone letteren. Men bespeurt er vele geleerdheid in door de bevaligheden des geestes gemagtigd, en met eene duidelijke, ongedwongene, naauwkeurige, en steeds naar het onderwerp geëvenredigde voordragt versierd. Hij had meer dan iemand anders deel aan de uitgave van 1762 van het *Woordenboek der Fransche akademie*. Al zijne werken zijn door AUGER en COLNET in 10 dl.ⁿ in 8. vo *Parijs*, 1806, uitgegeven. Behalve de tot dusverre bekende werken, bevat deze uitgave eenige onuitgegevene stukken, onder anderen *Aanteekeningen op de gedenkschriften van het leven van Duclos*, door hem zelve geschreven. Een ander zeer gunstig ontrangen werk van Duclos is getiteld: *Mémoires etc.* (*Geheime gedenkschriften van de regering van LODERWIJK XIV. en XV.*), welk werk gedurende de onwenteling is uitgegeven.

DUCLOT (JOZEF FRANCISCUS), een geleerd geestelijke, werd in 1745 te *Vriq* in *Savoojje*, in het bisdom *Geneve* geboren. Hij was reeds zeer voordeelig door zijne kunde bekend toen *Engeland* (in 1783) aan den koning van *Sardinië* missionarissen voor *Canada* vraagde, welk land aan *Engeland* door de gevolgen van

den oorlog van 1748 was afgestaan. Daar *Frankrijk* eertijds die kolonie bevolkt had, zoo wilde *Engeland* niet dat er Fransche Catholijke priesters zouden toegelaten worden. DUCLOT werd verkozen om die zending te besturen; maar de vrede in datzelfde jaar te *Versailles* tusschen beide mogendheden ondertekend, verhinderde de uitvoering van dat onderwerp. Kort daarna werd DUCLOT heer van *Lautrec*, in het bisdom *Castres* en vervolgens Pastoor van *Colonges* bij *Geneve*, daarna van *Vrig* in *Savooyë*, waar hij in 1821 in den ouderdom van 76 jaren overleden is. DUCLOT was een der grootste ijveraars voor de Christelijke godsdienst zoo als het de volgende werken bewijzen, waarin daarenboven de diepste geleerdheid doorstraalt: 1.° *Explication etc.* (*Geschiedkundige leerstellige en zedelijke verklaring van de geheele Catholijke leer in den ouden Catechismus van het Bisdom vervat*), *Geneve*, 1796 etc. 7 dl.ⁿ in 8.° *Parijs*, 1822, 7 dl.ⁿ in 8.° — 2.° *La sainte Bible etc.* (*De H. Schrift gewroken van de aanvallen des ongeloofs en geregtvaardigd van alle bedrog, tegenstrijdig met de rede, met alle geschiedkundige gedenkstukken der wetenschappen en kunsten, met de natuurkun-*

de, aardrijkskunde, de tijdrekenkunde enz.) *Lyon*, 1816 en volgende jaren 6 dl.ⁿ in 8.° — 1721, id.

DUCLOZ - DUFRESNOY (KAREL NICOLAAS), te *Montcornet*, in 1734 geboren, omhelsde zeer jong het notaris-ambt, en verkreeg in hetzelfde door zijn onderscheidingsvermogen, de duidelijkheid zijner redactie, en vooral door de gestrengheid zijner grondbeginselen, den naam van een regtschappen en kundig man. Tot besturend *Syndicus* van de maatschappij der notarissen benoemd, wist hij ook het vertrouwen van, al de algemeene tegenboekhouders der geldmiddelen te verdienen, en de abt *TERRAY*, de *CALONNE* en *NECKER*, bedienen zich in hunne financiële administratiën, van zijne talenten. DUCLOZ-DUFRESNOY, die, met een schoon gelaat, en alle bevalligheden begaafd, welke in de wereld behagen, tot dusverre een vrij verstrooid leven had geleid, legde zich, zoodra hij de verwarring der geldmiddelen zag, geheel en al op de publieke zaken toe; hij deed den koning door de maatschappij der notarissen, zes millioenen leenen. In de redevoering, welke hij bij deze gelegenheid uitsprak (in 1788 in 4.° gedrukt), bragt hij de geheele aanspraak des vorsten op het

vertrouwen en de liefde van zijn volk te binnen. Kort daarna behandelde hij het gewichtige vraagstuk der volksvertegenwoordiging in een geschrift, ten titel voerende: *Jugement etc. (Onpartijdige beoordeeling der vraagstukken, welke den burgerstand betreffen)*. Hij stelde in dit werk voor, om de geestelijkheid, den adel en den burgerstand, zich in afzonderlijke vergaderingen te doen formieren, en hunne stemmen volgens orde te tellen; maar te bepalen, dat er in de drie standen, een gelijk getal Commissarissen zou benoemd worden, om de *Subsidiën* toe te staan of te weigeren. Het bestaan der *disconto*-kas bedreigd ziende, handhaafde hij zijnen invloed door zijne schriften, onder welke men onderscheidt: *Origine etc. (Oorsprong der discontokas, derzelver voortgang en verandering)*; een voor de geschiedenis der wisselbanken belangrijk werk. Zoo dra men sprak, om papieren geld in te voeren, verzette DUCLOZ-DUFRESNOY, al de onheilen voorziende, die uit dezen maatregel zouden voortvloeijen, zich krachtdadiglijk tegen denzelfden, in een geschrift ten titel voerende: *Observations etc. (Waarnemingen over den staat der geldmiddelen)*, 1790, en zocht, zoodra de misslag be-

gaan was, het algemeene vertrouwen weder op te wekken, door twee geschriften, waarin hij de geheele uitgestrektheid der redmiddelen van *Frankrijk* aantoonde, en die ten titel voeren: *Réflexions etc. (Overwegingen over den staat onzer geldmiddelen, op den 1 Mei en 18 November 1789)*, in 4.to 1790; en *Calcul etc. (Berekening van het kapitaal der openbare schuld)*, in 4.º, 1 Augustus, 1790. Dit laatste werk werd als het nauwkeurigste beschouwd van al degenen, welke hij omtrent dien tijd over hetzelfde onderwerp in het licht gaf. Maar reeds waren al de berekeningen der wetenschap en der rede nutteloos geworden. De partijen schokten met woede tegen elkander, en trachtten elkander, zonder zich om het heil van den staat te bekommeren, te vernielen. Nadat DUCLOZ-DUFRESNOY, vruchteloos beproefd had, om eenen dijk tegen het verschrikkelijk bederf op te werpen, dat de revolutionnaire grondbeginselen, in alle deelen des bestuurs met zulk eene snelheid ontwikkelde, kwam hij den 2 Februarij 1794 als een slagtoffer der booswichten om het leven, die de magt overweldigd hadden.

DUCQ (JOANNES LE), een Hollandsch schilder en gra-

veur in 1636, te 'sGravenhage geboren, was de kweekeling van PAULUS POTTER, en zijne schilderijen en platen zijn dikwerf met de voortbrengselen van dien meester verward. Het museum van het Louvre bezit twee schilderijen van JOANNES LE DUCQ; de eene stelt het *inwendige van een soldaten wachthuis*, en de andere *eene jonge vrouw voor, die aan gauwdieven, welke haar aanhouden, geknield, om genade smeekt.*

DUCQUET (BARTHOLOMEUS), een Luiksche regtsgeleerde, bediende zich beter van de pen dan van de tong. In zijne antwoorden of raadgevingen, waarvan hij verscheidene boekdeelen heeft nagelaten, bediende hij zich noch van inleidingen, noch van omwegen, maar randde de zaak dadelijk aan. Hij heeft ook eene *Verhandeling* geschreven. *De evictionibus sive saisiniis*, wyl dit onderwerp te Luik meer dan elders in gebruik was; doch niets van dit alles heeft het licht gezien. Hij is den 2 October 1611 overleden.

DUCREUX (GABRIËL MARI-NUS), werd den 27 Junij 1743 te Orleans geboren, alwaar hij zijne studiën in een Collegie der Jesuiten volbragt. Na den geestelijken staat omhelsd te hebben, wijdde hij zich aan

den kansel toe, en de roem, welchen hij in deze loopbaan behaalde, deed hem door den Heer DE BRIENNE, Aartsbisschop van Toulouse opmerken, die zich van hem bediende, om in de algemeene kapitels der Groot-Karmelieten, en der Barvoeter-Karmelieten, de nieuwe Constitutien dier orden te ontwerpen. In 1770, begaf de abt DUCREUX, zich in het gevolg van den Heer DE GUERNES, Bisschop van Aleria, die hem tot deszelfs Groot-Vikaris had benoemd, naar Corsika. Behalve de bedieningen van zijnen post, waarvan hij zich met ijver kweet; belastte hij zich, om aan den hertog van CHORSEUL, al de berigten over het eiland Corsika te leveren, welke die staatsdienaar vragen zoude. Maar deze werkzaamheid, met de natuur van het luchtgestel vereenigd, ondermijnde zijne gezondheid, en hij zag zich genoodzaakt, om zijn ontslag te vragen, en naar Frankrijk terug te keeren; de Kardinaal DE LA ROCHE-AIMON, toenmaals minister DE LA FEUILLE, beloofde zijne diensten door eene Jaarwedde van 1200 livres. De abt DUCREUX hervatte toenmaals weder met ijver zijne letterkundige werkzaamheden; waardoor hij weldra de bescherming van onderscheidene aanzienlijke personen, voornamelijk van den Kar-

dinaal DE BERNIS verwierf. MONSIEUR, broeder des konings, later LODEWIJK XVIII., nam hem onder Hoogstdezelfs kapellanen in het paleis van het *Luxembourg* op. Hij was, sedert langen tijd, Kanonik van *Auxerre*; maar zijne familieverkleefdheid bewoog hem in de laatste jaren zijns levens van zijne prebende af te zien, en zich naar *Orléans* te begeben, alwaar hij in de kerk van *Sainte-Croix* een Domheerschap verkreeg. Hij overleed in die stad den 24. Augustus 1790, de armen zijner geboortestad tot zijne erfgenamen benoemende. De revolutionnaire onlusten beletten de uitvoering van zijnen uitersten wil. Men heeft van den abt DUCREUX: 1.° *Les siècles etc.* (*De Christen eeuwen of Geschiedenis van het Christendom in deszelfs stichting en voortgang, van J. C. tot op onze dagen*), Parijs, 1775 — 1777, 10 dl.ⁿ in 12.mo De schrijver stelde zich in 1786 voor, om eene nieuwe uitgave van dat werk te leveren, waarbij hij de Kerkelijke geschiedenis der 18.e eeuw zoude voegen; maar de Heer MIROMESNIL, toenmaals zegelbewaarder, verwittigde den abt DUCREUX, dat het de wil des konings was, om over de toenmaals aangevoerde onderwerpen te zwijgen. Dit werk is in het

Spaansch vertaald, *Madrid*, 1788. — 2.° *Poésies anciennes etc.* (*Oude en nieuwere Gedichten, door den abt DUCREUX verzameld*), Parijs, 1781, 2 dl.ⁿ in 12.° De uitgever laschte er onderscheidene door hem vervaardigde dichtstukken in. — 3.° *Œuvres etc.* (*Volledige werken van Messire ESPRIT FLECHIER*), Nîmes, 1783, 10 dl.ⁿ in 8.° Deze uitgave, volgens handschriften van den schrijver nagezien, is met onderscheidene stukken vermeerderd, die nooit gedrukt waren, en met voorreden en aantekeningen verrijkt. — 4.° *Pensées etc.* (*Gedachten en Overwegingen over de Godsdienst en de zedeleer uit PASCAL ontleend*), 2 dl.ⁿ in 16.mo, 1785. De abt DUCREUX had daarenboven talrijke nasporingen op de zeden der oude Romeinen gemaakt. De dood veroorloofde hem niet dat werk te voltooijen.

DUDEFFANT. - Zie DEFFANT.

DUDITH (ANDREAS), in 1533 te *Bude* in *Hongarijē* geboren, openbaarde, reeds in zijne vroegste jeugd, geest, verbeeldingskracht en geheugen. Met roem beoefende hij het latijn, het Grieksch, de dichtkunde en welsprekendheid, CICERO was zijn geliefkoosde schrijver, deszelfs stijl behagde

hem zoo zeer, dat hij tot drie malen toe al deszelfs werken eigenhandig afschreef. Keizer FERDINAND II., gebruikte hem in gewichtige aangelegenheden. In 1560 gaf hij hem het Bisdom *Tina* in *Dalmatië*. De Hongaarsche geestelijkheid, zond hem 2 jaren later naar de kerkvergadering van *Trente*. Zijne genéïghheid tot de nieuwe dwalingen ergerde die vergadering en de keizer was genoodzaakt, hem terug te roepen. DUDITH reeds Protestantsch in het hart, trad na zijne terugkomst in den echt, deed afstand van zijn Bisdom, en bekende zich openlijk tot de gewaand hervormde godsdienst. Men wil, dat hij van Protestantsch Sociniaansch werd, en dat hij eindelijk in 1589 overleed, zonder eenig bepaald gevoelen in het stuk van Godsdienst te bezitten; het algemeene lot van al de gene, die na het ware geloof verlaten te hebben, genoegzaam oordeel bezitten, om de ongerijmdheid der van den schoot der kerk afgesneden sekten te beoordeelen (Zie SERVET). In den nacht zelfs, waarin hij stierf, liet hij zijner vrouw de volgende dichtregels na:

O cæcas animi latebras, et
nescia corda
Crastina ventura quid ferat
illa dies!
Quis noctem me illam convivia
et illa putasset!

Ultima tam caro ducere cum
capite?

Men heeft van DUDITH *vertalingen* in het Latijn van LONGINUS en van DIONYSIUS *Halicarnassens*; van het leven des kardinaals POLUS, door BECCATELLI, *Venetië*, 1563, in 4.º en een aantal werken over de *wederleggende Godgeleerdheid de natuur- en dichtkunde*. De laatste vindt men in het tweede deel van de verlustigingen der Hoogduitsche dichters.

DUDLEY. — Zie LEICESTER.

DUDON, in de elfde eeuw deken van *Saint Quentin*, werd door ALBERT, Graaf van *Vermandois*, naar RICHARD I., Hertog van *Normandijë*, in gezantschap gezonden en met weldaden overladen. Het was uit erkentenis, dat DUDON de *Geschiedenis der eerste Hertogen van Normandijë* in 3 boeken schreef, welke in de verzameling der *Geschiedschrijvers van Engeland* door THOMAS GALE voorkomt; maar de geleerden bekennen, dat dit werk, veeleer uit de pen van eenen Roman- dan van eenen geschiedschrijver gevloeid, niet meer geloof verdient dan de *Theogonië* van HESIODUS of de *Ilias* van HOMERUS. Het tijdstip des overlijdens van DUDON is onbekend; doch in 1026 leefde hij niet meer.

DUELLI (RAIMUNDUS), regulier kanonik van den heiligen **AUGUSTINUS** woonde langen tijd te *Weenen*, en gaf onderscheidene werken over de kerkelijke letterkunde in het licht, die hem veel tot eer hebben verstrekt, onder anderen: 1.° eene verzameling van onderscheidene oude gedenkschriften, onder dezen titel: *Miscellanea ex codicibus manuscriptis collecta*, Augsburg, 1723, in 4.° — 2.° *Historia ordinis equitum Teutonicorum*, in 4 dl.ⁿ, *Weenen*, 1727, in fol. Een werk vol nasporingen, hetwelk een aantal handvesten, magtbrieven, bullen en geslachtregisters bevat. — 3.° *Excerpta genealogico-historica*, Leipzig, 1725, in fol., zeldzaam en niet zeer gemeen. Hij overleed in 1740.

DUELLIUS. — Zie **DUILLIUS**.

DUET (ANTONIUS), een Henegouwer van geboorte, Rector der Latijnsche scholen te *Amsterdam*, is bekend door de volgende belangrijke schriften: 1.° *Carmen de natali JESU*. — 2.° *Parænesis ad Liberalium Artium studiosos*. — 3.° *Paraphrasis sex Psalmorum*. — 4.° *Vita TOBIÆ majoris versu elegiaco*. — 5.° *Discriptio Nives*. — 6.° *Eclogæ tres*. — 7.° *Expostulatio de tempo-*

rum calamitatibus. — 8.° *Querela paupertatis*. Hij overleed den 30 Augustus 1567.

DUEZ (NATHANAËL), een taalkundige der 17.° eeuw, bezat eene vrij uitgebreide kennis der Latijnsche, Fransche, Italiaansche, Hoogduitsche en Spaansche talen, onderwees dezelve gedurende 30 jaren in *Holland* en gaf verscheidene werken in het licht, die betrekking op zijn beroep hebben, waarvan de voor naamste zijn: 1.° *Dictionnaire germanico-gallico-latinum, et gallico-germanico-latinum*. Amsterdam, Elzevir, in 4.° — 2.° *Dictionnaire françois etc. (Fransch Hoogduitsch-Latijnsch, en Hoogduitsch-Fransch-Latijnsch Woordenboek)*, Keulen, 1693, 2 dl.ⁿ in 8.° — 3.° *Dictionnaire Italien et François (Italiaansch en Fransch Woordenboek)*, Geneve, 1778. — 4.° *Dictionnaire etc. (Fransch en Italiaansch Woordenboek)*, 1678, in 8.°

DUFAIL (NATALIS), een edelman uit *Bretagne*, in het begin der zeventiende eeuw overleden. Zijnen franschen naam **NOËL DUFAIL**, door eene kunstige letterverzetting in dien van **LEON LADULFI** en **FOL N'A DIEU** veranderd hebbende, gaf hij in zijne eerste jeugd, ver-

schillende oorspronkelijke voortbrengselen in den smaak van die van RABELAIS in het licht. Deze zijn 1.º *Les balivernies etc. (De boerterijen van EUTRAPELUS)*, Parijs en Lyon, 1549, in 16.mo Deze uitgave, welke de eerste is, is buitengemeen zeldzaam. — 2.º *Discours d'aucuns etc. (Verhandeling over eenige boersche redeneringen enz. van RAGOT, kapitein der bedelaars)*, Lyon, 1549, in 16.º Deze beide werken, in welke men, onder den bijtenden toon des schrijvers, waarlijk zonderlinge trekken van geleerdheid en goede zeden, maar somtijds ook al te veel vrijheid aantreft, zijn verscheidene malen, onder verschillende titels, tot zelfs in het begin dezer eeuw, herdrukt. Tot rijper jaren gekomen, deed de schrijver zich in de gewigtigste loopbaan der regtsgeleerdheid kennen; maar zijne voortbrengselen in dat gedeelte zijn veel minder bekend, en verdienen zulks ook weinig te zijn.

DUFAY — Zie FAY (DU).

DUFFET. — Zie DOUFFET.

DUFOURNY. — Zie FOURNY.

DUFRESNE (BERTRANDUS), in 1759 te *Navarreins* in *Bearn* geboren. Zijne ouders behoorden tot den ge-

ringen stand, en hadden geen vermogen, ja bezaten zelfs de middelen niet, om hem te doen onderwijzen, zoo dat hij zijne fortuin enkel aan zich zelve had te danken. Na kantoorbedienende bij onderscheidene kooplieden van *Bordeaux* te zijn geweest, kwam hij te *Versailles*, alwaar hij achtereenvolgend in de bureaux van het ministerie van Buitenlandsche zaken, bij de wisselbank van het hof, onder het bestuur van LA BORDE, werd geemployeerd, en op deze wijze, van post tot post onder NECKER tot dien van Commissaris der geldmiddelen geraakte; hij werd vervolgens tot algemeen bewindhebber der marine en koloniën benoemd, daarna tot Directeur van de openbare schatkist, algemeen ontvanger der geldmiddelen van *Rouanen*, en eindelijk vóór de omwenteling, bij Brevet tot staatsraad. Het bestuur van de openbare schatkist, stelde hem in staat, door hem de gelegenheid te verschaffen van met LODEWIJK XVI te arbeiden, al de deugden en de uitgebreide goedhartigheid van dien ongelukkigigen vorst te leeren kennen, overwien hij nooit dan met de teederste aandoening sprak. Hij was niet veilig tegen de revolutionnaire vervolgingen, door eenen ellendeling, HERON genaamd, aangeklaagd,

werd hij in hechtenis genomen, en had zijne vrijheid enkel te danken aan den Heer CHÉNARD, tooneelspeler der *Opéra Comique*. DUFRESNE behoorde tot het getal der slagtoffers op de lijsten van ROBESPIERRE gebragt, en hij zou onthoofd hebben moeten worden, acht dagen na dengenen, welke het hoofd van dat bloeddorstig gedrogt zag vallen, (27 Julij 1794). Tot lid van het wetgevend ligchaam benoemd, werd hij met het onderzoek der geldmiddelen belast. Maar daar zijne lichtgevende en gestrenge rapporten aan het *Directorium* mishagden, zoo werd hij in de vogelvrijverklaring van den 18 *fructidor* (September 1797) begrepen. Doch hij was andermaal gelukkig genoeg, om zijne vrijheid terug te bekommen, en hij begaf zich naar het buitengoed van *Plessis-Piquet*, om aldaar vreemd aan alle staatslisten te leven, en er die kalmte te genieten, welke hij er sedert langen tijd verre van de revolutionnaire stormen verwijderd, had behooren te zoeken. Na den 18 *Brumaire*, kwam de Consul LEBRUN, die de talenten van DUFRESNE kende, hem verzoeken van weder in het bestuur der geldmiddelen te treden. DUFRESNE, die vreesde de gedachtenis van zij-

nen wettigen vorst te verraden, wees in den beginne deze voorstellen van de hand; maar later, even gelijk zoo vele anderen, overtuigd dat BONAPARTE in de belangen der BOURBONS werkte, besloot hij, om den post van staatsraad, en het bestuur der openbare schatkist aan te nemen. DUFRESNE verbeterde dezen tak van bestuur aanmerkelijk, en zag het openbare crediet weldra herleven. Maar de geldmiddelen van den staat herstellende, zag hij de hoop niet verwezenlijken, die hem in zijne moeilijke loopbaan ondersteunde. Niets zoude aan zijn geluk ontbroken hebben, indien hij zijnen wettigen vorst op den troon had hersteld gezien. Zijne bedoelingen waren bij zijne deelneming aan het bestuur zeer loffelijk geweest, en hij wachtte daarvan eene vereerende getuigenis. Z. M. LODÉWIJK XVIII., gaf hem dezelve in den volgenden brief: » Ik bedank U Mijn-Heer, eenen post in den raad te hebben aangenomen. Diegene uwer vrienden, welke u tot de aanneming van denzelven heeft aangespoord, heeft zeker de belangen van *Frankrijk*, van die van deszelfs wettigen vorst niet willen afscheiden. Uw tegenstand bij die gelegenheid gebood mijne achting, uwe trouw verzekert u van mij-

ne geheele erkentelijkheid." *Geteekend* LODEWIJK. Deze bekwame staatsman overleed den 22 Februarij 1801.

DUFRESNE. — Zie FRESNE.

DUFRESNOY. — Zie FRESNOY (KAREL ALFONSUS DU).

DUFRESNOY (De Abt LENGLET.) — Zie LENGLET.

DUFRESNOY (Mevrouw), werd te *Parijs* in 1760 geboren. Haar familienaam was ELLET, zij huwde met eenen procureur van de regtbank het *Châtelet*; en, weduwe geworden zijnde, bragten hare beminnelijkheid en hare letterkundige talenten haar in betrekking met de voornaamste mannen van dien tijd, waar haar huis als de vergaderplaats van was. De graaf van FONTANES bezocht haar dikwijls en voedde bij haar, zijn dichtvuur. Het blijkt niet dat Mevrouw DUFRESNOY noch persoonlijk, noch door hare schriften eenig deel aan de *revolutionnaire de magie* heeft genomen. CAMILLUS JORDAN was haar vriend. Mevrouw DUFRESNOY heeft vele werken nagelaten. 1.° ARMAND. — 2.° *Santa MARIA*. — 3.° *Le jeune Héritier* (De jonge erfgenaam). Men heeft van die dame behalve drie Romans in 1799 en 1800 uitgegeven: 4.° *Opuscales poétiques* (Dichtstukjes), met aanmer-

kingen, *Parijs*, 1806, in 12.mo Deze kleine werkjes maakten veel opgang, zij verdienden den lof van LA HARPE. Men vindt er veel natuurlijks, dichtvuur en welluidendheid in, maar in hare wellustige treurzangen, heeft Mevrouw DUFRESNOY zich wat al te veel aan het gevoelen, dat haar bezielde, overgegeven. Men moet haar echter de vrees eenigzins dank weten, welke zij openbaarde, dat deze vrijheid eene slechte gedachte voor hare zeden zouden geven. Inderdaad vele angstvallige lieden keurden den toondezer treurzangen af. Mevrouw DUFRESNOY had dit werk doen gepaard gaan, met eene *Rélation historique* (Geschiedkundig verslag) over de dagen van den 2 September, een verhaal dat zij den abt SICARD toeschreef, maar deze ontkende zulks, zonder echter het geschiedkundige van dit verhaal te wederleggen. Mevrouw DUFRESNOY betaalde gelijk vele anderen de schatten harer lier aan het gesternte van den dag, door de volgende lofzangen uitgegeven: 5.° *La naissance etc.* (De geboorte des konings van Rome), *ibid*, 1812, in 8.° — 6.° *Anniversaire etc.* (Verjaring van den koning van Rome), in 8.° Deze gedichten zijn niet zoo schoon als hare overige voortbrengselen. — 7.° *Élégies etc.* (Treurzangen en

verschillende gedichten), 3.e uitgave, 1813, in 12.º — 8.º *Tableau du monde ou tableau géographique et historique de tous les peuples de la terre* (Tafreel der wereld enz.), *Parijs*, 1813, 6 dl.ⁿ, in 18.º Dit zoo nauwkeurig in orde gebragt werk kan voor de jeugd zeer nuttig worden. — 9.º *La petite ménagère ou l'éducation maternelle* (De kleine huishoudster enz.), *ibid*, 1815, 4 dl.ⁿ, in 18.º — 10.º *Les contes des Fées*, de *CH. PERRAULT* (De Tooververtellingen enz.), met eene aanmerking over het leven van den schrijver, 1816, in 18.º — 11.º *Étrennes à ma fille* (Nieuwjaarsgeschenk aan mijne dochter), 2.e uitgave, 1816, 2 dl.ⁿ, in 12.º — 12.º *Biographie des jeunes demoiselles ou vie des femmes célèbres depuis les Hébreux jusqu'à nos jours* (Levensbeschrijving van jonge jufvrouwen enz.), 1817, 2 dl.ⁿ, in 12.º, met pl. In hare werken over de opvoeding, behoord Mevrouw DUFRESNOY tot het kleine getal van die, welke het gemakkelijkst en krachtadigste middel uitgevonden hebben, om de jonge jufvrouwen te onderwijzen, door in hare ziel door leeringen en voorbeelden, de grondbeginselen eener gezonde zedeleer te drukken. Intusschen heeft haar werk getiteld: *Les der-*

niers momens de BAYARD (De laatste oogenblikken van BAYARD), door het Instituut in 1815 bekroond, het beste den roem van Mevrouw DUFRESNOY bevestigd; dat dichtstuk is vol schoone verzen, en deze verzen boezemen bijna altijd schoone en godsdienstige gevoelens in. Mevrouw DUFRESNOY heeft niet gelukkiglijk het voorbeeld van andere beroemde vrouwen, hare tijdgenooten gevolgd, en de critiek heeft bijna altijd hare zedengeëerbiedigd. Zij is den 8 Maart 1825, in den ouderdom van 70 jaren, Christelijk overleden. Hare lijkstatie is met vele pracht gehouden. Een aantal geletterden, hebben haar tot aan hare grafstede gevolgd, onder anderen de graaf DE SEGUR; en de heer TISSOT, heeft op het graf der overledene eene redevoering uitgesproken; hare schriften den verdienden lof toezwaaijende, heeft hij zich niet verwaardigd, om over vele zedelijke deugden te spreken, welke zij bezat. Deze dame was aan het hof der gewezen keizerin MARIA LOUISA toegelaten. Zij vergezeldde haar naar *Cherbourg*, maar Mevrouw DUFRESNOY, keerde weldra weder naar *Parijs* terug, waar zij zich enkel met hare werken bezig hiëld en die haar eenen roem hebben verworven, welkenog

bij de nakomelingschap bekrachtigd zal worden.

DUFRESNY. — Zie FRESNY (KAREL RIVIÈRE DU).

DUGAS DE BOIS-SAINTJUST (JOANNES LODEWIJK MARIA), werd in 1743 uit eene beroemde familie te Lyon geboren, omhelsde de krijgsveldendienst, en kwam in de school der ligte ruitery, waaruit hij bij het regiment der Fransche gardien met den rang van officier overging. Hij maakte de laatste veldtogten van den zevenjarigen oorlog mede; de dienst verlaten hebbende, gebruikte hem LODEWIJK XVI. in onderscheidene gezantschappen aan verschillende hoven. Hij bezat eene aanzienlijke fortuin en een schoon landgoed te *Plessis-Piquet* bij *Parijs*, waar hij eene bijeenkomst van aanzienlijke personaadjes van het hof van LODEWIJK XV. en LODEWIJK XVI. had gevormd, en uit welker mond hij de belangrijkste anekdotes hoorde vertellen, welke hij aan het papier toevertrouwde, en eenige jaren later in het licht gaf. De Heer DUGAS was ridder der orde van den H. LODEWIJK en lid van de akademie van *Lyon*. In het begin der Fransche staatsonlusten verliet hij *Frankryk*. Toen hij zijnen geboortegrond weder betrad, had hij ten gevolge zijner uitwijking, zij-

ne geheele fortuin verloren. Tot burgemeester van *Saint-Genis-Laval* benoemd, maakte hij zich bij zijne onderhoorigen, maar vooral bij de buitenlieden heminnelijk, tot welker onderwijs hij kleine, zedekundige werkjes in het licht gaf. Hij stierf te *Lorette* bij *Lyon*, den 23 Mei 1820, in den ouderdom van 77 jaren, en heeft nagelaten: 1.° *Paris, Versailles et les provinces au XVIIIe siècle* (*Parijs, Versailles* enz. in de 18 eeuw.) Dit even zoo belangrijke als wel geschreven werkje, heeft 5 uitgaven gehad, de eerste is van 1809 2 dl.ⁿ in 8.vo, en de vijfde van 1819, 3 dl.ⁿ in 8vo. — 2.° *Les sires de BEAUJEU, ou Mémoires historiques sur le monastère de l'île Burbe et la Cour de la belle Allemande*, (De Heeren van BEAUJEU enz), 1811, 2 dl.ⁿ in 8° — 3.° *La véritable chemin de la fortune* (De ware weg des geluks), *Lyon*, 1812, in 8.vo — 4.° *Catéchisme politique à l'usage des sujets fidèles* (Staatkundige Catechismusten gebruike der getrouwe onderdanen).

DUGASON (LOUISE ROSALIE LEFEBVRE), eene tooneelster, werd te *Berlijn* in 1755 geboren, en kwam in den ouderdom van 8 jaren in *Frankryk*. Zij werd als danseresse bij het Italiaansche tooneel opgenomen,

tegenwoordig *Opéra-Comique* genoemd, maar GRETRY opgemerkt hebbende, dat zij veel aanleg tot de zangkunst bezat, deed haar in 1769 in zijn zangspel LUCILE genaamd, optreden. De toejuiching welke zij ontving, deed haar besluiten, om zich tot de toonkunst te bepalen. Zij behaalde veel roem in onderscheidene Opera's: zoo als in SILVAIN, *la colonie*, PIERRE le Grand etc. Tijdens de omwenteling toonde mevrouw DUGASON, zich zeer aan de koninklijke familie gehecht, standvastig, en onder verschillende voorwendsels, weigerde zij de rollen der stukken, bestemd om de revolutionnaire dwaasheden te vieren. In dat getiteld: *Les événemens imprévus (de onvoorziene toevallen)*, kort voor den ongelukkigen dag van den 10 Augustus gespeeld, had zij tot aanschouster, de koningin MARIA ANTOINETTE. Bij deze verzen:

J'aime mon maître tendrement,
Ah! combien j'ai aimé ma maîtresse!

Teeder min ik mijnen Heer,
Ach! hoe teer mijn meesteresse!

keerde zich Mevrouw DUGASON naar de loge der koningin, met de hand op hare borst. Het publiek begreep de zinspeling, welk aanleiding gaf van den eenen kant tot levendige toejuichingen, en van den anderen kant, tot hevige gemor. De onge-

lukken en de dood der doorluchtige familie, welke zij zoo teeder beminde, troffen haar gevoeliglijk. Bij de terugkomst der BOURBONS, ging zij LODEWIJK XVIII., te *Saint-Ouen* te gemoet, en genoot de gunst van hem voorgesteld te worden: „Ik zie wel, zeide haar de vorst, dat gij mij niet vergeten hebt,” en sprak haar de vleijendste woorden toe. Deze beroemde teoneelspeelster had het tooneel reeds verlaten, toen zij, door eene waterzucht aan de borst aangeast, gevoelde dat haar einde naderde; zij verzocht eenen priester, die haar dikwijls een bezoek gaf. Nadat zij gebiecht had, legde zij luide de geloofsbelijdenis af, en ontving de Sacramenten der H. Kerk. Mevrouw DUGASON overleed den 22 September 1821 in den ouderdom van 66 jaren. Zij was met den tooneelspeler GOURGAUD gehuwd, die op het tooneel onder den naam DUGASON bekend was. Om haren zoon een beroemd piano-speler, de laatste droevige scheiding te sparen, verbood zij hem hare lijkstatie bij te wonen. Hare stoffelijke overblijfselen werden naar de kerk van *Saint-Vincent de Paul* hare parochie, gebracht, en daarna op het kerkhof van vader LACHAISE bijgezet, bij die van GRETRY, Mevrouw RAUCOURT en CONTAT. Het dag-

blad *Des Debats*, heeft den 27 September 1821 een levensberigt van Mevrouw DUGASON geleverd.

DUGDALE (WILLIAM), in 1605 te *Shustock*, in het Graafschap *Warwick* geboren, overleed den 10 Februarij 1686. Hij bragt een gedeelte zijns levens door met het onderzoeken van handvesten, het afschrijven van oude gedenkschriften, en het nasporen der waarheid in de bouwvallen welke de tijd gespaard had. De Graaf van *Arundel* van zijne verdiensten onderrigt, bezorgde hem eenen post van wapenkoning, en eene jaarwedde van 20 ponden sterlings, met eene huisvesting, in het paleis der wapenkoningen. DUGDALE was een werkzaam en verstandig man, die de letteren beoefende te midden der stormen, welke te zijnen tijde zijn onrustig vaderland beroerden, en door vele zorgen en nasporingen gelukte het hem de beste werken te leveren, welke men over de ouden van *Engeland* bezit. De voornaamste zijn: 1.° *Monasticon anglicanum*, Londen, 1655, — 1673, 3 dl.ⁿ in fol: met eene geleerde voorrede van MARSHAM. Hij schreef de beide eerste deelen gezamenlijk met RUTGER DODSWORTH. Men ziet, dat de schrijvers op eene levendige wijze, de

vruchten der godsvrucht en der heilige pracht der oude Catholijken van *Engeland* bevreuren. STEVENS leverde een vervolg op dat boek, *Londen*, 1722 — 1723, 2 dl.ⁿ in fol.; in het Engelsch. — 2.° *De ouden van het Graafschap Warwick*, door publieke akten opgeluisterd en met kaarten verrijkt, *Londen*, 1656, in fol. — 3.° *Geschiedenis der Sint Paulus-kerk van Londen*, uit handschriften ontleend, enz., in het Engelsch, *Londen*, 1658, in fol. Dit is de beschrijving der oude Gothische buitengemeen ruime kerk van den H. PAULUS, welker ondergang hij nabij waande te zien (*temporis injuria et sacrilegia sequioris seculi incuria*). Hij wilde er de gedachtenis van bewaren, en aan de nakomelingschap derzelver stoupe en prachtige bouworde overbrengen. — 4.° *Geschiedenis der onlusten van Engeland van 1638 tot 1659*, in het Engelsch, *Oxford*, 1681, in fol. — 5.° *Geschiedenis van den Engelschen adel*, in het Engelsch *Londen*, 1675 — 1676, 2 dl.ⁿ in fol. — 6.° *Geschiedkundige gedenkschriften betreffende de Engelsche wetten, geregtshoven* enz., in het Engelsch, *Londen*, 1672, in fol.

DUGHET. — Zie GUASPRE.

DUGNANI (de Kardinaal AN-

TONIUS), den 8 Junij 1748, te *Milane* uit eene adellijke familie geboren. In den geestelijken stand getreden, deed hij zich weldra door zijne bekwaamheden en zijne godsvrucht kennen. Hij had zich bijzonder op de beoefening der burgerlijke wetten toegelegd. Zich naar *Rome* begeven hebbende, benoemde hem CLEMENS XIV. achtereenvolgend tot zijnen geheimraad, kerkvoogd van zijn huis, en advokaat consistoriaal. DUGNANI won de welwillendheid van den opperpriester, die hem de grootste toegenegenheid betoonde. Na met roem den post van bijzitter van het kamerlingaat te hebben bekleed, benoemde hem PIUS VI. den 11 April 1785, tot Aartsbisschop van *Rhodes in partibus infidelium* en nuntius te *Parijs*, waar de omwenteling weinige jaren daarna losbarstte. DUGNANI had het ongeluk, getuigen te wizen van de eerste buitensporigheden, die er bedreven werden. De Aartsbisschop van *Vienne* (tegenwoordig Aartsbisschop van *Bordeaux*), de Bisschop van *la Rochelle* (nu Aartsbisschop van *Rheims*) en de Bisschop van *Boulogne*, werden door den Kerkvoogd DUGNANI, den 3 Januarij 1790 gezalfd. Door duizende gevaren omringd, verliet, hij toen de omwenteling een' geducht aanzien had genomen, *Frankrijk*, niet

zonder moeilijkheid en begaf zich naar *Rome*. Den 21 Februarij 1794, benoemde hem PIUS VI. tot Kardinaal, en gaf hem daarna de legatie van *Ravenna*. De vijandelijke inval der Franschen in de Staten van den Heiligen Stoel, noodzaakte DUGNANI, *Ravenna* te verlaten. Hij was in 1800 bij het Conclave van *Venetie* tegenwoordig, van daar keerde hij naar *Rome* terug, met den nieuwen Paus PIUS VII. De Kardinaal YORK in 1807 overleden zijnde, verloor DUGNANI den Priesterlijken titel van de heilige PRAXEDA en kwam in de orde der Bisschoppen. Hij verkreeg bij besluit der Consistorie van den 3 Augustus, den Bisschoppelijken stoel van *Albano*, maar in het volgende jaar (1808) noodzaakte men hem uit *Rome* te gaan, zoo als de andere Kardinalen, die niet in den Kerkelijken Straat geboren waren. Van *Milane*, zijne geboorteplaats, welke men hem had aangezezen, liet men hem in 1809 te *Parijs* komen, waar hij niet tegenwoordig was, bij het huwelijk van BONAPARTE, dat het volgende jaar plaats had, en voerde tot verschooning, eene schielijke onpasselijkheid aan; dus handelende, ontweek hij het lot van zijne ambtgenooten, die of gebannen of gevangen waren. Hij woonde te *Parijs* in de parochie van den heiligen Sulpitius; woonde ijverig alle

Goddelijke diensten bij, en gaf aan de geloovigen het voorbeeld van de opregtste godsvrucht. Al zijn vertrouwen in God gesteld hebbende, toonde hij altijd de hoop, dat de vervolgingen der Kerk zonden ophouden en het duurde niet lang of deze hoop werd verwezenlijkt. Geheel *Europa* zich tegen BONAPARTE verklaard hebbende, werden de Paus en andere gevangene Kardinalen los gelaten. PIUS VII. vertrok van *Fontainebleau* in het begin van 1814, terwijl men aan de laatste eenige steden van het Zuiden van *Frankrijk* tot woonplaats aanwees. De Kardinaal DUGNANI had de stad *Brignole* tot verblijfplaats, vanwaar hij na weinige maanden naar *Italië* vertrok, werwaarts de opperpriester hem eenige dagen was vooruitgegaan. De consistorie gehouden den 8 Maart 1816, benoemde den Kardinaal DUGNANI, tot het vereenigde bisdom van *Porto* en *Santo Rufino*; dat aan het Aartsdiakenschap van het heilige Collegie verbonden is. Te gelijktijd bekleedde hij den post van Prefekt der handteekeningen, een der aanzienlijkste, welke men enkel aan personen eener erkende verdienste toevertrouwt. In de twee bisdommen, die hij bestuurde, heeft hij herinneringen van zijne godsvrucht, van zijne zachtmoedigheid

en van zijne weldadigheid nagelaten; op den oogeblik zelfs dat hij de godvruchtige oefeningen aanmoedigde, dat hij de kerken versierde, snelde hij de behoeftigen te hulp en deed in het algemeen al het goede dat zijne middelen hem toelieten. Hij droeg den vaders van den heiligen PHILIPPUS VAN NERI, in wier buurt hij woonde, en die hij dikwijls bezocht, eene groote genegenheid toe. Hij is den 19 October 1818 overleden, en bij die vaders begraven zoo als hij zulks verzocht had.

DUGOMMIER (JOANNES FRANCISCUS COQUILLE), een fransch veldheer in 1736 te *Basse-Terre*, op het eiland *Guadaloupe*, geboren, ging in den ouderdom van 13 jaren onder dienst, verkreeg eenige bevordering, en verdiende het kruis van den H. LODEWIJK. Op reform gesteld zijnde, begaf hij zich naar *Martinique*, alwaar hij aanzienlijke bezittingen had. Daar hij zijne afdanking als een onregtvaardige daad beschouwde, bleef hij er steeds gevoelig over, en omhelsde met geestdrift de zaak der omwenteling. In 1789 tot bevelhebber der nationale garde van *Martinique* benoemd, verdedigde hij gedurende zeven maanden de *St. Pieters-schans* tegen DE BEHAGUE; maar zich genoodzaakt ziende, om voor

de overmagt onder te doen, en tusschen de aan den koning getrouwe kolonisten, en Negers geplaatst, die hij de onvoorzigtigheid had gehad van te wapenen, en die geenen tengel meer kenden, zag hij zich verplicht, ter redding van zijn leven, om de vlugt naar de hoofdstad te nemen, alwaar hij in 1792 aankwam; hij verzocht om hulp voor de *Patriotsche* partij van *Martinique*, maar de onlusten, die reeds in de hoofdstad waren losgebarsten, stonden niet toe, om zich met die der kolonisten bezig te houden. DUGOMMIER ondersteunde uit al zijn vermogen de zegepraal der omwenteling, en maakte in een geschrift ten titel voerende: *Ma profession de foi (Mijne geloofsbelijdenis)* de beweegredenen zijner liefde voor de *vrijheid* en *gelijkheid* bekend, beweegredenen, die even zoo onredelijk waren als zijne grondbeginselen. Het eiland *Martinique* benoemde hem tot afgevaardigde; doch hij wilde liever de loopbaan der wapenen volgen, en werd bij het leger van *Italië* als *Brigade Generaal* aangesteld. In 1793 bestuurde DUGOMMIER met het beste gevolg de belegering van *Toulon*, doch hij was vreemd aan de moordtooneelen, welke de overgave dier stad volgden. De bekwaamheid; welke hij in de belegering

van *Toulon* had aan den dag gelegd, verschaftte hem kort daarna het bevelhebberschap over het leger der *Oostelijke-Pireneën*. De veldheer RICERDOS, die over het Spaansche leger het bevel voerde, was reeds tot voor de poorten van *Perpignan* genaderd. DUGOMMIER tastte hem in de maand April 1794 aan, behaalde op hem aanmerkelijke voordeelen, en na verscheidene bloedige gevechten; maakte hij zich stormerhand meester van de Wijkshans *Montesquiou* en het fort *Saint Elme*; ook maakte hij zich meester van *Collioure*, waaruit de Spaansche bezetting op haar woord, na hare wapenen in tegenwoordigheid van den overwinnaar nedergelegd te hebben, ontslagen werd. Daar de Conventie het Spaansche ministerie beschuldigde, het verdrag verbroken te hebben, zoo nam zij in hare woede het besluit, dat men geene krijsgesvangenen meer zoude maken; maar DUGOMMIER wist door zijne standvastigheid de uitvoering dier barbaarsche wet voortekomen. Na een bloedig gevecht aan het Spaansche leger te hebben geleverd, dat ter ontzetting van *Bellegarde* was komen opdagen, noodzaakte hij die vesting, om zich overtegeven. Deze voordeelen waren ongetwijfeld van belang, doch werden zeer duur gekocht, daar DUGOMMIER het

lot van dezen oorlog wilde bepalen, zoo besloot hij den Spanjaarden eenen beslissenden slag te leveren, en reeds had hij bij *Sint-Sebastiaan* hunnen regtervleugel ingebroken, en op de vlugt gedreven, toen hij den 17 November 1794, door eene springende houwitserbom gedood werd. De opgesmukte lofreden van dezen veldheer, deden alstoen de tribune der Conventie weergalmen, en deze vergadering besloot, dat de naam van DUGOMMIER op eene der zuilen van het *pantheon* zoude geschreven worden. Twee zijner zonen, die in zijnen staf dienden, verloren in dezen oorlog mede hun leven, zijne dochter is met den Generaal DUMOUSTIER gehuwd. Het leven van DUGOMMIER, is door den heer DE CHATEAUNEUF beschreven.

DUGUAY - TROUIN. — Zie GUAY - TROUIN.

DUGUESCLIN. — Zie GUESCLIN (BERTRAND DU).

DUGUET (JACOBUS JOZEF), te *Montbrison* in 1650 geboren, begon zijne studiën bij de paters van het *Oratorium* dier stad. Hij verbaasde dezelve door de uitgebreidheid van zijn geheugen, en de gemakkelijke van zijnen geest. Lid der Congregatie geworden, aan welke hij zijne opvoeding te

danken had, onderwees hij de wijsbegeerte te *Troyes*, en kort daarna de godgeleerdheid in *Saint-Magloire*, te *Parijs*. In September 1677 werd hij tot priester gewijd. De Conferentiën, welke hij gedurende de twee volgende jaren 1678 en 1679 hield, verwierven hem den grootsten roem. Zoo veel geest, kunde, verstand en godsvrucht in eenen zoo weinig gevorderden ouderdom, verbaasden en bekoorden de personen, welke hem kwamen hooren, en derzelver getal was niet gering. Zijne van natuur zwakke gezondheid, was niet lang in staat, om den arbeid te verduren, welke deze Conferentiën vorderden. In 1680 verzocht hij, om er van ontslagen te zijn, hetwelk hem werd toegestaan. Vijf jaren later verliet hij het *Oratorium*, om zich naar *Brussel*, bij doctor ARNAULD, zijnen vriend, te begeven. Daar de lucht dier stad hem niet gunstig was, kwam hij op het einde deszelfden jaars in *Frankrijk* terug, en leefde te midden van *Parijs* in de grootste afzondering. Daar de président DE MENARS, eenigen tijd daarna, eenen man van eene zoo groote verdiensten wenschte bij zich te hebben, bood hij hem een verblijf in zijn huis aan. De abt DUGUET nam hetzelfde aan, en maakte er gebruik van tot aan

den dood van dien overheids-
persoon. De jaren, welke
op dit verlies volgden, wa-
ren voor dezen schrijver min-
der gelukkig. Zijne tegen-
kanting tegen de bulle *Uni-
genitus*, en zijne verkleefd-
heid aan de leer van QUES-
NEL, zijnen vriend, ver-
plichtten hem, dikwerf van
woonplaats, en zelfs van
land, te veranderen. Men
zag hem achtereenvolgend
in *Holland*, te *Troyes*, en
te *Parijs*. Hij overleed in
deze laatste stad, den 25
October 1733. Uit zijne e-
ven zoo schrandere als Chris-
telijke pen, zijn een aantal
werken gevloeid, op eene
zuivere, edele en sierlijke
wijze (de kenmerken van zij-
nen stijl) geschreven. De
schrijffrant van DUGUET zou,
indien dezelve minder afge-
broken, meer verscheiden
en nauwkeuriger was, vol-
maakt wezen. Zijne meest-
gezochte werken zijn: 1.º
La Conduite etc. (*Het ge-
drag eener Christelijke da-
me*), in 12.mo, voor Me-
vrouw D'AGUESSEAU, in 1680
geschreven, en in 1725 ge-
drukt. — 2.º *Traité etc.*
(*Verhandeling over het o-
penbaar gebed, en de hei-
lige geheimen*); twee afzon-
derlijke verhandelingen, in
1 dl., in 12.mo gedrukt. De
stijl is langdradig. De
schrijver treedt de grondbe-
ginselen toe, door de Hee-
ren van *Port-Royal* zoo

hardnekkiglijk verdedigd. —
3.º *Traité dogmatiques etc.*
(*Leerstellige verhandelingen
over het Altaargeheim, de
duivelbezwerings en den
woeker*), in 1727 gezamen-
lijk in 12.mo gedrukt, — 4.º
Commentaires etc. (*Verkla-
ringen over het werk van
zes dagen en het Boek Ge-
nesis*), op verzoek van den
beroemden ROLLIN zamenge-
steld, 6 dl.ⁿ in 12.mo —
Het 1.^e dl. afzonderlijk on-
der den titel van *Explica-
tion etc.* (*Verklaring van
het werk van zes dagen ge-
drukt*), wordt zeer op prijs
gesteld; in hetzelfde gaat
het nuttige met het aange-
name gepaard: dit is eene der
beste Commentariën, welke
men over de Geschiedenis
der schepping lezen kan. —
5.º *Explication etc.* (*Ver-
klaring van het Boek JOB*),
4 dl.ⁿ in 12.mo — 6.º *Ex-
plication etc.* (*Verklaring
van 75 Psalmen*), 6 dl.ⁿ in
12.mo — 7.º *Explication
etc.* (*Verklaring van den
profeet ISAÏAS, JONAS en
HABAKUK*), met eene ont-
leding van ISAÏAS door den
Abt ASFELD, 7 dl.ⁿ in 12.mo
DUGUET bepaalde zich in zijne
verschillende *Commentariën*,
minder om de moeilijkheden
der letter uit den weg
te ruimen, dan om het ver-
band van het oude Testa-
ment met het nieuwe aantee-
toon, en om de aandacht
te bepalen tot de beelden,

die de geheimen van J. C. en zijne kerk voorstelden. Hij verzuimt echter den zin der letter niet geheel en al, en indien hij zich soms bij meer godvruchtige dan bondige verklaringen ophoudt, doet zulks niets te kort aan de voldoende wijze, waarop hij elders over dezelfde onderwerpen spreekt. — 8.° *Explication etc.* (Verklaring van de boeken der koningen van *ESDRAS* en *NEHEMIAS*), 7 dl.ⁿ in 12.mo — 9.° *Explication etc.* (Verklaring van het Hooglied en van het boek der *Wijsheid*), 2 dl.ⁿ in 2.° — 10.° *Règles etc.* (Regels tot goed verstand der heilige Schrift), waarvan de voorrede alleen van VAN ASFELD is, in 12.mo — 11.° *Explication etc.* (Verklaring des geheims van het lijden onzes Heeren *JESUS CHRISTUS* enz.), 14 dl.ⁿ in 12.° — 12.° *JESUS CHRISTUS gekruist*, 2 dl.ⁿ in 12.° — 13.° *Traité etc.* (Verhandeling over de angstvalligheden), in 12.°, met regt zeer op prijs gesteld. — 14.° *Les caractères etc.* (De kenmerken der Christelijke liefdadigheid), in 12.° — 15.° *Traité etc.* (Verhandeling over de grondbeginzelen des Christelijken geloofs), 3 dl.ⁿ in 12.° De schrijver stelt dezelve met even zoo vele sierlijkheid als kracht in derzelve volle daglicht. — 16.° *Dé l'*

education etc. (Over de opvoeding van eenen Vorst), in 4.to en in 4 dl.ⁿ in 12.°, herdrukt met eene beknopte Levensschets van den schrijver door den Abt GOUJET. De geschiedschrijver van DUGUET beweert, dat dit werk, hetwelk men als het handboek der Vorsten kan beschouwen, voor den oudsten zoon des Hertogs van Savoyje werd zamengesteld. VOLTAIRE zegt het tegendeel, ik weet niet op welchen grond; hij voegt er zelfs bij, dat het door eene andere hand is afgemaakt. Wij zijn van gevoelen, dat men de getuigenis van den abt GOUJET moet verkiezen, die eene diepe kennis der Bibliographische bijzonderheden, vooral van diegene bezat, welke de werken van den abt DUGUET betreffen, waarmede hij in verbindingenis had gestaan. — 17.° *Conférences etc.* (Kerkelijke Conferentien 2 dl.ⁿ in 4.°, die 67 Verhandelingen over de schrijvers, de kerkvergaderingen, en de tucht der eerste eeuwen der kerk bevatten. — 18.° *Twee Schriften*, waarin hij zich tegen de Convulsionarissen verheft, die het Jansenismus nadeel toegebracht, en de rede zoo zeer onteerd hebben; als mede tegen het weekblad, ten titel voerende *Nouvelles ecclésiastiques* (Kerkelijke Berigten). De Abt DUGUET bezat noch de dweepzucht,

noch de drift, waarmede de aanhangers zijner partij gewoonlijk zoo zeer behebt waren. Openlijk laakte hij deze *Nouvelles etc.* en de verfoeilijke beledigingen, tegen al wat er eerbiedwaardigs in de Kerk is, waarvan zij wemelen. Zulks zijn noch de wapenen der Christenen, noch zelfs der ware wijsgeeren. Het ware gelukkig voor hem geweest indien hij de verontwaardiging zoo ver gedreven had, dat hij zich volkomen van de sekte had afgescheiden, welke dergelijke ergernissen te weeg bragt (Zie ROCHE — JACOBUS —). — 19.º *Recueil etc.* (Verzameling van godsdienstige en zedelijke Brieven), 9 dl.ⁿ in 12.mo enz. Men vindt in het derde deel dezer Verzameling eenen geschilbrief, eerst afzonderlijk gedrukt onder den naam eener Karmelieter non; die denzelven aan eene Protestantsche Dame, hare vriendin, zond. De groote BOSSUET denzelven lezende, zeide: *Er steekt vele godgeleerdheid onder het gewaad dier non.* De Heer ANDRÉ, oud-bibliothekaris van den Heer d'AGUESSEAU, heeft den Geest van den Heer DUGUET, of kort Begrip der Christelijke zedeleer, uit zijne werken ontleend, in het licht gegeven.

DUHALDE. — Zie HALDE

(Du).

DUHAMEL. — Zie HAMEL (Du).

DUHAN (LAURENTIUS), licentiaat der *Sorbonne*, onderwees meer dan 30 jaren met roem de wijsbegeerte in het Collegie van *Plessis*. Hij was oorspronkelijk van *Chartres*, en overleed in 1730, in den ouderdom van bijna 70 jaren, als kanonik van *Verdun*. Men heeft van hem een werk, aan diegene nuttig, welke door de schoolsche spitsvindigheden willen schitteren; hetzelve voert ten titel: *Philosophus in utraque partem*, wijl men het voor en het tegen, in de beroemdste vraagstukken der oude wijsbegeerte, in hetzelve verdedigt, 1 dl. in 8.º Een werk geschikt, om den geest te oefenen, en voor denzelven het gebruik eener naauwkeurige *Logica* te verkrijgen. Zie DUNS, OCCAM.

DUILLIUS, of DUELLIUS (CAJUS), bijgenaamd *Nepos*, een Romeinsch Consul, was de eerste van al de hoofdlieden der Republiek, die eene overwinning ter zee op de Karthagers behaalde en hun vijftig schepen ontam. Na deze overwinning liet DUILLIUS, het beleg van *Segesta* opbreken, en nam de stad *Macella* in Ka-

labrië stormenderhand in. De senaat beloonde hem voor deze behaalde voordeelen, door hem in het jaar 260 vóór J. C. de eer van den eersten zee-triomftogt te verleenen, en de bijzondere vergunning toetestaan, van ten koste der openbare schatkist, gedurende zijnen avondmaaltijd muziek en fakkels te hebben. » Het was door deze geringe belooningen, zegt een Geschiedschrijver, dat de Romeinen, den waren roem betaalden. De valsche wordt tegenwoordig duurder verkocht." Men sloeg gedenkpenningen ter gedachtenis van den togt van DULLIUS, en men rigtte eene met snebben versierde zuil op, die tegenwoordig, nog bestaat.

DUINEN JOANNES BAPTISTA VAN), te *Antwerpen*, in 1620 geboren, werd een voornaam kunstschilder; voornamelijk muntte hij uit in kleine portretjes, of andere zaken, die hij met waterverw, op eene kunstige wijze op papier, perkament of elpenbeen wist te maken. Zelfs aan vorstelijke hoven werden dezelfde met geestdrift ontvangen. Hij overleed met roem in zijne geboortestad, doch onzeker is het wanneer.

DUISBURG (PETRUS VAN), te *Duisburg* in het hertogdom *Kleef* geboren, gaf in de 16.^e eeuw eene *Kronijk*

van *Pruissen*, van het arja 1226 tot 1325, in het *Lattijn*, in het licht. HARTKNOCHIUS, een geleerde Duitscher, gaf deze *kronijk* te *Frankfort*, met het vervolg van eener ongenoemde tot 1426, in 4.to in het licht; benevens 19 *Verhandelingen*, waarin vele geleerdheid doorstraalt.

DUIVE of DUIVEN (JOANNES), te *Gouda* geboren, was een leerling van den grooten WOUTER CRABETH, en werd een bekwaam portretschilder. Dat, hetwelk hij van den minderbroeder GREGORIUS SIMPERNEL, na deszelfs dood vervaardigde, bragt hem veel voordeel aan, door de menigte kopijen, welke hij er van trok, om aan de begeerten der vrienden en kennissen van den overledene te voldoen. Hij overleed te *Gouda* aan eene beroerte in 1649.

DUJARDIN (KAREL), een *Hollandsche* schilder, in 1640 te *Amsterdam* geboren, en te *Venetië* in 1674 overleden, muntte uit in landgezigten met koddige beelden en vertooningen. Hij was de kweekeling van BERGHEM, en men erkent in zijne schilderijen, het geestig penseel, de harmonie en het koloriet van zijnen meester. Men heeft van hem: *Markten*, *Kwakzalvers*- en *Gaauw-dieven-streken*, *Landschap*-

pen, allés vol leven, en op eene geestige wijze naar waarheid geschilderd. Nog bestaat er van hem een stukje van omtrent 50 platen, door hem even zoo vlug als geestig met sterk water geëst. Zijne voortbrengselen worden evenzeer gezocht, als dezelve moeilijk te bekomen zijn.

DULAN (JOANNES MARIA), Aartsbisschop van *Arles*, in 1712 geboren, een voorbeeld van alle deugden, hij werd door zijne diocesanen evenzeer bemind als geëerd, en was reeds meer dan vier en tachtig jaren, toen de omwenteling; uitbarstte tot afgevaardigde bij de wetgevende vergadering benoemd, verzette hij zich met eene niet zeer gewone geestdrift tegen alle besluiten, die zij tegen de Kerk en de monarchie uitvaardigde. De constitutie der geestelijkheid, welke hij niet aannam beroofde hem van zijn bisdom, hij bleef niet te min te *Parijs*, ten einde de Godsdienst des te beter te kunnen verdeelen, ondanks al de gevaren, die hem bedreigden. Sedert langen tijd had hij den haat der regeringloozen verdiend en zijn schrift, *Adres aan den Koning*, haalde hem de vervolging op den hals. Dit berigt betrekkelijk het besluit van den 26 Mei 1792, dat de verbanning der onbe-

ëedigde Priesters aankondigde, belette vele onder hen, van zich aan de nieuwe staatsregeling te onderwerpen, zoo als andere onschuldige Priesters werd hij in den kerker geworpen. Hij wilde nooit toestemmen, ondanks de zwakheden van zijnen hoogen ouderdom, om een bed te nemen, voor dat hij verzekerd was, dat al de andere Priesters er ook een hadden; hij had tot dus verre alle dagen en nachten in een houten leunstoel doorgebracht. Eenige ijverige en mededogende vrienden hadden hem verscheidene middelen aangeboden, om zijne vrijheid weder te bekomen; maar hij verkoos, om het lot van zijne lotgenooten te deelen, aan wie hij, zeide hij, het voorbeeld moest geven van de onderwerping in het ongeluk. Men weet de beledigingen, die de gevangene priesters te lijden hadden. De eerbiedwaardige DULAN werd niet verschoond. Den 1 September ging een gendarme, die de dienst waarnam naast dien aartsbisschop zitten en terwijl hij hem bij herhaling de rook van zijne pijp in het gezigt blaasde, zeide hij hem op eene spottende toon: » Monseigneur, zoo zal men morgen uwe grootheid ombrengen." De aartsbisschop antwoordde niet op deze wreede en grove reden dan door

een waarlijk christelijk ge-
 duld. Maar het doodvonnis
 was tegen al deze martela-
 ren uitgesproken. Den 2
 September was de aartsbis-
 schop van *Arles*, met de bis-
 schoppen van *Beauvais*, van
Saintes en de andere pries-
 ters geknield in een bede-
 huis aan een der uiteinden
 van den tuin, toen tien
 moordenaars met den sabel
 in de hand op hen aanvie-
 len en riepen met luider
 stem de aartsbisshop van
Arles. De abt van *Panno-
 nië* hopende dezen kerk-
 voogd te redden, sloeg de
 oogen naar beneden, als of
 hij het slagtoffer ware ge-
 weest, dat men vraagde.
 Maar **DULAN** wordt erkend,
 men noemt hem; men be-
 schrijft hem; hij valt ver-
 volgens op de kniën voor
 den oudsten der priesters,
 hem verzoekende, hem te ab-
 solveren. Hij rigtte zich
 vervolgens op, en de han-
 den naar den hemel gehe-
 ven nadert hij zijne beulen.
 Ik ben degene, dien gij
 zoekt, zeide hij hun, vrij-
 willig draag ik mij als een
 offer op, maar spaart deze
 waardige geestelijken, die
 voor u op de aarde bidden
 zoo als ik het weldra voor
 de eeuwige majesteit zal
 doen. Het gelaat, de toon,
 de engelachtige zachtmoe-
 digheid, de zilveren ha-
 ren van den grijsaard, ik
 veet niet, wat bovennatuur-
 lijks in geheel zijn persoon

verspreid, deden de moor-
 denaars van verbazing ver-
 steld staan, die zes minu-
 ten sprakeloos bleven en
 hem niet durfden aanraken.
 Toen een ander hem even
 zoo onstuimig als onbe-
 schaamd zijne besluiteloos-
 heid verweet van op eene
 wreede wijze de patriotten
 van *Arles* te hebben doen
 vermoorden, antwoordde de
 kerkvoogd met bedaardheid:
 Ik heb niemand ooit kwaad
 gedaan aan wie het ook zij.
 Hij had naauwelijks deze
 weinige woorden uitgespro-
 ken of men sloeg hem met
 de sabel op het hoofd, ter-
 wijl van achteren een twee-
 de slag hem de hersenpan
 doorkliefte, hij bedekte zij-
 ne oogen met de rechterhand
 door eenen anderen slag is
 hij neergeveld, een vierde
 stiet hem omver, en ver-
 volgens een vijfde liet hem
 zonder menschelijke gedaan-
 te en geheel met bloed be-
 dekt, dat de moordenaars
 bespatte. Deze Barbaren
 eindigden zijnen marteldood
 door hem een steek in zij-
 ne borst te geven, en zijn
 verminkt ligchaam met voe-
 ten te trappen. De andere
 priesters zijn geknield bid-
 dende op de altaartrappen.
 Hunne tranen, hunne gods-
 vrucht verbitterden deze
 moorddadige Barbaren, zij
 rigtten tegen hen geladene
 geweren, waardoor de mees-
 ten omkwamen; anderen
 werden gevaarlijk gewond;

maar daar zij dezelve dood waanden, verwijderden zich de moordenaars. Dit was het treurige uiteinde van den deugdzamen aartsbisshop van *Arles* en van zijne ongeluksgezellen. En het is dit droevige tijdstip van den verraderlijken moord en de goddeloosheid die in de geschiedenis onzer burgerlijke onlusten vereeuwigd werden, door de uitdrukking der moordtooneelen van September, waarvan de opperhoofden den naam van *Sep-tembriseurs* droegen; dezelfde misdaden vernieuwden zich in de gevangenis- en in het begin van dezelfde maand ten opzichte van geestelijken en andere aan hunnen koning en aan hun geloof getrouwe menschen. Degene, die den naam der vrome geestelijken zoude wenschen te kennen, die in deze treurige tijden omkwamen, kunnen het werk raadplegen ten titel voerende: *les Martyrs de la foi* (*De martelaren des geloofs*), waarin een der eerste plaatsen bekleedt de deugdzame Bisschop van *Arles*. Deze prelaat heeft nagelaten: 1.° *Recueil etc.* (*Verzameling van Mandementen en Herderlijke Brieven*), *Arles*, 1795, in 4.° — 2.° *Opuscules* (*verschillende stukjes*). — 3.° *adres aan den koning op het besluit van 26 Mei*;

Parijs, 1792, in 8.° vo. Deze werken onderscheiden zich door eene kracht, eene geleerdheid en eene christelijke welsprekendheid, welke men niet te veel kan bewonderen, vooral het laatste, dat DULAN schreef toen hij reeds zeventig jaren oud was.

DULARD (PAULUS ALEXANDER), secretaris der akademie van *Marseille*, zijne geboortestad; volgde op VISCLEDE in dien post; maar hij had er niet lang genot van, daar hij den 7 December 1760, in den ouderdom van 64 jaren reeds overleed. Hij was een ernstig en koelbloedig mensch, onbekend met de bevalligheden, die in de maatschappij doen schitteren, maar hij bezat de hoedanigheden, die achting en vriendschap verschaffen. Er bestaat van hem: 1.° Een dichtstuk over de *Grootheden Gods in de wonderen der natuur*, in 12.° verscheidene malen herdrukt. Het is, zegt een kunstregter slechts het *Tooneel der Natuur*, door RONSARD berijmd. Eene niet zeer regtvaardige en overdreven gestrengte uitspraak, hoewel men moet toestemmen, dat het den schrijver aan verbeeldingskracht, levendigheid en vuur ontbreekt. De aantekeningen, waarmede dit dichtstuk vergezeld gaat,

zijn leerzaam en belangrijk. — 2.º *Evres diverses* (*Verschillende werken*), 1758, 2 dl.ⁿ in 12.mo Men vindt er even als in het voorgaande werk, eenige gelukkige volzinnen in, doch te vergeefs zoekt men in dezelve, dat vuur der genie, hetwelk den dichter vormt.

DULICHIO. — Zie BUSCHETTO.

DULLAERT (JOANNES), te Gend, in 1470 geboren, onderwees te Parijs de wijsbegeerte, en overleed aldaar in 1512. JUSTUS BADIUS, SANDERUS en VALERIUS ANDREAS, prijzen zijne geleerdheid: intusschen betreurde JOANNES LODEWIJK VIVÈS, die zijn leerling was geweest, den tijd, dien hij verloren had, met het volgen zijner lessen, die volgens het gebruik van den tijd, veel over onderwerpen liepen, nutteloos welligt op zich zelve, maar die bij uitstek dienden, om den geest te oefenen, en denzelven tot de gevolgtrekkingen eener veilige *Logica* te vormen, en om de spitsvinnigheden der drogredenen te ontwarren (zie DUNS, OCCAM). Men heeft van DULLAERT: 1.º *Quaestiones in libros physicorum ARISTOTELIS*, Parijs, in fol. — 2.º *In libros de caelo et mundo*, in fol.; — 3.º *In librum pradicabilium Porphyrii*, Parijs, 1521 in fol.

DULLART (HEIMAN), een beroemd schilder en geestig dichter, werd te Rotterdam; den 6 Februarij 1636 geboren. Reeds vroeg ontdekte men in hem eene buitengewone levendigheid en veel oordeel; maar wjl hij een teeder ligchaamsgestel had, en zich enkel tot zaken kon bepalen, die van de genie afhangen, zoo verkoos hij met toestemming zijner ouders, de schilderkunst om dezelve tot het voornaamste voorwerp zijner oefening te maken. Hij werd te Amsterdam, onder het opzigt van den beroemden REMBRAND geplaatst, onder wien hij zulke aanmerkelijke vorderingen maakte, dat hij achter het geheim van zijnen meester in zoo verre kwam, dat een zijner schilderijen zelfs in Amsterdam voor het werk van REMBRAND werd verkocht. Daar zijn zwak ligchaamsgestel hem niet veroorloofde veel te werken, zoo heeft men van hem slechts weinige stukken, die zeer op prijs worden gesteld. Reeds van zijne vroegste jeugd beoefende hij de talen en wetenschappen. In eenen meer gevorderden leeftijd vond hij zijne uitspanning in de oefeningen der toon- en dichtkunst. Hij had eene schoone stem, en maakte zeer goede verzen. In 1672 drong men sterk bij hem aan, om hem te bewegen, te Rotterdam lid der stede-

lijke regering te worden; maar daar de eerezucht hem niet kwelde, wees hij de aanbiedingen, die men hem deed van de hand. Zijne zwakheid met de jaren toenemende, deed hem van al datgene afzien, wat vroeger zijn vermaak was. Hij kwijnde langzamerhand weg, en overleed den 6 Mei 1684. Onder zijne dichtwerken onderscheidt men eene *Vertaling* van het *Verlost Jeruzalem* door TASSO, en eene *Verzameling van Gedichten*, Amsterdam, 1719. — D. VAN HOOGSTRATEN heeft in het licht gegeven: *Bericht wegen H. DULLAARTS* leven.

DULON (LODEWIJK), den 14 Augustus 1769 te *Oranienburg* aan de *Havel* geboren, werd reeds in de eerste weken zijns levens, door verzuim van zijnen arts, blind, openbaarde desniettegenstaande zulk eenen aanleg tot de toonkunst, dat hij zich reeds in zijn 15.^e jaar, met algemeene goedkeuring in de voornaamste steden van *Duitschland*, als fruitspeler liet hooren. Ook bespeelde hij het klavier, en dicteerde zijne *Compositiën* met de grootste nauwkeurigheid en zonder een instrument te gebruiken, aan anderen voor. Hij overleed in 1826 te *Wurzburg*. Zijn leven, door hem zelve beschreven, is door WIELAND in 2 dl.n, *Zürich* 1807 —

1808, in het licht gegeven.

DULONG DE ROSNAYS (LODEWIJK STEFHANUS graaf), luitenant generaal in 1780, te *Rosnay* (in het Fransche Departement der *Aube*) geboren, was bij de belegering van *Ankona* (Januarij 1798), waarbij zijn schoon gedrag hem met lof deed vermelden, eenvoudig luitenant der hussaren. Later bevelhebber der stad *Pesaro*, ontwikkelde hij te gelijker tijd, zoo vele voorzigtigheid en onverschrokkenheid, dat na de Capitulatie, welke hij was verplicht geweest, met de Engelschen te sluiten, BONAPARTE hem openlijk met lof overlaadde. Hij maakte met denzelfden roem de volgende veldtogten mede, was bij de veldslagen van *Marengo* en *Austerlitz* tegenwoordig, en werd in 1813 tot den rang van brigadegeneraal bevorderd. Door den koning tot groot-officier van het Legioen van eer, en daarna tot luitenant-generaal benoemd, nam hij, gedurende de honderd dagen, geenen post aan, en werd bij de tweede terugkomst van LODEWIJK XVIII., bevelvoerend luitenant van de compagnie der zoogenaamde *Schotsche Gardes*. In 1823 werd hij met het bevel der 17.^e militaire divisie te *Bastia* in *Corrika* belast; in 1825 tot groot-kruis van

den heiligen. **LODEWIJK** be-
noemd, en later tot edelman
van de kamer des konings
bevorderd. De graaf **DU-
LONG** overleed te *Parijs* den
19 Mei 1828.

DUMAREST (RAMBERTUS),
een graveur van gedenkpen-
ningen, en lid van het Fran-
sche Instituut, werd in 1750,
te *Saint-Etienne en Forez* ge-
boren. Hij begon met in zijne
geboortestad, de gegengevesten
en platen voor schietgewe-
ren met den beitel te bewer-
ken, kwam vervolgens te
Parijs, alwaar hij in goud
en juweel werkte, van zijnen
arbeid den noodigen tijd af-
nemende, om de Akademi-
sche lessen bijtewonen. De
ijver, met welken hij zich op
de beoefening der teeken-
kunde toelagde, maakte hem
in die kunst weldra bedre-
ven. In het gevolg van den
Heer **BOULTON**, stak hij naar
Engeland over, in hoeda-
nigheid van graveur der
schoone fabriek, welke deze
kunstenaar te *Soho* bij *Bir-
mingham* had opgericht. Na
aldaar twee jaren te hebben
doorgebragt, kwam hij in
het begin der omwenteling
in *Frankrijk* terug. Eene
voor die onstuimige tijden
merkwaardige wet riep alle
kunsten tot eene groote me-
dedinging op, alwaar vele
werken bekroond en aange-
moedigd zouden worden,
ongetwijfeld met het doel,
om de kunstenaars aan ee-

nen grond te verbinden,
welken de misdaden, waar-
mede men zich dagelijks
bezoedelde, onbewoonbaar
maakten. Hij bood ter me-
dedinging twee stempels
van gedenkpenningen aan,
de een *het hoofd van J. J.
ROUSSEAU*, en de andere
*het borstbeeld van den eer-
sten der BRUTUSSEN* voor-
stellende. De eerste ver-
kreeg eenen eersten prijs en
op den stempel van **BRU-
TUS**, wees men hem de uit-
voering van eenen gedenk-
penning van 6000 franken,
uet de keuze van het on-
derwerp toe. De overige
werken, die het meest tot
den roem van **DUMAREST**
hebben bijgedragen, zijn de
volgende gedenkpenningen:
POUSSIN, een *beeld, ten voe-
te uit, van APOLLO*, vol-
gens een voorbeeld van den
Heer **PEMOT**, voor het mu-
zijk conservatorium. **ÆSCU-
LAPIUS**, *de vrede van A-
miens* enz. Deze bekwame
kunstenaar had verscheide-
ne andere belangrijke wer-
ken in gereedheid gebragt,
toen de dood hem, na eene
langdurige en smartelijke
ziekte, den 4 April 1806
wegmaaide.

DUMAS (HILARIUS), Lee-
raar van het gesticht en ge-
nootschap der *Sorbonne*,
heeft zich bekend gemaakt
door zijne *Histoire etc.* (*Ge-
schiedenis der vijf stellin-
gen van JANSENIUS*), Tre-

voux, 1702, 3 dl. n. in 12.°, naauwkeurig en naar waarheid geschreven. Men schrijft dit werk ook aan Pater LE TELLIER toe; doch de stijl van den Jesuit is veel heviger. Nog bestaat er van den Abt DUMAS eene *Vertaling* (in het fransch) der *Navolging* van J. C. en andere schriften, die minder bekend zijn dan zijne geschiedenis. Hij overleed in 1742.

DUMAS (RENATUS FRANCISCUS), in 1757 in *Franche-Comté* geboren, is een der bloeddorstigste gedrochten der Fransche omwenteling geweest. Advokaat, in het begin der onlusten, omhelsde hij met eene woedende overdrevenheid de demagogische denkbeelden; en moet hierin als des te schuldiger worden beschouwd, daar zijne talenten en zijne kundigheden, hem de noodlottige regeringloosheid schenen te doen voorzien, welke de invoering der nieuwigheden na zich moest slepen. Bij het daarstellen der provinciale besturen, werd hij tot dat van het departement der *Jura* benoemd. Na den 10 Augustus naar *Parijs* beroepen, werd DUMAS in de klub der Jakobijnen toegelaten, en onderscheidde zich door de opgewondenheid zijner redevoeringen, door zijnen ijver, om de gewelddadigste en bloeddorstigste maatregelen voortestellen, en

verdiende daardoor, om tot vice-president, en kort daarna tot titulair voorzitter van eene der afdelingen, der revolutionnaire regtbank benoemd te worden. Toen men ter vermenigvuldiging der moordtooneelen, naar eyenredigheid de gezagvoerders of liever de beulen meende te moeten vermenigvuldigen, die met de uitvoering derzelve belast waren, toonde DUMAS zich het vertrouwen der dwingelanden waardig; hij was een der wreedste monsters, die in deze eerlooze regtbank zitting hadden, de bespottung met zijne barbaarsche wreedheid vereenigende, en er zijn vermaak in scheppende, om de doorluchtige en ongelukkige slagtoffers, welke hij naar het schavot zond, te honen. De volgende trek alleen is in staat, om een denkbeeld van zijne wreedheid te geven. De vrouw van den maarschalk DE NOAILLES, aan wien men niets dan hare geboorte te verwijten had, werd voor de revolutionnaire regtbank gesleurd. Tachtig jaren oud en geheel doof, beantwoordde zij al de vragen van DUMAS met deze woorden: » Wat zegt gij? — Ziet gij dan niet, dat zij doof is, zeide hem een der naast hem zittende leden. — Wel nu! antwoordde het gedrocht, dan heeft zij heimelijk zamen gespannen (*conspiré sourdement*);”

en deze gruwelijke scherts was een doodvonnis voor het ongelukkige slagtoffer. Na de veroordeelingen, bleef DUMAS niet in gebreke, om zich naar de Clubs der Jakobijnen te begeven, alwaar hij, na in den lof zijner regtbank te hebben uitgeweid, de personen noemde, welke hij naar het schavot had gezonden, en die, welke hij zich nog voorstelde te treffen. Hij was een der getrouwste handlangers van ROBESPIERRE, en verdedigde dien revolutionair, daags voor en na deszelfs gevangenneming op de hardnekkigste wijze. Maar ongelukkiglijk, of liever gelukkiglijk, waren zijne pogingen vruchteloos, en hij deelde zelf het lot van den genen, wiens mededinger in de misdaad hij was geweest. Met ROBESPIERRE werd hij den 9 *Thermidor* (27 Julij 1794) ter dood gebracht.

DUMAS (KARRL LODEWIJK), te *Lyon*, in 1765 geboren, was deken der geneeskundige faculteit van *Montpellier*, Hoogleeraar der geneeskunde, rector der Akademie, raadsheer der universiteit, lid van het legioen van eer, corresponderend lid van het Instituut enz., en overleed den 3 April 1813. Deze beroemde Arts, heeft een aantal werken nagelaten, die betrekking hebben op zijne kunst, waar-

van de voornaamste zijn:
1.° *Système etc. (Metho-
disch stelsel eener naam-
lijst en verdeeling in klas-
sen der spieren van het men-
schelijke ligchaam)*, Mont-
pellier, 1797, in 4.° — 2.°
*Principes etc. (Grondbe-
ginselen der phijsiologie)*;
Montpellier, 1800 — 1806,
4 dl.ⁿ in 8.° — 3.° *Doc-
trine etc. (Leerstelsel der
slepemde ziekten)*, Parijs,
1812, in 8.° — 4.° *Essai
etc. (Proeve over het le-
ven)*, eene *thesis*, Mont-
pellier, 1785, in 4.°

DUMAS (LODEWIJK). — Zie
MAS.

DUMBAR (GERARDUS), uit
een Schotsch geslacht oor-
spronkelijk en te *Deventer*,
in 1681 geboren, Secretaris
zijner geboortestad, maakte
zich in den ouderdom van
49 jaren eenen onsterfelij-
ken naam door de uitgave
van zijn geschiedkundig
werk, ten titel voerende:
*Kerklijk en Waereldlijk De-
venter*, in fol. Vroeger
was hij reeds door de uit-
gave zijner bekende *Ana-
lecta*, 3 dl.ⁿ in 8.°, 1719
— 1722, onder de geleer-
den en oudheidkundigen van
Nederland gunstig bekend.
Voor de *Geschiedenis der
Nederlanden* is dit werk
ook van het grootste belang.
In het eerste deel van het-
zelve vindt men onder an-
deren, de eerste uitgave

der *Rijmkronijk van KLAAS KOLIJN*, alsmede de de *Historie van Holland door J. VAGGE*. 's Mans afbeeldsel staat voor zijne *Beschrijving van Deventer*. DUMBAR overleed in zijne geboortestad, den 6 April 1744.

DUMBAR (GERARDUS), zoon van den voorgaande, en even als zijn vader Secretaris der stad *Deventer*, had een belangrijk aandeel in de gebeurtenissen van den tijd. Hij was de schrijver van *De oude en nieuwe Constitutie van de Vereenigde Staten van Amerika ontvouwd*, 3 dl.ⁿ, alsmede van eene *Beschrijving der provincie Overijssel*, een gedeelte uitmakende van het groote werk: *De tegenwoordige staat der Nederlanden* genaamd. De belangen en het regt der staatsgezinden voorstaande, werd hij, met vele anderen, bij de omwenteling van zaken in ons vaderland, in het jaar 1787 van zijnen post verlaten; doch in 1795 niet alleen weder hersteld, maar zelfs tot griffier der staten benoemd. In dien post bleef hij tot na de omwenteling van Januarij 1798, wanneer hij, als een ijverig voorstander van het bondgenootschappelijk stelsel, denzelven niet alleen verloor, maar zelfs gevangen genomen werd. Na de omwenteling van 1801, werd hij aan het vaderland

teruggegeven, en tot lid van het wetgevend ligchaam benoemd, doch overleed reeds den 2 Augustus des volgenden jaars.

DUMÉE (JOANNA), eene Parijsche dame, werd reeds in hare vroegste jeugd, in de schoone letteren onderwezen. Zeer jong, werd zij uitgehuwd; maar naauwelijks had zij haar zeventiende jaar bereikt, of haar echtgenoot sneuvelde in *Duitschland*, aan het hoofd eener compagnie, waarover hij het bevel voerde. Zij maakte van de vrijheid van haren weduwlijken staat gebruik, om zich aan de studie toetewijden. Zij legde zich voornamelijk op de sterrekunde toe, en gaf in 1680 te *Parijs*, in 1 deel in 4to in het licht: *Entretiens etc. (Gesprekken van COPERNICUS, betrekkelijk de beweeglijkheid der aarde, door Mevrouw JOANNA DUMÉE van Parijs)*. Zij verklaart in dit stuk, de drie bewegingen, welke men aan de aarde toeschrijft; en de redenen die het stelsel van COPERNICUS vaststellen of bestrijden, worden er vrij onpartijdig in ontwikkeld.

DUMÉES (ANTONIUS FRANCISCUS JOZEF), een regtgeleerde, den 22 Julij 1722 te *Alsclaires* bij *Valenciennes* geboren, was procureur des konings en advokaat bij het parlement van *Douai*. Hij

overleed te *Avesnes* den 27 Februarij 1765. Er bestaan van hem eenige regtsgeleerde werken, op de provinciën van het regtsgebied van het parlement van *Vlaanderen* toegepast, die zeer op prijs worden gesteld; het voornaamste is: *La Jurisprudence etc. (De regtsgeleerdheid van Fransch-Henegouwen)*, *Douai*, 1753, in 4.º — Ook heeft hij in het licht gegeven: *Annales etc. (Belgische Jaarboeken van 1477 tot op den Aken-schen vrede)*, *Douai*, 1761, een oppervlakkig werk, vol Nationale vooringenomenheden.

DUMERBION (N.), veldheer der Fransche Republiek in *Italië*, had zich in den beginne onder de bevelen van den generaal-en-chef BIRON onderscheiden. Vóór de benoeming van SCHERER, werd hij in 1794 *per interim*, met de bezetting der *Ligurische kusten* belast. Na zich door een manifest te hebben doen voorafgaan, bestemd, om de inwoners van *Genua* geruststellen, overmeesterde hij aan het hoofd van 16,000 soldaten, het grondgebied van dien staat. MASSENA voerde het bevel over de achterhoede van dat leger. De Austro-Piemontezzen, werden achtereenvolgend uit hunne positiën van *Kourches* en *Col de Raoux* verdreven; zij verloren 60

stukken geschuts, hunnen krijgsvorraad, en maakten meer dan 2,000 man krijgsgevangenen. Na dezen veldtogt verliet DUMERBION de dienst. Hij overleed in 1797 in den ouderdom van 63 jaren. BONAPARTE, die als officier der Artillerie onder DUMERBION gediend had, zegt van hem; » dat hij een regtschepen, dapper en vrij kundig man was. »

DUMESNIL (MARIA FRANCISCA), eene beroemde tooneelspeelster, werd in 1713 te *Parijs* geboren. Na gedurende eenigen tijd op de tooneelen van *Straatsburg* en *Compiègne* gespeeld te hebben, trad zij den 6 Augustus 1737 het eerst in de *Comédie Française*, door de rol van *Clytemnestra (Iphigénie en Aulide)* op, en werd den 8 October van hetzelfde jaar bij dezelve aangenomen. Zij onderscheidde zich in verscheidene rollen, en vooral in die van *Merope*. Al de dagbladen van den tijd verhalen, dat zij er een vuur en eene geestdrift in ontwikkelde, waarvan men nog geen voorbeeld had gehad. Mejuffrouw DUMESNIL verzuimde veel in hare rollen; eene bevallige houding, eene keuze van gebaarden; maar zij had volgens de uitdrukking van LA HARPE, zulke schoone oogenblikken, dat dezelve deze verzuimenissen deden

vergeten. In 1775 verliet zij het tooneel met eene jaarwedde, van 2,500 franken, en ging de laatste jaren haars levens te *Boulogne-sur-Mer* doorbrengen, alwaar zij den 20 Februarij 1803 overleed. Bijna al de dichters der vorige eeuw hebben aan deze beroemde tooneelspeelster in onderscheidene losse stukken, de schatting hunner bewondering betaald. Zie hier de dichtregels, haar door DORAT in zijn gedicht *la Déclamation* toegewijd.

..... MELPOMÈNE elle-même.
Ceignit son front altier du sanglant diadème;
DUMESNIL est son nom. L'amour
et la fureur,
Toutes les passions fermentent
dans son cœur;
Les tyrans, à sa voix, vont rentrer
dans la poudre;
Son geste est un éclair, ses yeux
lançant la foudre.

Zij heeft onder haren naam een vrij zwaarlijvig werk in het licht doen geven, ten titel voerende: *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften van M. F. DUMESNIL, in antwoord op de Gedenkschriften van HIPPOLYTUS CLAIRON*), 1800, in 8.vo Deze wijdloopige wederlegging van een werk, waarin zij al te gestreng behandeld was, is door den Heer COSTE in het licht gegeven.

DUMESNIL. — Zie MESNIL.

DUMNORIX. — Zie DAMNORIX.

DUMOLARD (JOZEF VINCENTIUS), te *Lafrey* in *Dauphine*, den 25 November 1766 geboren. Zijne bekwaamheden als regtsgeleerde, verwierven voor hem, in den ouderdom van negentien jaren, den post van algemeen advokaat bij het parlement van *Grenoble*, en hij was nauwelijks vijf en twintig jaren, toen hij (in 1791) door zijn departement, tot de wetgevende vergadering benoemd werd. Na op den 2 October, het afleggen van den burger-eed afgeperst te hebben, liet hij in het proces-verbaal de eervolle vermelding inlasschen, van adressen tegen de priesters gerigt. Den 15 Januarij 1792, sprak hij ten voordeele van de echtscheiding, en hield eene redevoering tegen het hof van *Turin*. In de volgende maand, beschuldigde hij de uitgewekenen; men zag hem niettemin, eenigen tijd daarna, regtvaardiger gevoelens aannemen. Van den 11 Mei af, verzette hij zich tegen de teugelloosheid, die onder de krijgslieden heerschte, en tegen den geest der partijschappen, die de vergadering beheerschte. Den 16 en 20 van dezelfde maand, verdedigde hij de koningin, zoo als ook den vrederegter LA RIVIERE. Den 20 Julij, wanneer de oproerlingen, met geweld, in het paleis der *Tuileries* hadden doorgedrongen, vraagde DUMOLARD:

dat de opzigters van het departement van *Parijs*, eene gestrengere rekening van hun gedrag, in dezen droevigen dag zouden afleggen, en deed daarenboven het bevel uitvaardigen, dat de gewapende deputatien, niet in de zaal der vergaderingen zouden toegelaten worden. Zich den 8 Augustus, tegen het besluit van beschuldiging, van den generaal LA FAYETTE verzet hebbende, was hij door de Jacobijnen en zamengezworenen, bijna heimelijk vermoord geworden, bij het uitgaan van de vergadering. Hij redde zich uit huune handen, door in een wachthuis te vlugten, waaruit hij verpligt was, om door een achtervenster te ontvlugten. Daar de gevoelens der redenaars dikwijls geboeid waren, door den schrik, welke de *Sansculottes* inboezemden, verscheen DUMOLAND niet meer op het spreekgestoelte, gedurende het overige van de vergadering. In September 1795, werd hij in den raad der vijfhonderden verkozen, ondersteunde er verscheidene keuzen, en voornamelijk die van J. J. AIMÉ, die de Jacobijnen als nietig wilden doen verklaren. Te midden hunner kreten en bedreigingen verdedigde hij den 9 Januarij 1796, de zaak van de bloedverwanten der uitgewekenen, en bewees, dat men in regtswegen, hun niet van

hunne goederen kon berooven. Deze redevoering werd door de vergadering gehekelde, en DUMOLAND stond op het punt van naar de gevangenis van de *Abdij* gezonden te worden. Den 5 Mei vraagde hij, dat de wet betrekkelijk de instructie van het regtsgeding, der tegenwerkers van *Lyon*, voor de regtbank van *Isere* zou worden gerapporteerd, klaagde vervolgens het *Directorium* aan, dat zich in de benoemingen, tot verschillende bedieningen inmengde. Hij reclameerde tegelijkertijd, tegen het terugwerkend uitwerksel, aan de wet der erfopvolgingen gegeven, en wees den 6 September, de beschuldigen tegen de stad *Lyon* gerigt, van de hand, welken het directorium als een broeinest van tegenomwenteling had aangeklaagd. In December verklaarde hij zich ten gunste van de vrijheid der drukpers, durfde weinigen tijd daarna de zaak van de orde van *Malta* bepleiten, verzette zich tegen de terugzending van LA VILLE-HEURNOIS en anderen van zamenzwering beschuldigd, voor eene *krijgscommissie*, en vraagde, dat, terwijl men de agenten van *Lodewijk XVIII.* strafte, men die van den hertog van *Orleans* niet mogt sparen. Hij kondigde, den 18 Mei eene zamenspanning aan, door demagogen gesmeed, die verscheide-

ne afgevaardigden als slagtoffers hadden opgegeven. Den 23 Junij deed hij een lang verslag, ten opzichte van het gedrag van het directorium in *Italië*, laakte de omverwerping der staten van *Venetieë* en *Genua* door BONA-PARTE uitgevoerd, en deed opmerken, dat *Zwitserland* niet hetzelfde lot bedreigd werd. Een gezworen vijand der Jacobijnen zijnde, klaagde hij hen den 12 Julij met meer woede aan, verhiëf zich den 18 tegen de terugzending der ministers die het vertrouwen van de vergadering verdiend hadden, en tegen de nadering der troepen, die het *directorium* had ingeroepen. Wij zullen een gedeelte der redevoering aanhalen, welke hij bij deze gelegenheid uitsprak. »Laat de wijsgeeren, op eene afgetrokkene wijze redekavelen, over de verdiensten van de gouvernementen, ons algemeen bestaan, ons persoonlijk bestaan rusten op de constitutie van het jaar III. van voren, van achteren, regtuit, lings, zie ik slechts eene zee van bloed. Slechts tijgers met een menschelijk gelaat, zouden willen veranderen. Hoe voor het overige de booze worsteling der partijenschappen ook zij, het wetgevend ligchaam, zal het door zijne wijsheid en zijnne moed weten te beteuge-

len. Men zal u tot geenerlei soort van dwingelandij zien teruggaan. De bloedige dag des schrikbewinds zal *Frankrijk* niet meer drukken en het zal niet te vergeefs voor hetzelfde zijn, dat de 9 Thermidor (dag van de straoefening van ROBESPIERRE) geschenen heeft. Den 10 Augustus daaropvolgende verjaardag van de gevangenneming van LODEWIJK XVI., sprak hij eene redevoering uit, waarin men deze woorden, opmerkte.... Het geschut van den 10 Augustus zal in alle eeuwen weergalmen; het verbrijzelde eeuoude troon tot stof en de zwakke constitutie, waardoor men denzelven had onderschraagd, het bereide voor, om zoo te spreken, tot die aaneenschakeling van gedenkwaardige gebeurtenissen, die de tijdvakken in den engen omtrek van eenige jaren schijnen besloten te hebben” Den 25 Augustus bestreed hij met kracht de stichting van de club der *theophilanthropen* door LECCLERC voorgedragen. Den 30, sprak hij eene redevoering uit tegen de terroristen en tegen de partijchap van *Orleans*, die, volgens hem, alle andere in beweging bragt. Den 30 had hij den moed om ten gunste van de *Vendée* te spreken. Terwijl de worsteling, die tusschen het *directorium*, dat alles

overweldigen wilde, en den raad der vijfhonderden, die gematigder gevoelens had, onstaan was, werd DUMOLARD, die zich standvastig tegen de meeste maatregelen van dezen laatste verzet had, in de verbanning begrepen van den 18 Fructidor (4 September 1797) (zie AUGEREAU). Hij was veroordeeld, met verscheidene van zijne ambtgenooten, tot eene ballingschap naar *Cayenne*; maar het gelukte hem van te ontsnappen. Zich in 1798 aan de genade van het *directorium* overgegeven hebbende, verzachtte deze de staf in eene ballingschap naar het eiland *Oleron*. Toen het *directorium* door BONAPARTE werd uiteen gejaagd riep deze laatste de bannelingen terug, en DUMOLARD werd tot onderprefekt te *Kamerijk* benoemd. Het departement van het *Noorden* verkoos hem in 1815 tot lid van het wetgevend ligchaam en den 9 November 1809 werd hij tot lid van de Commissie der geldmiddelen benoemd. DUMOLARD zwaaide zijnen lof aan NAPOLEON toe, die er niet zeer gevoelig over scheen; hij herinnerde zich dat DUMOLARD de onverwerping der Republieken van *Genua* en van *Venetie* afgekeurd had; hij had ook niet het minste deel aan de gunstbewijzen, waarmede hij al zijne vleijers overlaadde. Hij werd in 1811 tot candidaat verkozen bij het wetge-

vend ligchaam door het kiescollegie van *Yonne*, en de raad herkoos hem den 4 Mei tot lid van het wetgevend ligchaam voor hetzelfde departement. Hij bleef er tot den val van NAPOLEON in 1814; op dit tijdstip ging hij in de kamer der gedeputeerden, door koning LODIEWIK XVIII. gevormd; en Z. M. versierde hem met het kruis van het legioen van eer, dat hij niet onder BONAPARTE had kunnen bekomen. Den 4 Julij stelde hij op het bureau der kamer een voorstel ten onderwerp hebbende, om van de ministers het verslag te eischen van den toestand des koninkrijks en hij voegde er bij: *Frankrijk* heeft als door een wonder aan de stuiptrekkingen eener langdurige regeringloosheid, door een ijzeren bestuur gevolgd, overleefd, maar het wordt in zijne vermoedheid met eene toernemde en algemeene wanorde bedreigd, het heeft groote maatregelen noodig, die aan hetzelfde spoedig de zedelijke en algemeene gezondheid wedergeven enz." Den 16 sprak hij ten gunste van de vrijheid der drukpers eene redevoering uit, in welke hij te binnen bragt, dat de gruwelijkste misdaden der omwenteling bedreven waren, terwijl de drukpers gehoeid was. Hij bestreed al de tegenwerpingen, die men hem opwierp en vervolgde aldus: » Vrienden der vrijheid, wij duld-

den de dwingelandij van ROESPERRIE maar de 9 *termidor* drong in de verte door de wolken, wij konden die van NAPOLEON verdragen, maar de willekeurigheid des oorlogs was ons boven het hoofd en wij hadden eene toekomst. Deze toekomst, FRANSCHEN! men wil dezelve vernietigen en ten eeuwigden dage het vrijheidsbeeld met eenen looden sluifer dekken. Zult gij het dulden? Ach ik beroep mij op den koning, die in zijne jeugd haar door zijne liefde beschermde, op den koning, die langdurige ongelukken niet van hare dienst hebben kunnen afwenden, op den koning, die ons heeft bezworen haar te verdedigen, en op den grondslag van de monarchie te vestigen." Den 24 sprak hij met kracht ten gunste van de vergoeding aan de uitgewekenen te doen, van hunne niet verkochte goederen. Den 1 November verhief hij zich tegen de regters van de regtbank van *Meaux*, die verklaard hadden dat eene vraag naar echtscheiding door het charter verboden was. Den 23 November ondersteunde hij de beschuldiging tegen den Heer DE BLONS, die gewelddadigheden in eene kerk gepleegd had. Hij vraagde de verzending van deze zaak naar den kanselier, in de gemoedsovertuiging,

zeide hij, dat hij eene willekeurige daad, en die met de algemeene vrijheid strijdt, niet ongestraft zal laten. Hij sprak vervolgens over de vermoede vermindering der bezoldiging van het legioen van eer tegen de vermindering van het getal der regten enz. Bij de terugkomst van BONAPARTE van het eiland *Elba* hield hij zich gedurende eenige dagen verborgen. Benoemd tot de prefecture van de *Neder-Alpen* begaf hij zich niet derwaarts; maar hij moest naar *Franche-Comté* vertrekken in hoedanigheid van commissaris van het gouvernement. Hij gedroeg zich in deze zending met even zoo vele voorzigtigheid als wijsheid. Eene nieuwekamer van vertegenwoordigers zamengeroepen zijnde krachtens de constitutionele acte door BONAPARTE gegeven, handhaafde hij aldaar de grondbeginselen, waarop hij zich beroemd had, van haat voor het willekeurige gezag en voor de regeringloosheid. Den 5 Junij deed hij opmerken dat een kamerheer des keizers, niet op eene geschikte wijze als bemiddelaar tusschen de vertegenwoordigers van de natie en van het hoofd van den staat kon dienen. Des anderendaags vraagde hij, dat de kamer den eed, zonder bepaling, aan den keizer en de constitutie zou moeten

afleggen. In die netelige omstandigheden, zeide hij waarin wij ons bevinden (de legerbenden van *Europa*, voor de tweede maal tegen BONAPARTE vereenigd, rigten zich op nieuw naar *Frankrijk*) moet de natie zich met den keizer redden, wanneer de verraderlijke proclamatiën van LODEWIJK XVIII. de eeder soldaten aanranden, hen als opstandelingen afschilderen; terwijl men tracht om hen van hun opperhoofd aftrekken is het onze pligt, van te verklaren, dat de dapperen, die ons leger uitmaken, niet dan onze voorhoede zijn, dat wij zoo als zij denken, dat wij met hen optrekken." Middelerwijl verloor NAPOLEON den slag bij *Waterloo* (den 18 Junij 1815) en het leger moest terug wijken. Terwijl de kamer nog voortging in hare verrichtingen, vroegde DUMOLARD, den 24, dat de commissie van het gouvernement dagelijks aan de kamer officiële mededeelingen gaf. Hij vereenigde zich met zijne overige ambtgenooten om NAPOLEON II. uitroepen. Hij was een der leden, die den 25 van dezelfde maand stemden, dat men in het proces verbaal melding zoude maken, van de toejuichingen van *Leve de keizer!* die men gehoord had, tijdens de uitroeping van NAPOLEON II. Hij las den 26 het adres der Parijsche zaamverbondenen voor, dat hij een

voorbeeld van vaderlandsdiefde noemde. Hij ondersteunde de wet betrekkelijk de maatregelen van algemeene veiligheid en bestreed de verbetering van den heer TRIPIER, die voorstelde, dat de bevelen tot in hechtenisneming de beweeggronden bevatten zouden. Den 27 vroegde hij, dat gedurende de zitting der kamer tot het onderzoek van het voorstel des bestuurs opening van een crediet van 1,300,000 francs intrest op het groote boek, zoude overgaan. Den 29 stelde hij voor, dat de dapperen, die te *Fleurus* waren gesneuveld (eerste veldtogt nieuwelings aan de bondgenooten geleverd, waarin de Pruisen, geslagen werden) zich bij het vaderland verdienstelijk gemaakt hadden en dat het gouvernement maatregelen behoorde te nemen, om aan hunne familie de openbare erkentenis te betoonen. Den 5 Junij onderteekende hij in hoedanigheid van secretaris, de beruchte verklaring van de kamer der vertegenwoordigers, waarin er over de regten der Fransche, over den tweeden afstand van BONAPARTE, enz., gesproken werd. Den 6 bestreed hij den heer COCHON, die voorstelde, van geene reizigers (*commissarissen*) naar de legers te zenden, en die hem beschuldigde, van te hebben gezegd: dat de volksvertegenwoordigers

op het dalen en klimmen der effecten speculeerden³, om deze uitdrukking tot de orde geroepen, gaf hij zich aan zijne gewone hevigheid over, onmogelijk is het alle voordragten, welke DUMOLARD, daarenboven met eene woordrijke en wijdloopige welsprekendheid begaafd, in deze korte zitting voordroeg, optegeven. Hij was altijd gereed, om voor hem en voor zijne ambtgenooten, voor de vuist te spreken, en ontnam dikwijls het woord aan de andere redenaars. Deze woede om te spreken, had hem hevige puntdichten op den hals gehaald, vooral van den dichter CHENIER, puntdichten, die men dikwerf aanhaalde:

..... DUMOLARD au fatras
léthargique
Plein d'orgueil et de mots,
DUMOLARD aujourd'hui
Distille en longs discours la
sottise et l'ennui.

De dagbladen hebben zijn onvermoeid gesnap, ook in een belagchelijk licht geplaatst. De *Gazette de France* zeide eens dat zijne *correctors* betreurden, dat DUMOLARD niet tot de nieuwe kamer benoemd was, (van 1816) omdat de lange redevoeringen van dezen gedeputeerde, hun werk gemakkelijk maakte; zij hadden de voorzorg gehad, van kleine volzinnen in voorraad te houden, zoo als die van *nationale onafhankelijkheid*,

stem der natie, eerbied voor de onafhankelijke denkbeelden, verdediging der grondbeginselen, nationale volksvertegenwoordiging, regten des volks, en andere gewone uitdrukkingen, die deze redenaar dikwerf bezigde. Men moet echter bekennen, dat DUMOLARD niet in de demagogische grondbeginselen van vele zijner ambtgenooten deelde, en dat hij te midden der Jacobijnsche opwinding, als gematigd moest beschouwd worden. Somtjids deed hij wijze voorstellen, verdedigde goede grondbeginselen, en zijn gedrag en zijne redevoeringen bewezen, dat hij een vijand van de buitensporigheden der omwenteling was. Bij de tweede herstelling der BOURBONS, had hij zich naar *Villevallier* begeven, alwaar hij in 1816, overleden is.

DUMONCEAU (JOANNES BAPTISTA), graaf van *Bergendaal*, Belgisch veldheer, in dienst van *Frankrijk*, te *Brussel* geboren, in 1760, en volgens eene levensbeschrijving, de zoon van een steenhouwer. Hij leerde de bouwkunde, voor welke hij aanleg toonde, maar onvoorzienne omstandigheden deden hem den militairen stand omhelzen. Tijdens de eerste onlusten, die *België* in 1787 ten gevolge der nieuwigheden, die er keizer

JOZEF II., wilde invoeren, teisterden, zich met de muitelingen vereenigende, ging hij onder de geregelde vrijwilligers, om het land tegen de Oostenrijksche troepen te verdedigen. DUMONCEAU onderscheidde er zich, en werd luitenant bij het regiment van *West-Vlaanderen*, aan hetwelke, ter oorzaak van de kleur hunner uniforme, men den naam van *Canarins* gaf. Hij werd door den generaal KOEHLER opgemerkt, die hem tot den rang van kapitein verhief, vervolgens tot majoor in zijn regiment, en gaf hem daarna het bevel over een corps hussaren, aan het hoofd van het welke hij te *Anseremme*, bij de *Maas*, van waar hij de Oostenrijkers verdreef, en te *Tollmagne*, waar hij gevaarlijk gewond werd, wonderen van dapperheid verrichtte. *Brabant* door *Oostenrijk* onderworpen zijnde, begaf DUMONCEAU zich naar *Holland*, alwaar hij door de gunstige getuigenissen van zijn generaal, den heer KOEHLER, den rang van majoor verkreeg. Toen *Frankrijk* den oorlog aan *Oostenrijk* verklaard had, kwam DUMONCEAU in 1792 zijne diensten aan de republiek aanbieden, en dezelve werden aangenomen. Hij begaf zich naar *Rijssel*, waar hij verscheidene Belgische bataillons organiseerde, en werd dadelijk tot luitenant kolonel be-

noemd. Na zich in verschillende gevechten onderscheiden te hebben, had hij deel aan de overwinning van *Jemmappes*, waarin de Belgen met de bajonnetten in de hand zich van de geduchte schans van *Carignan* meester maakten. DUMONCEAU maakte zich niet minder beroemd in een gevecht voor de poorten van *Brussel*, en verdedigde vervolgens met roem de toegangen van *Rijssel* tegen de Oostenrijkers, die het Fransche leger te *Neerwinden* geslagen hadden. Hij had de gelegenheid van weldra een bewijs van zijne edelmoedige menschlievendheid te geven. Na een corps uitgewekenen onder het bevel van den jongen graaf van *BOULLÉ*, geslagen te hebben, maakte hij hunne ontkoming gemakkelijk, en door deze schoone daad liep hij gevaar van zich bij het revolutionnair bestuur, in de waagschaal te stellen, dat het doodvonnis had uitgesproken, tegen alle uitgewekenen, die gevangen zouden genomen worden, of die in *Frankrijk* terug kwamen. Eenige jaren daarna begunstigde hij bij de Bataafsche gezagvoerders verscheidene Fransche uitgewekenen, die naar *Delft* en 's *Gravenhage* gevlugt waren, en nam er zelfs in zijn huis een aantal op, onder welke zich de Bisschop van *Clermont* bevond. De

gewichtige diensten, die DUMONCEAU had bewezen, deden hem den rang van brigade-generaal verkrijgen. Hij nam in deze hoedanigheid het versterkte punt van *Hallowin* voor *Menin*, dat door een corps Hanovranen verdedigd werd, in, en, ondanks al hunne pogingen, kwam hij op denzelfden dag in deze plaats. Hij was bij de belegering van 's *Hertogenbosch* en *Nymegen* tegenwoordig, en maakte zich vervolgens meester van vijf schansen, die vele artillerie en talrijke magazijnen bevatten. De generaal PICHEGRU benoemde hem tot opperbevelhebber van 's *Gravenhage*, en hij verwierf zoo zeer de achting van het Hollandsche gouvernement, dat het hem tot luitenant-generaal der Bataafsche Republiek benoemde. Hij dreef in 1799 bij *Bergen in Noord-Holland*, een corps van 15,000 man *Anglo-Russen* terug. In deze bloedige veldslagen gekwetst, deed de generaal BRUNE voor het bed van den zieken de in dezen strijd veroverde standaarden nederleggen. In 1800 werd hij naar *Frankenland* beroepen, alwaar hij een hulp-corps commandeerde en met het bestuur der belegering van *Marienburg* werd belast. Hij reorganiseerde in 1803 op bevel van NAPOLEON toen reeds keizer, het Hollandsche

leger. In den nieuwen oorlog met *Oostenrijk*. werd hij met de verdediging van *Augsburg* en *Donauwerth* belast, en, na de overwinning van *Ulm*, ontving hij bevel om den terugtocht aan den aartshertog FERDINAND af te snijden. Toen de Bataafsche Republiek ten gunste van LODEWIJK BONAPARTE, tot een koninkrijk verheven, werd, kon DUMONCEAU zich niet onthouden, om zijne gevoeligheid over deze gebeurtenis uit te drukken. De nieuwe koning rekende hem zulks echter als geene misdaad toe en benoemde hem als zijnen gevolmagtigden minister te *Parijs*. Hij bewees zijne gewone dapperheid in den oorlog tegen *Pruissen*, die door de overwinning van *Jéna* eindigde. DUMONCEAU onderscheidde zich op nieuw in andere gewichtige zaken, en zag zich met eer overladen. In 1807 werd hij tot maarschalk van *Holland* benoemd en het volgende jaar tot staatsraad. In 1810 ontving hij den titel van graaf van *Bergendaal*, en was daarenboven groot-officier van het *Legioen van eer* en groot kruis der orde van getrouwheid van *Bade* enz. Toen door eene willekeurige handelwijze *Holland* met het Fransche keizerrijk werd vereenigd, weigerde de generaal DUMONCEAU, om bij den intogt der

troepen te *Amsterdam* tegenwoordig te zijn. NAPOLEON hem naar *Parijs* be-roepen hebbende, benoemde hem tot graaf des keizer-rijks. In den oorlog van 1813 sloeg hij den 26 Au-gustus de Russen voor *Dresden*, en in den veldslag van *Kulm* zoo noodlottig voor het Fransche leger, bragt hij met eene zeldzame bekwaam-heid den terugtocht ten uit-voer. Na de overgave van *Dresden* begaf hij zich naar *Oldenburg* terug; toen hij in Junij 1814 in *Frankrijk* terug kwam, had NAPOLEON zijnen eersten afstand ge-daan, en *Holland* was vrij. De koning handhaafde hem in zijnen rang van bevel-hebber der tweede militai-re divisie, in Julij ont-ving hij het kruis van den *Heiligen LODEWIJK*. Tij-dens de ontscheping van BONAPARTE te *Cannes* in Maart 1815, bood hij zijne diensten aan den koning door middel van den hertog van BELLUNE aan, onder wiens bevelen hij zich bevond. Den hertog trok door *Mezières*, de woonplaats van DUMON-CEAU, zonder zich op te houden en zonder hem eenig antwoord te zenden, eene vergetelheid, die in zulke netelige omstandigheden ligt toe te geven was. Na lan-gen tijd gewacht te hebben deed de generaal DUMONCEAU de driekleurige vlag uitste-ken. NAPOLEON naderde *Pa-*

rijs; DUMONCEAU zich der-waarts begeeven hebbende, weigerde een bevelhebber-schap bij het leger en kwam te *Mezières* terug, waar hij de nederlaag van *Waterloo* vernam (18 Junij 1815). Bij de terugkomst van LODEWIJK XVIII. verzocht hij om zijn ontslag, begaf zich naar *Brussel*, waar hij van den vorst van dat nieuwe ko-ningrijk een eervol onthaal ontving, en als afgevaardig-de voor *Brabant* bij de twee-de kamer der algemeene sta-ten verkozen werd. Hij is den 19 December 1821 over-leden, twee zonen nalaten-de, die dienst bij het Ne-derlandsche leger verkregen hebben.

DUMONT (HENDRIK), mu-zijkmeester der koninklijke kapel van *Frankrijk*, be-speelde op eene bewonde-ringswaardige wijze het or-gel. Hij was in 1610 in het prinsdom *Luik* geboren, en overleed te *Parijs* als abt van *Silly*, in 1684. De abt DUMONT is de eerste toonkunstenaar, die de alge-meene bas in zijne werken heeft gebruikt. Er bestaan nog van hem zes zeer ge-achte *motetten*, en vijf *hoog-missen*, in een zeer schoon Gregoriaansch gezang, *ko-ninklijke missen* genaamd, welke nog in eenige kloos-ters van *Parijs*, en elders in andere kerken gezongen worden.

DUMONT (JOANNES FRANCISCUS), vrijheer van *Carrels-kroon*, geschiedschrijver zijner keizerlijke en catholijke majesteit, nam de vlugt naar *Holland*, na, zonder veel vrucht, in *Frankrijk* gediend te hebben, is door verschillende schriften, in eenen kwijnenden, en onnaauwkeurigen stijl bekend, doch, waarin men nasproingen vindt, die nuttig kunnen wezen. De voornaamste zijn: 1.° *Mémoires etc.* (*Staatkundige gedenkschriften, tot goed verstand van den Rijswijkschen vrede*), 's *Gravenhage*, 1699, 4 dl.ⁿ in 12.mo, waarvan de akten ook 4 dl.ⁿ in 12.mo beslaan. Dit leerzaam en belangrijk geschrift, bevat in het kort, al wat er belangrijks in de staatszaken sedert den *Munsterschen vrede*, tot op het einde van het 1676 is voorgevallen. — 2.° *Voyages en France etc.* (*Reizen door Frankrijk, Italië, Duitschland, Malta en Turkijë*), 1699, 4 dl.ⁿ in 12.mo, eene vrij belangrijke, doch niet zeer naauwkeurige verzameling. — 3.° *Corps universel etc.* (*Algemeene diplomatische verzameling, van het regt der volken, de bondgenootschaps-vrede- en handeltraktaten, sedert den Munsterschen-vrede, tot het jaar 1709*), *Amsterdam*, 1726, 8 dl.ⁿ in fol. Dit werk is niet vrij van gebre-

ken, maar het heeft ook zijn nut. Wanneer men er de traktaten bijvoegt, vóór J. C., door BARBEYRAC in het licht gegeven, die van *Saint-Priest*, die van *Munster* en *Osnabrugge*, zoo maakt zulks eene verzameling uit van 19 deelen in fol. — 4.° *Lettres etc.* (*Geschiedkundige brieven sedert Januarij 1652 tot 1710*). Eene andere minder bekwame hand, dan die van DUMONT heeft dezelve vervolgd. — 5.° *Batailles etc.* (*Veldslagen door prins EUGENIUS gewonnen; gegraveerd, met geschiedkundige verklaringen*), 's *Gravenhage*, 1723, in fol. Hij overleed in 1726.

DUMONT (De Graaf), pair van *Frankrijk*, de zoon van een' Zwitser der garde, werd te *Courbevoye*, bij *Parijs*, geboren. Hij diende reeds in zijne jeugd, en verhieft zich weldra door zijnen moed tot de eerste militaire posten. In 1804 brigade-generaal geworden zijnde, voerde hij in deze hoedanigheid het bevel, bij den slag van *Austerlitz*, waar hij zwaar gekwetst werd. Den 21 December 1805 tot divisie-generaal benoemd, werd hij den 19 Mei des volgende jaars tot senator benoemd; tegen *Oostenrijk* maakte hij den veldtog van 1809 mede, kwam vervolgens weder plaats nemen in den senaat, werd in

December 1813 in hoedanigheid van keizerlijk commissaris naar *Straatsburg* gezonden, kwam in Mei 1814 in *Parijs* terug, en werd den 4 Junij daaropvolgende door den koning tot pair verheven. Daar BONAPARTE hem niet in de eer van het keizerlijke pairschap handhaafde, zoo hernam de Graaf DUMONT den post, welken hij voor de terugkomst van dien vorst bekleedde. Hij is den 8 Mei 1826 te *Parijs* overleden.

DUMOUCHEL (JOANNES BAPTISTA), constitutionnele bisschop, in 1750, bij *Rouanen* geboren, was, de zoon van eenen braven landman. Zijn peetoom verschaftte hem eene beurs op het collegie van de *heilige BARBARA*. Hij volbragt er zijne studien met roem, werd daarna tot priester gewijd, en huisbestuurder van het collegie van *LODEWIJK den Grooten*. Hij was Hoogleraar in de redeneerkunde te *Rhodex*, toen hij te *Parijs* werd beroepen, waar men hem eenen leerstoel in het collegie van *la Marche* gegeven had; hij bekleedde denzelven op eene zoo onderscheidende wijze, dat, weinigen tijd daarna, men hem tot rector van de Universiteit van *Parijs* benoemde. Den 2 December 1786, gaf hij eene Latijnsche bekendmaking in het licht, waar-

bij eene mededinging werd aangekondigd, de zamenstelling van nieuwe lofzangen voor den brevier van *Parijs* ten onderwerp hebbende. De kiesvergadering der geestelijkheid van dat bisdom, in 1788 tot de benoeming voor de algemeene staten vergaderd, verkoos hem tot haren secretaris; in die hoedanigheid, onderteekende hij met den aartsbisschop *DE JUIGNÉ*, president, het besluit dier zelfde vergadering, hetwelk inhield, dat de geestelijkheid der hoofdstad, van hare geldelijke uitzonderingen afzag, en aanbood, om in evenredigheid van hare inkomsten, tot de voldoening der algemeene lasten bij te dragen. DUMOUCHEL werd als afgevaardigde zijner orde bij de algemeene staten, den 5 Mei 1789 te *Versailles* geopend, verkozen. Een vriend der invoering van nieuwigheden van den dag zijnde, vereenigde hij zich den 25 Junij, met den burgerstand, die zich als nationale vergadering geconstitueerd had, en stemde in denzelfden zin der linkerzijde, gedurende den geheelen loop der zitting. In zijne hoedanigheid van rector der universiteit, kwam hij, den 29 Julij, in naam van die maatschappij de vergadering begroeten. Tijdens de verhandeling over de constitutie der geestelijkheid, den

I Junij 1790 besloot hij, dat de koning ten opzichte van onderwerpen, die enkel het leerstellige betroffen, de canonieke wegen zoude volgen, en den 27 December deszelfden jaars, was hij een der eersten, die, met verscheidene zijner ambtgenooten, boven van de tribune, den constitutionelen eed aflegde. Hij kwam andermaal den 8 Januarij 1791, de toetreding van de universiteit tot al de besluiten der vergadering aanbieden. Door zoo vele onderscheiding bragt hij het zoo ver, van tot bisschop van *Gard* te worden benoemd, en na te *Parijs* den 3 April gezalfd te zijn, begaf hij zich naar zijn bisdom. Daar de opstand, om mij van de toenmaals gebruikelijke bevoordingen te bedienen, op dat tijdstip, nog niet rijp was, werd hij slechts door een klein gedeelte der bevolking wel ontheald, terwijl de andere partij hare ontevredenheid niet ontveinsde van eenen constitutionelen bisschop tot opperhoofd harer kerk te hebben. Men zag op hem eene menigte schotschriften regenen, en waarvan het getal nog vermeerderde, bij gelegenheid van zijnen herderlijken brief van bezitneming. Twee van deze schotschriften, hadden ten titel, de eerste, *DUMOUCHEL, van kwade trouw, van onwetendheid en van*

ketterij overtuigd, Parijs, 1791, in 8.º, de tweede, Apotheose van den heer DUMOUCHEL, ib. in 8.º In dit geschrift, waar eene bittere scherps in heerscht, randt men de zeden en de grondbeginselen van *DUMOUCHEL* aan. Verre van deze aanvallen af te weren, scheen hij dezelve te regtvaardigen, door zijn later gedrag. Op het tijdstip, waarop de schrik en de godverzaking eensklaps hare bloedige vlag verhieven, dacht *DUMOUCHEL*, dat het voorzigtig zoude zijn, om zijn ontslag te vragen, en zelfs geoorloofd, zijne eeden geheel en al te vergeten, en in den echt te treden. In den burgerstand overgegaan zijnde, verkreeg de gewezen rector der Universiteit van *Parijs*, den bisschop van *Gard*, door begunstiging eenen post in het bureau van den minister van binnenlandsche zaken. Zijn toestand was niet zeer schitterend; hij morde er openlijk over, en *LUCIEN*, broeder van *BONAPARTE*, zond hem terug, wjl hij, zeide hij, ongepaste redevoeringen had gehouden. *DUMOUCHEL*, riep de bescherming van den heer *CHAFTAL* in, onder het consulaat minister van binnenlandsche zaken geworden, die hem als *chef de bureau*, bij het departement van openbaar onderwijs weder plaatste. Tij-

dens de reorganisatie van de universiteit, werd hij er in toegelaten, met denzelfden post als chef de bureau, maar bij de terugkomst van de *Bourbons* verloor hij zijnen post en werd afgedankt. Gezamenlijk met den heer **GOFFAUX** kondigde hij de zesde uitgave aan, eener keus van Latijnsche stukken, uit de beste schrijvers ontleend, en dat ten titel voert: *Narrationes excerpta, Paris, DUPONCET 1818* in 12.º **DUMOUCHEL** is den 17 December 1820 overleden. Zoon van eenen armen landman zijnde, had eene beschaafde opvoeding hem in staat gesteld, om eene eervolle loopbaan te volbrengen; maar hij wist niet, dan zijne eerezucht op te volgen, zij sleepte hem van de eene dwaling tot de andere, maakte hem het voorwerp van eene gestrenge critiek, deed hem zijne eeden verraden, en van den afval der godsdienst, bragt zij hem bijna in eenen staat van ellende, waaruit hij zich niet meer kon oprigten. Ten minste, als heilzame wroegingen het einde van zijn leven vergezeld hadden, zouden wij hem al lakende kunnen beklagen; maar wij weten niet of, alvorens te sterven, hij zich met zijn geweten en met de kerk verzoend heeft.

DUMOURIEZ (ANNA FRAN-

CISCUS DUPERIER), commissaris van oorlog, te *Parijs* in 1707 geboren, werd in 1759 met het opperbewind, van het leger van den maarschalk **DE BROGLIE** belast, en overleed in 1769. Om zich van de vermoeyenissen van zijn staat te verpoozen, en de smarten van den steen te verzachten, waaraan hij geweldig leed, beoefende **DUMOURIEZ** de schilderkunde, de toonkunst en de dichtkunde. Hij heeft uit het Italiaansch vertaald, *Richardet*, door **FORTEGUERRI, Paris, 2 dl.ⁿ in 8.vo, en in handschrift nagelaten: *losse dichtstukken*, een zangspel *Griselidis*, een treurspel **DEMETRIUS**, blijspelen uit het Italiaansch en Engelsch vertaald, en eindelijk een belangrijk werk, over het bestuur der legers.**

DUMOURIEZ (**KAREL FRANCISCUS DUPERIER**), Opperveldheer der Fransche legerbenden, zoon van den voorgaande, werd den 25 Januari 1739 te *Kamerijk* geboren, maakte in den ouderdom van 19 jaren zijnen eersten veldtogt mede, als standaarddrager der Cavalerie in het regiment van **ESCARS**, hij was bij hetzelfde tot den rang van kapitein bevorderd, toen hij zich bij den vrede van 1763, onder eene talrijke afdanking begrepen vond, van 7 schitterende dienstjaren, en 22

wonden, niets anders dan het brevet eener jaarwedde van 600 livres, die hem nimmer betaald werd, en het teeken der orde van den Heiligen LODEWIJK ingeooft hebbende. In deze wankelbare omstandigheid, beproefde DUMOURIEZ, in de geheimen der diplomatie reeds ingewijd, door tusschenkomst van FAVIER, de kuiperijen derzelve, doch zag zich weldra, ten gevolge van een vrij hevig tooneel met den Heer DE CHOISEUL, genoodzaakt, *Frankrijk* te verlaten. In het volgende jaar door denzelden staatsdienaar teruggeroepen, die hem tot tweeden kwartiermeester van het leger benoemde, dat bestemd was, om den togt naar *Corsikate* doen, gaf DUMOURIEZ nieuwe bewijzen, van dapperheid en beleid, en werd in 1770 met eene geheime zending naar *Polen* belast. Zijne onderhandelingen waren op het punt, om belangrijke gevolgen na zich te slepen, toen de ongenade van zijnen beschermmer, dezelve verijdelde, hij zag zich zelfs de speelbal van talrijke onaangenaamheden, waaraan de komst van LODEWIJK XVI. tot den troon een einde maakte: deze vorst, die zijne talenten weldra leerde kennen, vertrouwde hem het bevelhebberschap van *Cherbourg* toe. Door den rang van oudheid, in 1788 veld-

maarschalk geworden zijnde, bevond DUMOURIEZ zich in betrekking met onderscheidene personen, die invloed aan het hof hadden, toen de Fransche omwenteling losbarstte; hij omhelsde de grondbeginselen. derzelve, doch met eene zoodanige omzigtigheid, dat, zonder zich tegen den adel te verklaren, noch zonder uitdrukkelijke verbindtenis met de hoofden der nieuwe oppositie aanteaan (hoewel hij zich in 1790 bij de Jacobijnen gevoegd had), hij zich echter bij de laatste in aanmerking wist te brengen, en, niettemin door den koning in 1791, als hoofd der 12e militaire divisie naar de *Vendée* werd gezonden; in het volgende jaar beriepen zijne dienstjaren hem tot en rang van luitenant-generaal; en kort daarna (15 Maart 1792) werd hij met de portefeuille der buitenlandsche zaken belast. Men beschuldigde hem veel te hebben bijgedragen, om zijnen voorganger in die betrekking, den Heer DELESART, den voet te ligten. Het dubbelzinnige karakter door DUMOURIEZ in al de omstandigheden zijns levens aan den dag gelegd, heeft aan dit vermoeden, niet dan al te veel grond van waarschijnlijkheid gelaten: in zijne ministeriele betrekkingen, joeg hij bijna alle partijen tegen zich in het harnas, en na eene drie-

maandsche worsteling, (gedurende welke hij zich voor de afdanking der constitutionnele garde van LODEWIJK XVI., en de oorlogsverklaring aan den koning van *Hongarijē* verklaarde, het ontslag der ministers ROLAND, SERVAN en CLAVIÈRE bewerkte, en nadrukkelijk op de koninklijke bekrachtiging van het verbanningsbesluit der onbeëdigde priesters aandrang,) vroegde hij aan den koning, om zijn ontslag, die hem zulks den 15 Julij verleende: sedert vier dagen had hij ook de portefeuille van oorlog gevoerd. De schande van zijnen meester op den oogenblik des gevaars verlaten te hebben, ging hij onder de schaduw der standaards bedekken. Luitenant-generaal onder de bevelen van den Maarschak LUCKNER geworden zijnde, en na twee vrouwen (Mejufvrouwen FERNING) tot zijne adjudanten genomen te hebben, vormde en voerde hij het bevel over de legerplaats van MAULDE, en sloeg bij *Argonne* in *Champagne*, met 23,000 voetknechten en 4 à 5,000 ruiters, een Pruisisch legercorps van 80,000 man; kort daarop begaf hij zich naar het leger van het noorden, ter verovering van *België* bestemd, welke verovering hij in den tijd van eene maand ten uitvoer bragt. De keizerlijken, onder de be-

velen van den hertog ALBERTUS van *Saksen Teschen*, werden te *Jemmapes* volkomen door hem geslagen. Intusschen vermeerderden de ongereldheden in het hart der republiek, die door hem voor vreemden inval was beveiligd, en het regtsge-
ding van LODEWIJK XVI. was begonnen. DUMOURIEZ begaf zich den 7 Januarij 1793 naar *Parijs*, waar men wil, dat hij heimelijk eenige pogingen in het werk stelde, tot redding van den ongelukkigen vorst. Na den rampzaligen 21 Januarij, had hij zich weder naar het leger begeven, en maakte zich tot de verovering van *Holland* gereed, toen de voor de Franschen ongelukkige uitkomst van den slag van *Neerwinden*, al zijne ontwerpen verijdelde. Dadelijk besloot de Conventie, in welke schoot zich eene menigte beschuldigingen tegen den opperveldheer hadden verheven, hem voor hare balie te doen verschijnen en weldra zag DUMOURIEZ, den minister BEURNONVILLE, door CAMUS, LAMARQUE, BANCAL en QUINETTE, als commissarissen der conventie, vergezeld, in zijn hoofdkwartier, te *Boues de St. Amand*, verschijnen. Men weet op welk eene wijze dit gezantschap ontvangen werd (zie CAMUS — ARMAND GASTON —). DUMOURIEZ, door een groot gedeelte zijner solda-

ten verlaten, door het andere als een verrader vervolgd, ontsnapte niet dan met moeite aan het zeer hevig musketvuur, dat hem tot bijna in de verschansingen van het Oostenrijksche leger vergezelde, en werd weinige dagen daarna door 1500 man gevolgd, die de prins van *Coburg* in Oostenrijksche soldij aannam. Men heeft gezegd, dat er overeenkomsten bepaald waren tusschen den Franschen veldheer, en de hoofden der vreemde legerbenden; doch men moet bekennen, dat de eerste zich niet in staat gesteld had, om er de vervulling van te vorderen: ook werd hij beurtelings uit de verschillende staten afgewezen, waar hij eene schuilplaats zocht. Ons bestek gedooft niet *DUMOURIEZ* in zijne uitwijking te volgen, daarenboven is dit gedeelte van zijn leven door hem zelve in zijne *Memoriën* geschetst, en beslaat onderscheidene bladzijden in die van den abt *GEORGEL*, en andere tijdgenooten. Wij willen ons bepalen met te zeggen, dat na beurtelings zijn verblijf te *Brussel*, te *Keulen*, in *Engeland*, *Zwitserland*, *Duitschland*, *Denemarken* en te *St. Petersburg* gehouden te hebben, hij naar *Engeland* terug-

keerde, alwaar hij tot aan zijnen dood, den 14 Maart 1823 voorgevallen, eene aanzienlijke jaarwedde genoot. Sedert eenigen tijd bewoonde hij *Turville-Park*, en het is in dit eenzame verblijf, dat de Heer *JOHN BOWRING*, dien hij tot erfgenaam zijner papieren benoemde, hem de oogen sloot. Deze laatste heeft in het Engelsch in het licht gegeven eene *Lijkrede* van den Franschen generaal, *Londen*, 1823, in 8.vo *DUMOURIEZ* heeft een aantal werken nagelaten, waarvan men de lijst in de *Bibliogr. de France*, voor het jaar 1825, bladz. 798 vindt; de voornaamste derzelve zijn: 8.vo *Etat présent, etc.* (*Tegenwoordige staat van het koningrijk Portugal, in het jaar 1766*), *Lausanne*, 1775, in 12.mo (naamloos) in het Hoogduitsch en Engelsch vertaald: — 2.º *Galerie etc.* (*Galerij der militaire Aristokraten enz.*), *Parijs*, 1790, in 8.vo — 3.º *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften van den veldheer DUMOURIEZ, door hem zelven beschreven*), *Hamburg* en *Leipzig*, 1794, 2 dl.ⁿ in 8.vo, mede in het Hoogduitsch en Engelsch vertaald. enz. enz. *DUMOURIEZ* heeft daarenboven een aantal belangrijke handschriften nagelaten.